

ЙСТО́РЇА
ПЕНТРꙊ
ꙞЧЕПꙊТꙊЛ РѠМѪНИЛѠР ꙞДА́КІА.

ꙞТОКМИ́ТЪ

ДЕ

ПЕ́ТРꙊ МА́ЇѠР де Дичо-Сѫнмѣрти́н,

Протопо́п, ши̂ ла Ꙟ̂нълца́тꙋл Крѣе́скꙋл Конси́лїꙋм Локꙋмтененцїа́ле
а̂л Оу̂нга́рїеи̂

КРЪЕ́СК Ꙟ̆ КЪРЦИЛѠР РЕВИ́ЗѠР.

ЛА БꙊДА.

Ꙟ Крѫѣска Тѵпографіе а̂ Оу̂ниверситѣцїи̂ Оу̂нгꙋре́щи̂ дин Пеща.

1812.

Нꙋ а̂невое ꙗ̆сте а̂ нꙋ грѣѝ а̂девѣрꙋл. — —

Кȣвѫнт Ꙟнаинте.

Збȣрдаре аша недȣмеритъ ꙟ мȣлцй дин чей стреинй Скрїиторй ꙗсте де а вомй кȣ кондеюл асȣпра Рѡмѫнилѡр, стрънепоцилѡр Рѡманилѡр челѡр векй, ѡрй че ле шоптѣще лѡр дȣхȣл ачела, кареле май демȣлт спре ачѣꙗ ꙟй ꙟтърѫта пре варварй, ка пре Рѡманй, сау ка пре Домнїй лѡр съй оураскъ, сау лѡр ка прѣ витѣжилѡр бирȣиторй а тоатъ лȣмѣ съле писмȣꙗскъ; кѫт шй кѫнд фъръ де ничй ѡ довадъ искодеск чева, сау шй минчȣнй апрїате спȣн асȣпра Рѡмѫнилѡр, ꙟкъ сокотеск къ лȣмѣ тоатъ є дѣтоаре съ крѣдъ нълȣчирилѡр лѡр; ба де ѡ бȣкатъ де врѣме, пре кȣм мъгарю пре мъгарю скарпинъ, аша оунїй дела алцїй ꙟпрȣмȣтѫнд дефъимъриле, фъръ де ничй ѡ черкаре а адевърȣлȣй, де изнов ле дау ла стампъ; шй кȣ кѫт Рѡмѫнїй май адѫнк так, немика ръспȣнзѫнд недрепцилѡр дефъимъторй; кȣ атѫта єй май вѫртос се ꙟпȣлпъ пре Рѡмѫнй ай микшора, шй кȣ волничїе ай батжокорй.

Кȣцетȣл мїеу ꙗсте нȣ ꙟтрѣгъ Историꙗ Рѡмѫнилѡр а ѡ цѣсе, фъръ челе че май вѫртос се цин де ꙟчепȣтȣл

лѡр ꙟ Дакїа, дин векїй скрїпторй, пентрꙋ ачѣа але ꙟ-семна, ка везѫнд Рѡмѫнїй дин че вицъ стрълꙋчитъ сѫнт пръсицй, тоцй съсе ꙟдемне Стръмошилѡр съй ꙟтрꙋ ѡменїе шй ꙟ бꙋна кꙋвїинцъ але оурма, адекъ, кътръ Ꙟпъратꙋл лѡр ал Аꙋстрїей съ фїе кꙋ крединцъ, кътръ Патрїа са кꙋ кꙋчерїе, кътръ Домнїй локꙋрилѡр кꙋ аскꙋлтаре, кътръ тот де апроапеле кꙋ драгосте; шй пре сине ꙟтрꙋ тоате пꙋтериле сꙋфлетꙋлꙋй кꙋ невоинцъ съсе деплинѣскъ, кѫт, прекꙋм дела бꙋна майкъ фирѣ аꙋ ꙟпъртъшит талант бꙋн, аша тоцй съсе факъ Четъцѣнй Патрїей фолоситорй.

Ачѣа ꙟкъ ꙟмй каꙋтъ съ мъртꙋрисеск, къ добѫндинд еꙋ фоарте скꙋртъ време спре ꙟтокмирѣ Исторїей ачещїѧ, кѫт ничй а ѡ скрїе адоаѡ оаръ кꙋрат нꙋ маꙋ сꙋферит ꙟкꙋнџюръриле стърей мѣле; нꙋ пот съ мъ лингꙋшеск мїе, къ доаръ ничй ѡ грешѣлъ нꙋ саꙋ вѫржит ꙟничй; ба ничй рѫндꙋл тꙋтꙋрѡр лꙋкрꙋрилѡр, пентрꙋ ачѣѧшй къꙋзъ, нꙋ лам пꙋтꙋт цинѣ, чи каре оунде мїаꙋ венит аминте, аколѡ лам ꙟсемнат. Пентрꙋ ачѣа ѡрй кареле де бине воиторю Четиторю де ва фаче, пѫнъ кѫнд ми се ва да тимп пре ꙟделѣте тоате але прочети, ачѣ бꙋнътате кꙋ мине, ка съмй арѣте врѡ сминтѣлъ че ѡ ва афла ꙟ Исторїѧ ачѣста, кꙋ мꙋлцемитоаре инимъ сѫнт гата а ѡ ꙟдрепта.

КАП

КАП ꙟТѪЮ.

Пентрꙋ десꙟлекареа Рѡманилѡр ꙟ Дакїѧ.

§. а.

Рѫсбоаеле, каре леаꙋ авꙋт Рѡманїй кꙋ Дакїй ꙟнаинте де Траїан.

Дакїй ꙟкѫ дин ꙁилеле лꙋй Їꙋлїꙋс Кесар атѫта єра грей ꙟпѫрѫцїей Рѡманилѡр кꙋ чеале дese але лѡр рѫсбатерй шй прѫꙁй че фѫчеа ꙟ Ѳракїа, ꙟ Їллирик шй ꙟтрꙋ алте ꙟвечинате цѫрй але ꙟпѫрѫцїей Рѡманилѡр, кѫт Їꙋлїꙋс Кесар Капꙋл Рѡманилѡр дꙋпѫ оучидереа лꙋй Помпею протйвникꙋлꙋй сѫꙋ, шй дꙋпѫ стинџереа Помпеїанелѡр рѫмѫшице, ꙟторнѫндꙋсе ла Рѡма, кꙋ греа ѡасте, кꙋм скрїе Светонїꙋс ꙟ вїаца лꙋй Їꙋлїꙋс Кесар, се гѫтеа сѫй ꙟфрѫнгѫ, шй сѫй контенеаскѫ. а) Де каре примеждїе ꙟтѫмплата а лꙋй Їꙋлїꙋс Кесар фѫрѫ де време оучидере прин Рѡманй фѫкꙋтѫ ꙟй скѫпѫ пре Дакй.

Пре

а) Dacos, qui se in Pontum, et Thraciam effuderant, coërcere, mox Parthis inferre bellnm per Armeniam minorem, nec, nisi ante expertos aggredi praelio. Talia agentem, atque meditantem mors praevenit. *Suetonius* in Iulio Caesare.

Пре Авгȣст оурмъторюл лȣй Їȣлїе Кесар ꙟтрȣ ꙟпъръцїѧ Ромѫнилѡр, кареле тоате гътенїиле, спре а мишка ръзбою асȣпра ачелѡраши Дакй, ле фъкȣсе, кȣм не лъсъ скрис Аппїанȣс Алеѯандринѣнȣл ꙟ Картѣ чѣ деспре ръзбоаеле Їллиричешй, плѣга, адекъ ранирѣ, карѣ ѡ аȣ къпътат ла четатѣ Сетовїа ꙟ бътаѧ чѣ асȣпра Далмателѡр, ꙟл ръстрасе де а пȣрчѣде кȣ ѡастѣ Ромѫнъ асȣпра Дакилѡр, шил ꙟтоарсе ла Рома. а)

Лъсъ М. Статилїȣс Таȣрȣс, пре кареле, ꙟторкѫндȣсе Авгȣст ла Рома, ꙟл лъсасе май маре престе ѡастѣ Ромѫнъ, пре Дакй, карїй трекȣсе Дȣнърѣ ꙟ пърцие ꙟпъръцїей Ромѫнилѡр а пръда дȣпъ датина лѡр, ꙟй бътȣ, шй ꙟй стрѫмтори асе ꙟтоарче престе Дȣнъре ꙟнапой. Атȣнчй ꙟтѫю, кȣм скрїе Дїѡ Кассїȣс ꙟ Картѣ на. а Историей Ромѫнъ Кап кв. фъръ дȣшй робй динтръ Дакй ла Рома, пре карїй ꙟй фѣчеръ съсе лȣпте ꙟ Театрȣ кȣ Севїй. б)

Їаръ М. Крассȣс чел де Авгȣст рѫндȣит престе цѣра Гречѣскъ, шй престе Македонїа Повъцȣиторю, дȣпъ кȣм аколошй, Кап кг. шй кѕ. скрїе Дїѡ Кассїȣс, стръбътѫнд ꙟсъшй ꙟ Дакїа пънъ ла четатѣ Генȣкла фоарте крȣнт бътȣ пре Дакй. в)

Фостаȣ

а) Expeditionem in Getas, Partosque praeparavit - - -. Setovia obsessa, barbarorum manus ingens in auxilium advenerat: quibus obvius Caesar urbem ingredi prohibuit. Eo in praelio lapide genu saucius, per multos dies aeger jacuit. Convalescens Romam ad consulatum rediit, cum Barbatio Tullo collega magistratum initurus, Statilium Taurum ad residua ejus belli dereliquit. *Appianus Alexandrinus* Lib. de Bellis Illyricis.

б) Hi Daci ad Caesarem superioribus temporibus miserant legatos, ac quum nihil eorum quae peterent impetrassent, ad Antonium inclinaverant: verum intestina seditione turbati; nihil ei magnopere profuerant: ac deinde capti quidam, tum cum Svevis dimicare coacti sunt. *Dio Cassius* Historiae Romanae Lib. 51. cap. 22.

в) Fere eodem, quo haec agebantur tempore, M. Crassus, in Macedoniam et Graeciam missus, contra Dacos et Bastarnas bellum gessit. *Ibid.* cap. 23. Sed ad Genucla, quod omnium snb Zyraxis imperio castellorum erat validissimum, profectus est; quod ibi signa militaria adservari audierat, quibus C. Antonium Bastarnae apud Istrianorum urbem spoliaverant, oppugnans, parvo quidem temporis spatio, non tamen sine magno labore, licet abesset Zyraxes, cepit. *Ibid.* cap. 26.

Фо́стаȣ ші̀ а̂лте бъ́тъ́й ꙟтръ Рѡма́ни ші̀ ꙟтръ Да́ки, къ Да́кїй
ни́че кȣм нȣ се ꙟфрѫна̀ а̂ тре́че пре́сте Дȣнъре ꙟ цинȣ́тȣриле ꙟпъ-
ръці́ей Рѡма́нилѡр, ші̀ а̂ пръда̀. Чі̀, пре оу́рмъ ꙟ ꙁилеле лȣй До-
миціа́н ꙟпъра́тȣлȣй Рѡма́нилѡр, вѫртос рȣшина́т фȣ̀ Рѡма́нилѡр ръсбо́юл
че ꙟл а̂вȣ́ръ кȣ Да́кїй. Къ ꙟтѫю тримицѫнд Домиціа́н а̂сȣ́пра Да́ки-
лѡр пре А̂ппїȣс Саби́нȣс; дȣ́пъ а̂чѣ́ѧ пре Корнѐлїȣс Фȣ́скȣс кȣ ѻ̂шиле
Рѡма́не, а̂мѫндо́й а̂че́ще кȣ а̂чѣле ма́рй ѻ̂шй рѡма́не фȣ́ръ де Да́кй
оу̂чи́шй, кȣ́м скрі́е Е̂ѵтро́пїе ла Ка́ртѣ а̂ з҃. ꙟ Домиціа́н. а)

Де а̂чѣ́сте грѣ́ле ꙟтѫмплъ́рй ꙟвита́т ꙟпъра́тȣл Домиціа́н, се
мъръцинѝ ка ꙟсȣшй кȣ капȣл сѫȣ съ мѣ́ргъ а̂сȣ́пра Да́килѡр, ка́рїй а̂-
тȣ́нчй а̂вѣ̀ Кра́ю пре кȣмпли́тȣл Декеба́л, бърба́т фо́арте и̂скȣси́т ꙟ
мъестрі́ѧ ръсбо́юлȣй, ші̀ причепȣ́т. Де́чй мергѫ́нд Домиціа́н кȣ ѻ̂а-
стѣ Рѡма́нъ пѫнъ ꙟ Мисі́а, ꙟ ло́к де а̂ пȣрта̀ кѫщи́га ръсбо́юлȣй,
а̂колѡ̀ се дѣ́де спре деприн́селе са́ле десфътъчȣ́ни, ші̀ ръсбо́юл ꙟл ꙟ-
крединцъ̀ лȣй Їȣліа́нȣс. А̂чѣ́ста фо́арте би́не пȣртѫ́нд лȣ́крȣл ръсбо́ю-
лȣй, кȣм скрі́е Ді́ѡ Ка́ссїȣс ла Ка́ртѣ з҃ѯ. кап а҃і. се ловѝ кȣ проти́в-
ничїй ла Та́пе, оу́нде ма́ре нȣ́мър динтръ Да́ки дȣмикъ̀. А̂колѡ̀ Бе-
ꙁи́нас, ка́реле е̂ра̀ а̂л до́иле дȣ́пъ Декеба́л, въꙁѫ́нд къ ни́че кȣм нȣ
по́ате съ ска́пе ві́ȣ кȣ фȣ́га, се фъкȣ̀ мо́рт ꙟтръ чѣ́ѧ ла́лцй къꙁȣ́цй;
ші̀ а̂по́й но́аптѣ а̂ȣ фȣци́т. Ꙗ́ръ Декеба́л темѫ́ндȣсе, ка съ нȣ дѣ̀ Рѡ-
ма́нїй а̂сȣ́пра четъ́цїй лȣй чѣй Бръ́ещй, демѫндъ̀, а̂декъ порȣнчѝ ѻ̂амени-
лѡр съ́й, ка се та́е а̂рборі́й че е̂ра̀ а̂про́апе де чета́те, ші̀ трȣпи́ниле съ
ле ꙟвѣ́скъ кȣ а̂рме, ка въꙁѫ́нд Рѡма́нїй, ші̀ сокоти́нд къ сѫнт ѻ̂-
ста́шй, съсе спа́рїе, ші̀ съсе ꙟто́аркъ ꙟнапо́й, прекȣ́м се ші̀ ꙟтѫмплъ̀. а)
Ші̀ а̂ша̀ Їȣлїа́нȣс неми́ка нȣ добѫндѝ. Ꙗ́ръ Домиціа́н, ка́реле се дȣ-
сѣ́се

а) Et a Dacis Appius Sabinus consularis, et Cornelius Fuscus praef. praet. cum magnis exercitibus occisi sunt. *Eutropius* Lib. 7. in Domitiano.

б) Iulianus enim - - - congressus cūm hostibus in Tapis, magnum numerum eorum concidit. Ex quibus Vezinas, qui secundum locum post Decebalum obtinebat apud suos, quum vivus non posset fuga evadere, de industria pro mortuo cecidit; deinde noctu clam profugit. Decebalus veritus, ne Romani victores in regiam ejus irruerent; arbores, quae prope eam erant, succidi mandavit, et truncos armis indui, ut hostes eos, quasi milites essent veriti, regrederentur, id quod factum est. *Dio Cassius* Lib. 67. cap. 11.

сѣсе ꙟ Паннонїа, ка сѫ изБѫндѣскѫ асꙋпра Маркоманилѡр, кѫчй нꙋй дѫдꙋсе ажꙋторїю асꙋпра Дакилѡр, ꙟвинс де Маркоманй шѝ фꙋгѫрит, кꙋрѫнд петрекꙋ солй ла Декевал, шѝ ꙟл ꙟвїе кꙋ паче, карѣ май наинте нꙋ ѡдатѫ черѫндꙋѡ Декевал, нꙋ врꙋсе сѫ й ѡ дѣ! ꙟ оурма кѫрѡра тримицѫнд Декевал пре фрателе сѫꙋ ꙟпреꙋнѫ кꙋ алцїй ла Домицїан, се фѣче паче ꙟтрѫ єл шѝ ꙟтрѫ Домицїан, кꙋ карѣ Декевал добѫндѝ банй мꙋлцй, шѝ де тот фѣлюл де мешерй, шѝ ꙟ паче шѝ ꙟ рѫсбою фолоситорй, шѝ дажде пре тот анꙋл дела Ромaнй, шѝ ашà Домицїан кꙋ немѫсꙋрат прец кꙋмпѫрѫнд пачѣ дела Декевал кꙋм мѫртꙋрисѣще Дїѡ Кассїꙋс ꙟ Картѣ ѯз. кап з. се ꙟтꙋрнѫ ла Рома. а) шѝ Ромaнїй кꙋ грѣ рꙋшине а лѡр, шѝ кꙋ скапетꙋл вистїерїей ꙟпѫрѫтещй ꙟ тот анꙋл плѫтѣ пѫйтꙋита, адекѫ токмита даре лꙋй Декевал, пѫнѫ кѫнд фꙋ ꙟнѫлцат ла скаꙋнꙋл ꙟпѫрѫцїей Траїан.

§. в.

Рѫсбоюл чел дин тѫю алꙋй Траїан асꙋпра Дакилѡр.

Траїан кꙋм апꙋкѫ скиптрꙋ ꙟпѫрѫцїей Ромaнилѡр а мѫнѫ, вѫзѫнд кꙋм вистїерїѧ чѣ ꙟпѫрѫтѣскѫ кꙋ дарѣ даждей чѣ пре тот анꙋл пѫйтꙋитѫ кꙋ Декевал Краюл Дакилѡр се дешѣртѫ; деспре алтѫ парте привинд, кѫ Дакїй ꙟшй ꙟмꙋлцеск ѡастѣ, шѝ де че, де че се май сѫлБѫтѫческ; кꙋџетѫ се ꙟфрѫнгѫ сꙋмецїѧ Дакилѡр, шѝ сѫ скапе пре Ромaнй де рꙋшината пѫйтꙋире че фѫкꙋсе мишелꙋл Домицїан кꙋ Декевал. Де оунде порнѝ кꙋ ѡасте асꙋпра Дакилѡр, кꙋ карїй

a) Interim Quados et Marcomannos ulcisci volens, quod contra Dacos nulla sibi subsidia misissent, in Panneniam venit, bellum eis illaturus - - -. Victus autem a Marcomannis, et in fugam conjectus, celeriter ad Decebalum Dacorum Regem nuntios misit, et ad pacem ineundam tum invitavit, quam saepius ante petenti non dederat. - - - Sed ad pacem obtinendam de suo quoque fecit impensas, quum magnam mox pecuniae vim, et opifices peritos variorum artificiorum, tam pace quam bello utilium, Decebalo daret, aliaque plura semper ei se daturum promitteret, ex Augustali tamen suppellectile. Nam hac, tanquam ex hoste capta, semper utebatur; veluti qui etiam ipsum imperium servituti suae mancipasset. *Dio Cassius* Lib. 67. cap. 7.

рїй мꙋлте бѫтѫй ꙟвѫнд; дин ѡсташїй Романй ꙟкѫ ꙟша мꙋлцй кѫдѣ, шѝ се плегꙋѫ де ꙟрмеле протѝвничилѡр Дакй, кѫт не ꙟвѫнд ꙟкꙋм кꙋ че май лега плѣциле ѡсташилѡр Романй, ꙟсꙋшй ꙟпѫратꙋл Траїан дꙋпѫ ѡбирѣ са де ѡамений, кꙋ карѣ ера кѫтрѫ солдацїй сѫй, шѣꙋ тѫѩт вестминтеле сале ꙟ бꙋкѫцй, ка кꙋ ачѣле сѫсе лѣџе тѫетꙋриле чѣлѡр плегꙋицй, кꙋм се веде ꙟ Колꙋмна лꙋй Траїан ла нꙋмѫрꙋл 32. Ба, Дакїй мꙋлте батжѡкꙋрй, шѝ крѫнчене тирѫнїй пꙋнѣ пре Романїй ачѣѩ, пре карїй ꙟй пꙋтѣ прїнде вїй ꙟ вѫтае; пѫнѫ шѝ мꙋериле лѡр кꙋ фѫклїй ле ардѣ капꙋл шѝ оꙋмерїй приншилѡр Романй, прекꙋм ꙟтрꙋ ачѣѩшй Колꙋмнѫ ла нꙋмѫрꙋл 33 ѥсте ꙟ ведѣ.

Чѝ пре оꙋрмѫ Декевал де тоате пѫрциле стрѫмторат, се рꙋгѫ лꙋй Траїан де паче кꙋ фѫгѫдꙋинцѫ, кѫ тоате токмѣлеле, ла кѫте ꙟл ва ꙟдѫтора, ле ва ꙟплинѝ, карѣ Траїан кꙋ чинститѫ Романилѡр пѫйтꙋире, шѝ нꙋ кꙋ де мижлок ꙟ Дакилѡр скапѫт ѡ деде лꙋй Декевал. ꙟ оꙋрма пѫйтꙋирей саꙋ ꙟ токмѣлей ачѣщїѩ Декевал деде Романилѡр ꙟрмеле сале, шѝ мѫшиниле чѣле де рѫсбою, пре кꙋм шѝ мещерїй карїй ꙟй кѫпѫтасе дела ꙟпѫратꙋл Домицїан, ꙟй ꙟтꙋрнѫ лꙋй Траїан, шѝ рѫспѫндѝ, адекѫ рѫсипѝ тѫрїиле сале чѣле спре ꙟпѫрарѣ цѫрей фѫкꙋте, шѝ чѣле лалте. ꙟша Траїан кꙋ ꙟзбѫндѫ се ꙟтꙋрнѫ ла Рѡма.

ꙟсѫ нꙋ дꙋпѫ мꙋлтѫ врѣме Декевал се десвѫлѝ, кѫ нꙋ кꙋ ачѣла кꙋџет аꙋ фѫкꙋт легѫтꙋрѫ де паче кꙋ Романїй, пентрꙋ ка сѫсе цинѫ де джнса, чѝ нꙋмай пентрꙋ ка сѫ скапе де примеждїѩ кꙋ карѣ ꙟл ꙟпресꙋрасе Романїй. Де оꙋнде се шѝ фѣче ꙟщїинцаре ла Рѡма, кꙋм Декевал ꙟпротивѫ де кꙋм ера фѫкꙋтѫ пѫйтꙋирѣ кꙋ Траїан, се кѫщигѫ де ꙟрме, четѫциле ле дирѣџе; ба шѝ пре ꙟвечинателе гинте, адекѫ нѣмꙋрй ле ꙟвитѫ, ка ꙟпреꙋнѫ кꙋ ѥл сѫсе скоале асꙋпра Романилѡр, шѝ алтеле ꙟпротива легѫтꙋрей мещешꙋџѣще.

§. Г.

Ал дойле ръсбою алуй Траіан асупра Дакилѡр.

Дечй се мърцинй Траіан, ка ѩръ ꙟсушй ку капул сѣу сѫ мѣргъ ку ѡастѣ Романѫ асупра Дакилѡр, шй ꙟсушй сѫ поарте ръсбоюл ачеста; пентру къ фіиндуй куноскутъ търіѧ, шй виклѣнеле ѩскодирй але Дакилѡр, шй алте греѡтъцй але ръсбоюлуй челуй ку Дакій, ну се ꙟкумътъ алтуѧ а ꙟкрединца грижѣ ръсбоюлуй ачестуѧ.

Ꙟсъ, ажунгѫнд ѥл ла църмурій Дунърей ку ѡастѣ Романѫ, шй причепѫнд технеле чѣле виклѣне, каре се ѩспитѣ Дакій але цѣсе; се тему ꙟдатъ а нъвъли асупра лѡр, чй се сфътуй, ачест ръсбою май бине сѫл поарте май фъръ примеждіе, де кѫт май рѣпеде. Де оунде порнй ꙟтѫю а фаче ачел под де піѧтръ престе Дунъре, де кареле тоатъ лумѣ сау минунат, кум сѫ вѣде ꙟ Колумна луй Траіан ла нумъръл 70. Ѩръ Траіан пънъ сѫ фѣче Подул, амѫнъ, адекъ зъбовй ꙟ Мисіа. Съвѫршиндусе подул пънъ ла ану, пурчѣсъ Траіан ку Романій асупра противничилѡр. Чй ничй Декевал ну липсй ꙟ тот кипул а фаче фолоситоареле гътирй. Ꙟтру ачест ръсбою пре ꙟчету пуртат мулте прѣлуминате семне де причепут ꙟпърат, шй де витѣз ѡсташ дѣде Траіан, кум скріе Діѡ Кассіус ꙟ Картѣ ѯи. кап ді, прекум шй мулцй динтръ Романй маре стрълучире ку бърбъціѧ са, шй ку суферирѣ примеждіилѡр ꙟшй агонисиръ. а)

Дупъ мулте крунте бътъліи, шй ꙟпрумутате піерзърй, ку мултъ ѡстенѣлъ шй труда стръбъту пре оурмъ вѫртутѣ Романелѡр арме пънъ ла Зармезегетуса четатѣ чѣ Кръѧскъ а луй Декевал, карѣ ау фост ла Хацег ꙟ Ардѣл. Оунде ажунгѫнд възу Траіан трупул луй Лонгин прѣстрълучитулуй Повъцуиторю а оуну Легіѡн Роман, пре

кареле

а) Multa in eo bello ipse strenui Imperatoris, ac viri fortis facinora edidit, multaque pericula milites ejus adierunt, fortiterque pugnarunt. *Dio Cassius* Lib. 68. cap. 14.

кареле лаȣ фост принс Декевал, въѕȣ, ѕисей, трȣпȣл лȣй Лонгин спѫн-ѕȣрат де асȣпра мȣрȣлȣй, адекъ де асȣпра ѕидȣлȣй четатей, ши ꙟџе-мȣ ши ел, ши чей че ера пре лѫнгъ ел. Пентрȣ ачѣѧ май кȣ ꙟ-вершȣнатъ ꙟтърѫтаре ꙟверигаръ, адекъ ꙟкȣнџюраръ Четатѣ, принд а ѿ бате, ши а пȣне скъри ла мȣри. Дакїй кȣ арче ши кȣ съџеци апъ-ръ мȣрїй, Романїй ръсбат, ши апринд четатѣ. Декевал, не авѫнд акȣм ничй ѿ пȣтѣре; пентрȣ ка съ нȣ кадъ вїȣ ꙟ мѫниле Романи-лѡр, се фермекъ, адекъ се ѿтръви ꙟсȣши пре сине, асѣменѣ фъкȣръ ши алци мȣлци ай лȣй. Чѣѧ лалци, де кѫт се ꙟкапъ ꙟ мѫниле Ро-манилѡр, май бȣкȣроши фȣръ съсе ѿмоаръ оунȣл пре алтȣл тоци; оу-нїй тотȣши фȣръ робици. Кȣпринѕѫнд Романїй четатѣ, тримисеръ ꙟ тоате пърциле тȣрме де ѿсташи асȣпра ръмъшицелѡр Дакилѡр, ка кȣ тотȣл съ кончинѣскъ, ши съ стѣргъ де пре фаца пъмѫнтȣлȣй съмѫнца Дъчѣскъ. Дечи, пре оунде аџȣнџѣ тримишїй Романи, оу-чид пре Даки, апринд лъкашȣриле лѡр, ши мȣлци дин ей робеск, пре карїй афаръ де тоатъ ꙟдоѫла Романїй дȣпъ датина са ꙟȣ дȣс кȣ сине ꙟ Їталїа, ка съ ле сърбѣскъ, адекъ съ ле слȣжѣскъ пънъ ла моарте. Тоате ачѣсте се въд ꙟ Колȣмна лȣй Траїан ла нȣмерїй 87. 91. 92. 93. 95, 101. 104. 106. 109.

§. Д.

Дакїа кȣ прилежȣл ръсбоюлȣй Романилѡр се дешертъ кȣ тотȣл де лъкȣитори.

Чине, фїинд кȣноскъторю ши сѫмциторю де лȣкрȣриле ѿменещи, ва сокоти мънїѧ чѣ ꙟфлъкърать а Романилѡр асȣпра Дакилѡр пентрȣ чѣле десе але лѡр неодихне, ꙟ кȣрсе ши пръѕи, каре кȣ сълбъ-тъчїе ле фъчѣ ꙟ църиле ꙟпърърцїей Романилѡр, ши пентрȣ кȣмплите-ле оучидери, каре нȣ ѿдатъ фъкȣсе ꙟ легїѡанеле Романе: аѡрѣ ле-

тїѡане ꙟтрецй пръпъдинд, (§ а.) каре мѫніе кȣ мȣлт май вѫртос ꙟвъпъ ꙟ пїептȣриле Рѡманилѡр ꙟ тимпȣл ръсбоюлȣй, кареле сȣпт поваца лȣи Траїан ꙟавȣръ кȣ Дакїй, пентрȣ варвареле тиръніи че фъчѣ Дакїй кȣ Рѡманїй чей принший ꙟ бътъліе: (§. в.) деспре алтъ парте ва лȣа аминте ла оурціѧ чѣ ꙟвенинатъ, каре кочѣ Дакїй ꙟ фикатȣл лѡр асȣпра Рѡманилѡр, ла каре пре оурмъ се адаѡсе фрика чѣ маре че авѣ єй де Рѡмани, въꙁѫндȣй акȣм бирȣитори пре ачеѧ, кътръ карїй атѫта некрединцъ аратасе май наинте, фъръ де а да нъдѣжде де ꙟдрептаре кѫндва, ши пре акърѡра соцїй ши фраци принший ꙟ ръсбою атѫтѣ батжокȣри ши тиръніи дескъркасе. Чине, ꙁисей, фъръ прежȣдекаре ва сокоти, липсѣще, съ кредъ, кȣм къ Дакїй ꙟбȣлꙁиций де кȣноштинца ръѡтъцилѡр сале челѡр дъчещй, карїй аȣ авȣт тимп, нȣ аȣ ащептат съ дѣ фацъ кȣ Рѡманїй, ниче нȣ аȣ май ръмас ничй оунїй ꙟ Дакїа, чи прекȣм мȣлций, непȣтѫнд скъпа динаинтѣ Рѡманилѡр, єй ꙟде єй се ѡморѫръ (§. г.) аша ачещѣ кȣ мȣерй ши кȣ прȣнчй кȣ тот аȣ фȣџит, прекȣм се ши въд ꙟ Колȣмна лȣй Траїан ла Нȣмърȣл 113. ши 114. фȣџинд ꙟтралтъ цѣръ кȣ мȣериле, кȣ прȣнчїй, ши кȣ вителе.

Дин Колȣмна лȣй Траїан ла нȣмърȣл 20. се вѣде, кȣм ꙟ ръсбоюл чел дин тѫю алȣй Траїан кȣ Дакїй, Дакїй чей де прин цинȣтȣриле чѣле май де кътръ Дȣнъре кѫт въꙁȣръ, къ аȣ трекȣт Рѡманїй ꙟ коаче престе Дȣнъре, фȣг, ши се траг май ꙟ лонтрȣ ꙟ Дакїа, ши Рѡманїй придѣꙁъ лъсателе лѡр аверй. Кȣ кѫт є а май крѣде, къ ꙟ ръсбоюл ачест де ал доиле, кареле май кȣ мъніе ꙟл пȣрта Рѡманїй, Дакїй чей че єра кȣ лъкашȣриле сале май кътръ Дȣнъре нȣ аȣ ащептат апропїѧрѣ Рѡманилѡр кътръ дѫншїй, чи тоцй аȣ фȣџит, ши саȣ трас май ꙟлонтрȣ ꙟ Дакїа. Ши аша ѥсте а крѣде дȣпъ лȣкрȣриле ѡменещй: де че аѫȣнџѣ май ꙟлонтрȣ ꙟ Дакїѧ ꙟтърѫтацїй противничй Рѡманй кȣ ꙟвингътоареле сале арме, де ачѣѧ ши лъкȣиторїй Дакй кȣ мȣериле,

кȣ прȣ́нчїй, шѝ кȣ тоа́те а̂ле са́ле ка́ре ле пȣтѣ дȣ́че, се май депѫр-тѧ̀ ѫ лѡ́нтрȣ ѫ Да́кїа де ѫнаи́нтѣ Рѡма́нилѡр, пѫнѫ кѫнд ѫцелеӂѫ́нд де кончени́рѣ Краюлȣй лѡр Декеба́л, шѝ а̂ тȣтȣрѡ́р арма́шилѡр лȣй, шѝ кȣм Декеба́л, шѝ тоцй чей май а̂ле́шй Да́кй, де кѫт сѫ ѫка́пѫ ѫ мѫ́ниле Рѡма́нилѡр, май би́не врȣрѫ ѫ̂сȣшй а̂се фермека̀ пре си́не: ѩрѫ ненȣмѫра́цй а̂лцїй пе́нтрȣ а̂чѣ́ѧшй при́чинѫ май воирѫ ѫ̂сȣшй оўнїй пре а̂лцїй а̂се ѡ̂морѫ̀, де кѫт а̂ да̀ фацѫ кȣ Рѡма́нїй; шѝ кȣм Рѡма́нїй пре оўнде а̂жȣ́нг, а̂при́нд, оўчи́д, робе́ск, шѝ кѫ ни́чй оўнȣл нȣ ска-пѫ саȣ де оўчи́дере саȣ де робі́е, ѫцелеӂѫ́нд, ӡисе́й, а̂чѣ́сте Да́кїй, шѝ пѫтрȣнӡи́ндȣле и̂нима; фи́рѣ лȣ́крȣрилѡр ѡ̂мене́щй нȣ мѫ ла́сѫ а̂ мѫ ѫ̂дои̂, кȣм кѫ тоцй кȣ мȣе́рй шѝ кȣ прȣ́нчй кȣ тот а̂ȣ фȣџи́т дин Да́кїа, шѝ саȣ тра́с ла ѫ̂вечина́цїй шѝ прїѧ́тенїй лѡр Са́рмате, ка́рїй шѝ ѫ рѫсбо́ю ѫй а̂жȣта́се пре Да́кй а̂сȣ́пра Рѡма́нилѡр, кȣм се вѣ́де ѫ Колȣ́мна лȣй Траїа́н ла нȣ́мѫрȣл 21.

Ка́ре скѫпа́ре а̂ Да́килѡр кȣ мȣе́риле шѝ кȣ прȣ́нчїй, шѝ дешерта́рѣ а̂ тоа́тѫ Да́кїа де тоа́тѫ вица Да́килѡр кȣ а̂тѫ́та май кȣ ѫдѫмѫ́нѫ се пȣтȣ̀ ѫплинѝ, кѫ Рѡма́нїй кȣ кѫт май та́ре фїе́рбѣ сѫ́нџеле ѫ є̂й, ка кȣ то́тȣл сѫ десрѫдѫчинѣ́ӡе шѝ сѫ прѫпѫдѣ́скѫ вица рȣмпѫто́рилѡр де пѫи̂тȣи́ре, шѝ пѫ́рȣрѣ неѡдихни́цилѡр Да́кй, кȣ а̂тѫ́та май пре ѫчѣ́тȣ, шѝ май пре ѫделѣ́те пȣрта́рѫ рѫсбо́юл а̂чѣ́ста. Де оўнде то́кма а̂вȣ́рѫ тимп чей рѫма́шй а̂й Да́килѡр кȣ мȣе́риле шѝ кȣ прȣ́нчїй а̂ фȣџѝ дин Да́кїа, шѝ а̂ лѫса̀ Да́кїа де си́не деша́ртѫ. Ба че́лѡр май мȣ́лцй ди́нтрѫ рѫма́шїй Да́кй кȣ а̂тѫ́та май ѫдѫмѫна́тѫ ле є̂ра̀ скѫпа́рѣ де а̂рмеле Рѡма́нилѡр, кѫ бѫтѫлі́иле рѫсбо́юлȣй а̂чѣ́стȣѧ фѫ́рѫ нȣмай ѫ Бѫна́тȣл цинȣ́тȣлȣй Тимишо́арей, ѫ ца́ра Рѡмѫнѣ́скѫ дин ко́аче де Ѡ̂лт, шѝ ѫ А̂рдѣ́л пѫнѫ ла Ха́цег, оўнде пїердȣ́рѫ тоа́тѫ пȣтѣ́рѣ Да́кїй де а̂се май ѡ̂щѝ кȣ Рѡма́нїй, шѝ кȣ то́тȣл фѫ́рѫ кончени́цй.

Ни́че сѫ нȣ́цй ѫкипȣе́щй рѫсбо́юл а̂чѣ́ста а̂л Рѡма́нилѡр а̂сȣ́пра Да́килѡр ка рѫсбо́аеле чѣ́ле де а̂кȣ́м а̂ле Крещи́нилѡр дин Є̂врѡ́па. Ѫтрȣ

а̂чѣ-

ачѣсте нꙋмай армашїй фꙋг де ꙟнаинтѣ бирꙋиторилѡр противничй, ꙗръ църѣнїй стаꙋ пре лок, карїй мъкар къ аꙋ а пътимѝ греꙋтъцй дела противничй пентрꙋ даждѣ, карѣ ѡ арꙋнкъ пре джншїй, ка пентрꙋ храна противничилѡр съ ѡ плътѣскъ, тотꙋшй ле рѫмѫне шй лѡр авѣре пентрꙋ кивернисирѣ каселѡр сале. Ничй нꙋ саꙋ ѡбичнꙋит аичй бирꙋиторїй а апринде лъкашꙋриле църѣнилѡр, кꙋ мꙋлт май пꙋцин а вътъмà персоанеле лѡр. Ба ꙟкъ май марїй противничилѡр фоарте кꙋ маре лꙋаре аминте сѫнт, шѝ фак рѫндꙋѫле, ка съсе ꙟфрѫнѣзе солдацїй, шѝ тоцй църѣнїй съ фїе фъръ вътъмаре ꙟтрꙋ тоате але сале. Чй се каде съ въ нълꙋчицй ръсбоюл ачеста ал Рѡманилѡр асꙋпра Дакилѡр ка шѝ кѫнд ѡ ѡасте де тꙋрчй плинй де мѫнїе аджꙋнг ла нискарй сате Крещинещй, асꙋпра кърѡра є̄ ацицатъ тꙋрбарѣ лѡр, оунде ничй бътрѫнїй чей непꙋтинчошй, ничй прꙋнчїй чей непричепꙋцй нꙋ рѫмѫн скꙋтицй де аскꙋцитꙋл сабїей лѡр, шѝ сателе апринзѫндꙋле, тоате ле фак ченꙋшъ. Ꙟтрꙋ ачеста кип єрà датина Рѡманилѡр, ка пре противничїй чей не ѡдихницй, фрѫнгъторй де пъйтꙋире, некрединчошй шѝ недꙋмерицй, дела карїй некꙋрматъ єрà примеждїа, кꙋ тотꙋл съй кончентѣскъ шѝ съй пръпъдѣскъ. Ашà лꙋкраръ кꙋ Карѳагенꙋл, ашà кꙋ Коринѳꙋл, ашà май ꙟ проаспът лꙋкрасе кꙋ Їерꙋсалимꙋл, кѫт нꙋ рѫмъсѐ пїатръ пре пїатръ, дꙋпъ кꙋм пророчисе Хс. Лꙋка кап ѳі. стїх мд.

Кѫте скимбърй де ачѣсте саꙋ ꙟтѫмплат ꙟ лꙋме, кѫт саꙋ гинтъ ꙟтрѣгъ съ фїе стрѫмторитъ а єшѝ дин Патрїа са, саꙋ прин пꙋтѣрѣ противничилѡр де тот съсе стингъ! Ꙟнꙋме, ка съ нꙋ не депъртъм де Дакїа, аꙋ нꙋ Гинта Готилѡр тоатъ фꙋ алꙋнгатъ прин Хꙋнй дин Дакїа, оунде де ѡ сꙋтъ де анй акꙋм ка ꙟ Патрїа са лъкꙋѧ, прекꙋм мъртꙋрисит не лъсъ Павлꙋс Ѡросїꙋс ꙟ Картѣ з.

кап

кап л҃г. шѝ фꙋџи́нд трекꙋ́рѫ Дꙋ́нѫрѣ? а) Оу҆нгꙋрі́й, пре ка́рії Констан-
ти́н Порфироге́нитꙋл ꙟі̂й ꙟнꙋмѣще Тꙋ́рчй, кꙋ́м ачѣ́лашй Константи́н скріе
ꙟ ка́ртѣ чѣ де́спре кивѐрнисирѣ ꙟпѫрѫціей кап л҃и. прин Рѡмѫ́ни ӓтꙋ́нчй,
кꙋ́м май жо́с вом арѫтѫ̀, нꙋми́цй Пацинаци́те фꙋ́рѫ алꙋнга́цй дин
цинꙋ́тꙋл лѡ́р, кѫт ѡ̂ па́рте дин трѫ́нші́й фꙋџи́нд аꙋ лѫкꙋи́т ꙟ па́ртѣ Пе́р-
сі́ей, чѣ́ѧ ла́лцй саꙋ ашеза́т ꙟ Ателкꙋ́сꙋ, а̏декѫ ꙟ Молдо́ва. Чѝ дин Мол-
до́ва ꙟкѫ гони́ндꙋй Рѡмѫ́ній, ажꙋ́нсерѫ ла Мора́віѧ чѣ ма́ре, де оу҆н-
де шѝ е҆й скоци́нд пре лѫкꙋито́рй, мощени́рѫ цѣ́ра кꙋ статорничі́е. б)

Мѫка́р кѫ ачѣ́сте че дин фи́рѣ лꙋ́крꙋрилѡр адꙋ́сѫм спре адевери́-
ре, кѫ Да́кіа кꙋ приле́жꙋл рѫсбо́юлꙋй Рѡма́нилѡр се дешѣртѫ̀ кꙋ то́-
тꙋл де лѫкꙋито́рй, сѫнт де ажꙋ́нс спре а ꙟкрединцѫ̀ пре ѡ̏рй ка́реле
ꙟцелепцѣ́ще гѫндито́рю ꙟ трѣ́ба ачѣ́ста, то́тꙋшй шѝ мѫртꙋрі́й прѣ-
ве́кй ꙟкѫ пꙋте́м сѫ адꙋ́чем спре ачѣ́ста. Кѫ Е҆ꙋтро́піꙋс ꙟ Ка́ртѣ
и҃. ꙟ Е҆́лїꙋс А҆дрїа́нꙋс, зи́че: кѫ Траїа́н пе́нтрꙋ ачѣ́ѧ аꙋ дꙋ́с ꙟ Да́кіа не-
мѫрџини́тѫ мꙋлци́ме де ѡ̏аменй Рѡма́нй спре а лѫкꙋ̀й ѡра́шеле шѝ са́-
теле

а) Siquidem gens Hunnorum diu inaccessis seclusa montibus, repentina rabie percita, exarsit in Gothos: eosque sparsim conturbatos ab antiquis sedibus expulit. Gothi transito Danubio fugientes, a Valente sine ulla foederis pactione suscepti, ne arma quidem, quo tutius barbaris crederetur, tradidere Romanis. *Paulus Orosius* Lib. 7. cap. 33.

б) Bello autem inter Turcas (*Hungaros*) et Patzinacitas - - - exorto, Turcarum exercitus devictus fuit, atque in partes duas divisus; et earum una quidem Orientem versus partem Persidis incoluit; - - - altera vero pars Occidentem versus sedes posuit cum Boebodo suo ac Duce Lebedia in locis Atelcusu nuncupatis, quae nunc Patzinacitarum gens incolit. - - - Et ante hunc Arpadem Turcae Principem alium nullum unquam habuerunt; ex cujus etiam posteris ad hunc usque diem Princeps Turciae constituitur. Post aliquot vero annos Turcas invadentes Patzinacitae eos cum Principe Arpade persecuti sunt. Turcae itaque profligati fugientes, et terram ad sedes collocandas quaerentes, magnam Moraviam ingressi, incolas ejus expulerunt, ibique sedes suas posuerunt, tenentque etiam in hodiernum usque diem: et ex eo tempore bellum cum Patzinacitis Turcae non habuerunt. Caeterum Patzinacitarum locus, quem tunc inhabitabant Turcae, a fluviis, qui illic sunt, cognominatur, flumina autem isthaec sunt: primus fluvius Baruch appellatur; secundus Cubu; tertius Trullus; quartus Brutus; quintus denique Seretus. *Constantinus Porphyrogenetus*, de Administratione Imperii cap. 38.

теле, пе́нтрȣ къ лȣ́крȣриле Да́кїей кȣ ꙟделȣнга́тȣл ръсбо́ю а̂лȣй Деке-ва́л е̂ра̀ дешерта́те, ӑдекъ ꙟ ӡилеле а̂че́ле Да́кїа шѝ де лъкȣито́рй ши де то́ате е̂ра̀ деше́ртъ. а) Шѝ ꙟнаи́нте де Е̂ȣтро́пїȣс, ꙟсȣшй ꙟпъра́тȣл Їȣлїа́нȣс непо́тȣл лȣй Константи́н че́лȣй ма́ре ꙟ Ка́ртѣ, ка́рѣ ѿаȣ скри́с де́спре Ке́сарй, а̂ша̀ а̂дȣ́че ꙟнаи́нте пре Траїа́н ворби́нд: кȣ́м къ ӗл си́нгȣр а̂ȣ кȣтеӡі́т а̂сȣ́пра лъкȣито́рилѡр де лѫ́нгъ Дȣ́нъре а̂се скȣ-ла̀ кȣ ръсбо́ю, шѝ не́мȣл Ге́телѡр, ӑдекъ а̂л Да́килѡр кȣ то́тȣл лаȣ пръпъди́т шѝ лаȣ ще́рс, ӑдекъ дин Да́кїа. б)

ꙟдеше́рт да́ръ Ка́рол Ӗдер ꙟ Но́теле Їсто́рико-Кри́тике че́ле а̂сȣ́-пра Сȣ́пликей Рѡмѫ́нилѡр дин А̂рде́л ла Нȣ́мърȣл 4. кȣ мѫні́е ꙟтрѣ́-бъ, къ ꙟтрѫ́нд Рѡма́нїй ꙟ Да́кїа, а̂ȣ се по́ате доведѝ, саȣ пре то́цй лъкȣито́рїй че́й ве́кй, ӑдекъ пре Да́кй съй фѝ ѡ̂морѫ́т ӗ́й, саȣ съй фѝ дȣ́с а̂йрѣ де а̂колѡ̀, ѡ̆рй а̂тȣ́ничй, ѡ̆рй дȣ́пъ а̂чѣ́ѧ? Ла ка́рѣ ꙟтре-ба́ре дȣ́пъ че́ле май сȣ́с спȣ́се се ръспȣ́нде, къ ни́чй нȣ ѿȣ ѡ̂морѫ́т пре то́цй, ни́чй нȣ ѿȣ дȣ́с Рѡма́нїй никъи́рй ни́чй а̂тȣ́нчй, ни́чй дȣ-пъ а̂чѣ́ѧ, а̂фа́ръ де че́й робі́цй кȣ прилє́жȣл ръсбо́ѧлȣй; чѝ, пре че́й май мȣ́лцй ѿȣ ѡ̂морѫ́т, ѣ́ръ а̂че́ѧ, пре ка́рїй нȣ ѿȣ а̀жȣ́нс ӑрмеле Рѡ-ма́не, кȣ фȣ́га а̂ȣ скъпа́т а̂фа́ръ де Да́кїа.

§. Е̄.

ꙟгра́рѣ Рѡма́нилѡр ꙟ Да́кїа спре а̂ лъкȣ̀й а̂колѡ̀,

Траїа́н въӡѫ́нд Да́кїа деша́ртъ а̂кȣ́м де лъкȣито́рй, шѝ привинд̀ ла бȣнъта́тѣ пъмѫ́нтȣлȣй ӗ́й, ка́реле по́ате ꙟдестȣла̀ де то́ате пре лъкȣ-

---

а) Idem de Dacia facere conantem, amici deterruerunt: ne multi cives Romani Barbaris traderentur, propterea quod a Trajano victa Dacia, ex toto orbe Romanorum infinitas eo copias hominum transtulerat ad agros, et urbes colendas: Daciae enim, diuturno bello Decibali, res fuerant exhaustae. *Eutropius* Lib, 8. in Adriano.

б) Ego sane -- quasi torpentem Remp. et dissipatam, tum domestica tyrannide qua multo tempore opressa fuerat, tum Getarum contumelia suscipiens, solus

лъкуиторїй ши ӑгониситорїй съй ӑтру чѣле че сѫнт де липсъ спре десфътатъ кивернисирѣ вїецїй; дупъ ръсбою де чинчй ани ку Дакїй цинут, фъку Дакїа Провинчїе, адекъ цѣръ Романъ, карѣ съсе цинъ де ӑчй ӑнаинте де ӑпърѫцїа Романилѡр. Пентру ӑчѣа се сокоти ӑтру ӑчѣ цѣръ десфътатъ съ ӑшѣзе лъкуитори Романй. Дирепт ӑчѣа тримисе немъсуратъ мулциме де Романй, карїй съ оумплъ Дакїа тоатъ, ши съ мощенѣскъ сателе ши ѡрашеле. Вою съ скрїу ӑчй кувинтеле луй Еутропїус дин Картѣ й. Ӑтрѣба ӑчѣста, каре не спуне ши кѫт де маре ӑу фост Дакїа. „ Дешертѫндусе, зиче, Дакїа де бърбацй ку ӑделунгатул ръсбою ӑлуй Декевал; Траїан, спре „ ӑ оумплѣ цѣра, карѣ жур ӑпрежур аре зѣче суте де милурй, дин „ тоатъ лумѣ Романъ немърџинитъ мулциме де ѡаменй ӑу дус ӑкоАлѡ, ка сателе ши ѡрашеле съ ле мощенѣскъ. a)

Липсѣще ӑчй съ ӑрътѣм, къ ӑтунчй кѫнд зиче Еутропїе: „ Дешертѫндусе Дакїа де бърбацй" ну се каде ӑ ӑцелѣџе, къ доаръ нумай де бърбацй фу дешертатъ Дакїа прин ръсбоюл че ӑву Декевал ку Романїй, ши муериле съ фи ръмас ӑ Дакїа, ну; чи, фїинд къ бърбацїй стъпѫнѣск сателе ши ѡрашеле, ши ѥй ӑгонисѣск кѫмпуриле, ши врѫнд Еутропїе ӑ спуне куџетул луй Траїан, къчй ӑу врут ӑ тримите ӑчѣ немърџинитъ мулциме де четъцѣнй Романй ӑ Дакїа спре ӑ мощенй сателе ши ѡрашеле, адекъ, пентру къ Дакїа ѥра липситъ де стъпѫнитори ши ӑгониситори, карїй сѫнт бърбацїй, ну муериле; ну се кувинѣ ӑчй съ гръѧскъ ши де муерй, адекъ кум къ ши де муерй ѥра дешертатъ Дакїа, чй нумай де бърбацй ѥра липсъ съ спунъ. Лѫнгъ ӑчѣсте

---

lus Istri accolas aggredi sum ausus. Et Getarum quidem gentem *penitus everti* et *delevi.* --- Et hoc quidem tantum opus annis fere quinque confeci. *Iulianus in Caesaribus.*

a) Cum Dacia diuturno bello Decebali viris esset exhausta, Trajanus ad frequentandam hanc decies centena millia passuum in circuitu habentem, provinciam ex toto orbe Romano infinitas copias hominum transtulerat ad agros et urbes colendas. *Eutropius* Lib. 8. in Adriano.

ачѣсте, алте изводаде але Історіей луй Єѵтропіе, ꙟ лок де ачѣѧ: „Дешертѫндусе Дакіа де бърбаці" ау ачѣсте кувинте: „Лукруриле Дакіей ну ꙟделунгатул ръсбою ал луй Декевал фусѣсе дешертате". а) Карѣ ꙟсемнѣзъ, къ Дакіѧ ау фост ръмас ѥрмъ, сау пустіе, адекъ дешертатъ ши де бърбаці, ши де муери, ши де тоате. Ку адевърат деспре ачѣѧ: ѡаре ръмасау Дакіа ши де муери дешартъ, ау нумай де бърбаці, сингур ачела се поате ꙟдои, кареле сау ну щіе кумплителе перистасурй але ръсбоюлуй, кареле пре оурмъ ꙟл авуръ Романій асупра Дакилѡр, сау лукруриле ѡменещй ку тотул ꙟй сѫнт некуноскуте. Вѣзй май сус §. г. ши §. д. Деспре ачѣѧ ши Діѡ Кассіус ꙟкъ не лъсъ скрис гръинд де Траіан, кум къ Дакіа ѡ фѣче Траіан Провинчіе, ши дусе ꙟ трѫнса Колоний. в)

Дечй Романій ачѣѧ ла анул дела оурзирѣ Ромей 858. ши дела ꙟтрупарѣ Дмнулуй Хс 105. тримишй де ꙟпъратул Траіан ꙟ Дакіа, ка съ стъпѫнѣскъ сателе ши ѡрашеле, купринсеръ Дакіа тоатъ дела Тиса ꙟ коаче прин Бънат пънъ ꙟ Дунъре, Ардѣлул, цѣра Мунтенѣскъ, ши Молдова пънъ ꙟ Прут ши пънъ ла марѣ нѣгръ. Дела ачещй а Дакіей стъпѫниторй Романй ѩсте ачел мулт нѣм ꙟ зиселе църй, карій пре лимба са се кіамъ Ромѫнй, адекъ Романй, ѩръ лимбиле словенещй ле зик, Власи, ши Гречій Влахи, де оунде лътинеще акум се нумеск, Валахи (*Valachi*). Адекъ, стръмошій Ромѫнилѡр, дупъ стинцерѣ Дакилѡр, дела анул Дмнулуй 105. ау цинут, ши ау стъпѫнит Дакіа; ши Ромѫній ну нумай чей дин коаче де Дунъре, чи ши чей дин колѡ сѫнт Романй адевъраці дин Романй адевъраці. Каре лукру май пре ларг се ва ръсфира май жос.

§. з.

а) Daciae enim diuturno bello Decibali res fuerant exhaustae. *Eutropius* Lib. 8.

в) Ita Dacia juris et Ditionis Romanae facta est. Quam mox Trajanus in provinciam redegit: urbes condidit, et colonos deduxit. *Dio Cassius.*

§. ѕ.

Рѡмáнїй чéй тримíшй де Траїáн, ашезѫндꙋсе кꙋ лъкáшꙋл ꙟ Дáкїа, нꙋ саꙋ късъторит кꙋ мꙋéрй Дáке.

Оунїй писмꙋинд стрълꙋчита вицъ а Рѡмѫнилѡр, карѣ ѡ траг дела Домниторїй а тоатъ лꙋмѣ, шѝ непꙋтѫнд аскꙋнде ачéл десвълит адевър, кꙋм къ Рѡмѫнїй се траг дела Рѡмáнїй, пре карїй ꙟпъратꙋл Рѡмáнилѡр Траїáн, ꙟвингѫнд пре Декевáл Краюл Дáкилѡр, ꙗꙋ тримис ꙟ Дáкїа спре мощенирѣ ей; ка ꙟкалете кꙋ ѡаре кѫтъ чѣцъ съ ꙟвълѣскъ стрълꙋчирѣ вицей Рѡмѫнилѡр, ѕик, къ Рѡмáнїй чéй тримишй де Траїáн ꙟ Дáкїа късъториндꙋсе кꙋ мꙋéриле Дáке, динтрꙋ ачѣстъ местекаре фѣлю нꙋ де ѡаменй се оурѕѝ, адекъ нꙋ Рѡмáнй адевърáцй, чѝ корчитꙋрй дин бърбáцй Рѡмáнй, шѝ дин мꙋéрй Дáке, акърора адекъ саꙋ бърбáцй, саꙋ пъринцй къѕꙋсе ꙟ бътълїе де бирꙋитоареле але Рѡмáнилѡр арме.

Христїáнꙋс Енгел ꙟ Коментáцїа чѣ деспре фаптеле лꙋй Траїáн ла Дꙋнъре, ꙟ Секцїа г҃. §. а҃. адꙋкѫнд кꙋвинтеле лꙋй Еꙋтропїꙋс, каре май сꙋс (§. е҃.) ле четиръм; динтрꙋ ачѣле пꙋне ипотис, къ дꙋпъ ръсбоюл лꙋй Траїáн съ фѝ май ръмас ꙟ Дáкїа оунїй бърбáцй Дáкй вїй, шѝ май вѫртос мꙋéрй мꙋлте де але Дáкилѡр; дин местекарѣ Рѡмáнилѡр чéлѡр ашезáцй кꙋ лъкáшꙋл ꙟ Дáкїа кꙋ фъмéиле Дъчéщй фѣлю нꙋ де ѡаменй требꙋѧ съсе оурѕáскъ. Де ачїѧ сѫнт, ѕиче ел, нꙋмеле ꙟ Їнскрипцїиле рѡмáне, каре пꙋт а нꙋме Дъчéщй, пентрꙋ пилда: Ѧїа Нандóнис, Ѧндрáда, Бливїáнꙋс, Бричéна, Бéдарꙋс.

Че гѫчитꙋръ май десвѫнатъ поате фѝ декѫт ачѣѧ: дин пїерѕарѣ ачѣѧ, карѣ ѡ фъкꙋръ Рѡмáнїй ꙟ Дáкїа, аꙋ май ръмас мꙋлте мꙋéрй Дáке ꙟ вїѧцъ акѡлѡ ꙟ Дáкїа; шѝ оунеле нꙋме ꙟ Їнскрипцїиле Рѡмáне пꙋт а нꙋме Дъчéщй: аша даръ Рѡмáнїй, адекъ немърџинита мꙋлциме де Рѡмáнй, карїй се ашезаръ съ лъкꙋѧскъ ꙟ Дáкїа, саꙋ местекат трꙋ-

пѣще кꙋ мꙋ́єриле Да́ке, шѝ ди́нтрꙋ а̂чѣ̂ местека́ре фѣ́лю ноꙋ де ѡ̂а-
мени, а̂декъ нꙋ Рѡма́ни лъмꙋри́ци саꙋ нъскꙋ́т? Май а̂чѣ̂ ꙟкинаре,
ми се паре а̂ а̂вѣ̂ а̂чѣстъ кꙋвѫнтаре, ка шѝ кѫнд а̂р ꙁиче нешине: Ба-
сто́нꙋл стъ̀ ꙟ оу́нгеꙋ; а̂ша̀ даръ плоаѡ а̂фаръ; нефїинд ничи ѡ̂ ꙟкѝ-
на́ре саꙋ легъту́ръ плое́й де а̂фаръ кꙋ старѣ̂ бъцꙋлꙋй ꙟ оу́нгеꙋ. Де
а̂ꙋ ръма́с мꙋ́єриле а̂чѣ́ле ꙟ вїа́цъ; а̂ꙋ нꙋ пꙋтѣ̂ а̂ле вїецꙋ̀и фъ́ръ де а̂се
местека̀ трꙋпѣ́ще Рѡма́нїй кꙋ дѫ́нселе? шѝ оу́неле нꙋ́ме нꙋ ли́мпеде Рѡ-
ма́не а̂ꙋ нꙋ се пꙋтѣ̂ вѫрѫ̀ ꙟ Їнскри́пцїиле Рѡма́не, фъ́ръ нꙋ́май де се
вѡр местека̀ трꙋпѣ́ще Рѡма́нїй кꙋ мꙋ́єриле Да́ке? А̂декъ пе́нтрꙋ къ дꙋ́-
пъ ръсбо́юл лꙋй Траїа́н кꙋ Декеба́л а̂ꙋ ръма́с оу́неле мꙋ́єри Да́ке вїй а̂-
коло̀ ꙟ Да́кїа, оу́нде є̂ра̀ Рѡма́нїй лъкꙋито́ри ши домнито́ри, саꙋ пе́н-
трꙋ къ оу́неле нꙋ́ме пꙋ́т а̂ нꙋ́ме дъче́щи, нꙋ оу́рмѣꙁъ Рѡма́нїй чей
дин Да́кїа съсе фѝ местека́т трꙋпѣ́ще кꙋ мꙋ́єриле Да́ке. ꙟтрꙋ а̂девъ́р
даръ пѫ́нъ де пъ́нжин цесꙋ̀ дꙋмнѣлꙋй Є̂нгел а̂тꙋ́нчи, кѫнд пꙋ́се а̂чѣ́л
ръсꙋфла́т і̂поти́с, ка кꙋ деше́ртъ фо́рцъ (си́лъ) съ сто́аркъ дин крѣ́мене
а̂пъ. Де оу́нде неръꙁимѫ́ндꙋсе кꙋ ни́чи ѡ̂ мъртꙋрисі́ре а̂ вре оу́нꙋй кѫт де
мише́л вѣ́кю скрїито́рю гъчитꙋ́ра а̂чѣ́ѧ, кꙋ́м къ май сꙋ́с лъꙋда́цїй Рѡ-
ма́ни саꙋ местека́т кꙋ мꙋ́єриле Да́ке; кꙋ ка́ре къди́нцъ се гръ́ѧще, май
кꙋ дрепта́те съ тъгъдꙋ́ѧще; ба неадевери́ндꙋсе кꙋ а̂уте́нтїе ꙟпроти́въ;
липсѣ́ще съ крѣ́дем, кꙋ́м къ Рѡма́нїй ни́че кꙋ́м нꙋ саꙋ местека́т трꙋ-
пѣ́ще кꙋ мꙋ́єриле Да́ке. ꙟсъ дин ꙟпрежꙋръ́ри се ведѣ́м май пре ларг
чѣ́ле че сѫнт май а̂сѣ́мене а̂девъ́рꙋлꙋй ꙟ трѣ́ба а̂чѣ́ста.

Дин чѣ́ле че май сꙋ́с (§. д.) а̂м кꙋвѫнта́т, сокоти́нд фи́рѣ лꙋ-
крꙋрилѡр ѡ̂мене́щи, прѣ а̂сѣ́мене а̂девъ́рꙋлꙋй ѥ̂сте, кꙋ́м къ кꙋ ръсбо́юл
Рѡма́нилѡр чѣ́л а̂сꙋ́пра Да́килѡр а̂ша̀ саꙋ десръдъчина́т сѫмѫ́нца Да́килѡр
дин тоатъ Да́кїа, кѫт некꙋ́м вре оу́нїй бъ́рба́ци, чѝ ни́чи мꙋ́єри, ни́чи
прꙋ́нчи нꙋ а̂ꙋ май ръма́с ꙟ Да́кїа. Де оу́нде оу́рмѣꙁъ, къ а̂тꙋ́нчи
кѫнд ꙟтра́ръ Рѡма́нїй чей тримиши́ де Траїа́н ꙟ Да́кїа, спре а̂ моще-
ни́ са́теле, шѝ ѡ̂ра́шеле, не кꙋ́м мꙋ́лте, чѝ ни́чи вре оу́неле мꙋ́єри Да-

ке

ке ну се май а̂фла̀ ѫ̂ Дакїа. Пентру̂ а̂чѣѫ ну а̂вѣ̀ кум Романїй съсе късъторѣскъ ку муериле Даке, ши съсе мѣстече ку ѫ̂ле.

Ѫ̂пой ѫ̂ ѕ. б̃. а̂м а̂деверит, кѫтъ оурцїе а̂у фост ну нумай ѫ̂ бърбаций, чй ши ѫ̂ муериле Дакилѡр а̂супра Романилѡр, кѫт муериле ѫ̂къ негръите батжокурй фулцера̀ а̂супра Романилѡр челѡр принший ѫ̂ ръсбою. Де оунде, токма съ зичеи, къ а̂у май рѫмас врунеле муерй Даке ѫ̂ Дакїа дупъ ръсбоюл Романилѡр; чине поате крѣде, Романїй, кърѡра ши май наинте прѣ оурѫтъ ле ѥра̀ гинта Дъчѣскъ пентру некрединца ши сълбътъчїа ѥй, а̂кум ѫ̂къ ѫ̂ проаспът оунѡр муерй ка а̂чѣле, каре стреине тирънїй фъкусе ку Романїй, съсе ѫ̂кредининцѣзе, ши късъториндусе съсе факъ оун труп ку ѫ̂ле? Чине ва крѣде оуна ка а̂чѣѫ, ѥ семн, къ ну щїе, че ѩсте късъторника соцїетате.

Ка съ ну зик нимика деспре а̂чѣѫ, къ ѫ̂съший стрълучирѣ сѫнџелуй Роман ѫ̂къ дестул ѥра̀ а̂ ѫ̂пїедека̀ пре Романй, ка съ нусе късъторѣскъ ку оунеле варваре кум ѥра̀ муериле Даке. Ба ничй а̂чел куноскут лукру съ нул а̂дук а̂минте, къ ла Романй ѥра̀ ѡкаръ а̂се късъторй ку муерй де а̂лт нѣм, а̂декъ ку каре ну сѫнт Романе. Де а̂чїѫ ѩсте къ ши а̂стъзй ѡаменїй попорулуй Ромѫнѣск а̂тѫта се ферѣск де а̂се късъторй ку муерй каре ну сѫнт Ромѫне, кѫт фоарте рарй сѫнт ѫ̂тръ ѥй а̂чѣле ѫ̂тѫмплърй, ка Ромѫн съший ѩ муаре де а̂лтъ лимбъ. Ба ши кѫнд ѫ̂ший мъртурисѣск пъкателе, дупъ лѣџѣ крещинѣскъ, пъринтелуй сѣу челуй суфлетѣск, де сау ѫ̂тѫмплат секадъ ѫ̂ пъкат трупѣск ку врѡ муаре де а̂лт нѣм, ка ѡ старе ѫ̂прежур прѣ грѣ а̂нуме спун, къ муарѣ а̂чѣѫ ну ѥ Ромѫнъ.

Ѫ̂чѣстъ фире а̂ Ромѫнилѡр де а̂ ну се късъторй ку муерй де а̂лтъ лимбъ, мисе паре, а̂ фи оуна дин каузеле (причиниле) а̂чѣле, каре ѫ̂тру а̂тѫтѣ вѣкурй кѫте курсеръ дела а̂нул ѫ̂трупърей Домнулуй Хс 105. пънъ а̂стъзй, ѫ̂тръ а̂тѫтѣ гинте, ши лимбй стреине, ѫ̂тръ каре а̂у вїецуит, ши ѫ̂тръ а̂тѫтѣ а̂ле норокулуй грѣле скимбърй, каре лѣу

суфе-

сȣферит, фѣче пȣрȣрѣ кȣ ачѣ ꙟтрецимe съшй цинъ Рѡмѫній лимба са, кѫт мъкар къ ꙟ врѣме аша лȣнгъ, ши ꙟтръ атѫтѣ гинте десклините, ши ꙟвѫрстате нȣ пȣтȣ съ нȣ се вѫраскъ оунеле кȣвинте стреине; тотȣши ши кȣвинтеле, ши тоатъ цесътȣра ей чѣ дин лонтрȣ възѣще, къ ачѣстъ лимбъ нȣ май пȣцин де кѫт чѣ Телїенѣскъ де демȣлт аȣ фост а попорȣлȣй Рѡманилѡр стръмошѣскъ лимбъ.

Пре оурмъ, Колонїиле каре се триметѣ пре алюрѣ ера пре кȣм ши астъѕй ѡамений касничй, адекъ ꙟсȣрацй, кȣ мȣерй, кȣ прȣнчй. Дечй ши Рѡманїй чей тримиши де Траїан ꙟ Дакїа ка съ ѡ мощенѣскъ ши съ ѡ агонисѣскъ, фȣръ ѡамений късъторицй. Ши а фи фост ачеѧ некъсъторицй, ниче оунȣл дин векїй скрїитори наȣ пȣтȣт виса, некȣм ѡаре кареле съ фи лъсат ачѣѧ скрис. Нȣ мъ пот дарь дестȣл мира, кȣм Енгел шаȣ пȣтȣт нълȣчи, ачей Рѡманй де Траїан тримиши ꙟ Дакїа съ фіе авȣт липсъ де местекаре кȣ мȣериле Даке.

Ши ка съ май кȣвѫнтъм ꙟкъ де нȣмеле чѣле дин Інскрипцїй де Енгел адȣсе ꙟнаинте: еȣ нȣ щїȣ, че врѣ съ ѕикъ Енгел атȣнчй кѫнд гръѧще, къ нȣмеле ачѣле пȣт а нȣме Дъчещй. Аȣ доаръ врѣ съ ѕикъ, къ нȣмеле ачѣле изворѣск дин лимба Дъчѣскъ? Чи де ѡаръ че пънъ астъѕй ꙟкъ нимене наȣ адеверит, карѣ аȣ фост лимба Дакилѡр; лȣи Енгел даръ ꙟй пȣте нȣ щїе че. Дрепт Страбѡ ꙟ Геѡграфїа са Картѣ з. ѕиче, къ лимба Гетелѡр е оуна кȣ а Дакилѡр; а) ши аколоши ѕиче, къ Гетеле ачѣѧшй лимбъ аȣ кȣ Ѳракїй. б) Даръ чине поате фаче адеверит съ щим, карѣ аȣ фост лимба Ѳракилѡр челѡр векй, ка прин мижлочирѣ ачеѧ съ веним ꙟ кȣнощинца лимбей Дакилѡр, ши а Гетелѡр? Міе ꙟмй май ѡдорѣѕъ (амироаѕъ) нȣмеле ачѣле а Іта-

---

а) Ὁμόγλοττοι δ᾽ ἐστὶν οἱ Γέται τοῖς Δάκοις. Eadem utuntur lingua Getae cum Dacis. *Strabo Geographiae* Lib. 7.

б) Ὁμογλοτίȣ τοῖς Θραξὶν ἔθνȣς. Quae gens eodem cum Thracibus sermone utitur. *Ibidem.*

Їталїене́щй саꙋ Рѡма́не. Кꙟ то́кма нꙋ́меле че́л дин тꙟю̀ Ӑїа (*Aia*) кꙋ то́тꙋл є҆ Їталїене́ск, ка́реле шѝ ӑстꙟзй ӑл цин Талїа́нїй ꙟ лимба са. Чѣ́ле ла́лте ꙟкꙟ то́ате се по́т тра́це дела Телїенїе, ӑдекꙟ: Нандо́нис (*Nandonis*) дела ꙟто́арселе кꙋви́нте Дон На́нѡ (*Don Nano*) ка́ре дꙋ́пꙟ фи́рѣ лимбей Рѡмꙟне́щй се зик, Нан До́мнꙋ; Андра́да, (*Andrada*) дела Ентра́да (*Entrada*), де нꙋ ве́й врѣ сꙟ ӑдꙋчй дела грече́скꙋл ӑндро́с; Бливїа́нꙋс (*Blivianus*) дела ѡ҆бливи́скор (*obliviscor*), саꙋ зи́с ӑдекꙟ ꙟтꙟю̀ ѡ҆блївїа́нꙋс (*oblivianus*) дꙋ́пꙟ ӑчѣ́ѧ лꙟсꙟ́нд о че́л дин фрꙋ́нте, ӑꙋ рꙟма́с Бливїа́нꙋс (*Blivianus*). Бриче́на (*Bricena*) дела Бри́кка (*Bricca*), саꙋ дела Бри́чїа (*Bricia*), саꙋ дела Бри́га (*Briga*); Бе́дарꙋс (*Bedarus*) дела Беда́нѡ (*Bedano*) мꙋтꙟ́нд *n.* ꙟ *r.* ка́ре є҆ фо́арте дꙋме́стик Рѡма́нилѡр че́лѡр дин Да́кїа, ӑдекꙟ Рѡмꙟ́нилѡр. То́кма сꙟ фѝ фо́ст лимба Дакилѡр словене́скꙟ, пре кꙋ́м врѣ́ꙋ ӑ крѣ́де оу҆нїй динтрꙟ Словени; ꙟкꙟ ӑꙋ по́атесе дин лимба словене́скꙟ сꙟсе тра́гꙟ ӥзво́рꙋл нꙋ́мелѡр ӑче́стѡра, пре кꙋ́м се тра́це дин лимба Їталїене́скꙟ?

Лимпези́т да́рꙟ лꙋ́крꙋ ѥ҆сте, кꙟ Рѡма́нїй че́й де Траїа́н тримишй ꙟ Да́кїа, ниче де кꙋ́м нꙋ саꙋ кꙟсꙟторит кꙋ мꙋе́рй Да́ке; ниче нꙋ пꙋте́м зиче, сꙟсе фѝ местека́т кꙋ ѥ҆ле. Де оу҆нде ꙟтрꙟ чѣ́ле май недꙋмери́те нꙟлꙋчи́рй се ка́де ӑсе нꙋмꙟрà ӑчѣ́ѧ, кꙋ́м кꙟ дин местека́рѣ Рѡма́нилѡр кꙋ мꙋе́риле Да́ке, фѣ́лю ноꙋ де ѡ҆амени ӑꙋ ӥзвори́т.

Ꙗ҆рꙟ де вом пꙋне, сꙟ фѝ май рꙟма́с оу҆неле мꙋе́рй вїй ꙟ Да́кїа дꙋ́пꙟ рꙟсбо́юл Рѡма́нилѡр; нꙋ мꙟ ꙟдоеск кꙟ ӑчѣ́ле ле вѡр фѝ цинꙋ́т Рѡма́нїй шїе ро́абе, пре кꙋ́м то́кма ѥ҆рà да́тина Рѡма́нилѡр ӑ цинѣ ро́бй мꙋлцй, кꙋ ка́ре ꙟшй лꙋкрà лꙋ́крꙋриле са́ле.

Ба, то́кма сꙟ лꙟсꙟ́м, кꙟ врꙋ́нїй ди́нтрꙟ Рѡма́ни сꙟ́шй фѝ лꙋа́т шїе мꙋе́рй ди́нтрꙟ Да́ке, ꙗ҆ꙋ пе́нтрꙋ ӑчѣ́ѧ то́атꙟ ӑчѣ́ немꙟрцини́тꙟ мꙋлци́ме де Рѡма́нй че фꙋ́рꙟ де Траїа́н тримишй ꙟ Да́кїа ӑшà саꙋ корчи́т кꙋ ӑчѣ́ста, кꙟт сꙟ по́цй зиче, кꙋ́м кꙟ ди́нтрꙋ ӑчѣ́ немꙟрци-

ни́тꙟ

нитъ мȣлциме нȣ саȣ нъскȣт май мȣлт Ромѫни, чи ноȣ сою де ѡа-мени? Кѫци сѫнт, ши фѫрѫ ꙟтрѫ Оунгȣри, карїй шаȣ лȣат шїе мȣ-ери нȣ оунгȣре, чи де алте нѣмȣри! Ба оунгȣрїй кѫнд аȣ венит ꙟ Паннонїа, каре акȣм се зиче Оунгарїа, ниче наȣ авȣт мȣери де нѣмȣл сѫȣ. Пентрȣ кѫ ашезѫндȣсе ей кȣ лѫкашȣл ꙟ парте Молдовей, каре Константин Порфирогенитȣл ѡ нȣмѣще, Ателкȣсȣ, ши нефїинд бѫрбацїй чей армаци акасѫ чи аире ла рѫсбою, афарѫ де ачеѧ карїй рѫмѫсесе пентрȣ паза цѫрей: Симеѡн Краюл Бȣлгарилѡр саȣ скȣлат кȣ Ромѫнїй ачеѧ, карїй атȣнчи се кїема Пацинаците, кȣм скрїе лѫȣдатȣл Порфирогенит ꙟ Карте че деспре ꙟпѫрѫцїе, кап м. ши ловинд престе фамилїиле Оунгȣрилѡр; тоате, адекѫ бѫтрѫни, прȣнчи, мȣери, афарѫ де пѫзитори, карїй кȣ фȣга скѫпарѫ, лѣȣ щерс де пре фаца пѫмѫнтȣлȣи. a) Аша, ꙟторкѫндȣсе Оунгȣрїй дела рѫсбою, ши афлѫнд тоате але сале прѫпѫдите, се сокотирѫ сѫ ѩсѫ дела Молдо-

ва,

a) Postquam autem iterum cum Romanorum Imperatore pacem Simeon fecisset, et opportunitatem nactus esset, ad Patzinacitas legatos misit, et foedus cum iis iniit ad oppugnandos, delendosque Turcas. Cumque ad bellicam expeditionem abiissent Turcae, contra eos Patzinacitae cum Simeone profecti, familias ipsorum omnino perdiderunt, hinc misere pulsis qui ad regionis istius custodiam relicti erant. Itaque reversi Turcae regionem suam desertam vastatamque invenientes, in ea terra, quam ad hodiernum diem usque incolunt, sedes posuerunt: in ea nimirum regione, quam a fluminibus cognominatam esse supra diximus. Locus autem, quem primitus Turcae occupabant, a fluvio interlabente nuncupatur Etel et Cusu, in quo nunc Patzinacitae commorantur; a quibus sane pulsi Turcae et profugientes, sedes posuerunt illic, ubi nunc habitant. In hoc autem loco antiqua quaedam monumenta supersunt; inter quae pons Trajani Imperatoris ad initia Turciae; et Belegrada, quae trium dierum itinere ab ipso ponte distat, ubi turris Sancti ac magni Constantini Imperatoris, et rursus ad cursum fluminis exstat Sirmium, quod Belegrada abest duorum dierum itinere - - - . Atque haec quidem juxta Istrum flumen monumenta sunt et cognomina. Ulteriora vero, quae omnia Turcis habitantur, cognomina nunc habent a fluminibus transcurrentibus. Eorum primum Timeses est; alterum Tutes; tertium Moreses; quartum Crisus; quintum Titza. Confines autem Turcis sunt Orientem versus Bulgari, ubi eos Ister fluvius, qui et Danubius dicitur, separat: Septemtrionem versus Patzinacitae; ad Occidentem Franci; ad Meridiem Chrobati, *Constantinus Porphyrogenitus* de administratione Imperii, cap. 40.

ва, ши сꙋши каꙋте лок ꙟ Паннонїа, оунде пънъ астъѕи сѫнт, пентрꙋ къ аколѡ апроапе де Пацинаците нꙋ авѣ нъдѣжде съ поатъ кꙋстà, де ѡаръ че ши дин лъкашꙋриле чѣле веки май наинте бътꙋци де Пацинаците, венисе Оунгꙋрїй кътръ Молдова, кꙋм мъртꙋрисѣще, Константин Порфирогенитꙋл ꙟ Картѣ чѣ май сꙋс лъꙋдатъ, кап л҃и. кареле ꙟл четиръм май сꙋс.

Пентрꙋ ꙟцелѣцерѣ Исторїей ꙟ трѣба ачѣста, се каде а лꙋа аминте, къ Константин Порфирогенитꙋл пре Оунгꙋри пꙋрꙋрѣ ꙟй кїамъ Тꙋрчй, нꙋ Оунгꙋри.

Де време че даръ мꙋериле Оунгꙋрилѡр тоате ꙟ Молдова ле ѡморѫсе Пацинаците ле; оурмѣѕъ къ Оунгꙋрїй сау ничй ѡ мꙋѫре нꙋ аꙋ авꙋт дин нѣмꙋл сѣꙋ чел оунгꙋреск кѫнд аꙋ венит ꙟ Паннонїа, сау прѣ пꙋцине, динтрꙋ ачел фѣлю адекъ, каре сау депринс а оумбла кꙋ таберилe пентрꙋ ажꙋторю. Дрепт ачѣѧ фъръ силицй асе късътори кꙋ мꙋери динтръ алте нѣмꙋри: Рꙋсещи, Склавещи, Ромѫнещи, Бꙋлгърещи, Гречещи, ши чѣле лалте. Аꙋ пентрꙋ ачѣѧ ѥсте слобод а ѕиче, къ прѣмърита Гинтъ оунгꙋрѣскъ, нꙋ ѥ Оунгꙋрѣскъ, чй алт фѣлю де ѡамени ши нѣм?

Май мꙋлт. Кѫте нѣмꙋри, кꙋм скрїе ла Тꙋроци Кроника Оунгꙋрилѡр ꙟ Партѣ в҃. кап к҃в. (ка съ нꙋ ѕик нимика де времиле лꙋй Бела д҃. сꙋпт кареле се дешертасе Оунгарїа де лъкꙋиторй прин Тътари) кꙋ глоата ꙟ цѣра Оунгꙋрѣскъ ꙟтрате сѫнт аместекате ꙟтръ Оунгꙋри, кѫт акꙋм нꙋ лисе май ши вица, чй сꙋпт нꙋме де Оунгꙋри кꙋстъ: Бохеми, Полонй, Гречй, Спанїолй, Исмаилтѣнй сау Агарѣнй, Бесси, Тꙋринцй, Мисненшй, Рененшй, Кꙋманй, Лътинй? а) Аꙋ пентрꙋ ачѣѧ нѣмꙋл

a) Praeterea intraverunt Hungariam, tam tempore Geychae, et Sancti Regis Stephani, quam diebus regum aliorum, *Bohemi*, *Poloni*, *Graeci*, *Hispani*, *Hismahelitae*, seu *Saraceni*, *Bessi*, *Armeni*, *Saxones*, *Turingi*, *Misnenses*, et *Rhenenses*, *Cumani*, et *Latini*; qui diutius in regno commorando, quamvis illorum generatio nesciatur, per matrimoniorum diversorum contractus, Hungaris immixti, nobilitatem, pariter et descensum sunt adepti. *Chronica Hungarorum apud Thuroczi*; Parte 2. cap. 22.

нѣмꙋл Оунгꙋрѣск а̂ꙋ пътимит чева скъдѣре ꙟтрꙋ стрълꙋчи-рѣ лꙋй? Кꙋ кѫт май вѫртос Рѡманїй чей дин Дакїа токма де сар фй шй късъторит, саꙋ а̂местекат оуній дин трѫншїй кꙋ мꙋерй Даке; тотꙋшй Рѡманй а̂р фй рѫмас, ѡ̂ръ нꙋ а̂лт нѣм сар фй фъ-кꙋт кꙋ а̂чѣѫ.

КАП Б҃.

Ꙟгѫмплъриле Рѡманилѡр челѡр дин Дакїа дꙋпъ моар-тѣ Ꙟпъратꙋлꙋй Траїан.

§. А҃.

Сꙋпт Ꙟпъратꙋл А̂дрїан.

Кꙋм мꙋрй Ꙟфрикошатꙋл тꙋтꙋрѡр варварилѡр Траїан, бꙋнꙋл а̂л Рѡманилѡр Ꙟпърат, Ꙟдатъ се оурзиръ рѣле а̂сꙋпра Рѡманилѡр челѡр дин Дакїа. Къ, пре кꙋм скріе Еꙋтропїꙋс Ꙟ Картѣ й. А̂дрїан оурмъторюл лꙋй Траїан Ꙟтрꙋ Ꙟпъръціѧ Рѡманилѡр, писмꙋинд мърирей лꙋй Траїан, кѫт а̂пꙋкъ Ꙟпъръціѧ Рѡманилѡр а̂мѫнъ, де лок А̂сиріа, Мисопотаміа, шй А̂рменіа, църй, каре Траїан лѣꙋ фост къщигат, шй лѣꙋ фост а̂липит кътръ Ꙟпъръціѧ Рѡманилѡр, ле десбинъ дела трꙋпꙋл Ꙟпъръцієй Рѡманилѡр, шй ле лъсъ; де оунде скоцѫнд ѡ̂щиле Романе, пꙋсе марџине Ꙟпъръцієй Рѡманилѡр Еꙋфратꙋл: пентрꙋ ка съ нꙋ се май поменѣскъ а̂чѣ мърире а̂лꙋй Траїан, карѣ Ꙟшй къпътасе кꙋ а̂гонисирѣ църилѡр а̂челѡра. А̂семенѣ воѧ съ скоатъ ши дин Дакїа ѡ̂щиле, ши съ ласъ шй Дакїа, пре кꙋм лъсасе челе май сꙋс нꙋмърате църй. Ꙟсъ дела а̂часта Ꙟл а̂бътꙋръ кꙋ а̂чел сфат прїѧте-

нїй,

нїй, ка нꙋ скоцѫнд де а̂колѡ̀ ѡ҆штиле: пре а̂чей мꙋ́лцй четѣцѣ́нй Рѡ-ма́нй, де ка́рїй а̂м скрис ꙟ ка́пꙋл дин сꙋс (§. є҃.) кѣ є̂ра̀ а̂шеза́цй кꙋ лѣка́шꙋл ꙟ Да́кїа, сѣй ла́сѣ ꙟ мѫниле варва́рилѡр, че́лѡр че нѣ-дꙋлѣ̀ сѣ ꙟ҆тре а̂колѡ̀. а) Кѣ варва́рїй, кꙋ́м а̂ꙋзи́рѣ де мо́артѣ лꙋй Траїа́н, ꙟда́тѣ порни́рѣ ка сѣ кꙋпри́ндѣ Да́кїа. Ка́рѣ кꙋ́м кѣ ши̂ ꙟ зилеле лꙋй А̂дрїа́н а̂ꙋ и҆спити́т варва́рїй сѣ фа́кѣ, ши̂ кѣ А̂дрїа́н лѣꙋ дат пре́сте на́с, диꙟтрꙋ а̂чѣ́ѫ десту́л де а̂прїа́т, мисе па́ре, а̂се десвѣлѝ, кѣ ꙟ Ї̂нскри́пцїй Да́кїа се зи́че кꙋ вѫртꙋ́тѣ лꙋй А̂дрїа́н фе-ричи́тѣ, ши̂ ꙟтрꙋ́н ба́н ла Ра́шїꙋс ꙟ кꙋвѫ́нтꙋл Да́кїа (Dacia) А̂дрїа́н се а̂нꙋмѣ́ще, рѣститꙋ́тор Да́чїе (Restitutor Daciae), а҆декѣ ꙟторкѣто́рю саꙋ мѫнтꙋито́рю Да́кїей.

§. в҃.

Сꙋ́пт ꙟпѣра́тꙋл Ма́ркꙋс А̂ꙋре́лїꙋс А̂нтони́нꙋс Фило́софꙋл.

ꙟпѣрѫ́тꙋлꙋй а̂че́стꙋѫ пре ла а҆́нꙋл дела ꙟтрꙋпа́рѣ Д҃мнꙋлꙋй 169. ꙟй фꙋ а̂ пꙋрта̀ рѣсбо́ю а̂ша̀ кꙋмпли́т а̂сꙋ́пра Маркома́нилѡр, ка́реле се а̂семѣна̀ кꙋ че́ле Пꙋниче́щй, кꙋ́м скрїе Е̂ꙋтро́пїе ꙟ Ка́ртѣ и҃. Ї̂ꙋлїꙋс Капитоли́нꙋс ꙟ М. А̂нтони́н Фило́софꙋл, зи́че, кѣ ничй ѡ҆да́тѣ нꙋ саꙋ помени́т рѣсбо́ю а̂ша̀ гре́ꙋ сѣ фи̂ а̂вꙋ́т Рѡма́нїй, прекꙋ́м а̂че́л кꙋ Мар-кома́нїй. ꙟтрꙋ а̂че́ст рѣсбо́ю май мꙋ́лте гинте варва́ре а̂ꙋ фо́ст а̂дꙋ-на́те а̂сꙋ́пра Рѡма́нилѡр, прекꙋ́м, Квадїй, Ва́ндалїй, Са́рмателе, Све-

D 2 вїй,

а) Ælius Adrianus - - qui Trajani gloriae invidens, statim provincias tres reliquit, quas Trajanus addiderat, idest, Assyriam, Mesopotamiam, et Armeniam. Revocavit exercitus, ac finem imperii esse voluit Euphratem. Idem de Dacia facere conantem, amici deterruerunt: ne multi cives Romani barbaris traderentur. *Eutropius* Lib, 8.

в) Bellum unicum ipse gessit Marcomanicum. Sed quantum nulla memoria fuit, adeo ut Punicis conferatur, *Eutropius* Lib. 8.

Specialiter ipse bellum Marcomanicum, sed quantum nulla unquam memoria fuit, tum virtute, tum etiam felicitate transegit. *Iul. Capitol.* in M. *Antonin Philosoph.* cap. 17.

вій, ба тоате гинтеле варваре, пре кꙋи ακолоший скріе Єȣтропїȣс, асємене ακолоший Капитолинȣс. а) Іаръ кȣм къ ниче Дакїа нȣ аȣ ръмас ꙟ зилеле ачѣле нехъхъитъ де варварй, не фаче а крѣде Інскрипцїа чѣ дела Барталиссїȣс ꙟ фоаѧ м. мз. карѣ арата, кȣм К. Рȣтилїȣс Коклес Префектȣл Легїωнȣлȣй атрейспрезѣчѣ тримисȣл ꙟпъратȣлȣй Маркȣ Аȣрелїе, пентрȣ къ се пȣртъ кȣ бърбъціе ꙟ ръсбоюл чел дин Дакїа, кȣ сфнцитъ корȣнъ мȣрале фȣ чинстит.

ꙟпъратȣл ачестȣ мȣлцй фоарте динтръ чей стреини ιаȣ ашезат съ лъкȣѧскъ ꙟтрȣ ꙟпъръціѧ Рωманилωр, кȣм скріе Іȣлїȣс Капитолинȣс ла локȣл май сȣс ꙟсъмнат кап кд. б) ꙟкъ динтръ Маркомани мȣлцй аȣ дȣс токма ꙟ Італїа. Карѣ ακолоший кап кв. ѿ спȣне Капитолинȣс; пре кȣм ши Дїω Кассїȣс ꙟ Исторїа Рωманъ, Картѣ оа. кап аі. в) Къ атȣнчй мȣлте гинте де алте гинте варваре бътȣте фȣцѣ, ши се лъȣда кȣ ръсбою Рωманилωр де нȣ вωр врѣ съй прїимѣскъ, прекȣм ακолоший кап ді. не лъсъ мъртȣрисит Іȣлїȣс Капитолинȣс. г) Пре времиле ꙟпъратȣлȣй ачестȣѧ Птолемею Алеѯандрѣнȣл ꙟ Геωграфїѧ са, Картѣ г. кап и. нȣмъръ єі. гинте стреине ꙟ Дакїа ꙟтрате, ши лъкȣитоаре, анȣме: Авартїй, Теȣрищїй, Чи-

стобо-

а) Bellum Marcomanicum confecit, quod tum Quadi, Wandali, Sarmatae, Svevi, atque omnis barbaria commovit. *Eutropius Ibid.*
Gentes omnes ab Illyrici limite usque in Galliam conspiraverant, ut Marcomanni, Narisci, Hermunduri, et Quadi, Suevi, Sarmatae, Latringes, et Buri: hi, aliique, cum Victovalis Sosibes, Sicobotes, Rhoxolani, Bastarnae, Alani, Peucini, Costobori. *Iulius Capitolinus Ibid.* cap. 22.

б) Æquitatem etiam circa captos hostes custodivit. Infinitos ex gentibus in Romano solo collocavit. *Iulius Capitolinus ibid.* cap. 24.

в) Accepitque in deditionem Marcomannos, plurimis in Italiam traductis. *Ibid.* cap. 22.
Eorum nonnulli in militiam recepti sunt; et aliorsum missi, sicut et ex captivis ac transfugis, quotquot ad hoc idonei erant; quidam agros, partim in Dacia, partim in Pannonia, partim Mysia et Germania, et ipsa in Italia consecuti sunt. *Dio Cassius Historiæ Romanæ* Lib. 71. cap. 11.

г) Aliis etiam gentibus, quae pulsae a superioribus barbaris fugerant, nisi reciperentur, bellum inferentibus. *Iulius Capitolinus in M. Antonino Philosopho.* cap. 14.

стобочїй, Предавенсїй, Ратаченсїй, Каȣчесїй, Бїефїй, Бȣррȣдȣенсїй, Котенсїй, Албоченсїй, Потȣлатенсїй, Сенсїй, Салденсїй, Чїацисїй, Пїефицїй. а) Ꙗтъ нȣ прѣ департе де жȣмътате сȣта де ань, де кѫнд дескълекасе Ромaнїй ка мощѣнй ꙟ Дакїа, ꙟтрѫ кѫте десклините гинте варваре ле фȣ ꙟтръй. Пентрȣ ачѣѧ нȣ ѥ ꙟсе мираре, къ лимба, кȣ карѣ венисе Ромaнїй ꙟ Дакїа, аȣ пътимит ачѣ скимбаре, кѫт кȣпринде ꙟ синȣл сѫȣ оунеле кȣвинте стреине. Ꙟсъ, прекȣм лимба чѣ Ромѫнѣскъ фȣ сȣпȣсъ ачещей ненорочирй, аша шй сȣрориле ѥй лимбй, адекъ чѣ Їталїенѣскъ, чѣ Фрѫнчѣскъ, шй Спанїолѣскъ, дин ꙟсоцирѣ кȣ нъвълитоареле варваре гинте нȣ май пȣцинъ скимбаре ꙟвѫръ а сȣферй каре ꙟтрȣн кип, каре ꙟтралт кип дȣпъ ѡсебирѣ гинтелѡр, де каре фȣръ нъпъдите. Пре оурмъ се каде дȣпъ Геѡграфїѧ май сȣс лъȣдатȣлȣй Птолемею, Картѣ г. кап и. съ лȣѡм аминте, къ ачѣле ѥі. гинте варваре нȣ аȣ фост лъкȣитоаре прин тоатъ Дакїа, чй нȣмай ꙟ партѣ чѣ деспре мїазъ ноапте, оунде се ꙟтѫлнѣще Дакїа кȣ Сармацїа, адекъ кȣ Рȣшїй. Де оунде апой кȣ Хȣнїй шй кȣ алте нѣмȣрй, ꙗсте а крѣде, къ саȣ стръкȣрат престе Дȣнъре ꙟ Мисїа.

§. г.

Сȣпт ꙟпъратȣл Коммодȣс.

Дȣпъ моартѣ лȣй Маркȣ Аȣрелїе ръмъсе скиптрȣл ꙟпърътеск ꙟ мѫна Фїюлȣй сѫȣ Коммодȣ. Сȣпт ачеста ꙟкъ маре фрикъ пътиминд Дакїа де кътръ варварїй Сармате, ꙟй бътȣръ Архистратицїй лȣй Коммодȣ,

---

а) Tenent autem Daciam maxime Septemtrionalem a plaga occidentali incipiendo Auarti, et Teurisci, et Cistaboci (*Cistabocos Marcellinus, et Capitolinus in Sarmatia ponunt*) et sub his Praedauensii, Rhatacensii, et Caucoesii. Snb quibus similiser Biephi, et Burrudueensii et Cotensii. Et iterum sub his Albocensii, et Potulatensii, et Sensii. Sub quibus qui maxime Australes sunt Saldensii, et Ciagisi, et Piephigi. *Ptolemaeus Alexandrinus in Geographia.* Lib. 3. cap. 8.

модȣ, Ꙟлбинȣс ши̂ Нигер. Пентрȣ карѣ ꙟпъратȣл вои̂ а̂се кїема̀ Сарматикȣс. Карѣ титȣлъ а̂лȣй Коммодȣ се а̂флъ ши̂ ла Дїѡ Кассїȣс, Картѣ ѻ҃в. кап е҃і.

§. д҃.

Сȣпт ꙟпъратȣл Ꙟнтонинȣс Каракалла.

Мȣринд ꙟпъратȣл Септимїȣс Северȣс ла а̂нȣл Дмнȣлȣй 211. оурмъ̀ ꙟпърат фїюл лȣй, Ꙟнтонинȣ Каракалла, кареле ꙟ а̂нȣл Дмнȣлȣй 215. венинд ла Карнȣнтȣ, ши̂ а̂колѡ̀ ꙟтрȣ десмїердъри петрекѫнд кȣ вечинїй Немцй, а̂ȣѯи̂ чѣ̀ ꙟтѫне а̂ Гѡтилѡр ꙟтрȣ ꙟпъръцїѧ Рѡманилѡр, ши̂ а̂нȣме ꙟ Дакїа ꙟтраре кȣ нъвълире. Дечй гръби̂ кȣ ѿастѣ а̂ а̂жȣнџе а̂сȣпра Готилѡр ꙟ Дакїа, пре карїй, нȣ пȣцин а̂мѫнѫнд а̂колѡ̀, ꙟй ꙟвинсе. а)

§. е҃.

Сȣпт ꙟпъратȣл Маѯиминȣс.

Чи̂ ши̂ ꙟпъратȣл Маѯимин, кареле дȣпъ а̂чѣѧ фȣ оучис ла а̂нȣл Дмнȣлȣй 237. а̂пъръ̀ Дакїа де Сармате. Пентрȣ карѣ се нȣми̂ Дачикȣс, ши̂ Сарматикȣс. Вѣѯй пре Шоенвиснер ꙟ Коментарїȣл Геѡграфическ пентрȣ кълъторїѧ лȣй Ꙟнтонинȣс, фоаѧ 161.

§. ѕ҃.

Сȣпт ꙟпъратȣл Филиппȣс.

Дȣпъ а̂чѣѧ ꙟпъратȣл Филип ꙟтȣрнѫндȣсе дела ръсъри̂т ла а̂нȣл Дмнȣлȣй 246. бътȣ̀ пре Карпй, карїй е̂ра̀ сѫнџе Сарматическ, ши̂

ꙟшѧ̀

a) Deinde ad orientem profectionem parans, omisso itinere in Dacia resedit. *Ælius Spartianus*, in Antonio Caracalla cap. 5.

Quod Getam occiderat fratrem, et Gothi Getae dicerentur: quos ille dum ad Orientem transiit, tumultuariis proeliis devicerat. *Ibid.* cap. 10.

а̑шà ѥ҆ръшй скъпъ̀ Дакїа. Ве́зй Е̑нгел ꙟ Комента́цїа деспре е̑ѯпедицїиле лꙋй Траїа́н ла Дꙋ́нъре, Се́кцїа ꙟ.

§. з҃.

Сꙋ́пт ꙟпъра́тꙋл Де́чїꙋс.

Прекꙋ́м май нйчй ѡ҆да́тъ нꙋ а̑ве̑ Дакїа ѡ҆дихнъ шѝ ръга́з де кътръ варва́рй дꙋпъ мо́арте̑ лꙋй Траїа́н, ка́реле а̑ꙋ фо́ст а̑шеза́т пре Рѡма́нй ꙟтрꙋ а̑чѣ цѣ́ръ сънъто́асъ, шѝ кꙋ то́ате бꙋнътъцйле ꙟдестꙋла́тъ; а̑шà ꙟпъра́тꙋл Де́кїе ꙟтрꙋ а̑тъ́та кꙋ бърбъцїа а̑ꙋ ꙟфрꙟнт пре варва́рй де а̑ фа́че ꙟкꙋ́рсе ꙟ Дакїа, кꙟт ꙟ ма́рморй се кїемъ̀ виндекъто́рюл Да́кїей, шѝ ꙟ ба́нїй лꙋй се пꙋ́не Дакїа при́нсъ, шѝ а̑дѣ́се ѡ҆рй, Да́кїа феричи́тъ; ба шѝ чѣ́ле ве́кй а̑ле Рѡма́нилѡр ꙟ Дакїа Коло́нїй, ле а̑да́ѡсе, шѝ ле ꙟмꙋлцѝ кꙋ коло́нїй но́аѡ, а̑декъ май а̑да́ѡсе ꙟкъ Рѡма́нй пре́сте че́й ве́кй че е̑рà ꙟ Да́кїа. А̑нꙋ́ме сꙋпт ꙟпъра́тꙋл а̑че́ста се а̑да́ѡсе Коло́нїа А̑пꙋлꙋм, ка́реле а̑стъзй се кїа́мъ Бългъра́д ꙟ А̑рдѣл, прекꙋ́м ѥ҆сте а̑ ведѣ ꙟ Їнскри́пцїе ла Сайтве́рт, нꙋ́мърꙋл 37. А̑че́стꙋ пре Го́тй, ка́рїй ꙟвериґа́се Никопо́лꙋ, кꙋ феричи́ре ꙟй а̑лꙋнгъ. Чѝ ла а̑ доилѣ а̑н май ла́ком ꙟкꙋрꙟнд пре Го́тй пре́сте Дꙋ́нъре, де кꙟт май кꙋ ꙟцелепцїе, ꙟтръ ꙟбълꙋ́теле гло́ате се ꙟнекъ̀ ꙟтрꙋ́н ла́к.

§. и҃.

Сꙋ́пт ꙟпъра́тꙋл Галлїе́нꙋс.

Ла а̑тъ́та пꙋтѣ́ре а̑жꙋнсѣ́се а̑кꙋ́м Го́тїй, кꙟт ла а̑нꙋл Дм҃нꙋлꙋй 251. кꙋ ба́нй бꙟндꙋ́се пачѣ Рѡма́нилѡр; шѝ то́тꙋшй ла а̑л доиле а̑н ѥ҆ръшй се скꙋла́ръ кꙋ Бора́нїй, кꙋ Ка́рпїй, шѝ кꙋ Бꙋргꙋ́ндїй а̑сꙋпра църилѡр ꙟпърцїей Рѡма́нилѡр, пре ка́рїй дин Ми́сїа, шѝ дин Панно́нїа ꙟй бътꙋ̀ Е̑милїа́нꙋс Префе́ктꙋл Ми́сїей. А̑се́менѣ ла а̑нꙋл

257.

257. Аѵрелїанȣс Префектȣл Іллирикȣлȣй, шѝ а̂ Ѳракїей пре Готи шѝ пре Карпи ꙟй алȣнгъ̀ динтрȣ а̂чѣсте църи, шѝ пън ла лъкашȣриле лѡр ꙗȣ ꙟкȣрс. Пре оўрмъ петрекѫнд ꙟпъратȣл Галлїен ꙟ ѿспѣце, шѝ ꙟ бехтȣри; цѣра Гречѣскъ, Македонїа, Понтȣ, Асїа ле пȣстїиръ Готїй. Паннонїа ѿ пръдаръ Сармателе, шѝ Квадїй. Іаръ Дакїа, карѣ престе Дȣнъре ѡаȣ фост адаѡс Траїан кътръ ꙟпъръцїѧ Рѡманилѡр, кȣ тотȣл ѿ скъпаръ Рѡманїй де а̂ мѫнъ, кȣм скріе Еȣтропїȣс ꙟ Картѣ а҃. шѝ Рȣфȣс. а)

§. а҃.

Сȣпт ꙟпъратȣл Клаȣдїȣс.

Лȣй Галлїенȣс аȣ оўрмат ꙟтрȣ ꙟпъръцїе Клаȣдїе. Ачестȣ, кȣм скріе Еȣтропїȣс ꙟ Картѣ а҃. пре Готи ꙗȣ бътȣт де ꙗȣ стинс. б) Ꙟсȣшй Клаȣдїе скрїинд лȣй Брокхȣс, ла Требеллїȣс Поллїѡ ꙟ Клаȣдїȣс, аша̀ дескріе ꙟвинцерѣ че ѿ пȣртъ де Готи: „Ам щерс, зиче, трей сȣте доаѡзечй де мїй де Готй, доаѡ мїй де корѫбїй лѣм ꙟнекат. Акоперите сѫнт апеле де скȣтȣри, акоперицй църмȣрїй де спате шѝ де лънчй: ниче ѿ кале нȣ е кȣратъ: каръле чѣле мȣлте сѫнт пъръсите. Атѫтѣ мȣерй ам принс, кѫт фїеще кареле ѿсташ кѫте доаѡ кѫте трей поате съшй ѧ̄". в)

Ачастъ

а) Dacia quae a Trajano ultra Danubium fuerat adjuncta, amissa est; Graecia, Macedonia, Pontus, Asia vastata per Gothos, Pannonia a Sarmatis, Quadisque populata. *Eutropius* Lib. 9. in Gallieno.

Trajanus Dacos sub rege Decibalo vicit et Daciam trans Danubium in solo Barbarico provinciam fecit, quae in circuitu decies centena millia passuum habuit. Sed sub Gallieno Imperatore amissa est. *Sextus Rufus* in Breviario rerum gestarum Populi Romani.

б) Hic Gothos, Illyricum, Macedoniamque vastantes, ingenti praelio vicit. - - - Qui tamen intra biennium morbo periit. *Eutropius* Lib. 9.

в) *Claudius Brocho.* Delevimus trecenta viginti millia Gothorum, duo millia navium mersimus. Tecta sunt flumina scutis: spathis et lanceolis omnia litora operiuntur. Campi ossibus latent tecti: nullum iter purum est: ingens carrago deserta est. Tantum mulierum cepimus, ut binas et ternas victor sibi miles possit adjungere. *Trebellius Pollio* in Claudium. cap. 8.

Ꙟчастъ кꙋмплитъ бътае алꙋй Клаꙋдіе кꙋ Готіи, дꙋпъ кꙋм скріе Требеллїꙋс Поллїѡ ꙟ Клаꙋдіе, кап ѳ҃. нꙋ аꙋ фост дин коаче, чй дин колѡ̀ де Дꙋнъре, адекъ нꙋ ꙟ Дакіа, чй ꙟ Мисїа, ла Маркїанопол; ла Византъ, ла Ѳессалоника; шѝ ꙟтрꙋ алте цинꙋтꙋри, шѝ престе тот локꙋл фъръ ꙟвинши Готіи. а) Ба Зосимꙋс ꙟ Карте а҃. а Історіей кап м҃в. шѝ де оунде аꙋ порнит варварїй ачещѣ, шѝ кꙋм аꙋ трекꙋт ꙟ локꙋриле ꙟпъръціей Ромaнилѡр, оунде саꙋ испитит ꙟтѫю а фаче рѫꙋ, ꙟкътръꙋ саꙋ дꙋс, че аꙋ пъцит, кꙋ амърꙋнтꙋл ле скріе. Адекъ, адꙋнѫндꙋсе ей ла рѫꙋл Тира, кареле се дескаркъ ꙟ марѣ нѣгръ, шѝ гътиндꙋши шѣсе мїй де коръбїй, ꙟ каре бъгѫнд треи сꙋте шѝ доаѡ зечй де мїй де ѻамени: нъвегѫнд пре марѣ нѣгръ, аꙋ испитит съ ꙟ҃ четатѣ Томилѡр; де оунде фъръ бътꙋци. Де аколѡ̀ мергѫнд ꙟнаинте ажꙋнсеръ ла Маркїанопол, карѣ ѥсте четате а Мисїей, шѝ ничй ачѣꙟ пꙋтѫнд сьѡ ꙟ҃, авѫнд вѫнт бꙋн нъвегаръ май ꙟколѡ̀. Шѝ аша ла кап м҃г. м҃е. тоатъ ненорочита лѡр оумбларе ѿ дескріе, пънъ че ла кап м҃ѕ, спꙋне, къ дѫнд ꙟтръ дѫншїй пꙋшле (чꙋмъ) ѿ парте перирь ꙟ Ѳракїа, ѿ парте ꙟ Македонїа. Іаръ кѫци аꙋ ръмас вїй, саꙋ фъръ прїимици ꙟтръ ѿсташїй Ромaни, саꙋ добѫндинд пъмѫнт де арат, кꙋ тотꙋл се дѣдеръ ла лꙋкрꙋл кѫмпꙋлꙋй. б)

Кѫнд

а) Pugnatum est enim apud Moesos, et multa praelia fuerunt apud Marcianopolin; multi naufragio perierunt; plerique capti reges; captae diversarum gentium nobiles faeminae; impletae barbaris servis, senibusque cultoribus Romanae provinciae. Factus miles barbarus et colonus ex Gotho, nec ulla fuit regio, quae Gothum servum triumphali quodam servitio non haberet. Quid bonum barbarorum nostri videre majores? quid ovium? quid equarum, quas fama nobilitat, Celticarum? Hoc totum ad Claudii gloriam pertinet. -- Pugnatum praeterea est apud Byzantios, ipsis, qui superfuerant, Byzantiis fortiter facientibus, pugnatum apud Thessalonicenses, quos Claudio absente obsederunt Barbari, pngnatum in diversis regionibus; et ubique auspiciis Claudianis victi sunt Gothi, prorsus ut jam tunc Constantio Caesari nepoti futuro videretur Claudius securam parare rempublicam. *Ibid.* cap 9.

б) Hoc tempore quotquot erant Scythae superstites, animis propter expeditiones adhuc susceptas elati, adjunctis sibi Herulis, Peucis, et Gothis, collectique

Кѫ́нд саȣ сфѫрши́т ръсбо́юл ꙟче́лȣ, ꙟжȣнгѫ́ндȣл шѝ пре Кла́ȣдїе бо́ала май сȣ́с зи́сѫ, мȣрѝ шѝ є҆́л. а)

Нȣ фъръ пре́ц се ꙟтре́бъ: ѿаре Да́кїа, ка́ре ѿаȣ скъпа́т Рωма́нїй де ꙟмѫ́нъ сȣ́пт Галлїе́нȣс, лȣа́тȣѡаȣ Кла́ȣдїе и҆́аръши де ла Го́ти саȣ ба? Па́ȣлȣс Ѡ҆ро́сїȣс, ка́реле ꙟȣ трѫи́т пре вре́мѣ ꙟпъра́тȣлȣй Ѡ҆но́рїе, ꙟ Ка́ртѣ з҃. кап к҃в. ꙟ Галлїе́н, не лъ́съ мъртȣриси́т, къ Да́кїа ꙟша̀ ѡ҆ пїердȣ́ръ ꙟ зи́леле лȣй Галлїе́н, кѫт ни́чй ѡ҆да́тъ нȣ ѡ҆ май къпъта́ръ Рωма́нїй. б) И҆аръ Помпо́нїȣс Ле́тȣс, ка́реле пȣ́не ка́пет И҆сто́рїей са́ле ꙟ Ї҆ȣстинїа́н Наскѫ́рн, ꙟ Кωмпе́ндїȣл И҆сто́рїей Рωма́не, зи́че, къ Кла́ȣдїе ꙟȣ лȣа́т ꙟнапо́й Да́кїа. Чѝ, де вре́ме че Требе́ллїȣс По́ллїω, ка́реле ꙟȣ трѫи́т ꙟпро́апе де вре́миле лȣй Кла́ȣдїе, ꙟдекъ ꙟ зи́леле ꙟпъра́тȣлȣй Конста́нцїе та́тълȣй лȣй Константи́н ꙟпъра́т, шѝ кȣ ꙟмъ-

ръ́нтȣл

lectique propter Tyram fluvium, in Pontum semet exonerantem, sexies mille navibus extructis, et trecentis ac viginti millibus hominum in eas impositis, navigatione per Pontum instituta, Tomis munitis moenibus oppido tentato, rejecti sunt. Progressi vero, et Marcianopolim delati, quae Mysiae civitas est, ac ne illa quidem potiti, vento usi prospero, navigabant ulterius etc. *Zosimus* Lib. 1. cap. 42. Quumque rebus infectis dilapsi fuissent, Hellespontum navigiis praeteriissent, et ad montem Atho delati, naves ibi suas refecissent; Cassandriam et Thessalonicam obsidebant, machinisque moenibus admotis, parum aberat, quin eas caperent. Sed quod Imperatorem adventare cum copiis inaudierant, petitis superioribus locis mediterraneis, omnem propter Doberum et Pelagoniam agrum praedis agendis infestabant. --- Quaedam Scytharum pars Thessaliam Graeciamque circumvecta, passim ea loca populabatur. --- Quinquaginta millia barbarorum occiderunt (Romani) *Ibid.* cap. 43. Quotquot ex pugna Claudii et Scytharum ad Naissum pugnata, superstites erant barbari, curribus se se munientes, in Macedoniam contendebant. -- Progredientibus autem iis Romanorum equestres occurrere copiae, caesisque plurimis, reliquos ad Haemum se convertere coegerunt. *Ibid.* cap. 45. Quumque pestilens lues cunctos invasisset, partim in Thracia, partim Macedonia perierunt. Quotquot autem incolumes evasere, vel legionibus Romanis adscripti sunt, vel terram colendam nacti, totos agriculturae sese dediderunt. *Ibid.* cap. 46.

а) Finito sane bello Gothico, gravissimus morbus increbuit; tunc cum etiam Claudius affectus morbo mortales reliquit etc. *Trebellius Pollio* in Claudium cap 12.

б) Graecia, Macedonia, Pontus, Asia Gothorum inundatione deletur. Nam Dacia trans Danubium in perpetuum aufertur. *Orosius* Lib. 7. cap. 22. in Gallienum.

рꙋнтꙋл аꙋ скрис тоате фаптеле лꙋй Клаꙋдїе, кѫт оукѡра ли се пърѣ къ є лингꙋшиторю ꙟпъратꙋлꙋй Констанцїе, непотꙋлꙋй лꙋй Клаꙋдїе, пре кꙋм ꙟсꙋшй ꙟтрꙋ ачѣѧшй Историе адоаѡ ѡаръ скрисъ се плѫнџе, немика нꙋ скрїе деспре ачѣѧ, къ Клаꙋдїе съ фи лꙋат ꙟнапой дела Готи Дакїа, карѣ фоарте маре мърире ар фи фост лꙋй Клаꙋдїе; оурмѣзъ, къ лꙋй Помпонїꙋс Летꙋс, челꙋй че кꙋ врѡ кѫтева сꙋте де ань дꙋпъ времиле лꙋй Клаꙋдїе фъръ де ничй ѡ мъртꙋрїе аꙋ скрис, къ Клаꙋдїе аꙋ лꙋат ꙟнапой Дакїа сꙋпт Галлїен пїердꙋтъ, нꙋ се каде съй крѣдем.

Лѫнгъ ачѣстѣ. Готїй, кꙋм скрїе Ѡросїе ꙟ Картѣ ꙁ. кап кг. де чинчй спре ꙁѣче ань акꙋм пръда Їллирикꙋл шй Макидонїа, ꙟ каре врѣме Дакїа кꙋ тотꙋл десбинѫндꙋсе де кътръ ꙟпъръцїѧ Рѡманилѡр ѡ фѣчеръ а са. Дечй, кꙋм спꙋсем май сꙋс, ѡастѣ чѣ грѣ а Гѡтилѡр єра дин колѡ де Дꙋнъре; аколѡ, кꙋм ꙟй вени скиптрꙋл ꙟ мѫнъ, Клаꙋдїе се апꙋкъ де Готи, пре карїй кꙋм ꙟй ꙟвинсе, шй єл мꙋри. а) Шй стърилe ꙟпрежꙋр даръ тоате адеверѣзъ, къ ꙟпъратꙋл Клаꙋдїе, мъкар къ аꙋ бътꙋт пре Готи аша амар, тотꙋшй Дакїа нꙋ ѡ лꙋѡ ꙟнапой дела дѫншїй.

§. г.

Сꙋпт ꙟпъратꙋл Аꙋрелїанꙋс.

Дꙋпъ Клаꙋдїе стѣте ꙟпърат Квинтилꙋс, фрателе лꙋй Клаꙋдїе; чй а шѣпте спре ꙁѣче ꙁи, кꙋм скрїе Требеллїꙋс Поллїѡ ꙟ Клаꙋдїе кап бї. фꙋ ѡморѫт. ꙟ локꙋл лꙋй фꙋ алес ꙟпърат Аꙋрелїан. Ачест прѣстрълꙋчит ꙟпърат, шй бърбат ѡсташ, нъскꙋт ꙟ Дакїа, шй де

 Єꙋтро-

a) Anno ab urbe condita millessimo vicesimo quinto, Claudius XXVIII. voluntate Senatus sumpsit imperium, statimque Gothos jam per annos quindecim Illyricum Macedoniamque vastantes bello adortus, incredibili strage delevit. --- Sed continuo apud Syrmium priusquam biennium in imperio expleret, morbo correptus interiit. *Paulus Orosius* Lib. 7. cap. 23.

Єѵтро́пїє кȣ ма́реле Алеѯа́ндрȣ, шѝ кȣ Їȣлїȣс Ке́сар асемѫна́т, ни́чй ꙟ-стѫӡй нȣ є̄ ӡѫȣйта́т ла Рѡмѫ́нй, ка́рїй ꙟ кѫнтечеле са́ле, че се ӡи́к Коли́нде, ꙟл нȣме́ск Ле́р, шѝ шѝ Ѳѝле́рȣн До́мн. Аче́стȣ, мѫка́р кѫ фо́арте кȣ тѫрїє аȣ ꙟви́нс пре Го́тй; то́тȣшй кȣм скрїȣ Вопи́скȣс шѝ Єѵтро́пїȣс, акѫ́рѡра кȣви́нте ле вом четѝ май жо́с, вѫӡѫ́нд, кѫ тот Їлли́рикȣл шѝ Ми́сїа є̄ пȣстїи́тѫ де варва́рй, саȣ деснѫдѫж-дȣи́т асе май пȣтѣ̀ цинѣ̀ Да́кїа лѫ́нгѫ ꙟпѫрѫцїѧ́ Рѡма́нилѡр, шѝ ѡ̂ лѫсѫ̀, пре кȣ́м врȣ́се се ѡ̂ ла́се шѝ ꙟпѫра́тȣл Адрїа́н, чѝ сфѫтȣи́т ꙟ-проти́вѫ де прїе́тенй, кȣм вѫӡȣ́м май сȣ́с §. а̄. ѡ̂ май цинȣ̀.

КАП г̄.

Пе́нтрȣ трѣ́черѣ Рѡма́нилѡр че́лѡр дин Да́кїа ꙟнапо́й пре́сте Дȣ́нѫре ꙟ ӡи́леле ꙟпѫра́тȣлȣй Аѵрелїа́н.

§. а̄.

Се чете́ск скрїито́рїй че́й ве́кй, ка́рїй аȣ скри́с пе́нтрȣ трѣ́черѣ Рѡма́нилѡр че́лѡр дин Да́кїа пре́сте Дȣ́нѫре.

Ди́нтрѫ аче́ѧ, а кѫ́рѡра скрисо́рй аȣ ажȣ́нс пѫнѫ ла вѣ́кȣл но́стрȣ, тре́й афлѫ́м, кѫ аȣ скри́с ꙟ трѣ́ба трѣ́черей Рѡмѫ-нилѡр дин Да́кїа пре́сте Дȣ́нѫре, анȣ́ме Фла́вїȣс Вопи́скȣс, Се́ѯтȣс Рȣфȣс, шѝ Єѵтро́пїȣс. Че́л дин тѫ́ю аȣ скри́с ꙟ ӡи́леле ꙟпѫра́тȣлȣй Конста́нцїȣс, прекȣ́м ѩ́сте а ведѣ̀ дин кȣви́нтеле лȣй ꙟ Аѵрелїа́н кап м̄д. оу́нде ӡи́че: „ Ши ѩ́сте акȣ́м ꙟпѫра́т Конста́нцїє бѫрба́т дин сѫ́нџеле аче́лȣѧшй ". Ѩ́рѫ кȣ́м кѫ нȣ аȣ скри́с сȣ́пт Конста́нцїє та́тѫл лȣй Константи́н че́лȣй ма́ре, чѝ сȣ́пт Конста́нцїє фїюл аче́стȣѧ, десту́л є̄ адевери́т, де ѡ́арѫ че Вопи́скȣс ꙟ Кари́нȣс грѫ́ѩще де́спре Кон-

ста́н-

станціїє тáтъл лȣй Константи́н ка де чéл ꙟнаи́нте де си́не кȣ-
стáт. Чѣꙗ лáлци дóй май тот пре ѡ̂ врѣ́ме аȣ̂ скри́с, де ѡ̆аръ
че Рȣ́фȣс Кáртѣ са ѡ̂ аȣ̂ ꙟкинáт ꙟпъратȣ́лȣй Валентиніáн; ꙗ̂ръ Єутро́-
піȣс áсꙗ ꙟпъратȣ́лȣй Ва́лент, карїй де ѡдáтъ аȣ̂ ꙟпърӡи́т, нȣмай
кꙟт Валентиніáн аȣ̂ мȣри́т кȣ пáтрȣ áни ꙟнаи́нте де Ва́лент, дȣ́пъ
кȣ́м скріє Пáȣлȣс Діáконȣс ла Кáртѣ аі. ꙟ Ва́лент.

Ла Вопискȣс ꙟ Аȣреліáн кап ла. аша̀ чети́м лȣ́крȣл ачéста:
„ Въӡꙟ́нд (Аȣреліáн) Іллирикȣл пȣстїи́т ши Ми́сїа пȣстїи́тъ, Про-
„ ви́нчїа Дáкїа прéсте Дȣ́нъре, чѣ де Траїáн фъкȣ́тъ, рѫдикꙟ́нд де
„ аколѡ̀ ѡ̆астѣ, ши Провинчїáлїй ѡ̂аȣ лъсáт, деснъдъждȣи́ндȣсе, а̂-
„ чѣ́ꙗ а̂се пȣтѣ̀ цинѣ̀, ши пре дȣсéле попóаръ лѣ́ȣ а̂шеӡáт ꙟ Ми́сїа,
„ ши ѡ̂аȣ кїемáт Дáкїа са, кáрѣ акȣ́м деспáрте чѣле доаѡ Ми́сїй" а)
Ꙗ̂ръ Рȣфȣс ꙟ Бревїáрю а̂шà скріє: „ Ши трекꙟ́ндȣсе де аколѡ̀ Рѡмá-
„ нїй прин Аȣреліáн, доаѡ Дáкїй ꙟ цинȣ́тȣриле Ми́сїей, ши а̂ Дар-
„ дáнїей саȣ фъкȣ́т". б) Пре оўрмъ Єутро́піє ꙟ Кáртѣ ѳ. ꙟ Аȣ-
реліáн, ӡи́че: „ Прови́нчїа Дáкїа, кáрѣ Траїáн дин колѡ̀ де Дȣ́нъре
„ ѡ̂ фъкȣ́се, ѡ̂ лъсъ̀, пȣстїи́т фїинд тот Іллирикȣл ши Ми́сїа, деӡ-
„ нъдъждȣи́ндȣсе а̂се пȣтѣ̀ цинѣ̀ ачѣ́ꙗ. Ши пре дȣшїй Рѡмáни дин
„ ѡрáшеле ши сáтеле Дáкїей, ꙟ мижлокȣл Ми́сїей ꙗȣ̆ а̂шеӡáт, ши ѡ̂
„ аȣ̂ кїемáт Дáкїа, кáрѣ акȣ́м чѣле доаѡ Ми́сїй ле деспáрте, ши є̄
„ ꙟ дрѣ́пта, кȣм кȣ́ръ Дȣ́нърѣ ꙟ Мáре, фїинд май наи́нте ꙟ стꙟн-
„ га". в)

§. в.

а) Cum vastatum Illyricum ac Moesiam deperditam videret, provinciam trans Danubium Daciam, a Trajano constitutam, sublato exercitu et provincialibus reliquit, desperans eam posse retineri; abductosque ex ea populos in Moesiam collocavit, appellavitque suam Daciam, quae nunc duas Moesias dividit. *Flavius Vopiscus* in Aureliano, cap. 39.

б) Et per Aurelianum translatis exinde Romanis, duae Daciae in regionibus Moesiae, ac Dardaniae factae sunt. *Sextus Rufus* in Breviario rerum gestarum populi Romani.

в) Provinciam Daciam, quam Trajanus ultra Danubium fecerat, intermisit, vastato omni Illyrico et Moesia, desperans eam posse retineri. Abductosque Romanos ex urbibus et agris Daciae, in media Moesia collocavit, appellavitque eam Daciam, quae nunc duas Moesias dividit, et est in dextra Danubio in mari fluenti, cum antea fuerit in laeva. *Eutropius* Lib. 9. in Aureliano.

§. в.

Токма фъръ креѕъмѫнт лȣкрȣ їасте тоций Рѡманїй ꙟ ѕилеле лȣй Аȣрелїан съ фи єшит дин Дакїа престе Дȣнъре ꙟ Миссїа.

Воиторїй де рѣȣ Рѡмѫнилѡр, дин кȣвинтеле скрїиторилѡр чѣле май сȣс (§. а.) четите, врѣȣ а кȣлѣџе, къ ꙟ ѕилеле лȣй Аȣрелїан тоций Рѡманїй аȣ єшит дин Дакїа, ши Рѡманїй чей че сѫнт акȣм дин коаче де Дȣнъре, нȣ дин Рѡманий ꙟ ѕилеле лȣй Аȣрелїан ръмашй ꙟ Дакїа сѫнт пръсиций, чи дин чей че дȣпъ Аȣрелїан ꙟтрȣ алте вѣкȣрй тѫрзїȣ де престе Дȣнъре аȣ венит аичй ꙟ Дакїа. Каре а лѡр дин писмъ нъскȣтъ пърѣре а фи ръсȣфлатъ ꙟтрȣ ачест кип а деверим.

Ꙟпъратȣл Адрїан, кȣм въѕȣм май сȣс кап. в. §. а. писмȣинд мърирей лȣй Траїан, пре кȣм аȣ лъсат Асирїа, Месопотамїѧ, ши Арменїа, де сȣпт ꙟпъръцїѧ Рѡманилѡр, скоцѫнд де аколѡ ѡсташїй Рѡманий; аша вѡѧ съ скоатъ ши дин Дакїа ѡсташїй Рѡманий, ши Дакїа съ ѡ ласе десбинатъ де ꙟпъръцїѧ Рѡманилѡр. Дела каре фаптъ кȣ ачела болд ꙟл авътȣръ прїѧтенїй; къ де ва лъса єл Дакїа, їатъ пре ачей мȣлций четъцѣний Рѡманий, карїй сѫнт ꙟ Дакїа, тримишй аколѡ де Траїан, ꙟй дъ ꙟ мѫниле варварилѡр. Акȣм ꙟтреб єȣ: Врѫнд Адрїан а лъса Дакїѧ де сȣпт ꙟпъръцїѧ Рѡманилѡр; врȣтаȣ съ скоатъ де аколѡ ши пре църѣнїй саȣ Провинчїалїй Рѡманий, аȣ доаръ нȣмай пре ѡсташй, прекȣм фъкȣсе ꙟ чѣле май сȣс нȣмърате църй? ва нȣмай пре ѡсташи врȣ єл ай скоате дин Дакїа. Пентрȣ къ де ар фи врȣт єл съ скоатъ ши пре църѣнїй Рѡманий, нȣ врѣ авѣ прїѧтенїй лȣй каȣѕъ а л спърїѧ, съ кȣ ласъ Дакїа; къ кȣ фапта ачѣѧ пре чей мȣлций четъцѣний Рѡманий, че сѫнт аколѡ, єл ꙟй ласъ ꙟ мѫниле варварилѡр.

ва́рилѡр. Кѫ́чй дей врѣ̀ ско́ате є҆́л шѝ пре цѫрѣ́нїй Рѡма́нй ꙟпреѹ́нѫ кѹ ѡ҆стꙇ́шїй дин Да́кїа; а҆тѹ́нчй нѹ ꙟкѫпѣ̀ а҆че́й мѹ́лцй чѣтѫцѣ́ни Рѡма́нй ꙟ мѫ́ниле варва́рилѡр.

Да́рѫ писмѹ́инд А҆дрїа́н мѫри́рей лѹ́й Траїа́н, ка́реле а҆ѹ фо́ст фѫкѹ́т Да́кїа Прови́нчїе, а҆́декѫ: цѣ́рѫ Рѡма́нѫ; шѝ пе́нтрѹ ка сѫ микшорѣ́ꙁе мѫри́рѣ лѹ́й Траїа́н, воѧ̀ є҆́л сѫ ла́се Да́кїа де сѹ́пт ꙟпѫрѫцїѧ Рѡма́нилѡр, ка а҆́декѫ сѫ нѹ рѫмѫ́нѫ ꙟтрѹ поменꙇ́ре, кѹ́м кѫ Да́кїа прин вꙟртѹ́тѣ лѹ́й Траїа́н се фѣ́че цѣ́рѫ Рѡма́нѫ, врꙟнд, ꙁисе́й, а҆ фа́че а҆чѣ́ѧ дин пи́смѫ, а҆́ѹ нѹ пѹтѣ̀ є҆́л сѫ фа́кѫ дестѹ́л шѝ па́тимей са́ле, ка́рѣ ꙟл кочѣ̀ дин ло́нтрѹ пе́нтрѹ ла́ѹделе лѹ́й Траїа́н, шѝ сѫ оу҆рмѣ́ꙁе шѝ сфа́тѹлѹй прїѧ́тенилѡр сѫ́й, ка́рїй се рѹга̀, ка сѫ нѹ ла́се пре а҆тꙟ́цй чѣтѫцѣ́ни Рѡма́нй ꙟ мꙟ́ниле варва́рилѡр че́лѡр че ста̀ сѫ а҆пѹ́че Да́кїа? Ба прѣ ле́сне пѹтѣ̀ сѫ ле ꙟплинѣ́скѫ а҆мꙟндо́аѡ а҆чѣ́сте, да́кѫ лѫсꙟ́нд Да́кїа, нѹ нѹ́май пре ѡ҆ста́шй, чѝ шѝ пре цѫрѣ́нїй Рѡма́нй ꙗ҆р фѝ ско́с де а҆колѡ̀. Пе́нтрѹ че да́рѫ а҆ша̀ та́ре саѹ спѫрїа́т прин сфа́тѹл прїѧ́тинилѡр, кꙟт, де кꙟт сѫ ла́се Да́кїа де сѹ́пт ꙟпѫрѫцїѧ Рѡма́нилѡр, май вои̇̀ писмѫта́рецѹл кѹ ко́ачерѣ и҆́нимей са́ле а҆ сѹферѝ мѫри́рѣ лѹ́й Траїа́н. А҆девѫра́т а҆ѹ трѫбѹи́т сѫ фі́е ѡ҆́аре че ка́ѹꙁѫ грѣ̂ фо́арте, ка́рѣ ꙟл ꙟпїедека̀ пре А҆дрїа́н де а҆ фа́че дестѹ́л де ѡ҆да́тѫ шѝ пи́смей че ѡ҆ а҆вѣ̀ а҆сѹ́пра мѫри́рей лѹ́й Траїа́н, шѝ а҆ нѹ лѫса̀ ни́че мѹлци́мѣ чѣтѫцѣ́нилѡр Рѡма́нй ꙟ мꙟ́ниле варва́рилѡр.

Ка́ѹꙁа а҆чѣ́ста, а҆́декѫ кѫ́чй се ѡ҆прѝ А҆дрїа́н де а҆ лѫса̀ Да́кїа де сѹ́пт ꙟпѫрѫцїѧ Рѡма́нилѡр, нѹ пѹтѹ̀ фѝ а҆́лта, фѫ́рѫ кѫ то́кма кѹ непѹ́тинцѫ є҆ра̀ а҆ фа́че сѫ ꙗ҆́сѫ а҆тꙟ́та мѹлци́ме де цѫрѣ́ни Рѡма́нй дин Да́кїа, оу҆́нде є҆ра̀ ꙟрѫдѫчина́цй кѹ лѫка́шѹл, шѝ сѫ́й а҆шѣ́ꙁе а҆люрѣ. Де оу҆́нде де а҆р фѝ лѫса́т А҆дрїа́н Да́кїа, шѝ кѹ а҆чѣ́ѧ а҆р фѝ ско́с де а҆колѡ̀ ѡ҆ста́шїй, ꙟ а҆ди́нс нѹ́май пе́нтрѹ пи́сма че а҆вѣ̀ а҆сѹ́пра ла́ѹделѡр лѹ́й Траїа́н, а҆р фѝ лѫса́т пре цѫрѣ́нїй саѹ Провинчїа́лїй Рѡма́нй ꙟ гѹ́ра варва́рилѡр: кѹ ка́рѣ ве́чникѫ оу҆рцї́е ꙟшй врѣ̀ а҆гонисѝ шїе ꙟнаи́нтѣ а҆

то́а-

тоатъ лꙋмѣ Рѡманъ. Нꙋ є мираре даръ, къ аша лесне се лъсъ Адріан асе абате кꙋ сфатꙋл пріѧтинилѡр де а десбина Дакіа дела Ꙟпъръціѧ Рѡманилѡр.

Дечи, дакъ Ꙟ зилеле лꙋи Адріан, нꙋ мꙋлтъ време дꙋпъ че дескълекасе Рѡманіи Ꙟ Дакіа, кꙋ непꙋтинцъ фꙋ аи мишка пре Рѡмани, мъкар къ варваріи ле ста Ꙟ спате, дин лъкашꙋриле Ꙟтрꙋ каре ера Ꙟтемеѧци Ꙟ Дакіа, аи скоате де аколѡ, ши аи ашеза аирѣ; кꙋ кът маи кꙋ непꙋтинцъ ера пре Рѡманіи късаши аи скоате дин Дакіа, ши аи ашеза аирѣ, Ꙟ зилеле лꙋи Аꙋреліан? Ꙟтрꙋ атъта маръ де време кът кꙋрсъ дела анꙋл Дмнꙋлꙋи 105. кареле є анꙋл дескълекърей Рѡманилѡр Ꙟ Дакіа, пънъ кътръ анꙋл 274. Ꙟ кареле зик къ се Ꙟтъмплъ тречерѣ Рѡманилѡр дин Дакіа престе Дꙋнъре, ши ашезарѣ лѡр Ꙟ Миссіа, кът саꙋ фост Ꙟмꙋлцит Рѡманіи църеніи динтрꙋ ачѣ немъргинитъ мꙋлциме, карѣ фꙋ тримисъ де Траіан Ꙟ Дакіа! Ба Ꙟкъ ши кꙋ алте Колѡніи ноаѡ саꙋ фост маи адаѡс челе веки, кꙋм Ꙟсъмнаръм маи сꙋс кап в, §. з. Сингꙋръ ачѣстъ довадъ, фъръ де челе че маи жос вою адꙋче, дестꙋл де лимпеде арата, къ нꙋ тоци Рѡманіи аꙋ трекꙋт дин Дакіа престе Дꙋнъре, ка съсе ашезе Ꙟ мижлокꙋл Миссіей.

§. г.

Партѣ чѣ маи маре а Рѡманилѡр нꙋ аꙋ єшит дин Дакіа престе Дꙋнъре.

Маи ла доаѡ сꙋте де ани трекꙋсе де кънд Рѡманіи, прин Ꙟпъратꙋл Траіан тримиши, ера ашезаци Ꙟ Дакіа цѣръ десфътатъ; ши цинѣ граселе сале мошіи. Де оунде чеи де пре времѣ Ꙟпъратꙋлꙋи Аꙋреліан Ꙟ Дакіа мошѣни Рѡмани де ѡбще тоци, афаръ де колоніиле челе маи ноаѡ, ера нъскꙋци ши крескꙋци Ꙟ Дакіа; ба ши Пъринціи лѡр, ба ши мошіи лѡр аколѡ възꙋсе Ꙟтъю лꙋмина лꙋмеи ачѣ-

щіѧ

щїѧ. Де́чй а̑ Рѡма́нилѡр а̑че́стѡра, мъка́р къ стръмо́шїй лѡр че́й дин тѫ́ю вени́се дин Італїа, Па́трїа ле е̑ра̀ Да́кїа. Шй чи́не е̄ а̑тѫ́та несѫмцито́рю̆, ка́реле съ нꙋ щїе, къ тꙋтꙋрѡ́р ѡ̆аменилѡр а̑тѫ́та ле ꙗ̆сте дꙋ́лче шй врꙋ́тъ Па́трїа, ꙟ̑трꙋ ка́рѣ сѫнт нъскꙋ́цй шй крескꙋ́цй; шй оўнде ѡ̆аселе Пъри́нцилѡр, шй а̑ мо́шилѡр лѡр че́лѡр ръпоса́цй се ѡ̑дихне́ск, кѫт то́кма де а̑р фй шй сла́бъ цѣ́ра, шй кꙋ мꙋ́лте нъка́ѕꙋрй а̑р а̑вѣ̀ а̑се лꙋпта̀ ꙟ̑трѫ́нса, пꙋци́нй се ӑфлъ, ка́рїй съсе плѣ́че ӑшй лъса̀ Па́трїа, де кꙋ́мва нꙋ кꙋ грѣ́ порꙋ́нкъ шй неапъра́тъ си́лъ ꙟ̑й ско́т дин трѫ́нса. Бо́лд фире́ск ꙗ̆сте а̑че́ста, ка́реле дещѣ́птъ пре ѡ̆аме́нй ӑшй ю̆бй Па́трїа са, шй бꙋкꙋро́шй а̑ ръмѫнѣ̀ ꙟ̑трѫ́нса, прекꙋ́м шй Ѡ̑видїꙋс кѫ́нтъ. a) Ꙗ̆ръ порꙋ́нкъ шй си́лъ дела ꙟ̑пъра́тꙋл Ꙗ̆ꙋрелїа́н съ фй фост, ка Рѡма́нїй то́цй, саꙋ чѣ май ма́ре па́рте съ ꙗ̆съ дин Да́кїа, шй съ трѣ́къ пре́сте Дꙋ́нъре ꙟ̑ Ми́сїа, прекꙋ́м шй а̑чѣ́ѧ, къ врѡ ги́нтъ варва́ръ пре а̑че́ѧшй ꙟ̑ а̑ди́нс съй фй ꙟ̑бꙋлѕи́т шй съй фй стрѫмтора́т а̑ пъшй а̑фа́ръ дин па́трїа са, ни́чй ꙟ̑трꙋ́н Исто́рик нꙋ се четѣ́ще. Чй ни́чи нꙋ пꙋтѣ̀ съ дѣ̀ Ꙗ̆ꙋрелїа́н ѡ̑ порꙋ́нкъ ка а̑чѣ́ѧ, де врѣ́ме че то́кма кꙋ непꙋти́нцъ е̑ра̀ а̑тѫ́та мꙋлци́ме съ трѣ́къ дин Да́кїа пре́сте Дꙋ́нъре, шй съсе а̑шѣ́ѕе ꙟ̑ ми́жлокꙋл Ми́сїей. Ꙗ̑тѫ́та е̄ а̑деве́рит лꙋ́крꙋл а̑че́ста, кѫт ни́чи ꙟ̑тръ проти́вничй, ка́рїй писмꙋе́ск Рѡмѫ́нилѡр стрълꙋчи́рѣ ви́цей, шй веки́мѣ некꙋрма́тей мощени́рей лѡр ꙟ̑ Да́кїа, ни́че оўнꙋл нꙋ се ӑфлъ, ка́реле съ кꙋтѣ́ѕе а̑ѕи́че, къ саꙋ порꙋ́нкъ дела Ꙗ̆ꙋрелїа́н, саꙋ стрѫмто́аре дела врѡ ли́мбъ варва́ръ съ фй фост, ка то́ци Рѡма́нїй, саꙋ па́ртѣ чѣ май ма́ре а̑ лѡр съ ꙗ̆съ дин Да́кїа.

Лѫ́нгъ а̑чѣ́сте, прекꙋ́м въѕꙋ́м май сꙋс кап в̄. §. г̄. Да́кїа ѡ̑ скъпа́се де а̑ мѫ́нъ Рѡма́нїй, ꙟ̆къ ꙟ̑ ѕи́леле лꙋй Галлїе́нꙋс, де тот; шй а̑кꙋ́м де

a) Nescio qua natale solum dulcedine cunctos
Ducit et immemores non sinit esse sui.
Ovidius I. de Ponto Epist. 3.

де врѡ кѫцва ани ѡ цинѣ Готїй ка аса. Аȣ аша лесне даръ сокотещй тречерѣ Рѡманилѡр мошѣний дин Дакїа престе Дȣнъре, кѫт дȣпъ порȣнка лȣй Аȣрелїан ꙟдатъ тоцй, саȣ ꙟкалете партѣ чѣ май маре съ фи ешит де аколѡ? Аȣ аша лесне ꙗр фи сȣферит Готїй, дȣпъ воѧ лȣй Аȣрелїан, съ ꙗсъ дин цѣра че ѡ стъпѫнѣ ей? Дрепт Вопискȣс ꙟ Аȣрелїан кап кв. скрїе, къ ꙟпъратȣл Аȣрелїан ѡдатъ аȣ бътȣт пре Готй ши дин коаче де Дȣнъре, ѡморѫнд пре повъцȣиторюл Готилѡр анȣмит Каннаба кȣ чинчй мїй де ѡамений ꙟпреȣнъ. a) Чи кȣ оучидерѣ ачестѡр пȣцини Готй, аȣ се пȣтѣ фаче кале ла атѫта мȣлциме де Рѡмани мошѣнй, кѫцй ера престе тоатъ Дакїа? Аȣ нȣ ар фи стат ꙟпротивъ Готїй, ка съ нȣ ꙗсъ Рѡманїй агониситорїй лѡкȣрилѡр ши мастȣрїй, карїй токма ле ера де липсъ, дин цѣръ? Нȣ е ꙟдоѧлъ, къ де лѣр фи фъкȣт Аȣрелїан Рѡманилѡр де ѡ парте кале, ка съ ꙗсъ дин Дакїа, ꙗр фи ꙟпїедекат Готїй де чѣлелалте пърцй: кѫт еширѣ тȣтȣрѡр Рѡманилѡр дин Дакїа нȣ сар фи пȣтȣт ꙟплини фъръ ꙟ май мȣлцй ани. Чи Аȣрелїан, ѡморѫнд чѣле чинчй мїй де Готи кȣ повъцȣиторюл Каннаба, никъирй нȣ се читѣще съ фи ръмас ꙟ Дакїа а скоате пре Рѡманй, фъръ дȣпъ фапта ачѣѧ се дȣсе прин Визант ꙟ Виѳинїа. Ба де ар фи стат Аȣрелїан пре рѫнд ла тоате лѡкȣриле Дакїей, кѫт е де маре ши ларгъ, кȣ ѡсташй де ажȣнс, ка съ факъ кале Рѡманилѡр а еши: май кред еȣ. къ Готїй, симцинд, къ нȣ пот съ стѣ ꙟпротива фаптей ачещїѧ а лȣй Аȣрелїан, ꙟнаинте де а ажȣнџе ел кȣ ѡсташїй ла лѡкȣриле ачѣле, пре тоцй неармацїй мошѣнй Рѡманй ꙗр фи ѡморѫт пънъ ꙟтрȣ оунȣл, де кѫт съй ласе съ ꙗсъ дин цѣръ дȣпъ воѧ лȣй Аȣрелїан. Тоате

стъ-

a) Multa in itinere ac magna bellorum genera confecit, nam in Thraciis et in Illyrico occurentes barbaros vicit: Gotthorum quin etiam Ducem Cannabam, sive Cannabaudem, cum quinque millibus hominum trans Danubium interemit. Atque inde per Byzantium in Bithyniam transitum fecit, eamque nullo certamine obtinuit. *Vopiscus* in Aureliano. cap. 22.

стъ́риле ȋпрежꙋ́р да́ръ вѫдє́ск, къ ȋ зи́леле лꙋй А҆ꙋрелїа́н па́ртѣ че май ма́ре а҆ Рѡма́нилѡр нꙋ а҆ꙋ є҆шит дин Да́кїа пре́сте Дꙋ́нъре, чѝ а҆ꙋ ръма́с а҆колѡ̀.

§. д҃.

Се ръспꙋ́нде лꙋй Є҆нгел.

Христїа́н Є҆нгел, кꙋ́рꙋѧ нꙋй пла́че ка Рѡмѫ́нїй чей че сѫ́нт а҆ стъзй а҆ичй ȋ Да́кїа чѣ вѣ́кїе, сѫ фїе пръсилѫ дин Рѡма́ни ка а҆че́ѧ, ка́рїй пре врѣ́мѣ лꙋй А҆ꙋрелїа́н сѫ фѝ ръма́с а҆ичй ȋ Да́кїа, ȋ А҆пен-ди́чѣ са чѣ де́спре ȋчепꙋ́тꙋл Валахилѡр а҆декъ а҆ Рѡмѫ́нилѡр, ла Комен-та́цїа чѣ де́спре Е҆꙯ѯпедици́иле лꙋй Траїа́н ла Дꙋ́нъре а҆дъѡга́тъ §. в҃. зи́че, къ нꙋ є҆ де а҆се крѣ́де, ка врꙋ́нїй динтръ Рѡма́ни ȋ зи́леле лꙋй А҆ꙋрелїа́н, ȋтръ а҆тѫ́тѣ нъка́зꙋри че ле вени́ръ дела Са́рмате, шѝ дела Го́ти сѫ фѝ врꙋ́т а҆ ръмѫнѣ̀ ȋ Да́кїа.

Чѝ, прекꙋ́м май сꙋ́с §. г҃. а҆ептаю, нꙋ ле́сне се плѣ́къ ѡ҆аменїй а҆ши лъса̀ Па́трїа са, то́кма де а҆ꙋ шѝ кꙋ ни́скарй нъка́зꙋри а҆се лꙋпта̀ ȋ тръ̀н-са. А҆по́й, де нꙋ а҆р фѝ фо́ст а҆чѣ́лешй нъка́зꙋри ȋ зи́леле а҆чѣ́ле шѝ ȋ Ми́сїа, оу҆́нде зик проти́вничїй, къ то́цй Рѡма́нїй саꙋ стръмꙋта́т дин Да́кїа: поа́те къ че́ва а҆семъна́ре де а҆девъ́р а҆р а҆вѣ̀ кꙋвѫнта́рѣ лꙋй Є҆нгел. Чѝ ȋ вре́миле а҆чѣ́ле кꙋ́м къ а҆че́ѧшй варва́рй ȋто́кма зъхъ̀ шѝ пре чей дин Ми́сїа мошѣ́нй, ва фъръ а҆семъна́ре май ма́рй греѡ-тъ́цй фъчѣ̀ варва́рїй църъ́нилѡр ȋ Ми́сїа де кѫт ȋ Да́кїа, ни́чй ȋ-сꙋшй Є҆нгел нꙋ поа́те нїега̀ (тъгъдꙋѝ). Къ де кꙋ́м нъвъли́ръ, кꙋ-рѫ́нд дꙋ́пъ а҆доа́ѡ сꙋ́тъ дела Д҃мнꙋл Х҃с, Го́тїй ȋтрꙋ ȋпъръцїѧ Рѡ-ма́нилѡр, а҆че́ѧшй ȋнодѫ́ндꙋсе кꙋ Са́рмателе, шѝ кꙋ а҆́лте ги́нте варва́-ре, нꙋ ȋчета́ръ шѝ Ми́сїа а҆ ѡ҆ нъкъжѝ кꙋ ȋкꙋ́рселе са́ле, шѝ кꙋ пръ-да́рѣ. Ва И҆ллирикꙋл шѝ Ми́сїѧ кꙋ то́тꙋл ѡ҆ пꙋстїи́се варва́рїй, шѝ а҆-ча́ста фꙋ ка́ꙋза, кꙋчй А҆ꙋрелїа́н се дезнъдъждꙋѝ а҆ май пꙋтѣ̀ цинѣ̀ Да́кїа ȋпъръцїей Рѡма́нилѡр ȋбина́тъ. И҆а́ръ ȋ Да́кїа никъи́рй

нȣ четим асѣмене некаꙁȣри, ши асѣмене пȣстїетате сѫ фи фѫкȣт ꙟ ꙁилеле ачѣле варварїи. Де оунде, ꙟ ꙁилеле лȣй Аȣрелїан де ар фи трекȣт Рꙍманїй цѫрѣний дин Дакїа ꙟ Мисїа, врѣ трѣче дела некаꙁȣрй марй ла невой токма несȣферите ши деꙁнѫдѫждȣите. Нѫкаꙁȣриле дарѫ каре авѣ Рꙍманїй ꙟ Дакїѧ де кѫтрѫ Готи, ши де кѫтрѫ Сармате, ниче кȣм нȣй пȣтѣ ꙟвита сѫ ꙗсѫ дин Дакїа; чи май вжртос стѫриле ꙟпрежȣр але Мисїей ꙟй контенѣ, ка сѫ нȣ мѣргѫ ꙟ Мисїѧ.

§. Е.

Се вѫдѣще май ꙟколо, кȣм кѫ партѣ чѣ май маре а Рꙍманилꙍр нȣ аȣ єшит дин Дакїа престе Дȣнѫре.

Лжнгѫ ачѣсте де вѣй лȣа аминте ла стѫриле Дакїей чѣле дȣпѫ моартѣ лȣй Траїан, каре ле нȣмѫрарѫм май сȣс кап В. лесне вѣй ведѣ, кȣм Рꙍманїй чѣй дин Дакїа прин ꙟкȣрселе чѣле дѣсе але вечинилꙍр варвари атжта єра акȣм дедаций кȣ варварїи ай ведѣ ꙟ Дакїа, ши ай сȣфери: май вжртос кѫ дин ꙁилеле лȣй Галлїєн кȣ тотȣл скѫпасе ꙟпѫратȣл Рꙍманилꙍр Дакїа де а мжнѫ: кжт ꙟ ꙁилеле лȣй Аȣрелїан токма май оушор ле єра Рꙍманилꙍр ачѣстора ай прїими пре варварй ꙟ Патрїа са Дакїа, оунде дин мошїиле сале чѣле ꙟ тот анȣл родитоаре пȣрȣрѣ авѣ кȣ че ле ста ꙟнаинте, ши ай сѫтȣра, де кжт рѫтѫчинд прин алте цѫрй, сѫ фїе ꙟтжмпинаций де ачѣѧший варварй.

Ши кȣ атжта май оушор ꙟ ꙁилеле лȣй Аȣрелїан ле єра Рꙍманилꙍр чѣлꙍр дин Дакїа а сȣфери ꙟкȣрселе, ши некаꙁȣриле де кѫтрѫ варварй ꙟ Дакїа, кѫ ꙟтрѫ ачѣле єра нѫскȣций, крескȣций, мȣлций ши ꙟбѫтржниций: ши греꙍтѫциле, спре каре сжнт ѿаменїй дин прȣнчїе деприншй, тот де а оуна май кȣ леснире се поартѫ.

Ба

Ба ѩсте а̂ кре́де, сокоти́нд фи́рѣ лꙋкрꙋрилѡр, кꙋ́м къ варва́рїй а̂чѣ́ѧ, фїинд вечи́ни Да́кїей, а̂вѣ̀ крꙋца́ре кътръ цѣ́ра а̂чѣ́ста; пе́нтрꙋ къ тот де а̂ оу́на кѫнд се ꙟтꙋрна̀ дела цъ́риле чѣ́ле май депъртате, оу́нде е̂ра̀ депри́нши а̂дѣ́се ѡ̂́рй а̂ нъвълѝ, а̂чѝ ка ꙟ вечинътате а̂вѣ̀ ѡ̂ди́хнъ де ѡ̂стенѣ́ла са фъръ де ма́ре фри́къ; шѝ кѫнд се ꙟтѫмпла̀ де фꙋџѣ̀ де пе а̂и́рѣ бътꙋ́цй, шѝ а̂лꙋнга́цй, а̂чѝ а̂вѣ̀ ръпа́ѡс шѝ хра́нъ ка а̂ ка́съ.

Дин чѣ́ле дѣ́се а̂ варва́рилѡр оу̂мблъ́рй ꙟ сꙋ́с шѝ ꙟ жо́с прин Да́кїа, нꙋ а̂́м ꙟдоѧ́лъ, къ пре мꙋ́лцй дин варва́рїй а̂чѣ́ѧ ꙟй кꙋноще̂ Рѡма́нїй, пре кꙋ́м шѝ е̂́й пре Рѡма́ни, шѝ се кема̀ пре нꙋ́ме оу́нїй пре а̂́лцїй. А̂́ꙋ нꙋ шѝ тѫлха́рїй пре а̂чѣ́ѧ, ла ка́рїй де мꙋ́лте ѡ̂́рй а̂́ꙋ а̂се а̂ба́те ꙟ дрꙋ́мꙋриле са́ле, де сѫнт прїими́цй кꙋ а̂ръта́ре де дра́госте, шѝ кꙋ мѫнка́ре; ꙟй крꙋ́цъ, шѝ сѫнт бꙋкꙋро́шй съ нꙋ фꙋ́гъ динаи́нтѣ лѡр; ба ꙟй ꙟкрединцѣ́зъ, къ ни́чй ѡ̂ па́гꙋбъ нꙋ вѡр а̂вѣ̀ де кътръ дѫ́ншїй; шѝ де се а̂́флъ врꙋ́нꙋл дин ча́та лѡр май съльба́тик, ка́реле съ воѧ́скъ а̂ фа́че чѣ́ва ръꙋ, ни́че кꙋ́м нꙋл сꙋ́фере чѣ́ѧ ла́лцй тѫлха́рй а̂ фа́че ръꙋ.

Дире́пт а̂чѣ́ѧ, мъка́р къ шѝ Рѡма́нїй чѣ́й дин Да́кїа ле е̂ра̀ варва́рилѡр оу́рѫцй, пе́нтрꙋ къ сѫнт Рѡма́ни, пре кꙋ́м шѝ а̂́стъзй варва́рилѡр ле ѩсте оу́рѫт нꙋ́меле де Рѡмѫн; то́тꙋшй пе́нтрꙋ фоло́сꙋриле са́ле, ка́ре де мꙋ́лте ѡ̂́рй ле прїимѣ̀ дела а̂чѣ́шй Рѡма́ни, ка дела чѣ́й че нꙋ е̂ра̀ депри́нши ка варва́рїй а̂ фа́че ꙟкꙋ́рсе прин тра́лте цъ́рй, шѝ а̂ пръда̀; чѝ а̂ лꙋкра̀ пъмѫ́нтꙋриле ꙟто́цй а̂́нїй, шѝ а̂ пъзѝ мешешꙋ́гꙋриле, а̂вѣ̀ плека́ре спре е̂́й. А̂́ꙋ нꙋ се поа́те шѝ а̂кꙋ́м а̂фла̀ цѣ́ръ, ка́рѣ съ кꙋпри́ндъ май мꙋ́лте ги́нте десклини́те ꙟ си́нꙋл съꙋ: шѝ ѡ̂ ги́нтъ ди́нтръ а̂чѣ́сте съ фїе ла тоа́те чѣ́ле ла́лте ги́нте оу́рѫтъ; чи пе́нтрꙋ къ тоа́те чѣ́ле ла́лте ги́нте а̂́ꙋ дела а̂чѣ́ста нꙋ пꙋци́н фоло́с, пе́нтрꙋ а̂чѣ́ѧ бꙋкꙋро́с ѡ̂ сꙋ́фере; ба ꙟкъ де а̂р врѣ̀ оу́нїй късашй де а̂ ги́нтей а̂чѣ́щїѧ се фꙋ́гъ ди́нтрꙋ а̂чѣ̀ цѣ́ръ, ꙟй ѡ̂пре́ск.

Оу́рмѣ-

Оȣрмѣѕъ даръ, къ партѣ чѣ май маре а Романилѡр чѣлѡр дин Дакїа нȣ аȣ єшит дин Дакїа ꙟ ѕилеле лȣй Аȣрелїан, ка съ трѣкъ прєсте Дȣнъре ꙟ Мисїа, чи аȣ ръмас ꙟ Дакїа. Ничє нȣ аȣ ръмас нȣмай прин мȣнци; чи ши ꙟлонтрȣ ꙟ цѣръ, ла шєсȣри а фи ръмас несминтици ꙟтрȣ мошїиле сале, ачѣѧ не фаче а крѣде, къ тоате гинтеле ачѣле, каре пре рѫнд шѣȣ сȣпȣс шїє Дакїа, ши аȣ лъкȣит кѫтъва врѣме аколѡ, єра ѿамени де ачѣѧ, карїй тръѧ кȣ пръѕи че ле фъчѣ прин църиле ꙟпъръцїєй Романилѡр, ѩръ нȣ кȣ лȣкрарѣ пъмѫнтȣлȣй. Де оȣнде, прѣ де фолос єра варварилѡр ачѣлѡра, ка Романїй ши ла шєсȣри се ръмѫнъ несминтици; карїй агонисѫндȣши мошїиле сале, съ ажȣте май вѫртос фамилїиле варварилѡр, пънъ че ꙟсȣши варварїй се кȣпринде кȣ ꙟкȣрсе ши кȣ прѫдаре прин църиле ꙟпъръцїєй Романилѡр сȣпȣсе. Аша аȣ кȣстат Романїй ꙟ Дакїа кȣ Готїй: аша кȣ Хȣнїй, карїй алȣнгаръ пре Готи дин Дакїа; аша кȣ алцїй, карїй тоци єширъ дин Дакїа, ши се пȣстїиръ; ѩръ Романїй ръмасеръ статорничи аколѡ, тръинд кȣ дрѣптъ ѿстенѣлъ а мѫнилѡр сале.

Ꙟсъ ꙟтрȣ атѫта нѣм маре прекȣм єра а Романилѡр ꙟ тоатъ Дакїа, крѣд єȣ, къ нȣ пȣцини се афла ши ꙟтръ Романи, май вѫртос дȣпъ че Дакїа ꙟ ѕилеле лȣй Аȣрелїан фȣ лъсатъ кȣ тотȣл десбинатъ де кътръ ꙟпъръцїѧ Романилѡр, карїй съсе фи ꙟпреȣнат пентрȣ кѫщиг саȣ кȣ варварїй карїй трєчѣ прин Дакїа, ка се факъ ꙟкȣрсе прин църиле ꙟпъръцїєй Романилѡр, саȣ кȣ чєй че ръмѫнѣ ꙟ Дакїа пънъ ла ѡ врѣме, ши де ачи се репеѕѣ ꙟтралте църи а пръда. Ба, нȣ мъ ꙟдоєск, къ въѕѫнд Варварїй пре Романїй чєй дин Дакїа, къ сѫнт ѿамени вѫноши, ши инимоши, кȣ атѫта май вѫртос къ акȣм нȣ єра сȣпȣши ꙟпъръцїєй Романилѡр, ѩȣ рȣгат, ка съ стѣ кȣ дѫншїй, ши ꙟпреȣнъ съ мѣргъ асȣпра църилѡр чєлѡр де сȣпт ꙟпъръцїѧ Романилѡр. Ши ачѣста: къ мȣлци динтръ Ромѫни аȣ ꙟпреȣнат армеле сале кȣ але варварилѡр чєлѡр че цинѣ Дакїа, поате аȣ фост оȣ-

на

на дин каѹѕеле чѣле кѫпетеній, кѫчй Ромѫній ꙟтрѫ ꙟтѫте стрѫкꙋрѫрй де гинте варваре прин Дакіа, ѥй аꙋ рѫмас статорничй, шй аꙋ пꙋтꙋт кꙋста тот нѣмꙋл лѡр ꙟ Дакіа.

Де ачїѫшй Скрїиторюл ачела оунгꙋреск ла Тꙋроци ꙟтрꙋ ꙟтѫѫ Парте а Кроникей Оунгꙋрилѡр кап ѕі. мъкар къ пре Ромѫнй ꙟй кїамъ кꙋ нꙋмеле чел де пре времиле сале ѡбичнꙋит Валахи; шй мъкар къ дин оурѹѧ че маре асꙋпра Ромѫнилѡр, карѣ прѣ десвълит ѡ аратъ ꙟтрꙋ ачѣѫшй Кроникъ, май вѫртос ꙟ Партѣ адоаѡ кап чз. ꙟй пореклѣще пре Ромѫнй пъсторй; тотꙋшй, ѡрй дин че скрисорй векй аꙋ скос ѥл ачѣѫ, спꙋне адевърꙋл, кꙋм къ, фꙋцинд алцй лъкꙋиторй де гроаѕа Хꙋнилѡр ꙟ ѕилеле лꙋй Атилаа Краюлꙋй Хꙋнилѡр, Ромѫній дин бꙋнъ воѫ лѡр стѣтеръ пре лок. а)

Ѕисей май сꙋс, къ Ромѫній чей дин Дакіа нꙋ нꙋмай пре ла мꙋнцй, чй шй пре шесꙋрй аꙋ рѫмас статорничй ꙟ лъкашꙋриле шй ꙟ мошіиле сале; пентрꙋ къ гинтеле варваре, каре нъвълѣ ꙟ Дакіа, май вѫртос авѫнд ѕбꙋрдаре шй датинъ а фаче прадъ прин тоате цѫрй, де кѫт а лꙋкра пъмѫнтꙋл: нꙋ авѣ каѹѕъ де а ѕъхъй пре Ромѫній чей де пре ла шесꙋрй, де ѡаръ че шй лѡр вине ле приндѣ Ромѫній ачѣѫ, прекꙋм спꙋсей май сꙋс. Ꙟсъ прекꙋм Ромѫній чей дела шесꙋрй ѥра сꙋпꙋшй нъвълитоарелѡр гинте варваре, аша, нꙋ мъ ꙟдоеск, къ чей де пре ла мꙋнцй нꙋ нꙋмай ꙟтрꙋн лок авѣ Принципій саꙋ Кѫпетеніиле сале кꙋ

ꙟпъ-

---

a) Non ergo quiescebat cursitandi asveta Hunnorum feritas, quin et contiguarum provinciarum depopulationi dediti, maxime provincias, Moesiam, Macedoniam, Achajam, Thessaliam, et etiam utrasque Thracias armis infestis, et continuis incursibus gravabant. Qua propter non solum earundem regionum, sed etiam Pannoniae Civitates, per ipsos Hunnos, crebris insultibus fatigatae, cum tantam nequirent continuam tolerare vexationem, jugumque dominii Regis barbari exosum haberent, natali solo derelicto, ab ipsoque Rege Attyla licentia impetrata, dimissis armentis, *solis Valachis*, ipsorum qui erant pastores, *sponte* in Pannonia remanentibus, per mare Adriaticum, in Apuliam se contulerunt. *Thuroczi* Parte Prima Chronicae Hungarorum, capite 17.

ꙟпързціє, каре нꙋ ѫтѫрнъ дела варвареле гинте. Пентрꙋ къ ла ачѣѧ ниче нꙋ пꙋтѣ ръсбате варварїй, ниче де локꙋриле ачѣле нꙋ авѣ липсъ, ка съ ле сꙋпꙋнъ шїє, де ѡаръ че ей ши пре ла шесꙋри пꙋцине локꙋри оумплѣ кꙋ фамилїиле сале. Ба, ши ꙟсꙋши Рѡмѫнїй ачещи де пре ла мꙋнцй, въжѫнд къ варварїй нꙋ зъхъеск пре фрацїй лѡр чей дела шесꙋри, воѧ а цинѣ паче кꙋ ачеѧши варвари; ба кред еꙋ, къ ши кꙋ армеле сале ле да варварилѡр ажꙋторїю кѫнд ꙟй пофтѣ.

Динтрꙋн фѣлю де ꙟпързціє ка ачѣста де мꙋнцй, аꙋ фост Рѡмѫнїй ачеѧ, деспре карїй скріє Нотарїꙋл Краюлꙋй Белла, ла кап мд, къ дѣдеръ ажꙋторїю лꙋй Глад ꙟ Бънат асꙋпра Оунгꙋрилѡр. Асѣмене ꙟпързціє фꙋ а стръмошꙋлꙋй лꙋй Менꙋморꙋт дин Бихѡр, а кърꙋѧ шесꙋриле чѣле де кътръ Тиса ле лꙋасе Аттила Краюл Хꙋнилѡр, кꙋм се скріє ла Нотарїꙋл лꙋй Белла кап к. Ба ши а ꙟпързцїей ачеїѧ, а кърїѧ скиптрꙋ ꙟл цинѣ Целꙋ атꙋнчй, кѫнд ꙟтръ Тꙋхꙋтꙋм кꙋ ѡсташїй Оунгꙋрещй ꙟ Ардѣл, асѣмене фꙋ ꙟчепꙋтꙋл. Чй ла капетꙋл сꙋтей а ѡпта, кѫнд Аварїй фꙋръ кꙋ тотꙋл стиншй де армеле лꙋй Карол челꙋй маре, кꙋ търіє се лъцй пре ла шесꙋри прин Ардѣл. Деспре ачѣсте се ва май ꙟтꙋрна ворба ши май ꙟколѡ.

§. ѕ.

Се сокотѣще кредзъмѫнтꙋл лꙋй Флавїꙋс Вопискꙋс ꙟ трѣба трѣчерей Рѡманилѡр дин Дакїа престе Дꙋнъре.

Динтръ Скрїиторїй чей векй, карїй мъртꙋрисеск пентрꙋ трѣчерѣ Рѡманилѡр дин Дакїа престе Дꙋнъре ꙟ зилеле лꙋй Аꙋрелїан, ши кꙋ карїй ꙟшй бат капꙋ противничїй Рѡмѫнилѡр, ка съ ꙟдꙋпере, адекъ съ разиме пърерѣ са, кꙋм къ Романїй тоцй ꙟ зилеле лꙋй Аꙋрелїан аꙋ ешит дин Дакїа, чел дин тѫю ѩсте Флавїꙋс Вопискꙋс,

карел

ка́реле ꙟ̂ ӡи́леле ꙟ̂пъра́тꙋлꙋй Конста́нціїе скрїѧ̀ Ӥсто́рїѧ чѣ де́спре Ӑꙋ-релїа́н, пре кꙋ́м дин ꙟ̆сꙋшй Вопи́скꙋс ꙟ̂ Ӑꙋрелїа́н кап м҃д. се вѣ́де. а) Кꙋви́нтеле лꙋй чѣ́ле ꙟ̂ трѣ́ба трѣ́черїй Рѡма́нилѡр дин Да́кїа лѣм чети́т май сꙋ́с §. а҃.

Чѣ́л че ва четѝ кꙋ лꙋа́ре ꙟ̂ми́нте ка́пꙋл а҃. оу̑нде Вопи́скꙋс спꙋ́не кꙋ че прилѣ́ж, шѝ де чи́не ꙟ̂демна́т сав ꙟ̂пꙋка́т е̏л а̂ скрі́е де́спре Ӑꙋ-релїа́н, ни́че кꙋ́м нꙋ се по́ате ꙟ̂дои̇̀, кꙋм къ Вопи́скꙋс ꙟ̂трꙋ и̑стори-си́рѣ вїе́цїй лꙋй Ӑꙋрелїа́н а̂ꙋ тръбꙋи́т съ фі́е нꙋ пꙋци́н, кꙋ́м се ӡи́че, и̑нтереса́т, сав пъртинито́рю̆. Чѣ́л че кꙋ ма́ре сꙋспи́н лаꙋ ꙟ̂демна́т пре Вопи́скꙋс, ка съ скрі́е ла́ꙋделе лꙋ́й Ӑꙋрелїа́н, фꙋ̀ Ї́ꙋнїꙋс Тиберїа́нꙋс Префе́ктꙋл ѿра́шꙋлꙋй Ро́мей, бърба́т прѣстрълꙋчи́т, рꙋде́нїе де сжн́це лꙋй Ӑꙋрелїа́н; шѝ а̂тꙋ́нчѣ ꙟ̂л ꙟ̂демна̀ пре Вопи́скꙋс, ка съ скрі́е вїа́ца лꙋй Ӑꙋрелїа́н, кжнд фо́арте ма́ре чи́нсте фъкжндꙋй, ꙟ̂л дꙋчѣ̀ кꙋ ръд-ва́нꙋл сꙋ чѣ́л прѣ̀ стрълꙋчи́т дела Пра́ӡник, шѝ се тжнгꙋѧ̀ кътръ Вопи́скꙋс кꙋ а̂мъръчꙋ́не, къ оу̑н ꙟ̂пъра́т а̂ша̀ ха́рник, кꙋ́м фꙋ̀ Ӑꙋрелїа́н ва съ ръмжнъ некꙋноскꙋ́т вре́милѡр венито́аре пе́нтрꙋ ли́пса скрїи-то́рилѡр. б)

Пре

а) Dicebat enim quodam tempore Aurelianum Gallicanas consuluisse Druidas, sciscitantem, *utrum apud ejus posteros imperium permaneret?* tum illas respondisse dixit. *Nullius clarius in Republica nomen, quam Claudii posterorum futurum.* Et est jam Constantius Imperator ejusdem vir sangvinis, cujus puto posteros ad eam gloriam quae a Druidibus praenuntiata sit, pervenire. *Flavius Vopiscus* in Aureliano cap. 44.

б) Hilaribus, quibus omnia festa et fieri debere scimus, et dici, impletis solemnibus, vehiculo suo me et judiciali carpento praefectus urbis vir illustris, ac praefata reverentia nominandus, Iunius Tiberianus accepit. Ibi cum animus, a causis atque negotiis publicis solutus ac liber, vacaret, sermonem multum a Palatio usque ad hortos Valerianos instituit: et in ipso praecipue de vita Principum. Cumque ad templum solis venissemus, ab Aureliano Principe consecratum, *quod ipse non nihilum ex ejus origine sangvinem duceret*, quaesivit a me, quis vitam ejus in litteras retulisset. Cui ego cum respondissem, neminem a me Latinorum, Graecorum aliquot lectitatos, dolorem gemitus sui vir sanctus per haec verba profudit: *Ergo Thersitem Sinonem, cæteraque illa prodigia vetustatis, et nos bene scimus, et posteri frequentabunt. Divum Aurelianum, clarissimum Prin-*

cipem,

Прекꙋ́м нꙋ мъ ꙟ[illegible]е́ск, къ Ї́ꙋнїꙋс Тиверїа́нꙋс пе́нтрꙋ ачѣѧ ѡменѣ̀ пре Вопи́скꙋс, шѝ [illegible]ътà драго́сте кътръ е̑л, пе́нтрꙋ ка се скрі́е кꙋ чи́нсте шѝ кꙋ ла́ꙋдъ де́спре А̂ꙋрелїа́н; а̂шà Вопи́скꙋс мꙋ́лт е̂рà ꙟдестꙋ-стꙋла́т кꙋ ѡ̂мені́ѧ че ꙟ̂й фъчѣ̀ Ї́ꙋнїꙋс Тиверїа́нꙋс, шѝ ка кꙋ фа́лъ по-вестѣ́ще, кꙋ́м Ї̂ꙋнїꙋс Тиверїа́нꙋс ꙟ̂л кърꙋцѫ̀ кꙋ ръдва́нꙋл съꙋ че́л де жꙋде́ц, шѝ кꙋ кѫ́тъ драго́сте гръѝ кꙋ е̑л, шѝ ꙟ̂л пофтѝ ка съ скрі́е де́спре А̂ꙋрелїа́н.

Ба ꙟ̆къ помени́нд Вопи́скꙋс, кꙋ́м се вѣ́де ла кап в҃. къ ни́чй оу̑н скрїито́рю де І̂сто́рїй нꙋ ѩсте, ка́реле съ нꙋ фѝ минци́т чѣ́ва; май вѫрто́с ꙟ̂л ꙟ̂демнъ̀ Ї̂ꙋнїꙋс Тиверїа́нꙋс, ка съ скрі́е де́спре А̂ꙋрелїа́н, кꙋ́м ꙟ̂й пла́че, фъ́ръ фри́къ съ ꙁи́къ че ва врѣ̀: къ минци́нд, стрълꙋ-чи́ци бърба́ций ва а̂вѣ̀ со́ций ꙟ̂ минчꙋ́нъ, кꙋ́м сѫ́нт Ли́вїꙋс, Салꙋ́стїꙋс, Ко́рнелїꙋс Та́читꙋс, Тро́гꙋс, ка́рїй шѝ ӗй а̂ꙋ минци́т. а) Ка́ре кꙋви́нте а̂лꙋй Ї̂ꙋнїꙋс Тиверїа́нꙋс кътръ Вопи́скꙋс ꙁи́се, че ꙟ̂семнѣ́ꙁъ ӑлта, фъ́ръ къ де нꙋ вѡр шѝ фѝ пре а̂деве́р ръꙁима́те чѣ́ле че ва скрі́е, ꙟ̆къ съ

ле

---

cipem, severissimum Imperatorem, per quem totus Romano nomini orbis est restitutus, posteri nescient? Deus auertat hanc amentiam. Et tamen, si bene novi, ephemeridas illius viri scriptas habemus, etiam bella, charactere historico digesta, quæ velim accipias, et per ordinem scribas; additis quæ ad vitam pertinent. Quæ omnia ex libris linteis, in quibus ipse quotidiana sua scribi præceperat, pro tua sedulitate condisces. Curabo autem ut tibi ex Ulpia Bibliotheca et lintei proferantur. Tu velim Aurelianum, ita ut est, quatenus potes, in litteras mittas, Parui ipse quidem praeceptis: accepi libros Graecos, et omnia mihi necessaria sumsi: ex quibus et quae digna erant memoratu, in unum libellum contuli. *Vopiscus* in Aureliano cap. 1,

а) Et quoniam sermo nobis de Trebellio Pollione, qui a duobus Philippis usque ad Divum Claudium, et ejus fratrem Quintillum, Imperatores tam claros, quam obscuros memoriae prodidit, in eodem vehiculo fuit, asserente Tiberiano, quod Pollio multa incuriose, multa breviter prodidisset: me contradicente, neminem scriptorum, quantum ad Historiam pertinet, non aliquid esse mentitum: prodente quin etiam, in quo Livius, in quo Salustius, in quo Cornelius Tacitus, in quo denique Trogus, manifestis testibus convincerentur: pedibus in sententiam transitum faciens, ac manum porrigens jucundam praeterea, scribe, inquit, ut libet: securus; quod velis, dicas: habiturus mendaciorum comites, quos Historiae eloquentiae miramur auctores. *Vopiscus Ibid.* cap. 2.

ле скріе, нꙋмай съ фіе спре лаꙋда лꙋй Аꙋреліан; дин каре лаꙋдъ е-
ра съ кꙋргъ рѫꙋ ши спре мърирѣ лꙋй Іꙋніꙋс Тиберіанꙋс, ши а тоатъ фамиліа лꙋй Аꙋреліан, карѣ ера ла Рѡма, кꙋм спꙋне аколоши кап мв. Вопискꙋс. а)

Кѫцй сѫнт ши акꙋм, пре карій де ꙟй ва кіема ѡаре кареле ѡм маре адѣсе ѡрй ла прѫнз, ши ꙟй ва ѡмени, скріꙋ минꙋній де віца ачелꙋѫ, пꙋцин грижиндꙋсе, ѡаре адевърате сѫнт, саꙋ ба! Чй ачещѣ сѫнт май де сꙋферит: мъкар къ ничй ѡ фъцъріе нꙋ е скꙋтитъ де пъкат, ши кꙋ скрисориле лѡр се ꙟшѣлъ минтѣ четиторилѡр, карій ꙟлок де адевър пріимеск минчꙋна. Даръ сѫнт оуній, карій мъніиндꙋсе пре оунꙋл, саꙋ пре алтꙋл динтрꙋ ѡ Гинтъ, нꙋ се сфіеск а лꙋа оурціе, ши а дефъйма тоатъ гинта кѫт е де маре. Кꙋноскꙋтам оунꙋл, кареле мергѫнд ꙟ цѣра Рѡмѫнѣскъ кꙋ нъдѣжде, къ тоцй Рѡмѫній аколѡ йсевѡр ꙟкина ка оунꙋй нꙋ щіꙋ че; чй нещіинд ел лимба рѡмѫнѣскъ нꙋ пꙋтꙋ добѫнди ничй ѡ дерегъторіе. Де оунде ешинд мъніос, наꙋ щіꙋт кꙋ че съ стриче май таре Рѡмѫнилѡр, ши съй микшорѣзе, фъръ стѫрни минчюнъ неаꙋзитъ пънъ ачи, ши ѡ дѣде ла стампъ: кꙋм къ Рѡмѫній чей дин Дакіа лꙋй Траіан нꙋ сѫнт пръсилъ де Рѡманй ка ачеѫ, карій ꙟ зилеле лꙋй Аꙋреліан съ фи ръмас ꙟ Дакіа; чй кътръ мижлокꙋл атрейспрезѣчелѣ сꙋтъ дела Хс, де престе Дꙋнъре венирѫ аичй. Кꙋноскꙋтам ѡръши алтꙋл, кареле, пентрꙋ къ оун Рѡмѫн ꙟ маре дерегъторіе пꙋс нꙋ аꙋ пъртинит, ка съ ꙟкапъ фрателе ачелꙋѫ ла ѡ дерегъторіе, нꙋ се ꙟдои нꙋ нꙋмай ел ꙟтѫю а ꙟбръцоша стрѫмба пърѣре ачелꙋй че скрисѣсе, къ Рѡмѫній кътръ мижлокꙋл а трейспрезѣчѣ сꙋтѣ аꙋ венит де престе Дꙋнъре ꙟ Дакіа; чй ши ꙟ алтеле мꙋлте ши кꙋ пѣна, ши кꙋ гꙋра а вомй венинꙋл оур-

а) Aurelianus filiam solam reliquit, cujus posteri etiam nunc Romae sunt. Aurelianus namque Proconsul Ciliciae Senator optimus, sui vere juris vitaeque venerabilis, qui nunc in Sicilia vitam agit, ejus nepos. *Vopiscus* in Aureliano. cap. 42.

ціей сале а̂сꙋпра тꙋтꙋрѡр Ромѫнилѡр пѫнъ ла моартѣ лꙋй. Оунїй ка а̂чещѣ фїери сълбатече, ши оурціе нѣмꙋлꙋй ѡменеск сѫнт.

Вопискꙋс дин нꙋмърꙋл а̂челѡра се вѣде а̂ фи фост, карїй липсиций де а̂вѣре сѫнт бїѡший спре а лъꙋда пре а̂лцїй пентрꙋ кърциг. Ши а̂ фи фост ѐл ѿм де жос ла Рѡма ши невъзꙋт, нꙋ нꙋмай де а̂колѡ се а̂ратъ, къ кꙋ ковѫршитъ бꙋкꙋрїе ши плин де ꙟдестꙋларе спꙋне, кꙋм лаꙋ кърꙋцат Префектꙋл ѡрашꙋлꙋй Їꙋнїꙋс Тиберїанꙋс кꙋ ръдванꙋл чел де жꙋдец, ши кꙋ драгосте а̂ꙋ гръит кꙋ ѐл; чи ши де а̂колѡ, къ ѐл нꙋ а̂ꙋ а̂вꙋт нас съ ꙟтре ꙟ Библїотека Оулпїа, ка съ читѣскъ кърциле линтее, чи, кꙋм ꙟсꙋши мъртꙋрисѣще ла кап а̄. Їꙋнїꙋс Тиберїанꙋс ꙟй фъгъдꙋи, къ ѐл ва фаче, ка се ꙟсе а̂рѣте зиселе кърци дин Библїѡтека Оулпїа. Ба, ши а̂нꙋме, къ а̂ꙋ фост ѿм лингꙋшиторю, ꙟл ведѣще а̂чѣѫ, къ ѿ пророчїе май наинте ꙟ зилеле лꙋй Аꙋрелїан фъкꙋтъ нꙋ се ꙟдоѫще ꙟ партѣ ꙟпъратꙋлꙋй Констанцїе, кареле ꙟ времѣ лꙋй ꙟпъръцѣ кꙋ лингꙋшире а̂ ѿ тѫлкꙋи, а̂декъ кꙋм къ вица а̂чѣстꙋѫ лꙋнгъ време ва ꙟпъръци, пре кꙋм дин кꙋвинтеле лꙋй, каре май сꙋс ле скрисем, се а̂деверѣзъ. Оун ѿм ка а̂честа де а̂ꙋ фост май дарник ꙟтрꙋ лаꙋделе лꙋй Аꙋрелїан де кꙋм сꙋфере а̂девърꙋл: пентрꙋ ка съ пъртинѣскъ мърирей патронꙋлꙋй съꙋ Тиберїан, ши а̂ тоатъ фамилїа лꙋй Аꙋрелїан, нꙋ ѐ мираре: фїинд а̂чѣста ѿ непꙋтинцъ, де карѣ пꙋрꙋрѣ мꙋлций а̂ꙋ фост кꙋпринший, ши сѫнт пѫнъ а̂зи.

Де а̂чїѫ ꙗсте, къ Вопискꙋс чѣле че сѫнт спре лаꙋда лꙋй Аꙋрелїан, де сѫнт ши мичи лꙋкрꙋри, а̂ре датинъ кꙋ ковѫршире а̂ле а̂девери сау дин скрїиторй, сау кꙋ а̂лте докꙋментꙋри; ꙗръ чѣле че се вѣд а̂ фи спре чева дефъимаре, сау ле повестѣще кꙋ ꙟдоѫлъ, сау де ле ши спꙋне, фїинд тꙋтꙋрѡр кꙋноскꙋте, кꙋрѫнд ле а̂копере, дѫнд титꙋлъ де пребꙋн ꙟпърат лꙋй Аꙋрелїан.

ꙟсъмнъм ши а̂чѣѫ, къ Вопискꙋс а̂ратъ ла кап а̄. къ ѐл чѣле че ва скрїе деспре Аꙋрелїан, врѣ съле скрїе дин Кърциле Гречещй, ши

динтрꙋ

динтрȣ алте ꙟкȣвїинцате докȣментȣри. Ба ши ачѣѫ ꙟсемнѫм, кѫ Герардȣс Їѡаннес Воссїȣс, ꙟ Картѣ в҃. деспре Историчїй Латиний дин ꙟсȣший Вопискȣс вѫдѣще, кѫ де ар фи ажȣнс ачестȣ сѫ скрїе вїаца лȣй Аполонїȣс Тїанеȣс, карѣ ѡ фѫгѫдȣисе, кȣмплите минчȣни ар фи минцит. a) Де оунде десвѫлит се вѣде, кѫ Вопискȣс аȣ фост ѡм ка ачела, кѫрȣѫ нȣй ера грѣцѫ а минци.

Динтрȣ ачесте дин тоате оурмѣзѫ, кѫ ꙟ челе че грѫѫще Вопискȣс спре лаȣда лȣй Аȣрелїан фѫрѫ де але адевери саȣ дин врȣн скрїиторю вредник де крединцѫ, саȣ дин Кѫрциле Линтее челе дин Библїотека Оулпїа анȣме, саȣ дин Скринїиле Префектȣрей Ѡрашȣлȣй, ши де айрѣ, нȣ фѫрѫ грижe се каде сѫй крѣдем лȣй.

Де ачест фелю ѥсте ачѣѫ че скрїе ел деспре трѣчерѣ Рѡманилѡр дин Дакїа престе Дȣнѫре ꙟ зилеле лȣй Аȣрелїан ла Кап л҃д. оунде зиче, кѫ Аȣрелїан пре ѡсташий ши пре Провинчїалий саȣ цѫрѣний ѥȣ рѫдикат дин Дакїа, ши ѥȣ ашезат ꙟ Мисїа: дѫнд цинȣтȣлȣй ачелȣй нȣме де Дакїа са; дȣпѫ карѣ фаптѫ се кїемѫ цинȣтȣл ачела Дакїа лȣй Аȣрелїан, ши Дакїа чѣ дин мижлок, ши Дакїа чѣ ноаѡ. Ачѣста ничй кȣ оун скрїиторю, ничй кȣ оун докȣмент нȣ ѡ ꙟдȣперѫ. Пентрȣ ачѣѫ, де нȣ вом крѣде, кѫ ꙟпреȣнѫ кȣ ѡсташїй аȣ скос Аȣрелїан ши пре цѫрѣний пре тоцй дин Дакїа, кȣ атѫта май пȣцин не поате чинева жȣдека а фи ѡамений несокотицй, кѫ ачѣста спре чѣ май маре апѫраре а лаȣдей ши амѫрирей лȣй Аȣрелїан ѡ скрисе Вопискȣс.

Кѫ, пре кȣм ꙟсѫмнѫрѫм май сȣс кап в҃. §. а҃. ши май сȣс §. в҃. Адрїан де кѫт сѫ скоатѫ ѡсташїй дин Дакїа, ши сѫ ласе пре цѫрѣнїй Рѡманий ꙟ гȣра варварилѡр, превѫзѫнд дȣпѫ дожѣна прїѫтенилѡр, кѫ вѣчникѫ ꙟнегритѫ помениpe ва сѫй рѫмѫнѫ пентрȣ фапта ачаста;

май

a) Ex his cognoscere est, ut Vopiscus magnis follibus propudiosa fuerit mendacia spiraturus, si scripsisset vitam Apollonii, quam continuo post promittit, his verbis: etc. *Gerardus Ioannes Vossius* Lib. 2. de Historicis Latinis.

май бꙋкꙋрос фꙋ съ и̂се коакъ чѣле дин лъꙋнтрꙋ але лꙋй де писма че авѣ асꙋпра лꙋй Траїан, де кѫт съ скоатъ ѡсташїй дин Дакїа, ши съ ласе пре църѣнїй Рѡмани аколѡ, де оунде, фїинд єй ꙟтемеѧци, нꙋ єра акꙋм кꙋ пꙋтинцъ съй скоатъ.

Ачѣѧ, дела карѣ лаꙋ авътꙋт пре Адрїан прїєтенїй, ѡ фѣче Аꙋрелїан. Къ Дакїа ѡ лъсъ де сꙋпт ꙟпърѫцїѧ Рѡманилѡр, ши скоцинд ѡсташїй, партѣ чѣ май маре а църѣнилѡр, прекꙋм арътаръм май сꙋс §. в. г. є. ръмъсѐ акѡлѡ сꙋпт варвари. Ачѣстъ фаптъ фоарте ꙟтꙋнека мъририле лꙋй Аꙋрелїан. Дечи Вопискꙋс, ꙟдемнат де Їꙋнїꙋс Тиберїанꙋс рꙋденїѧ лꙋй Аꙋрелїан а скрїє, ка съ нꙋ рѫмѫнъ ачѣ нѣгръ поменире, кꙋм къ Аꙋрелїан десбинѫнд Дакїа де кътръ ꙟпърѫцїѧ Рѡманилѡр, аꙋ лъсат атѫта мꙋлциме де четъцѣни Рѡмани ꙟ оунгїиле варварилѡр, дин карѣ нꙋ пꙋцинъ микшораре оурма ши асꙋпра лꙋй Їꙋнїꙋс Тиберїанꙋс, ши асꙋпра а тоатъ вица лꙋй Аꙋрелїан, скрїє фъръ ничи ѡ мъртꙋрїє саꙋ докꙋмент, ꙟтѫю: къ фїинд Їллирикꙋл пꙋстїит, ши Мисїа пръпъдитъ, ничи ѡ нъдѣжде нꙋ єра де асе май пꙋтѣ цинѣ Дакїа сꙋпт ꙟпърѫцїѧ Рѡманилѡр. Ачаста ѡ скрїє, пентрꙋ ка нимене съ нꙋ жꙋдече пре Аꙋрелїан, кꙋм къ аꙋ фост ѡм слаб, ши фъръ ꙟдестꙋлатъ каꙋзъ аꙋ пъръсит Дакїа. Адоаѡ, карѣ єра май де липсъ спре апъраре мърирей лꙋй Аꙋрелїан, скрїє, къ Аꙋрелїан нꙋ аꙋ фъкꙋт, кꙋм врꙋсе Адрїан съ факъ, адекъ съ скоатъ ѡсташїй, ши съ ласе пре неармацїй църѣни Рѡмани аколѡ: чи кѫнд аꙋ скос пре ѡсташи, ꙟпреꙋнъ скоасе ши пре църѣнїй Рѡмани, апой пъръси Дакїа ꙟ пꙋтѣрѣ варварилѡр.

Ꙟсъ, мъкар къ ачѣста деспре скоатерѣ църѣнилѡр Рѡмани дин Дакїа нꙋмай спре лаꙋда лꙋй Аꙋрелїан фъръ де ничи ѡ довадъ ѡ скрїє Вопискꙋс, тотꙋши ачѣѧ нꙋ ꙁиче, къ пре тоци Рѡманїй църѣни ꙗꙋ скос Аꙋрелїан дин Дакїа. Ачѣѧ ши ной ѡ крѣдем, къ нꙋ пꙋцини ши динтръ църѣни аꙋ єшит кꙋ ѡсташїй дин Дакїа; чи партѣ

Ачѣ

чѣ май маре аꙋ ръмас аколѡ. Де ѹнде кꙋвинтеле лꙋй Вопискꙋс чѣле май сꙋс, ꙟтрѣба трѣчерїй Романилѡр дин Дакїа престе Дꙋнъре, четите, ничй кꙋм нꙋ ꙟфрѫнг адеверирѣ ноастръ деспре ачѣѧ: къ нꙋ тоцй Романїй аꙋ єшит ꙟ зилеле лꙋй Аꙋрелїан дин Дакїа, чй партѣ чѣ май маре аꙋ ръмас аколѡ.

Ба, де вом чети кꙋвинтеле ачѣле алꙋй Вопискꙋс нꙋ кꙋм сѫнт ꙟ изводеле, каре лѣм възꙋт єꙋ, чй кꙋм ле четѣ Лаꙋренцїꙋс Топелтинꙋс, кареле ꙟ зилеле Принципꙋлꙋй Ардѣлꙋлꙋй Апафи аꙋ скрис Картѣ са че се нꙋмѣще: Ѻриџинес ет Ѻкасꙋс Трансилванорꙋм; ꙟкъ вѫртос ꙟтърѣск зиса ноастръ. Къ ꙟ нꙋмита Карте кап ѕ. аша се читѣск кꙋвинтеле ачѣле алꙋй Вопискꙋс, кꙋм къ Аꙋрелїан възѫнд Їллирикꙋл пꙋстиит, шй Мисїа пръпъдитъ, Провинчїа дин колѡ де Дꙋнъре Дакїа карѣ ѡ фъкꙋсе Траїан, рѫдикѫнд де аколѡ ѡастѣ, ѡ лъсъ църѣнилѡр, деснъдъждꙋиндꙋсе асе май пꙋтѣ ачѣѧ цинѣ: шй пре нороаде пре каре лѣꙋ дꙋс де аколѡ, ле ашезъ ꙟ Мисїа. a) Ѻсебирѣ ꙟтрꙋ кꙋвинтеле ачѣсте алꙋй Вопискꙋс декꙋм ле четѣ Топелтинꙋс, шй де кꙋм ле четим ꙟ изводеле каре ле авем акꙋм, нꙋ є алта фъръ пъртичика *et* (шй) карѣ ѡ аꙋ изводеле ачѣсте; шй изводꙋл, кареле лаꙋ читит Топелтинꙋс нꙋ ѡ авѣ. Ачѣ пъртичикъ, карѣ нꙋ щїꙋ дин грешѣлъ, аꙋ дин реѡтате фꙋ вѫрѫтъ, скимбъ тот ꙟцелесꙋл; шй фаче ка Вопискꙋс съсе паръ а зиче, къ нꙋ нꙋмай пре ѡсташй чй шй пре църѣнй аꙋ скꙋлат Аꙋрелїан дин Дакїа. Ꙗръ кипꙋл зичерїй ничй кꙋм нꙋ пофтѣще съсе адаѡгъ ачѣ пъртичикъ; ба кꙋ мꙋлт май фиреск лꙋкрꙋ ѥсте, шй май нѣтед, съсе читѣскъ кꙋвинтеле ачѣле алꙋй Вопискꙋс фъръ зиса пъртичикъ. Карѣ де ѡ вей лъпъда, пре кꙋм лъпъдатъ єра ꙟ изво-

a) Quum vastatum Illyricum et Moesiam deperditam videret, Provinciam trans Danubium Daciam a Trajano constitutam, sublato exercitu, Provincialibus reliquit, desperans eam, posse retineri: abductosqne ex ea populos, in Moesiam collocavit, appellavitque suam Daciam, quae nunc duas Moesias dividit. *Vopiscus* in Aureliano, *apud Laurentium Toppeltinum*, Origines et occasus Transsylvanorum, cap. 6.

ӥзво́дꙋл ка́ре лаꙋ чети́т Топелти́нꙋс; оу҆рмѣ́зъ, къ А҆ꙋреліа́н нꙋмай ѡ҆ста́шій тꙋ ръдика́т дин Да́кіа, ꙗ҆ръ нꙋ шѝ пре църѣ́ни. Фъ- ръ църѣ́нїй, ка́рїй аꙋ врꙋ́т дин бꙋ́нъ воѧ лѡр, шѝ аꙋ а҆вꙋ́т ръга́ꙁ, аꙋ е҆ши́т кꙋ ѡ҆ста́шій. Шѝ оу҆нде ꙁи́че Вопи́скꙋс, къ норо́аделе, ка́- ре лѣꙋ дꙋ́с А҆ꙋреліа́н дин Да́кіѧ лѣꙋ а҆шеꙁа́т ѫ҆ Ми́сіа, нꙋ сѫнт а҆лте норо́аде фъръ а҆чѣ́ле ка́ре лѣꙋ скꙋла́т дин Да́кіа, а҆декъ норо́аделе чѣ́- ле милитъре́щи, саꙋ ѡ҆ста́шій. Ꙗ҆ръ де́спре църѣ́ни, къ съ фѝ е҆ши́т ѡ҆аре ка́рїй дин Да́кіа, Вопи́скꙋс неми́ка нꙋ поменѣ́ще. А҆шѧ̀ де севѡр четѝ кꙋви́нтеле лꙋй Вопи́скꙋс, мъка́р къ ничй кꙋ ѡ҆ мъртꙋ́ріе нꙋ ле ра- ꙁимъ Вопи́скꙋс, то́тꙋшй фи́рѣ лꙋкрꙋрилѡр, шѝ ѫ҆прежꙋръ́риле Рѡма́ни- лѡр дин Да́кіа чѣ́лѡр де пре вре́миле лꙋй А҆ꙋреліа́н а҆ра́тъ, кꙋ́м къ а҆де- въ́рꙋл аꙋ гръи́т Вопи́скꙋс.

Си́нгꙋръ ѡ҆ шꙋвъѧ́лъ пот а҆чѝ съ́шй нъꙗ́чѣскъ протѝвничїй но́- стри, а҆декъ, съ ꙁи́къ, къ по́ате шѝ ӥзво́дꙋл, ка́ре лаꙋ чети́т Топел- ти́н, аꙋ а҆вꙋ́т пъртичи́ка *et*; чѝ Топелти́н кꙋ виклешꙋ́г ѡ҆ лъпъдъ̀, шѝ минцѝ, чети́нд кꙋви́нтеле лꙋй Вопи́скꙋс фъръ де ꙁи́са пъртичи́къ. Чи ло́кꙋл, оу҆нде, шѝ ѡ҆аменїй, ѫ҆тръ ка́рїй аꙋ скри́с, шѝ аꙋ дат ла типа́рю Ка́ртѣ са Топелти́н, нꙋ не ла́съ а҆ а҆вѣ̀ а҆чѣ́л препꙋ́с де Топел- ти́н ѫ҆ лꙋкрꙋл а҆че́ста. Топелтин лъꙋда́та са Ка́рте, нꙋ ѫ҆ А҆рдѣ́л, чѝ ѫ҆ цѣ́ръ ка а҆чѣ́ѧ, шѝ ѫ҆тръ ѡ҆амени ка а҆чѣ́ѧ прокопсі́ци ѫ҆ скрисо́риле чѣ́- ле вѣ́кй ѡ҆аꙋ дат ла лꙋми́нъ, ка́рѡра манꙋскри́птеле ӥзво́аде а҆ле лꙋй Вопи́скꙋс ле е҆ра̀ прѣкꙋноскꙋ́те. Де оу҆нде, де нꙋ врѣ фѝ ӥзво́аде де а҆чѣ́ле а҆лꙋй Вопи́скꙋс, ѫ҆ ка́ре се нꙋ се а҆фле пъртичи́ка *et*; кꙋ́м саꙋ ӥви́т Ка́ртѣ лꙋй Топелти́нꙋс ла лꙋми́нъ, ѫ҆да́тъ лар фѝ минцїи́т ѫ҆- въца́цїй, шѝ лар фѝ рꙋшина́т ка пре оу҆н виклѣ́н. То́кма да́ръ ꙗ҆сте а҆крѣ́де, къ ӥзво́дꙋл, дин ка́реле аꙋ скри́с Топелти́н кꙋви́нтеле а҆чѣ́ле а҆лꙋй Вопи́скꙋс нꙋ аꙋ а҆вꙋ́т пъртичи́ка *et*. А҆лта а҆р фѝ, де а҆р фѝ а҆- дꙋ́с Топелти́н ѫ҆наи́нте ни́скарй кꙋви́нте а҆врꙋ́нꙋй Декре́т де а҆ Кра́и- лѡр Оу҆нгꙋре́щй некꙋноскꙋ́т ѫ҆целе́пцилѡр а҆чѣ́лѡра. Кꙋ а҆чѣ́ѧ пътѣ̀ съ

ѫ҆шѣ́ле

ꙟшѣле пре ачѣѧ, че нȣ авѣ кȣноштинцъ ꙟ лȣкрȣриле оунгȣрещй; ꙗръ кȣ ӥзвоаделе Скріиторилѡр чѣлѡр векй Лътинещй ничй ѡ ꙟшълъчȣне нȣ пȣтѣ съ факъ.

Чй, съ зичем, къ пъртичика et ꙟтрȣ адевър є алȣй Вопискȣс, нȣ є въжътъ де мънъ стреинъ. Тотȣшй нѣтед, шй фиреще се пот ꙟцелѣџе кȣвинтеле лȣй Вопискȣс аша, кът шй партѣ чѣ май маре а Рѡманилѡр, ꙟ зилеле лȣй Аȣрелїан, съ фій ръмас ꙟ Дакїа; шй ворба лȣй Вопискȣс съ нȣ фїе дешартъ де адевър. Дакъ аȣ врȣт Аȣрелїан съ ласе де тот Дакїа де сȣпт ꙟпъръцїѧ Рѡманилѡр; фиреск лȣкрȣ ꙗсте, къ ѡсташїй тръбȣѧ съй скоатъ де аколѡ. Дикастерїиле сау жȣдекъторїиле чѣле марй Провинчїале сау църѣне, адекъ каре нȣ се цин де ѡасте, ꙟпреȣнъ кȣ Архивȣриле, ꙟкъ є датина ꙟпъръцилѡр, нȣ нȣмай кънд пъръсеск де тот ѡарещй каре цѣръ, чй шй кънд є фрикъ съ нȣ ꙟтре връжмашȣл ꙟтрȣ ачѣ цѣръ, де оунде нȣ се ꙟдоеск, къ дȣпъ пȣцинъ време ꙗръшй ꙟл вѡр скоате, а фаче рѫндȣялъ де кȣ бȣнъ време тоате Персоанеле Дикастерїилѡр кȣ Архивȣриле, ш. ч. съ ꙗсъ ла алтъ цѣръ, каре є фъръ примеждїе. Дечй, кънд аȣ скȣлат Аȣрелїан ѡастѣ дин Дакїа, ꙟпреȣнъ аȣ демъндат, ка тоате Дикастерїȣриле чѣле май алѣсе кȣ Архивȣриле, шй поате шй оунеле чѣте де мастȣрй, ш. ч. съ ꙗсъ дин Дакїа. Шй ꙗтъ адеверите кȣвинтеле лȣй Вопискȣс, къ Аȣрелїан аȣ рѣдикат ѡастѣ, ши Провинчїалїй дин Дакїа, шй апой ѡаȣ пъръсит, фъръ де а не сили кȣвинтеле лȣй Вопискȣс, ачѣл лȣкрȣ кȣ непȣтинцъ ал грѣй, кȣм къ тоцй Рѡманїй, сау партѣ чѣ май маре аȣ єшит атȣнчй дин Дакїа.

Шй ачѣѧ ꙗсте а креде, къ ꙟ времиле ачѣле нȣ нȣмай ѡсташїй, жȣдекъторїиле, чй шй алцїй мȣлцй църѣнй Рѡманй аȣ єшит дин Дакїа престе Дȣнъре, шй фȣръ ашезацй де Аȣрелїан ꙟ мижлокȣ Мисїей. Де ачест фѣлю кред єȣ, къ аȣ фост чей дин Колонїиле Рѡмане чѣле ноаѡ. Динтръ ачѣще мȣлцй нȣ єра крескȣцй ꙟ Дакїа; пентрȣ ачѣѧ нȣ пȣтѣ съ айбъ ачѣ плекаре, каре ѡ авѣ чей векй Рѡмани къ-

трѫ Дакїа ка кътрѫ Патрїа са; ниче нȣ ѥра дедаци кȣ ꙟкȣрселе варварилѡр ꙟ Дакїа, кȣм ѥра дин прȣнчїе Ромѫнїй чей векй: пентрȣ ачѣѧ пȣтѣ авѣ грѣцъ де Дакїа; ниче нȣ ѥра, кȣм ѥсте а крѣде, ꙟтемеѧцй кȣ мошїиле ка Ромѫнїй чей векй: пентрȣ ачѣѧ ничй оун ꙟдемн нȣ авѣ, ѥшинд ѡсташїй, а рѫмѫнѣ ѥй ꙟ Дакїа. Дечй оунїй ка ачещѣ авѫнд врѣме кред ѥȣ, къ аȣ ѥшит тоцй дин Дакїа. Ба, пре чей де лѫнгъ Дȣнъре шй Аȣрелїан, де аȣ врȣт, аȣ пȣтȣт съй скоатъ де прин ѡраше шй де прин сате, шй съй трѣкъ ꙟ Мисїа, пентрȣ къ фїинд ѥл кȣ ѡастѣ лѫнгъ Дȣнъре, пȣтѣ кȣ ѡсташїй съй ꙟтецѣскъ, ничй нȣ авѣ варварїй кȣм съй ꙟпїедече а ѥшй, ба поате шй ѥй бȣкȣрошй ѡрй фй врȣт съ ѥсъ, де врѣме че ѥсте а крѣде, къ ачещѣ кȣ мȣлт май марй греѡтъцй пътимѣ, де кѫт чей май дин лонтрȣл Дакїей: фїинд къ варварїй шй кѫнд тречѣ ꙟколѡ престе Дȣнъре, шй кѫнд се ꙟтȣрна, тот пре ѥй се ръзима ꙟтѫю. Ѥаръ чей дин чѣле дин лонтрȣ але Дакїей, ничй плекӑрѣ чѣ фирѣскъ кътръ Патрїе, ничй ꙟкрединцарѣ чѣ кътръ мошїиле чѣле грасе нȣй сȣферѣ съсе плѣче а ѥшй. Де оунде зъдарникъ ар фй фост шй пентрȣ ачѣѧ порȣнка лȣй Аȣрелїан, къ токма де ар фй врȣт оунїй съ ѥсъ, нȣ ѥар фй лъсат Готїй.

§. з̄.

Се май черн ꙟкъ кȣвинтеле лȣй Вопискȣс ꙟ трѣба трѣчерїй Ромѫнилѡр дин Дакїа престе Дȣнъре.

Чѣле че ам кȣвѫнтат ꙟ §. ѕ̄. пентрȣ трѣчерѣ Ромѫнилѡр дин Дакїа престе Дȣнъре, кȣ ачѣ сȣпȣнере лѣм грѫит, къ ачѣстъ трѣчере саȣ фъкȣт ꙟ зилеле лȣй Аȣрелїан. Ꙟсъ де вом сокотй кȣ амърȣнтȣл ꙟпрежȣръриле Дакїей; ми се паре, къ ачѣ трѣчере аȣ фост ꙟнаинте де а ꙟпъръцй Аȣрелїан. Ниче Вопискȣс нȣ ѡ зиче кїар ачѣѧ, къ Аȣрелїан съ фй скȣлат ѡастѣ Ромѫнъ дин Дакїа.

Ачѣѧ

ꙟчѣѧ се щїе; кә Дакїа кȣ мȣлт ꙟнаинте де а ꙟпәрәци Аȣрелїан, ꙟкә ꙟ зилеле лȣй Галлїенȣс фȣ пїердȣтә, шй се стәпжнѣ-де Готи. Оурмѣзә дарә, кә атȣнчй кжнд се пїердȣ Дакїа, адекә сȣпт Галлїен, фȣрә рәдикаци дин Дакїа, шй трекȣци престе Дȣнәре ѡсташїй ромaни, Дикастерїиле Ромaне, шй алци цәрѣни Ромaни, карїй врȣрә шй пȣтȣрә сә ꙟсә. Пїердȣта сȣпт Галлїен Дакїе, оурмәторюл лȣй Клаȣдїȣс нȣ ѡаȣ кәпәтат ꙟнапой, кȣм ам вәдит май сȣс Кап. в. §. д. Аȣрелїан ꙟкә, никәири нȣ се читѣще, сә ѡ фи кәпәтат ꙟнапой дела Готй, шй сә ѡ фи ꙟбинат ꙟрәшй кȣ ꙟпәрәцїѧ Ромaнилѡр. Дрепт Аȣрелїан аȣ бәтȣт ѡдатә пре Готи дин коаче де Дȣнәре, ѡморжнд пре Каннаба повәцȣиторюл Готилѡр кȣ чинчи мїй де ѡамени ай лȣй; чй ачѣста нȣ ѡ фѣче ел ѡщиндȣсе анȣме асȣпра Дакїей, ка сә ѡ ꙟ ꙟнапой, фәрә кȣ ꙟтжмпларе. Кә порнинд ел кȣ ѡасте асȣпра Зенобїей, кȣм мәртȣрисѣще Вопискȣс ꙟ Аȣрелїан кап кв. ѡри кжци варвари, фїинд ел ꙟ кәлторїѧ ачѣѧ, ꙟй ешѣ ꙟнаинте, пре тоци ꙟй бәтѣ. Аша фѣче ꙟ Ѳракїа; аша ꙟ Їллирик; аша шй ꙟ Дакїа; шй де ачй цинжндȣшй дрȣмȣл сәȣ, прин Византь се дȣсе кȣ ѡастѣ ꙟ Виѳинїа. a) Дин зилеле лȣй Галлїен дарә неавжнд Ромaнїй ѡбичнȣита ѡасте ꙟ Дакїа; оурмѣзә, кә нȣ атȣнчй саȣ лȣат ѡастѣ шй Дикастерїиле Провинчїале дин Дакїа, кжнд ләсә Аȣрелїан Дакїа де сȣпт стәпжнирѣ Ромaнилѡр.

Де оунде кȣвинтеле лȣй Вопискȣс, каре май сȣс §. а. лѣм читит, аша трәбȣе сәсе ꙟцелѣгә: „ Вәзжнд Аȣрелїан Їллирикȣл пȣстїит шй „ Мисїа прәпәдитә, Провинчїа Дакїа престе Дȣнәре, чѣ де Траїан

Н 2 „ фәкȣ-

a) Transactis igitur, quae ad Septiones, atque urbis statum et civilia pertinebant, contra Palmyrenos, idest, contra Zenobiam, quae filiorum nomine orientale tenebat imperium, iter flexit. Multa in itinere ac magna bellorum genera confecit, nam in Thraciis et Illyrico occurrentes barbaros vicit: Gothorum quin etiam Ducem Cannabam, sive Cannabaudem, cum quinque millibus hominum trans Danubium interemit. Atque inde per Byzantium in Bithyniam transitum fecit. *Flavius Vopiscus* in Aureliano, cap. 22.

,, фъкꙋ́тъ, фїи́нд къ саꙋ фо́ст рѫдика́т де а̂колѡ̂ ѿасте̂ шѝ Провин- ,, чїа́лїй, (а̂декъ лътинѣ́ще: Cum sublatus fuisset exercitus et Prouin- ,, ciales) ѡ̂аꙋ лъса́т ". Ни́че А̂ꙋрелїа́н нꙋ а̂ꙋ фъкꙋ́т а̂лта, ѫ̂ кжт є̂ пе́нтрꙋ Рѡма́нїй а̂че́й є̂шици́й дин Да́кїа, фъ́ръ къ, фїи́нд є́й, дꙋ́пъ фꙋ́га шѝ дꙋ́черѣ лѡр дин Да́кїа, рѫспѫндици́й ка́рїй пре оу̂нде пꙋтѣ̂ дин колѡ̂ де Дꙋ́нъре ка ѫ̂ врѣ́ме де рѫсми́рицъ; А̂ꙋрелїа́н дꙋ́пъ че а̂ꙋ кꙋрѫци́т пъ́рциле чѣ́ле де пре́сте Дꙋ́нъре, а̂декъ дин дрѣ́пта Дꙋ́нъре́й, де варва́ри, а̂дꙋнѫ́нд пре дꙋ́шїй, шѝ фꙋци́цїй дин Да́кїа Рѡма́ни́й ꙗꙋ а̂шеза́т ѫ̂ мижлокꙋл Ми́сїей а̂ лъкꙋ̀й; шѝ фїи́нд къ ма́ре бине фѣ́че нъкъжици́лѡр а̂че́лѡра дꙋ́ши́й, шѝ фꙋци́ци́й дин Да́кїа, а̂дꙋнѫ́ндꙋ́й ла ѡ̂ла́лтъ, ши дѫ́ндꙋле мошї́й; нꙋ фъ́ръ кꙋди́нцъ а̂нꙋми̂ цинꙋ́тꙋл а̂чѣ́ла Да́кїа са; шѝ а̂ша̂ Да́кїа а̂чѣ́ѫ саꙋ ꙁи́с а̂лꙋ́й А̂ꙋрелїа́н; ꙗ́ръ Да́кїа чѣ дин ко́аче де Дꙋ́нъре, Да́кїа лꙋ́й Траїа́н.

§. и҃.

Се сокотѣ́ще шѝ крезъмѫ́нтꙋл лꙋ́й Рꙋ́фꙋс, шѝ а̂лꙋ́й Є̂ꙋтро́пїꙋс ѫ̂ трѣ́ба трѣ́черей Рѡма́нилѡр дин Да́кїа пре́сте Дꙋ́нъре.

Нꙋ ꙗ́сте ѫ̂доѫ́лъ, къ Сі́ѯтꙋс Рꙋ́фꙋс, шѝ Є̂ꙋтро́пїꙋс, а̂къ́рѡра кꙋви́нте лѣм четит май сꙋс §. а҃. чѣ́ле че скрі́ꙋ пе́нтрꙋ трѣ́черѣ Рѡма́нилѡр дин Да́кїа пре́сте Дꙋ́нъре, лѣꙋ лꙋа́т дела Вопи́скꙋс; еа Є̂ꙋтро́пїꙋс шѝ ѫ̂сꙋши́й кꙋви́нтеле шѝ цесетꙋ́ра лꙋ́й Вопи́скꙋс ѡ̂ ци́не. Де оу̂нде оу̂рмѣ́ꙁъ, къ нꙋ май мꙋлт крезъмѫ́нт пот а̂вѣ̂ а̂чѣ́щѣ ѫ̂ лꙋ́крꙋл а̂чѣ́ста, де кꙋ́м а̂ре Вопи́скꙋс; шѝ чѣ́ле че а̂м кꙋвѫнта́т пе́нтрꙋ ѫ̂целе́сꙋл кꙋви́нтелѡр лꙋ́й Вопи́скꙋс а̂ꙋ а̂се а̂плека̂ шѝ ла кꙋви́нтеле лꙋ́й Рꙋ́фꙋс, шѝ а̂лꙋ́й Є̂ꙋтро́пїꙋс.

Рꙋ́фꙋс се вѣ́де а̂ ꙁи́че, къ прин А̂ꙋрелїа́н фꙋ́ръ дꙋ́ши́й Рѡма́нїй дин Да́кїа пре́сте Дꙋ́нъре, чѝ а̂чѣ́ста нꙋ ѡ̂ ꙁи́че Вопи́скꙋс; де оу̂нде оу̂рмѣ́ꙁъ,

мѣзъ, къ Рȣфȣс алтминтрѣ аȣ тълкȣит кȣвинтеле лȣй Вопискȣс, де кȣм сȣфере стърилє ꙟпрежȣр але Дакїей чѣле дин зилеле лȣй Аȣрелїан. Везй май сȣс §. з̃.

Ꙟтрȣ ачѣѧ ꙟкъ нȣ се ловѣще кȣ Вопискȣс, къ ачѣста зиче, къ Аȣрелїан аȣ ашезат пре Рѡманїй ачѣѧ ꙟ Мисїа, каре цинȣт акȣм деспарте чѣле доаѡ Мисїй: ꙗръ Рȣфȣс скрїе, къ доаѡ Дакїй се фѣчеръ ꙟ цинȣтȣриле Мисїей, шй а Дарданїей. Чй ачаста нȣ ѡ пȣтем зиче а фи ꙟпротивире. Къ поате Вопискȣс аȣ сокотит нȣмай кȣпринсȣл ачєщїй Дакїей ноаѡ, кȣм се ꙟтинде прин Мисїа пънъ ꙟ Дȣнъре; ꙗръ Рȣфȣс аȣ сокотит шй Капетȣл Дакїей ноаѡ чѣл дин колѡ, кареле є ꙟ Дарданїа. Адекъ Дакїа лȣй Аȣрелїан, де лѫнгъ Дȣнъре тъинд ꙟ доаѡ Мисїа, се сфѫршѣще ꙟ Дарданїа. Саȣ поате Аȣрелїан аȣ ашезат пре Рѡманїй май вѫртос ꙟ Мисїа; чй ꙟмȣлциндȣсе, прекȣм сѫнт фоарте спорничй шй астъзй Рѡмѫнїй, пънъ ꙟ зилеле лȣй Рȣфȣс аша саȣ фост лъцит, кѫт аȣ кȣпринс шй Дарданїа, шй ѿаȣ лъкȣит.
Ба, шй ꙟкѫт є деспре ꙟпротивирѣ чѣ дин тѫю, се пот нѣтед тълкȣй кȣвинтеле лȣй Рȣфȣс, кѫт ничй ѡ ꙟпротивире съ нȣсе паръ ꙟтръ ѐл, шй ꙟтръ Вопискȣс. Адекъ: „Шй прин Аȣрелїан, дȣпъ че аȣ „фост дȣшй де аколѡ (дин Дакїа) Рѡманїй, доаѡ Дакїй ꙟ цинȣ„тȣриле Мисїей шй а Дарданїей се фѣчеръ". Адекъ, кȣвѫнтȣл „Прин „Аȣрелїан" съ нȣл аплѣчй ла дȣшїй дин Дакїа Рѡманй: чй ла фъкȣтеле доаѡ Дакїй.

Ꙟсемнъм шй ачѣѧ ачй, къ Дакїа лȣй Аȣрелїан, ꙟ кѫт се ꙟтинде пре лѫнгъ Дȣнъре, саȣ зис Дакїа рипенсис (*Dacia Ripensis*); ꙗръ партѣ чѣ май ꙟколѡ, ꙟ карѣ се кȣпринде шй ѡ парте дин Дарданїа, саȣ зис Дакїа медитеранеа (*Dacia mediterranea*).

КАП. Д҃.

Ꙟтѫмплъриле Рѡманилѡр чѣлѡр дин Дакіа лȣй Траіан дин зилеле лȣй Аȣреліан пѫнъ ла ꙟтрарѣ Оунгȣрилѡр ꙟ Паннонія.

§. а҃.

Рѡманій чей дин Дакіа фъръ стъпѫниці де Готи.

Дакіа пъръситъ де Аȣреліан, ꙟпреȣнъ кȣ лъкȣиторій єй Рѡманій, май вѫртос чей дела шесȣри, пре кȣм ꙟкъ ꙟ зилеле лȣй Галліен къзȣсе ꙟ мѫниле Готилѡр, аша де ачи ꙟнаинте фъръ де ничй ѡ грижє де кътръ ꙟпъръціѧ Рѡманилѡр фȣ де дѫншій домнитъ пѫнъ ла анȣл Дмнȣлȣй 376. кѫнд кȣ мъніе маре, дȣпъ кȣм скріє Павлȣс Ѡросіȣс Картѣ з҃. кап лг҃. де оунде ачѣлеши кȣвинте ле прескрисе ши Павлȣс Діаконȣс ла Картѣ аі҃. ꙟ Валент, венинд Хȣній асȣпра лѡр, ꙟй бътȣръ, кѫт фȣръ стрѫмторацй Готій а фȣџи престе Дȣнъре дин колѡ ꙟтрȣ ꙟпъръціѧ Рѡманилѡр. a) Везй ши ла Прай Анналеле векй але Хȣнилѡр, але Аварилѡр, ши але Оунгȣрилѡр, Картѣ в҃.

Флавіȣс Вопискȣс ꙟ Пробȣс кап ѕі҃. не лъсъ скрис, къ ачест ꙟпърат, кареле дȣпъ Аȣреліан, пѫнъ цинѣ ꙟкъ Дакіа Готій, аȣ ꙟпърцит, аȣ бътȣт ꙟ Іллирик пре Сармате ши пре чѣле лалте гинте

a) Siquidem gens Hunnorum diu inaccessis seclusa montibus, repentina rabie percita, exarsit in Gothos: eosque sparsim conturbatos ab antiquis sedibus expulit. Gothi transito Danubio fugientes, a Valente sine ulla foederis pactione suscepti, ne arma quidem, quo tutius barbaris crederetur, tradidere Romanis. *Paulus Orosius* Lib. 7. cap. 33.

те аша, кжт маĭ фъръ де ръсбóю аȣ лȣáт ꙟнапóĭ тóате, кжте ле ръпи́се ачѣ́ѧ. Дȣ́пъ ачѣ́ѧ аȣ кълъторит прин Ѳрáкїа, шѝ тóате норóаделе Гетичѣ́щи, фїи́нд спъĭмжнтáте кȣ вѣ́стѣ лȣкрȣрилѡр, шѝ кȣ пȣтѣ́рѣ нȣ́мелȣи чѣ́лȣи вѣ́кю стржмторáте, сaȣ ꙟ дедицїе, сaȣ ꙟ претешȣ́г лѣȣ прїими́т, адекъ сaȣ сaȣ дáт лȣи, сaȣ аȣ фъкȣ́т претешȣ́г кȣ є́л. а) Шѝ ла кап ӥ1. скрїе, къ Прóбȣс, дȣ́пъ че аȣ фъкȣ́т пáче кȣ Персїáнїи, сaȣ ꙟтóрс ла Ѳрáкїа, шѝ ѿ сȣ́тъ де Бастáрне аȣ ашеѕáт пре лóкȣл ꙟпъръцїеи Рѡмáнилѡр: кáрїи тóци аȣ цинȣ́т кредин́ца. б) Асѣ́мене шѝ Зóсимȣс ꙟ Кáртѣ а. кап оа. ꙟ Прóбȣс, скрїе, къ ачѣ́ста пре Бастѣ́рне, ги́нтъ Скиѳикъ, кáрѣ сaȣ сȣпȣ́с лȣи, прїими́ндȣи, ꙟ Ѳрáкїа, джндȣле пъмжнтȣ́ри де агониси́т, ıаȣ ашеѕáт. Ачѣ́щѣ де ачи ꙟнаи́нте пȣ́рȣрѣ аȣ тръи́т дȣ́пъ лѣ́џиле шѝ дáтиниле Рѡмáнилѡр. в)

Ди́нтрȣ ачѣ́сте врѣ́ȣ оу́нїи а кȣлѣ́џе, кȣ́м къ ꙟпърáтȣл Прóбȣс аȣ стъпжни́т Дáкїа; пе́нтрȣ къ дȣ́пъ кȣ́м мъртȣрисѣ́ще Плинїȣс ꙟ Кáртѣ д. кап бı. Клȣвѣ́рїȣс, шѝ Хофмáннȣс ꙟ Лѣ́ѯикѡ, Бастѣ́рнеле є́рà норóаде лъкȣитóаре ꙟ стжнга Ни́стрȣлȣи, кȣ кáре че ар фѝ авȣ́т а лȣкрà ꙟпърáтȣл Прóбȣс, де нȣ ар фѝ фóст сȣ́пт пȣтѣ́рѣ лȣи Дáкїа, а кърїѧ мáрџинѣ чѣ де кътръ мїáѕъ нóапте є́рà Ни́стрȣ?

Чѝ, пре кȣ́м дестȣ́л де кїáр се вѣ́де дин чити́теле алȣи Вопи́скȣс кȣви́нте, Прóбȣс аȣ авȣ́т трѣ́бъ кȣ варвáрїи ачѣ́ѧ, кáрїи аȣ фóст ꙟтрáт а пръдà ꙟ пъ́рциле ꙟпъръцїеи Рѡмáнилѡр. Пре ачѣ́ѧ дáръ ıаȣ бътȣ́т Прóбȣс, шѝ аȣ лȣáт ꙟнапóи чѣ́ле ръпи́те; пре ачѣ́ѧ ıаȣ спърїáт кȣ

вѣ́стѣ

а) In Illyrico Sarmatas ceterasque gentes ita contudit, ut prope sine bello cuncta reciperet, quae illi diripuerant. Tetendit deinde iter per Thracias, atque omnes Geticos populos, fama rerum territos, et antiqui nominis potentia pressos, aut in deditionem, aut in amicitiam recepit. *Vopiscus* in Probo cap. 16.

б) Facta igitur pace cum Persis, ad Thracias rediit, et centum millia Bastarnarum in solo Romano constituit: qui omnes fidem servaverunt. *Ibid.* cap. 18.

в) Basternas, gentem Scythicam, quae illi se subjecit, admittens, in Thracia, concessis agris, collocavit. Hi deinceps secundum leges et instituta Romanorum perpetuo vixerunt. *Paulus Orosius.* Lib. 1. cap. 71.

вѣ́стѣ лȣкрȣрилѡр са́ле, шѝ оўні́й са́ȣ дат лȣй: бȣ́нъ ѡ҃аръ сȣ́та а̂чѣ́ѧ де мі́й де Баста́рне; ѥ҆ръ пре ӑлці́й ѥ҆ȣ прїимит ꙟ претешȣ́г. Съ фѝ трекȣ́т Про́бȣс Дȣнъ́рѣ ꙟкоа́че, шѝ съ фѝ а̂жȣ́нс пънъ ла рѫ́ȣл Ти́ра, саȣ Ни́стрȣ, никъи́рі̆ нȣ се читѣ́ще. Чѝ съ фѝ шѝ трекȣ́т Про́бȣс прин Да́кїа пънъ пре́сте Ти́ра, ка съ ба́тъ пре Баста́рне; ӑȣ пе́нтрȣ ѡ̂ ꙟкȣ́рсъ ка а̂чѣ́ста шѝ трѣ́чере ꙟ врѣ́ме де ръсми́рицъ Да́кїа а̂ȣ фо́ст сȣпȣ́съ ꙟпъръці́еи Рѡма́нилѡр? Нȣ тот де а̂ оўна ло́кȣриле, прин ка́ре тре́к ѡ̆ щиле сѫнт сȣпȣ́се ꙟпъръці́ей лѡр.

Константи́н чѐл ма́ре пре ла ӑнȣл Дм҃нȣлȣй 323. кȣ́м не лъсъ̀ мъртȣрисит Со́кратес ꙟ Ка́ртѣ а҃. кап ꙇи҃. бѫрто́с а̂ȣ ꙟви́нс пре Го́тй; а) шѝ кȣ́м скрі́е Па́ȣлȣс Ѡро́сїȣс то́кма ꙟ си́нȣл ло́кȣлȣй чѣ́лȣй варвари́ческ, ӑдекъ ꙟ цинȣ́тȣл Са́рмателѡр ѥ҆ȣ щѣ́рс; б) ѥ҆ръ Ӏȣлїа́нȣс непо́тȣл лȣй Константи́н чѣ́лȣй ма́ре кȣ мȣлт ꙟнаинтѣ̂ а̂чѣ́стора а̂ȣ скри́с, гръи́нд ꙟ персо́на лȣй Константи́н, кȣ́м къ ӗл Да́кїа, ка́рѣ ѡ̂аȣ фост къщига́т Траїа́н, шѝ дȣ́пъ а̂чѣ́ѧ фѝ пїердȣ́тъ, ѥ҆ръши ѡ̂аȣ къпъта́т ꙟнапо́й. в) Нȣ мъ ꙟдоѣ́ск, къ Константи́н чѐл ма́ре шаȣ сȣпȣ́с шїе Да́кїа. Ѥ҆ръ съ фѝ ръма́с дȣ́пъ мо́артѣ лȣй Константи́н сȣ́пт ꙟпъръці́ѧ Рѡма́нилѡр, пънъ а̂ȣ тръи́т Го́тїй ꙟтрѫ́нса, никъи́рі̆ нȣ ӑфлȣ.

Ꙟм чети́т оўн Манȣскри́птȣ скȣртȣ́ц а̂ оўнȣѧ, ка́реле дин Ӏсто́рїа лȣй Зо́симȣс Ка́ртѣ д҃. кап а҃і. оўнде се повестѣ́ще, кȣ́м ꙟпъра́тȣл

Вале́нт

a) Hos enim crucis vexillo, quod est Christianorum proprium, in praelio fretus, tam fortiter devicit, ut non solum tributum quod a priscis Imperatoribus dari solebat barbaris, ipse sustulerit, sed illi etiam prae incredibili victoria obstupefacti tunc primum Christianae religioni colendae, cujus praesidio Constantinus incolumis evaserat, se totos traderent. *Socrates.* Hist. Lib. 1. cap. 18.

б) Mox Gothorum fortissimas et copiosissimas gentes in ipso barbarici soli sinu, hoc est Sarmatarum regione delevit. *Paulus Orosius* Lib. 7. cap. 28.

в) Et Trajano quidem rebus a me in debellandis tyrannis fortiter et prospere gestis merito praeponi debeo: in quo vero eam quam acquisierat regionem recuperavi, haud abs re par judicarer, nisi quoque perdita recipere, quam parare, excellentius est. *Iulianus Apostata* in Caesaribus.

Валент венинд кȣ ѡасте ла Дȣнъре, шѝ трекѫнд Дȣнърѣ, адекъ ꙟ Дакїа аȣ дат асȣпра варварилѡр. Шѝ некȣтезѫнд варварїи а ста фацъ ла ръсбою, се аскȣнсеръ ꙟтръ лакȣрй, шѝ де аколѡ оумбла пре фȣриш съ факъ ꙟкȣрсе. Вѣзѫнд ꙟпъратȣл техна варварилѡр; порȣнчѝ армашилѡр съ ръмѫнъ ꙟ локȣл съȣ, съ нȣ се мишче асȣпра варварилѡр, чѝ адȣнѫнд тоатъ мȣлцимѣ „ колонилѡр „ (аша четѣще зисȣл Скриптѡр ꙟ Манȣскриптȣл съȣ) ꙟпреȣнъ кȣ ачеѧ, кърѡра ле ера ꙟкрединцатъ паза сарчинилѡр, фъгъдȣй фїеще кърȣѧ ѡ сȣмъ де аȣр, де ва адȣче врȣн кап тъѧт де а врȣнȣй варвар. Де оунде тоцй ацицацй кȣ нъдеждѣ добѫндей ꙟдатъ ꙟтрѫнд прин пъдȣрй шѝ прин лакȣрй пре тоцй кѫцй афла ꙟй ѡморѣ: шѝ арътѫнд капетеле челѡр оучишй, лȣа фъгъдȣицїй банй. Мȣлцй ꙟтрȣ ачеста кип перинд динтръ варварй, чеѧ лалцй се рȣгаръ ꙟпъратȣлȣй де паче. Не лъпъдѫнд ꙟпъратȣл рȣгъчȣнѣ ачаста а лѡр, се фѣче паче фъръ де ничй ѡ рȣшине а мърирей Рѡмане. Пентрȣ къ де амѫндоаѡ пърциле се ꙟвоиръ, ка Рѡманїй фъръ примеждїе съ мощенѣскъ тоате чѣле че май наинте ера сȣпт пȣтѣрѣ лѡр: шѝ варварилѡр ли се ѡпрѝ, ка съ нȣ трѣкъ, адекъ дин колѡ де Дȣнъре, шѝ ниче де кȣм ничй ѡдатъ съ нȣ нъвълѣскъ ꙟ хотаръле Рѡманилѡр. Фъкѫндȣсе ачастъ паче, ꙟпъратȣл се дȣсе ла Цариград. а)

Динтрȣ

а) His in hunc modum adhuc durante hieme procuratis, inito vere Marcianopoli solvens Imperator, una cum praesidiariis ad Istrum militibus in hosticum transvectus barbaros adoritur. Illis vero pugna stataria congredi non ausis, sed intra paludes abditis, et ex iis clandestinos incursus molientibus: milites suo loco manere jussit, et omni *calonum* turba collecta, cum iis quibus erat impedimentorum commissa custodia, (ὅσον δὲ ἦν οἰκετικὸν συναγαγὼν, καὶ ὅσον μέντοι τὴν τῆς ἀποσκευῆς ἐπετέτραπτο φυλακὴν) certam auri summam ei se daturum pollicetur, qui barbari caput attulisset. Mox igitur omnes erecti spe lucri, silvas atque paludes ingressi, obvios quosque perimunt; et interfectorum capita monstrantes, pecuniam constitutam auferunt. Hoc modo quum ingens multitudo periisset, reliqui pacem ab Imperatore petebant supplices. Id postulatum ille quum non rejecisset, pax facta fuit, quae nullum majestati Romanae dedecus attulit. Nam utrinque

trinque

Динтрꙋ ачѣсте аша грѫꙗще ѕикꙋл Скриптор: Колоніи, ꙟ кърѡра мꙋлциме ѿ поменѣще Зосим, афаръ де тоатъ ꙟдоѫла ера Рѡмани; кѫчи карїй варвари пентрꙋ аꙋр ар фи ѡморѫт пре варвари спре перирѣ са? Іаръ дакъ аꙋ фост Рѡмани Колоній ачѣꙗ, волник сѫнт еꙋ а кꙋвѫнта аша: Дакъ ꙟ цѣра Рѡмѫнѣскъ чѣ де акꙋм, ꙟ карѣ саꙋ ꙟтѫмплат чѣле че повестѣще Зосим, ши карѣ ера май апроапе де Дакїа чѣ ноаѡ, ши май вѫртос сꙋпꙋсъ ꙟкꙋрселѡр варварилѡр, аꙋ ръмас влог де Колони Рѡмани дꙋпъ че аꙋ скꙋлат Аꙋрелїан дин Дакїа чѣ вѣкїе ѡастѣ ши пре църѣни саꙋ Провинчїали, кꙋ мꙋлт май мꙋлци Колони аꙋ тръбꙋит съ ръмѫнъ ꙟ пърциле чѣле май депъртате де Дꙋнъре але Дакїей ачеїꙗши, ла каре нꙋ аша лесне пꙋтѣ съ мѣргъ варварїй, ка ла Молдова ши ла цѣра Рѡмѫнѣскъ; чи аша аꙋ фост Ардѣлꙋл, пентрꙋ къ ла ачела нꙋ пꙋтѣ лесне съ ръсбатъ варварїй пентрꙋ Мꙋнтеле Карпатꙋ, кꙋ кареле е ꙟпрежꙋрат: се каде даръ съ сокотим, къ ꙟ Ардѣл май мꙋлци Колони Рѡмани аꙋ ръмас; май вѫртос фїинд къ аколѡ аꙋ фост Аꙋрърїиле, ши алте бъи, бꙋнъ ѡаръ де саре, де фїер, ш. ч. каре Рѡманїй ле лꙋкра, прекꙋм пѫнъ астъѕи прин непоцїй лѡр, адекъ прин Рѡмѫнїй май тоате се лꙋкръ. а)

Пре-

trinque placuit, ut omnino Romani secure possiderent ea, quaecunque prius erant in eorum potestate: barbarisque fuit interdictum, ne trajicerent, (μὴ περαιῶσθαι) neve prorsus unquam Romanos intra fines irruerent. Hac pace facta, Constantinopolim proficiscitur. *Zosimus Hist.* Lib IV. cap. XI.

a) Coloni, quorum turba a Zosimo memoratur, absque omni dubio Romani erant; ecqui enim barbari barbaros pro auro peremissent in sui perniciem? Quod si Romani fuerunt Coloni illi, liceat mihi sic argumentari: Si in Valachia moderna, in qua contigere, quae Zosimus adfert; quaeque vicinior erat Daciae novae, magisque exposita incursionibus barbarorum, turba Colonorum Romanorum remansit post sublatum per Aurelianum exercitum, sublatosque] provinciales de Dacia veteri, multo plures Coloni remanere debuerunt in remotioribus a Danubio ejusdem Daciae partibus, quae barbaris ita perviae non erant, ut Moldavia et Valachia; atqui talis fuit Transylvania, in eam quippe facile penetrare barbari non poterant ob montem Carpathum, qui eam cingit: in Transylvania igitur plures coloni Romani remansisse censendi sunt; praesertim quum in ea fuerint Aurariae, aliaeque Fodinae, puta salis, ferri, etc. quas Romani excolebant, quemadmodum hodiedum per eorum posteros, Valachos scilicet pleraeque excoluntur.

Прекꙋ́м ничй ѡ̂ ꙟдоꙗлъ нꙋ поа́те фѝ, къ мꙋ́лцй Рѡма́нй ꙟ ѕи-
леле лꙋ̆ А̂ꙋрелїа́н а̂ꙋ ръма́с ꙟ Да́кїа, дин ка́рїй се тра́г Рѡмѫ́нїй де
а̂стъѕй че́й дин ко́аче де Дꙋ́нъре; а̂ша̀ кꙋвѫнта́рѣ ѕи́сꙋлꙋ̆ скрїито́рю
спре а̂ въдй а̂чѣ́ѧ е̂ то́кма ръсꙋфла́тъ, шй фъ́ръ де ничй ѡ̂ пꙋтѣ́ре:
де ѡ̂аръ че ꙟ Зо́сим нꙋ се а̂флъ *Colonum* (а̂ коло́нилѡр, дꙋ́пъ кꙋ́м
а̂ꙋ четит ѕисꙋл Скриптор, чй *Calonum*, (а̂ ше́рбилѡр саꙋ а̂ слꙋ́ѓи-
лѡр); ка́рїй нꙋ е̂ра̀ лъкꙋито́рй а̂й Да́кїей, чѝ слꙋжито́рй лѫ́нгъ ѡ̂а-
стѣ ꙟпъра́тꙋлꙋ̆. Исто́рїѧ лꙋ̆ Зо́сим а̂чѣ́ѧ спꙋ́не: къ ꙟпъра́тꙋл Ва-
ле́нт, въѕѫ́нд къ варва́рїй Го́тй нꙋ ста́ꙋ ла бъта́е де лѣ́ѓе, чѝ а̂-
скꙋнѕѫ́ндꙋсе прин ла́кꙋрй пре фꙋри́ш врѣꙋ съ фа́къ ръꙋ; наꙋ слобо-
ѕи́т пре а̂рма́шй съсе ба́ѓе ꙟтрꙋ а̂чѣ́ле ло́кꙋрй примеждїѡ́асе а̂сꙋ́пра
варва́рилѡр, чѝ цинѫ́ндꙋ̆ пре а̂чѣ́ѧ ꙟ ло́к, а̂ꙋ а̂дꙋна́т то́атъ мꙋлци-
мѣ слꙋжито́рилѡр че́лѡр дела ѡ̂а́стѣ са, шй пре че́й че а̂вѣ гриже де
ва́се шѝ де а̂лте са́рчинй че е̂ра̀ де требꙋ́инца ѡ̂а́стей ꙟпърътѣ́щй,
шѝ лѣꙋ фъгъдꙋи́т, къ кѫ́те ка́пете де варва́рй вѡр а̂дꙋ́че, пе тот ка́пꙋ
ле ва да̀ ѡ̂ сꙋ́мъ де ба́нй. Ниче нꙋ саꙋ ꙟшела́т ꙟпъра́тꙋл кꙋ мъестрїа
а̂ча́ста; пе́нтрꙋ къ ѕи́шїй ѡ̂а́менй а̂й ꙟпъра́тꙋлꙋ̆ а̂цица́ци кꙋ нъдѣж-
дѣ къщи́гꙋлꙋ̆, кꙋ де а̂динс дѣ́деръ прин пъдꙋ́рй шѝ прин ла́кꙋрй дꙋ-
пъ варва́ри, шѝ ꙟтрꙋ а̂тѫ́та ръсбъ́тꙋръ, кѫт стрѫмто́раръ пре вар-
ва́рй а̂ чѣ́ре па́че дела ꙟпъра́тꙋл.

§. в҃.

Де Хꙋ́нй.

Прекꙋ́м чети́ръм май сꙋс §. а҃. дин Па́ꙋлꙋс Ѻ҆ро́сїꙋс, къ Го́тїй
фꙋ́ръ а̂лꙋнга́цй дин Да́кїа де Хꙋ́нй, Да́кїѧ къѕꙋ сꙋ́пт пꙋтѣ́рѣ Хꙋ-
нилѡр, ка́рїй ѡ̂ цинꙋ́ръ пѫнъ ла мо́артѣ лꙋ̆ А̂ттила Кра́юлꙋ̆ Хꙋни-
лѡр, ка́рѣ саꙋ ꙟтѫмпла́т ла а̂нꙋл Дмнꙋлꙋ̆ 454. А̂тила а̂че́ста, кꙋ́м
ведѣ́ще Пра́й ꙟ А̂нна́леле Хꙋ́нилѡр Ка́ртѣ д҃. нꙋ а̂ꙋ тръи́т май сꙋс

де чи́нчй ѕе́чй де а̂нй; шѝ а̂ȣ ꙟчепȣ́т а̂ ꙟпърѫцй ла а̂нȣл Дмнȣлȣй 434. А̂шà да́ръ ꙟтръ а̂нȣл 454 шѝ ꙟтръ 434. фȣ̀ а̂чѣ́ꙗ, къ А̂тила Кра́юл Хȣ́нилѡр а̂ȣ лȣа́т дела стръмо́шȣл лȣй Менȣморȣ́т шѐсȣриле чѣ́ле де кътръ Ти́са: ка́рѣ а̂м помени́т май сȣ́с кап г҃, §. є҃. шѝ май мȣ́лте вом гръ̀й май ꙟколѡ̀.

При́скȣс, ка́реле є̂ра̀ тримѝс кȣ соліꙗ́ чѣ́ дела ꙟпъра́тȣл Рѡма́нилѡр кътръ А̂тила, скріе ла А̂нна́леле лȣй Пра́й чѣ́ле де́спре Хȣ́нй, Ка́ртѣ г҃. кȣ́м фіи́нд є̂́л ла ѡ̂спъ́ц кȣ А̂тила шѝ кȣ а̂лцй Боꙗ́рй Хȣ́нй, ꙟтръ̀ Зе́рхон Маȣрȣ́сіȣс ꙟ ка́съ ла є̂́й, оу́нде се ѡ̂спъта̀, шѝ ка съ фа́къ рѫ́с, ꙟчепȣ̀ а̂ ворбѝ шѝ а̂ местека̀, а̂кȣ́м кȣви́нте А̂ȣсо́нічѣ́щй, а̂декъте І̂таліене́щй саȣ Латине́щй, а̂кȣ́м Готиче́щй, кȣ ка́ре тȣтȣрѡ́р месѣ́нилѡр ле фѣ́че во́е бȣ́нъ, кѫт то́цй крепа̀ де рѫ́с, їаръ А̂тила ни́че де кȣ́м наȣ врȣ́т съ́шй ски́мбе фа́ца спре во́е бȣ́нъ; нȣ́май кѫнд а̂ȣ ꙟтра́т І̂рна́х, фі́юл лȣй чѣ́л май ми́к, кътръ а̂чѣ́ла кȣ ѡ̂́кй блѫ́нѕй шѝ вѣ́селй саȣ оу̂йта́т, шѝ лаȣ тра́с де ѡ̂бра́ѕ. Їаръ миръ́ндȣмъ є̂́ȣ, ѕи́че При́скȣс, къ А̂тила пре чѣ́ꙗ ла́лцй фі́й а̂й съ́й ни́чй ꙟтрѡ са́мъ нȣй ба́гъ, си́нгȣр кътръ а̂чѣ́ст май ми́к а̂ре ѝнима липи́тъ; оу̂н варва́р, ка́реле шедѣ̀ а̂про́апе де ми́не, шѝ щіꙗ̀ ли́мба Латинѣ́скъ, пофти́нд ꙟтѫ́ю дела ми́не, ка съ нȣ спȣ́н кътръ а̂лціи, ѕи́се: Проро́чіи а̂ȣ пророчи́т лȣй А̂тила, къ ви́ца лȣй се ва сти́нце, шѝ дела прȣ́нкȣл а̂чѣ́ста се ва ꙟно̀й їаръшй. а)

Би́не

а) Postremo Zerchon Maurusius introivit. Edecon enim illi persvaserat, ut ad Attilam veniret, omnem operam et studium pollicitus, quo uxorem recuperaret. Hanc enim, cum illi Bleda studeret, in barbarorum regione acceperat, quam in Scythia ab Attila ad Aetium dono missus reliquerat. Sed spe frustratus est, quia Attilas illi succensuit, quod ad sua remigrasset. Ita tunc arrepta festivitatis occasione progressus, et forma, et habitu, et pronunciatione, et verbis confuse ab eo prolatis, modo Ausoniorum, modo Gothorum linguam intermiscens, omnes laetitia et hilaritate diffudit, effecitque, ut in risum, qui sedari, et extingvi non poterat, prorumperent. Sed Attila semper eodem vultu, omnis mutationis expers, et immotus permansit, necque quidquam facere, aut dicere, quod jocum, aut hilaritatem

prae

Біне ꙟсемнѣзъ Прай ла локꙋл май сꙋс арътат, къ Хꙋнії ші лімба чѣ латинѣскъ ші чѣ Готичѣскъ ѡаꙋ щіꙋт; алтминтрѣ кꙋм ар фі пꙋтꙋт Зерхон съй ꙟвіте ла рѫс пре Хꙋні, де нꙋ лар фі ꙟцелес. а)

Ѿтрокочіꙋс ꙟ Партѣ а҃. деспре ꙟчепꙋтꙋл Оунгꙋрилѡр, кап д҃. зиче, къ лимба ачѣѧ, карѣ ѡ нꙋмѣще Прискꙋс а Аꙋсонилѡр, аꙋ фост лимба чѣ Рѡмѫнѣскъ. а) Де оунде оурмѣзъ къ Атила, ші Боѧріи лꙋи, пре кꙋм ші чѣѧ лалци Хꙋни аꙋ щіꙋт Рѡмѫнѣще. Нꙋ мъ мир даръ, къ Рѡмѫнії немика нꙋ се сфіѧ де Атила ші де Хꙋнії лꙋй, чі бꙋкꙋроши ръмѫнѣ кꙋ ей, кꙋм ам четит май сꙋс, кап г҃. §. є҃. де врѣме че Хꙋнії рѡмѫнѣще гръѧ кꙋ ей, ші кꙋ мижлочирѣ ачѣста ꙟтрꙋ тоате се ꙟцелецѣ ла ѡлалтъ. Ниче нꙋ є҃ мираре, къ Атила ши чѣѧ лалци Хꙋни щіѧ рѡмѫнѣще, пентрꙋ къ Атила, ші тоци чѣѧ лалци Хꙋний де пре врѣмѣ ачѣѧ де ѡбще єра нъскꙋци ꙟ Дакіа, ші аколѡ крескꙋций ꙟтръ Рѡмѫни. Де оунде ші ачѣѧ оурмѣзъ, къ маре мꙋлциме де Рѡмѫни ꙟ зилеле ачѣле єра ꙟ Дакіа, ші кꙋ мꙋлт май мꙋлций єра аколѡ рѡмѫнії, де кѫт варварії: пентрꙋ къ нꙋ нѣмꙋл чел мꙋлт саꙋ лꙋат а ꙟвъца лимба нѣмꙋлꙋй челꙋй май пꙋцин, чі чел май пꙋ-

цин

prae se ferret, conspectus est; praeter quam quod juniorem ex filiis introeuntem, et adventantem nomine Irnach placidis et laetis oculis est intuitus, et eum gena traxit. Ego vero cum admirarer, Attilam reliquos suos liberos parvi facere, ad hunc solum advertere, et animum adjicere, unus ex barbaris, qui prope me sedebat, et latinae linguae usum habebat, fide prius accepta, me nihil eorum, quae dicerentur, evulgaturum, dixit: vates Attilae vaticinatos esse, ejus genus, quod alioquin interiturum erat, ab hoc puero restauratum iri. Ut vero convivium ad multam noctem protraxerunt, minime diutius nobis compotationi indulgendum esse duximus, sed frequentes exivimus. *Priscus*, in excerptis p. 46. *apud Pray* in Annalibus Hunnorum, Lib. 3. Part. 1.

a) Priscus --- sat aperte prodit, Hunnos tam Latinae, quam Gothicae lingvarum peritos fuisse; alioquin qua ratione Zerchon risum commovere poterat, nisi intellectus ab Hunnis fuisset. *Pray* Loc. cit.

б) Supponit (*Priscus*) in his quod ipsorum quoque Hunnorum aliqui ob commercia cum Romanis, operam dabant linguae Gothicae, quae cognata Alanicae, et Ausoniae. Ubi per Ausoniorum linguam intelligo Valachicam, quasi corruptam Latinam. *Otrocotsius* Part. 1. Origin. Hungar. cap. 4.

цин а̂челꙋй май мꙋлт: прекꙋм шѝ а̂стъзй ꙟ Ардѣл, пентрꙋ къ Рѡмѫнїй сѫнт кꙋ мꙋлт май мꙋлцй, де кѫт Оу̂нгꙋрїй шѝ Сасїй, ачѣщѣ де ѡ̂бще щїꙋ лимба рѡмѫнѣскъ; ꙗ̂ръ Рѡмѫнїй фоарте пꙋцинй сѫнт карїй съ гръѫскъ оунгꙋреще; съсѣще а̂пой де се афлъ ѡ̂аре кареле Рѡмѫн съ ворбѣскъ ѥ̂ токма мираре.

Прай, неплъкѫндꙋй чѣѫ че а̂ꙋ скрис Ѡтрокочїꙋс, кꙋм къ лимба Аꙋсонїилѡр, ꙟ каре а̂ꙋ гръит Зерхон ꙟнаинтѣ лꙋй Атила шѝ а Боѫрилѡр лꙋй ла ѡспъцꙋл лꙋй Атила, оунде шѝ Прискꙋс а̂ꙋ фост ꙟтръ месѣнй, а̂ꙋ фост лимба Рѡмѫнѣскъ: ла локꙋл а̂рътат а̂л Анналелѡр Хꙋннилѡр кꙋ трей довѣде се ꙟгѫмфъ а̂ а̂деверй, къ лимба Аꙋсонїилѡр, деспре каре гръѫще Прискꙋс наꙋ фост лимба чѣ Рѡмѫнѣскъ: ꙟтѫю, пентрꙋ къ, зиче, ꙟ времиле а̂чѣле наꙋ пꙋтꙋт съ фїе лимба чѣ латинѣскъ а̂ша̀ стрикатъ, кѫт съсе фѝ фъкꙋт рѡмѫнѣскъ; ниче, а̂доаѡ, нꙋмеле чел де Влахй саꙋ Валахй Скрїиторилѡр челѡр де пре времиле а̂чѣле наꙋ фост кꙋноскꙋт. а) Атреѫ, пентрꙋ къ а̂ꙋ скрис Прискꙋс, къ оу̂н варвар, кареле шедѣ лѫнгъ дѫнсꙋл а̂ꙋ щїꙋт лимба чѣ лътинѣскъ; зиче: къ де а̂колѡ̀ ѥ̂ кїар, къ Прискꙋс наꙋ фъкꙋт ничй ѡ̂ дескилинире ꙟтръ лимба чѣ Аꙋсоничѣскъ шѝ ꙟтръ чѣ Лътинѣскъ; пентрꙋ а̂чѣѫ, зиче, къ гъчитꙋра лꙋй Ѡтрокочїꙋс чѣ дин сꙋс спꙋсъ нꙋ а̂ре лок. в)

Ръспꙋндем ла довада чѣ дин тѫю шѝ ла а̂треѫ. Де нꙋ а̂ꙋ фост лимба чѣ Латинѣскъ пре ла мижлокꙋл а̂ чинчѣ сꙋтъ дела Хс а̂ша̀ де стрикатъ, кѫт дин дѫнса съсе фѝ фъкꙋт Рѡмѫнѣскъ; кѫнд рогꙋте саꙋ нъскꙋт лимба ромѫнѣскъ дин чѣ латинѣскъ, дꙋпъ времиле лꙋй

а) Ceterum quod Otrocotsius Ausoniorum id temporis linguam vocet Valachicam, nescio, an recte sentiat, cum ea tempestate Latinorum lingua ita corrupta esse nequiverit, ut in Valachicam commigraret: nec Blachorum seu Valachorum nomen apud Scriptores illorum temporum cognitum fuit. *Pray loc. cit.*

в) Ex hoc liquet Priscum inter Ausoniam et Latinam linguam nullum discrimen statuisse, itaque conjectura Otrocotsii de lingua Valachica, quam supra retulimus, locum non habet. *Pray cit. loc.*

луй Атила ꙟкоаче? Ворбе гоале, фъръ де ничй ѡ довадъ гръѩще ꙟ-
чи Прай. Ꙟсъ липсѣще съ щим, къ доаѡ лимбй аꙋ фост ла Рѡма-
ній чей де демꙋлт, оꙋна а ꙟвъцацилѡр, алта а попорꙋлꙋй, каре се
зиче милитъреаскъ, ши проастъ; ачѣста ѡ ꙟвъца прꙋнчій дела мꙋмеле
сале, чѣѫ дела Граматичй ꙟ схоалъ. „Алта ѥсте, зиче Квинти-
ліан, а ворби Лътинѣще, алта Граматичѣще.“ адекъ, алта ѥ а
ворби лимба лътинѣскъ чѣ проастъ, каре ѥ а попорꙋлꙋй, алта, а
ворби лимба чѣ Граматичѣскъ, адекъ лимба ꙟвъцацилѡр чѣ Лъти-
нѣскъ. Лимба попорꙋлꙋй Рѡман ѥра май апꙋсъ; лимба ꙟвъцаци-
лѡр, каре ши астъзй се вѣде ꙟ кърциле Лътинѣщй, май искꙋситъ;
тотꙋшй ши оꙋна ши алта ѥ Лътинѣскъ. Нꙋ мъ ꙟдоеск, къ Прі-
скꙋс прин лимба Авсоніилѡр аꙋ ꙟцелес лимба Лътинѣскъ чѣ проастъ;
прин лимба чѣ Лътинѣскъ аꙋ врꙋт се ꙟсѣмне лимба Лътинѣскъ чѣ
Граматичѣскъ, саꙋ ꙟвъцатъ. Ши кꙋм къ дескилинире аꙋ фъкꙋт Прискꙋс
ꙟтръ ачѣсте доаѡ діалекте, адекъ ꙟтръ лимба Авсоніилѡр, ши ꙟ-
тръ лимба чѣ Лътинѣскъ; нꙋ ꙟтꙋнекат се причѣпе де аколѡ, къ
Лимба Авсоніилѡр ѡ аратъ ка кꙋноскꙋтъ де ѡбще Хꙋнилѡр, ѥръ чѣ
Лътинѣскъ, ка ѡ мираре, поменѣще, къ ѡ аꙋ щіꙋт варварꙋл чел де
лѫнгъ дѫнсꙋл. Де ар фи фост ꙟтрꙋ тоате ачѣста кꙋ чѣѫ оꙋна, нꙋ
ѥра лок съ спꙋнъ, къ варварꙋл чел де лѫнгъ дѫнсꙋл аꙋ щіꙋт лъти-
нѣще: дꙋпъ че ѡдатъ аꙋ арътат, къ тоцй месѣній Хꙋнй аꙋ ꙟцелес
пре Зерхон, кѫнд гръѫ ꙟ лимба Авсоніилѡр. Нічй ѡ ꙟдоѫлъ даръ
нꙋ поате фи, къ Прискꙋс прин лимба Авсоніилѡр аꙋ ꙟцелес лимба
лътинѣскъ чѣ проастъ. Каре де оꙋнде ѡар фи ꙟвъцат ꙟ времиле
ачѣле Хꙋній, фъръ дела Рѡмѫній, ꙟтръ карій фꙋсѣсе пъскꙋцй ши
крескꙋцй? Бине даръ аꙋ жꙋдекат Ѡтрокочіꙋс, къ ꙟ локꙋл май сꙋс а-
рътат ла Прискꙋс прин Лимба Авсоніилѡр се ꙟцелѣџе лимба чѣ Рѡ-
мѫнѣскъ. Ла адоаѡ. Атѫта аѫꙋнџе кꙋвѫнтаре лꙋй Прай, ка кѫнд
ар зиче нещине: Оꙋнгꙋрій нꙋ аꙋ фост кꙋноскꙋцй Скрійторилѡр челѡр

дин

динаинте де сꙋта а̂ноаѡ кѫнд венирѣ ꙟ Паннонїа сꙋпт а̂чест нꙋме; а̂ша дарѣ чей че ворбѣ а̂тꙋнчи ꙟ лимба а̂честора нꙋ а̂ꙋ ворбит оунгꙋрѣще. Ïарѣ кѫнд а̂ꙋ ꙟчепꙋт Рѡмѫнїи а̂се кїема ла Скрїиторїи чей Гречещи, щи Лѣтинещи Влахи, Блахи, Валахи, вом а̂рѣта май жос. А̂лтминтрѣ нѣмꙋрилѡр словенещи, дин ꙁилеле чѣле веки, де кѫнд фꙋрѣ Рѡманїи кꙋноскꙋци лѡр, тот Власїи саꙋ кїемат, карѣ нꙋ ꙟсемнѣꙁѣ а̂лташи а̂кꙋм ла а̂чѣлеши нѣмꙋри, фѣрѣ Рѡмани, Латини, Ïталїани; де а̂колѡ а̂пои фѣчерѣ Гречїи Влахи. Чи деспре а̂чѣста май пре ларг дин жос.

§. Г.

Де Гепиде.

Дꙋпѣ моартѣ лꙋи А̂тила Краюлꙋи Хꙋнилѡр, прекꙋм не лѣсѣ скрис Ïѡрнандес ꙟ Картѣ че се ꙁиче: де Ребꙋс Гетичис, кап. н. скꙋлѫндꙋсе А̂рдарикꙋс Краюл Гепиделѡр кꙋ рѣсбою а̂сꙋпра фїилѡр лꙋи А̂тила ꙟй ꙟвинсе; Е̂ллак фечорꙋл чел май маре а̂ лꙋи А̂тила кѣꙁꙋ ꙟ рѣсбою, чеꙗ лалци фꙋрѣ а̂лꙋнгаци пѫнѣ ла цѣрмꙋриле мѫрїи нѣгре, оунде май наинте шеꙁꙋсе Готїи. Ши а̂ша Дакїа ꙟ ꙁилеле лꙋи Маркїан ꙟпѫратꙋлꙋи дела Цариград рѫмѫсѐ ꙟ мѫниле Гепиделѡр. а)

Пре-

---

a) Ardaricus Gepidarum Rex victoriam reportavit de filiis Athilae. Filius Atthilae natu major, nomine Ellac cecidit in bello. Reliqui vero Germani ejus eo occiso fugantur juxta litus Pontici maris, ubi prius Gothos sedisse descripsimus. Cessere itaque Hunni, quibus cedere putabatur universitas - - -. Haec causa Ardarici Regis Gepidorum felix adfuit diversis Nationibus, qui Hunnorum regimini inviti famulabantur, eorumque diu moestissimos animos ad hilaritatem libertatis votivae erexit: venientesque multi per legatos suos ad solum Romanorum, et a Principe tunc Marciano gratissime suscepti, distributas sedes, quas incolerent, accepere. Nam Gepidae Hunnorum sibi sedes viribus vendicantes, totius Daciae fines, velut victores potiti, nihil aliud a Romano imperio, nisi pacem, et annua solemnia, ut strenui viri, amica pactione postulavere. Quod et libens tunc annuit Imperator, et usque nunc consvetum donum est. *Iornandes de rebus Geticis.* cap. 5o.

Прекꙋ́м ѥ́сте а̂ ведѣ̀ дин Неара́ѡа а҃і. а̂лꙋ̆й І̂ꙋстиніа́н А̂пъра́т; шѝ дин Прокó́піꙋс, дéспре зидꙋ́ириле лꙋ̆й Іꙋстиніа́н, Ка́ртѣ д҃. кап ѕ҃. Іꙋстиніа́н а̂ꙋ фо́ст ръсбътꙋ́т а̂ мощенѝ оўнеле четъ́цй дин коа́че де Дꙋ́нъре А̂ Да́кіа лѫнгъ Дꙋ́нъре: пре кꙋ́м Литера́та шѝ а̂лтеле мꙋ́лте. a) Чѝ а̂чѣ́сте, кꙋ́м вом ведѣ̀ май жо́с, ѩ̆ръшй ле піердꙋ́ръ А̂пъра́цїй че́й дела Царигра́д де сꙋ́пт стъпѫнирѣ̀ А̂пъръціе́й Рѡма́нилѡр, шѝ ле цинꙋ́ръ А̂ва́рїй.

Нꙋ є҃ А̂доѫ́лъ, къ четъ́циле ка́ре ле нꙋ́мъръ Прокóпіꙋс А̂ па́ртѣ чѣ дин коа́че де Дꙋ́нъре, а̂ꙋ фо́ст А̂ Да́кіа ноа́стръ; де ѿаръ че зи́че: къ ачѣ́ле сѫнт дин проти́въ кꙋ четатѣ́ Но́ве, че є̂ра́ дин колѡ̀ де Дꙋ́нъре, А̂ Да́кіа Рипе́нсе; ѩ̆ръ дин проти́въ кꙋ Да́кіа Рипе́нсе нꙋ ѥ́сте а̂лт цинꙋ́т фъръ Да́кіа ноа́стръ.

§. д҃.

Де А̂ва́рй.

Ла а̂нꙋл Дм҃нꙋлꙋ̆й 553. Лонгоба́рдїй, дꙋ́пъ кꙋ́м скріе Па́ꙋлꙋс Діа́конꙋс, оўни́цй кꙋ А̂ва́рїй, пре ка́рїй оўнїй А̂й кіамъ шѝ Хꙋ́ний, А̂й бътꙋ́ръ пре Ге́пиде де́й стинсеръ, кѫт май ни́чй ка́ре съ дꙋ́къ вѣ-

ste

a) Cum igitur in praesentia, Deo auctore, ita nostra Respublica aucta est, ut *utraque ripa Danubii* jam nostris civitatibus frequentetur, et tam Viminacium, quam Recidua, et Literata, *quae trans Danubium sunt*, nostrae iterum ditioni subjectae sint. *Novella XI. Iustiniani I.*

Ab urbe Viminacio porro pergentibns (*secundo nempe Istro.*) munitiones tres in ora Istri occurrunt, Picnus, Cupus, et Novae - - - contra Novas *in adversa continente* turris erat derelicta jam quidem, nomine Literata; Lederatam veteres appellarunt. Ex ea magnum, ac praevalidum Castellum fecit Imperator noster. Post Novas Castella sunt, Cantabazates, Smornes, Campses, Tanatas, Zernes, ac Ducepratum: *et in ripa ulteriori alia multa*, quae a fundamento aedificavit. *Procopius de Ædificiis Iustiniani* Lib. 4. cap. 6.

єте наȣ ръма́с. б) Кȣ ка́ре ꙟтѫмпла́ре се пръвъли̂ Да́кїа сȣ́пт стъпѫни́рѣ Ӑварилѡр.

§. є҃.

Да́кїа Во́лникъ.

Ла а̂нȣл Дѡмнȣлȣй 568. кȣ́м не лъсъ̀ мъртȣриси́т Па́ȣлȣс Дїа́конȣс Ка́ртѣ в҃. Кап з҃. є̂ши́нд Лонгоба́рдїй кȣ то́тȣл дин Панно́нїа, оу́нде лъкȣ́исе м҃в. де а̂ни́, ка съ мѣ́ргъ ла Іта́лїа; лъса́ръ Панно́нїѧ прїѧ́тенилѡр съй Хȣ́нилѡр саȣ Ӑварилѡр: б) ка́рѣ Ӑва́рїй є̂ши́нд дин Да́кїа, ѡ̂ ши̂ кȣпри́нсеръ, ши̂ се а̂шеза́ръ а̂ лъкȣи̂ ꙟтръ́нса. Нȣмъ ꙟдое́ск, къ а̂тȣ́нчй Ӑва́рїй то́цй а̂ȣ є̂ши́т дин Да́кїа, кѫнд се стръмȣта́ръ ла Панно́нїа; пе́нтрȣ къ а̂ша̀ є̂ра̀ да́тина варва́рилѡр, съ лъкȣѧ́скъ пѫнъ ла ѡ̂ вре́ме ꙟтрѡ цѣ́ръ, а̂по́й кѫнд се стръмȣта̀ а̂и́рѣ де а̂колѡ̀, кȣ то́цй се дȣчѣ̀.

Ни́чй

а) Obiit interea Turisendus Rex Gepidarum, cui successit Cunimundus in Regno. Qui vindicare veteres Gepidorum injurias cupiens, rupto cum Langobardis foedere, bellum potius quam pacem elegit. Alboin vero cum Avaribus, qui primum Hunni, postea a Regis proprii nomine Avares appellati sunt, foedus perpetuum iniit, dehinc ad praeparatum a Gepidis bellum profectus est. Qui cum adversus eum e diverso properarent, Avares, ut cum Alboin statuerant, eorum patriam invaserunt - - - - Committitur ergo praelium, pugnatum est totis viribus. Langobardi victores effecti sunt, tanta in Gepidos ira saevientes, ut eos ad internecionem usque delerent, atque ex copiosa multitudine, vix nuncius superesset - - - . Gepidorum vero genus ita est diminutum, ut ex illo jam tempore ultra non habuerint Regem, sed universi, qui superesse bello poterant, aut Langobardis subjecti sunt, aut usque hodie Hunnis eorum patriam possidentibus, duro imperio subjecti gemant. *Paulus Warnefridus Langobardus, Diaconus Forojuliensis de Gestis Langobardorum.* Lib. 1. cap. 27.

б) Tunc Alboin sedes proprias, hoc est Pannoniam, amicis suis Hunnis contribuit, eo scilicet ordine, ut si quo tempore Langobardi necesse esset reverti, sua rursus arva repeterent. Igitur Langobardi relicta Pannonia, cum uxoribus et natis, omnique suppellectili Italiam properant possessuri. Habitaverunt autem in Pannonia annis quadraginta duobus; de qua egressi sunt mense Aprili, per indictionem primam, alio die post sanctum Pascha, cujus festivitas eo anno juxta calculi rationem, ipsis Kalendis Aprilibus fuit, cum jam a Domini incarnatione anni quingenti sexaginta octo essent evoluti. *Paulus Diaconus.* Lib. 2. cap. 7.

Ниче ѡдатѫ Ромáнїй чей дин Дакїа, дин зилеле лȣй Галлїенȣс нȣ аȣ пȣтȣт сѫ рѫсȣфле ка акȣм: де ѡарѫ че ешинд Аварїй ла Паннонїа, ꙟ локȣл лѡр ниче ѡ гинтѫ варварѫ нȣ аȣ ꙟтрат ꙟ Дакїа; чи сингȣри Ромáнїй аȣ рѫмас. Атȣнчи ꙟпѫрцїиле Ромáнилѡр дин Дакїа че ера стрѫмторате пре ла мȣнцй (кап Г. §. Е.) ꙟчепȣрѫ кȣ волничїе асе лѫцй, асе лѫрцй. Динтрѫ ачѣсте ера ꙟпѫрѫцїиле, ꙟтрȣ каре афларѫ Оунгȣрїй, кѫнд ꙟтрарѫ ꙟ Паннонїа, Кѫпетенїй пре Џелȣ, пре Менȣморȣт, пре Глад.

Ла капетȣл сȣтей а ѡпта, кȣм скрїе Егинхардȣс ꙟ вїаца лȣй Карол челȣй маре ла анȣл 795. Пипинȣс фечорȣл лȣй Карол, бѫтѫнд ши кȣ тотȣл кончецинд пре Аварй; пре чей дин ѡастѣ Аварилѡр, карїй рѫмасѣсе вїй дин рѫсбою, ꙗȣ фȣгѫрит престе Тиса дин коаче. а) Де атȣнчи никѫири нȣ саȣ май аȣзит нȣмеле Аварилѡр дин коаче де Тиса, мѫкар кѫ, кȣм зисей, пре чей рѫмашй вїи дин рѫсбою, ꙗȣ силит а трѣче Тиса дин коаче. Де оунде, ми се паре, кѫ Аварїй чей фȣгѫрицй дин коаче де Тиса, мѫкар кѫ се анȣмеск Аварй саȣ Хȣнй ла Егинхардȣ, ꙟтрȣ адевѫр наȣ фост Аварй, чи Склавй; де каре нѣм сѫ щїе, кѫ мȣлцй аȣ фост кȣ Аварїй; ши нȣмай пентрȣ ачѣѧ се нȣмеск Аварй саȣ Хȣнй, пентрȣ кѫ аȣ фост ꙟ ѡастѣ Аварилѡр, пре кȣм астѫзй пре Оунгȣрй, пре Ромѫнй, пре Сѫрбй ши пре чеѧ лалцй, кѫцй се афлѫ ꙟ ѡастѣ Немцѣскѫ ла рѫсбою ꙟй кїамѫ Немцй, мѫкар кѫ де вицѫ нȣ сѫнт Немцй. Ꙟдемнȣл пѫререй мѣле ачещїѧ де аколѡ атѫрнѫ, кѫ, кȣм зисей, нȣмеле Аварилѡр дȣпѫ ачѣѧ нȣ саȣ май аȣзит дин коаче де Тиса; ꙗрѫ Склавїй аȣ фост дин коаче де Тиса, пре карїй ꙟй афларѫ Оунгȣрїй, кѫнд аȣ венит ꙟ Ардѣл, лѫкȣиторй кȣ Бласїй, адекѫ кȣ Ромѫнїй, кȣм скрїе Нотарїȣл лȣй Бела кап

а) Pipinus autem Hunnis trans Tizam fluvium fugatis, eorumque regia, quae ut dictum est, Ringus, a Langobardis autem campus vocatur, ex toto destructa, direptis pene omnibus Hunnorum opibus etc. *Eginhardus in vita Caroli Magni ad annum* 795.

ке. Адекъ, скъпѫнд ачѣѫ дин пїерзаре Аварилѡр, пре карїй ꙗ8 конченит Пипин8с; ей шѣ8 цин8т н8меле нѣм8л8й съ8, ши са8 кїемат Склави. Деспре Склавїй ачешѣ вом авѣ ѧкъ прилеж а гръи май жос, оунде вом к8вѫнта деспре Сък8їй дин Ардѣл.

Дела пїерзаре Аварилѡр прин Пипин8с къш8натъ Романїй чей дин Дакїа а8 ав8т паче адѫнкъ прет8тиндинѣ, тръинд ѧ волничїе, пѫнъ кътръ капет8л са8 сфѫршит8л с8тей а ноаѡ дела ѧтр8пареѣ л8й Хс, кѫнд ѧтраръ Оунг8рїй ѧ Паннонїа.

Д8пъ че а8 стинс Пипин8с пре Аварй; ши цин8т8л чел ѧтръ Д8нъре ши ѧтръ Тиса, вени с8пт пътѣреѣ Фрѫнчилѡр. Къ Егинхард8с ѧ вїаца л8й Карол чел8й маре, дескрїинд църиле, каре лѣ8 мощенит Карол, зиче: „Д8пъ че амѫндоаѡ Паннонїиле, ши п8са ѧ чѣлалтъ рѫпъ а Д8нърей Дакїа, ши Истрїа, ши Либ8рнїа, ши Далматїа„ ш. ч. а) Оунде л8минат се вѣде, къ Егинхард8с прин Дакїа а8 ѧцелес цѣра ачѣѫ че ꙗсте ѧтръ Д8нъре ши ѧтръ Тиса, оунде ф8сѣсе Ринг8л Аварилѡр, ꙗръ н8 Дакїа чѣ адевъратъ, кареѣ е дин коаче де Тиса. Пентр8 къ Егинхард8с ачела цин8т ѧл н8мѣще Дакїа, кареле ѧ рѫпа Д8нърей чѣ дин коаче стъ ѧпротива Паннонїей: чи ачела цин8т, кареле ѧ рѫпа Д8нърей чѣ дин коаче стъ ѧпротива Паннонїей, е цѣра чѣ ѧтръ Д8нъре, ши ѧтръ Тиса: Дакїа чѣ адевъратъ стѫнд ѧ рѫпа Д8нърей чѣ дин коаче ѧпротива Мисїей.

Ѧтръ Д8нъре ши ѧтръ Тиса, каре цѣръ, к8м въз8м май с8с, Егинхард8с ѡ кїамъ Дакїа, прек8м се вѣде дин Анналеле ачел8ѫши Егинхард8с чѣле деспре фаптеле л8й Л8довик8с Пї8с ла ан8л 824. лък8ѫ оун нѣм че се зичѣ Аботрити, ши Предененценти. б) Ꙗръ Аботритїй

a) Postquam utramque Pannoniam, et appositam in altera Danubii ripa Daciam, Histriam quoque, et Liburniam atque Dalmatiam etc. *Eginhardus in vita Caroli Magni.*

c) Ceterum Legatos Abotritorum, qui vulgo Predenecenti vocantur, et contermini Bulgaris Daciam Danubio adjacentem incolunt, qui et ipsi adventare nunci-

трїтїй сау Предененцентїй а фи фост сою де Склави, ачелеши Аннале алуй Егинхардус ла анул 822. ну не ласъ ане адои. а) Ачеяши не аваць Кроника че векїе а Мънъстирей Моиссїачене ла анул 808. Ан-тръ Скрипторїй фрънчещй, Том г. б) Пре Склавїй ачея динтръ Дунъ-ре, ши динтръ Тиса, пре карїй ий зъхъ Булгарїй ан зилеле Ампъра-тулуй Лудовикус Пїус; ши ей чере ажуторю дела ачелаши Ампърат асупра Булгарилор, ну се лъсаръ Булгарїй, пънъ ну ий апинс токма ла мунцй, оунде ий афларъ Оунгурїй кънд ау антрат антъю ан Пан-нонїа. Везй Нотарїул луй Бела кап ei. каре лок ил вом чети ши ной май жос.

§. 5.

Рωманїй чей дин Дакїа луй Траїан ничй ωдатъ нау фост супушй Булгарилωр.

Лучїус Далмата ан Картъ 5. ку ворбе гоале зиче, къ Рω-манїй чей дин коаче де Дунъре май де мулт ау фост супушй Бул-гарилωр; ши апой супт нуме де Пацинаце сау трас де супт путере Булгарилωр. Дрепт дин Скрипторїй Византинй е адеверит, къ май де

nunciabantur, illico venire permisit. Qui cum a Bulgaris inique infestari se quererentur, et contra eos auxilium sibi fieri deposcerent, domum ire, atque iterum ad tempus Bulgarorum Legatis constitutum redire jussi sunt. *Eginhardus*, *Annales de Gestis Ludovici Pii Imp. ad annum* 824.

a) Ipse vero peracta autumnali venatione trans Rhenum hyematum ad Franco-nofurt profectus est: ibique generali conventu congregato, necessaria quae-que et ad utilitatem Orientalum Regni sui finium pertinentia, more solenni cum Optimatibus, quos ad hoc evocari jusserat, tractare curavit. In quo conventu omnium Orientalium Sclavorum, hoc est Abotritorum, Soraborum, Wilzorum, Behemannorum, Maruanorum, Predenecentorum, et in Pannonia residentium Avarum Legationes cum muneribus ad se missis excepit. *Ibid.* ad ann. 822.

b) Et Godofredus Normannorum Rex venit super illos Sclavos, qui dicuntur Abotriti, et vastavit magnam partem regionis eorum, et aliquas civitates de-struxit. *Chronicon vetus Moissiacensis Cœnobii ad ann.* 808. *Francico-rum Scriptorum* Tom. 3.

де мꙋлт дин коаче де Дꙋнъре аꙋ фост ѡ цѣръ, карѣ лѡр ле плъкꙋ а ѡ кїема Бꙋлгарїа; чи съ фи фост ачѣꙗ ꙟ Дакїа лꙋй Траїан, карѣ ѡ лъкꙋа Ромѫнїй, ничй оунꙋл нꙋ гръѫще. Дечй, де аꙋ ши фост ѡаре кѫнд ѡ Бꙋлгарїе дин коаче де Дꙋнъре; де аколѡ нꙋ оурмѣꙅъ, къ ачѣꙗ аꙋ фост ꙟ Дакїа лꙋй Траїан: де ѡаръ че дин коаче, ши лѫнгъ Дꙋнъре, нꙋ сингꙋръ Дакїа лꙋй Траїан, чи ши алтъ цѣръ май єра, адекъ чѣ ꙟтръ Дꙋнъре ши ꙟтръ Тиса дин Противъ Паннонїей: де оунде ши нꙋмеле Бꙋлгарилѡр, пре кꙋм май жос, оунде вом гръй деспре ꙟчепꙋтꙋл нꙋмелꙋй Бꙋлгарилѡр, вом арътà, къ асѣмене адевърꙋлꙋй ѩсте съ фи лꙋат ꙟчепꙋт.

Кѫнд ꙟтраръ Оунгꙋрїй ꙟ Паннонїа, кꙋм скрїе Нотарїꙋл лꙋй Бела, деспре каре май пре ларг вом кꙋвѫнтà ꙟ оурмъторюл кап, ꙟтръ Дꙋнъре ши ꙟтръ Тиса аꙋ афлат ꙟ партѣ чѣ дин жос Бꙋлгарй, ꙟ партѣ чѣ дин сꙋс Склавй, тоцй сꙋпт стъпѫниторю Бꙋлгъреск Саланꙋс, кареле шедѣ ꙟ ѡрашꙋл че Нотарїꙋл лꙋй Бела ла кап л҃д. ꙟл кїамъ Тетел. Нꙋ айрѣ даръ Бꙋлгарїа чѣ дин коаче ши лѫнгъ Дꙋнъре, деспре карѣ ворбеск Скрипторїй Византинй, поцй съ ци ѡ нълꙋчещй, фъръ ꙟтръ Дꙋнъре ши ꙟтръ Тиса.

Никифѡр Патрїархꙋл Цариградꙋлꙋй ꙟ Бревїарїꙋл Историческ, ши дꙋпъ дѫнсꙋл Ѳеѡфан ꙟ Хронографїе, ѩръ дин Ѳеѡфан Исторїа Мисчелла ꙟ Картѣ д҃і. скрїꙋ съ фи фост ла лакꙋл Меотис, де оунде аꙋ венит Хꙋнїй, Бꙋлгарїꙗ вѣкїе чѣ маре. Аколѡ фїинд, ꙅик, Къпетенїе ѡаре кареле Кꙋврат саꙋ Коврат, кѫнд фꙋ апроапе де моарте порꙋнчи челѡр чинчй фїй ай сꙋй, ка съ лъкꙋяскъ ꙟпреꙋнъ, къ ашà ꙟшй вѡр ꙟтъри ꙟпъръцїꙗ. Ꙗръ єй ꙟпротива порꙋнчей татълꙋй лѡр, дꙋпъ моартѣ лꙋй фїеще кареле лꙋѫндꙋшй пъртичика ѡаменилѡр сꙋй, се дꙋсеръ карѣ ꙟтрѡ парте, каре ꙟтралта, сингꙋр чел май маре ръмѫнѫнд ꙟ мошїꙗ тътѫнескꙋ. Ꙗл трєилѣ динтръ ачещѣ кꙋ нꙋмеле Аспарꙋх, трекѫнд апеле Данапрꙋ ши Данастрꙋ; ꙟтръ ачѣсте ши ꙟ-

тръ

тръ Дꙋ́нъре се а̂шезъ̀ кꙋ ѡаменїй съй ла оу̑н ло́к, ка́реле пре ли́мба са ꙟл кїа́мъ Ѡ̑глꙋ сау Ѡ̑нглꙋ. Прекꙋ́м Бꙋлга́рїа вѣ́кїе чѣ ма́ре де-ла ла́кꙋл Мео́тис, а̂ша̀ ши̇̀ повѣ́стѣ чѣ де́спре Крꙋва́т ши̇̀ де́спре деспърци́рѣ фїилѡр лꙋй дешепта́цїй ѡ̂ сокоте́ск ꙟтръ Фа́бꙋле. Ни́че де а̂и́рѣ нꙋ а̂ꙋ лꙋа́т приле́ж Фа́бꙋла а̂чѣ́ста, фъ́ръ де а̂коло̀, къ фїи́нд ши̇̀ Бꙋ́лгари местека́ци ꙟтръ Хꙋ́ни, Скрипто́рїй Гречѣ́шти че́й май дин ко́аче ꙟй местека́ръ ла ѡ̂лаатъ, кѫт ꙟло́к де Бꙋ́лгари ѕичѣ̀ Хꙋ́ни, ши̇̀ ꙟ ло́к де Хꙋ́ни Бꙋ́лгари, ши̇̀ а̂ша̀ се нълꙋчѝ Бꙋлга́рїа ла Мео́тис, де оу́нде а̂ꙋ є̂ши́т Хꙋ́нїй ꙟ ко́аче. a)

Май

---

a) Quia vero Bulgaris - - Hunni jam inde a temporibus Athilae commixti erant, quibus cum socia jungentes arma Graecorum imperio gravissimi fuere, inde factum, ut a posterioribus Graecis Scriptoribus, veluti Nicephoro, Constantino, ac Theophane, *Hunni* pro Bulgaris, et vice versa, saepe dicerentur. Atque hoc est, quod rebus Slavicis maximam ab hominum memoria peperit confusionem. Huic malo accessit illud, quod, cum Theophanes, ac Nicephorus *Bulgaros* (ita perperam pro Hunnis) ab Maeotide accersissent, turba Slavicorum Scriptorum tempus sibi opportunum adesse rata, uti tum secula erant, a *Volga* ad Istrum deducere nihil dubitavit Bulgaros, in primis quod apud recentiores Geographos *magnam Bulgariam* orientali *Volgae* fluminis ripa signatam vidissent, a qua tamen regione Bulgari nostri tantum semper, quantum ab Istro Volga, remoti erant. Ita videlicet vocum analogia, non sat examinata, doctissimis etiam viris imponit. Et ubi quaeso, *Volgae* nomen ad haec, de quibus agimus, tempora? Ατηλ Graecis, Ατελ, Αταλις, Tataris *Atil* dicebatur. Finge hinc Bulgaros, si potes! Miror sane doctos id non observasse viros. *Katancsich de Istro.* cap. 7. §. 19.

Sed, inquis, quid cum Theophane sumus facturi, qui Bulgariam ad Maeotim statuit? Ajo, Theophanem, Seculi IX. Scriptorem, e sua loqui aetate, qua Hunni cum Bulgaris jam permisti erant, eadem pene ratione, qua Slavos cum Avaribus male commissos supra memoravimus. Vetustiores, uti Procopius, Agathias, Menander, qui Hunnica tradidere, ne bitta quidem de Bulgaris; quos ipsi tamen, si aetate sua ad Maeotim, ubi a recentioribus ponuntur, habuissent, citra dubium commemoraturi erant. Ac duo quidem priores a Maeoti Vturguros, et Cuturguros ad Istrum deducunt, sed neuter Bulgaros facit, quin Agathias palam *Hunnos.* Mihi vero potior coaevi quam recentioris cujuspiam ratio habenda esse videtur. Et quid est, quod nullam hodie seu ad Maeotim, sive ad Volgam videmus Bulgariam? *Ibid.* §. 20. *Et in Notis ad* §. 21. *sub Litera* c. ait: „ De Cubrati filiis fabulam *apud Pray Avar. ad ann.* 667. vide etc. „

Май ȃколѡ̀ повестинд лъȣдацїй Никифѡр шѝ Ѳеофан ла ӑнȣл ӑі. ȃлȣй Константин Погонат ꙟпърател̂ȣй Рѡманилѡр дела Цариград, кареле ӑсте ӑнȣл Дмнȣлȣй 679. кȣм ȃȣ ꙟчепȣт ꙟпърѫцїѧ Бȣлгарилѡр престе Дȣнъре дин колѡ̀, зик, къ гинта Бȣлгарилѡр че ѥра лъкȣиторе ла Дȣнъре ȃȣ порнит ȃ прѫда цинȣтȣл Рѡманилѡр чел ꙟвечинат Дȣнъреи. Де оунде Константин ѡ̆асте гре̂ фоарте шѝ пре оускат шѝ пре ȃпъ ȃȣ скȣлат ȃсȣпра лѡр; чѝ, Бȣлгарїй бътȣръ ѡастѣ лȣй Константин, шѝ трекѫнд Дȣнърѣ ȃжȣнсеръ ла Варна, шѝ май ꙟколѡ̀ кȣпринсеръ, кѫт ꙟпъратȣл фȣ силит кȣ ȃчѣ токмалъ съ факъ паче кȣ Бȣлгарїй, кѫт ꙟтот ӑнȣл съ ле дѣ даждє. Ꙟтрȣ ȃчѣста се каде ȃлȣ ȃминте ꙟтѫю, къ ничй оунȣл дин зишїй Скрипторй нȣ зиче къ доаръ ѡ̆аменїй лȣй Аспарȣх съ фѝ прѫдат ȃтȣнчй цинȣтȣл ꙟпърѫцїей Рѡманилѡр, шѝ ѥишй съ фѝ трекȣт Дȣнърѣ ӑшй фаче дин колѡ̀ ꙟпърѫцїе. Адоаѡ, кȣвинтеле лȣй Ѳеѡфан, кѫнд зиче, къ пъмѫнтȣл, кареле ꙟл цинѣ Бȣлгарїй ꙟ зилеле лȣй, ꙟ времѣ лȣй Константин Погонат ȃȣ фост ȃ ꙟпърѫцїей Крещинилѡр, ӑдекъ ȃ Рѡманилѡр, а) ниче кȣм нȣ се пот ꙟцелѣџе ȃшȃ, къ доаръ пъмѫнтȣл ȃчела ѥ дин коаче де Дȣнъре: кѫт ꙟ зилеле лȣй Погонат ꙟпърѫцїѧ Рѡманилѡр съ фѝ ȃвȣт дин коаче де Дȣнъре, ӑдекъ ꙟ Дакїа чевашй цинȣт, кареле ꙟ зилеле Скрипторȣлȣй Ѳеофан съл фѝ мощенит Бȣлгарїй, нȣ се пот, зисей, ꙟцелѣџе ȃшȃ кȣвинтеле лȣй Ѳеофан, пентрȣ къ, мъкар къ Їȣстинїан ꙟпърат, кȣм възȣм май сȣс §. г. ȃпȣкасе ȃ цинѣ нискарй четъцй дин коаче лѫнгъ Дȣнъре; тотȣшй дȣпъ ȃчѣѧ ле пїердȣръ Рѡманїй, прекȣм шѝ де ȃколѡ̀ лȣминат се вѣде, къ Симоката скрїе ꙟ Картѣ з. кап єі. кȣм ꙟтръ ꙟпъратȣл Маврикїе, шѝ ꙟтръ Хаганȣл Аварилѡр кȣ ȃчѣ токмалъ се легъ паче,

а) Eam nimirum nunc ipsi occupant terram, quae tum Christianorum ditionis erat. *Theophan. in Chronographia ad ann.* 11. *Constantini Pogonati.*

чѣ, ка Дȣнъреѣ сѫ фіе хотарȣл ꙟтрѫ ꙟпъръцїѧ Рѡманилѡр, ши ꙟтрѫ а Аварилѡр. а) Немика даръ нȣ авѣ Романїи дин коаче де Дȣнъре ꙟ зилеле лȣй Константин Погонат. Нȣ алт пъмѫнт даръ ꙟцелѣџе Өеофан, кѫнд зиче, къ ачела, кареле акȣм ꙟл цин Бȣлгарїи, ꙟ зилеле лȣй Погонат аȣ фост а Рѡманилѡр, фъръ цѣра ачѣѧ дин колѡ де Дȣнъре, карѣ дȣпъ че ѡаȣ кȣпринс Бȣлгарїи саȣ зис Бȣлгарїа. Чѣѧ че Өеофан гръѧще, пе де асȣпра нȣмай, деспре цѣра, карѣ ꙟ зилеле лȣй ѡ цинѣ Бȣлгарїи, ши ꙟ време лȣй Константин Погонат аȣ фост а Рѡманилѡр, Константин Порфирогенитȣл ꙟ Картѣ в. деспре Темате, ѡ спȣне мъръцинит анȣминд локȣриле, каре сѫнт дин колѡ, нȣ дин коаче де Дȣнъре. в) Пѫнъ даръ де пъмѫнжен цѣс ачѣѧ, карїи дин кȣвинтеле ачѣле алȣй Өеофан (къ ниче алтъ оумбръ де довадъ нȣ пот сѫ адȣкъ) се скрем а аръта, къ цинȣтȣл, кареле ꙟтѫю ꙟл лȣаръ Бȣлгарїи дела Романи ꙟ зилеле лȣй Константин Погонат, аȣ фост дин коаче де Дȣнъре ꙟ Дакїа, ши фїинд къ ꙟ Дакїа лъкȣитори ѥра Рѡмѫнїи, траг оурмаре, къ Рѡмѫнїи чеши дин Дакїа лȣй Траїан ѡаре кѫнд аȣ фост сȣпȣши Бȣлгарилѡр.

Пентрȣ лимпеде ꙟцелѣџерѣ бътѣй Бȣлгарилѡр кȣ ѡастѣ лȣй Константин Погонат, карѣ ѡ спȣн Никифор ши Өеофан ꙟсъмнѫм ши

ачѣѧ,

а) Ex pacto autem Ister ad Romanorum, Abarumque fines dirimendos constituitur, et potestas eisdem contra Slavos trajiciendi conceditur, *Simocatta* Lib. 7. cap. 15.

в) Etenim Bulgaria, et Ister fluvius, et mons percelebris Haemus nuncupatus, qui usque ad Pontum pertinet, Thraciae partes fuerunt, nunc autem alienae, et sejunctae existunt. Caeterum Thraciae Thema sub Imperatore Constantinopolitano constitutum ad ejus jura, et ministeria redactum erat, nec ullus unquam Praetor in ea fuerat. At ex quo infensa Deo Bulgarorum natio ad Istrum fluvium trajecit, tunc etiam Imperator ipse coactus fuit, ob incursiones, et impressiones Scytharum, et ipsorum Bulgarorum ad Thematis ordinem Thraciam, reducere, et Praetorem in eo Themate creare. Barbarorum autem transitus ad Istrum fluvium circa finem imperii Constantini Pogonati exstitit, unde eorum nomen inclaruit, ac pervagatum est, *Constantinus Porphyrogenitus* Lib. 2. de Thematibus.

ѫчѣ́ѧ, къ вине гръѧ́ще Пра́й ꙟ Аннале́ле Аварилѡр Ка́ртѣ в. кȣм къ Бȣ́лгарїй трекѫ́нд Дȣнърѣ ѫȣ фъкȣ́т ꙟ Ѳра́кїа пра́дъ, шѝ дȣ́пъ ѫчѣ́ѧ ѩ́ръшй сау ꙟто́рс дин коа́че де дȣ́нъре, шѝ ѫчѝ ѫȣ ѫщепта́т пре Константи́н Погона́т, ка́реле кȣ ѡ́асте грѣ̀ венѣ̀ ѫсȣ́пра лѡр. а)

§. ѯ.

Рѡмѫ́нїй шѝ дȣ́пъ вре́миле лȣй Аȣрелїа́н ѫȣ ръма́с ꙟ Да́кїа нѣ́м ѡсеби́т.

Ѣнгел ꙟ Апенди́чѣ са чѣ де́спре ꙟчепȣ́тȣл Рѡмѫ́нилѡр §. в. ѕи́че: къ то́кма съсе дѣ̀ ѫчѣ́ѧ, къ оу́нїй Рѡма́ний съ фѝ ръма́с ꙟ ѕи́леле лȣй Аȣрелїа́н ꙟ Да́кїа, а́декъ съ нȣ фѝ врȣ́т ѫ трѣ́че кȣ чѣ́ѧ ла́лцй пре́сте Дȣ́нъре дин колѡ̀; кȣ ѫнево́е се по́ате крѣ́де, ѫче́щѣ ꙟтрȣ ѫтѫ́та спȣ́рк де ги́нте прибѣ́џе, оумблъто́аре ꙟсȣ́с шѝ ꙟ жо́с, съ фѝ ста́т ка ги́нтъ ѡсеби́тъ, а́декъ, съ нȣ-се фѝ местека́т кȣ а́лтъ ги́нтъ прин късъто́рїй, съ нȣ се фѝ ръсипи́т, чѝ пȣ́рȣрѣ ꙟ лъка́шȣриле са́ле съ фѝ ръма́с; шѝ ѕи́че, къ ѥ́л кȣ ѫтѫ́та ма́й вѫрто́с нȣ крѣ́де ѫчѣ́ѧ, къ ни́чй оу́н Скрїито́рю врѣ́дник де креди́нцъ нȣ се а́флъ, ка́реле съ фѝ лъса́т скри́с, кȣм къ Рѡма́нїй ръмѫнѫ́нд ꙟ Да́кїа, ѫȣ оурма́т ѫ стà ги́нтъ ѡсеби́тъ; нȣ сау местека́т кȣ а́лтъ ги́нтъ прин късъто́рїй, нȣ сау ръсипи́т, чѝ пȣ́рȣрѣ ѫȣ ръма́с ꙟтрȣ лъка́шȣриле са́ле. *Ла* ка́ре ѫлȣй Ѣнгел ꙟдоа́лъ ръспȣ́ндем.

Да́къ ла́шй ѡда́тъ, къ оу́нїй Рѡма́ний ꙟ ѕи́леле лȣй Аȣрелїа́н, трекѫ́нд а́лцїй пре́сте Дȣ́нъре дин колѡ̀, ѫȣ ръма́с ꙟ Да́кїа, пре кȣм ѫм шѝ ѫдевери́т ма́й сȣ́с кап г. къ па́ртѣ чѣ ма́й ма́ре ѫ немърџини́тей ѫче́їѧ

а) Ex qua *Theophanis* narratione non operose colligitur, Bulgaros actis in Thracia praedis Istrum rursus trajecisse, atque istic intra munimenta Romanis praestolatos fuisse, quod, cum equites Constantini fuga ex errore corriperentur, eos trajecto Danubio ad Varnam Ponto Euxino adsitam urbem consequuti fuerint. *Pray Annalium Avarum.* Lib. 2.

ачеїѧ мꙋлцимй аꙋ рѫмас: липсѣще сѫ крезй шй ачѣѧ, кꙋм кѫ ачеѧ аꙋ рѫмас гинтѫ ѡсебитѫ, не аместекатѫ, шй статорникѫ ꙟтрꙋ лѫкашꙋриле сале, прекꙋм ера шй май наинте, де нꙋ се ва вѫди кꙋ мѫртꙋрисирй де Скрипторй векй врѣдничй де крединцѫ ꙟпротивѫ. Кѫ фѫрѫ кѫдинцѫ пофтѣще ачй Енгел мѫртꙋрисирй де Скрипторй врѣдничй де крединцѫ, карїй сѫ фи лѫсат скрис, кꙋм кѫ Романїй рѫмѫнѫнд ꙟ Дакїа, нꙋ саꙋ местекат кꙋ алтѫ гинтѫ прин кѫсѫторїй, ши нꙋ саꙋ рѫспѫндит, чй аꙋ рѫмас ꙟтрꙋ лѫкашꙋриле сале, фѫрѫ кѫдинцѫ, зисей, пофтѣще Енгел мѫртꙋрисириле ачѣле; пентрꙋ кѫ ꙟсꙋшй ачела, кареле спꙋне чева фаптѫ ноаѡ, ачела е деторю кꙋ мѫртꙋрисирй врѣдниче де крединцѫ сѫ адеверѣзе, кꙋм кѫ ꙟтрꙋ адевѫр саꙋ ꙟтѫмплат ачѣ фаптѫ де ел спꙋсѫ; ѩрѫ пре чела че ва тѫгѫдꙋи ачѣ фаптѫ невѫдитѫ, ничй ѡдатѫ нꙋл ꙟдѫторѣще фирѣ, ка сѫ вѫдѣскѫ, кꙋм кѫ нꙋ саꙋ ꙟтѫмплат ачѣ фаптѫ спꙋсѫ де алтꙋл; чй пꙋрꙋрѣ ꙟй дѫ фирѣ вое шй кѫдинцѫ а ѡ тѫгѫдꙋи, пѫнѫ кѫнд чела лалт кꙋ статорниче довѣде нꙋ ва адевери зиса са.

Дрепт ачѣѧ, де ѡарѫ че Енгел спꙋне фаптѫ ноаѡ, адекѫ, кꙋм кѫ Романїй чей рѫмашй ꙟ Дакїа саꙋ местекат кꙋ алте гинте прин кѫсѫторїй; саꙋ рѫсипит, шй нꙋ аꙋ рѫмас статорничй ꙟтрꙋ лѫкашꙋриле сале; нꙋ се каде ел сѫ пофтѣскѫ мѫртꙋрїй ꙟпротивѫ, чй ꙟсꙋшй трѫбꙋе дин Скрипторй векй сѫшй адеверѣзе зиса са; алтминтрѣ зиса лꙋй ачѣѧ рѫмѫне рѫсꙋфлатѫ, шй фѫрѫ де пꙋтѣре. Дарѫ ꙟдешерт вом ашепта саꙋ дела Енгел, саꙋ дела алтꙋл асѣменѣ лꙋй, ка сѫ не читѣскѫ ачей Скрипторй векй: кѫ ничй оунꙋл нꙋ се афлѫ ꙟтрꙋ тоатѫ векимѣ, кареле сѫ фи грѫит ачѣѧ: кѫ Романїй чей че аꙋ рѫмас ꙟ зилеле лꙋй Аꙋрелїан ꙟ Дакїа аꙋ сѫсе фи местекат кꙋ врѡ гинтѫ прин кѫсѫторїй, саꙋ сѫсе фи рѫсипит де кѫтрѫ ѡалатѫ, шй сѫ нꙋ фи рѫмас ꙟтрꙋ лѫкашꙋриле сале.

Ꙟсъ, мъкар къ нꙋ сѫнтем дѣторй а доведй, кꙋм къ Рѡманїй чей ръмашй ꙟ Дакїа, саꙋ нꙋ саꙋ местекат кꙋ алтъ ѡаре каре гинтъ прин късъторїй, саꙋ къ нꙋ саꙋ ръсипит, чй аꙋ ръмас ꙟ локꙋриле сале, гинтъ ѡсебитъ, адекъ аꙋ ръмас Рѡманй; тотꙋшй ка май кїар съсе вѣдъ деспꙋлпарѣ пъререй лꙋй Ѥнгел; ꙟтрꙋ асъмънарѣ челѡр че ам кꙋвѫнтат май сꙋс, кап а. §. ѕ. шй кап г. §. є. ръспꙋндем, къ Рѡманїй саꙋ Рѡмѫнїй, престе тот гръинд, пꙋрꙋрѣ пънъ астъꙁй саꙋ ꙟгрецошат асе късъторй кꙋ мꙋерй де алт нѣм. Ачѣстъ фире а Рѡмѫнилѡр де ар фй фост кꙋноскꙋтъ лꙋй Ѥнгел, кред єꙋ, къ нꙋ ар фй върсат аша лесне ѡраклꙋ, кꙋм къ аневое се поате крѣде ꙟтрꙋ атѫта спꙋрк де гинте оумблътоаре ꙟ сꙋс шй ꙟ жос съ нꙋ се фй местекат Рѡманїй кꙋ алте гинте прин късъторїй.

Шй ръвърсѫндꙋсе ꙟвѫрстате гинте варваре ꙟ Дакїа, пънъ ꙁъковѣ аколѡ, шй де аколѡ пꙋрта ръсбою асꙋпра алтѡр църй, въꙁѫнд пре ачей Рѡманй дин Дакїа, къ сѫнт вѫношй, шй инимошй; аꙋ нꙋ ѥсте а крѣде, къ пре мꙋлцй дин трѫншїй ꙟй вѡр фй пофтит, ба ꙟй вѡр фй шй рꙋгат, ба оунїй, ꙟ карїй май таре фїербѣ сѫнџеле спре ръсбою, се вѡр фй шй ꙟбїѧт а фй лѡр спре ажꙋторю ла ръсбою? Че лꙋкрꙋ поате фй май фиреск де кѫт ачеста? Дꙋпъ че єшїѧ гинта ачѣѧ дин Дакїа, шй ꙟтра алта, асѣменѣ фъчѣ шй кꙋ ачѣѧ, ꙟпрежꙋръриле тимпꙋрилѡр сфътꙋиндꙋй съ лꙋкре аша. Де ачїѧ Катанчич ꙟ Картѣ, карїѧ ꙟй дѣде нꙋме, де Истро, Кап й. §. д. мъкар къ лꙋй ꙟй плаче а крѣде, кꙋм къ мошѣнїй Дакїей аꙋ фост Склавїй сън; тотꙋшй бине афлъ, кꙋм къ ѡ оунире ꙟцелѣптъ ка ачѣста кꙋ гинтеле чѣле стреине ꙟй цинꙋ пре Рѡмѫнй статорничй ꙟ Дакїа. a) Аꙋ ꙟпърцеск акꙋм Рѡмѫнїй ꙟ Дакїа сꙋпт стъпѫнирѣ Аꙋстрїей? шй тотꙋшй май мꙋлцй

a) Hodie quidem uulli praeter *Valachos* sunt Italici apud nos coloni; qui quod majori essent numero, juncta cum indigenis societate, perstitere usque hodie. *Katantsich de Istro.* cap 8. §. 4.

мꙋлцй ѿсташй сѫнт ꙟ Дакїа динтрꙟ Рѡмѫнй, де кѫт динтрꙟ алте гинте сꙋпт стѣгꙋриле бꙋнꙋлꙋй ꙟпърат ал Аꙋстрїей. Аша ѥсте а креде, къ се фъчѣ шй ꙟ времиле варварилѡр чѣле май сꙋс зисе: шй пентрꙋ причина ачѣѧ пꙋтѣ съ айбъ Рѡманїй паче ꙟ Дакїа декътръ варварїй ачѣѧ; шй кꙋ атѫта май вѫртос съй ласъ варварїй несминтицй дин лъкашꙋриле лѡр, къ фїинд варварїй ачѣѧ гинте номаде, адекъ нестаторниче ꙟ лок, шй каре май вѫртос се ꙟбогъцѣ кꙋ ръпирй шй кꙋ пръзй де прин тоалте цѫрй, ѥръ нꙋ кꙋ агонисирѣ пъмѫнтꙋлꙋй, прекꙋм ань҄ме деспре Хꙋнй мъртꙋрисѣще Амїанꙋс Марчелинꙋс Картѣ лa. кап в. кꙋм ачѣѧ ничй нꙋ аръ, ничй нꙋ се атинг вре ѡдатъ де коарнеле плꙋгꙋлꙋй; a) шй лѡр ле ера де фолос, ꙗсъ ръмѫнъ Рѡманїй статорничй ꙟтрꙋ лъкашꙋриле сале, шй съшй лꙋкре мошїиле, ка шй фамилїиле варварилѡр съсе ꙟжꙋтꙋре дин сꙋдоарѣ Рѡманилѡр.

Де ачїѧ ѥсте, къ ꙟ сꙋта а ноаѡ дела Хс, кѫнд аꙋ венит Оунгꙋрїй кꙋ ѡасте ꙟ Ардѣл, афларъ аколѡ пре Рѡмѫнй сꙋпт нꙋме де Влахй, Власй гинтъ ѡсебитъ, прекꙋм скрїе Нотарїꙋл лꙋй Бела, кꙋ Домнꙋл лѡр Џелꙋ; лѫнгъ карїй ера липицй Склавїй. Дечй ꙟ сꙋта а ноаѡ Рѡмѫнїй саꙋ Рѡманїй ера гинтъ ѡсебитъ ꙟ Дакїа: кѫнд ръмасеръ ꙟ зилеле лꙋй Аꙋрелїан ꙟ Дакїа, ꙟкъ аꙋ ръмас гинтъ ѡсебитъ. Кѫнд даръ аꙋ ꙟчетат Рѡманїй а фй гинтъ ѡсебитъ? Шй кѫнд апой ѥръшй се алѣсеръ дин спꙋркꙋл варварилѡр, шй се фѣчеръ гинтъ ѡсе-

---

a) Hunnorum gens - - omnem modum feritatis excedit. - - prodigiosae formae et pandi, ut bipedes existimes bestias, vel quales in commarginandis pontibus effigiati stipites dolantur incomte. - - - Ædificiis nullis unquam tecti. - - Nec enim apud eos vel arundine fastigatum reperiri tugurium potest. - - Galeris incurvis capita tegunt; hirsuta crura coriis munientes hoedinis. - - *Nemo apud eos arat, nec stivam aliquando contingit.* - - Inconsultorum animalium ritu, quid honestum, inhonestumve sit penitus ignorantes. - - Hoc expeditum indomitumque hominum genus, externa praedandi aviditate flagrans immani, per rapinas finitimorum grassatum etc. *Ammianus Marcellinus* Lib. 31. cap. 2.

ѡсебитъ? Лȣкрȣ не ꙟдоит ѩсте, къ Рѡманїй чей ръмашй ꙟ Дакїа дȣпъ Аȣрелїан пȣрȣрѣ аȣ фост гинтъ ѡсебитъ.

КАП. Е.

Пентрȣ дескълекарѣ Оунгȣрилѡр ꙟ Ардѣл.

§. А.

Некȣмпътатъ драгосте аȣ авȣт Нотарїȣл лȣй Бела спре Оунгȣри.

Чел дин тѫю ꙟтръ тоцй Историчїй, чѣле че сѫнт пентрȣ ꙟтрарѣ лȣй Тȣхȣтȣм кȣ ѡастѣ оунгȣрѣскъ ꙟ Ардѣл, ле скрисе пре ла капетȣл сȣтей а доаѡ спрезѣчѣ дела Хс Нотарїȣс алȣй Бела Краюлȣй Оунгȣреск; кареле пънъ ачи аȣ фост Анонимȣс, адекъ, не анȣмит, а кърȣѫ нȣ исаȣ щїȣт нȣмеле; ѩръ акȣм, прекȣм ꙟвѣцъ Енгел ꙟ Апендичѣ чѣ деспре ꙟчепȣтȣл Рѡмѫнилѡр §. Д. нȣ е май мȣлт анонимȣс, дȣпъ кȣм ꙟсȣшй аȣ арътат ла Виндичїиле анонимȣлȣй але лȣй Данїел Корнидес, е Паȣлȣс Епископ ал Паписташилѡр Оунгȣрй дин Ардѣл, кареле аȣ кȣстат ꙟ ӡилеле лȣй Бела ал трейле Краюлȣй Оунгȣрилѡр, а) *)

Ачест

a) Vellicant auctoritatem anonymi Belae notarii, quem tamen non Anonymum amplius, sed Paullum Episcopum Transylvanum sub Bela III-tio. vocandum esse. *Engel in Appendice de origine Valachorum* §. 4.

*) ꙟ ӡилеле ачѣсте Їѡсиф Керестȣри, Професорȣл Историей Оунверсале, шй ачейй Прагматикъ а Кръимей Оунгȣрещй, ꙟ Кръѫска Оунверситате дела Пеща, аȣ дат ла типарю ѡ Дисертацїе деспре вѣкȣл Нотарїȣ-

Ꙗчест Нотарїȣ атѫта фȣ ꙟбътат де драгостѣ Оунгȣрилѡр, кѫт нȣ нȣмай фъръ кȣмпът мъреще лаȣделе Оунгȣрилѡр, ши микшорѣзъ вѫртȣтѣ алтѡр нѣмȣрй; чй ꙟкъ фїинд Оунгȣрїй пъгѫни, нȣ се стидѣще, асȣпра Каноанелѡр Ѳеологїей, ши а Ѡрфодоѯїей, а скрїе, кȣм къ ачѣле дарȣрй фъръ дате де сȣс Оунгȣрилѡр, каре араре ѡрй ши челѡр май бȣний крещиний, ши май ювиций лȣй Дмнезеȣ саȣ ѡбичнȣит черюл а хъръзй. Ꙗчѣстъ а Нотарїȣлȣй некȣмпътатъ патимъ, ши несȣферитъ скъдѣре ꙟсȣший ꙟцелепцїй Оунгȣрилѡр ѡ вѣд ꙟ Историа Нотарїȣлȣй. Ꙗчел некȣмпът ал Нотарїȣлȣй, май наинте де тоате, еȣ, дȣпъ сокотѣла ꙟсъмнърилѡр, каре оунгȣрȣл Данїел Корнидес ꙟ Виндичїиле Нотарїȣлȣй, ла Секцїа в. кап д. §. ѕ. ле фѣче, ачй ꙟл вою аръта.

Ꙗша, Нотарїȣл ла кап г. зиче, къ мȣмей лȣй Ꙗлмȣс, кареле фȣ Къпетенїе Оунгȣрилѡр, фїинд ꙟсърчинатъ кȣ Ꙗлмȣс й саȣ фъкȣт веденїе дмнезъѧскъ. а) Ла кап д зиче, къ ꙟ Ꙗлмȣс, мъкар къ ера пъгѫн, аȣ фост дарȣл Дȣхȣлȣй сфнт. б) Ла кап й. зиче, къ лȣй

тарїȣлȣй Ꙗноним ал Краюлȣй Бела, ꙟ карѣ кȣ тарй довѣде адеверѣзъ, кȣм къ ачест Историограф аȣ фост Нотарїȣс алȣй Бела челȣй кȣ нȣмеле ачеста ꙟтѫю Краю ал Оунгарїей, кареле кȣм спȣне Прай ꙟ Ꙗннaлеле Краилѡр Оунгарїей Картѣ в. фȣ коронат Краю ла анȣл Дмнȣлȣй 1060. ши мȣри ла анȣл 1063. Ши ачѣа се вѣдеще ꙟ лъȣдата Дисертацїе, кȣм къ Ꙗнонумȣл Нотарїȣ ал Краюлȣй Бела челȣй ꙟтѫю кȣ нȣмеле ачеста тѫрзїȣ дȣпъ моартѣ лȣй Бела ачестȣа аȣ скрис Историа са, ши прекȣм прѣ асѣменѣ адевърȣлȣй ѥсте, токма ꙟ зилеле лȣй Коломанȣс Краюлȣй Оунгȣрилѡр, кареле, кȣм се вѣде ла Прай ꙟ Картѣ май сȣс ꙟсъмнатъ, фȣ ꙟнълцат ла Кръїе ꙟ анȣл Дмнȣлȣй 1096. Ꙟсъмнарѣ а Тупографȣлȣй Ромѫнеск динтрȣ ачѣстъ Тупографїе Кръѧскъ Николае Вѣзеи.

а) Ab eventu divino est nominatus Almus, quia matri ejus praegnanti per somnium apparuit divina visio. *Notarius Belae*, cap. 3.

б) Donum Spiritus Sancti erat in eo, licet paganus. Idem cap. 4.

лȣй Алмȣс ера ажȣторю Дȣхȣл сфнт. а) Ла кап лг. зиче, кѫ ꙟ Оунгȣрй ера харȣл чел дмнезѫеск. б) Ла кап н. зиче, кѫ мила лȣй Дмнезеȣ мерџѣ ꙟнаинтѣ Оунгȣрилѡр, ши Дмнезеȣ пре врѫжмашїи лѡр ꙟй дѣде лȣй Арпад Кѫпетенїей, ши армашилѡр лȣй. в) Асѣменѣ ла кап мд. ши лз. зиче, кѫ харȣл чел дмнезѫеск мерџѣ ꙟнаинтѫ Оунгȣрилѡр. г) Ла кап к пророчїѧ лȣй Мойси чѣ пентрȣ фиїй лȣй Їсраил фѫкȣтѫ невȣнѣще ѡ аплѣкѫ спре Оунгȣрй, ши ꙟтрȣ Оунгȣрй, зиче, кѫ ѡаȣ ꙟплинит Дмнезеȣ. д) Асѣменѣ фѫрѫ кȣмпѫт есте, кѫнд зиче ла кап з. кѫ Оунгȣрїй пре тоате гинтеле ꙟтрек кȣ хѫрничїѧ вѫнатȣлȣй. е) кѫнд зиче ла кап нз. кѫ Оунгȣрїй сѫнт не ꙟвинши ꙟ ѡбичнȣителе але рѫсбоюлȣй ѡстенѣле. ж) Кѫнд ꙟ Пролог пре ларг спȣне, кȣм нѣмȣл Оунгȣреск е прѣстрѫлȣчит, прѣнцелепт, блѫнд, фѫрѫ ничй оун пѫкат, ши прѣвитѣз. Кѫнд ла кап д. нг. нз. пре Алмȣс, пре Золтанȣс, пре Тоѯȣс, пре карїй Скрїиторїй чей немцещй ꙟй скрїȣ а фи фост ѡамени блѫстѫмацй, ел ꙟй лаȣдѫ кѫ аȣ фост милостивй, дарничй, дрепцй, ꙟцелепцй, ши кȣ алте фапте бȣне ꙟфрȣмсецаци-

Лѫнгѫ ачѣсте се каде а лȣа аминте, кѫ, кѫте, рѫсбоае авȣрѫ Оунгȣрїй кȣ нѣмȣрй тарй пѫнѫ аȣ кȣпринс цѣра, карѣ акȣм се зиче Оунгȣрѣскѫ, ши тот Бѫнатȣл, тоате аша ле скрїе Нотарїȣл, ка кѫнд пре фїеще кареле нѣм, кȣ каре се бѫтȣрѫ, нȣ нȣмай ꙟтрѡ

зи,

а) Almus cujus adjutor erat Sanctus Spiritus. *Ibid.* cap. 8.

б) Quia divina gratia in eis erat. *Ibid.* cap. 33.

в) Deus enim, cujus misericordia praevia erat, tradidit Duci Arpad et suis militibus inimicos eorum. *Idem.* cap. 50.

г) Divina gratia erat eis praevia. Gratia Dei antecedebat eos. Id. cap. 44. 37.

д) Implevit Dominus, in Almo Duce et filio suo Arpad, prophetiam, quam cecinit Moyses propheta, de filiis Israel. *Idem.* cap. 20.

е) Hungari sunt prae caeteris gentibus meliores in venatu. *Idem.* cap. 7.

ж) Quia sciebant, quod Hungari essent insuperabiles in asuetis bellorum laboribus. *Idem* cap. 56.

ѕи, ши кꙋ ѡ бътъліе сингꙋръ ларфи ꙟвине Оунгꙋрій; чи ка кѫнд ꙟкъ ничй оунꙋл динтръ дѫншій ꙟтрꙋ ачѣле кꙋмплите бътъліи нꙋ ар фи къѕꙋт; каре, сокотинд фире ръсбоюлꙋй, є токма кꙋ непꙋтинцъ. Вези ла Нотаріꙋл кап. л҃ѳ. м҃а. м҃д. Нꙋмай кѫнд май пре оурмъ се бътꙋръ кꙋ Менꙋморꙋт ла Бихѡр, скріе ла кап н҃а. къ аꙋ къѕꙋт доаѡѕечи де Оунгꙋри, ши чинчй спре ѕѣче Сѣкꙋй.

Динтрꙋ ачѣсте, ши дин мꙋлте алте каре се кꙋпринд ꙟ історіа Нотаріꙋлꙋй, фіеще кареле поате ведѣ, къ, дꙋпъ каноанеле критике, ꙟтрꙋ ачѣле че скріе Нотаріꙋл спре маре лаꙋда Оунгꙋрилѡр, саꙋ спре микшораре алтѡр нѣмꙋри, нꙋ поате съ й се крѣдъ.

Деспре Нотаріꙋл ачѣстъ жꙋдекатъ фаче мареле апъръторю ал Нотаріꙋлꙋй Енгел ꙟ локꙋл май сꙋс ꙟсъмнат. Ѕиче, къ Нотаріꙋл аꙋ кꙋноскꙋт бине цинꙋтꙋл Ардѣлꙋлꙋй, ши къ єсте динтръ чей май алеший историчй Оунгꙋрещй, ши кꙋм къ тръбꙋе съ й се крѣдъ ꙟтрꙋ чѣле че повестѣще деспре венире Оунгꙋрилѡр ꙟ цѣра Оунгꙋрѣскъ, „афаръ де ачѣле, каре ꙟсꙋш ле ацерѣще.“ а)

§. в҃.

Ꙟтраре Оунгꙋрилѡр ꙟ Паннонія.

Ꙟнаинте де а вени Оунгꙋрій ꙟ Паннонія, каре акꙋм се ѕиче Оунгарія саꙋ цѣра Оунгꙋрѣскъ, скріе Нотаріꙋл ла кап ѳ҃. къ ловиндꙋсе Оунгꙋрій кꙋ Рꙋшій, адекъ кꙋ Мꙋскалій, ꙟй бътꙋръ пре Рꙋшй, ши ꙟй алꙋнгаръ пънъ ла Кіеꙋ, ши стѫнд акꙋм Оунгꙋрій а ръди-

a) Temere vellicant auctoritatem anonymi Belae notarii, quem tamen non Anonymum amplius, sed Paullum episcopum Transsilvanum sub Bela IIItio vocandum, regionemque Transsilvanam recte novisse, inter melioris notae historicos Hungaros satis certe constat, et quem in omnibus, quae de adventu Hungarorum narrat (exceptis iis, quae ipse argutatur) fide dignum haberi, sanae critices regulae suadent. *Engel* cit. loco.

ръдикъ̀ скъриле пре мꙋ́рїй четъ́цїй, ка съ ръсба́тъ ꙟ Кїе́ꙋ, се рꙋ-га́ръ Рꙋ́шїи де па́че, ши ꙟдемнъ̀ пре Оу҆́нгꙋрй, ка лъсѫ́нд Гали́цїѧ, съ мѣ́ргъ ꙟ Панно́нїа, ка́рѣ май наи́нте фꙋсѣ́се а҆ лꙋй А҆́тила. Лъꙋ-да́ръле фо́арте цѣ́ра а҆ча́ста, ши ле спꙋнѣ̀ ши че фе́лю де нѣ́мꙋрй лъкꙋ́еск ꙟ Панно́нїа, а҆декъ Скла́ви, Бꙋлга́рй, Бла́хй, ши пъсто́рїй Рѡма́нилѡр, пе́нтрꙋ къ дꙋ́пъ мо́артѣ лꙋй А҆́тила пъмѫ́нтꙋл Панно́нїей ꙟл нꙋмѣ̀ Рѡма́нїй пъшꙋ́не, пе́нтрꙋ къ ту́рмеле лѡр се пъщѣ̀ ꙟ пъмѫ́нтꙋл Панно́нїей. a)

Ажꙋнгѫ́нд Оу҆́нгꙋрїй дела Кїе́ꙋ ла Гали́цїѧ, скрі́е Нотарі́ꙋл ла кап а҆ї. кꙋм Дꙋ́ка Гали́цїей а҆ꙋ е҆шит ꙟнаинтѣ Оу҆́нгꙋрилѡр дескꙋ́лц мꙋ́лте да́рꙋрй а҆дꙋкѫ́нд, къ́рора лъꙋдѫ́ндꙋле Панно́нїа, пре рѫнд ле спꙋ́се, че нѣ́мꙋрй цин а҆кꙋ́м Панно́нїа: а҆декъ пънъ ꙟ Дꙋ́нъре де а҆ дрѣ́пта Дꙋ́нърей кꙋм кꙋ́ръ, рѡма́нїй а҆ꙋ а҆шеза́т пъсто́рїй сꙋй. Ѧ҆́ръ цинꙋ́тꙋл, ка́реле е҆ ꙟтръ Ти́са ши ꙟтръ Дꙋ́нъре, лаꙋ кꙋпри́нс шїе ма́реле Реа́нꙋс Дꙋ́ка Бꙋлга́рїей, мо́шꙋл лꙋй Дꙋ́ка Сала́нꙋс, пънъ ла ма́рџинѣ Рꙋ́шилѡр, ши а҆ Лѣ́шилѡр, ши а҆ꙋ а҆шеза́т а҆колѡ̀ съ лъ-кꙋѧ́скъ Скла́вй ши Бꙋлга́рй. Ѧ҆́ръ цинꙋ́тꙋл, ка́реле е҆ ꙟтръ Ти́са ши ꙟтръ ко́дрꙋл І҆гфон, ка́реле е҆ де кътръ А҆рдѣ́л дела Мꙋ́ръш пънъ ла Со́меш, лаꙋ кꙋпри́нс шїе Дꙋ́ка Морꙋ́т, а҆л къ́рꙋѧ непо́т саꙋ зис де Оу҆́нгꙋрй Менꙋморꙋ́т, пе́нтрꙋ къ а҆вѣ̀ мꙋ́лте врꙋ́те, ши ꙟ пъмѫ́нтꙋл а҆че́ла лъкꙋе́ск ги́нте ка́ре се зик Ко́зар. Ѧ҆́ръ цинꙋ́тꙋл, ка́реле е҆ дела Мꙋ́ръш пънъ ла четатѣ Оу҆ршꙋ́а, лаꙋ кꙋпри́нс ѡ҆аре ка́реле Дꙋ́къ

Глад,

---

a) Rogaverunt *Almum* ducem ut dimissa terra *Galiciae*, ultra silvam *Hovos*, versus occidentem in terram *Pannoniae* descenderent, quae Athilae regis terra fuisset. Et laudabant eis terram *Pannoniae* ultra modum esse bonam, dicebant enim, quod ibi confluerent nobilissimi fontes aquarum *Danubius* et *Tiscia*, et alii nobilissimi fontes bonis piscibus abundantes, quam terram habitarent *Sclavi, Bulgarii*, et *Blachii*, ac *pastores Romanorum*, quia post mortem *Athilae* regis terram Pannoniae Romani dicebant *pascua* esse, eo quod greges eorum in terra Pannoniae pascebantur. - Et jure *terra Pannoniae pascua Romanorum* esse dicebatur, nam et modo Romani pascuntur de bonis Hungariae. *Notarius Belae*, cap. 9.

Глад, ешинд дин четатѣ Видинꙋлꙋй кꙋ ажꙋторюл Кꙋманилѡр. а) Ꙟсъ ла кап мд. Домнїѧ лꙋй Глад ѡ ꙟтинде Нотарїꙋл пънъ ла Хором б)

Де ачїѧ Нотарїꙋл ла кап вї. скрїе, къ трекѫнд Оунгꙋрїй престе мꙋнте, ажꙋнсеръ де кътръ пърциле четъцїй Оунг, ши се ѡдихниръ м. де ѕиле ла Мꙋнкач, каре лок май ꙟтѫю лаꙋ кꙋпринс ꙟ Паннонїа. Аколѡ ера лъкꙋиторй Склавїй сꙋпꙋшїй лꙋй Дꙋка Саланꙋс. Ачещѣ, темѫндꙋсе фоарте де Оунгꙋрй, ле да тоате чѣле де липсъ, повестиндꙋле, кꙋм мꙋринд Краюл Атила, мареле Реанꙋс стръмошꙋл лꙋй Дꙋка Саланꙋс, ешинд дин Бꙋлгарїа, кꙋ ажꙋторюл ши кꙋ сватꙋл ꙟпъратꙋлꙋй Гречилѡр аꙋ фост кꙋпринс цинꙋтꙋл ачела. Ши кꙋм ꙟсꙋшй Склавїй дин цѣра Бꙋлгарїей фъръ дꙋшй ла марцинѣ Рꙋшилѡр, ши кꙋм акꙋм ꙟй цине Дꙋка Саланꙋс. в)

а) Hoe dum *Galiciae* Dux audivisset obviam *Almo* duci cum omnibus suis nudis pedibus venit, et diversa munera ad usum *Almi* ducis praesentavit, et aperta porta civitatis Galiciae, quasi dominum suum proprium hospitio recepit. - - - Dicebant enim eis sic, quod terra illa nimis bona esset, et ibi confluerent nobilissimi fontes, quorum nomina haec essent, ut supra diximus, *Danubius*, *Tyscia*, *Wag*, *Morisius*, *Crisius*, *Temus* et caeteri, quae etiam primo fuisset terra *Athilae* regis, et mortuo illo praeoccupassent Romani principis terram *Pannoniae*, usque ad Danubium vero collocavissent pastores suos. Terram vero quae jacet inter *Tisciam* et *Danubium*, praeoccupavisset sibi *Reanus magnus dux Bulgariae*, avus *Salani* ducis, usque ad confinium *Ruthenorum* et *Polonorum*, et fecisset ibi habitare *Sclavos* et *Bulgaros*. Terram vero quae est inter *Thisciam* et *silvam Igfon*, quae jacet ad *Erdevelu* a fluvio *Morus* usque ad fluvium *Zomus*, praeoccupavisset sibi *Morout*, cujus nepos dictus est ab Hungaris *Menumorout*, eo quod plures habebat amicas, et terram illam habitarent gentes *Cozar* qui dicuntur. Terram vero, quae est a fluvio *Morus* usque ad castrum *Urscia*, praeoccupavisset quidam dux nomine *Gaad* de *Bundyn* castro egressus adjutorio Cumanorum. *Idem* cap. 11.

б) Et antequam hoc fieret, mitterent exercitum contra *Glad* Ducem, qui dominium habebat a fluvio *Morus* usque ad castrum *Horum*, ex cujus etiam progenie, longo post tempore descenderat *Ohtum*, quem *Sunad* interfecit. *Idem* cap. 44.

в) Narrabant, quomodo mortuo *Athila* rege, *magnus Reanus* proavus ducis Salani dux de Bulgaria egressus, auxilio et consilio *Imperatoris Graecorum* praeoccupaverat terram illam. Qualiter etiam ipsi Sclavi de terra Bulgariae

Оунїй дин кꙋвинтеле лꙋй Константин Порфирогенитꙋл, чѣле че ꙟ картѣ чѣ деспре Кивернисирѣ ꙟпꙑрцїей, Партѣ в҃ кап м҃ пентрꙋ Оунгꙋрй, пре карїй ѥл ꙟй нꙋмѣще Тꙋрчй, не лꙑсꙑ скрисе, врѣꙋ се ꙟфрꙟнгꙑ крезꙑмꙟнтꙋл Нотарїꙋлꙋй лꙋй Бела, ꙟтрꙋ чѣле че скрїе Нотарїꙋл пентрꙋ ꙟтрарѣ Оунгꙋрилѡр ꙟ Паннонїа. Кꙑ врѣꙋ ѥй дин зиселе кꙋвинте а̂лꙋй Константин Порфирогенитꙋл сꙑ кꙋлѣгꙑ, кꙋм кꙑ Оунгꙋрїй нꙋ де кꙑтрꙑ Мꙋнкач а̂ꙋ ꙟтрат ꙟ Паннонїа, чи прин цѣра Рѡмꙟнѣскꙑ де кꙑтрꙑ Северин, оунде се афлꙑ рꙑмꙑшицеле подꙋлꙋй лꙋй Траїан.

Чи Константин Порфирогенитꙋл ла локꙋл май сꙋс ꙟсꙑмнат немика нꙋ грꙑꙟще деспре ꙟтрарѣ Оунгꙋрилѡр ꙟ Паннонїа, фꙑрꙑ кꙟт спꙋне оунде саꙋ а̂шезат Оунгꙋрїй а̂ лꙑкꙋй дꙋпꙑ че фꙋрꙑ а̂лꙋнгацй дин Молдова де Пацинаците. Ши дескрїинд цѣра, а̂декꙑ, Паннонїа, карѣ Порфирогенитꙋл ѿ нꙋмѣще Тꙋркїа, оунде саꙋ а̂шезат Оунгꙋрїй а̂ лꙑкꙋй; ꙟчѣпе а̂ спꙋне ꙟтꙟю ꙟчепꙋтꙋл цꙑрїй а̂чещїѧ чел май а̂проапе де дꙟнсꙋл. Де кꙑтрꙑ ꙟчепꙋтꙋл цꙑрїй а̂чещїѧ, κατὰ τῆς Τουρκίας ἀρχὴν, зиче, кꙑ ꙗсте подꙋл лꙋй Траїан, дꙋпꙑ а̂чѣѧ а̂пеле Тимиш, Тꙋтиш, Мꙋрꙑш, Криш, Тиса, чѣле лалте, пꙑнꙑ ла Фрꙟнчй. Кꙋвинтеле лꙋй Константин Порфирогенитꙋл деспре а̂чѣсте май сꙋс ла кап а҃. §. ѕ҃. сꙟнт скрисе лꙑтинѣще.

§. з҃.

Солїѧ лꙋй Тꙋхꙋтꙋм кꙑтрꙑ Арпад Дꙋка Оунгꙋрилѡр.

Кꙋпринзꙟнд Оунгꙋрїй партѣ чѣ дин сꙋс а̂ ꙟпꙑрцїей лꙋй Саланꙋс, оунде лꙑкꙋѧ Склавїй, врѡ кꙟцва Кꙑпитаній мари Оунгꙋрещй, ꙟтрꙑ карїй ѥра ши Тꙋхꙋтꙋм, скрїе Нотарїꙋл ла кап кв҃. кг҃. кꙑ тре-

gariae conducti fuerunt ad confinium Ruthenorum, et qualiter nunc Salanus dux eorum, se et suos teneret. *Notarius* cap. 12.

трекꙋ́ръ кꙋ ѡ҆́асте Ти́са, ши кꙋпри́нсеръ тот цинꙋ́тꙋл пънъ ла поа́рта Ме́сешꙋлꙋй, оу҆́нде ши фи́псеръ ма́рџиний цъ́рїй Оу҆нгꙋре́щий, ка а҆́декъ пънъ ла поа́рта Ме́сешꙋлꙋй тот пъмжнтꙋл а҆че́лꙋ съ фі́е а҆ Оу҆нгꙋрилѡр. Оу҆́нде май мꙋ́лте ѕи́ле ръма́серъ ѕи́шїй Къпита́ний кꙋ ѡ҆асте, пънъ че а҆ꙋ ꙟтъри́т би́не ма́рџиниле цъ́рїй Оу҆нгꙋре́щий. а)

Ꙟмжнжнд, а҆́декъ ѕъбови́нд май лꙋ́нгъ врѣ́ме а҆колѡ̀, Тꙋ́хꙋтꙋм а҆ꙋѕѝ дела лъкꙋито́рий бꙋнъта́тѣ цъ́рїй Ардѣ́лꙋлꙋй, оу҆́нде ѡ҆́аре ка́реле Џе́лꙋ Рѡмжн цинѣ̀ Домні́ꙗ. Де оу҆нде ꙟчепꙋ̀ а҆ дорѝ, къ де а҆р фѝ кꙋ пꙋти́нцъ, прин ха́рꙋл лꙋй Дꙋ́ка А҆́рпад До́мнꙋлꙋй съꙋ, съ́ший ка́пете шїе, ши ръмъши́целѡр са́ле Ардѣ́лꙋл. Нота́рїꙋл кап к҃д. б)

Де оу҆́нде, кꙋм скрі́е Нота́рїꙋл ла кап к҃е. трими́се пре ѡ҆́аре ка́реле ѡ҆м виклѣ́н, пре Ѡ҆пафо́ркош, та́тъл лꙋй Ѡ҆́гманд, ка пре фꙋ́риш оу҆мблжнд, съ вѣ́дъ бꙋнъта́тѣ Ардѣ́лꙋлꙋй, ши че пла́съ де ѡ҆́амений сжнт лъкꙋито́рїй лꙋй, кжт де сар пꙋтѣ̀, съ дѣ̀ ръсбо́ю кꙋ джнші́й, пе́нтрꙋ къ воꙗ̀ Тꙋ́хꙋтꙋм кꙋ хърничі́ꙗ са шї́е нꙋ́ме ши пъмжнт съ́ший а҆гонисѣ́скъ. Де́чй та́тъл лꙋй Ѡ҆́гманд, спїѡ́нꙋл лꙋй Тꙋ́хꙋтꙋм, ка вꙋ́лпѣ оу҆мблжнд ꙟпрежꙋ́р, ши въѕжнд бꙋ́нъ родире а҆ пъмжнтꙋлꙋй а҆че́лꙋꙗ, ши лъкꙋито́рїй лꙋй, ꙟкжт поа́те ѡ҆́мꙋл ведѣ̀, май сꙋс де кжт се поа́те ꙟй плъкꙋ̀ Ардѣ́лꙋл, ши кꙋржнд ꙟторкжндꙋсе ла Тꙋ́хꙋтꙋм, мꙋ́лте ꙟй спꙋ́се де́спре бꙋнъта́тѣ цъ́рїй а҆че́їꙗ, кꙋм а҆чѣ́ꙗ є҆ ръѡра́тъ де прѣбꙋ́не ржꙋ́рй, а҆ къ́рора нꙋ́меле ши фоло́сꙋриле ꙟ ши́р й ле повестѝ, шѝ, ши кꙋм къ ꙟ нъси́пꙋл а҆че́лора се кꙋлѣ́џе а҆́ꙋр, ши а҆́ꙋрꙋл пъмжнтꙋлꙋй а҆че́лꙋꙗ є҆ фоа́рте бꙋн, ши къ а҆ко-

---

а) Mane autem facto, *Zobolsu, Thosu* et *Tuhutum*, inito consilio constituerunt, ut meta Regni Ducis *Arpad* esset in *porta Mezesina. Notarius* cap. 22. Plures dies ibi manserunt, donec confinia regni firmaverunt. *Idem* cap. 23.

б) Dum ibi diutius morarentur, tunc *Tuhutum* pater *Horca*, sicut erat vir astutus, dum caepisset audire ab incolis bonitatem *terrae ultra silvanae*, ubi Gelou quidam Blacus dominium tenebat, coepit ad hoc anhelare, quod si posse esset, per Gratiam Ducis *Arpad* domini sui, *terram ultra silvanam* sibi, et suis posteris acquireret. *Notarius* cap. 24.

аколѡ се тае саре, ши лъкȣиторїй църїй ачеїѧ сѫнт чей май апȣшй ѡаменй а тоатъ лȣмѣ, ачеѧ сѫнт анȣме Бласїй (Рѡмѫнй), ши Склавй, ниче нȣ аȣ алте арме фъръ арк ши съӂецй. Дȣка лѡр Џелȣ нȣ є пȣтѣрник, ниче нȣ аре армаши бȣнй пре лѫнгъ сине, карїй съ кȣтѣѕе а ста асȣпра ꙟдръзнирей Оунгȣрилѡр, ба ши дела Кȣманй ши дела Пиценате мȣлте нъказȣрй пътимеск. а)

Аȣѕинд ачѣсте Тȣхȣтȣм дела спїонȣл съȣ Ѡпафоркош, скрїе май аколѡ Нотарїȣл ла кап. кѕ. петрекȣ солй ла Дȣка Арпад, ка съл слобоадъ а мѣрџе ꙟ Ардѣл, съсе ѡщѣскъ асȣпра лȣй Дȣка Џелȣ. Пре кареле ꙟл ши слобозй Арпад. б)

Ꙟсъмнъм ачи дин чѣле май сȣс четите дин Нотарїȣл лȣй Бела, къ Тȣхȣтȣм нȣ ши пентрȣ ѡсташїй Оунгȣрещй, карїй єра кȣ дѫнсȣл, аȣ дорит съ капете Ардѣлȣл, чи пентрȣ сине, ши пентрȣ фийй фїилѡр съй че вѡр оурма дȣпъ дѫнсȣл. Деспре карѣ ши май жос ва вени ворбъ.

§. Д.

а) Praedictus vero *Tuhutum* vir prudentissimus, misit quemdam virum astutum, patrem *Opaforcos,* Ogmand, ut furtive ambulans praevideret sibi qualitatem et fertilitatem *terrae ultra silvanae*, et quales essent habitatores ejus, quod si posse esset, bellum cum eis committeret, nam volebat *Tuhutum* per se nomen sibi et terram acquirere, ut dicunt nostri joculatores: *omnes loca sibi acquirebant, et nomen bonum accipiebant.* Quid plura? dum pater *Ogmand*, speculator *Tuhutum*, per circuitum more vulpino, bonitatem et fertilitatem terrae, et habitatores ejus inspexisset, quantum humanus visus valet, ultra, quam dici potest, dilexit, et celerrimo cursu ad dominum suum reversus est. Qui cum venisset, domino suo de bonitate illius terrae multa dixit, quod terra illa irrigaretur optimis fluviis, quorum nomina et utilitates seriatim dixit, et quod in arenis eorum aurum colligeretur, et aurum terrae illius optimum esset, et ibi foderetur sal, et salgenia, et habitatores terrae illius viliores homines essent totius mundi, quia essent *Blasii* et *Sclavi*, quia alia arma non haberent nisi arcum et sagittas, dux eorum *Gelou* minus esset tenax, et non haberet circa se bonos milites ut auderent stare contra audaciam Hungarorum, quia a Cumanis et Picenatis multas injurias paterentur. *Notarius* cap. 25.

б) Tunc *Tuhutum* audita bonitate terrae illius, misit legatos suos ad ducem *Arpad,* ut sibi licentiam daret ultra silvas eundi, contra Gelou ducem pugnare. Dux vero *Arpad* inito consilio voluntatem *Tuhutum* laudavit, et ei licentiam ultra silvas eundi, contra *Gelou* pugnare, concessit. *Idem* cap. 26.

§. д.

Ръсбоюл Оунгȣрилѡр кȣ Рѡмѫнiи ꙟ Ардѣл.

Скрiе Нотарiȣл ла ачелаш кап кѕ. къ ꙟторкѫндȣсе кȣ слобозенiѧ чѣ май сȣс арътатъ дела Арпад солȣл лȣй Тȣхȣтȣм, ꙟдатъш Тȣхȣтȣм се гъти кȣ ѡсташiй Оунгȣрещй, карiй ера сȣпт поваца лȣй, ши ꙟтръ ꙟ Ардѣл асȣпра лȣй Џелȣ Дȣка рѡмѫнилѡр. Iаръ Џелȣ аȣзинд де венирѣ лȣй Тȣхȣтȣм, ꙟший адȣнъ ѡастѣ са, ши кȣ припит кȣрсȣ дѣде съй иесъ ꙟнаинте, ка съл ꙟпiедиче съ нȣ ꙟтре пре поарта Месешȣлȣй, чи Тȣхȣтȣм ꙟтрѡ зи трекѫнд кодрȣл, ажȣнсе ла рѫȣл Алмаш, оунде амѫндоаѡ ѡщиле се ꙟтѫлниръ мижлочинд ꙟтръ ѫле рѫȣл. Iаръ Дȣка Џелȣ воѧ акѡлѡ съй ѡпрѣскъ пре Оунгȣрй кȣ съџетъторiй съй, ка съ нȣ трѣкъ. а)

Адоаѡ зи ꙟнаинте де зѡрй де зiѡ, оурмѣзъ Нотарiȣл ла кап кз. Тȣхȣтȣм ꙟший ꙟпърци ѡастѣ ꙟ доаѡ, ѡ парте ѡ цинȣ кȣ сине дин коаче де рѫȣ; ѡ парте ѡ тримисе кȣ пȣцин май сȣс, ка трекѫнд рѫȣл фъръ де а сѫмци ѡсташiй лȣй Џелȣ, съ оурзѣскъ бътаѧ. Карѣ аша се ши фъкȣ, къ прелесне трекѫнд ачещѣ рѫȣл; ꙟбе ѡщиле се апȣкаръ де бътае, ши се ѡщиръ Оунгȣрiй ши рѡмѫнiй лаѡлалтъ кȣмплит, чи фȣръ ꙟвинший армашiй лȣй Џелȣ, ши динтръ ей мȣлцй фъръ ѡморѫцй, iаръ май мȣлцй принший. Карѣ вѫзѫнд Дȣка Џелȣ, пентрȣ апърарѣ вiецiй кȣ пȣцинй апȣкъ фȣга,

ши

---

a) Hoc dum *Tuhutum* audivisset a legato, praeparavit se cum suis militibus, et dimissis ibi sociis suis, aggressus est ultra silvas, versus orientem contra *Gelou ducem Blacorum*. *Gelou* vero dux *ultrasilvanus* audiens adventum ejus, congregavit exercitum suum, et cepit velocissimo cursu equitare obviam ei, ut eum per *portas Mezesinas* prohiberet, sed Tuhutum uno die silvam pertransiens, ad fluvium *Almas* pervenit, tunc uterque exercitus ad invicem pervenerunt medio fluvio interjacente. Dux vero *Gelou* volebat, quod ibi eos prohiberet cum sagittariis suis. *Notarius* cap. 26.

ши гръбинд а фȣџй ла четатѣ са, че єра лѫнгъ Сомеш, армашїй лȣй Тȣхȣтȣм гониндȣл, лѫнгъ рѫȣл Копȣш ꙟл ѡморѫръ. а)

Атȣнчй лъкȣиторїй църїй възѫнд моартѣ Домнȣлȣй съȣ Џелȣ, дин бȣнъ воинца са, кȣ дарѣ де мѫнъ, ꙟшй алѣсеръ лорȣшй Домн ꙟ локȣл лȣй Џелȣ пре Тȣхȣтȣм татъл лȣй Хорка, ши ꙟ локȣл ачелȣ, кареле се ѕиче Ешкȣлеȣ, ꙟй жȣраръ лȣй крединцъ, де оунде дин ѕїѡа ачѣѧ локȣл ачела саȣ нȣмит Ешкȣлеȣ, кѫчй къ аколѡ аȣ жȣрат. Ши дин ѕїѡа ачѣѧ аȣ цинȣт цѣра ачѣѧ кȣ паче ши кȣ феричире. б)

Ачѣсте сѫнт, каре ни ле лъсъ скрисе Нотарїȣл лȣй Бела деспре ꙟтрарѣ лȣй Тȣхȣтȣм кȣ ѡсташїй Оунгȣрещй ꙟ Ардѣл, ши деспре ашеѕарѣ лȣй аколѡ. Дин каре, дȣпъ сокотѣла критикъ де се вѡр лȣа, ничй ѡ микшораре нȣ оурмѣзъ асȣпра рѡмѫнилѡр. Чи, фїинд къ оунїй динтръ противничїй рѡмѫнилѡр кȣ оунеле динтрȣ ачѣсте ръȣ ꙟтръбȣинцѫндȣсе, фъръ дрептате съ невоеск а микшора, мърирѣ рѡмѫнилѡр, ши а ѡ ꙟнегри; се кȣвине ачѣсте май пре ларг а ле ръспика, ши а ле лъмȣри.

Іаръ ꙟнаинте се каде съ ꙟсѣмнй, къ Нотарїȣл ла кап кз҃. мъкар къ спȣне, къ кȣмплитъ бътае фȣ ꙟтръ Оунгȣрй ши ꙟтръ

Ром-

а) Mane autem facto, *Tuhutum* ante auroram divisit exercitum suum in duas partes, et partem alteram misit parum superius, ut transito fluvio, militibus *Gelou* nescientibus, pugnam ingrederentur, quod sic factum est. Et quia levem habuerunt transitum, utraque acies pariter ad pugnandum pervenerunt, et *pugnatum est inter eos acriter,* sed victi sunt milites ducis *Gelou*, et ex eis multi interfecti, plures vero capti. Cum Gelou dux eorum hoc vidisset, tunc pro defensione vitae cum paucis fugam cepit. Qui cum fugeret properans ad castrum suum, juxta fluvium *Zomus* positum, milites *Tuhutum* audaci cursu persequentes, ducem *Gelou*, juxta fluvium *Copus* interfecerunt. *Notar.* cap. 27.

б) Tunc habitatores terrae videntes mortem domini sui, *sua propria voluntate dexteram dantes, dominum sibi elegerunt Tuhutum* patrem Horca, et in loco illo, qui dicitur *Esculeu*, *fidem cum juramento firmaverunt,* et a die illo locus ille nuncupatus est *Esculeu*, eo, quod ibi juraverunt. *Tuhutum* vero, a die illo terram illam obtinuit pacifice et feliciter. *Idem* cap. 27.

Рꙍмѫ́нй а) кѫт мꙋ́лцй къꙁꙋ́ръ ди́нтръ Рꙍмѫ́нй; то́тꙋшй ди́нтръ Оу҆́нгꙋрй ни́чй оу҆́нꙋл нꙋ скрі́е съ фѝ пери́т, саꙋ съсе фѝ плегꙋ́ит, а҆декъ рънит. Чи́не поа́те кре́де, оу҆́нде се ѫ҆тѫлне́ск доа́ѡ ѡ҆́щй проти́вниче, ши се̑ бат ѫ҆тръ си́не кꙋмпли́т, де ѡ҆ па́рте съ ка́дъ мꙋ́лцй, ши де чѣ па́рте ни́чй оу҆́нꙋл? Де оу҆́нде май лꙋмина́т де кꙋм стрълꙋчѣ́ще соа́реле кѫ́нд ѥ҆ крꙋ́че а҆міа́ꙁй се вѣ́де, къ чѣ́ле че скріе Нотарі́ꙋл пе́нтрꙋ ръсбо́юл лꙋй Тꙋ́хꙋтꙋм кꙋ Џе́лꙋ спре некꙋмпътатъ ла́ꙋдъ а҆ Оу҆́нгꙋрилѡр ши спре а҆пꙋ́нерѣ Рꙍмѫ́нилѡр, небꙋні́е ю҆́сте а҆ и҆́ле кре́де.

§. є҃.

Бърбъціѧ Рꙍмѫ́нилѡр.

Кꙋ гꙋ́риле пли́не весте́ск проти́вничїй кꙋви́нтеле а҆чѣ́ле дин и҆сто́ріа Нотаріꙋлꙋй кап. ке҃. кꙋ ка́ре се ꙁи́че а҆колѡ̀, къ Рꙍмѫ́нїй сѫнт чей май а҆пꙋ́шй ѡ҆́амений а҆тоа́тъ лꙋ́мѣ, ши кꙋ а҆чѣ́ле кред є҆́й, къ пот а҆ръта̀ ѫ҆ фа́ца а҆ тоа́тъ лꙋ́мѣ нꙋ щїꙋ че слъбичꙋ́не стреинъ ѫ҆ Рꙍмѫ́нй.

Чй ѫ҆трꙋ а҆девъ́р бат а҆́ерꙋл є҆й а҆тꙋ́нчй, кѫнд дин кꙋви́нтеле а҆чѣ́ле се невое́ск а҆ микшора̀ пре Рꙍмѫ́нй. Пе́нтрꙋ къ прекꙋ́м май сꙋс (§. а.) а҆ръта́й, некꙋмпътата дра́госте, ка́рѣ а҆вѣ̀ Нотаріꙋл спре ги́нта чѣ Оу҆́нгꙋрѣ́скъ, ши оу҆́ра спре а҆́лте ли́мбй ла мꙋ́лте скѫлчїитꙋ́рй ѫ҆л ѫ҆пи́нсе пре є҆л. Де а҆колѡ̀ ѥ҆, къ а҆ша̀ а҆пꙋ́с гръѧ́ще де́спре Рꙍмѫ́нй скріи́нд ръсбо́юл лѡр чел кꙋ Оу҆́нгꙋрїй.

Къ, а҆фа́ръ де а҆́лтеле, ка́ре ди́нтръ а҆че́й Оу҆́нгꙋрй пꙋтѣ̀ съ а҆́йбъ кꙋноши́нца тꙋтꙋрѡ́р нѣ́мꙋрилѡр лꙋ́мей а҆че́щїѧ, ка, а҆лътꙋрѫ́нд пре Рꙍмѫ́нй кꙋ фі́еще ка́ре нѣм а҆ лꙋ́мей, съ фіе десто́йник а҆ жꙋдека̀, ѡ҆́аре Рꙍмѫ́нїй сѫнт чей май мише́й ѫ҆тръ ѡ҆́аменїй а҆ тоа́тъ лꙋ́мѣ?

а҆по́й

a) Et pugnatum est inter eos acriter. *Notarius* cap. 27.

Ȃпои ꙍїꙋт лꙋкрꙋ ѥсте, кѫ Нотарїꙋл ȃсꙋпра нимѫнꙋй нꙋ ѥра ȃша мѫнїос, прекꙋм ȃсꙋпра ȃчелора, карїй кѫндеа ȃꙋ бѫтꙋт пре Оунгꙋрй. Ѫсꙋшй Корнидес Данїел Оунгꙋрꙋл ѿ кꙋноаще ȃчѣѫ ѫ Виндичїиле Нотарїꙋлꙋй, Секцїа в. кап д. §. г. Оунде дин кап не. ȃ Исторїей Нотарїꙋлꙋй ȃратѫ мѫнїѫ чѣ маре ȃ Нотарїꙋлꙋй ȃсꙋпра Теꙋтоницилѡр, Бавариллѡр, Ȃлеманилѡр, кѫчй ȃꙋ бѫтꙋт пре Оунгꙋрй, шй ȃꙋ спѫнзꙋрат пре Кѫпитанїй лѡр пре Леелꙋ шй пре Бꙋлсꙋ. а) Ѫсѫ дин Їѡанн Киннамꙋ Нотарїꙋл ѫпѫратꙋлꙋй Манꙋил Комнин, кареле скрисе Историа Комнинилѡр ȃ лꙋй Їѡанн шй ȃ фїюлꙋй лꙋй Манꙋил, дела ȃнꙋл Дмнꙋлꙋй 1118 пѫнѫ ла ȃнꙋл 1176. ȃдекѫ ѫ сꙋта ȃ доаѡ спрѫзѣче, ла ȃкѫрїѫ сфѫршит ȃꙋ скрис шй Павлꙋс Нотарїꙋл лꙋй Бела Историа са, се ꙍїе, зисей, дин Картѣ ѕ. ȃ лꙋй Киннамꙋ кꙋм Леѡн, Ватаци дин порꙋнка ѫпѫратꙋлꙋй фꙋ тримис кꙋ ѿасте маре, шй кꙋ мꙋлциме де Рѡмѫнй дин цѣра рѡмѫнѣскѫ, ка сѫ дѣ нѫвалѫ ȃсꙋпра Оунгꙋрилѡр. Ȃчастѫ ѿасте ѫтрѫнд ѫ цѣра Оунгꙋрилѡр фѫкꙋ прадѫ маре, ѿморѫ ѿамени мꙋлцй фоарте, пре ȃтѫца дꙋсе ѫ робїе, тꙋрме де ѿй, копїе де кай, шй ȃлте вите мѫнѫ дела Оунгꙋрй. в) Де оунде

дꙋпѫ

а) Ob Leelum enim Bulsumque, Duces Hungarorum a Teutonicis in praelio captos, arborique infelici suspensos, ut stomachatur! ut odiosi ei Bavari et Alemanni, quorum nefandis fraudibus Leelum et Bulsum captos, residuos vero Hungaros malo dolo coarctatos, queritur; vide caput 55. *Daniel Kornides*, Vindiciae Anonymi Belae Regis Notarii, Sect. 2. cap. 4. §. 3.

в) Λέοντα δέ τινα, Βατάτζην ἐπίκλησιν, ἑτέρωθεν ςράτευμα ἐπαγόμενον ἄλλοτε συχνὸν, καὶ δὴ καὶ Βλάχων πολὺν ὅμιλον οἱ τῶν ἐξ Ἰταλίας ἄποικον πάλαι εἶναι λέγονται, ἐκ τῶν πρὸς τῷ Εὐξείνῳ καλȣμένῳ πόντῳ Χαρίων ἐμβαλεῖν ἐκέλευεν εἰς τὴν Οὐννικὴν, ὅθεν ȣδεὶς ȣδέποτε τȣ παντὸς αἰῶνος ἐπέδραμε τέτοις. - - ὁ Βατάτζης δὲ ὅθεν εἴρητε προσβαλὼν ἔκειρέ τε ἀφειδῶς πάντα, καὶ ξυνεπάτει τα παραπίπτοντα. Ανθρώπων τε ἐν πολὺν εἰργάσο φόνον, καὶ ἀνδραποδισμὸν ἐκ ἐλάσω πεποίητο. πρὸς δὲ καὶ ζώων ἀγέλας, ἵππων τε καὶ ἄλλων παντοδαπῶν ἐκεῖθεν ἐλάσας, ἐπὶ Βασιλέα ἦλθεν. Leonem autem Batatzem nomine, aliunde cum exercitu perinde magno; maxime vero *Valachorum ingenti*

дȣпъ трѣба са нȣ пȣтѣ съ нȣ фїе фоарте мжнїос Нотарїȣл лȣй Бела асȣпра Рѡмжнилѡр пентрȣ ачѣ проаспътъ маре пъгȣбире че фъкȣръ атȣнчй Рѡмжнїй Оунгȣрилѡр.

Нȣ мъ Ꙟдоеск, къ ши пе Соломѡн, кжнд авѣ ел вржжмъшїе асȣпра лȣй Ладиславс челȣй кȣ нȣмеле ачеста Ꙟтжю Краю ал Оунгȣрилѡр, лаȣ ажȣтат Рѡмжнїй, де ѡаръ че, кȣм скрїе Анна Комнина Ꙟ Картѣ з. ла Прай Ꙟ Анналеле Краилѡр Оунгарїей, Картѣ в. ла анȣл дела Хс 1085, ши кжнд саȣ Ꙟпреȣнат ел кȣ Целгȣ ка съ мѣргъ асȣпра Гречилѡр, ѡсташїй, карїй аȣ фост кȣ джнсȣл, ши сȣпт повацa лȣй, ера Дакй; а) ши ачѣа се щїе, къ Ꙟ Историа Византина прин Дакй се Ꙟцелег Ромжнїй; ниче дȣпъ дескълекарѣ Рѡманилѡр Ꙟ Дакїа пе времиле лȣй Траїан фъкȣтъ, нȣ саȣ кїемат алцїй Дакй фъръ Рѡманїй чей дин Дакїа. Шй Ꙟ зилеле сфнтȣлȣй Стефан Краюлȣй Оунгȣрилѡр рѣлеле челе мȣлте, пръзиле, оучидериле, пȣстїириле, каре лѣȣ фъкȣт Ꙟ цѣра Оунгȣрѣскъ Гила-Дȣка саȣ Кръишорȣл Ардѣлȣлȣй, кȣм аратъ Прай Ꙟ Анналеле Краилѡр Оунгарїей, Картѣ а. ла анȣл 1002. кȣ че ѡасте май вжртос ле фѣче фъръ кȣ Рѡмжнїй дин Ардѣл, а кърора ера ел Кръишор, дин съмжнца лȣй Тȣхȣтȣм, (дȣпъ мъртȣрисирѣ Нотарїȣлȣй лȣй Бела кап кд.) б) пре кареле Рѡ-

 мж-

genti multitudine, qui Italorum coloni quondam fuisse perhibentur, ex locis Ponto Euxino vicinis irruptionem in Hungaros facere jubet, qua ex parte nemo adhuc a primis saeculis eos invasit, - - Batatzes autem, ab iis, quae diximus, locis irrumpens, omnia depopulatus, obvia quaeque prosternit, hominum ingentem caedem edit, nec pauciores captivos ducit. Ad haec pecorum equorumque, et aliorum inde animalium greges agens, ad Imperatorem revertitur. *Joannes Cinnamus* Lib. 6.

а) Vere primo Tzelgu dux supremus scythicae militiae, transgressus angustias montium, qui Danubio superjacent, cum mixto ex variis gentibus exercitu octoginta fere millium, partim Sauromatarum, ac Scytharum, partim etiam *Dacorum*, nam et hujus generis haud parva manus ductore Solomone - - Tzelga Sequebatur. *Anna Comnena* Alexiados lib. 7. ap. *Pray*, Annalium Regum Hungariae. Lib. 2. ad ann. 1085.

б) Nam *terram ultra silvanam*, posteritas *Tuhutum* usque ad tempus *S. Regis Stephani* habuerunt, et diutius habuissent, si minor *Gyla* cum duobus filiis

мѫнїй чей дин Ардѣл, дꙋпъ моартѣ Домнꙋлꙋй лѡр Џелꙋ, дин бꙋнъ воѫ лѡр ши лаꙋ фост алес Домн, прекꙋм май сꙋс ам арътат. Оунеле ка ачѣсте нꙋ пꙋтꙋръ зисꙋлꙋй Нотарїꙋ съй факъ сѫнџе бꙋн асꙋпра Рѡмѫнилѡр.

Еа поате ши ачѣѫ аꙋ адаѡс оура Нотарїꙋлꙋй асꙋпра Рѡмѫнилѡр, къ ел ера епископ Папистъшеск ѫ Ардѣл, ши Рѡмѫнїй ера де лѣџе Гречаскъ, прекꙋм ши астъзи сѫнт; ши ѫтръ ачѣсте доаѡ лѣџи де мꙋлт стъпѫнѣще де амѫндоаѡ пърциле ѫтрꙋ чей фъръ кꙋмпът оура. Пентрꙋ ачѣсте причини, ши пентрꙋ писма мъкар къ астъзи регементꙋриле чѣле превитѣзе дин Дакїа чѣ ѫпъратꙋлꙋй Аꙋстрїей сꙋпꙋсе май вѫртос стаꙋ дин Рѡмѫни; мъкар къ ѫвъцътꙋръ, щїинцъ нꙋ е май пꙋцинъ ѫ Клирꙋл Рѡмѫнилѡр, анꙋме дин Ардѣл, де кѫт ѫ Клирꙋл Паписташилѡр Оунгꙋри дин Ардѣл; еа ши ѫтръ Политичи мꙋлци бърбаци Рѡмѫни сѫнт ѫвъцаци, оунїй ши ѫ дерегъторїиле чѣле май ѫналте пꙋши, адекъ Консилїари; ничи Клирꙋл Епископїей Ѡрадїей мари нꙋ е май пꙋцин ѫвъцат, прекꙋм ши бꙋнъ парте а Рѡмѫнилѡр дин Клирꙋл Епископїей дела Мꙋнкач, мъкар къ ачѣстора пънъ акꙋм лѣꙋ фост мащехъ норочирѣ фїинд сꙋпꙋши ла епископ пꙋрꙋрѣ Рꙋс, еа ши ѫ Бънат мъкар къ ѫй стъпѫнеск епископїи чей Сѫрбещи, ѫкъ се афлъ преѡци Рѡмѫни ѫтрꙋ ѫвъцътꙋръ прокопсици; динтръ карїй ѥсте Пречинститꙋл Їѡанн Ѳѡмич Прѡто-Пресвѵтер ал Карансебешꙋлꙋй, ши Асессѡр Конзисторїꙋлꙋй Епископеск ал Вършецꙋлꙋй, бърбат кꙋ рѫвнъ ка ачѣѫ спре деплинирѣ нѣмꙋлꙋй Рѡмѫнеск ѫвъпъѫт, кѫт ничи ѡстенѣлъ ничи кїелтꙋѫлъ нꙋ е ѫвъцат а крꙋца, ши пре сине ѫкъ гата ѥсте а се жертви; кꙋ тоате ачѣсте зисей, ши астъзи Паꙋлꙋс епископꙋл Паписташилѡр Оунгꙋри дин Ардѣл ѫтребат де врꙋн стреин, кареле нꙋ кꙋноаще пре Рѡмѫни, нꙋ кред еꙋ, къ нꙋ

ар

filiis suis *Bivia* et *Bucna* Christiani esse voluissent, et semper contrarie sancto Regi non fecissent. *Anonymus Notarius Belae Regis.* cap. 24.

ѣр рѫспȣнде, кȣм кѫ Рѡмѫнїй сѫнт чей май ӑпȣшй ӑтрѫ тоцй ѡаменїй лȣмей. Де оу҆нде де ӑȣ вѫрѫт дин капȣл сѫȣ Нотарїȣл кȣвинтеле ӑчѣле микшорѫтоаре де мѫрирѣ Рѡмѫнилѡр, дȣпѫ каноанеле критике, нȣ се поате крѣде Прѣсфинцїей сале.

Ӑсѫ, прекȣм четирѫм май сȣс (§. г҃. ӑчѣле кȣвинте нȣ ка ӑле сале, чи, ка де Ѡпафоркош спїѡнȣл лȣй Тȣхȣтȣм зисе ле скрїе Нотарїȣл, пре кареле ӑколошй ӑл зисе Нотарїȣл ӑ фи фост ѡм виклѣн, ши ӑл ӑсѣмѫнѫ кȣ вȣлпиле. Дрепт ӑчѣѧ де нȣ вом крѣде оу҆нȣй спїѡн, чине пентрȣ ӑчѣѧ не поате ѡсѫнди? Ба, кȣм кѫ ӑнȣме ӑȣ минцит ӑтȣнча Ѡпафоркош, кѫнд зисе, кѫ Рѡмѫнїй сѫнт чей май ӑпȣшй ѡамени ӑ тоатѫ лȣмѣ, кїар се кȣлѣџе дин Їсторїа Нотарїȣлȣй кап к҃з. оу҆нде скрїе, кѫ ӑнаинте де ӑ ӑвинџе Оу҆нгȣрїй пре Рѡмѫнй, кȣмплит се ӑшщирѫ Рѡмѫнїй кȣ Оу҆нгȣрїй. Де ӑр фи фост Рѡмѫнїй ӑша мишей, прекȣм ӑй ӑрѫтасе Ѡпафоркош лȣй Тȣхȣтȣм, ӑȣ пȣтѣ ѥй сѫ цинѫ рѫсбою кȣмплит кȣ Оу҆нгȣрїй ӑчѣѧ, карїй, прекȣм ӑй скрїе Нотарїȣл, ѥра не ӑвиншй, ши ӑкѫтрѫȣ мерџѣ пре тоцй мѫкар кѫт де тари сѫ фи фост ӑй бѫтѣ? Ба, кȣм ӑȣ вѫзȣт пре Оу҆нгȣрй, ӑдатѫ, де ӑр фи фост мишей, ӑр фи фȣџит мѫнкѫнд пѫмѫнтȣ, дȣпѫ кȣм ши ӑкрединцѣсе спїонȣл Ѡпафоркош ла ӑчелаш кап к҃з. пре Тȣхȣтȣм, кȣм кѫ Рѡмѫнїй нȣ вѡр кȣтеза сѫ стѣ фацѫ ӑсȣпра ӑдрѫзнирей Оу҆нгȣрилѡр. Минцй дарѫ Ѡпафоркош татѫл лȣй Ѡгманд ӑтȣнчй, кѫнд зисе кѫтрѫ Тȣхȣтȣм кѫ Рѡмѫнїй сѫнт чей май ӑпȣшй саȣ май мишей ӑтрѫ ѡаменїй ӑ тоатѫ лȣмѣ. Ши Прѣсфинцитȣл Нотарїȣ ӑкѫ нȣ плини дерегѫторїѧ ӑдевѫратȣлȣй Їсторик, кѫнд спȣне, кѫ кȣмплитѫ бѫтѫлїе ӑȣ фост ӑтрѫ Оу҆нгȣрй ши ӑтрѫ Рѡмѫнй, ши тотȣшй нȣ поменѣще мѫкар оу҆нȣл ӑтрȣ ӑчѣ крȣнтѫ бѫтѫлїе сѫ фи кѫзȣт динтрѫ Оу҆нгȣрй, саȣ сѫсе фи плегȣит, ӑпротивѫ Рѡмѫнй, скрїе, кѫ ӑȣ кѫзȣт мȣлцй. Вѣзй май сȣс §. д҃. ла сфѫршит.

Лѫнгѫ

Лѫнгъ ачѣсте липсѣще а ꙟсъмна динтрȣ ачѣлаш Нотарїȣ, къ атȣнчи ѥра датина ши стилȣл Оунгȣрилѡр, ка, кѫнд авѣ а ꙟдемна пре ай сѫй съ дѣ ръсбою; пре противничи, кȣ карїи ѥра съсе батъ, мъкар че нѣм алес ши витѣѕ съ фи фост ачѣла, ѥра, ѕисей, стилȣл сѫй дефайме кȣм се поате май оурѫт, ши сѫй ѕогръфѣскъ ꙟнаинтѣ Оунгȣрилѡр, кȣм къ сѫнт чей май слаби, ши май шишей ѡамени. Аша Алмȣс, ꙟбърбътѫнд пре Оунгȣрїи сѫй асȣпра Мȣскалилѡр, сау а Рȣшилѡр, кȣм скрїе Нотарїȣл ла кап и. Нȣ въ спъимѫнтарецй, ѕисе, де мȣлцимѣ Рȣшилѡр, ши а Кȣманилѡр, карїи асѣмене сѫнт кѫнилѡр ноштри. Кѫчи кѫнїи ꙟдатъ, кȣм аȣд бореа домнилѡр сѫй, аȣ нȣ се ꙟфрикошѣѕъ? а) Аша кѫнд Дȣка Саланȣс, кареле ꙟпъръцѣ ꙟтрѫ Тиса ши ꙟтрѫ Дȣнъре кȣ ажȣторю дела Гречи ши дела Бȣлгари се скȣлъ асȣпра Оунгȣрилѡр; Арпад кȣ ачѣсте кȣвинте ꙟбърбъта пре Оунгȣрїи сѫй: вѫртос съ не ѡщим асȣпра Гречилѡр, ши асȣпра Бȣлгарилѡр, карїи асѣмене сѫнт фъмеилѡр ноастре, ши аша съ не тѣмем де мȣлцимѣ Гречилѡр ка де мȣлциме де фъмей. Нотарїȣл кап лѳ. б) Дечи ши спїонȣл лȣи Тȣхȣтȣм нȣ пентрȣ ачѣѧ дефъимъ пре Рѡмѫни, къ доаръ ѥл кредѣ къ Рѡмѫнїи сѫнт чей май слаби ѡамени ꙟ тоатъ лȣмѣ, чи нȣмай ка дȣпъ стилȣл Оунгȣрилѡр съ ꙟдѣмне пре Тȣхȣтȣм, ка съ скоале ръсбою асȣпра Рѡмѫнилѡр челѡр дин Ардѣл. Де оунде тоци ачѣѧ, карїи кȣвинтеле ачѣле але спїонȣлȣи Сѡпафоркош ле арȣнкъ ꙟ ѡки Рѡмѫнилѡр, нȣ кѫщигъ алта, фъръ кѫт ꙟши десвълеск мȣлта са непричѣпере, ши не ꙟцелепцїе.

Ниче

а) Nolite turbari de multitudine Ruthenorum et Cumanorum, qui assimilantur nostris canibus. Nam canes statim, ut audiunt verba dominorum suorum, nonne in timorem vertuntur. *Notarius* cap. 8.

б) Fortiter pugnemus contra Graecos et Bulgaros, qui assimilantur nostris faeminis, et sic timeamus multitudinem Graecorum sicut multitudinem faeminarum. *Notarius* cap. 39.

Ниче дꙟтрȣ ꙟчѣѧ нȣ оурмѣзъ ничи ѡ микшораре Ромѫнилѡр, кѫчи Нотарїȣл скрїе, къ аша курѫнд фѫрѫ ꙟвинши Ромѫнїи де Оунгꙋри. Пентрȣ къ дин май сȣс (§. а.) арѫтатъ некȣмпѫтата драгосте чѣ кътрѫ Оунгꙋри, Нотарїȣл де тоци, кȣ кѫци аȣ бѫтȣт Оунгꙋрїи рѫсбою ꙟ Паннонїа тоатъ, аша скрїе, къ курѫнд аȣ ꙟвинс Оунгꙋрїи. Аша скрїе ла кап лд. къ ꙟвинсерѫ кȣ ѡ бѫтѫлїе пре Салан, мѫкар къ ачѣстȣ мȣлтъ време се гѫтисе, ши добѫндисе ши дела Гречи ши дела Бȣлгари вѫртос ажȣторю. Кȣ бѫтѫлїѧ чѣ дин тѫю ꙟвинс, зиче, къ апȣкѫ фȣга Салан, ши кȣ фȣга ꙟши скѫпѫ капȣл. Ѩрѫ Гречїи ши Бȣлгарїи, зиче, къ де фрика Оунгꙋрилѡр оуитасе калѣ, пре оунде аȣ венит, ши пѫрѫндȣлисе Тиса рѫȣ мик де фрика Оунгꙋрилѡр, дѫнд прин Тиса, май тоци саȣ ꙟнекат, кѫт абїѧ оунїи аȣ рѫмас, карїи се дȣкъ ꙟвѣсте рѣ ꙟпѫратȣлуи сѫȣ. а) Аша ла кап мд. деспре Глад, кареле май мȣлте Гинте авѣ кȣ сине ꙟтрȣ ажȣторю, скрїе, къ ѡаменїи луи Глад кѫдѣ ка снопїи дȣпѫ сѫчерѫтори, ши ꙟ рѫсбоюл ачела аȣ кѫзȣт доаѡ Кѫпетенїи де а Кȣманилѡр, ши трей Кенези де а Бȣлгарилѡр, ши Глад кȣ фȣга аȣ скѫпат, ꙗ тоатъ ѡастѣ луи Глад топиндȣсе ка чѣра де фаца фокȣлуи, фȣ думикатъ де Оунгꙋри. б) Кȣ ачѣꙗши леснире, скрїе ла кап ма, къ аȣ бѫтȣт престе Дȣнѫре Оунгꙋрїи пре Бȣлгари, акѫрора Дȣка, кȣ маре ѡасте, ши кȣ ажȣторю дела Гречи аȣ фост ешит, ка съсе

бѫтъ

а) Plurimi interficiebantur de Graecis et Bulgaris. Praedictus vero dux *Salanus*, cum vidisset suos deficere in bello, fuga lapsus est, et pro salute vitae *Albam Bulgariae* properavit. *Graeci* vero et *Bulgari* timore *Hungarorum* percussi, viam qua venerant oblivioni tradiderunt, fuga lapsi pro salute vitae *Thysciam*, pro parvo fluvio reputantes, transnatare volebant, sed quia talis timor et terror irruerat super eos, ut propter timorem Hungarorum, fere omnes in fluvio *Thysciae* mortui sunt, ita, quod aliqui vix remanserunt, qui Imperatori eorum mala salutis nuntiarent. *Notarius* cap. 39.

б) Inimici eorum cadebant ante eos, sicut manipuli post messores, et in eodem bello mortui sunt duo duces Cumanorum, et tres *Kenezy Bulgarorum*, et ipse Glad dux eorum fuga lapsus evasit, sed omnis exercitus ejus liquefacti tanquam cera a facie ignis, in ore gladii consumti sunt. *Notarius* cap. 44.

вътъ кȣ Оунгȣрїй, ши кȣм Дȣка Бȣлгарилѡр кȣ фȣга аȣ скъпат. а) Асѣменѣ скрїе ла кап й. ши деспре Рȣший саȣ Мȣскалий, кȣ карїй ера ꙟпреȣнаци Кȣманїй, амъндоаѡ нѣмȣри витѣзе, къ кȣ ѡ бътълїе фъръ ꙟвинший, ши мȣлци ѡморъръ динтръ Рȣший ши динтръ Кȣмани. Де оунде Къпетенїиле Рȣшилѡр ши а Кȣманилѡр, възъ́нд скъдѣрѣ армашилѡр съй, апȣкаръ фȣга кътръ четатѣ Кїеȣлȣй. Ши Алмȣс кȣ ѡсташїй съй ꙟкȣръ́нд пре Рȣший ши пре Кȣманий пънъ ла Кїеȣ, капетеле чѣле расе а ле Кȣманилѡр ле тъѧ ка нище кȣркȣбете. б) Сингȣр къ́нд се ѡщиръ май пре оурмъ ла Криш асȣпра лȣй Менȣморȣт, зиче ла кап на. къ аȣ цинȣт бътълїѧ Оунгȣрилѡр кȣ ѡаменїй лȣй Менȣморȣт доаѡ спръ зѣче зиле.

Де ѡаръ че даръ Нотарїȣл скрїе, къ атȣнчй Оунгȣрїй лесне ши кȣръ́нд аȣ бътȣт мȣлте нѣмȣри марй ши тарй, ши каре авѣ ажȣторю ши де пре алюрѣ, ба авѣ щире, ши ера бине гътите де ръсбою; нȣ е мираре, къ скрїе, къ ши пре Рѡмъ́ний ꙟ Ардѣл аша кȣръ́нд иȣ ꙟвинс. Тȣхȣтȣм кȣ ѡастѣ Оунгȣрѣскъ ера гътит де ръсбою, кȣм се каде; аȣ ꙟтрат ꙟ Ардѣл пре фȣриш, неавъ́нд Џелȣ Дȣка Рѡмъ́нилѡр ничй оун препȣс деспре врѡ парте де връжмъшїе; къ́нд аȣ аȣзит Џелȣ, къ врѣȣ Оунгȣрїй съ факъ нъвалъ асȣпра Ардѣлȣлȣй, ей трекȣсе кȣ ѡ зи ꙟнаинте ꙟ лонтрȣ прин локȣриле, оунде ꙟй пȣтѣ Џелȣ ши кȣ пȣцинй ѡсташй ай ѡпри. Къ ниче нȣ аȣ пȣтȣт ꙟтрȣн час, адекъ ꙟтрѡ припъ ка ачѣѧ мȣлци ѡсташй съ адȣне, фъръ кȣ ачей пȣцинй, карїй ꙟ тоате зилеле ꙟй авѣ пре лъ́нгъ

сине

а) Interfecti sunt de Graecis et Bulgaris plurimi, et quidam capti sunt ex eis. Videns ergo dux *Bulgariae*, suos deficere in bello, fuga lapsus, pro defensione vitae *Albam* civitatem ingressus est. *Notar.* cap. 41.

б) Interficiebantur plurimi de Ruthenis et Cumanis. Praedicti vero duces *Ruthenorum* et *Cumanorum*, videntes suos deficere in bello, in fugam versi sunt, et pro salute vitae properanter in Civitatem *Kyeu* intraverunt. Almus dux et sui milites persequentes *Ruthenos* et *Cumanos* usque ad Civitatem *Kyeu*, et tonsa capita *Cumanorum* *Almi* ducis milites, mactabant tanquam crudas cucurbitas. *Notarius* cap. 8.

сине ꙟ времѣ де паче. Кꙋ а̂чей пꙋцини, зисей, фꙋ силит съ стѣ фацъ кꙋ Оу́нгꙋрїй ла ръсбою. Токма даръ съ фїе а̂девърат чѣ че скрїе Нотарїꙋл, кꙋм къ а̂ша кꙋрѫнд а̂ꙋ ꙟвинс Оу́нгꙋрїй а̂тꙋнчй пре Рѡмѫний, нꙋ є̑ ничй ѿ мираре, ниче нꙋ оу̑рмѣзъ чева спре микшорарѣ Рѡмѫнилѡр, де ѡ̑аръ че Рѡмѫнїй, кꙋм стърилѣ ꙟпрежꙋр не фак а̂ крѣде, токма є̑ра негътиций; ба ши неꙟщїинцаций де ръсбою. Май мираре ѥсте, къ мъкар а̂ꙋ фост а̂ша пꙋцини, ши фъръ ничй ѿ гътире а̂сꙋпра връжмашилѡр челѡр пре фꙋриш ꙟтраций ꙟ цѣръ; тотꙋший а̂ꙋ стат фацъ кꙋ Оу́нгꙋрїй чей прѣгътиций, ши кꙋмплит ръсбою, кꙋм ши Нотарїꙋл мъртꙋрисѣще, цинꙋръ кꙋ дѫншїй.

Де кѫте ѡ̑рй ши а̂чѣ, карїй кꙋ де а̂динс майнаинте съ гътѣск де а̂ се рѫдика кꙋ ръсбою, ши кꙋ тоатъ ꙟдъмѫнарѣ порнѣск ла ръсбою, се ꙟтѫмплъ, де кꙋрѫнд пїерд ръсбоюл! Де каре ӑле ръсбоюлꙋй жокꙋрй ши вѣкꙋл ностꙋ ꙟтрꙋ нꙋмꙋрй прѣръсбойниче ши прѣвитѣзе а̂ꙋ възꙋт. Ѧпой съ те мирй, къ ꙟ перистасꙋриле май сꙋс а̂рътате фъръ ꙟвинший Рѡмѫнїй?

Де оўнде дешерт ѥсте є̑дер, кѫнд ѥ̑ръ, ши ѥ̑ръ пофторѣще ꙟ Нотеле сале Їсторико-Критике чѣле а̂сꙋпра Сꙋпликей Рѡмѫнилѡр, къ Рѡмѫнїй а̂ша лесне фъръ ꙟвинший де Оўнгꙋрй, ши де а̂колѡ нꙋ нꙋмай дефаймъ пре Рѡмѫни; чи ѫкъ ши оу̑рмърй дꙋпъ воѧ са траџе спре микшорарe, ши спре а̂пꙋнерѣ Рѡмѫнилѡр. Токма а̂чѣ, къ Рѡмѫнїй дин бꙋнъ воѧ лѡр, ши кꙋ дарѣ де мѫнъ а̂лѣсеръ пре Тꙋхꙋтꙋм, дꙋпъ кꙋм май пре ларг вом ведѣ дин жос, вѫдѣще, къ Тꙋхꙋтꙋм саꙋ лꙋат кꙋ бꙋна пре лѫнгъ Рѡмѫний, ка, фїинд къ а̂ꙋ мꙋрит Џелꙋ Домнꙋл лѡр, пре дѫнсꙋл съ шил а̂лѣгъ лѡрꙋший Домн, съмн ѥсте, къ мъкар къ венинд Оўнгꙋрїй пре фꙋриший а̂ꙋ бътꙋт де ѿдатъ пре Рѡмѫни; тотꙋший є̑ра ѫкъ є̑й ꙟ стат де а̂ се май ꙟпꙋлпа а̂сꙋпра лꙋй Тꙋхꙋтꙋм. Ши де нꙋ а̂р фи къзꙋт Џелꙋ; нꙋ кред є̑ꙋ, къ врѣ оу̑рма а̂лѣџерѣ лꙋй Тꙋхꙋтꙋм спре Домнїе ꙟ Ѧрдѣл. Ба кареле

щїе фирѣ ръзбóюлꙋй, шѝ ꙟй сѫнт кꙋноскꙋте лóкꙋриле Ардѣлꙋлꙋй, кáре прѣпъртинитóаре сѫнт цъ́рѣнилѡр спре а̂ кончинѝ пре нъвъли-тóрїй протѝвничй, ши дéспре а̂лтъ пáрте нꙋй ѩсте нещїꙋтъ рѫвна Крáилѡр ши а̂ тꙋтꙋрѡ́р Къпетéнїилѡр, кꙋ кáрѣ сѫнт є̂й а̂прѝнши спре а̂ши цинѣ домнїа са, лéсне поáте причѣпе, къ май де а̂крѣде ѩсте, кꙋм къ Тꙋ́хꙋтꙋм кꙋ тóатъ ѡ̂астѣ Оу̂нгꙋрѣскъ, кáрѣ ꙟл а̂жꙋта̂, а̂р фѝ рѫмáс ꙟтръ цѣнеле а̂декъ ꙟтръ дѣлꙋриле, ши ꙟтръ рѫпеле Ардѣ-лꙋлꙋй пъпъдѝт, де кѫт съл а̂лѣгъ Рѡмѫ́нїй лóрꙋши Домн ꙟ ло-кꙋл лꙋй Цéлꙋ. Дешéрт, ꙁисéй, ѩсте є̂дер, пéнтрꙋ къ де а̂р оу̂рма̂ микшорáре дѝнтрꙋ а̂чѣѫ а̂сꙋпра Рѡмѫнилѡр, къ Нотáрїꙋл скрїе, къ а̂ша̂ лéсне фꙋ́ръ ꙟвѝнши де Оу̂нгꙋрй; а̂тꙋ́нчй ши Бꙋ́лгарїй, ши Грéчїй, ба ши Мꙋскáлїй, чей май мишéй а̂р фѝ ꙟ тóатъ лꙋмѣ, пéнтрꙋ къ кꙋ а̂чѣаши леснѝре, скрїе Нотáрїꙋл, къ фꙋ́ръ ꙟвѝнсе тóате а̂чѣсте витѣꙁе нѣмꙋрй де Оу̂нгꙋрїй а̂чѣѫ.

§. ѕ҃.

А̂чѣаши май ꙟколѡ̂.

Щїꙋт, ши ла лꙋмѣ тóатъ кꙋноскꙋт лꙋкрꙋ ѩсте, къ Рѡмѫ́нїй кѫнд а̂ꙋ а̂вꙋ́т щи́ре де венитóарѣ ꙟтѫмпинáре а̂ протѝвничилѡр, а̂ꙋ щїꙋт кꙋ бърбъцїе а̂й ꙟвѝнџе. А̂ша̂, кꙋм скрїе ла Тꙋрóци оу̂нгꙋрéс-кꙋл скрїиторю ꙟтрꙋ а̂доаѡ пáрте а̂ Крóникей Оу̂нгꙋрилѡр, кап чз҃. ꙟ а̂нꙋл 1330. скꙋлѫндꙋсе кꙋ ѡ̂асте мáре Кáрол Крáюл Оу̂нгꙋрилѡр а̂сꙋ-пра лꙋй Баꙁарáд саꙋ Божорáд Вóдъ дин цѣра рѡмѫнѣскъ, ꙟтра тѫ-та ꙟл бътꙋръ Рѡмѫ́нїй, кѫт ненꙋмъратъ мꙋлциме де а̂рмáши Оу̂н-гꙋрéщй, де нѣмеши, де боꙗ́рй мáрй къꙁꙋ́ръ, ши пре мꙋ́лцй дин трѫншїй робѝре: а̂рме, кай мꙋлцй, бáнй, вистїерїе мꙋлтъ лꙋѫнд дела Оу̂нгꙋрй. Ба ши Крáюл Кáрол нꙋ а̂лтминтрѣ ꙟшй пꙋтꙋ̀ скъпа̂ кá-пꙋл, фъръ лꙋѫнд а̂лте вештминте пре сине, ши кꙋ а̂ ле сáле чѣле

Крзе́щїй а̂лергѫ́нд пре Деше́ꙋ, пре ка́реле ꙟл ши ѿморѫ́рз а̂рма́шїй лꙋ́й Бесара́д Во́дз, сокоти́нд кз є̂л ѥсте Кра́юл Ка́рол. Ши а̂ша̀ Кра́юл Ка́рол а̂вї́а̀ се мѫнтꙋ̀й кꙋ пꙋци́нй лѫнгз си́не. a) А҆ша̀ оу̂мблз̀ кꙋ Ро-

a) In anno eodem - - videlicet *anno Domini* 1330. cum rex copiosum exercitum congregasset, - - per *Zenrim*, in mense Septembri, transtulit se in terram *Bazarad*, *Wayvodae Ulachorum*, ad inductionem *Thomae*, *Wayvodae Transilvani*, et *Dionysii* filii *Nicolai*, filii *Ancha*, quae terra est inhabitabilis genti ignotae: ut de ipsa terra, ipsum *Bazarad* rex expelleret, aut certe terram ipsius, uni ipsorum insultantium, traderet possidendam. - - Cum autem rex, *Zenrin*, et castrum ipsius recepisset, Dionysio tradidit memorato omnia, cum dignitate *Banatus*. Quo facto, Bazarad, regi mandavit, nuntios per honestos: *quia vos, domine mi rex! laborastis in convocatione exercitus, laborem vestrum recompensabo, 7. millibus marcarum argenti. Ipsam etiam Zenrin, cum suis attinentiis, nunc habetis prae manibus, per potentiam, pacifice vobis tradam; - - tantummodo revertimini in pace vestra, et personarum periculis praecavete: quia, si veneritis ulterius, periculis minime evadetis.* Quo audito rex, elata mente, in tale verbum prorupit, nuntiis sic dicens: Sic dicite Bazarad: *ipse est pastor ovium mearum, de suis latibulis, per barbas suas extraham.* Tunc quidam fidelis Baro, *Donch* nomine, *comes de Zolio* et de Lipto, sic ait regi: *Domine, cum magna humilitate, vobis, et ad honorem vestrum, ipse Bazarad loquitur; idcirco, regiae benignitatis favorem, et plenam dilectionem gratiae, ei velitis per vestras literas remandare.* Tunc rex, verbum superbiae et comminationis superius propositum, iteravit, et relicto consilio saniori, proximus ultra pugnaturus processit. Et cum sibi et suis, in terra ignota, et inter alpes, et montes silvarum, victualia invenire nequiret, famis inedia, ipse rex, milites et equi sui, laborare protinus coeperunt. Quo facto, treuga ordinata cum Bazarad, et data fide, ut ipse regi pareret, et securitatem, regi cum suis omnibus, redeundi praeberet, et iter rectum ostenderet. Rex revertebatur securus, et confidens in fide perfidi Schismatici, venit in quandam viam, cum toto exercitu; quae via erat in circuitu, et in utraque parte ripis prominentibus circumclusa, et ante, unde erat dicta via patentior, indaginibus, in pluribus locis, fortiter fuerat circumsepta, per Ulachos. Rex autem, et sui omnes, cum nihil tale quid penitus opinarentur, in ripis undique Ulachorum multitudo innumerabilis, superius discurrendo, jacula jacientes super regis exercitum, qui erat in fundo depressae viae, quae nec via dici potest, sed quasi navis stricta, ubi propter pressuram, cadebant dextrarii fortissimi, cum militibus circumquaque; quia nec ad ripas utriusque lateris viae, propter praecipitium ascendere proterant contra Ulachos; nec ultra procedere; nec fugae locum habebant, propter indagines ibi factas: sed erant omnino sicut pisces, in gurgustio vel in reti comprehensi; cadebant juvenes et senes, principes et potentes, sine delectu. Duravit quippe sic iste miserabilis eventus, a sexta feria, usque ad secundam feriam. In quibus diebus, collidebantur invicem

мѫнїи Краюл Карол чел прѣвестит, де акърꙋѧ пꙋтѣре, кꙋм скрїе аколоши, кап чѳ҃. Далмацїа, Кроацїа, Рама, Сервїа, Галицїа, Лодомерїа, Кꙋманїа, Бꙋлгарїа, ши тоатъ Оунгарїа, ши Салерна, ши Монс Санкти Ангели, ши алте ꙟпъръцїи, прекꙋм а Лешилѡр, а Бохемилѡр, а Аꙋстрїеи, ши чѣле де прин прежꙋр тръмꙋра де фрикъ. а)

Дрепт ачелаш Скрїиторю Оунгꙋреск аколоши ѕиче, къ ши дин Рѡмѫни прин прежꙋр кѫдѣ ка мꙋщеле, каре аꙋ пїердꙋт дꙋлчѣца мирѣсмей. Чи дакъ аꙋ фост аша стрѫмторацї Оунгꙋрїи ꙟ вале де Рѡмѫнїи чеи де асꙋпра рѫпеи, де оунде ꙟи ѡморѣ пре Оунгꙋри кꙋ пїетри, кꙋм ꙟсꙋши спꙋне ꙟфрикошата ачѣѧ ꙟкꙋнџꙋраре; нꙋ щїꙋ кꙋм съ фи пꙋтꙋт кѫдѣ Рѡмѫнїи ка мꙋщеле. Лѫнгъ ачѣсте, Скрїиторюл ачелꙋ де мѫнїе маре че авѣ асꙋпра Рѡмѫнилѡр, ꙟи нꙋмѣще пре Рѡмѫни, мꙋлциме кѫнѣскъ, ши ѕиче, къ нꙋмаи дракꙋ чел дин ꙗд аꙋ нꙋмерат, кѫцї Рѡмѫни аꙋ кѫѕꙋт аколѡ. б) Де оунде оурмѣѕъ, къ Скрїи-

---

milites electi, sicut in cunis moventur et agitantur infantes, vel sicut arundines; quae vento moventur.

Facta est autem ibi strages maxima, et cecidit militum et principum ac nobilium incomputabilis multitudo. - - - Cumanorum denique corruit inaestimabilis multitudo. - - - Tulerunt ergo Walachi multos captivos, tam vulneratos, quam illaesos; et acceperunt plurima arma, vestesque pretiosas, omniumque elisorum pecuniam, in auro et argento, et vasa pretiosa, et baltheos. Multaque marsupia latorum grossorum et florenorum, ac equos multos, cum sellis et frenis, quae omnia portaverunt, et tradiderunt ipsi Bazarad Wayvodae. Rex autem mutaverat armorum suorum insignia: quibus induerat *Deseo*, filium *Dionysii*, quem putantes esse regem, crudeliter occiderunt. Rex vero ipse, cum paucis, per tuitionem suorum aliquorum fidelium, vix evasit. *Turocz*, Chronicae Hungarorum Parte 2. capite 97.

а) Domini Caroli, Dei gratia regis Hungariae, cujus potentiam, altissimo taliter disponente, *Dalmatia, Croatia, Rama, Servia, Gallicia, Lodomeria, Cumania, Bulgaria,* totaque *Hungaria, Salernaque*, ac *Mons Sancti Angeli*, alia quoque regna, puta, *Poloniense, Bohemiense, Austriense* ac circumquaque adjacentia, trepitando abhorrebant. *Ibidem* cap. 99.

б) Cadebant etiam in circuitu exercitus, de canina multitudine Walachorum, quasi muscae, quae perdiderunt suavitatem ungventi; cum christianum populum, et cunctos Christi Sacerdotes immisericorditer percusserunt. Quorum Walachorum numerum, ibi per Ungaros occisorum, subtilis solummodo infernalis compotista collegit. *Ibidem* cap. 97.

Скрїито́рюлꙋй а̂че́стꙋꙗ, ꙟтрꙋ чѣле че грѫꙗще а̂сꙋ́пра Рѡмѫ́нилѡр, ка чѣ́лꙋй че є̂́сте ꙟтересат, нꙋ се ка́де а̂ й се крѣ́де.

А̂сѣ́менѣ Лꙋдовик Кра́юл Оу̂нгꙋрилѡр, фечо́рꙋл май сꙋс лъꙋда́тꙋлꙋй Ка́рол, прекꙋ́м скрі́е ла Тꙋ́роци Кро́ника Оу̂нгꙋрилѡр, Па́ртѣ а̂ тре́ꙗ, кап. ли. тримицѫ́нд пре Николаꙋс Вайво́дꙋл Ардѣлꙋлꙋй кꙋ ѡ̂̃асте та́ре, кꙋ Нѣ́меший, ши кꙋ Сѫкꙋ́й дин Ардѣ́л, прин Сѫкꙋиме, ла цѣ́ра мꙋнтенѣ́скъ, а̂сꙋ́пра лꙋй Лайк Во́дъ, зи́сꙋл Николаꙋс Вайводꙋл Ардѣ́лꙋлꙋй кꙋ то́атъ ѡ̂̃астѣ Оу̂нгꙋрѣ́скъ че є̂́ра кꙋ є̂л, фꙋ бътꙋ́т де Рѡмѫ́ний, ши оучи́с кꙋ фо́арте мꙋ́лцй бърба́цй а̂ле́шй, ши кꙋ нѣ́мешй, ши кꙋ Солда́цй, кѫт то́кма пꙋци́нй кꙋ ма́ре приме́ждїе а̂ꙋ пꙋтꙋ́т скъпа̀ де мѫ́ниле Рѡмѫ́нилѡр. а)

Нꙋ а̂лтми́нтрѣ ши ѡ̂̃астѣ чѣ ма́ре а̂ лꙋй Зигисмꙋ́ндꙋс Кра́юлꙋй Оу̂нгꙋрилѡр оу̂мблъ, ка́рѣ, прекꙋ́м спꙋ́не ла Тꙋ́роци Кро́ника Оу̂нгꙋрилѡр, Па́ртѣ а̂па́тра, кап. зі. фꙋсѣ́се тримисъ ꙟ цѣ́ра Рѡмѫнѣ́скъ а̂сꙋ́пра лꙋй Дан во́дъ. Оу̂нде ши ꙟсꙋший Сте́фанꙋс де Ло́шонц А̂рхї́стратигꙋл зисей ѡ̂̃асте пери̂. б)

Че съ зик де Сте́фан чел ма́ре Во́да дин Молдо́ва, ка́реле кѫнд а̂вꙋ̀ ръсбо́юл чел дин тѫ́ю кꙋ Тꙋ́рчїй, кꙋм скрі́е Ми́рон Логофѣ́тꙋл, ѡ̂ сꙋ́тъ де мі́й де Тꙋ́рчй ꙟтрѡ зй кꙋ ѡ̂сташі́й сѫй ѡ̂морѫ̀. А̂че́ста фі-

а) Inter indagines et veprium densitates, ac passus strictissimos conclusus, per multitudinem Olachorum, de Silvis et montibus invasus, ibidem cum strenuo viro, *Petro*, suo *Vicewayvoda*, nec non *Deseu*, dicto *Wos*, et *Petro Ruffo, castellano de Kykyllevár*, *Petro* et *Ladislao* Siculis, viris bellicosis, et aliis militibus quam pluribus, et nobilibus potioribus, extitit interfectus, Et cum gentes Hungarorum, de ipso exercitu, terga vertissent, et se in fugam convertissent, in locis lutosis, et paludosis, indaginosi, conclusi, multi ex eis, per Olachos occisi extiterunt, et aliqui cum magno periculo personarum, et rerum damno, evaserunt. *Turocz*, Chronica Hungarorum. Part. 3. cap. 38.

б) *Stephanus de Losoncz*, Banus, multis armatorum cum agminibus, per regem missus extitit. Qui tandem cruento commisso bello, dum hosti impar esset, post multam partis utriusque stragem, capitis sui damno, vitae pariter et bello, ibidem finem dedit. Nam post casum Ducis dicti, in fugam versi, magnam inimicis, rerum et personarum praedam dedere. *Turocz*. Chronica Hungarorum. Part. 4. cap. 17.

фїинд Домн Рѡмѫнилѡр ꙟ Молдова м де ани, пре тоцй кѫцй се скȣларъ асȣпра лȣй, пре Тȣрчй, пре Лешй, ши пре алцїй йȣ бътȣт, пънъ пре оурмъ мȣри а касъ де подагръ. Деспре Стефан Водъ скрїе Фелиѯ Петанчїȣс ꙟ Дисертаціѧ чѣ пентрȣ кълиле пре каре се поате да ръсбою асȣпра Тȣркȣлȣй, къ ла четатѣ Басилȣ, ꙟтръ цѣра рѡмѫнѣскъ ши ꙟтръ Молдова аша аȣ бътȣт пре Баша Солейман ши пре Дȣка Рѡманїей, кѫт дин л де мїй де Тȣрчй фоарте пȣцинй, карїй авѣ кай май бȣнй де фȣгъ, аȣ скъпат. а)

Че се ꙁик де Влад Водъ дин цѣра Рѡмѫнѣскъ, кареле фȣ пореклит Дракȣла. Ачеста ѡм ка ачела витѣꙁ, ши Побъцȣиторю де ѡасте аȣ фост, кѫт, прекȣм скрїе Филип Калимах ꙟ Картѣ г. чѣ деспре фаптеле лȣй Оуладиславȣс Краюлȣй Лешилѡр ши а Оунгȣрилѡр, ничй ѡдатъ фъръ титȣлъ де маре ши прѣтаре ꙟпърат нȣ се каде а се нȣми. Ачеста, кȣм спȣне Мирѡн Логофътȣл, аȣ фъкȣт минȣнй кȣ пȣцинй ѡсташй ай съй асȣпра ненȣмъратей мȣлцимй а Тȣрчилѡр. Ши Петанчїȣс ꙟ Дисертаціѧ май сȣс ꙁисъ скрїе, къ ачесташ Водъ ла четатѣ Басилȣ кȣ пȣцинй ай съй, чи алешй армашй ꙟсȣшй пре Махомет кȣ тоатъ ѡастѣ лȣй ꙟл бътȣ, кѫт ꙟй къȣтъ съсе ꙟтоаркъ ꙟ напой ла Дȣнъре, ши кȣ рȣшине, пїерꙁѫнд мȣлцй ѡсташй, съ фȣгъ дин кътръȣ аȣ фост венит. б) Ничй ѡдатъ нȣ аȣ фост рѣдикат ѡасте аша маре ши кȣмплитъ Махомет асȣпра кȣива, прекȣм асȣпра лȣй Дракȣла ꙟ цѣра рѡмѫнѣскъ, карѣ Халкокондила кȣ нȣмеле чел векю

ѡ

а) Hic denique Stephanus Moldaviae princeps Soleimanum Bassam et Ducem Romaniae sic prostravit, ut ex XXX. Turcorum millibus pauci admodum, qui forte velocioribus equis insederant, evaserint. *Felix Petancius.* Dissertat. de itineribus aggrediendi Turcam.

б) Ubi saepe cum Turcis certatum est. Dracula enim cum paucis, sed delectis militibus, Mahumetem Turcorum Imperatorem potitum jam majori Valachia, et ad minorem occupandam maturantem, hic ad secundam vigiliam noctis aggressus, conversum in fugam ad Danubium, cum magna suorum caede et ignominia regredi coegit. *Felix Petantius.* Dissertatio de itineribus aggrediendi Turcam.

ѿ кїа́мъ Да́кїа, фъръ кѫнд аȣ бътȣ́т Византȣл, адекъ Царигра́дȣл, кȣм мъртȣрисѣще Лао́никȣ Халкоко́ндила ꙟ Ка́ртѣ ѳ. а) ши прекȣ́м ачѣ́лаш іаръ аколѡ̀ не лъсъ̀ скрис, Махоме́т аȣ аве́т атȣ́нчи ꙟ ѡ́астѣ са арма́ши доа́ѡ зе́чи ши чи́нчи де мирїа́де, адекъ доа́ѡ сȣ́те ши чи́нчи зе́чи де мїи, іаръ Влад май пȣци́ни де зѣ́че мїи, еа кȣм спȣн оунїи шѣ́пте мїи, ка́рїи е̂ра̀ то́ци кълъре́ци; Ми́рон Логофе́тȣл ꙟкъ аша̀ скрїе, кȣм ꙟми адȣ́к ами́нте, къ ам чети́т ꙟ трѫ́нсȣл, къ нȣ-май кȣ шѣ́пте мїи саȣ бъга́т Влад Во́дъ ꙟ мȣлци́мѣ ачѣ̀ кȣмпли́тъ де Тȣ́рчи но́аптѣ, ши тот аȣ тъѧ́т пънъ ꙟ зо́ри де зїѡ; атȣ́нчи аȣ е̂ши́т дин та́бъра Тȣрча́скъ, пȣци́ни пїерзѫ́нд де ай съи ꙟ но́аптѣ ачѣ́ѧ. б) Адекъ аче́ст Влад Во́дъ кȣ пȣци́ни ай съи арма́ши Ромѫ́ни, фъръ де ажȣто́рюл нимъне́й, кȣм скрїе май сȣс лъȣда́тȣл Калима́х-

ла

а) Ἐπεὶ τε δὴ τὰ στρατεύματα παρεσκεύαστο τῷ Βασιλεῖ, ἐπὶ Δακίαν ἐστρατεύετο ἦρος, εὐθὺς ἀρχομένȣ. Μέγιστον δὲ τȣ̃τον στρατὸν γενέσθαι φασὶ, δεύτερον μετάγε τὴν ἐς τὸ Βυζάντιον ἐπέλασιν τȣ̃ Βασιλέως τȣ̃ δε. Λέγεται δὲ τȣ̃το τὸ στρατόπεδον, κάλλιστον μὲν γενέσθαι τῶν ἄλλων στρατοπέδων, και κόσμον πολοὺν παρέχεσθαι ἔς τε τα ὅπλα Φασὶ, καὶ ἐς τὴν σκευὴν. Copiae uuiversae regis cum instructae convenissent, primo vere profectus contra Daciam. Tradunt hunc exercitum regis fuisse maximum, et secundum magnitudine ei quem contra Byzantium ductarat iste rex. Verum constat hunc exercitum fuisse reliquis pulchriorem, et plurimum momenti tum in armis, tum in reliquo belli apparatu habuisse. *Laonicus Chalcocondylas Atheniensis*, Historiarum de origine ac rebus gestis Turcorum. Lib. 9.

б) Γενέσθαι δὲ ἀμφὶ τάς πέντε καὶ εἴκοσι μυριάδας στρατȣ̃. - - - Ἔχων δὲ καὶ ἐλάττȣς τῶν μυρίων ἱππέων. ἔνιοι δὲ φάσιν, ὡς ȣ̓ πλείȣς τῶν ἑπτακισχιλίων παρῆσαν αὐτῷ ἱππέων. Σὺν τȣ́τοις περὶ πρωτὴν φυλακὴν τῆς νυκτὸς, ἐπελάσας, εἰσέβαλεν ἐς τὸ Βασιλέως στρατόπεδον. - - ὡς ἐγγὺς ἧκεν ἡ ἠὼς, καὶ ἐπίφανεν, ἀπεχώρει ἀπὸ τȣ̃ στρατοπέδȣ, ἀποβαλῶν μὲν ταύτης τῆς νυκτός, ὀλίγȣς πάνυ τινὰς. Eo autem tempore in armis habuit rex circiter viginti quinque myriades hominum. - - - Bladus habebat equites pauciores quam decem mille. Sunt tamen, qui tradunt, eum non plures quam septem mille equites ductasse. His confisus, sub primam noctis vigiliam advenit, et in regis castra impetum dedit. - - Tandem quum aurora appropingvaret et lucesceret, eggressi sunt castris, amissis paucis admodum ea nocte. *Chalcocondylas.* ibid.

ла ло́кȣл май сȣс а̂рътат, кȣ мъри́мѣ ӥнимей са́ле, ши кȣ вжртȣтѣ Рѡмжнилѡр съй мȣлтъ врѣме а̂ȣ цинȣт кȣ Тȣрчїй оўн ръсбою, кареле тȣтȣрѡр Крещинилѡр ла ѡ̂ла́лтъ сѫ фи фост а̂дȣнаци ѫкъ лѣр фи фост несȣферит.

Чѝ, нȣ пот а̂чѝ сѫ нȣ поменеск крещинѣска, ши пли́на де ѭбире де ѡ̂амений ӥнимъ а̂ лȣй Влад Водъ, саȣ Дра́кȣла, карѣ, кȣм скрїе Филиппȣс Каллимахȣс ѫ Картѣ Г. деспре лȣкрȣриле лȣй Оўладиславȣс Кра́юлȣй Лешилѡр ши а̂ Оўнгȣрилѡр, а̂ръта̀ є̂л кътръ Оўладиславȣс Кра́юл Оўнгȣрилѡр, ши кътръ тоатъ ѡ̂астѣ оўнгȣрѣскъ а̂тȣнчй, кжнд фїинд Кра́юл кȣ ѡ̂астѣ са порнит а̂сȣпра Тȣрчилѡр, ѫй є̂шй ѫнаинте ла Никопол, ши прекȣм є̂ра̀ є̂л прѣ ѫвъцат ѫ требиле ръсбоюлȣй, ши мȣлте пъцисе кȣ Тȣрчїй, де оўнде прѣкȣноскȣтъ ѫй є̂ра̀ лȣй пȣтѣрѣ Тȣрчилѡр; а̂ша̀ въꙃжнд неажȣнцерѣ ѡ̂астей Оўнгȣрещй, сфътȣѝ пре Кра́юл Оўладиславȣ, ка съсе ѫтоарнъ ѫнапой, сѫ нȣ мѣргъ кȣ ѡ̂астѣ а̂чѣѧ а̂сȣпра Тȣрчилѡр, де ѡ̂аръ че Тȣрчїй ши ла вжнат май кȣ май мȣлте слȣџй є̂с, де кȣм вѣде є̂л къ сжнт ѫ ѡ̂астѣ а̂чѣѧ а̂ Кра́юлȣй. Чи токма де а̂р а̂вѣ Кра́юл ѡ̂асте де а̂жȣнс; ѫкъ фїинд къ се а̂пропїе ѥрна, нȣ є̂ тимп де а̂ оўрзѝ ръсбою; чи ѡ̂ста́шїй а̂чѣѧ, карїй ѫй а̂ре, съй пъстрѣꙃе пре а̂лтъ датъ.

ѪСъ невржнд Кра́юл, ѫпротивъ сфътȣит де а̂лцїй; сѫ а̂скȣлте де сфатȣл лȣй Дра́кȣла; а̂тȣнчй Дракȣла ѫторкжндȣсе кътръ Краю ѫй ꙃисе: де ѡ̂аръ че саȣ норокȣл, кареле пре тине, лȣкрȣрй марй ѫдръꙃнинд, ничй ѡ̂датъ пънъ а̂кȣм нȣ тѣȣ ѫшелат, саȣ нъдѣждѣ, чѣ ай де а̂жȣторюл а̂лтора, карѣ є̂ȣ дореск съсе ѫплинѣскъ; саȣ ненорочирѣ та те траџе ѫ лътȣрй дела сфатȣл мїеȣ: сфатȣл тъȣ, кареле кȣ минтѣ мѣ нȣ лам пȣтȣт скимба̀, ѫкжт врѣмѣ, ши нещїȣта ѫтжмпларе мъ сȣфере, кȣ вжртȣтѣ ѫл вою а̂жȣта̀. Ши а̂чѣсте ꙃикжнд, дѣде лжнгъ ѡ̂астѣ Кра́юлȣй ши є̂л патрȣ мїй де кълъреци, сȣпт повáца фїюлȣй съȣ; ръгжнд пре Дȣмнеꙃеȣ, ка сѫ а̂жȣте Кра́ю-

лȣй,

лꙋй ши ѿастей ачеїѧ. а) Пре оурмъ, кѫнд ера съсе деспартъ де Краю, адꙋсе ꙟнаинте дой тинери фоарте харничи, карїй щїѧ бине тоате кѫиле, ꙟпреꙋнъ ши дой кай минꙋне де юций, ши май плѫнгѫнд, ӡисе кътръ Краю: ꙗтъ, де ци сар ꙟтѫмпла ѡ ненорочире, каре съ нꙋ дѣ Дмнезеꙋ, ай ꙟкътрꙋ съ скапи. Дрепт еꙋ аши дори, ꙟзъдар съций фи дат еꙋ ачесте, де мъ ва аꙋӡи Дмнезеꙋ: ꙟсъ де те ва стрѫмтора липса а те ꙟтребꙋинца, дар прѣ фолоситорю ачеста ꙟл вей афла. Фолоситорю сфат дъдꙋсе Дракꙋла Краюлꙋй Оуладислаꙋ, дакъ аша кꙋ крединцъ лар фи аꙋӡит Краюл, ши лар фи цинꙋт, пре кꙋм Дракꙋла лаꙋ дат. Филип Калимах аколоши.

Дꙋпъ

---

a) Ubi vero ventum est ad Nicopolim, Bulgarorum Metropolim, cujus urbis pars altera a Danubio abluitur, altera in collem erecta est, - - - occurrit, nunquam sine praefatione magni et fortissimi imperatoris nominandus, Uladislaus Dracula, Valachiae, quam montanam vocant, Princeps. Qui quum jam pridem pacem a Turco accepisset, factum suum in necessitatem rejecit: quod haud numerosissimae gentis princeps, nullaque externa ope adjutus, bellum, Christianis simul omnibus intolerabile, sustinuisset, *magnitudine animi*, et *virtute suorum*, diutius quam sperari de tam imparibus viribus posset; plusque a se interim hominum amissum, quam agris suis frequentandis colendisque superesset, quum eventus quotidie admoneret, contra hostium multitudinem, paucorum suorum virtutem, magis admirandam esse, quam efficacem. Tandem eo perventum fuisse, non ut in servitutem venire oporteret, quae forsan tolerabilis, modo aequa sit, et contigisset antea multis magnisque populis et nationibus: sed ut cum patria, et laribus familiaribus, cum altrice terra et coelo, relinquenda essent sacra, religiones, arae, degenerandumque in obscoenos mores, ritusque impiarum superstitionum; nisi conditionem accepisset, per quam, citra profanationem divinorum humanorumque omnium, reliquias suorum servaret in occasionem dignam, in qua tanta virtus periclitaretur. Ad haec, cum eorum, qui regem sequebantur, paucitatem animadvertisset; rogare, obtestarique coepit, ut retro iter verteret; *se malis suis satis superque doctum, quanta esset Turci potentia, qui ad venationem, propemodum plures servos producere solitus esset, quam illic ad bellum armati convenissent. Abstinendum omnino a tam audaci periculosoque incoepto; comunicandaque consilia, et rationes, quo pacto aequis viribus geri posset. Interea nihil salubrius, quam in occasionem meliorem, eas copias conservare: quae, etiamsi sufficerent bello, quod tunc cum hostibus esset gerendum, caeteraque omnia votis responderent; tamen, eo tempore productae, instantis hiemis tempestati, et malis, omnino essent succubiturae.* Audiebantur ea, tanquam Dracula non ex animi sententia loqueretur, propter foedus, quod illi cum Turcis erat: tamen, reipsa per se fidem faciente, moti sunt complures; nec

tan-

Дȣ́пъ а̂чѣ́ѧ кѫт де ха́рничй фечо́рй а̂ȣ фо́ст а̂че́й па́трȣ мі́й де Рѡмѫ́нй а̂рма́шй кълъре́цй, ка́рій ꙟй дѣде Вла́д Во́дъ а̂жȣто́рю Кра́юлȣй Оу̂ладисла́ȣ, де кѫт фоло́с а̂ȣ фост ла то́атъ ѡ̆́стѣ Оу̂нгȣрѣ́скъ, ши кѫ́тъ нъдѣ́жде а̂вѣ̀ ꙟ̂трȣ дѫ́ншій Кра́юл Оу̂ладисла́ȣ, шѝ че́л май ма́ре а̂ то́атъ ѡ̆́стѣ Оу̂нгȣрѣ́скъ А̂рхистрати́г саȣ Џені́ра́л, ла то́атъ Е̂ȣрѡ́па пе́нтрȣ а̂лѣ́селе лȣй витежі́й прѣкȣноскȣ́т Іѡа́нн Корви́нȣ де Хȣні́ад, кȣрѫ́нд се възꙋ̀. Пе́нтрȣ къ кȣ́м а̂жȣ́нсеръ ла ло́кȣрй приме́ждіѡасе, оў́нде е̂ра̀ фри́къ де нъва́лъ проти́вникъ фъ́ръ вѣ́сте, ꙟ̂да́тъ лъȣда́тȣл А̂рхистрати́г Хȣніа́д, се лȣѡ̀ ꙟ̂найнте кȣ а̂чѣ́ле па́трȣ мі́й де Рѡмѫ́нй, шѝ лѫ́нгъ дѫ́ншій тре́й мі́й де Оў́нгȣрй, кȣ́м а̂коло́шй скрі́е Каллима́х, шѝ чѣ́ѧ ла́лтъ ѡ̆́сте ве́ніѧ̀ ꙟ̂ оў́рма лѡ́р. а)

Ѩ̆́ръ кѫ́нд а̂жȣ́нсе ма́реле Џенера́л Іѡа́нн де Хȣні́ад а̂ ꙟ̂токмѝ ѡ̆́астѣ спре а̂се ловѝ кȣ Тȣ́ркȣл, пре то́цй ꙟ̂й а̂шезъ̀ кȣ Къпете́нііле лѡр ла ло́кȣрй а̂нȣми́те, ка́ре съ ле цѝнъ, шѝ де а̂колѡ̀ съ дѣ ръсбо́ю, ѩ̆́ръ ꙟ̂ вѫртȣ́тѣ, ꙟ̂ бърбъці́ѧ, шѝ ꙟ̂ витежі́ѧ Рѡмѫ́нилѡр а̂тѫ́та се ꙟ̂крединцѝ кȣноскъто́рюл де витежі́е А̂рхистрати́г, кѫт шіе, шѝ че́лѡр па́трȣ мі́й де Рѡмѫ́нй нѝчй оу̂н лок а̂нȣми́т нȣ ле дѣде, чи ꙟ̂й цинȣ̀ лѫ́нгъ си́не, ка кȣ е̂й то́атъ ѡ̆́стѣ съ ѡ̂ а̂жȣ́те, ши ла ѡ̆́рй ка́ре

---

tantum suspicio simulatae ab illo orationis, quantum rei veritas urgebat. Ceterum, rapiente regem fato, ad destinatum propinguumque jam finem; Julianoqne, ad superioris anni fortunam, identidem jactante etc. - - Conversus itaque rursus ad regem Dracula: *quando*, inquit, *aut fortuna, quae audentem magna quaeque, nusquam hactenus te decepit; aut spes alienae opis, quam ratam velim; aut occulta fatorum necessitas, in diversum te trahit a sententia mea: consilium tuum, quod ratione immutare non potui, quantum tempus et improvisa res sinit, viribus adjuvabo.* Et cum dicto quatuor millia equitum, duce filio suo, copiis regiis adjecit; orans obtestansque immortalem Deum, ut quidquid rex, caeterique de belli totius successu, animis suis promitterent, felicissimo eventu confirmaret. *Philippus Callimachus* de Rebus Uladislai Lib. 3.

a) Divisit copias, ut contra improvisos hostium incursus, firmior esset et paratior. Hunniadiano igitur, cum auxiliaribus Valachis, et tribus Hungarorum millibus, praemisso; sequebatur ipse (Rex) magno intervallo, cum cruce signatis, reliquaque multitudine. *Callimachus Philippus* Lib. 3.

ка́ре па́рте, оўнде а̂р фѝ ли́псъ, кȣ дѫнші́й съ а̂ле́рџе а̂ да̀ а̂жȣто́рю. Ꙗколо́ший Каллима́х. а)

Ꙗче́ст Іѡа́ннес Корви́нȣс де́ Хȣніа́д, Вайводъ Ꙗрдѣлȣлȣй, Гȣбер-на́тор Оўнга́ріей, ши Ко́мис Би́стрицей, де а̂кърȣѧ бърбъціе ши витѣ́џе фа́пте лȣмѣ то́атъ са̂ȣ мира́т, ши ка ка́реле ꙟвѣ́кȣл а̂че́ла ꙟ то́атъ Еȣро́па нȣ е̂ра̀ витѣ́ꙁ, ꙟкъ а̂ȣ фост Рѡмѫн. Ка́рѣ ши Тȣ́роци ꙟкъ ѿ мъртȣрисѣще ꙟ Кро́ника Оўнгȣрилѡр, Па́ртѣ а̂ па́тра, кап л҃. кȣ а̂пріа́те кȣви́нте. б) Ꙗчѣ́ꙗший мъртȣрисѣще ши ꙟпъра́тȣл Рѡма́нилѡр Фердина́ндȣс чел кȣ нȣмеле а̂че́ста ꙟтѫ́ю, ꙟ Дипло́ма чѣ дин 23 Ное́мвріе а̂ а̂нȣлȣй 1548. лȣй Ніко́лае Ѡла́хȣс Ꙗрхіепископȣлȣй Стриго́нȣлȣй шѝ Канцела́рюлȣй сѫȣ, де а̂че́лаший ꙟпъра́т да́тъ. в) Ꙗче́ста пънъ ла а̂дѫ́нчй бътрѫнѣ́це ѿши́ндȣсе а̂сȣ́пра Тȣ́рчилѡр, шѝ дȣ́пъ вести́та бирȣ́инцъ, ка́рѣ пре оўрмъ ла Бългъра́дȣ Тȣрче́ск ѿ фъкȣ, дин мȣ́лтеле ѡстенѣ́ле болнъви́ндȣсе, шѝ мȣри́нд; кȣм ꙟтръ а̂лціи не лъсъ̀ скрис Пе́трȣс Ранꙁа́нȣс ꙟ Епи́томе, Індиче к҃ꙁ. ши Тȣро́ци ꙟ ꙁиса Ка́рте, кап н҃ѕ. фȣ̀ жели́т де то́атъ Крещинъта́тѣ г) Ба ши Махоме́т

Р 2 ꙟпъ-

а) Sibi autem, cum Valachis, nullum certum locum designavit, ut minime turbatis ordinibus, quocunque res et periculum vocaret, accurreret, et nullum destinatum locum tuendo, omnia tueretur. *Callimachus*, ibidem.

б) Erat tunc in regno miles magnanimus, nobili et clara transalpinae gentis de gremio natus, *Ioannes de Hunyad*, homo bellicosus, et ad flectendum arma, dirigendasque res bellicas natus; et sicut piscibus aqua, cervis umbrosas lustrare sylvas, sic illi, armorum bellique expeditio vita erat. *Thurotz* Chronica Hungarorum Part. 4. cap. 30.

в) Hae vero sunt omnes propemodum laudatissimarum gentium origines, inter quas Valachi gentiles sui, minime postremas habent, ut pote quos ab ipsa rerum Domina Urbe Roma oriundos constat: unde nunc quoque sua lingua Romani vocantur, tua ista gens fortitudine praepollens fuit; multorum praestantissimorum Ducum Genitrix, inter quos Ioannes Hunyades Inclyti Mathiae Regis Pater, et illius aetati proximi majores Tui potissimum enituisse feruntur. *Ferdinandus I.* in Diplomate Archi-Episcopo Strigoniensi Nicolao Olahò 23. Novembris 1548. collato.

г) Dominus Comes Bistriciensis, qui tot tantosque, suae juventutis primaevo a tempore bellorum exegerat labores, nondum senectutis aetate demolitus; sed continuo armorum gestamine, curarumque directione fatigatus, et viribus exhaustus; ibidem aegrotavit: paucisque diebus ipsa aegritudine laborans, tandem in oppidum *Zemplen* delatus, in recommendatione Fratris Ioannis de Capi-

ꙟпъра́тул Ту́рчилѡр ꙟкъ а̂у желит моа́ртѣ луй Іѡа́нн Хуніа́д, мъка́р къ н҃у фост връжма́ш, ши ку пуцине ѕиле ꙟнаи́нте де моа́ртѣ са ла Бългра́ду Турче́ск ꙟл бъту́се а̂ма́р; ши ѕичѣ̀, кум се четѣ́ще ла Туроц ꙟ Ка́ртѣ май сус а̂нуми́тъ, кап н҃ѕ. къ де кѫнд е҃ лу́мѣ нау фост супт стъпѫниторю ѿм ка Іѡа́нн Корви́ну. а)

Шѝ ꙟтръ то́ци Кра́їй Оу́нгурилѡр, ка́реле а̂у фо́ст ꙟ то́атъ пла́са де лу́крури вести́т, пре ку́м Кра́юл Матіа́с? Чѝ а̂че́ста ꙟкъ ну ну́май а̂у фо́ст фі́ю май су́с лъуда́тулуй Іѡа́нн Корви́ну: чѝ, пре ку́м скріу, Бонфи́ніус шѝ Лу́чіус, ꙟкъ се лъуда̀, къ е҃ Рѡмѫ́н. Немъруинит а̂ш фѝ, съ врѣ́у то́ате фа́птеле Рѡмѫ́нилѡр а̂ле скріе, дин ка́ре се десвълѣ́ще фи́рѣ чѣ възрба́тъ, шѝ вите́ѕъ а̂ нѣ́мулуй Рѡмѫне́ск. Чѝ скурта́рѣ ка́рѣ ѡ̂ а̂м пу́съ ꙟнаи́нте, шѝ пе ристасу́риле ну мъ су́фере а̂мъ ꙟделунцѝ ꙟ трѣ́ба а̂чѣ́ста.

Де́чй дин фа́птеле Рѡмѫ́нилѡр тръ́буе а̂ жудека̀ де́спре вѫрту́тѣ Рѡмѫ́нилѡр, ну дин конде́юл некумпъта́тулуй Нота́ріу а̂ луй Бе́ла, май пу́цин дин гу́ра луй Ѳопафо́ркош Спіо́нулуй луй Ту́хутум. Ба шѝ ꙟ кѫт е҃ пе́нтру а̂лций скріито́ри ѡ̂рй Грече́щй, ѡ̂рй де а́лте Ги́нте стреи-

не,

Capistrano, viri Dei, suo salvatori restituit spiritum. Oritur ergo planctus magnus omnem per Hungariam, et quasi cuncta Christianitas, nimio dolore turbata est, dum suum propugnatorem vita functum esse audivit. *Thurocz* citato Libro, cap. 56.

Ingenti, ob tanti viri obitum, dolore atque moestitia affecti sunt, non solum universi Hungari totius populi; sed omnes quoque orbis Christiani nationes. Luxit eum Nicolaus V. Pontifex Maximus, omnisque Romana Curia, quae tam fortem, tamque fortunatum ac pium Christianae Religionis defensorem, amisit. Pontificis jussu, Cardinalium Senatus, ei magnifice persolvit inferias. Ei solemnitati ipse interfui, *Petrus Ranzanus*, Epitome rerum Hungaricarum Indice, 27.

a) Ipse etiam Caesar Mahumetes, quamvis per eundem Dominum Comitem prope suam ante mortem, de sub castro Nandoralbensi praedicto fugatus sit: cum tamen per Georgium, Rasciae despotam, eidem Caesari pro consolatione, mors ipsius Domini Comitis nunciata est; Caesarem eundem, defixo capite, longam per horam subticuisse, seque, quamvis ei inimicus esset, sublationem ejusdem condolere; et seculorum ab initio, hominem sub principe nunquam talem fuisse, ad nuntium dixisse perhibetur. *Thurocz* cit. Lib. cap. 56.

не, бине липсѣще а лȣа аминте, ѡаре нȣ сѫнт де ачѣѧ, карїй поартъ оуръ асȣпра Рѡмѫнилѡр. Къ оунѡра ка ачѣща, дȣпъ лѣџѣ критикъ, кѫнд скрїȣ чѣва асȣпра Рѡмѫнилѡр, ничи кȣм нȣ лисе поате креде.

Пре оурмъ пре́ц лȣкрȣлȣй сокотеск а фи, ка съ скрїȣ ачи фабȣла чѣ пентрȣ ꙟчепȣтȣл лȣй Їѡанн Корвинȣ де Хȣнїад, ши съ ѡ вѫдеск а фи фъръ де трѣбъ. Оунїй адекъ ка съ ръпѣскъ Рѡмѫнилѡр пре оун ѡм аша минȣнат, ꙟ кареле нȣ нȣмай а Оунгȣрилѡр, ши а Сѫрбилѡр, чи ши а тоатъ Крещинътатѣ Еȣропей ꙟи ера пȣсъ нъдежде, ши кȣй асѣменѣ ꙟ тоатъ Еȣрѡпа нȣ се афла витѣз ꙟ вѣкȣл ачела, аȣ стѫрнит, къ бине къ мȣма лȣй аȣ фост Рѡмѫнъ, даръ Татъ съȣ нȣ аȣ фост Ромѫнȣл Бȣт, чи ꙟпъратȣл Сигисмȣндȣс, ши аша Їѡанн Корвинȣ ѥсте фїю де пат нелеџȣит. Адаѡгъ лѫнгъ ачѣста, къ Сигисмȣндȣс аȣ дат фѣтей ачѣїй Рѡмѫнъ, Елисаветей оун инел, ѕикѫнд: къ де ва наще фечор съ винъ кȣ фїюл ши кȣ фрателе ей ла дѫнсȣл. Ши венинд ꙟ ка съ мѣргъ, дȣпъ порȣнкъ, ла Сигисмȣндȣс ꙟпреȣнъ кȣ фрателе ей, ши кȣ прȣнкȣл, аȣ попосит ла ѡ пъдȣре, оунде дȣкѫндȣсе фрателе ей, ка съ стрѫнгъ лѣмне, пентрȣ ка съ фак съ сора лȣй чѣва де мѫнкаре, ши депъртѫндȣсе ши Елисавета, поате пентрȣ ка съ адȣкъ апъ, дѣде прȣнкȣлȣй май сȣс ѕисȣл инел, ка жȣкѫндȣсе кȣ ел, съ нȣ плѫнгъ, кѫнд ѥтъ, слобоѕиндȣсе оун корб апȣкъ дела прȣнк инелȣл, ши ѕбȣрѫнд се пȣсе пре оун рам де копач: прȣнкȣл плѫнгѫнд принсе а стрига пре мȣмъса, карѣ кȣрѫнд венинд ꙟй аръта прȣнкȣл пре корб че ста пре рам кȣ инелȣл ꙟ гȣръ. ꙟтрачѣѧ аѫȣнгѫнд ачи ши фрателе Елисаветей, ꙟ ꙟй спȣсе ꙟтѫмпларѣ, ѥръ фрате съȣ апȣкѫнд аркȣл съџетѫ корбȣл, кѫт ꙟдатъ къѕȣ кȣ инелȣл жос. Ачѣстъ ꙟпенаре а фабȣлей кȣ инелȣл нȣ де аирѣ аȣ лȣат извор, фъръ къ фамилїа лȣй Їѡанн Корвинȣ, пре кȣм ши ел аȣ авȣт семн де немешȣг, корбȣл кȣ инелȣл ꙟ гȣръ. Ачѣстъ фабȣлъ, кȣм къ Їѡанн Корвин аȣ фост фїю лȣй Сигисмȣндȣс, ꙟтръ алцїй ѡ оурмѣѕъ

мѣ́ѯѫ Га́спарꙋс Хе́лтан, Ми́хаел Неа́ндер, Ӏа́кѡв Ве́ингартнер, Сла́нски, Христ. Ма́нлїꙋс, Ӏѡа́ннес Харбꙋ́стꙋс, Ӏѡахи́мꙋс Кꙋ́рїꙋс, Е҆ра́смꙋс Франци́сци.

А҆чѣ́стъ фа́бꙋлъ а҆кꙋ́м Ꙋ҆́нгꙋрїй чей ꙟцеле́пцй, ши ю҆бито́рй де а҆деве́р ни́чй кꙋ́м нꙋ ѡ҆ кре́д, ши ꙟ Ꙋ҆ниверсита́тѣ Ꙋ҆нгꙋрѣ́скъ де́ла Пе́ща Да́скалїй И҆сто́рїей ѡ҆ въде́ск де минчꙋ́нъ, ши мъртꙋрисе́ск къ Ӏѡа́нн Корви́нꙋ де Хꙋнїа́д а҆ꙋ фост ши де Та́тъ ши де ма́мъ Рѡмѫ́н. Геѡ́ргїꙋс Пра́й А҆ннали́ста Ꙋ҆нгꙋре́ск ꙟтрꙋ а҆чѣ́ста кип а҆деверѣ́ѯъ ꙟ А҆нна́леле Кра́илѡр Ꙋ҆нгꙋре́щй, Па́ртѣ г҃. Ка́ртѣ г҃. ла а҆́нꙋл 1456. кꙋм къ Ӏѡа́нн Корви́нꙋ нꙋ а҆ꙋ фо́ст фі́ю а҆л ꙟпъра́тꙋлꙋй Сигисмꙋ́ндꙋс: Бонфи́нїꙋс ꙟ Де́кадѣ г҃. Ка́ртѣ д҃. ши Ти́мон ꙟ Пꙋ́рпꙋра Панно́нїей фоа́ѧ а҃і. скрі́ꙋ къ Хꙋнїа́д а҆ꙋ фо́ст ꙟ нꙋ́мърꙋл слꙋжито́ридѡр чѣ́лѡр де кꙋ́рте ла Дими́трїе Е҆писко́пꙋл де́ла Загра́вїа: ѩ҆ръ Дими́трїе а҆ꙋ цинꙋ́т ска́ꙋнꙋл Е҆пископі́ей де́ла Загра́вїа дин а҆́нꙋл 1375. пънъ ла а҆́нꙋл 1379. прекꙋ́м вине въдѣ́ще Керцели́х ꙟ И҆сто́рїа Загра́вїей ла фа́ца 135. А҆ша́ да́ръ Хꙋнїа́д ꙟтръ а҆́нїй 1375 ши 1379. ка чѣ́л май пꙋци́н съ ѕи́к, а҆ꙋ фост де в҃і а҆́нй, ши а҆ша́ а҆ꙋ фост нъскꙋ́т ла а҆́нꙋл Дмнꙋлꙋй 1368. саꙋ кꙋ пꙋци́н дꙋ́пъ а҆чѣ́ѧ. Де́спре а҆́лтъ па́рте се щі́е дин Кро́ника лꙋй Барто́сїꙋс ла Гела́сїꙋс До́внер, Скрїито́рю де пре а҆чѣ́ѧши врѣ́ме, кꙋ́м къ Сигисмꙋ́ндꙋс ꙟтрꙋ а҆че́лаши а҆́н 1368. саꙋ нъскꙋ́т: а҆ша́ да́ръ Хꙋнїа́д а҆ꙋ де ѡ҆ въ́рстъ а҆ꙋ фо́ст кꙋ Сигисмꙋ́ндꙋс, а҆ꙋ кꙋ тре́й саꙋ па́трꙋ а҆́нй май ми́к. а)

А́ѫн-

a) Bonfinius loco cit. et Timon in purpura Pann. f. 11. scribunt Hunyiadem apud Demetrium Zagrabiensem Episcopum in epheborum numero fuisse, tenuit autem Demetrius Cathedram Zagrabiensem ab anno 1375 ad annum 79. ut Reverendis. et Cl. Kerczelich in hist. Zagrab. pag. 135. ex instrumentis rite conficit. Itaque Hunyiades intra annos 1375 et 79. ut minimum dicam fuerit annorum 12. proinde natus anno Christi 1368. aut paulum post. Constat autem ex Chronico Barthosii apud Cl. Gelasium Dobner auctoris supparis, Sigismundum eodem anno 1368. natum esse: igitur Hunyiades aut aequalis Sigismundo fuit, aut 3. quatorve annis minor. *Georgius Pray*, Annales Regum Hungariae, Parte 3. Libro 3.

Лѫнгъ а̂чѣсте, де а̂р фѝ фо́ст Іѡа́нн Корви́нꙋ фі́ю лꙋй Сигисмꙋ́ндꙋс, не а̂вѫ́нд Сигисмꙋ́ндꙋс а̂лт фечо́р, шѝ фіи́нд ѿм фо́арте да́рник, ѩ́р фѝ дѫрꙋи́т ӑлте мошíй ма́рй, нꙋ лар фѝ лъса́т кꙋ а̂чѣ пꙋци́нъ дела Хꙋніа́д, кꙋ́м ӡик а̂кꙋ́м Рѡмѫ́ній Хинедо́аръ; ка ӑр фѝ ста́т съ ꙟка́пъ дꙋ́пъ мо́артѣ лꙋй Кра́ю ꙟ цѣ́ра Оўнгꙋрѣ́скъ. Шѝ а̂по́й се повестѣ́ще, къ фіи́нд Іѡа́нн Корви́нꙋ ꙟ цѣ́ра немцѣ́скъ кꙋ Сигисмꙋ́ндꙋс, ла оу̂н ѿепъ́ц жꙋкѫ́нд Іѡа́нн Корви́н, то́ций се оўйта̀ ла дѫ́нсꙋл, шѝ ꙟл лъꙋда̀ кꙋ́м щѝ жꙋка̀ де бине, ѩ̂ръ Сигисмꙋ́ндꙋс писмꙋи́нд пе́нтрꙋ ла́ꙋделе а̂чѣле ма́рй, ӡи́се че́лѡр че ꙟл лъꙋда̀: съ нꙋл май ла́ꙋде а̂тѫ́та. Де́чй де а̂р фѝ фо́ст фечо́р лꙋй Сигисмꙋ́ндꙋс, май ꙟвѫрте́с сар фѝ бꙋкꙋра́т, къ ӑре фечо́р а̂ша́ а̂ле́с. Пре оўрмъ съ́мнꙋл а̂че́л де немешꙋ́г: ко́рбꙋл кꙋ и̂не́л ꙟ гꙋ́ръ, нꙋ Іѡа́нн а̂ꙋ ꙟчепꙋ́т ꙟтѫ́ю а̂л а̂вѣ̀, чѝ шѝ май наинте де є̆л лаꙋ а̂вꙋ́т фами́ліа лꙋ́й, пре кꙋ́м кіа́р се спꙋ́не ꙟ Дипло́ма, ка́рѣ ѿаꙋ да́т Кра́юл Ладисла́ꙋс кѫнд а̂ꙋ фъкꙋ́т пре Іѡа́нн Корви́н де Хꙋніа́д Ко́мис Бистрицей.

Ѩ̂рꙋ́нкъ ꙟпроти́въ оўній, ӡикѫ́нд: къ де а̂р фѝ фо́ст Іѡа́нн Корви́нꙋ де ѿ вѫ́рстъ кꙋ Сигисмꙋ́ндꙋс; кѫнд а̂ꙋ бътꙋ́т май пре оўрмъ пре Тꙋ́рчй ла Бългра́дꙋ Тꙋрче́ск, а̂р фѝ фо́ст де 89, де ӑний. Чѝ нꙋ се по́ате крѣ́де, ѿм де вѫ́рстъ а̂ша̀ бѣ́кіе съ фѝ пꙋтꙋ́т пꙋрта̀ ръсбо́юл. Ла ка́рѣ ръспꙋ́ндем, къ май сѫнт бърба́цй ка а̂че́ѧ, ка́рій ла а̂дѫ́нчй бътрѫнѣ́це а̂ꙋ пꙋрта́т ръсбо́ю. Де оўнде бине ӡиче Прай ла ло́кꙋл май сꙋс ꙟсъмна́т, къ май де а̂ крѣде ѩ̂сте, къ Іѡа́нн Корви́нꙋ де Хꙋніа́д съ фѝ пꙋтꙋ́т ꙟ вѫ́рста а̂чѣѧ ста̀ ꙟпроти́въ тꙋ́рчилѡр, де кѫт съ фѝ фо́ст фі́ю дин цѝйто́аре а̂ лꙋй Сигисмꙋ́ндꙋс че́лꙋй де вѫрстъ ꙟкъ нꙋ де тре́й ӑни.

§. ӡ;

---

a) Nec quidquam pro adversariorum sententia facit, quod Hunyiadem, si conjectura nostra locum habet, cum diem extremum obiit, oportuit fuisse annorum 89. Veri enim est similius, virum ea aetate Turcis resistere potuisse, quam Sigismundi nondum triennis ex concubina filium fuisse. *Ibidem.*

§. з̄.

Џелȣ аȣ фост Ромѫн, ши Домн витѣз.

Енгел, кѫнд е̄ ворбъ деспре Ромѫни, ка съ щирбѣѕе мърирѣ Ромѫнилѡр; ши ꙟ папȣръ каȣтъ нод. Къ че лȣкрȣ май лъмȣрит, ши май нѣтед поате фи, де кѫт къ Џелȣ, Домнȣл саȣ Дȣка Ромѫнилѡр челѡр дин Ꙗрдѣл, кареле се бътȣ кȣ Оунгȣрїй, кѫнд ꙟтраръ ей ꙟтѫю ꙟ Ꙗрдѣл, аȣ фост Ромѫн анȣме, ши нȣ де алтъ вицъ? Ши тотȣши Енгел ꙟ де мȣлте ѡри поменита лȣй Ꙗпендиче §. а̄. ѕиче, къ ел аре ꙟдоалъ, ѡаре фостаȣ Џелȣ Принцип Ромѫнеск, аȣ Бȣлгъреск. Ниче нȣ адȣче ничи ѡ причинъ а ꙟдоалей сале мъкар нълȣчитъ дакъ нȣ адевъратъ. Лȣкрȣ каре е̄ май де немика!

Чи сфътȣим пре Дȣмнѣлȣй Енгел, ка съ май читѣскъ ѡдатъ пре май сȣс лъȣдатȣл Нотарїȣ алȣй Бела, кърȣѧ нимене доаръ нȣй дъ атѫта крезъмѫнт, пре кȣм Енгел. Съ читѣскъ, ѕисей, капȣл к̄ѕ. оунде ачѣсте кȣвинте сѫнт: „Оунде Џелȣ ѡаре кареле Ромѫн цинѣ Домнїѧ“. а) ши ла кап к̄ѕ. „ Еши асȣпра лȣй Џелȣ Дȣка Ромѫнилѡр“. б) Поате фи врѡ оумбръ де препȣс, къ Џелȣ саȣ съ нȣ фи фост Ромѫн, саȣ съ фи фост Принцип Бȣлгъреск, ши нȣ Ромѫнеск?

Ꙟтрȣ ачелаши §. а̄. ѕиче, къ Џелȣ аȣ фост ѡм бечисник. Чи Домнȣл саȣ Краюл ачела, кареле ꙟсȣши кȣ капȣл съȣ ѩсе асȣпра противничилѡр, ши ꙟпреȣнъ кȣ армашїй съй се ѡщѣще пентрȣ цѣръ, ши пентрȣ сȣпȣшїй съй пънъ ла ѡ пикътȣръ де сѫнџе, ѡаре кȣвинесе съсе ѕикъ ѡм бечисник, токма де сар ши ꙟтѫмпла съ пїардъ ръсбоюл, карѣ мȣлтѡр харничи саȣ ꙟтѫмплат ꙟ лȣмѣ ачѣста? Ꙗша Џелȣ, пентрȣ къ ничи оун препȣс нȣ авѣ де нъвълире противникъ, негътит, кȣ пȣцини ѡсташи асȣпра прѣгътицилѡр, ши пре фȣриш

а) Ubi Gelou quidam Blachus dominium tenebat. *Notarius* cap. 24.
б) Egressus est contra Gelou Ducem Blacorum. *Idem* cap. 26.

рiш ꙟтрацилѡр ꙟ Ардѣл противничй, ꙟсȣшй кȣ капȣл сѫȣ єшй ла рѫсбою. Ниче алтминтрѣ, фѫрѫ витежѣще ѡшиндȣсе аколѡ, оунде ꙟл аҗȣнсерѫ противничїй армашй, акоперит де сѫџециле Оунгȣрилѡр чѣле асȣпра лȣй дескѫркате кѫзȣ морт Џелȣ. Ѡшиндȣсе витежѣще, ꙁисей, кѫзȣ Џелȣ. Кѫ де лар фи принс вiȣ Оунгȣрiй ꙟ фȣгѫ, нȣ є ꙟдоѫлѫ, кѫ нȣ кȣ алтѫ моарте май блѫндѫ ꙗр фи пȣс сфѫршит, чи лар фи спѫнꙁȣрат дȣпѫ датина лѡр, прекȣм спѫнꙁȣрасе пре Лаборци Дȣка Склавилѡр чел дин четатѣ Хȣнг, кѫнд фȣџинд динаинтѣ Оунгȣрилѡр кѫтрѫ четатѣ Ꙁемлȣ аҗȣнгѫндȣл кȣ фȣга, ꙟл принсерѫ ꙟ дрȣм, кȣм спȣне Нотарїȣл ла кап. гї. а) вѣꙁй май сȣс §. є.

§. и.

Алѣџерѣ лȣй Тȣхȣтȣм спре Домнiѧ Рѡмѫнилѡр ꙟ Ардѣл.

Єнгел ꙟ Апендичѣ са чѣ деспре ꙟчепȣтȣл Ромѫнилѡр §. 9. ꙁиче, кѫ Рѡмѫнїй дин бȣнѫ воѧ са дѫнд мѫна, нȣ асѣмене лѫгѫтȣрѫ фѫкȣрѫ, чи пре Тȣхȣтȣм Оунгȣрȣл Архїстратиг Домн-шїе шил алѣсерѫ. б) Ка кѫнд адекѫ Рѡмѫнїй нȣ аша сар фи сȣпȣс лȣй Тȣхȣтȣм, прекȣм доарѫ сȣпȣшй єра Оунгȣрїй, адекѫ ка нише четѫџѣни, ши ай Патрїей фiй, чи ка кѫнд сар фи дат кȣ тотȣлȣй тот робй. Нȣ алта, ми се паре, ꙟл фѣче пре Єнгел а се сȣрȣпа ла ачастѫ рѫтѫчире, фѫрѫ идеа, саȣ ꙟкипȣирѣ, карѣ є акȣм ꙟ цѫриле ачѣстѣ деспре

пре

a) Tunc comes ejusdem castri nomine *Loborcy*, qui in lingua eorum *Duca* vocabatur, fuga lapsus, ad castrum *Zemlum* properabat, quem milites ducis persequentes, juxta quemdam fluvium comprehendentes, laqueo suspenderunt in eodem loco. Et a die illo, fluvium illum vocaverunt sub nomine ejusdem *Loborcy*. *Notarius Belae* cap. 13.

б) Sponte sua dexteram dantes, non aequale foedus inierunt, sed *Tuhutum* belli ductorem Hungarum, *dominum sibi elegerunt*. *Engel* de Origine Valachorum Appendix §. 9.

Q

пре нȣ́меле, Домн. Ꙗ́чй то́цй а̂че́ѧ, ка́рій а̏ȣ ꙟ мошíиле са́ле сȣпȣ́шй слȣжито́рй, че се кíема̀ майнаи́нте їѡба́џй, ши ле да́ȣ лѡр ѕи́ле де лȣ́крȣ пре́сте а̏нн, се нȣме́ск До́мнй сȣпȣ́шилѡр а̂че́лѡра. Де оу̏нде а̂тѫ́ца До́мнй сѫнт ꙟцѣ́ръ, кѫ́цй стъпѫ́нй се нȣ́мъръ, ка́рій а̂ȣ ѡ̏аменй де а̂че́ѧ ꙟ мошíиле са́ле, че ле лȣ́кръ лѡр спре плъти́рѣ кѫщи́гȣлȣй, кȣ ка́реле се хръне́ск дин мошíиле стъпѫ́нилѡр а̂че́лѡра. Ꙗ̏ръ ꙟ ѕи́леле лȣй Тȣ́хȣтȣм Рѡмѫ́нїй пре ни́мене а̏лтȣл нȣл кíема Домн; фъ́ръ си́нгȣр пре а̂че́ла, ка́реле е̂ра̀, ꙟпъра́т, Кра́ю, При́нцип, Дȣ́ка, кȣ оу̑н кȣвѫ́нт, ка́реле е̂ра̀ Къпете́нїе цъ́рїй, саȣ ꙟпъръцíей. Ꙗ̂че́ла ѡ̂бичѣ́ю пънъ ꙟ вѣ́кȣл но́стрȣ а̂ȣ ръма́с ла Рѡмѫ́нй ꙟ Молдо́ва ши ꙟ цѣ́ра Рѡмѫнѣ́скъ, ка ни́мене а̏лтȣл съ нȣ се кíѧ́ме, Домн, фъ́ръ Во́дъ дин Бȣкȣре́щй, ши Во́дъ дин Ꙗ̏шй, а̏декъ При́нципȣл цъ́рїй Рѡмѫне́щй, ши При́нципȣл Молдо́вей. ꙟтрȣ а̂че́лашй кип е̂ра̀ ши Џе́лȣ ꙟ Ꙗрдѣ́л Рѡмѫ́нилѡр Домн, прекȣ́м се вѣ́де дин Нота́рїȣл, кап. кз. оу̑нде ѕи́че, къ а̂тȣ́нчй Лъкȣито́рїй Џъ́рїй въѕѫ́нд мо́артѣ До́мнȣлȣй съȣ а̂ лȣй Џе́лȣ, дин бȣ́нъ во́ѧ лѡр, кȣ да́рѣ де мѫ́нъ, шил а̂лѣ́серъ ло́рȣшй Домн пре Тȣ́хȣтȣм. Ни́че а̂лтми́нтрѣ ша́ȣ а̂ле́с Рѡмѫ́нїй ло́рȣшй Домн пре Тȣ́хȣтȣм, де кȣм а̂вȣ́се Домн пре Џе́лȣ, а̏декъ, Къпете́нїе, саȣ Дȣ́ка. Къ ни́чй ди́нтрȣ а̂лт ꙟде́мн се плека́ръ Рѡмѫ́нїй а̏шй а̂лѣ́џе лѡр Домн пре Тȣ́хȣтȣм, фъ́ръ къ Џе́лȣ, пре ка́реле пънъ а̂чѝ лаȣ а̂вȣ́т Домн, мȣрѝ. а) Лѫ́нгъ а̂чѣ́стѣ, а̂ȣ нȣ ши лȣй Тȣ́хȣтȣм ꙟй е̂ра̀ До́мн Ꙗ̏рпад дȣ́пъ мъртȣриси́рѣ Нота́рїȣлȣй, кап. кд? б) Ꙗ̂ȣ да́ръ пе́нтрȣ а̂чѣ́ѧ вей ѕи́че, къ Тȣ́хȣтȣм фȣ̀ ро́б лȣй Ꙗ̏рпад, саȣ ка оу̏нȣл ди́нтръ а̂че́ѧ, ка́рій да́ȣ ѕи́ле де лȣ́крȣ ꙟ цъ́риле До́мнилѡр, саȣ стъпѫ́нилѡр съй?

Май

а) Tunc habitatores terrae videntes mortem domini sui, sua propria voluntate dexteram dantes, dominum sibi elegerunt Tuhutum. *Notar.* cap. 27.

б) Tuhutum - - coepit ad hoc anhelare, quod si posse esset, per gratiam Ducis *Arpad* domini sui, *terram ultra şilvanam* sibi et suis posteris acquireret. *Notarius*, cap. 24.

Май кїа́р се лъмȣрѣще ачѣ́ста дин алѣџерѣ лȣй Ӑлмȣс спре стъпѫни́рѣ Оу́нгȣрилѡр, ка́рѣ ѡ спȣ́не Нота́рїȣл ла кап є. оу́нде скрїе, кȣм Оу́нгȣрїй дин бȣ́нъ во́ѧ лѡр ꙟшй алѣ́серъ ло́рȣшй Дȣ́къ ши Порончито́рю пре Ӑлмȣс, ши ꙟй жȣра́ръ лȣй креди́нцъ. а) Ꙟтрȣ ачѣ́лашй ки́п Ромѫ́нїй дин бȣ́нъ во́ѧ лѡр алѣ́серъ пре Тȣ́хȣтȣм фъ́ръ ни́чй ѡ ѡсеки́ре алта, де кȣм фъкȣ́се Оу́нгȣрїй кȣ Ӑлмȣ, фъ́ръ къ Ромѫ́нїй фїи́нд Крещи́нй нȣ аȣ ꙟтъри́т жȣръмѫ́нтȣл кȣ върса́рѣ сѫнџю́рилѡр са́ле дȣ́пъ ѡбичѣ́юл чел пъгѫнѣ́ск ал Оу́нгȣрилѡр, чѝ дȣ́пъ да́тина са чѣ вѣ́кїе лѫ́нгъ жȣръмѫ́нт дѣ́деръ мѫ́на, ши, фъ́ръ къ Ромѫ́нїй дѣ́деръ лȣй Тȣ́хȣтȣм Ти́тȣлъ де Домн дȣ́пъ ѡбичѣ́юл че авѣ̀ а кїемà пре Къпетѣ́нїѧ Цъ́рїй, Домн, ꙗ́ръ нȣ ти́тȣлъ де Дȣ́къ ши де Порончито́рю, кȣм фъкȣ́се Оу́нгȣрїй кȣ Ӑлмȣс дȣ́пъ ѡбичѣ́юл лѡр.

Ӑшà ши лȣй Ӑрпад, кѫнд се фъкȣ̀ Къпетенїе Оу́нгȣрилѡр, кȣм скрїе Нота́рїȣл ла кап гї. ꙟй жȣра́ръ креди́нцъ Оу́нгȣрїй то́цй. б) Ꙟсѣ́менѣ лȣй Зȣлтȣс џинерȣлȣй лȣй Менȣморȣ́т Ромѫ́нȣлȣй, кȣм ла кап нв. скрїе Нота́рїȣл в) Ꙟ то́кма ши лȣй То́ксȣн непо́тȣлȣй лȣй Менȣморȣ́т, кȣм не лъсъ̀ мъртȣриси́т ла кап нз. Нота́рїȣл. г)

Дела ка́ре нѣм, кѫ́те ꙟви́нсеръ пре ачѣ́ле времй Оу́нгȣрїй, аȣ пофти́т жȣръмѫ́нт? саȣ пре ка́ре нѣм аȣ сȣфери́т, ка дин бȣ́нъ во́ѧ са съ́ши алѣ́гъ ди́нтръ Къпита́нїй Оу́нгȣрѣ́щй кȣ да́рѣ де мѫ́нъ, Домн,

саȣ

а) Libera voluntate, et communi consensu VII. virorum elegerunt sibi ducem ac praeceptorem in filics filiorum suorum usque ad ultimam generationem, *Almum* filium *Ugek*, et qui de ejus generatione descenderent. - - Pro *Almo* duce more paganismo fusis proprius Sangvinibus in unum vas, ratum fecerunt juramentum. *Notarius* cap. 5.

б) Inito consilio, et accepto juramento omnium suorum, dux *Almus* ipso vivente, filium suum Arpadium, ducem ac praeceptorem constituit. Et vocatus est *Arpad* Dux *Hungariae*, et ab *Hungu* omnes sui milites vocati sunt *Hunguari* secundum lingvam alienigenarum. *Notar.* cap. 13.

в) Dux Arpad accepto juramento Primatum et Militum *Hungariae* filium suum *Zultam* Ducem, cum magno honore elevari fecit. *Notarius.* cap. 52.

г) Dux Zulta duxit filio *Tocsun* uxorem, de terra *Cumanorum*, et ipso vivente accepit juramentum suorum nobilium, et filium suum *Tocsun* fecit Ducem ac Dominatorem super totum Regnum Hungariae. *Notarius* cap. 57.

саꙋ кꙋ ѡ҆́рй че ти́тꙋлъ де Кѫпетени́е? Ꙟ ми́жлокꙋл лꙋми́ней че́їй де а҆міа́зъ ꙁі дарь врѣ съсе ꙟтꙋ́нече, ши врѣ съ ѡ҆рбѣ́скъ, ѡ҆́ри ка́реле нꙋ вѣ́де дин периста́сꙋриле чѣ́ле скри́се де Нота́рїꙋл лꙋй Бе́ла, кꙋм къ Рѡмѫ́нїй нꙋ а҆лтми́нтрѣ шаꙋ а҆ле́с ло́рꙋшй пре Тꙋ́хꙋтꙋм, де кꙋм Оу҆н-гꙋ́рїй ша́ꙋ а҆ле́с ло́рꙋшй Кѫпете́нїе пре Ꙗ҆́лмꙋс, саꙋ пре Ꙗ҆рпа́д, ши че́ѧ ла́лцй. Чѝ Оу҆нгꙋ́рїй нꙋ ꙗ҆ꙋ а҆ле́с пре а҆че́щѣ, ка є҆́й съ ле фі́е лѡр ро́бй, кꙋм сѫнт ѡ҆́аменїй чей дин моші́иле до́мнилѡр че́лѡр дин цъ-риле а҆чѣ́стѣ. Ꙗ҆фа́ръ де то́атъ ꙟдо́ѫла даръ ꙗ҆́сте, къ кꙋ а҆лѣ́џерѣ лꙋй Тꙋ́хꙋтꙋм ни́чй ѡ҆ скимба́ре нꙋ саꙋ фъкꙋ́т ꙟтрꙋ къди́нцеле Рѡмѫ́ни-лѡр ꙟ Ꙗ҆рдѣ́л, чи нꙋ́май ꙟ ло́кꙋл До́мнꙋлꙋй че́лꙋй морт шаꙋ а҆ле́с ло́-рꙋшй Рѡмѫ́нїй Домн, саꙋ Дꙋка ши Кѫпете́нїе пре Тꙋ́хꙋтꙋм, кѫт, прекꙋ́м Ѱе́лꙋ фꙋсѣ́се Рѡмѫ́нилѡр Домн, саꙋ Дꙋ́ка, а҆шà де а҆чѝ ꙟнаин-те ле фꙋ̀ Рѡмѫ́нилѡр До́мн, саꙋ Дꙋ́ка, Тꙋ́хꙋтꙋм; ши прекꙋ́м лꙋй Ѱе́лꙋ, а҆шà ши лꙋй Тꙋ́хꙋтꙋм фꙋ́ръ Рѡмѫ́нїй сꙋпꙋ́шй политиче́щй, ꙗ҆́ръ ни́че де кꙋм а҆́лт фѣ́лю.

Де́чй Тꙋ́хꙋтꙋм се фѣ́че Домн; саꙋ При́нцип, а҆́декъ Кръишѡ́р Рѡ-мѫ́нилѡр ꙟ Ꙗ҆рдѣ́л, ши дꙋ́пъ дѫ́нсꙋл лѫ́нгъ Фами́лїа лꙋй ръмъсѐ а҆-ча́стъ До́мнїе, кѫт прекꙋ́м Тꙋ́хꙋтꙋм, а҆шà ши че́ѧ ла́лцй дꙋ́пъ дѫн-сꙋл, дин сѫ́нџеле лꙋй пре рѫнд фꙋ́ръ До́мнй саꙋ Кръишо́рй Рѡмѫ-нилѡр ꙟ Ꙗ҆рдѣ́л, пѫнъ ла Ѱю́ла чел мик, пре ка́реле ꙟвингѫ́ндꙋл Сфѫн-тꙋл Сте́фан Кра́юл Оу҆нгꙋрилѡр, ка́реле ꙟ҆тѫ́ю а҆шеꙁъ̀ ꙟпъръці́ѧ Оу҆н-гꙋрѣ́скъ, ꙟ҆шй сꙋпꙋ́се шїе Ꙗ҆рдѣ́лꙋл, ши пре Рѡмѫ́нїй чей дин Ꙗ҆рдѣ́л; ши а҆шà а҆липи́нд лъꙋда́тꙋл Сте́фан Ꙗ҆рдѣ́лꙋл лѫ́нгъ цѣ́ра Оу҆нгꙋрѣ́скъ, а҆тꙋ́нчй ꙟ҆шй пїердꙋ́ръ Рѡмѫ́нїй ꙟ Ꙗ҆рдѣ́л До́мнїѧ. Нота́рїꙋл кап. кд. кꙁ. а)

Де

а) *Terram ultra silvanam,* posteritas *Tuhutum* usque ad tempus S. Regis *Stephani* habuerunt, et diutius habuissent, si minor *Gyla* cum duobus filiis suis *Bivia* et *Bucna*, Christiani esse voluissent, et semper contrarie Sancto Regi non fuissent, ut in sequentibus dicitur. *Notar.* cap. 24.

Tuhu-

Де ѡарѫ че ѡсташїй ачей Оунгȣрещй алȣй Ѧрпад, кȣ а кѫрора ажȣторїю ꙟкѫпȣ Тȣхȣтȣм ла Ардѣл, ка, дȣпѫ ꙟгѫдȣинца лȣй Ѧрпад, сѫшй кѫщиче лȣишй цѣрѫ, немика нȣ саȣ аместекат ла алѣџерѣ лȣй Тȣхȣтȣм, ка сѫ рѫмѫнѫ єл Домн ꙟ Ардѣл, ниче нȣй жȣрарѫ лȣй крединцѫ, прекȣм аȣ фѫкȣт лѫкȣиторїй, мѫкар кѫ датинѫ єра ла Оунгȣрй, ка ши ѡсташїй кȣ чѣꙗ лалцй сѫ жоаре поуаȣй Домн саȣ Дȣкѫ крединцѫ, прекȣм се вѣде дин Нотарїȣл лȣй Бела, кап кв. акѫрȣꙗ кȣвинте скрисе сѫнт май сȣс сȣпт слова, Б; нȣ фѫрѫ времѣ ꙟтребаре се поате ачй фаче, ѡаре ачей ѡсташй Оунгȣрещй рѫмасаȣ ачй ꙟ Ардѣл кȣ Домнȣл Рѡмѫнилѡр Тȣхȣтȣм, аȣ саȣ ꙟторс ла Домнȣл сѫȣ Ѧрпад Дȣка Оунгȣрилѡр.

Кȣ адевѫрат, де вом лȣа аминте, ла ꙟпрежȣрѫриле Оунгȣрилѡр чѣле де атȣнчй, нȣ се поате креде ачей ѡсташй витѣжй Оунгȣрещй сѫ фи рѫмас кȣ Тȣхȣтȣм ꙟ Ардѣл. Нȣмай атȣнчй ꙟ трасѫ Оунгȣрїй ꙟ Паннонїꙗ, кȣ кѫцй Домнй, ши кȣ кѫте гинте тарй, пентрȣ ка сѫ кȣпрindѫ тоатѫ Паннонїе, ши кȣ статорничїе сѫсе ашѣзе ꙟ ꙗ, авѣ асе бате Оунгȣрїй? Кȣ Дȣка Менȣморȣт, кȣ Дȣка Саланȣ, кȣ Бȣларїй, кȣ Гречїй, кȣ Македонѣнїй, кȣ Дȣка Глад, ши кȣ алцїй. Де оунде ꙟцелепчȣнѣ, ши ꙟнаинте видѣрѣ лȣй Дȣка Ѧрпад ал Оунгȣрилѡр нȣ сȣферѣ, ка ачей витѣжй армашй, карїй фȣсѣсе сȣпт поваца лȣй Тȣхȣтȣм, сѫ фїе деспѫрцицй, ши депѫртацй де чѣꙗ лалтѫ ѡасте Оунгȣрѣскѫ, кȣ атѫта май вѫртос, кѫ асѣменѣ є адевѫрȣлȣй, кȣм кѫ ачѣꙗ єра чей май витѣжй ꙟтрѫ тоцй Оунгȣрїй. Вѣдесе ачаста

де

Tuhutum vero, a die illo terram illam obtinuit. Tuhutum vero genuit *Horcam*, *Horca* genuit *Geulam* et Zubor. Geula genuit duas filias, quarum una vocabatur *Caroldu*, et altera *Saroltu*, et Sarolt fuit mater *S. Regis Stephani.* Zumbor vero genuit *minorem Geulam* patrem Buc et Bucne, tempore cujus *S. Rex Stephanus* subjugavit sibi *terram ultra silvanam*, et ipsum *Geulam* vinctum in *Hungariam* duxit, et per omnes dies vitae suae carceratum tenuit, eo, quod in fide esset vanus, et noluit esse Christianus, et multa contraria faciebat *S. Regi Stephano*, quamvis fuisset ex cognatione matris suae. *Notarius*, cap. 27.

де аколѡ, къ мергꙟнд ачѣꙗ кꙋ Тꙋхꙋтꙋм ꙟ Ардѣл, се испити чѣꙗ лалтъ ѡасте Оунгꙋрѣскъ сꙋпт поваца лꙋй Тосꙋ ши а лꙋй Зоболсꙋ съ батъ пре Менꙋморꙋт фъръ де армашїй чей кꙋ Тꙋхꙋтꙋм, чи фꙋ бътꙋтъ ꙟнапой дела Криш де армашїй лꙋй Менꙋморꙋт, кꙋм ла кап кн. скрїе Нотарїꙋл а)

Лꙟнгъ ачѣстѣ, кꙟнд саꙋ ꙟтꙟмплат оундева кꙋ врꙋн Кꙑпитан Оунгꙋреск съ рꙑмꙟнъ ши ѡаменїй, карїй мерсѣсе кꙋ Кꙑпитанꙋл, съ рꙑмꙟнъ аколѡ, ѕисей, деспърциций де глоата Оунгꙋрѣскъ чѣ маре, нꙋ липсѣще Нотарїꙋл лꙋй Бела а ꙟсъмна, кꙋм къ ачей ѡамений аꙋ рꙑмас аколѡ, ши нꙋ саꙋ май ꙟторс ла Оунгꙋрїй сꙑй. Аша скрїе ла кап ме. къ ѡаменїй, карїй мерсѣсе кꙋ Зꙋардꙋ че се ꙟсꙋрꙑ ꙟ цѣра Гречѣскъ, аколѡ аꙋ рꙑмас ши дꙋпъ моартѣ лꙋй Зꙋардꙋ. б) Де ѡаръ че даръ Нотарїꙋл нꙋ скрїе, ачей ѡсташи Оунгꙋрещи, карїй сꙋпт поваца лꙋй Тꙋхꙋтꙋм саꙋ бътꙋт кꙋ Ромꙟнїй, съ фи рꙑмас ꙟ Ардѣл; ꙗсте а крѣде, къ, ашеѕꙟндꙋсе Тꙋхꙋтꙋм Домн Ромꙟнилѡр ꙟ Ардѣл, ей саꙋ ꙟторс ла Домнꙋл сꙑꙋ Арпад Дꙋка Оунгꙋрилѡр. Ба ши ачѣꙗ нꙋ де оуитат довадъ ꙗсте, кꙋм къ ѡсташїй ачѣꙗ нꙋ се ашеѕаръ кꙋ лъкꙋинца ꙟ Ардѣл, къ Кꙑпетенїꙗ Оунгꙋрилѡр авѣ ѡбичѣю а да витѣжилѡр сꙑй мошїй стрълꙋчите, кꙋм афаръ де алте локꙋри, мъртꙋрисѣще ла кап нв. Нотарїꙋл. в) Чи съ фи дат Тꙋхꙋтꙋм врꙋнꙋꙗ динтрꙋ ачей витѣжи оундева ꙟ Ардѣл мошїе, никъири нꙋ скрїе Нотарїꙋл, оунде пре чей че аꙋ добꙟндит ꙟ цѣра Оунгꙋрѣскъ мошїй,

платъ

а) Egressi venerunt usque *Zeguholmu*, et ibi volebant transire *Crisium*, ut contra *Menomorout* pugnarent, sed venientes milites *Menomorout*, eis transitum prohibuerunt. *Notarius* cap. 28.

б) Et *Zuardu* in eadem terra duxit sibi uxorem, et populus ille, qui nunc dicitur *Solamogera*, mortuo Duce *Zuard*, in Graecia remansit, et dictus est *Soba* secundum Graecos, idest *stultus populus*, quia mortuo Domino suo, viam non dilexit redire ad patriam suam. *Notarius*, cap. 45.

в) Tunc Dux, *Usubunec* patri *Zoloucu*, per suo fidelissimo servitio, dedit castrum *Bezprem*, cum omnibus appendicis suis, et *Veluquio* dedit *comitatum de Zarand*, et sic caeteris nobilibus, honores et loca condonavit. *Notarius* cap. 52.

плѧтъ витежїей лѡр, нȣ липсѣще а ꙟсъмна. Ниче нȣ не зъхъѫще пре ной ачѣѧ че скрїе Нотарїȣл ла кап кє. къ ꙟкѫнтъриле прошилѡр чѣле де пре врѣмѣ лȣй, ѩсте, кȣм къ Оунгȣрїй тоци ꙟши къпъта лѡр локȣри, ши лȣа нȣме бȣн. Пентрȣ къ ꙟтѫю, кѫнтъриле прошилѡр пȣцинъ крединцъ ау, де ѡаръ че май мȣлте минчȣни кȣпринд ꙟ сине, де кѫт адевъръри. Апой ачѣле кѫнтъри нȣ се поате доведи, къ гръеск деспре Оунгȣрїй чей веници кȣ Тȣхȣтȣм ꙟ Ардѣл; чи кȣм се вѣде, гръеск деспре Оунгȣри престе тот. Ачѣѧ ꙟ цѣра Оунгȣрѣскъ сау адеверит деспре Оунгȣри, прекȣм ꙟ мȣлте локȣри ꙟсѣмнъ Нотарїȣл. Ачѣѧ сау ꙟтѫмплат ши лȣй Тȣхȣтȣм дин дарȣл лȣй Арпад. а) Ши де вей ста морцишй, къ де Оунгȣрїй чей дин Ардѣл гръеск кѫнтъририле ачѣле; вою ръспȣнде, къ нȣ де Оунгȣрїй чей веници ꙟ Ардѣл кȣ Тȣхȣтȣм ау а се ꙟцелѣџе, мъкар къ скрїинд деспре Тȣхȣтȣм, ле поменѣще Нотарїȣл, чи деспре Оунгȣрїй, карїй ау венит дȣпъ че сау ꙟпрєȣнат Ардѣлȣл кȣ цѣра Оунгȣрѣскъ.

Дакъ ѡаменїй ачѣѧ, карїй ау фост ꙟтрат кȣ Тȣхȣтȣм ꙟ Ардѣл, нȣ ау ръмас аколѡ. Чи сау ꙟторс ла цѣра Оунгȣрѣскъ; кѫнд даръ ау венит ꙟ Ардѣл стръмошїй Оунгȣрилѡр ачестора, карїи акȣм се афлъ ꙟ Ардѣл? Ѩсте а крѣде, къ дȣпъ че ау ꙟвинс Сфнтȣл Стефан Краюл Оунгȣрилѡр пре Џюла Дȣка Рѡмѫнилѡр кътръ ꙟчепȣтȣл сȣтей а оунспръзѣче дела Хс, кȣм скрїе Тȣроци ꙟ Кроника Оунгȣрилѡр, Партѣ в. кап ка. ши ау ꙟпрєȣнат Ардѣлȣл кȣ цѣра Оунгȣрѣскъ, б) апой

а) Nam volebat *Tuhutum* per se nomen sibi et terram acquirere, ut dicunt nostri joculatores: *omnes sibi loca acquirebant, et nomen bonum accipiebant. Notarius*, cap. 25.

б) *Anno* itaque *Domini millesimo secundo*, Beatus *rex Stephanus* cepit *Gyulam* Ducem, cum uxore et duobus filiis ejus, et in Hungariam transmisit. Hoc autem ideo fecit, quia saepissime admonitus, a Beato rege Stephano, nec ad fidem Christi conversus, nec ab inferenda Hungariae injuria, conquievit; universum vero regnum ejus, latissimum et opulentissimum, Monarchiae Hungariae adjunxit. Dicitur autem regnum illud Hungarice *Erdeel*, quod irrigatur plurimis fluviis, in quorum arenis, aurum colligitur, et aurum terrae illius optimum est. *Thurocz*, Chronicum Hungarorum Part. 2. cap. 29.

апо́й аȣ ꙟчепȣ́т а вени̇̀ Оўнгȣрй дин цѣ́ра Оўнгȣрѣ́скъ ꙟ Ꙗрдѣ́л, ши̇̀ а се ашеза̀ кȣ лъка́шȣл а́ичи̇. Къ динтрȣ ачѣ́ле вре́ми аȣ ꙟчепȣ́т а ꙟтра̀ ꙟ цѣ́ра Оўнгȣрѣ́скъ мȣ́лте ши десклини́те нѣ́мȣрй, ка́рїй прин късъторі́й местекъ́ндȣсе кȣ Оўнгȣрїй, ꙟшй пїердȣ́ръ нȣ́меле нѣ́мȣлȣй съȣ, ши се анȣми́ръ Оўнгȣрй ꙟпреȣнъ кȣ Оўнгȣрїй чей адевъра́цй. Вѣ́зй май сȣс, кап. а. §. ѕ. ла сфъ́ршит. Прекȣ́м да́ръ ꙟ цѣ́ра Оўнгȣрѣ́скъ ꙟтра̀ алте нѣ́мȣрй а лъкȣ̀и ако́лѡ̀, аша̀ ши Оўнгȣрїй ꙟчепȣ́ръ дин цѣ́ра Оўнгȣрѣ́скъ авени̇̀ ꙟ Ꙗрдѣ́л. Ꙗ́ръ фїи́нд къ ни́чй оўн скрїито́рю нȣ не лъсъ̀ скрис, ка Оўнгȣрїй де ѡда́тъ съ фи̇̀ вени́т глоа́тъ мȣ́лтъ дин цѣ́ра Оўнгȣрѣ́скъ ꙟ Ꙗрдѣ́л; оўрмѣ́зъ, къ аȣ вени́т пре ръ́нд. Ка́рѣ ши де ако́лѡ̀ се ꙟтъ́рѣще, пе́нтрȣ къ Оўнгȣрїй чей дин Ꙗрдѣ́л съ́нт кȣ лъкȣи́нца фо́арте ръсипи́цй прин цѣ́ръ, нȣ ка Ръмъ́нїй, ка Сѣкȣ́їй, саȣ ка Са́сїй чей вени́цй ꙟ зи́леле лȣй Ге́йса, мъка́р къ ꙟтра че́щѣ съ́нт мȣ́лцй Ръмъ́нй, ка́рїй ꙟнаи́нте де вени́рѣ Са́силѡр лъкȣ̀ѧ ако́лѡ̀.

Ꙗша̀ да́ръ Ръмъ́нїй аȣ цинȣ́т ꙟпъръцї́ѧ са ꙟ Ꙗрдѣ́л пънъ ла а оўспръзѣ́че сȣ́тъ дела Хс҃, ши ꙟнаи́нте де а оўнспръзѣ́че сȣ́тъ нȣ ꙗ́сте а крѣ́де, къ аȣ фост оўнгȣрй лъкȣито́рй ꙟ Ꙗрдѣ́л. Топелти́нȣс ꙟ Ка́ртѣ са чѣ май сȣс нȣми́тъ, кап е҃. зи́че, къ вени́нд Ꙗрдѣ́лȣ сȣпт стъпъни́рѣ Кра́илѡр Оўнга́рїей; Кра́їй аче́щѣ тримитѣ̀ ла Ꙗрдѣ́л Воево́д, ка́реле съ повъцȣ́ѧскъ цѣ́ра. Кȣ Войво́да мерџѣ̀ нȣ пȣци́нй Нѣ́мешй Оўнгȣрй, ка́рїй ꙟдȣлчи́ндȣсе де цѣ́ра ачѣ́ѧ, то́цй ръмъ́нѣ̀ ако́лѡ̀, ши се ꙟтъ́рѣ̀ кȣ лъка́шȣл. Ꙗша̀ зи́че е҆́л, къ се ꙟчепȣ́ръ Оўнгȣрїй ꙟ Ꙗрдѣ́л. а)

Ни́че де ако́лѡ̀, къ Дȣ́ка Ръмъ́нилѡр аче́стора дела Тȣ́хȣтȣм пънъ ла Џю́ла чел мик аȣ фост де съ́нџе Оўнгȣрѣ́ск, нȣ оўрмѣ́зъ ꙟпъ-

ръцїѧ

a) Istis etiam Transylvania cessit, qui Provinciam per Praefectos Vayvodas administrare solebant. Vayvodas non pauci Nobiles comitabantur, ac omnes demum regionis amaenitate detenti, sedem figere in Dacia non dubitaverunt. *Toppeltinus*, Orig. et Occas. Transsylv. cap. 5.

рзціѧ ӑчаста дин Ардѣл сз нȣ фи фост Рѡмжнѣскз, прекȣм ши динтрȣ ӑчѣѧ, кз Оунгаріей е̏ Краю дин сжнцеле чел Немцѣск, ӑдекз Ӑпзратȣл Аȣстрієй, нȣ сȣрмѣзз Ӑпзрзціѧ Оунгаріеи ӑ нȣ фи Оунгȣрѣскз. Оуній зик, кз Нотарїȣл ӑȣ скрис історїа са дȣпз токмѣла лȣкрȣрилѡр че ѐра Ӑ вѣкȣл лȣй, ӑрз нȣ дȣпз ӑдевзрȣл времей ӑчеїѧ кжнд ӑȣ Ӑтрат Оунгȣрїй Ӑ Панноніа ши Ӑ Ардѣл. Сз дзм, кз ѧсте ӑша, кȣм зик ѐй; тотȣші ничй ѿ скзрире нȣ оурмѣзз де аколѡ кздинцелѡр Рѡмжнилѡр челѡр дин Ардѣл; пентрȣ кз, де време че Нотарїȣл мзртȣрисѣще, кз Рѡмжнїй дин бȣнз воѧ лѡр, кȣ дарѣ де мжнз, Ӑші ӑлѣсерз шіе Домн саȣ Дȣкз пре Тȣхȣтȣм, Ӑтокма кȣм Оунгȣрїй шаȣ фост ӑлес лорȣші пе Алмȣс, пе Арпад, ш. ч. карѣ е̏ чѣ май стрзлȣчитз кздинцз ӑ сзпȣшилѡр политичеші саȣ ӑ Четзцѣнилѡр; оурмѣзз, кз Рѡмжнїй чей дин Ардѣл Ӑ зилеле Нотарїȣлȣй тоате кздинцеле че се кȣвин Четзцѣнилѡр челѡр ӑдевзраці ле ӑвѣ.

§. ѯ.

Причина, пентрȣ карѣ Рѡмжнїй дин Ардѣл шаȣ ӑлес лорȣші Домн, пре Тȣхȣтȣм.

Причина чѣ ӑдевзратз, кзчй Рѡмжнїй дин Ардѣл ӑлѣсерз лорȣші Домн пре Тȣхȣтȣм, ѿ спȣне Нотарїȣл ла кап кз. ӑдекз, пентрȣ кз Џелȣ, пре кареле пжнз ӑчи Ӑл ӑвȣсѣсе Домн, ӑȣ фост мȣрит, ши ӑкȣм нȣ ӑвѣ Домн. Де оунде се сокотирз сз ӑлѣгз пре Тȣхȣтȣм Ӑ локȣл лȣй Џелȣ. Нȣ мз Ӑдоеск, кз ши Тȣхȣтȣм, прекȣм фоарте дорѣ сз ӑпȣче ла Домніѧ ӑчѣѧ, кȣ маре драгосте, кȣ ӑрзтате семне де бȣнз воире, ши кȣ лингȣшире ӑȣ оумблат пре лжнгз Рѡмжни, ка сзл ӑлѣгз пре ѐл Домн. Карѣ кȣ ӑтжта пȣтѣ май пре лесне сз лȣкре, кз нȣ мз пот Ӑдой, кȣм кз ӑȣ щїȣт лимба Рѡмжнѣскз, де ѿарз че лзкȣисе Ӑ Молдова Ӑтрз Рѡмжни, ши нȣ де

R мȣлт

мꙋлт ѥшинє де ꙟколѡ, прекꙋм май жос вом ведѣ. Кїѫре сѫнт ачѣсте. Тотꙋшй Енгел ла май сꙋс поменитꙋл §. 9. ꙁиче, кѫ пентрꙋ а чѣѫ воирѫ Рѡмѫнїй ꙟшй алѣџе лорꙋшй Домн пре Тꙋхꙋтꙋм, кѫ авѣ нѫдѣжде, кѫ Оунгꙋрїй ꙟй вѡр ꙟпѫра асꙋпра Кꙋманилѡр. Ꙟ грѫи ачѣсте ꙟй дѣдерѫ прилеж лꙋй Енгел кꙋвинтеле лꙋй Ѡпафоркош Спїонꙋлꙋй лꙋй Тꙋхꙋтꙋм, ла Нотарїꙋл кап кг. Оунде ꙁисꙋл Спїѡн, ка сѫ ꙟдѣмне пре Тꙋхꙋтꙋм а се скꙋла кꙋ рѫсбою асꙋпра лꙋй Џелꙋ Домнꙋл Рѡмѫнилѡр дин Ардѣл, ши ачаста скрїе Нотарїꙋл, кѫ аꙋ пꙋс ꙟнаинтѣ лꙋй Тꙋхꙋтꙋм, кꙋм Рꙋмѫнїй ачѣѫ мꙋлте неказꙋрй пѫтимеск дела Кꙋманй ши дела Пицениацй. а) Чи, ачѣсте кꙋвинте, де се вѡр сокоти кꙋ ꙟцелепчꙋне, сѫнт нѫскꙋте май вѫртос а стрика пѫрѣрѣ лꙋй Енгел, де кѫт а ѡ ꙟжꙋта.

Оунгꙋрїй ꙟнаинте де а вени ꙟ Паннонїа, прекꙋм Енгел мѫртꙋрисѣще ꙟ Сꙋплементеле Виндичїилѡр Корнидешїане, §. и. аꙋ лѫкꙋит ꙟ Оукраина де астѫꙁй ши ꙟ Молдова, карѣ дꙋпѫ ꙁиса лꙋй Константин Порфирогенитꙋ, саꙋ нꙋмит, Ателкꙋсꙋ. б) Оунде, май сꙋс ꙁисей, кѫ Тꙋхꙋтꙋм аꙋ пꙋтꙋт сѫсе ꙟвѣџе лимба чѣ Рѡмѫнѣскѫ. Асемене мѫртꙋрисѣще Енгел, асѣменѣ дин Константин Порфирогенитꙋ, кꙋм кѫ Оунгꙋрїй ѥширѫ де фрика ши де гроаꙁа Пацинацителѡр, бѫтꙋцй де дѫншїй. в) Ачѣле ꙟ Партѣ в. деспре Кивенрисирѣ ꙟпѫрѫцїей, кап ми. ле скрїе Константин Порфирогенитꙋ. г) Ачастѫ фрикѫ де Па-

---

а) Quia a *Cumanis* et *Picenacis* multas injurias paterentur. *Notar.* cap. 25.

б) *Tertiam Sedem*, juxta Const. Porphyr. *Atelcusu* dictam, in hodierna Ucraina et Moldavia occupaverunt Hungari. *Engel*, in Supplementis ad Vindicias Anonymi Cornidessianas, §. 8.

в) Tertiam *migrationem Hungarorum* ex *Atelcusu in Pannoniam* Cons. Porphyr. vere et genuine *impressioni* Patzinacitarum, Anonymus accessorio tantum; forte in traditionibus ipsis ad laudem gentis apposito, motivo, *precibus* quippe *Russorum tribuit*. *Engel*, ibidem.

г) Post aliquot vero annos Turcas invadentes Patzinacitae eos cum Principe Arpade persecuti sunt. Turcae itaque profligati fugientes, et terram ad sedes collocandas quaerentes etc. *Constantinus Porphyrogenetus*, de Administ. Imperii, Parte 2. cap. 38.

Пацинаци́тѣ мȣ́лтъ врѣ́ме а̂ȣ ръма́с ꙟ ѿаселе Оу҆нгȣрилѡр. Къ, прекȣ́м а̂коло́ши кап. и҃. не лъсъ̀ мъртȣриси́т Константи́н Порфироге́нитȣ, тримицѫ́нд ꙟпъра́тȣл Гре́чилѡр пре Гаврі́ил Клири́кȣл ла Тȣ́рчи, (а̂ша̀ ꙟй нȣмѣ́ще Порфироге́нитȣ пре Оу҆нгȣри) ка съй пофтѣ́скъ кȣ нȣ́меле ꙟпъра́тȣлȣй, кѫт скȣлѫ́нд ѿасте съ скоа́тъ пре Пацинаци́те дин лъка́шȣрй, ши съ кȣпри́ндъ є̂й цѣ́ра, пе́нтрȣ къ май де мȣлт а̂колѡ̀ а̂ȣ фост лъкȣ́ит, ши дорѣ̀ ꙟпъра́тȣл, ка съ фі́е Оу҆нгȣрі́й май а̂про́апе де ꙟпъръці́ѧ лȣй; а̂тȣ́нчй боѧ́рій Оу҆нгȣрилѡр кȣ ѡ҃ гȣ́ръ стрига́ръ то́ций: ной кȣ ръсбо́ю а̂сȣ́пра Пацинаци́телѡр нȣ не вом скȣла̀, ни́че нȣ сѫ́нтем ха́рничй а̂ не ба́те кȣ дѫ́ншій; пе́нтрȣ къ цѣ́ра лѡр є̆ ма́ре фоа́рте, немъргини́тъ мȣлци́мѣ норо́дȣлȣй, ши сѫнт фоа́рте бъта́чй а) Ѧче́лаши ѩръ а̂колѡ̀, кап г҃. ꙁи́че, къ нѣ́мȣл Оу҆нгȣрилѡр фоа́рте ӑре фри́къ де Пацинаци́те, пе́нтрȣ къ де мȣ́лте ѿри ꙟ ръсбоа́е а̂ȣ фост де дѫ́нші ꙟви́нс, ши май де тот пръпъди́т. б)

а) Cum autem Patzinacitae Caesariano pro lege et consvetudine ipsorum sese juramento obstrinxerint, tum ille ipse Imperatoria munera elargitur, et amicos ex illis quotquot voluerit accipit, atque ita revertitur. Sic vero cum illis ineunda foedera, ut ex pacto teneantur operam praebere ubicunque usus postulaverit, sive adversus Russos, sive contra Bulgaros vel Turcas. Siquidem hos omnes bello adoriri possunt, ac saepe contra illos profecti, jam ipsis sunt perquam formidabiles: quod vel hoc uno exemplo palam erit. Cum aliquando Gabriel Clericus jussu Imperatoris ad Turcas legatus esset, sicque ipsos compellaret: Vobis Imperator denuntiat, ut admoto exercitu Patzinacitas Sedibus pellatis, eorumque regionem obtineatis; nam istic olim habitastis, ut Imperio meo finitimi sitis, et mittere cum velim quam celeriter vos inveniam; omnes Turcarum principes uno ore clamarunt: Nos Patzinacitis bellum non inferimus, neque enim illis oppugnandis pares sumus: siquidem illorum regio perampla, infinita populi multitudo, et admodum pugnaces sunt. Ne igitur nobis in posterum tam ingrata verba facias. *Constant. Porphyrog.* de Administ. Imperii, Parte 2. cap.

б) *Οτι καὶ τὸ τῶν Τϐρκων γένος μεγάλως πτοέιται καὶ δὲ δει τὲς ειρημένες Πατζινακίται, διὰ τὸ πολλάκις ἡττηθῆναι παρ᾽ ἀυτῶν, καὶ τελέιως σχεδὸν παραδοθῆναι ἀφανισμῷ, καὶ διὰ τϐτω ἀεὶ φοϐεροὶ τοῖς Τϐρκοις οἱ Πατζινακῖται νομίζονται, καὶ συςέλλονται ὑπ᾽ ἀυτῶν.* Turcarum gens memoratos Patzinacitas magnopere reformidat, quia frequenter in praeliis ab iis devicti et ad internecionem fere caesi sunt. Ideoque Turcis Patzinacitae semper formidolosi sunt, ab iisque coercentur. *ibid.* cap. 3.

Де оўнде а̂ша̀ кꙋвинте́ꙁ. Ши Ѡпафо́ркош, ши Тꙋ́хꙋтꙋм віне щїа̀, къ Оўнгꙋрїй де фрика Пацинаци́телѡр, ши ꙟпреꙋ́нъ кꙋ чѣ лал-ци́й Оўнгꙋри́ ши ꙟсꙋши́ ѥ́й Ѡпафо́ркош ши Тꙋ́хꙋтꙋм, фꙋџи́се дин пъ́рциле Молдо́вей, бътꙋци́й а̂ма́р нꙋ ѿда́тъ де Пацинаци́те, кꙟт де фри́ка Пацинаци́телѡр ка пре сꙋпт пъмꙟ́нт оўмбла̀ Оўнгꙋрїй. Де́чи́ де а̂р фѝ а̂ꙋзи́т ꙟтрꙋ а̂деве́р Ѡпафо́ркош, къ Пацинаци́теле чей дин Молдо́ва ши ꙟ Ардѣ́л фак ꙟкꙋ́рсе, а̂ꙋ ꙟдемна́тарфѝ пре Тꙋ́хꙋтꙋм, съсе невоѧ́скъ а́ши́ къпъта̀ шїе Ардѣ́лꙋл? Саꙋ, де лар фѝ ши ꙟдемна́т, а̂ꙋ кꙋтеꙁа́тарфи Тꙋ́хꙋтꙋм а̂ се а̂шеꙁа̀ ꙟ Ардѣ́л, де ѿаръ че віне щїа̀, къ да́къ нꙋ а̂ꙋ пꙋтꙋ́т тоатъ оўнгꙋри́мѣ съ стѣ̀ ла ръсбо́ю кꙋ Пацинаци́теле, чи а̂ꙋ фꙋџи́т динаи́нтѣ лѡр; май пꙋци́н ва пꙋтѣ̀ ѥ̂л деспърци́т де чѣ ла́лци Оўнгꙋри́ съсе а́пере де нъвъли́риле лѡр? Дрепт а̂чѣ, де а́р фѝ помени́т спїо́нꙋл де Пацинаци́те, май въртóс сар фѝ а̂бътꙋ́т кꙋ кꙋви́нтеле а̂чѣ́ле дела дори́рѣ са, ка́рѣ а̂вѣ̀ съ ка́пете стъпꙟни́рѣ Ардѣ́лꙋлꙋ́й, де кꙟт сар фѝ ꙟдемна́т. Не ꙟдоит да́ръ лꙋ́крꙋ ѥ́сте, къ а̂чѣ́ле кꙋви́нте ни́че кꙋм нꙋ лѣ́ꙋ гръи́т Ѡпафо́ркош, чи си́нгꙋр Нота́рїꙋл пе́нтрꙋ нештїи́нца перистасꙋрилѡр лѣ́ꙋ а̂да́ѡс дин ка́пꙋл сꙋ̀. Де́чи́ а̂чѣ́сте кꙋви́нте сꙟнт ди́нтръ а̂чѣ́ле, ка́ре Нота́рїꙋл дин ка́пꙋл сꙋ ле а̂џерѣ́кще, ши пе́нтрꙋ а̂чѣ́ ши дꙋ́пъ крити́ка лꙋ́й Ѥнгел нꙋ се пот крѣ́де. Ве́ꙁи май сꙋс §. а҃. кътръ ка́пет.

Лꙟ́нгъ а̂чѣ́сте, Пиценаці́й саꙋ Пацинаци́теле, прекꙋ́м ши Кꙋма́нїй, дꙋ́пъ кꙋм май жос вом ведѝ, а̂ꙋ фост Рѡмꙟ́ни́ а̂деврърацѝ, нꙋ а́лтъ Гинтъ стреинъ. Аꙋ поатесе крѣ́де ѥ̂й съ фѝ фъкꙋ́т а̂тꙟтѣ нъка́ꙁꙋри́ фра́цилѡр съй ꙟ Ардѣ́л?

Кїа́р да́ръ се ве́де ди́нтрꙋ а̂чѣ́сте, къ Рѡмꙟ́нїй чей дин Ардѣ́л нꙋ пе́нтрꙋ а̂чѣ́ шаꙋ а̂ле́с ло́рꙋши́ Домн пре Тꙋ́хꙋтꙋм, къ доа́ръ сар фѝ ꙟкрединца́т въртꙋ́тей Оўнгꙋрилѡр че́лѡр че вени́се кꙋ Тꙋ́хꙋтꙋм, ка съй а́пере а̂сꙋ́пра Кꙋма́нилѡр, прекꙋ́м висѣ́ꙁъ Ѥнгел. Ка́рїй Оўнгꙋри́, прекꙋ́м въꙁꙋ́м май сꙋс §. и҃. ниче нꙋ а̂ꙋ ръма́с ꙟ Ардѣ́л, чи саꙋ ꙟто́рс ла До́мнꙋл сꙋ́ Арпад ꙟ Оўнгарїа. Чи,

Чи, то́кма съ зи́чем, къ а̂ѹ пріими́т а̂тѹ́нчй Рѡмѫ́нїй пре Оу́нгѹрй ꙟ Ардѣ́л пе́нтрѹ а̂чѣ́ѧ ка оу́ницй ла ѡ̂ла́лтъ май ле́сне съ а̂пе́ре цѣ́ра; ничй ѡ̂ микшора́ре де а̂чи нѹ оу́рмѣзъ мъри́рей Рѡмѫ́нилѡр, чи май вѫрто́с се вѣ́де ꙟцелепчѹ́нѣ лѡр. А̂ѹ микшора́ре оу́рмѣзъ де а̂колѡ̂ стрълѹчи́телѡр Ги́нте а̂ле Еѹро́пей, къ май мѹ́лте се оу́нирь ла ѡ̂ла́лтъ, ка кѹ оу́нитъ вѫртѹ́те май ле́сне съсе по́атъ а̂пъра̂ а̂сѹ́пра нъвъли́рилѡр проти́вниче, прекѹ́м оу́ни́тъ е̂ прѣстрълѹчи́та Ги́нтъ Оу́нгѹрѣ́скъ кѹ Не́мцїй?

К А П ѕ҃.

Пе́нтрѹ ста́тѹл Рѡмѫ́нилѡр че́лѡр дин А̂рдѣ́л дела ꙟчѣ́перѣ Домні́ей лѹй Тѹ́хѹтѹм ꙟко́аче.

§. а҃.

Ста́тѹл Рѡмѫ́нилѡр дин А̂рдѣ́л ꙟ зи́леле лѹй Тѹ́хѹтѹм.

Е̂нгел дин пъре́рѣ а̂чѣ́ѧ, къ Рѡмѫ́нїй, кѫнд ꙟшй а̂лѣ́серъ ло́рѹшй домн пре Тѹ́хѹтѹм, съ дѣ́деръ лѹй Тѹ́хѹтѹм ро́бй, ши нѹ сѹпѹ́шй Политиче́щй, ка́рѣ а̂ лѹй пъре́ре ѡ̂ ръсѹфла́ръм май сѹс (кап. е҃. §. и҃.) зи́че ла май сѹс помени́тѹл §. 9. къ Рѡмѫ́нїй дѹ́пъ а̂чѣ́ѧ фѹ́ръ, дѹ́пъ ѡ̂бичѣ́юл Оу́нгѹрилѡр, рѫндѹи́цй ла слѹ́жба Четъ́цилѡр. Четисе а̂декъ Е̂нгел ꙟ и̂сто́рїа Нота́рїѹлѹй кап к҃а, кѹм Зобо́лсѹ оу́нѹл динтръ Къпита́нїй чей ма́рй а̂й Оу́нгѹрилѡр, дѹ́пъ че е̂ши́нд динтръ Скла́вй, ши трекѫ́нд Ти́са ꙟ цинѹ́тѹл лѹй Менѹморѹ́т, фѣ́че кѹ а̂жѹто́рюл лъкѹито́рилѡр Четъцѣ́ний ѡ̂ чета́те та́ре де пъмѫ́нт, къ́рїѧ ꙟй пѹ́се нѹ-

меле

меле, Зоболсꙋ. Ла четатѣ ачаста мꙋлцй динтрѫ лѫкꙋиторїй цѫрей рѫндꙋи слꙋжиторй, карїй, ѕиче Нотарїꙋл, кѫ акꙋм се кїамѫ Чивилес. а) Дин фапта ачаста а лꙋй Зоболсꙋ, мѫкар кѫ Нотарїꙋл никѫири нꙋ ѕиче, кѫ асѣменѣ сѫ фи фѫкꙋт Оунгꙋрїй кꙋ Ромѫнїй дин Ꙗрдѣл; тотꙋшй лꙋй Енгел ꙟй плаче а грѫи, кѫ пре Ромѫнй Оунгꙋрїй, дꙋпѫ дескѫлекарѣ са ꙟ Ꙗрдѣл, ꙟй пꙋсерѫ ла слꙋжба четѫцилѡр.

Чи, афарѫ де ачѣѧ, кѫ Нотарїꙋл никѫирй нꙋ ѡ спꙋне ачаста, ниче ачѣѧ нꙋ є адевѫрат, Оунгꙋрїй сѫ фи авꙋт датинѫ претꙋтиндинѣ а пꙋне динтрѫ лѫкꙋиторїй Цѫрей слꙋжиторй ла четѫцй. Ꙗша ꙟтрѫ Склавй нꙋ фѫкꙋрѫ никѫири ачѣста. Ба ши ꙟтрꙋ ачелаш кап ка. скрїе Нотарїꙋл, кѫ Тосꙋ татѫл лꙋй Лелꙋ, адꙋнѫнд мꙋлцимѣ нородꙋлꙋй, фѣче ѡ четате таре де пѫмѫнт, карѣ ꙟтѫнй саꙋ нꙋмит Тосꙋ, їарѫ акꙋм се кїамѫ Шарвар. Ꙗколѡ нꙋ фꙋрѫ рѫндꙋицй слꙋжиторй динтрѫ лѫкꙋиторїй Цѫрей, чи ѡ лѫсарѫ плинѫ де ѡсташй. б) Асѣменѣ фѫкꙋрѫ ла Сѫтмар, кꙋм ꙟтрꙋ ачелаш кап ка. скрїе Нотарїꙋл. в) Сингꙋр дарѫ дин капꙋл сѫꙋ аскꙋцй Енгел ши ачаста асꙋпра Ромѫнилѡр.

Мѫкар кѫ, токма сѫ фїе адевѫрат ачѣѧ че ѕиче Енгел; ачѣ слꙋжбѫ нꙋ єра сѫмн де робїе, ниче де нечинсте. Кѫ, прекꙋм адеверѣѕѫ Данїел Корнидес ꙟ Виндичїйле Анонимꙋлꙋй, Секцїа в. кап. а. §. 9. Слꙋжиторїй сѫнт десклиницй де слꙋцй саꙋ де робй, де ѡарѫ че слꙋ-

---

а) Communi ergo consilio sociorum suorum congregatione facta Civium, fecit fossatam magnam, et castrum fortissimum aedificavit de terra, quod nunc castrum *Zobolsu* nuncupatur. Tum *Zobolsu* et socii sui, de incolis terrae, ad castrum illum multos ordinaverunt Servientes, qui nunc *civiles* vocantur. *Notar.* cap. 21.

б) *Thosu* pater *Lelu*, congregata multitudine populi, fossatam magnam fecit, et castrum munitissimum de terra construxit, quod primum castrum *Thosu* nominatum fuit, nunc vero Sarvuar vocatur. Et acceptis filiis incolarum in obsides, castrum militibus plenum dimiserunt. *Ibid.*

в) Hinc egressi, usque ad castrum *Zotmar* pervenerunt. - - et filios incolarum in obsides acceperunt, et castrum militibus plenum dimiserunt. *Ibidem.*

слꙋжитóрїй ꙟꙋ фост ꙟрмáшй, пъзитóрй де четъцй, нꙋ рóбй. а) Ꙟ-
чáстъ плáсъ де слꙋжитóрй саꙋ пъзитóрй ла четъцй, ꙟкꙋм се кїáмъ,
дърꙿбáнй, кáрїй сѫнт местекáцй, ши Рѡмѫ́нй ши Оўнгꙋрй. Нꙋ
дáръ чéва греѡтáте десклинитъ, кáрѣ съ нꙋ ѡ̑ фѝ пꙋртáт ꙟтóкма ши
Оўнгꙋрїй, сар фѝ пꙋс пре спинáрѣ Рѡмѫ́нилѡр ꙟ Ꙟрдѣ́л, тóкма съ
фѝ фост ши рѫндꙋ́йцй, дꙋ́пъ воꙗ́ лꙋй Ꙟнгел, Рѡмѫ́нїй ла слꙋ́жба
Четъцилѡр.

Ба слꙋ́жба ꙟчáста ꙟшà оу̑шóаръ греѡтáте ѥ̑рà, кѫт дърꙿбáнїй,
ши Рѡмѫ́нй ши Оўнгꙋрй, кáрїй се цинѣ̀ де четáтѣ Гꙋргїюлꙋй ꙟ Ꙟр-
дѣ́л, ꙟ Вармéгїа Тꙋ́рда, лꙋнг процéс ꙟвꙋ́ръ, ка съ нꙋ пїꙗ́рдъ греѡ-
тáтѣ ꙟчáста. Чи ꙟкꙋм де пꙋцúнй ꙟнй пре оўрмъ кꙋ мáре дꙋрѣ́ре ꙟ
ꙟнимей лѡр фъ́ръ липсúцй де чинстúта ꙟчѣ̀ слꙋ́жбъ.

§. є̄.

Стáтꙋл Рѡмѫ́нилѡр дин Ꙟрдѣ́л ꙟ зи́леле Сфѫ̑нтꙋлꙋй Стéфан Крáюлꙋй Оўнгáрїей.

Мѣ́рџе ꙟ̆къ май ꙟколѡ̀ Ꙟнгел ла лóкꙋл дин сꙋс ꙟсъмнáт, ши
зи́че, къ тóтꙋшй ѥ̑рà де сꙋферúт соáртѣ Рѡмѫ́нилѡр, де нꙋ ѡ̑ар
фѝ нъспрúт сфѫ̑нтꙋл Стéфан Крáюл Оўнгꙋрилѡр, кáреле пре тóцй ꙟчѣꙗ́
че кѫт де пꙋцúн се ꙟпротивѣ̀ ꙟ прїимѝ кредúнца крещинѣ́скъ чѣ
Каѳоличáскъ, ла грѣ̀ рóбїе ꙟй бъгà, Дéчй, фїúнд, къ Рѡмѫ́нїй ши
Бꙋ́лгарїй цинѣ̀ лѣ́џѣ чѣ Гречáскъ; нꙋ ѥ̏ ꙟдоꙗ́лъ кꙋм къ ѥ̑й оу̑рцисїꙗ̀
кре-

a) Servientes a servis probe distingvunt vetustae Hungarorum leges. Servi in mancipiorum referebantur conditionem. Vide Steph. Decr. Lib. 1. c. 17. c. 4. L. II. c. 38. c. 27. S. Ladisl. L. II. c. 12. 14. Lib. III. c. 5. et 29. Hinc milites in castro praesidiarios primis temporibus etiam Servientes dictos fuisse, ex adductis Anonymi verbis facile est ad colligendum. *Daniel Cornides* in Vindiciis Anonymi Belae Regis Notarii, sectione II. cap. 1. §. 9.

кредѝнца чѣ Каѳоличаскъ, пе́нтрꙋ а̂чѣ́ѧ а̂чѣлешй а̂ꙋ пъцѝт, ка́ре пъцѣ̀ пъгѫнїй, де кътръ Сфн҃тꙋл Сте́фан. а)

Чи а̂ча́ста, прекꙋ́м ши ӑлтеле, кѫте гръ́ѧще Ӗнгел а̂сꙋ́пра Рѡмѫ́нилѡр, ꙟдестꙋлиндꙋсе, къ ѡӑꙋ ѕи́с, ни́чй кꙋ ѡ̂ мъртꙋрі́е нꙋ ѡ̂ ра́ѕимъ, ка кѫнд го́алелѡр ѕи́се а̂ле лꙋй а̂сꙋ́пра Рѡмѫ́нилѡр то́цй а̂р фѝ дѣто́рй кꙋ ѡ̆кїй ꙟкѝшй съ крѣ́дъ.

Ꙟпо́й, чи́не по́ате крѣ́де, Сфн҃тꙋл Сте́фан Кра́юл Оўнгꙋрилѡр а̂тѫта оўрџі́е съ фѝ пꙋрта́т а̂сꙋ́пра ле́џїй Гречѣ́шй, ка пре Рѡмѫ́нй пе́нтрꙋ къ цинѣ̀ лѣ́џѣ греча́скъ, ꙟто́кма съй фѝ батжокорѝт ка ши пре пъгѫ́нй, де ѡ̆аръ че дин мꙋ́лте довѣ́де є̆сте а̂ крѣ́де, къ ши ꙟсꙋшй Сте́фан а̂ꙋ фост де лѣ́џе греча́скъ. Ка́рѣ ши оўнїй динтръ Скрїито́рїй чей Оўнгꙋре́шй ѡ̂ мъртꙋрисе́ск? А̂чѣ́ѧ є̆сте а̂деверѝт, къ Сфн҃тꙋл Сте́фан-Кра́юл Оўнгꙋрилѡр фꙋ̀ пъртинито́рю ле́џїй Гречѣ́шй. Ка́рѣ ши де а̂коло̀ се а̂деверѣ́ѕъ, пе́нтрꙋ къ фъ́че мънъстѝрй де лѣ́џѣ греча́скъ пе́нтрꙋ сꙋ́флетꙋл съꙋ, а̂ Кръ́ѧсей са́ле ши а̂ фі́илѡр съ́й. Ꙟнꙋме а̂ꙋ фъкꙋ́т мънъстѝрѣ чѣ дин ва́лѣ Ве́спрем пе́нтрꙋ Кълꙋгърицеле чѣ́ле де лѣ́џе греча́скъ, кꙋм се четѣ́ще ꙟ Дипло́ма лꙋй ꙟ ли́мба греча́скъ пе́нтрꙋ ѕи́са мънъстѝре да́тъ. Оўнде а̂чѣ́сте кꙋви́нте се ӑфлъ: „Рѫндꙋе́ск є̂ꙋ Сте́фан - - - пе́нтрꙋ спъсе́нїѧ сꙋ́флетꙋлꙋй мі́еꙋ, ꙟпреꙋ́нъ а̂ соці́ей мѣ́ле, ши а̂ фі́илѡр мі́ей, ши а̂ то́атъ Панно́нїа, чѣ́ле ла́лте.“ А̂чѣ́сте ꙟ Виндичїиле ма́й сꙋс ꙟсъмна́те, Се́кціа г҃. кап а҃. §. 10. ле четѣ́ще Да́нїел Корни́дес. б) Ши ꙟ ѕи́леле а̂че́лꙋѧшй Кра́ю, са́ꙋ фъкꙋ́т

а) Addicti sunt postea more Hungarico servitiis castri, sorte sane tolerabili, nisi exasperata fuisset sub Stephano Sancto, sub quo religio Christiana Catholica vi et coactione tam subito introducta est, ut qui vel minimum resisterent, in turpissimam conjicerentur Servitutem. - - - Quoniam Valachi cum Bulgaris Orientalis ritus sacra amplexi erant: sine dubio Catholicam fidem spernentes, similem cum ethnicis sortem subierunt. *Engel*, in Appendice de origine Valachorum, §. 9.

б) Sanctus Stephanus plures filios se genuisse, ipsemet testatur in eo diplomate, quod lingua Graeca super membrana exaratum Monialibus Monasterii B. M. V. de Valle Veszprimiensi elargitus est, ubi in ceteris haec legas verba: „Con-

кȣт ѡ мѫнѫстире ноаѡ ꙟ Бѫнат, карѣ фȣ датѫ Кѫлȣгѫрилѡр чѣлѡр Гречѣщи, дин Морисена (Чинад) пре кȣм се четѣще ла фаптеле сфнтȣлȣи Џерардȣс Єпископȣлȣи Чинадȣлȣи, везй май жос кап ӡ҃. ӡ. ѕ҃.

Пре оурмѫ, тоқма кȣ непȣтинцѫ аф чѣле че грѫѧще Єнгел ꙟтрѣка ачѣста, ши кȣм кѫ кȣмплит грешѣще єл ачи асȣпра Историєй Бесеричещй, се ведѣще. Пентрȣ кѫ лѫȣдатȣл Краю, кȣм се вѣде ла Тȣроци, Партѣ адоаѡ а Кроникей Оунгȣрилѡр, кап л҃д. аȣ мȣрит ла анȣл Дмнȣлȣи 1038. а) Иарѫ не оунирѣ ши ꙟпѫрекїарѣ ꙟтрѫ Гречи ши ꙟтрѫ Ꙗпȣсѣни, карѣ пѫнѫ астѫӡи стѫпѫнѣще, аȣ ꙟчепȣт дȣпѫ моартѣ сфнтȣлȣи Стефан Краюлȣи Оунгȣрилѡр ꙟ ӡилеле лȣи Михаил Керȣларїе Патрїархȣлȣи дела Цариград, кареле фȣ фѫкȣт Патрїарх ꙟ к҃є. Мартїе а анȣлȣи 1043. ши ꙟ и҃. ӡиле алȣи Їȣнїе 1059. фȣ лѫпѫдат, кȣм ꙟ Нотиціа фȣндаціей лȣи Ѳеодѡр Корїатовичи дела Мȣнкач, Партѣ а патра кап ѕ҃. §. є҃. адеверѣӡѫ Їѡникїе Басилович Прѡто-Єгȣменȣл дин мȣнтеле Чѣрнек. б) Прекȣм дарѫ ꙟ ӡилеле сфнтȣлȣи Стефан

Краю

„ Constituo ego Stephanus --- pro animae meae salute, una et Conthora„ lis et filiornm meornm, et Pannoniae universae etc. „ *Daniel Kornides* Vindiciae Anonymi Belae Regis Notarii, Sect. 3. cap. 1. §. 10.

а) Beatus autem Rex Stephanus, sanctitate et gratia plenus, secundum quosdam, *quadragesimo sexto*, secundum autem historiae, in ejusdem laudem, ab Ecclesia editae, veritatem, *tricesimo septimo* sui regni; *Dominicae autem Incarnationis, millesimo tricesimo octavo anno*, in festo assumtionis Beatissimae Mariae, semper Virginis, a praesenti saeculo nequam, eripitur. *Thurotz* Chronica Hungarorum Parte secunda cap. 34.

б) Michael quippe Cerularius - - anno 1043 post Alexii obitum, Bisantinus Patriarcha inauguratus anno 1059. depositus fuit; vitamque cum morte commutavit (vide Asseman, Tom. IV. pag. 75.) Proinde Pagius ad annum 1058 num. XI. de Cerulario Schismatis auctore, deque recta Russorum fide vere pronunciat : „ Is tamen (Michael scilicet Cerularius) Schismatis auctor, quod post tot saecula perdurat. Neque enim Photius, vir in rebus Theologicis versatus Graecae et Latinae Ecclesiarum scissurae auctor dici potest; quum Ioannis VIII. indulgentia Ecclesiae Romanae reconciliatus fuerit, et in Romanis tabulis varia Graecorum nomina legantur, qui post Photii mortem floruerunt„ *Ioannicius Basilovits* in Monasterio de monte Csernek Proto-Hegumenus, Brevis notitia Fundationis Theodori Koriathovits. Parte quarta cap. 6. §. 5.

Кра́юлѹй Оу҆нгꙋрилѡр, фі́инд оу҆ни́ци Гре́чїй кꙋ А҆пꙋсе́нїй, Рѡмꙟнїй нꙋ пꙋтѣ̀ сꙟ оу҆рмисе́скꙟ Креди́нца А҆пꙋсе́нилѡр чѣ Каѳоличе́скꙟ, а҆ша̀ ничи лꙟꙋда́тꙋл Кра́ю, пе́нтрꙋ кꙟ Рѡмꙟ́нїй е҆ра̀ де лѣџѣ Гречѣ́скꙟ нꙋ пꙋтѣ̀ сꙟй гонѣ́скꙟ. Оу҆рмѣ́зꙟ да́рꙟ, кꙟ сфн҃тꙋл Сте́фан Кра́кл Оу҆нгꙋрилѡр ꙟ҆трꙋ неми́ка нꙋ а҆ꙋ сминти́т кꙟди́нцеле Рѡмꙟ́нилѡр ничи ꙟ҆ А҆рдѣ́л, ничи а҆и́рѣ. Ба ꙟ҆кꙟ ѡ҆себи́те Привиле́гїꙋрй а҆ꙋ а҆вꙋ́т Рѡмꙟ́нїй дела сфн҃тꙋл Сте́фан Кра́юл Оу҆нга́рїей, кꙋм а҆ра́тꙟ Пра́й ꙟ҆ Дисерта́цїа з҃. §. з҃.

§. г҃.

Ста́тꙋл Рѡмꙟ́нилѡр дин А҆рдѣ́л дꙋ́пꙟ сфн҃тꙋл Сте́фан Кра́юл Оу҆нгꙋрилѡр.

Чи шѝ ꙟ҆трꙋ а҆чѣ́ѧ скїѡпꙟтѣ́зꙟ ве́нгел, кꙟнд а҆коло́ши зи́че, кꙟ ꙟ҆мꙋлци́ндꙋсе ꙟ҆чѐт кꙟди́нцеле Нѣ́мешилѡр, фꙋ́рꙟ ꙟ҆стреина́ци Рѡмꙟ́нїй де а҆ пꙋрта́ре дерегꙟторі́й пꙋ́блике, шѝ кꙋ а҆́лци про́щй фꙋ́рꙟ липси́ци де оу҆ни́рѣ Нацїѡ́нелѡр ꙟ҆ А҆рдѣ́л. ꙟ҆трꙋ ка́рѣ майна́инте де то́ате се кꙋви́не сꙟ щи́м, че е҆́сте оу҆ни́рѣ Нацїѡ́нелѡр ꙟ҆ А҆рдѣ́л. Ка́рѣ рꙟспика́т ѡ҆ а҆ра́тꙟ Карѡ́л Е҆́дер ꙟ҆ Но́теле И҆сто́рико-Кри́тике, ка́ре лѣꙋ да́т е҆л, шѝ саꙋ типꙟри́т ꙟ҆ Клꙋж ла а҆́нꙋл 1791. а҆сꙋ́пра Сꙋ́пликей Рѡмꙟ́нилѡр, ла нꙋ́мꙟрꙋл 15. шѝ 16. А҆колѡ̀ ла нꙋ́мꙟрꙋл 16. а҆дꙋ́че Е҆́дер скрисо́арѣ лꙋй Лора́ндꙋс Ле́пеш Вице-Вайво́дꙋлꙋй А҆рдѣ́лꙋлꙋй, дин а҆́нꙋл 1438. дин ка́рѣ, прекꙋ́м шѝ дин чѣ́ле ла́лте се причѣ́пе шѝ ка́ре сꙟнт Нацїѡ́неле а҆чѣ́ле че фꙟкꙋ́рꙟ ꙟ҆трꙟ си́не оу҆ни́ре, шѝ, шѝ ꙟ҆ че стꙟ̀ оу҆ни́рѣ лѡр, ка́рѣ кꙋ оу҆н а҆́н май на́инте, а҆декꙟ ла а҆́нꙋл 1437. саꙋ фост фꙟкꙋ́т. Фѣ́черꙟ а҆декꙟ Нѣ́мешїй, Сꙟкꙋ́їй, шѝ Са́сїй ꙟ҆трꙟ си́не легꙟтꙋ́рꙟ кꙋ жꙋрꙟмꙟ́нт ꙟ҆тꙟри́тꙟ, ка ѡ҆́рй кꙟнд вѡр бꙋтѝ Тꙋ́рчїй ꙟ҆ цинꙋ́тꙋл Са́силѡр; Нѣ́мешїй сꙟ ле дѐ а҆жꙋто́рю, шѝ кꙟнд сар ꙟ҆тꙟм-

плѫ съсе май скоале простимѣ асꙋпра Нѣмешилѡр, асѣмене ѳасїй сѫ ажꙋте пре Нѣмешй ꙟтрꙋ апѫраре асꙋпра прѡщилѡр. а)

Де ачїѧ зиче Едер ла нꙋмѫрꙋл 15, кѫ нꙋ гинта Оунгꙋрѣскѫ, чй сингꙋрй Нѣмешїй динтрѫ Оунгꙋрй сѫнт прїимицй ꙟтрѫ Нацїѡанеле чѣле оуните ꙟ Ардѣл. б)

Чй шй дин скрисоарѣ лѫꙋдатꙋлꙋй Лепеш чѣ дин анꙋл 1437 прекꙋм ши дин мѫртꙋрисирѣ Капитꙋлꙋлꙋй Бесѣричїй Бѫлградꙋтꙋй чѣ деспре оунирѣ ачѣста ла анꙋл 1459 скрисѫ, аратѫ Едер ла нꙋмѫрꙋл 15. кꙋм кѫ нꙋ нѣмꙋл Оунгꙋреск, чй Нѣмешїй фꙋрѫ сокотицй ꙟтрѫ Нацїѡанеле чѣле оуните сау прїимите ꙟ Ардѣл. в) Ачѣѧшй ведѣще

S 2 Едер

а) Nos Lorandus Lépes de Varaskezy Vice Vajvoda Transilvanus memoriae commendamus per praesentes, quod cum praeteritis diebus, videlicet circa festum sanctae crucis in possessione Capolna vocata una cum Baronibus et *Nobilibus*, nec non Saxonibus potioribus septem Sedium Saxonicalium et Siculorum dictae partis Transsilvaniae fuissemus congregati, inter cetera tractantes, uti protervia et rebelliones nefandissimorum Rusticorum contritione et eradicatione - - sicuti contra insultus Turcorum Saevissimorum has defensare partes, coram nobis et Baronibus universi Nobiles et Saxones - - inter se ipsos talem fecerant unionem et fraternitatem, quod dum et quando casu contingente praefati Turcii has invadere, subintrare conarentur - - partes, tunc praefati Nobiles in succursu - ante nominatorum Saxonum mutuaeque sincerae unionis fraternitate - venire et accellerare deberent et tenerentur. Praedicti etiam Saxones contra aemulos seu inimicos Nobilium signanter autem ad conterendam praedictorum nefandissimorum rusticorum proterviam venire et accellerare deberent et tenerentur, ad quod se partes sponte obliga - - juramento coram nobis. Praescripti vero Nobiles et Saxones praeteritis diebus Thordae in generali congregatione nostra videlicet in festo Purificationis Virginis gloriosae nunc praeterito praemissam dispositionem et ordinationem ipsorum nec non unionem fraterniter confirmarunt coram nobis harum nostrarum testimonio litterarum. Datum Thordae - - in festo B. Dorotheae Virg. Anno Domini millessimo quadringentesimo trigesimo octavo. *Eder*, in notis Critico-Historicis ad supplicem Libellum Valachorum, numero 16.

б) Itaque cum unio illa, ut vocant trium Nationum coalesceret, nequaquam Ungara *Natio*, servos utique etiam complexa, sed ejus loco absque addito atque quasi *Κατ' ἐξοχὴν Nobiles* memorantur. *Ibid.* num. 15.

в) In vetustissimis hujus argumenti litteris Lorandi Lépes de Varaskezy Vice Vajvodae Transsilvani nomine anno 1437. - - - exaratis habetur; ipsum Vice Vajvodam cum regni *Nobilibus*, Saxonibus, Siculisque in Oppidum Capolna

Е҆́дер а҆коло́шй дин А҆проба́те Па́ртѣ г҃. Ти́тꙋла а҃. оу҆́нде ӡи́че, кꙋ мъ-ка́р къ се фа́че помени́ре де то́атъ Ги́нта Оу҆нгꙋрѣ́скъ; то́тꙋшй кѫнд ви́не а҆ гръ̀й де́спре ѿсеби́теле ле́џй а҆ле Оу҆ни́рей, нꙋ Оу҆нгꙋрі́й, чѝ фѣ́целе Немеше́щй, шѝ ѿ҆ра́шеле Вармеѓі́илѡр (дин ка́ре фі́еще ка́реле дꙋ́пъ ле́џиле Оу҆нгꙋре́щй ꙗ҆́сте а҆тѫ́та кѫт ѿ҆ персо́нъ Немешѣ́скъ) се по-мене́ск. а) А҆́шѧ шѝ ѫ҆ Діе́та чѣ дин а҆́нꙋл 1557. ӡѝ а҃. І҆ꙋ́ніе, ла Тꙋ́р-да а҆дꙋна́тъ, се ӡи́че Оу҆ниверсита́тѣ че́лѡр тре́й Наці́ѡане, а҆ Нѣ́меши-лѡр, а҆ Секꙋ́илѡр, а҆ Са́силѡр. б)

Чѝ се по́ате ведѣ̀ мира́ре, а҆коло́шй ӡи́че Е҆́дер, кꙋ́м, де, непомени́ндꙋсе ѫ҆ монꙋме́нтꙋриле а҆чѣ́сте Оу҆нгꙋрі́й, фъ́ръ нꙋ́май а҆че́ѧ, ка́рій сѫнт Нѣ́мешй; то́тꙋшй Секꙋ́ій шѝ Са́сій то́цй пꙋ́рꙋрѣ се помене́ск. При́чина е҃, ӡи́че, къчй кътръ ѫ҆чепꙋ́тꙋл а҆ сꙋ́тей чи́нчй спре ӡѣ́че, шѝ дꙋ́пъ а҆чѣ́ѧ Секꙋ́ій то́цй а҆чѣ́лешй къди́нце а҆вѣ̀, ка́ре а҆́ꙋ Нѣ́мешій. Чѝ ѫ҆ а҆́нꙋл 1562, фіи́нд къ оу҆ні́й динтръ Секꙋ́й а҆ꙋ лꙋа́т а҆́рме а҆сꙋ́пра При́нципꙋлꙋй Сигисмꙋ́ндꙋс, ѿ҆ па́рте ди́нтръ е҆́й фъ́ръ дес-бръка́цй де къди́нцеле чѣ́ле ве́кй а҆ле Секꙋ́илѡр. в)

А҆чѣ́-

---

polna convenisse, atque hic subditur: *inter praedictos Nobiles ac Saxones et Siculos talem fraternam disposuimus unionem* etc. in Testimonio Capituli Ecclesiae Albensis de inita unione anno 1459 feria secunda proxime ante festum B. Barbarae V. axarato nulla item Ungarorum memoria, atque tres unitae partes semper *Nobilium Siculorum*, *Saxonumque* adpellatione veniunt. *Eder* ibid.

а) In promtu cuilibet sunt, Approbatae Constitutiones Transsilvaniae, quarum P. III. tit. I. de unione ista agitur, et quanquam heic etiam universae nationum fiat mentio: tamen ubi de singularibus unionis legibus sermo est, non *Ungari*, sed eorum loco *Nobiles personae* et Civitates Comitatuum quarum utique singulae ex jure Hungarico singulas personas Nobiles valent) memorantur. *Eder* ibidem.

б) Anno 1557. 1-ma Iunii Thordae. *Postquam fideles nostri*, *Universitatis trium Nationum Transsilvaniae*, *Nobilium*, *Siculorum*, *Saxonum* atque etiam delegati e singulis Comitatibus Regni nostri Hungariae ultra et cis Tibiscum praestantes viri, una cum Proceribus et Magnatibus ad Mandatum nostrum (Isabelae) filiique nostri Serenissimi, huc in oppidum nostrum Thordense convenissent etc. *Eder* num. 15.

в) Mirum jam videri possit, quid sit, quod cum Hungarorum Transsilvanorum non sit in his documentis explicata memoria, nisi qui eorum adpellatione *Nobi-*

Ачѣꙗшй, ѕиче Едер сасꙋл, се каде асе жꙋдека деспре Сасй. Пентрꙋ къ фїинд Сасїй чей дин пъмѫнтꙋл чел Крѫеск атꙋнчй словози, дꙋпъ врѣме ешинд оунїй дин скаꙋнеле чѣле съсещй ла Вармегїй шй ла Скаꙋнеле чѣле Съкꙋещй фꙋръ аколѡ фъкꙋцй їѡбацй. Ꙟкърїѧ ꙟтѫмплърй мъртꙋрїй сѫнт Артикꙋлїй Дїетїй дин анꙋл 1608. 21. Септемврїе. Дин анꙋл 1616. 17 Априлїе, шй дин анꙋл 1618. 12 Априлїе. а) Пентрꙋ ачѣѧ аколошй ла нꙋмърꙋл 15. ѕиче Едер, къ гинта Оунгꙋрѣскъ нꙋ ꙟкѫт е гинтъ оунгꙋрѣскъ аре къдинца четъцѣнъ ꙟ Ардѣл, ниче пентрꙋ ачѣѧ къ ѡаре кареле е де гинтъ оунгꙋрѣскъ,

---

Nobilium continentur, Siculi tamen Saxonesque universe memorentur. Sed nempe sub initium seculi quinti decimi, ad quod prima illa initae unionis instrumenta pertinent, atque adeo serius anno 1515. quo Decretum Tripartitum Iuris Consvetudinarii Hungariae editum, etiamque anno 1552 quo Relatio Commissariorum Pauli Bornemisza et Georgii Verner ad Ferdinandum I. scripta est, Siculi omnes liberi, iisque juribus praediti fuere, quibus ii, qui solennibus Regum litteris nobilitate donati sunt, gauderent. Itaque Verbözius Siculos universe *Nobiles Privilegiatos* adpellat Trip. P. III. tit. 4. et in memorata Relatione Siculi omnes Nobiles esse perhibentur; (Benkö Milkov. t. 1. p. 50.) neque nisi decennio serius anno 1562. quum Siculi tertii ordinis adversus Principem Ioannem Sigismundum arma cepissent, atque a Ladislao Radák profligati essent, Comitiis in Civitate Segesvár habitis 29 Iunii, itemque Sigismundo Bathori Principe in Comitiis Albensibus anno 1595. III· Decembris celebratis decretum est, ut eorum pars aliqua pristinis Siculorum juribus exuta, ad rusticorum statum redigeretur. Serius etiam Siculorum aliquos, ut se a militiae laboribus exemtos praestarent, sua se libertate exuisse, atque in potestatem Dominorum, ut vocantur, *terestrium* concessisse testis est lex Comitiorum anni 1608 (Ap. Benkö Imago Sicul. p. 60.) *Eder* ibid.

а) Idem hoc respectu de Saxonum Natione judicium esto. Nam homines quidem fundi, ut vocant, regii incolas, semper pro ingenuis hominibus fuisse habitos cum alia innumera documenta, tum duplices (ann. 1491. et 1510) Uladislai regis litterae mihi in autographo visae pervincunt, quibus Saxones, ut item Nobiles Tripartiti P. I. tit. 4. *Specialis ramus ac membrum sacrae Coronae et Regni Hungariae* adpellantur, itemque litterae Statuum et Ordinum Regni Hungariae anno 1454. Varadini congregatorum ad Saxones septem Sedium Saxonicalium scriptae. - - Sane autem serius item factum, ut Saxonum aliqui, seu sua inertia, seu temporum injuria ad incitas redacti, e regione sedium Saxonicalium egressi ad Comitatus atque etiam Siculicorum sedes desciscerent, Dominisque illic terestribus se Iobbagionatu, ut vocant, obligarent. Cujus rei testes habemus articulos Comitiorum anno 1608. XXI. Sept. 1616. XVII. Apr. et 1618. XII. Apr. celebratorum. *Eder* ibid.

скъ, оурмѣѕъ съ фіе четъцѣн де Ꙗрдѣл. Пентрꙋ къ дакъ нꙋ є Нѣмеш Оунгꙋрꙋл, ничи кꙋм нꙋ є четъцѣн ꙟ Ꙗрдѣл. Ꙗчѣꙗши се каде дꙋпъ ꙟцелесꙋл чел май сꙋс дат, а ѕиче ши де Секꙋи, ши де Саси; къ нꙋ тоци Секꙋіи ши Сасіи сѫнт четъцѣни ꙟ Ꙗрдѣл. a)

Дечи фіинд трей Націѡане оуните ла ѡлалтъ ꙟ Ꙗрдѣл, адекъ, Нѣмешіи, Секꙋіи ши Сасіи; ши Нѣмешіи фіинд ꙟ Ꙗрдѣл ѡ парте Оунгꙋри алта Ромѫни, саꙋ стѫнд адꙋнаре Нѣмешилѡр дин Оунгꙋри ши дин Ромѫни, фіеще кареле вѣде, къ Націѡнꙋл чел дин тѫю динтръ чѣле трей Націѡане є алкътꙋит дин Оунгꙋріи, каріи сѫнт Нѣмеши, ши дин Ромѫніи каріи асѣмене сѫнт Нѣмеши. Ꙗръ де нꙋ се цин де чѣле трей Націѡане оуните Ромѫніи чей че нꙋ сѫнт Нѣмеши; ничи Оунгꙋріи чей че нꙋ сѫнт Нѣмеши нꙋ се нꙋмъръ ꙟтръ чѣле трей Націѡане оуните саꙋ пріимите ꙟ Ꙗрдѣл. Асѣмене де нꙋ се сокотеск а фи четъцѣни, ши фіи Патріей Ромѫніи ачеѧ, каріи нꙋ сѫнт Нѣмеши: ꙟтокма ничи Оунгꙋріи ачеѧ, каріи нꙋ сѫнт Нѣмеши, нꙋ се сокотеск а фи четъцѣни ши фіи Патріей ꙟ Ꙗрдѣл. Ши пре оурмъ, прекꙋм Ромѫніи каріи нꙋ сѫнт Нѣмеши, нꙋ пот добѫнди Дерегъторій пꙋблике Политичещи: аша ши Оунгꙋріи каріи нꙋ сѫнт Нѣмеши, нꙋ пот добѫнди ачѣлеши дерегъторіи. Кꙋ оун кꙋвѫнт, Ромѫніи каріи сѫнт Нѣмеши ꙟтокма сѫнт кꙋ Оунгꙋріи чей че сѫнт Нѣмеши, ꙟтрꙋ тоате. Ши Оунгꙋріи каріи нꙋ сѫнт нѣмеши ꙟтокма сѫнт кꙋ Ромѫніи ачеѧ, каріи нꙋ сѫнт Нѣмеши. Де оунде, пре кꙋи кіар ꙗсте, къ Гинта Оунгꙋрѣскъ ничи ѡ недрептате нꙋ аꙋ фъкꙋт Гинтей чей Ромѫнещи, аша кꙋ мѫна съ пипъе дешъртъчꙋнѣ ворбелѡр лꙋи Енгел, кѫнд престе тот ѕиче, къ Ромѫніи фъръ ꙟстреинаци де а пꙋртаре Дерегъторій Пꙋблике, ши кꙋ алци прощи фъръ липсици де оунирѣ Націѡанелѡр ꙟ Ꙗрдѣл. Нꙋ

a) Ajo itaque Nationem Hungaram nequaquam Nationis suae respectu jure civitatis Transsilvaniae gaudere, neque eo, quod si doceatur, esse quempiam Natione Hungarum, eundem civem esse Transsilvanum continuo intelligi. Idem quadam ratione de Siculorum Saxonumque natione adfirmo. *Eder* ibidem.

Нꙋ фѫрѫ вре́ме дарѫ скри́серѫ Рꙋмѫнїй чей дин Ардѣл ꙟ Сꙋплика са чѣ кѫтрѫ ЛЕОПОЛД ал доилѣ ꙟпѫратꙋл Рꙋманилѡр датѫ, кꙋмкѫ май наинте зиса оунире а челѡр трей Нацїѡане ꙟ Ардѣл ничи ѡ вѫтѫмаре нꙋ фѫкꙋ нѣмꙋлꙋй Рꙋмѫнеск, ба ꙟтрꙋ ачелаший вѣк, кѫнд се фѣче ачѣстѫ оунире, ꙟ прѣ фрꙋмоасѫ флоаре ера нѣмꙋл Рꙋмѫнеск, пентрꙋ кѫ дин синꙋл нѣмꙋлꙋй ачестꙋѧ Їѡанн Корвин де Хꙋнїад фꙋ фѫкꙋт ꙟтѫю Вайводѫ цѫрей Ардѣлꙋлꙋй, дꙋпѫ ачѣѧ фꙋ ꙟнѫлцат а фи Гꙋбернатор а тоатѫ ꙟпѫрѫцїѧ Оунгꙋрилѡр, ши ꙟпреꙋнѫ май маре Архистратиг ѡщилѡр а тоатѫ Оунгарїа; ѩрѫ немꙋриторюл фїю ал ачестꙋѧ, Матїас фꙋ фѫкꙋт Краю ꙟпѫрѫцїей Оунгꙋрилѡр, ши ка сѫ тѫчем пре алцй Вайводе ай Ардѣлꙋлꙋй, карїй фꙋрѫ динтрѫ Рꙋмѫни, Їѡан Гѣци, динтрꙋ а кѫрꙋѧ фамилїе ши акꙋм спꙋн кѫ май сѫнт Нѣмеший Рꙋмѫний ꙟ Вармегїа Добѫка, фꙋ Гꙋбернатѡр ꙟ Ардѣл, ѩрѫ Стефан Їожика асѣмене Рꙋмѫн фꙋ Канцеларїꙋс ꙟ зилеле Принципꙋлꙋй Сигисмꙋндꙋс Батори кѫтрѫ капетꙋл сꙋтей ѕі. Ѩрѫ кѫтрѫ мижлокꙋл сꙋтей ачеїаший Николае Ѻлахꙋс дин Пѫринцй Рꙋмѫни нѫскꙋт ꙟ Сибїю, фꙋ Архїепископ ал Стригонꙋлꙋй, ши ал Оунгарїей Канцеларїꙋс, ши фратесѫ Матѣй ера Жꙋде Крѫеск де мошїе ла Ардѣл ꙟ скаѡнꙋл Сас-Варош. а)

Дин

a) Nec quidquam tamen obfuit illa juribus Nationis Valachicae regnicolaribus, imo sors hujus illo recte Seculo, quo unio memorata condita fuit, quam maxime florebat, etenim ex hujus Nationis sinu *Joannes Corvinus Hunyades*, ad summos in Transilvania honores primum promotus, deinde ad Supremi in Hungaria belli Ducis, ac Gubernatoris munus evectus; ejus vero immortalis filius *Matthias* ad ipsum Regni solium exaltatus fuit, atque ut alios Transsilvaniae Vajvodas hujus Nationis populares silentio praeterire liceat, *Joannes Cetzi*, ex cujus familia adhucdum nonnulli nobiles Valachi in Comitatu Dobocensi superesse dicuntur, sublime Gubernatoris in Transsylvania, Stephanus vero Iosika (testante ipso Wolfgango Bethlen Historico) origine, ac natione Valachus eminens Cancellarii munus, sub Principe Sigismundo Bathori, circa finem seculi XVI. magna cum laude obierunt. Circa medium vero ejusdem seculi *Nicolaus Olahus* parentibus aeque Valachis natus Cibinii, Archiepiscopi in Hungaria Strigoniensis, et Regni Cancellarii digni-

Дин тоате ачѣсте луминат се вѣде а фи ку тотул десвжнатъ кувжнтарѣ луй Едер, кареле ӑ май сус помените Ноте Историко-Критике, ку ачѣѧ ӑдешерт се трудѣще а скърй пре Рѡмжнїй чеи дин Ардѣл къ никъирй ну се афлъ Рѡмжни съ фи фост ануме кїемацй ла сфатуриле чѣле де ѡбще але църей, адекъ ла Дїетъ, ниче ну се поменѣск ничй ѡдатъ ӑтру ачѣле сфатури Рѡмжнїй ка алцй Четъцѣни, шй фїй ай Патрїей але челѡр трей Нацїѡане оуните.

Чй, де ѡаръ че Нѣмешїй оунїй сжнт дин нѣмул чел Оунгурѣск, оунїй дин нѣмул чел Рѡмжнѣск, пуруръ ѡрй че сау лукрат ку нумеле Нѣмешилѡр, атжта се ӑцелѣџе а фи лукрат ку нумеле Нѣмешилѡр челѡр дин нѣмул Рѡмжнѣск, пре кум ку нумеле Нѣмешилѡр челѡр дин нѣмул Оунгурѣск. Дечй, кжнд се кїема ла Дїетъ Нѣмешїй ку Сѣкуїй шй ку Сасїй, атжта се кїема Рѡмжнїй Нѣмешй, пре кжт ши Оунгурїй нѣмешй. Ну ера де липсъ съсе анумѣскъ Рѡмжнїй, прекум ну се анумѣ ничй Оунгурїй, фъръ де ѡбще нѣмешїй. Къ пре кум нѣмул Рѡмжнѣск ка нѣм Рѡмжнѣск ну ера ӑтръ Нацїѡанеле чѣле оуните сау прїимите, аша ничй нѣмул Оунгурѣск ка нѣм оунгурѣск ну е ӑтръ лъудателе трей Нацїѡане але Ардѣлулуй; фъръ Нѣмешїй, карїй сжнт ши динтръ Оунгурй, шй динтръ Рѡмжнй алкътуѣск оуна дин чѣле трей Нацїѡане оуните сау прїимите: каръ ӑсушй Едер ѡ куноаще, шй ѡ мъртурисѣще. Де ѡаръ че даръ Рѡмжнїй карїй сжнт Нѣмешй, се нумъръ ӑтръ Нацїѡане; оурмѣзъ, къ шй Рѡмжнїй, адекъ карїй сжнт нѣмешй тот де а оуна ау фост кїемацй ла сфатуриле църей чѣле де ѡбще. Ничй ачй ничй ѡ стржмбътате ну сау фъкут кжндва нѣмулуй Рѡмжнѣск де кътръ нѣмул Оунгурѣск. Тоатъ темелїѧ даръ а кувжнтърїй луй Едер чеїй асупра Рѡмжнилѡр е сурпатъ.

---

dignitate eminebat, ejus vero frater Matheus haereditario Iudicis Regii sedis in Transsylvania Szász Város officio fungebatur. *Supplex Libellus Valachorum.*

пáтъ. Де оу́нде, нѣ́мꙋл Рѡмѫнéск, пре кꙋ́м нíчй ѿдáтъ нꙋ̂ аꙋ̂ пъ-тимíт нíчй ѿ недрептáте де кътръ нѣ́мꙋл Оу́нгꙋрéск, ашà кꙋ ачéлашй мърíт нѣ́м Оу́нгꙋрéск трѣ́бꙋе пꙋ́рꙋрѣ адѫ́нкъ пáче, дꙋ́пъ Конститꙋ́ціа Пáтріей, кꙋ кꙋчерíе сѫ цíнъ, шѝ ѫ̂ лíнище, дела карѣ̂ атѫ́рнъ ферічíрѣ, сѫ кꙋ́сте, сꙋпꙋнѫ́ндꙋсе фíеще кáреле кꙋ кредінчóасъ аскꙋлтáре Дóмнилѡр ши май мáрилѡр съй.

КАП ζ.

Пéнтрꙋ ѫпърцѣ́ла лꙋй Менꙋморꙋ́т, шѝ алꙋй Глáд.

§. а҃.

Се спꙋ́н мáрџиниле шѝ кꙋпрíнсꙋл ѫпърцíей лꙋй Менꙋморꙋ́т, шѝ алꙋй Глáд дин Истóріа Нотáріꙋлꙋй лꙋй Бéла.

Мáрџиниле Паннóніей, кꙋ́м скріе Нотáріꙋл ла Кап а҃. ши аі. ла кáрѣ ѫдемнà Рꙋ́шїй, шѝ Дꙋ́ка Галíціей пре Оу́нгꙋрй, ка сѫ мѣ́ргъ а ѿ апꙋкà, дéспре ѿ пáрте сѫнт дин колѡ̀ де Тíса, шѝ де Дꙋ́нъре; де алтъ пáрте, дела Кóдрꙋл Йгфон, шѝ де кꙋ́м ѩсе Сóмешꙋл дин Ардѣ́л, шѝ кꙋ́ръ ѫ̂ Тíса, пре лѫнгъ Ардѣ́л прéсте Мꙋ́ръш де кꙋ́м се ивѣ́ще ачéста дин Ардѣ́л; асѣ́мене де кꙋ́м ѩсе Мꙋ́ръшꙋл дин Ардѣ́л, ѫ̂ стѫ́нга, прéсте Тíмиш, пънъ ла четáтѣ Оу̀ршáва. Ѫпърціѧ дáръ алꙋй Менꙋморꙋ́т ѥрà дин Сóмеш кꙋ́м ѩсе ачéла дин Ардѣ́л, шѝ дъ̀ ѫ̂ Тíса, ѫтръ Тíса ши ѫтръ Ардѣ́л пънъ оу́нде се скꙋ́ръ Мꙋ́ръшꙋл ѫ̂

Т Тíса

Тиса. Іаръ а луй Глад ꙟпъръціе аꙋ фост дела ивиръ Мꙋръшꙋлꙋй афаръ дела ной дин Ардѣл, ꙟ стѫнга, пѫнъ ла Оꙋршава. Ꙟсъ ла кап мд. Нотарїꙋл зиче а фи фост ꙟтинсъ ꙟпъръціѧ луй Глад май ꙟколѡ, адекъ пѫнъ ла четатѣ Хором. Динтрꙋ ачѣсте оурмѣзъ, къ, пре кꙋм ниче Рꙋшїй, ниче Дꙋка Галиціей нꙋ помениръ немика кътръ Оунгꙋрй де Ардѣл спꙋнѫндꙋле кꙋпринсꙋл Паннонїей, аша Ардѣлꙋл ничй кꙋм нꙋ се сокотѣще ꙟтръ цинꙋтꙋриле Паннонїей, прекꙋм ниче Нотарїꙋл нꙋл нꙋмъръ ꙟтръ ачѣле. Кꙋвинтеле Нотарїꙋлꙋй Латинѣще сѫнт май сꙋс ла кап є. §. в. Каре съ ле четѣщй.

§. в.

Че фѣлю де гинте саꙋ нѣмꙋри єра атꙋнчй ꙟ Паннонїа дин коаче де Дꙋнъре, кѫнд аꙋ ажꙋнс Оунгꙋрїй ꙟ Паннонїа.

Кѫнд аꙋ ꙟтрат Оунгꙋрїй ꙟ Паннонїа, каре акꙋм се зиче цѣра Оунгꙋрѣскъ саꙋ Оунгарїа, аша се повестѣще ꙟ Историа Нотарїꙋлꙋй, кꙋм четиръм май сꙋс лътинѣще дин капꙋл д. Кꙋм къ ꙟ Паннонїа лъкꙋиторй єра Склавїй, Бꙋлгарїй, Блахїй саꙋ Ромѫнїй, шѝ пъсторїй Романилѡр. Даръ каре нѣм ꙟ каре парте а Паннонїей єра? Ачѣста ѿ спꙋне ачелашй Нотарїꙋ, кꙋм четиръм май сꙋс Лътинѣще дин капꙋл аі. Адекъ Паннонїѧ чѣ дин колѡ де Дꙋнъре ѿ цинѣ Романїй, шѝ аколѡ пѫнъ ꙟ Дꙋнъре ашезасе пъсторїй сѫй. Іаръ ꙟтръ Дꙋнъре ши ꙟтръ Тиса єра Склавїй, шѝ Бꙋлгарїй сꙋпт стъпѫниръ луй Салан пѫнъ ꙟ маргинѣ църїй Лѣшилѡр шѝ а Рꙋшилѡр, кѫт ꙟ маргинѣ църїй Лѣшилѡр, дела Мꙋнкач шѝ дела Оунгвар ꙟчепѫнд ꙟ жос єра Склавй, прекꙋм май лъмꙋрит се вѣде дин капꙋл еі. ла Нотарїꙋл, оунде скрїе, къ Склавїй дин цѣра Бꙋлгарїей фꙋръ дꙋшй ла маргиниле Рꙋшилѡр.

лѡр. а) Ꙗръ дела Склави ꙟ жос пънъ оу́нде се деска́ркъ Ти́са ꙟ Дꙋ́нъре ѥ҆ра̀ Бꙋ́лгари.

Де вре́ме че да́ръ ꙟ Панно́нїа дин коло̀ де Дꙋ́нъре ѥ҆ра̀ Рѡма́нїи, дин коа́че де Дꙋ́нъре пънъ ꙟ Ти́са ѥ҆ра̀ Скла́вїи шѝ Бꙋ́лгарїи: ка́ре ръспика́т се спꙋ́н ла Нота́рїꙋл; Бла́хїи саꙋ Рѡмѫ́нїи оу́нде вор фи? Оу́рмѣзъ, къ Рѡмѫ́нїи а҆ꙋ фост дин коа́че де Ти́са, дела Со́меш пре лѫнгъ А҆рдѣ́л, шѝ дела А҆рдѣ́л а҆фа́ръ ꙟтръ Мꙋ́ръш шѝ ꙟтръ Ти́са, пѫнъ оу́нде се а҆фꙋ́ндъ Мꙋ́ръшꙋл ꙟ Ти́са, ꙗ҆ръ ꙟ стѫнга Мꙋ́ръшꙋлꙋи а҆фа́ръ де А҆рдѣ́л пънъ ла чета́тѣ Оу́ршава, еа пънъ ла чета́тѣ Хо́ром. Шѝ а҆ша̀ лъкꙋито́рїи ꙟпърцїеи лꙋи Менꙋморꙋ́т шѝ а҆и ꙟпърцїеи лꙋи Га́ад саꙋ Гла́д то́ци ѥ҆ра̀ Рѡмѫ́ни.

Ниче съ нꙋ те оу́ици ла а҆чѣ́ѧ, къ Нота́рїꙋл лꙋи Бе́ла ла кап а҃і. ѕи́че, къ лъкꙋито́рїи цѣ́рїи лꙋи Менꙋморꙋ́т се ѕик, Ко́ѕар. Пе́нтрꙋ къ де вре́ме че Рꙋ́шїи, вечи́нїи Панно́нїеи, кїа́р спꙋ́серъ Оу́нгꙋрилѡр, къ ꙟ Панно́нїа, а҆фа́ръ де Пъсто́рїи Рѡма́нилѡр, ка́рїи ѥ҆ра̀ дин коло̀ де Дꙋ́нъре, сѫнт Скла́ви, Бꙋ́лгари, шѝ Бла́хи саꙋ Рѡмѫ́ни; шѝ Скла́вїи кꙋ Бꙋ́лгарїи ѥ҆ра̀ ꙟтръ Дꙋ́нъре шѝ ꙟтръ Ти́са; ничи ѡ҆ ꙟдоа́лъ нꙋ поа́те фѝ, кꙋ́м къ а҆чѣ́ѧ, пре ка́рїи Нота́рїꙋл ꙟи кїа́мъ, Ко́ѕар, а҆ꙋ фо́ст Бла́хи, саꙋ Рѡмѫ́ни.

Ничи съ нꙋ гѫндѣ́щи, къ Рꙋ́шїи ла кап а҃. ѕикѫ́нд къ а҆фа́ръ де Скла́ви, де Бꙋ́лгари, шѝ де Пъсто́рїи Рѡма́нилѡр, сѫнт лъкꙋито́ри шѝ Бла́хи саꙋ Рѡмѫ́ни, а҆ꙋ ꙟцеле́с доа́ръ пре Рѡмѫ́нїи саꙋ Бла́хїи чеи дин А҆рдѣ́л, нꙋ, къ, прекꙋ́м маи сꙋ́с §. а҃. ꙟсъмна́ръм, Бла́хїи дин А҆рдѣ́л нꙋ се цинѣ де Панно́нїа; шѝ Рꙋ́шїи ворбе́ск де лъкꙋито́рїи Панно́нїеи. Еа, де Бла́хїи чеи дин А҆рдѣ́л ниче нꙋ а҆ꙋ щїꙋ́т Оу́нгꙋрїи не-

a) Mortuo Athila rege, *magnus Reanus* proavus ducis *Salani*, dux de *Bulgaria* egressus, auxilio et consilio *Imperatoris Graecorum* praeoccupaverat terram illam. Qualiter etiam ipsi Sclavi de terra Bulgariae conducti fuerunt ad confinium Ruthenorum, et qualiter nunc Salanus dux eorum se et suos teneret. *Notar.* cap. 12.

мика, пѫнѫ кѫнд нꙋ дескопери ачѣста лꙋй Тꙋхꙋтꙋм Ѡпафоркош. Ꙟ-ша дарѫ, де врѣме че кїар спꙋне Нотарїꙋл, кѫ Склавїй, ши Бꙋлгарїй ера ꙟтрѫ Дꙋнѫре ши ꙟтрѫ Тиса, оурмѣзѫ, кѫ чей дин коаче де Тиса тоци аꙋ фост Рѡмѫни.

Ниче нꙋ е лꙋкрꙋ стреин ачела ꙟтрѫ Рѡмѫни, ка оунїй ꙟтрѫ дѫншїй дꙋпѫ десклините локꙋри сѫ айбѫ деѡсебите нꙋме. Аша ши астѫѕй пре чей че сѫнт ꙟ мꙋнцїй чей де кѫтрѫ цѣра Оунгꙋрѣскѫ, ши ꙟвечинаци ꙟпѫрѫцїей лꙋй Менꙋморꙋт, ꙟй нꙋмеск, Мокани сaꙋ Моцани. Пре чей дин цѣра Рѡмѫнѣскѫ ꙟй кїамѫ Мꙋнтѣни, ши чѣ-ле лалте. Веѕй Префацїа прѣ ꙟвѫцатꙋлꙋй, чи ненорочит Геѡргїе Шинкаи, фостꙋлꙋй ѡаре кѫнд Школалелѡр Нормалещй Дирєктѡр ꙟ Ардѣл, чѣ ꙟнаинтѣ Елементелѡр лимбей Дако-Рѡмѫнещй челѡр ꙟ Бꙋда ла анꙋл 1805. типѫрите.

Ꙗрѫ чей динтрꙋ ꙟпѫрѫцїа лꙋй Менꙋморꙋт Рѡмѫни поате ера Колонїе Рѡманѫ адꙋсѫ дин четатѣ Коса чѣ дин Калабрїа, саꙋ дин чѣ дин Етрꙋрїа ꙟ цѣра Італїенѣскѫ. Дин Коса, се фѣче Косани, (Cosani) адекѫ ѡамени дин Коса, ши фїинд кѫ доместик лꙋкрꙋ е Рѡмѫнилѡр а скимба н, ꙟ кꙋвинтелѡр челѡр Лѫтинещй, саꙋ Італїенещй ꙟ р. прекꙋм ши р. ꙟ н. дин Косани се фѣче Коѕари. ши фїинд кѫ ши ла Лѫтини, ши ла Італїани, ши ла Рѡмѫни де мꙋлте ѡри с., май вѫртос кѫнд стѫ ꙟтрѫ доаѡ вокале, саꙋ ѡбичнꙋит а се рѫспꙋнде ка ѕ. Нотарїꙋл, дꙋпѫ сꙋнет ꙟл скрисе кꙋ, ѕ, Коѕар. (Cozar) Ачѣа єсте адеврат, кѫ ꙟ локꙋриле, оунде ѕиче Нотарїꙋл, кѫ ера Коѕарїй, се афларѫ дꙋпѫ ачѣа а фи лѫкꙋитори Влахй саꙋ Рѡмѫни, ши пѫнѫ астѫѕй сѫнт аколѡ. Де оунде нꙋ е ꙟдоѫлѫ, кѫ Коѕарїй Нотарїꙋлꙋй аꙋ фост Рѡмѫни.

Аша лѫкꙋиторїй чей динтрꙋ ꙟпѫрѫцїа лꙋй Глад пѫрꙋрѣ саꙋ поменит а фи Рѡмѫни, прекꙋм сѫнт ши астѫѕи, афарѫ де нїскари Сѫрби, карїй май тѫрѕїꙋ аꙋ ꙟтрат аколѡ. Рѡмѫни дарѫ аꙋ фост ши сꙋпꙋшїй лꙋй Глад.

Ѕиче

Зи́че май ѫколѡ̀ Нота́рїꙋл, ла кап ⷶі. къ Менꙋморꙋ́т, непо́тꙋл лꙋ́й Морꙋ́т, пе́нтрꙋ ӑчѣ́ѫ фꙋ̀ де Оу҆́нгꙋри ӑнꙋми́т Менꙋморꙋ́т, къ́чй авѣ̀ мꙋ́лте врꙋ́те сау ціито́аре. Ӑчѣ́ста є҃ дин чѣ́ле че Нота́рїꙋл ле ӑцере́ще дин ка́пꙋл съꙋ. Пе́нтрꙋ къ Менꙋморꙋ́т нꙋ є҃ ӑ҆лта, фъ́ръ, ми́нор Морꙋ́т (minor Morout), ка́рѣ ѫсемнѣ́зъ, Морꙋ́т чѣ́л май ми́к, ка съсе деѡсебѣ́скъ де бътръ́нꙋл мо́шꙋл лꙋ́й, Морꙋ́т. Де оу҆́нде дꙋ́пъ дїале́кта чѣ̀ де ӑкꙋ́м ӑ Рѡмъ́нилѡр сар зи́че, Микморꙋ́т, сау Морꙋ́т чѣ́л ми́к, ка́реле ӑтꙋ́нчй дꙋ́пъ кꙋкъ́нтꙋл Ӏталїене́ск, ме́но (meno) че ви́не дела лътине́скꙋл, ми́нор сау ми́нꙋс (minor sau minus) се зи́чѣ Меноморꙋ́т, шѝ Менꙋморꙋ́т; къ, о. ӑл кꙋви́нтелѡр чѣ́лѡр лътине́щй, шѝ Ӏталїене́щй, Рѡмъ́нїй де мꙋ́лте ѡ҆́рй ѫл мꙋ́тъ ѫ ꙋ. Ӏа́ръ ѫ оу҆́неле кꙋви́нте де ӑчѣ́сте ӑкꙋ́м пꙋ́н о. ӑкꙋ́м ꙋ. пре кꙋ́м дорми́т шѝ дꙋрми́т. Ӑчѣ́ста є҃ при́чина, къ́чй Нота́рїꙋл ӑкꙋ́м скрїе Меноморꙋ́т, ӑкꙋ́м Менꙋморꙋ́т. Ве́зй ла Нота́рїꙋл кап ⷶі. ⷦ҇. шѝ ⷦі.

§. ѓ.

Менꙋморꙋ́т ӑу фост Рѡмъ́н.

Ба, кꙋм къ нꙋ нꙋ́май сꙋпꙋ́шїй лꙋ́й, чѝ шѝ ѫ҆сꙋшй є҆л Менꙋморꙋ́т ӑ҆у фост Рѡмъ́н, нꙋ ѫтꙋнека́т, ми се па́ре, се кꙋлѣ́це дин кꙋви́нтеле Нота́рїꙋлꙋй, кап ⷦ҇. Къ черъ́нд Ӑрпа́д, Дꙋ́ка Оу҆́нгꙋрилѡр, дела Менꙋморꙋ́т, ка съй дѣ̀ лꙋ́й цинꙋ́тꙋл дела Сѡ́меш пънъ ла хота́рꙋл Ни́р, шѝ пънъ ла по́арта Ме́сешꙋлꙋ́й, ди́нтрꙋ ӑчѣ́ѫ къди́нцъ, къ ло́кꙋл ӑчѣ́ла ӑу фо́ст ӑ Краю́лꙋй Ӑ҆тила. Де оу҆́нде, фїинд є҆л лꙋй Ӑ҆тила стрънепо́т, дꙋ́пъ дрепта́те тръ́бꙋе Менꙋморꙋ́т стръмошѣ́ска мошїе съ ӥ ѿ ѫто́аркъ. Менꙋморꙋ́т ѫй ръспꙋ́нсе, къ мъка́р ӑу фо́ст ӑлꙋй Ӑ҆тила ло́кꙋл ӑчѣ́ла, нꙋ се ка́де є҆л съл ѫто́аркъ лꙋй Ӑрпа́д, де ѡ҆аръ че

Ӑ҆тила

Атила кȣ недрептате лаȣ цинȣт; пентрȣ къ дела Стръмошȣл лȣй Менȣморȣт кȣ пȣтѣрѣ лаȣ фост лȣат Атила. а)

Де време че даръ Атила аȣ фост лȣат цинȣтȣл ачела дела стръмошȣл лȣй Менȣморȣт; липсѣще съ ведем, де че нѣм аȣ фост стръмошȣл лȣй Менȣморȣт; каре лȣкрȣ кȣ пȣцинъ греѡтате, мисе паре, се поате мъргини. Къ ачѣѧ се щїе, къ дȣпъ че аȣ лъсат ꙟпъратȣл Аȣрелїан Дакїа де сȣпт стъпѫнирѣ ꙟпъръцїей Романилѡр, Дакїа ѡ домниръ Готїй. Ачѣѧ ꙟкъ съ щїе, къ пре Готи ꙗȣ скос дин Дакїа Хȣнїй; ꙟтръ карїй аȣ фост Атила. Пре оурмъ ши ачѣѧ ам вѫдит май сȣс (кап г.) кȣм Ромѫнїй ши дȣпъ зилеле лȣй Аȣрелїан пȣрȣрѣ аȣ ръмас ꙟ Дакїа. Де време че даръ Атила май тѫрзїȣ дȣпъ скоатерѣ Готилѡр дин Дакїа саȣ фъкȣт Краю: оурмѣзъ, къ стръмошȣл ачела алȣй Менȣморȣт, дела кареле кȣ пȣтѣрѣ аȣ лȣат Атила зисȣл цинȣт, нȣ аȣ фост де нѣмȣл Готическ. Къ че мѫнїе тȣрбатъ авѣ Хȣнїй асȣпра Готилѡр, чине поате крѣде, съл фи сȣферит єй пре Гот, пънъ кѫнд саȣ рѣдикат Краю Атила, съ ꙟпъръцѣскъ ꙟтрачел лок ал Дакїей? Везй май сȣс кап д. §. а. Чи, прекȣм фирѣ лȣкрȣрилѡр ѡменещй не ꙟвацъ, ачѣле гинте номаде, каре венѣ ꙟ Дакїа, се невоѧ а кȣпринде шесȣриле, нȣ мȣнцїй, ба ниче шесȣриле нȣ ажȣнцѣ але мощени тоате. Пентрȣ ачѣѧ мъкар къ ши ла шесȣрй єра Ромѫни мȣлцй агониситорй де пъмѫнт ꙟ чѣле май мȣлте локȣри але шесȣрилѡр ачелѡра, сȣпȣшй венетичелѡр гинте варваре: тотȣшй ꙗсте а крѣде, къ прин мȣнцй Ромѫнїй авѣ Къпетенїиле сале дин нѣмȣл съȣ, карїй дȣпъ ꙟпрежȣръриле тимпȣлȣй прекȣм єй пентрȣ не асемънарѣ пȣтерей некȣтезѫнд а кобори ла шесȣри кȣ ръсбою асȣпра венетичилѡр варварй, липсѣ съ цинъ паче кȣ ачѣашй варварй; аша вар-

вари-

---

a) Verba sua non conturbant animum nostrum, eo, quod mandaverit nobis se descendisse de genere Athilae Regis, qui flagellum Dei dicebatur, qui etiam violenta manu rapuerat terram hanc ab atavo meo, sed tamen modo per gratiam Domini mei Imperatoris Constantinopolitani, nemo potest auferre de manibus meis. *Notarius* cap. 20.

ва́рилѡр фъ́ръ фоло́с, ба примеждїѡ́с лꙋ́крꙋ е҆ра̀ а̂се ꙟкꙋмъта̀ съ дѣ̀ рѫзбо́ю а̂сꙋ́пра Рѡмѫ́нилѡр че́лѡр прин мꙋ́нцй. Динтрꙋ а̂чѣ́сте Къпе-те́нїй саꙋ Дꙋ́кй Рѡмѫ́нй а̂ꙋ фост стръмо́шꙋл лꙋй Менꙋморꙋ́т ꙟ̂ мꙋ́нцй ла рѫꙋл Кри́шꙋлꙋи, пре ка́реле а̂по́й А҆́тила, кѫ́нд а̂ꙋ кꙋпри́нс Панно́нїа, лаꙋ липси́т де цинꙋ́тꙋл а̂че́ла ꙟтръ Ти́са шѝ ꙟтръ Ѳо́меш пънъ ла хота́рꙋл Ни́р, шѝ ла по́арта Ме́сешꙋлꙋй. Де оу҆́нде оу̂рмѣ́ѕъ, къ Менꙋморꙋ́т, пре кꙋм шѝ ꙟ҆сꙋши нꙋ́меле, ка́реле е҆̂ кꙋ то́тꙋл Рѡмѫне́ск, ꙟ̂ла вѫдѣ́ще, а̂ꙋ фост Рѡмѫ́н.

И҆́ръ съ фѝ фо́ст стръмо́шꙋл а̂че́ла а̂лꙋй Менꙋморꙋ́т, Бꙋ́лгар, ни́че кꙋм нꙋ се по́ате ѕи́че, де ѡ҆́аръ че пре а̂чѣ́ле вре́мй, кѫнд а̂ꙋ лꙋа́т А҆́тила кꙋ пꙋтѣ́рѣ дела стръмо́шꙋл лꙋй Менꙋморꙋ́т ѕи́сꙋл цинꙋ́т, ни́чй помени́ре нꙋ е҆ра̀ де Бꙋ́лгарй ꙟ̂ Да́кїа. Дре́пт а̂чѣ́ѧ кѫнд ѕи́че Нота́рїꙋл ла кап н҃а. къ Менꙋморꙋ́т кꙋ бꙋлгърѣ́скъ и҆́нимъ, шѝ кꙋ трꙋфі́е а̂ꙋ порꙋнчи́т лꙋй А҆рпа́д Дꙋ́кей Оу҆́нгꙋрилѡр, нꙋ по́цй съ тра́цй ди́нтрꙋ а̂чѣ́ле кꙋви́нте а̂ле Нота́рїꙋлꙋй, кꙋ́м къ Менꙋморꙋ́т а̂ꙋ фо́ст Бꙋ́лгар. Къ Нота́рїꙋл нꙋ пе́нтрꙋ а҆́лта ѕи́че, къ Менꙋморꙋ́т а̂ꙋ порꙋнчи́т лꙋй А҆рпа́д кꙋ Бꙋлгърѣ́скъ и҆́нимъ, фъръ къ ꙟ̂ пърѣ́рѣ Оу҆́нгꙋрилѡр Бꙋ́лгарїй е҆̂ра̀ ѡ҆́аменй кꙋ трꙋфі́е, сꙋме́цй, шѝ ка́рїй батжокорѣ̀ пре Оу҆́нгꙋрй. Де а̂чѝ ꙗ҆́сте, къ А҆рпа́д, кꙋ́м скрі́е Нота́рїꙋл ла кап л҃ѳ. ꙟ̂връ-бътѫ́нд пре Оу҆́нгꙋрй ла рѫзбо́ю а̂сꙋ́пра Бꙋ́лгарилѡр, ѕи́че: ѡ҃ Ѳки́ѳй! ка́рїй прин трꙋфі́ѧ Бꙋ́лгарилѡр, дела чета́тѣ Оу҆́нгꙋ фꙋ́рѫцй кїема́цй Оу҆́нгꙋрй. а) Де оу҆́нде Бꙋлгърѣ́скъ и҆́нимъ шѝ трꙋфі́е, ми се па́ре, а̂ фѝ фо́ст пари́мі́е ла Оу҆́нгꙋрй, кꙋ ка́рѣ ꙟ̂се́мна̀ е҆́й ѡ҆́м фо́арте трꙋ́фаш, сꙋме́ц шѝ кꙋ и҆́нимъ рѣ̀ спре Оу҆́нгꙋрй, пре кꙋ́м ꙗ҆́сте ла Лъти́нй ѡ҆дїꙋм ватинїа́нꙋм (odium Vatinianum). А҆чѣ́ста фꙋ̀ при́чина, кꙋ́чй Нота́рїꙋл вѫрѫ̀ а̂чѣ́ле кꙋви́нте. Чѝ шѝ ди́нтрꙋ а̂чѣ́ѧ се вѣ́де, къ Менꙋморꙋ́т нꙋ а̂ꙋ фост Бꙋ́лгар, къ ни́чй ѡ҆да́тъ нꙋ саꙋ лъꙋда́т кꙋ Бꙋлга-рїй,

---

а) O Scythici! qui per superbiam Bulgarorum; a Castro Hungu vocati estis Hungarii. *Notarius.* cap. 39.

рїй, пре кꙋм се лѫꙋдѫ Бꙋлгарꙋл Саланꙋс ла Нотарїꙋл кап ДІ. Ниче нꙋ аꙋ пофтит ажꙋторю ничй ѡлатѫ дела Бꙋлгарй, ничй нꙋй дѣдере; ничй ѥл нꙋ ажꙋтѫ пре Бꙋлгарй асꙋпра Оунгꙋрилѡр. Де оунде оурмѣзѫ ѫкѫ, кѫ ничй прегешꙋг нꙋ аꙋ фост ѫтрѫ Менꙋморꙋт, шй ѫтрѫ Бꙋлгарй.

Ѩрѫ ачѣле кꙋвинте алꙋй Менꙋморꙋт ла Нотарїꙋл Кап К. „Чѝ акꙋм прин харꙋл Дмнꙋлꙋй мїеꙋ ѫпѫратꙋлꙋй дела Цариград, нимене нꙋл поате лꙋа дела мине (цинꙋтꙋл ачела), нꙋ ѫсемнѣзѫ алта, фѫрѫ кѫ вицей сале фамилїей лꙋй Менꙋморꙋт цинꙋтꙋл ачела де кѫтрѫ Тиса, каре Ѧтила ѫл лꙋасе кꙋ пꙋтѣрѣ дела стрѫмошꙋл лꙋй Менꙋморꙋт, мижлочинд ѫпѫратꙋл дела Цариград фꙋ ѫтꙋрнат, шй дирипт ачѣѧ цинѫндꙋл ѥл кꙋ дрептате, нимене дꙋпѫ дрептате нꙋл поате лꙋа дела жнсꙋл. Кѫ Ѧрпад зиче, кѫ дꙋпѫ дрептате исе кꙋвине лꙋй, пентрꙋ кѫ ѡдатѫ ѫл цинꙋсе Ѧтила. Ѧлтминтрѣ кꙋм кѫ ничй ѡ легѫтꙋинцѫ нꙋ ѥра ѫтрѫ Менꙋморꙋт шй ѫтрѫ ѫпѫратꙋл дела Цариград, ачѣѧ де ажꙋнс аратѫ, кѫ асꙋпра комꙋнилѡр, адекѫ, челѡр де ѡбще противничй Оунгꙋрй, ниче Менꙋморꙋт нꙋ черꙋ, ниче нꙋй фꙋ тримис ажꙋторю дела Гречй, прекꙋм дѣдерѫ ачѣщѣ шй лꙋй Саланꙋс дин коаче де Дꙋнѫре, шй Бꙋлгарилѡр дин колѡ де Дꙋнѫре.

§. Д.

Рѫсбоюл чел дин тѫю ал Оунгꙋрилѡр кꙋ Менꙋморꙋт.

Оунгꙋрїй ѥшинд дин Галицїа ѫ Паннонїа, адекѫ ѫ цѣра Оунгꙋрѣскѫ, май ѫтѫю дескѫлекарѫ ла Мꙋнкач ѫтрѫ Склавй. Де аколѡ дѣдерѫ асꙋпра четѫцїй Оунгварꙋлꙋй, карѣ кꙋпринзѫндꙋѡ, пре Лоборци Дꙋка четѫцїй ачѣѧ ѫл спѫнзꙋрарѫ, шй сꙋпꙋсерѫ лорꙋшй пре Склавїй ачѣѧ а ѫпѫрѫцїей Бꙋлгарꙋлꙋй Салан. Нотарїꙋс кап ВІ. Дꙋпѫ че аꙋ

сꙋпꙋс

сȣпȣ́с пре Склавїй лȣй Саланȣс, трекѫ́нд Тиса пре вадȣл Ладеѡ, а̂ȣ порни́т а̂сȣ́пра лȣй Менȣморȣ́т, ши а̂жȣнгѫ́нд ла Рѫȣл Кришȣлȣй, врȣ́рѫ сѫ трѣ́кѫ ка сѫ дѣ̀ рѫсбо́ю а̂сȣ́пра лȣй Менȣморȣ́т. Чи, мѫка́р кѫ Нотарїȣл ла кап к҃. скрїе, кѫ а̂ша̀ саȣ спѫймѫнтат Менȣморȣ́т де Оу҆нгȣри, кѫт наȣ кȣтеꙁа́т сѫ рѫдиче мѫна а̂сȣ́пра Оу҆нгȣрилѡр; ши ла кап к҃і. ꙁиче, кѫ Менȣморȣ́т май вѫртос се гѫта̀ сѫ фȣгѫ ꙟ цѣра Гречаскѫ, де кѫт сѫ винѫ а̂сȣ́пра Оу҆нгȣрилѡр; тотȣши ꙟтрȣ а̂че́сташи кап мѫртȣрисѣще, кѫ вени́нд ѡ̂ста́шїй лȣй Менȣморȣ́т, а̂ȣ ѡ̂при́т трѣчерѣ Оу҆нгȣрилѡр пре́сте Криш. а) Де оу҆нде, прекȣ́м а̂коло́ши скрїе Нотарїȣл, Оу҆нгȣрїй, трекѫ́нд Ти́са пре вадȣл Дрȣгма, се ꙟтоа́рсерѫ ѩрѫши ла А̂рпад Дȣка Оу҆нгȣрилѡр, ка́реле дȣпѫ мѫртȣрисирѣ Нотарїȣлȣй, кап к҃. кȣ маре мѫнїе ѩȣ фост тримис а̂сȣ́пра лȣй Менȣморȣт. б)

Прекȣ́м, дȣпѫ мѫртȣрисирѣ Нотарїȣлȣй, е̂ра̀ да́тина Оу҆нгȣрилѡр а̂челора ка немика сѫ нȣ ласѫ неиспитит спре а̂ їꙁбѫнди а̂сȣ́пра а̂челора, а̂сȣ́пра кѫрора ѡ̂датѫ а̂ȣ порнит; ши фїинд кѫ нȣ а̂ȣ май кȣтеꙁа́т Оу҆нгȣрїй а̂чѣ̂ сѫсе ꙟтоаркѫ кȣ рѫсбою а̂сȣ́пра лȣй Менȣморȣ́т, мѫка́р кѫ маре мѫнїе а̂вѣ ши А̂рпад ши тоцй Нѣмешїй Оу҆нгȣрещй а̂сȣ́пра лȣй Менȣморȣ́т, пѫнѫ че нȣ а̂ȣ сȣпȣ́с лорȣши тоатѫ Паннонїа, ба ши пре́сте Дȣнѫре трекѫ́нд а̂ȣ бѫтȣт пре Ромѫни, пре Бȣлгари, пре Гречи; е̂ сѣмн, мѫкар ѿ таче Нотарїȣл, кѫ а̂ȣ фост бѫтѫлїе кȣмплитѫ а̂колѡ̀ ла Криш ꙟтрѫ Оу҆нгȣри ши ꙟтрѫ А̂рма́шїй лȣй Менȣморȣ́т, ши, кѫ бине пишка́цй де ѡ̂ста́шїй лȣй Менȣморȣ́т се ꙟтоа́рсерѫ де а̂колѡ̀ Оу҆нгȣрїи.

§. е҃.

а) Egressi venerunt usque ad *Zeguholmu*, et ibi volebant transire Crisium, ut contra *Menomorout* pugnarent, sed venientes milites *Menomorout*, eis transitum prohibuerunt. *Notar.* cap. 28.

б) Venientes mandata *Menumorout* domino suo duci *Arpad* retulerunt, *Arpad* vero dux, et sui nobiles hoc audientes iracundia ducti sunt, et statim contra eum exercitum mittere ordinaverunt. *Notarius*, cap. 20.

§. Е.

Ал доилѣ ръсбою ал Оунгꙋрилѡр кꙋ Менꙋморꙋт.

Дꙋпъ че мꙋлте нѣмꙋрй аꙋ ꙟвинс Оунгꙋрїй, ши лѣꙋ сꙋпꙋс шїе, пре оурмъ, венинꙋдꙋле ши Сѫкꙋїй тоцй ꙟтрꙋ ажꙋторїю, се ꙟтоарсеръ ѧръшй асꙋпра лꙋй Менꙋморꙋт ла четатѣ лꙋй, Бихѡр, карѣ акꙋм се кїамъ Ѡрадїа маре. Ачй ѧръшй фꙋ бътълїе крꙋнтъ, ка каре ничй кꙋ оун нѣм, кꙋ кѫте саꙋ бътꙋт пънъ ачй Оунгꙋрїй, нꙋ скрїе Нотарїꙋл, съ фй авꙋт ей. Къ ѕиче, къ ві. ѕиле аꙋ цинꙋт бътълїѧ. а) Оунде пре алцїй тот кꙋ бътълїе скꙋртъ скрїе, къ ѧꙋ ꙟвинс Оунгꙋрїй.

Ꙟтрѣй спръѕѣчѣ ѕй ѡсташїй лꙋй Менꙋморꙋт дѣдеръ четатѣ Оунгꙋрилѡр. Пре оурмъ се фъкꙋ паче ꙟтръ Менꙋморꙋт ши ꙟтръ Оунгꙋрй аша, къ авѫнд Менꙋморꙋт нꙋмай ѡ фатъ, ши ничй оун фечор, кареле съ оурмѣѕе лꙋй ꙟтрꙋ ꙟпъръцїе, фъгъдꙋй, къ ꙟшй ва да фѣта дꙋпъ Зꙋлтꙋс, фечорꙋл лꙋй Ѧрпад, ꙟпреꙋнъ ꙟй ва лъса Џинерелꙋй съꙋ ши ꙟпъръцїѧ. Де карѣ саꙋ фоарте бꙋкꙋрат Ѧрпад Дꙋка Оунгꙋрилѡр, ши, кꙋм скрїе Нотарїꙋл ла кап на. гръбй а фаче Нꙋнта. Де оунде, пре ла ꙟчепꙋтꙋл азѣче сꙋтъ дела Хс, Ромѫнїй кꙋ моартѣ лꙋй Менꙋморꙋт въѕꙋръ сфѫршитꙋл ꙟпъръцїей сале челїй дела Криш, карѣ ръмѫнѫнд лꙋй Зꙋлтꙋс џинерелꙋй лꙋй Менꙋморꙋт, фꙋ ꙟпреꙋнатъ кꙋ ꙟпъръцїѧ Оунгарїей. б) Аша Ромѫнїй се ꙟкꙋскрирь кꙋ Оунгꙋрїй, ши лꙋй Зꙋлтꙋс й-се нъскꙋ фечор Токсꙋн, кареле дꙋпъ моартѣ тътѫне съꙋ, ръмъсе Стъпѫниторїю атоатъ Оунгарїа. Нотарїꙋл кап нѕ.

Се

а) Et pugnatum est inter eos duodecim dies. *Notarius* cap. 51.

б) Dux vero *Arpad*, inito consilio suorum nobilium, mandata *Menumorout* dilexit et laudavit. Et dum filiam *Menumorout* ejusdem aetatis, ut filius suus *Zultus*, jam esse audivisset, petitionem *Menumorout* differre noluit, et filiam in uxorem *Zultae* accepit. *Notar*. Ibidem.

Menumorout post istam causam in secundo anno, sine filio mortuus est, et regnum ejus, totaliter *Zultae* genero suo, dimisit in pace. Post haec anno Dominicae Incarnationis 907 Dux *Arpad* migravit de hoc seculo. Ibidem cap. 52.

Се каде а ꙟсъмна ачи, къ Нотарїȣл ла зисȣл кап ӏа. скрїе, къ ѿасте лȣй Менȣморȣт че асȣпра Оунгȣрилѡр аȣ фост дин май мȣлте нѣмȣрй адȣнатъ; а) ши аша ла Бихѡр нȣ сингȣри Рѡмѫнїй, ѡсташїй лȣй Менȣморȣт стѣтеръ ꙟ коантръ Оунгȣрилѡр ꙟтрȣ ачест алдоиле ръсбою. Чи, фїинд къ Нотарїȣл ачи престе ѡбичеюл сѣȣ нȣ анȣмѣще нѣмȣриле ачѣле, каре венирѫ ꙟтрȣ ажȣторїю лȣй Менȣморȣт асȣпра Оунгȣрилѡр, деспре алтъ парте тоате вечиниле нѣмȣри ле ꙟвинсѣсе Оунгȣрїй, ши пентрȣ ачѣа нȣ єра волниче а да кȣйва ажȣторїю асȣпра Оунгȣрилѡр; оурмѣзъ, къ адȣнаре ачѣа а май мȣлте нѣмȣрй ла Бихѡр асȣпра Оунгȣрилѡр, дин напȣл сѣȣ фъръ ничи ѡстаторничїе ѡ искоди Нотарїȣл.

§. Ѕ.

Глад Дȣка Бънатȣлȣй нȣ аȣ фост Бȣлгар.

Нотарїȣл лȣй Бела ла кап. аї. аша скрїе, къ Глад дин четатѣ Видинȣлȣй де престе Дȣнъре єшинд, кȣ ажȣторїюл Кȣманилѡр, карїй єра Рѡмѫнй, прекȣм май ꙟ жос вом аръта, кȣпринсѣсе цѣра, каре акȣм се кїамъ Бънат. б) Іаръ кѫнд сау бътȣт єл кȣ Оунгȣрїй авȣ ажȣторїю, кȣм не лъсъ мъртȣрисит Нотарїȣл ла кап мд. дин Кȣманй, дин Бȣлгарй, дин Блакй, адекъ дин Рѡмѫнй; в)

Ка съ зичй, къ Глад аȣ фост Бȣлгар, нȣ поцй авѣ алтъ причинъ, фъръ, аȣ пентрȣ къ дин Видин аȣ венит ꙟ Бънат, аȣ пентрȣ къ

а) Sicut e converso, milites congregati ex diversis nationibus, contra *Usubuu* et suos milites pugnare coeperunt. *Idem* cap. 51.

б) Terram vero, quae est a fluvio *Morus* usque ad Castrum *Urscia*, praeoccupavit quidam dux nomine *Gaad*, de *Bundyn* castro egressus adjutorio Cumanorum. *Notarius* cap. 11.

в) Cum vellent transire amnem *Temes*, venit obviam eis *Glad*, a cujus progenie *Ohtum* descendit, dux illius patriae cum magno exercitu equitum et peditum, adjutorio *Cumanorum*, et *Bulgarorum*, atque Blacorum. *Notar.* cap. 44.

аꙋ ажꙋторю асꙋпра Оунгꙋрилѡр дела Бꙋлгари. Чи, пентрꙋ кѫ аꙋ а-
вꙋт ажꙋторю дела Бꙋлгари асꙋпра Оунгꙋрилѡр, ꙟдешерт траци оур-
маре, кѫ аꙋ фост Бꙋлгар; пентрꙋ кѫ асѣменѣ аꙋ ел ажꙋторю ши де-
ла Кꙋмани, ши дела Рѡмѫни. Ничи динтрꙋ ачѣѫ, кѫчи аꙋ венит
дин Видин ла Бѫнат, нꙋ оурмѣзѫ сѫ фи фост Бꙋлгар. Пентрꙋ кѫ
мѫкар кѫ престе Дꙋнѫре аꙋ фост кꙋпринс акꙋм Бꙋлгарїи, ши ꙟпѫрѫ-
цѣ; тотꙋши пентрꙋ ачѣѫ нꙋ поци зиче, атѫта сѫ фи фост ѡбилици
Рѡмѫнїи чей де престе Дꙋнѫре, кѫт сѫнцеле чел Рѡман кꙋ дарѣ при-
лежꙋлꙋи сѫ нꙋ фи скѫнтеѫт, ши сѫ нꙋ фи фѫлкѫрат ꙟ трѫншїи,
мѫкар кѫ нꙋ аꙋ авꙋт норочире де Скрїитори аша бѫне боитори, карїи
але лѡр фапте витѣзе кꙋ анꙋмире де Рѡмѫни сѫ ле фи ꙟсѫмнат.
Динтрѫ ачѣщи Бояри Рѡмѫни фꙋрѫ чей дой фраци Асан, ши Петрꙋ ѥши-
ци де лѫнгѫ мꙋнтеле Ѡмꙋ кꙋ Рѡмѫнїи, карїи май де мꙋлте ѡри ꙟвин-
гѫнд пре Гречи, нꙋ нꙋмай пре Рѡмѫни, чи ши пре Бꙋлгари ꙟи скѫ-
парѫ де сꙋпт стѫпѫнирѣ Гречилѡр, ши ꙟнуи агонисирѫ ꙟпѫрѫцїе ꙟ
Бꙋлгарїа. Деспре каре стрѫлꙋчитѫ фаптѫ май ꙟколѡ вом кꙋвѫнта.
Еа, прекꙋм ла Никита Хонїат ꙟ Їсаакїе Ангел Картѣ а. се скрїе, Рѡ-
мѫнїи чей де престе Дꙋнѫре, зѫꙋитѫндꙋсе кꙋ време нꙋмеле Дакїей чеїи
ноаѡ, оунде прин Аꙋрелїан ꙟ мижлокꙋл Мисїеи, карѣ акꙋм се зиче
Бꙋлгарїа ши Сербїа, аꙋ фост ашезаци дꙋпѫ че дин Дакїа чѣ векїе тре-
кꙋсе престе Дꙋнѫре, аꙋ ꙟчепꙋт а се кїема дела алцїи Миси, де пре
нꙋмеле Цѫрїи Мисїеи, ꙟ карѣ ѥра лѫкꙋитори. a) Де оунде ши Никита
пре Рѡмѫнїи ачей де престе Дꙋнѫре аколоши, фѫрѫ ѡсебире акꙋм ꙟ
кїамѫ Влахи, кꙋ нꙋмеле чел де нѣмꙋриле чѣле Словѣне дат Рѡмани-
лѡр, акꙋм ꙟи кїамѫ Миси. Ши аколоши се скрїе, кѫ ꙟпѫрѫцїѫ Ми-
силѡр ачестора, адекѫ а Рѡмѫнилѡр челѡр де престе Дꙋнѫре кꙋ ꙟпѫ-

рѫцїѫ

a) Tum Haemi montis accolas, sibi et Romano Imperio infestissimos reddidit, qui olim Mysi, nunc Blachi nominantur. *Nicaetas Choniates*, in Isaacio Angelo, Lib. 1.

рѫціѧ Бꙋлга́рилѡр ꙟꙋ фост май де мꙋлт ꙟпреꙋна́тѫ, ши оу́на. а) Де оу́нде, мѫка́р кѫ Скрїито́рїй чей ве́кй, дꙋ́пѫ че сау ꙟшеза́т Бꙋ́лгарїй ꙟ Ми́сїа, ши ꙟꙋ ꙟпѫрѫци́т ꙟколѡ̀, Ми́сїа ѡ̂ нꙋме́ск Бꙋлга́рїе, ши пре стѫпѫнито́рїй Ми́сїей ꙟй кїа́мѫ Бꙋ́лгарй; то́тꙋшй сꙋпт ꙟче́л нꙋ́ме се ꙟцеле́г ши Рѡмѫ́нїй ꙟче́ѧ. Ши ꙟша̀ се ка́де ꙟ зи́че, кѫ Рѡмѫ́нїй чей де пре́сте Дꙋ́нѫре тот де ꙟ оу́на ꙟꙋ ꙟпѫрѫци́т ꙟпреꙋ́нѫ кꙋ Бꙋ́лгарїй, пѫнѫ кѫнд ши чѣ́щѣ ши чѣ́ѧ ꙟпреꙋ́нѫ ꙟꙋ ꙟпꙋка́т сꙋпт мѫ́на ꙟпѫра́тꙋлꙋй Грече́ск. Трѫбꙋи́тау да́рѫ, пѫ́нѫ ꙟꙋ векꙋи́т ꙟпѫрѫці́ѧ Бꙋлга́рилѡр, сѫ фі́е ꙟ Бꙋлга́рїа ши Рѡмѫ́нй боѧ́рй, кꙋ ꙟве́ре мꙋ́лтѫ, ши ѡ̂аменй ꙟле́шй. Ди́нтрѫ ꙟче́щѣ ѥра̀ Глад чел дин Види́н ꙟ Да́кїей Ріпе́нсе, ꙟкѫ́рїѧ лѫкꙋито́рй, ꙟнаи́нте де ꙟтра́рѣ Бꙋ́лгарилѡр ꙟколѡ̀, ѥра то́цй Рѡмѫ́нй.

Ши ꙟтрꙋ ꙟдевѫ́р, де ꙟр фѝ фост Глад Бꙋ́лгар; ꙟꙋ кꙋ ꙟжꙋто́рюл Кꙋма́нилѡр, ши нꙋ май вѫрто́с кꙋ ꙟ Бꙋ́лгарилѡр врѣ кꙋпри́нде Бѫна́тꙋл? Оу̂рмѣ́зѫ да́рѫ сѫ зи́чем, кѫ Глад ꙟꙋ фост де ꙟче́ла нѣм, де ка́реле ѥра̀ ѡ̂аменїй, кѫ́рора ѥл ꙟꙋ фост Кѫпете́нїе, сау Крѫишо́р, ꙟ̂декѫ кѫ ꙟꙋ фост Рѡмѫ́н.

Ꙟче́ст Глад, дꙋ́пѫ кꙋм скрі́е Нота́рїꙋл ла кап м҃д. фі́инд ꙟви́нс де Оу̂нгꙋрй, ꙟꙋ черꙋ̀т дела ѥ̂й па́че. То́тꙋш ꙟпѫрѫці́ѧ Рѡмѫ́нилѡр, чѣ дин Бѫна́т нꙋ сау кꙋрма́т пѫнѫ ꙟ зи́леле Сфѫ҃нтꙋлꙋй Сте́фан Кра́юлꙋй Оу̂нгꙋрилѡр, прекꙋ́м се вѣ́де дин вїа́ца Сфѫ҃нтꙋлꙋй Гера́рдꙋс Епи́скопꙋлꙋй Чина́дꙋлꙋй де лѫ́нгѫ Мꙋ́рѫш, чѣ прин ѡ̂стенѣ́ла Епи́скопꙋлꙋй Паписта́шилѡр дин Ꙗрдѣ́л Їгна́цїꙋс Батїа́ни ла ꙟнꙋл 1790. ꙟ Бѫлгѫра́д де но́ꙋ типѫри́тѫ. Кѫ ꙟколѡ̀ ла фо́аѧ 318. зи́че, кѫ ꙟ зи́леле ꙟче́ле ѥра̀ ꙟ Ѡ̂ра́шꙋл Морисе́на (ꙟкꙋ́м Чина́д) оу̂н При́нцип ꙟнꙋ́ме Ѧ̂хтꙋм (Нота́рїꙋл лꙋй Бе́ла ꙟл кїа́мѫ Ѡ̂хтꙋм) пꙋтѣ́рник фо́арте, дꙋ́пѫ

а) Καὶ τὴν τῶν Μυσῶν καὶ τῶν Βȣλγάρων δυναςείαν εἰς ἓν σηναγετιν, ὡς πάλαι ποτὲ ἦν, ἐζδαμῶς ἠνείχοντο. Et Mysorum ac Bulgarorum dominatum, ut olim fuisset, omni contentione conjungendum esse censuit. *Ibidem*

дꙋпъ лѣџѣ Гречаскъ ботеѕат ꙟ Видин. Краюлꙋй Стефан ничй ѿ чин-
есте нꙋй да, нъдъждꙋиндꙋсе ꙟ мꙋлцимѣ ѡсташилѡр ши а Нѣмеши-
лѡр съй. Авѣ мꙋлциме ненꙋмъратъ де кай, ши де алте вите, ши а-
вѣре мꙋлтъ фоарте, ши апꙋка сарѣ Краюлꙋй Стефан, кірѣ се ко-
борѣ пре Мѫръш, тоате лѣꙋ фост кꙋпринс пънъ ꙟ Тиса. Фъкꙋсе кꙋ
благословеніѧ Патріархꙋлꙋй дела Цариград ши мънъстире де Кълꙋгъри
ꙟ четатѣ Морисена. Ши тот пъмѫнтꙋл ера сꙋпт стъпѫнирѣ лꙋй
дела Рѫꙋл Криш пънъ ла пърциле Ардѣлꙋлꙋй, ши пънъ ла Видин ши
Зерин, каре тоате ле авѣ сꙋпт пꙋтѣрѣ са. Де оунде, май мꙋлци
армаший авѣ де кѫт Краюл Стефан, ши ничй ꙟтрѡ самъ нꙋ бъга пре
Стефан Краюл Оунгꙋрилѡр. Ера ѡаре кареле бъреат алес анꙋме Чана-
дин ла Принципꙋл Ахтꙋм, пре кареле Ахтꙋм ꙟл пꙋсѣсе май маре
престе ѡщиле сале. Чи фіинд пѫрѫт кꙋ пѫръ грѣ, врѣ Ахтꙋм съл
ѡмоаръ, карѣ сѫмцинд ел, аꙋ фꙋџит ла Стефан Краюл Оунгꙋрилѡр,
ши Стефан ꙟторкѫндꙋл ла крединца лꙋй Хс лаꙋ ботеѕат. Дꙋпъ а-
чѣѧ, фіинд къ ел щіѧ тоате требиле Принципꙋлꙋй съꙋ Ахтꙋм, ꙟл
йспити Краюл Стефан деспре тайнеле лꙋй Ахтꙋм. Каре ꙟцелегѫндꙋле
дела Чанадин, ꙟдатъ порꙋнчи боѧрилѡр съй, ѕикѫнд, гътацивъ ла
ръсбою асꙋпра лꙋй Ахтꙋм противникꙋлꙋй міеꙋ, ши съ апꙋкъм ꙟпъ-
ръціѧ лꙋй. Ашиждерѣ ѕисе Краюл Стефан Боѧрилѡр съй, ка съ а-
лѣгъ ей оунꙋл динтръ синеши май маре престе ѡасте, кареле съ
поарте кѫщига ръсбоюлꙋй ачестꙋѧ асꙋпра лꙋй Ахтꙋм Принципꙋлꙋй
Бънатꙋлꙋй. Чи ей ръспꙋнсеръ, ѕикѫнд, ши каре се поате афла май
ꙟтокмит де кѫт Чанадин? Ши аша фꙋ рѫндꙋит Архістратиг Ромѫ-
нꙋл Чанадин престе ѡастѣ Оунгꙋрѣскъ асꙋпра Ромѫнꙋлꙋй Ахтꙋм Прин-
ципꙋлꙋй Бънатꙋлꙋй. Дечй трекѫнд Чанадин ши ѡастѣ Оунгꙋрѣскъ
Тиса; принсеръ ла ръсбою асꙋпра лꙋй Ахтꙋм, ши асꙋпра ѡастей лꙋй,
ши фꙋ бътъліе кꙋмплитъ ꙟтръ ѡастѣ Оунгꙋрѣскъ ши ꙟтръ ѡастѣ
лꙋй Ахтꙋм, карѣ іꙋ цинꙋт пънъ ла аміаѕъ; пре оурмъ апꙋкъ фꙋга

ѡа-

ѡасте оунгꙋрѣскъ, ши се ӑскꙋнсеръ прин тꙋфеле Бꙋкинер, ши Зѣꙋрег, ши ꙟ тоатъ Канища пънъ пре ла Тиса, ѩръ Чанадин тъбъръ ꙟ ноаптѣ ӑчѣꙗ ла оун мꙋнте, кареле дꙋпъ ӑчѣꙗ лаꙋ нꙋмит Ѿрослан, ши Ӑхтꙋм ꙟшй пꙋсе ѡасте са ꙟ кꙟмпꙋл че се кїема Нагенꙁ. Чанадин ӑдꙋнꙟнд ноаптѣ дꙋпъ че саꙋ дещептат дин Сомн, ѡасте са, ле спꙋсе оун вис, кꙋм дꙋпъ че саꙋ рꙋгат Мꙋченикꙋлꙋй Геѡргїе, ка съй добꙟндѣскъ дела Дмнеꙁеꙋ ӑжꙋторю, ши ӑꙋ фъгъдꙋит, къ, де ва ꙟвинце пре противник; ꙟ локꙋл ӑчела, оунде саꙋ рꙋгат, ва фаче ѡ мънъстире ꙟ чинстѣ Сфнтꙋлꙋй Геѡргїе; ӑꙋ ӑдормит, ши пърѣ, къ ӑꙋ венит оун леꙋ ла джнсꙋл, ши ꙟй ꙁисе: Ѡмꙋле! Че дорми! Скоалъ кꙋрꙟнд, ӑдꙋнъ ѡасте та ши ӑсꙋпра Връжмашꙋлꙋй тъꙋ, кареле ӑкꙋм доарме, ши ꙟл вей ꙟвинце. Кáрѣ ӑꙋꙁꙟнд Оунгꙋрїй дин гꙋра лꙋй Чанадин, лъꙋдаръ пре Дмнеꙁеꙋ. Ши ӑша ѥширъ фъръ ꙁъбавъ ла ръсбою, ӑщептꙟнд пентрꙋ вредничїиле феричитꙋлꙋй Геѡргїе ӑжꙋторю дин черю, кареле ꙟ форма леꙋлꙋй саꙋ милостивит ӑй черчета пре ѥй, ши ꙟтрꙋ ӑчѣꙗши ноапте ꙟдатъ ѡасте лꙋй Ӑхтꙋм, карѣ зъчѣ ꙟ кꙟмп, оунꙋл ӑсꙋпра ӑлтꙋꙗ ӑꙋ нъвълит, ши ӑпꙋкаръ фꙋга, ѩръ Ӑхтꙋм фꙋ ѡморꙟт ꙟ локꙋл бътълїей де ѡасте лꙋй Чанадин, кърꙋꙗ лꙋꙟндꙋй капꙋ, ꙟл тримисеръ ла Краюл.

Атꙟта бꙋкꙋрїе ӑвꙋ Стефан Краюл Оунгꙋрилѡр, къ ӑꙋ въꙁꙋт Ӑхтꙋм, кꙟт пре Чанадин ꙟдатъ ꙟл фъкꙋ май маре престе каса чѣ кръꙗскъ, ши престе каса лꙋй Ӑхтꙋм, ба ши нꙋмеле Четъцїй Морисена, оунде фꙋсѣсе скаѡнꙋл ꙟпъръцїей лꙋй Ӑхтꙋм ꙟл скимбъ де пре нꙋмеле лꙋй Чанадин, ши порончи ка де ӑчи ꙟнаинте съ нꙋ се май кѣме Морисена, чи Чанадина, ши тот цинꙋтꙋл ꙟл нꙋми Чанадин, престе кареле ꙟл пꙋсе пре Чанадин Комис. a)

Де

---

a) In diebus illis erat quidam Princeps in Urbe Morisena nomine Achtum, potens valde, qui secundum ritum Graecorum in civitate Budin fuerat baptizatus, qui nimium gloriabatur in virtute, et potentia sua, - - - Regi autem Ste-

Де врѣме че Ахтꙋм, прекꙋм не ꙁиче скріе Нотаріꙋл лꙋй Бела ла кап мд. аꙋ фост дин вица лꙋй Глад; б) ши Ахтꙋм ꙟ врѣмѣ сфн-тꙋ-

---

Stephano honorem minime impendebat, confidens in multitudine militum, et nobilium suorum, supra quos dominium exercebat; equorum etiam indomitorum multitudinem habebat innumerabilem, exceptis hys, quos pastores in domibus sub custodia servabant, erant ei et pecora infinita, quae omnia habebant pastores suos deputatos, insuper allodia, et curias, et usurpabat sibi potestatem super sales Regis descendentes in Morosio, constituens in portibus ejusdem fluminis usque ad Ticiam tributarios, et custodes, conclusitque omnia sub tributo. Accepit autem potestatem a Graecis, et construxit in praefata urbe Morisena monasterium in honore beati Joannis Baptiste, constituens in eodem abbatem cum monachis Graecis juxta ordinem et ritum ipsorum. Serviebat namque eidem viro terra a fluvio Keres usque ad partes transilvanas, et usque in Budyn, et Zereu, quae omnia sub sua concluserat potestate: unde praecedebat in multitudine armatorum regem, ac minime reputabat et erat quidam miles valde honoratus nomine Chanadinus, qui ceteros dignitate precellebat, quibus ipsum dominus preposuerat, hic accusatus est apud dominum suum ardua accusatione, pro qua ipsum dominus interficere cogitabat, cumque observaret tempus, quo eum perderet, loquens secum in dolo, quod ipsum Chanadinum non latuit, unde fugiens occulte venit ad Regem, quem Rex ad Christum convertendo baptizavit; volens autem ipsum experiri, explorando secreta domini sui intellexit, quod non dolose ad ipsum confugisset, unde cognita ejus fidelitate, et perseverantia ait ad optimates suos, preparamini contra Achtum adversarium meum in prelium, et preoccupemus regnum ejus, in quo sermone adhuc examinabat Chanadinum, quatenus ejus fidelitas amplius probaretur, cumque hoc audisset Chanadinus, gavisus est valde, addidit quoque Rex dicens, eligite vobis talem virum, qui sit princeps noster in prelio, qui respondentes dixerunt, et quis aptior inveniri potest Chanadino, quem eis in principem constituerunt. Congregantes autem exercitum egressi sunt omnes in prelium, cumque transissent Ticiam, inierunt certamen contra Achtum, et exercitum ejus, factusque est fragor et sonitus magnus, et duravit bellum usque ad meridiem, et ceciderunt vulnerati multi hinc et inde ex utraque parte, unde exercitus Chanadini fugam iniens, latuit in vepribus Kwkyner, et in Zewreg et in omni Canysa usque ad Ticiam, Chanadinus autem eadem nocte castra mentatus est ad quendam montem, quem postea Orozlanus nuncupavit, Achtum autem posuit castra sua in campo nomine Nagenz. - - - Igitur Chanadinus noctem illam ducens insompnem orabat ad Sanctum Georgium Martyrem, ut sibi a Domino Celi auxilium impetraret, votumque vovit, ut, si adversarii victor existeret in loco orationis, quo genua flexerat in terra, in honore ejus monasterium edificaret, cumque pre nimio labore, et fatigatione ipsum sopor invasisset, apparuit ei in sompnis forma leonis stans ad pedes ejus, dicensque ei, o homo! quid dormis? Surge velociter, cane tuba, egredere in prelium, et superabis tuum inimicum; cumque evigilasset, videbatur sibi, ac si duorum virorum vim recepisset, unde convocato exercitu sompnum, quod viderat,

тꙋлꙋй Стéфан Крáюлꙋй Оунгꙋрилѡр аꙋ авꙋ́т атѫ́та мꙋлци́ме де ѿстáший ши де Нѣ́меший Рѡмѫ́ний ꙟ Бъна́т, кꙋм се скріе ꙟ віа́ца Сфнтꙋлꙋй Гера́рдꙋс кѫт ни́чий ꙟтрѡ са́мъ нꙋ бъга̀ пре Кра́юл Оунгꙋрилѡр; кіа́р се вѣ́де, къ ꙟпъръціа Рѡмѫ́нилѡр ꙟ Бъна́т ши дин ѕи́леле лꙋй Глад

---

rat, enarravit eis dicens, post orationem, quam prostratus coram Domino et Sancto Georgio Martyre effudi in hac nocte, invasit me sopor, vidique ad pedes meos quasi leonem stantem, trahentemque me ungulis et dicentem, surge homo, quid dormis? congrega exercitum tuum, egredere in hostem tuum, qui nunc dormit, et vinces eum: quo audito, laudaverunt Deum dicentes, Kyrie ele'son, Christe eleison, Kyrie eleison, Pater noster. Egressi sunt ergo in prelium sine mora, exspectantes per merita beati Georgii Martyris auxilium de Celo, qui eos in forma leonis dignatus est visitare, et eadem nocte mox exercitus Achtum, qui jacebat in campo, alter ad alterum irruerunt, qui terga vertens iniit fugam, Achtum vero interfectus est in loco prelii ab exercitu Chanadini, cujus caput auferentes miserunt regi, et acceperunt in die illa spolia multa, repletique sunt gaudio magno, eo quod inimicus regis cecidisset: corpora vero Christianorum, qui ceciderunt in prelio, tollentes duxerunt in Moroswar, et sepelierunt in cimiterio S. Joannis Baptiste in Monasterio Grecorum, quia in eadem provincia aliud monasterium illis temporibus non erat, monachis autem ipsius loci ejusdem urbis tercia pars deserviebat, quos Chanadinus non repulit, sed in eodem statu, in quo inventi sunt, manere permisit: quo facto Chanadinus assumens abbatem dicti monasterii, cum aliquibus monasterii fratribus, venit ad locum, in quo ei leo apparuerat, ubi fecit signum quatenus votum, quod Sancto Georgio voverat, adimpleret, in ipso quoque die societati suae convivium magnum preparavit, deinde transeuntes Tyciam, venerunt ad regem. - - Chanadinus a rege sublimatur, quem constituit principem domus regis, et domus Achtum, ait enim rex, ab hac die urbs illa non vocabitur Morisena, sed urbs Chanadina, pro eo, quod inimicum meum interfecisti de medio ejus, comes illius provinciae eris, ipsamque sub tytulo nominis tui tytulabis, provincia Chanadiensis vocetur, usque in generacionem. Post haec veniens Chanadinus ad locum, ubi leonem viderat, in honorem beati Georgii martyris monasterium edificavit, introducens illuc memoratos Grecos monachos de monasterio beati Joannis Baptiste una cum abbate. - - Inde proficiscentes venerunt in urbem Morisenam ubi erant Monachi Greci, qui divina secundum ritum et consvetudinem suam celebrabant, Episcopus autem inito consilio cum comite Chanadino eundem Grecum abbatem cum monachis suis transtulit in Orozlanos, monasterium vero ipsorum Episcopo cum fratribus suis assignavit, qui in eodem habitaverunt, donec monasterium beati Georgii martiris perficeretur. *Acta S. Gerhardi Episcopi Chanadiensis*, opera Ignatii Comitis de Battyan Episcopi Transilvaniae A. Carolinae typo edita anno 1790.

в) Ex cujus etiam progenie, longo post tempore descenderat *Ohtum*, quem *Sunad* interfecit. *Notarius* Belae, cap. 44.

X

Глад ау рꙑмас некурматꙑ, ши стꙑпѫнирѣ ей пре лѫнгꙑ вица луй Глад; Ба ꙟпꙑрꙑцѫнд Ахтум, се май лꙑцисе, де кум ера ꙟ зилеле луй Глад, ши май путѣрникꙑ се фꙑкусе. Пѫнꙑ ꙟтру а униспрꙑзѣче сутꙑ дела Хс дарꙑ ау ꙟпꙑрꙑцит Ромѫнїй ꙟ Бꙑнат.

Ну фꙑрꙑ времѣ се поате ачи фаче ꙟтребарѣ ачѣа, ѡаре Блахїй, адекꙑ Рѡмѫнїй ачеа, карїй дѣдерꙑ ажуторю луй Глад асупра Унгурилѡр, де унде ера? Дела Менуморꙋт ну ау фост, кꙑ дупꙑ стилул Нотарїулуй луй Бела, Рѡмѫнїй луй Менуморꙋт ачеа се кїема ку нумеле чел деосебит, Козари. Дин Ардѣл де сꙋпт стꙑпѫнирѣ луй Тухтум ꙟкꙑ нау фост; кꙑ фїинд ачеста Унгур, ши добѫндинд ел Ардѣлул ку харул луй Арпад, ши ку ажуторюл ѡсташилѡр челѡр Унгурещи, пре карїй ꙟу ꙟгꙑдуит Арпад а мерце, сꙑ батꙑ пре Целу Дука Рѡмѫнилѡр дин Ардѣл; ну се поате креде, Тухтум сꙑши фи слобозит Рѡмѫнїй сꙑй а да ажуторю асупра Унгурилѡр. Чи, ничи дин цѣра Мунтенѣскꙑ ши дин Молдова нау фост, кꙑ ачеа Рѡмѫни ши Нотарїулуй се кїема атунчи Кумани, ши Пиценаце сау Пацинаците, ну Блахи. Липсѣще дарꙑ ꙟ Ардѣл ундева, анꙋме ꙟтрꙑ мунцїй чей де кꙑтрꙑ цѣра мунтенѣскꙑ сꙑ фи май фост врꙋн Крꙑишѡр, акꙑруꙗ супушй ера Рѡмѫни, ши, прекум чей дин ꙟпꙑрꙑцїа луй Целу, аша ши ачещѣ се кїема Нотарїулуй Блахи сау Влахи. Ачеста динтрꙑ Рѡмѫнїй сꙑй ау тримис спре ажуторю Рѡмѫнулуй Глад.

§. ξ.

Пентру Сꙑкуй.

Нотарїул луй Бела ла кап Н. скрїе, кꙑ тримицѫнд Арпад Дука Унгурилѡр пре Кꙑпитанїй сꙑй Усубуу ши Велек ку ѡастѣ чѣ унгурѣскꙑ, ка адоаѡ ѡарꙑ сꙑ дѣ рꙑсбою асупра луй Менуморꙋт; карїй дупꙑ че ау трекꙋт Тиса кꙑтрꙑ Бихѡр четатѣ луй Менуморꙋт, ши ау

а҄жꙋ́нс ла рѫꙋл Кꙋ́рꙋг, тоцй Сꙋкꙋ́їй, ка́рїй майна́инте фꙋсѐсе норо́аде де а҄ лꙋй А҄тила, а҄ꙋзѫ́нд вѣ́стѣ лꙋй Оу҆сꙋбꙋꙋ, вени́рѣ Ꙟна́интѣ Оу҆нгꙋрилѡр а҄чѣ́лора, кѣ́рора Ꙟшй дѣ́дерѣ фи́їй сѣй крединчѣ́рй ши зѣло́г, спре мѣртꙋріе а҄декѣ ши спре Ꙟтѣри́ре, кꙋм кѣ вѡр цинѣ̀ пꙋ́рꙋрѣ па́че кꙋ Оу҆нгꙋрїй, ши вѡр фѝ лѡр кредйнчо́шй. Ши а҄шà є҄й мѣ́рсерѣ Ꙟна́инте а҄ се ба́те кꙋ *Менꙋморꙋ́т*. а)

Лѣкꙋ́итаꙋ Сѣкꙋ́їй а҄чѣ́щѣ, майна́инте де а҄ венѝ є҄й Ꙟна́интѣ Оу҆нгꙋрилѡр ла Рѫ́ꙋл Кꙋрꙋ́г, а҄колѡ̀ оу҆нде сѫнт а҄кꙋ́м Ꙟ мꙋ́нцїй чей де кѣтрѣ *Молдо́ва* ши де кѣтрѣ Цѣ́ра мꙋнтенѣ́скѣ, а҄ꙋ а҄и́рѣ, де́спре а҄ча́ста неми́ка нꙋ а҄ти́нџе Нота́рїꙋл Ꙟ то́атѣ и҄сто́рїа са.

Ба, ни́че де че нѣ́м а҄ꙋ фост є҄й, пѫнѣ а҄стѣзй нꙋ се щі́е кїа́р. Дрепт Нота́рїꙋл ла кап н҃а. зи́че, кѣ Сѣкꙋ́їй а҄ꙋ фост норо́аде де а҄ лꙋ́й А҄тила Кра́юлꙋй Хꙋ́нилѡр ѡ҆аре кѫнд. Чи де а҄чѝ нꙋ поцй тра́џе оу҆р- ма́ре, кѣ Сѣкꙋ́їй а҄ꙋ фост Хꙋ́ни, де врѣ́ме че а҄чѣ́ѧ се щі́е, кѣ Хꙋ́нїй, кѫнд а҄ꙋ вени́т Ꙟ Да́кїа, де оу҆нде скоа́серѣ пре Го́тй, а҄вѣ̀ дин- трѣ май мꙋ́лте Ги́нте Словене́щй щі́е Ꙟсоци́те норо́аде. Дрепт а҄чѣ́ѧ нꙋ нꙋ́май Хꙋ́нїй, чи ши а҄лте норо́аде скѣвѣ́щй саꙋ Словене́щй є҄рà а҄ лꙋ́й А҄тила.

Кѣ чи́не по́ате крѣ́де чѣ́ѧ че фѣрѣ ни́чй ѡ҃ мѣртꙋріе се зи́че ла Тꙋро́ци Ꙟ Кро́ника Оу҆нгꙋрилѡр, Па́ртѣ а҃. кап к҃д. кѣ трей мі́й де Хꙋ́нй, дин ка́рїй, се зи́че, кѣ сѫнт прѣси́цй Сѣкꙋ́їй де а҄стѣзй, а҄ꙋ

рѣма́с

a) Dux *Arpad* et sui nobiles, communi consilio miserunt exercitnm contra *Menumorout* Ducem *Byhoriensem*, cui exercitui principes et ductores facti sunt *Usubuu* et *Velec*, qui egressi sunt de insula equitantes per sabulum, et fluvium *Thyseiae* in portu *Beuldu* transnavigaverunt. Et inde equitantes, juxta fluvium *Couroug* castra metati sunt, et omnes *Siculi*, qui primo erant populi *Athylae* Regis, audita fama *Usubuu*, obviam pacifici venerunt, et sua sponte filios suos cum diversis muneribus in obsides dederunt, et ante exercitum *Usubuu*, in prima acie contra *Menumorout* pugnaturi caeperunt, et statim filios *Siculorum* Duci *Arpad* transmiserunt, et ipsi praecedentibus *Siculis*, una contra *Menumorout* equitare coeperunt, fluvium *Cris* in *Cerumo* monte transnataverunt, et inde equitantes juxta fluvium *Tekereu* castra metati sunt. *Notarius* cap. 50.

ръма́с ꙟ̂ Панно́нїа де Ха́ба, ка́реле ꙟ̂вѝнс фꙋџѝ кꙋ є̃ї. мі́й де Хꙋ́ний ꙟ̂ напо́й ꙟ̂ Скиѳїа? Пе́нтрꙋ къ де а̂р фѝ ръма́с а̂че́ѧ Хꙋ́ний, прекꙋ́м є̂ра̀ то́ате нѣ́мꙋриле Єꙋро́пей ꙟ̂тържта́те а̂сꙋ́пра Хꙋ́нилѡр пе́нтрꙋ тиръні́иле ши варварі́иле лѡ́р, нічі́й оу̂н час, ѕикѫ́нд а̂ша̀, нꙋ ѩ̂р фѝ сꙋфери́т, чи пре то́цій ѩ́р фѝ дꙋмика́т, не́кꙋм съ ле дѣ̀ ръга́ѕ а̂ лъкꙋ̀й кѫ́тъва врѣ́ме ꙟ̂ Панно́нїа, ши а̂по́й де а̂колѡ̀ кꙋ то́атъ ꙟ̂дъмѫна́рѣ лѡр съ мѣ́ргъ пре́сте Ардѣ́л ла мꙋ́нцій, ꙟ̂трꙋ ка́рій сѫнт а̂кꙋ́м Сѣкꙋ́їй.

Є̃нгел ꙟ̂ Сꙋплеме́нтеле Виндичі́илѡр Корнидешіа́не. §. 9. мꙋлт а̂сꙋдъ ка съ а̂рѣ́те, кꙋм къ Сѣкꙋ́їй сѫнт Оу̃нгꙋрі. Ѕи́че, дꙋ́пъ мъртꙋриси́рѣ лꙋ́й Константи́н Порфироге́нитꙋ, къ фі́инд Оу̃нгꙋрі́й а̂фа́ръ де хота́реле ꙟ̂пъръці́ей са́ле, оу̃нде а̂вѣ̀ ръсбо́ю, лови́нд противничі́й пре́сте Оу̃нгꙋрі́й чей че ръмъсѣ́се а̂ка́съ пе́нтрꙋ па́ѕъ; пре фами́лїиле Оу̃нгꙋрилѡр ле щѣ́рсеръ де пре фа́ца пъмѫ́нтꙋлꙋ́й, ши пре чей че ръмъсѣ́се пе́нтрꙋ па́ѕъ ꙟ̂й фꙋгъри́ръ. Де оу̃нде а̂ша̀ врѣ̀ съ гѫчі́скъ Єнгел, къ непꙋтѫ́нд а̂че́й пъѕито́рий Оу̃нгꙋрій ꙟ̂къ́трѣꙋ скъпа̀ ꙟ̂тра́лте пъ́рцій, а̂ꙋ тръбꙋи́т съсе тра́гъ ла мꙋ́нцій а̂че́ѧ, оу̃нде а̃стъѕій лъкꙋе́ск. Де́чій кꙋрѫ́ндъ врѣ́ме, дꙋ́пъ ꙟ̂тѫмпла́рѣ а̂чѣ́ѧ, вени́нд Оу̃нгꙋрі́й ꙟ̂ Панно́нїа, ѕи́шій Сѣкꙋ́й дин ло́кꙋриле оу̃нде ши а̂кꙋ́м лъкꙋе́ск вени́ръ, ши ѩ̃ръший се ꙟ̂преꙋна́ръ кꙋ фра́цій съ́й. a)

Чи, то́атъ гѫчиту́ра лꙋ́й Єнгел ѿ̂ деспꙋ́лтъ май сꙋс четителе а̂ле Нота́рїꙋлꙋ́й кꙋвинте, ꙟ̂ ка́пꙋл н̃. де дѫ́нсꙋл скри́се. Къ, де а̂ꙋ фост

Съ-

a) Postquam autem iterum cum Romanorum Imperatore pacem Symeon fecisset, foedere cum Patzinacitis inito terram Turcorum, qui tunc extra Regni sui fines (an contra Russos; vel Svatopluceum) bellum gerebant, (in Ucraina et Moldavia - Atelcusu) invadens, familiis eorum deletis, *et qui ad custodiam relicti erant pulsis*, late vastavit. Haec sunt verba Porphyrogenetae.

Qui pulsi sunt, *illi fugerunt* in locum tutiorem. Jam ipsa *montium* nunc *Transsilvaniam a Moldavia et Valachia dividentium* natura ac *vicinitas* ad Atelcusu, admodum plausibili est indicio, montes hos Hungaris illis, qui a praepotentibus Patzinacitis et Bulgaris repressi sunt, desideratum Asylum praebuisse. Atque in his iisdem locis degebant Siculi, cum *Hungari* paullo post illam cladem reduces regionem Atelcusu desertam invenientes, *novam suam Patriam* in Pannonia *stabilitum irent*. *Engel*, Supplementa ad Vindicias Anonymi Cornidessianas, §. 9.

Сѫкꙋїй ачеа Оунгꙋрй, ши кꙋ пꙋцин майнаинте де а вени Оунгꙋрїй ꙟ Паннонїа фꙋсѣсе ꙟ Молдова ши ꙟ Оукраина лаѡлалтѫ кꙋ ачеще ꙟши Оунгꙋри, фраций ай лѡр; пентрꙋ че се темꙋрѫ Сѫкꙋїй, ꙟшинд ла Рѫꙋл Кꙋрꙋг ꙟнаинтѣ Оунгꙋрилѡр, кѫ нꙋ ле вѡр креде лѡр Оунгꙋрїй, де нꙋшй вѡр пꙋне фїїй зѫлог ла Оунгꙋри? Де ар фи фост аша лꙋкрꙋ, прекꙋм ꙟй плаче лꙋй Енгел а̀л зогрѫфи; аꙋ нꙋ врѣ кꙋноаще ши Сѫкꙋїй пре Оунгꙋри, ши Оунгꙋрїй пре Сѫкꙋй, ши се врѣ кїема пре нꙋме Оунїй пре алцїй: Оундꙋ! Ете! Тꙋрсол! Оусꙋбꙋꙋ! Золꙋкꙋ! Велек! Тосꙋ! Лелꙋ і Зоболсꙋ! Елеꙋд! Бꙋлсꙋ! Ба врѣ плѫнџе де бꙋкꙋрїе, кѫ ꙗрѫшй саꙋ ꙟтѫлнит; нꙋ ар фи стат а прїими дела Сѫкꙋй пре фїїй лѡр зѫлог спре ꙟтѫрирѣ кредин цей ꙟтокма, прекꙋм пѫнѫ ачи прїимисе дела тоате гинтеле, пре ла каре аꙋ ажꙋнс, ши лѣꙋ сꙋпꙋс.

Ꙗрѫ, кѫчй пре Сѫкꙋй ꙗꙋ пꙋс ꙟнаинте Оунгꙋрїй ꙟ ѡасте асꙋпра лꙋй Менꙋморꙋт, не фѫкѫнд пѫнѫ ачи Оунгꙋрїй ачастѫ чинсте алтѡр Немꙋрй, нꙋ е ничй ѡ мираре; пентрꙋ кѫ ши ачеа е адевѫрат кѫ ничй оун нѣм пѫнѫ ачи нꙋ саꙋ фост афлат, карїй дин бꙋнѫ воѧ лѡр кꙋ тоцй сѫ винѫ ла Оунгꙋри а се ꙟкина, ка сѫ фїе ѡсташй сꙋпт стѣгꙋриле Оунгꙋрещй. Ꙟсѫ причина чѣ адевѫратѫ кѫчй Оунгꙋрїй пꙋсерѫ пре Сѫкꙋй ꙟнаинте асꙋпра лꙋй Менꙋморꙋт, нꙋ ачѣа, ми се паре, сѫ фи фост, ка сѫ ле факѫ Сѫкꙋилѡр чинсте, чи авѫнд Оунгꙋрїй нꙋ пꙋцинѫ грꙋже де кѫтрѫ Менꙋморꙋт, ка нꙋ кꙋмва сѫ оумбле бѫтꙋцй ка ꙟ рѫсбоюл чел дин тѫю, липсѣ кꙋ ѡсебитѫ ꙟцелепцїе сѫ поарте рѫсбоюл ачеста. Де оунде, фїинд Сѫкꙋилѡр май кꙋноскꙋте локꙋриле ачѣле, де кѫт Оунгꙋрилѡр, пре Сѫкꙋй се кѫдѣ сѫй пꙋнѫ ꙟнаинте, ши Оунгꙋрїй сѫ оурмѣзе.

Ꙗколошй Енгел жꙋдекѫ, кѫ нꙋмеле чел оунгꙋрескѫ ал Сѫкꙋилѡр, Секѣлй (Székely) вине дела векюл кꙋвѫнт, Szökely, адекѫ фꙋгѫторю, кареле астѫзй се зиче, Szökevény. Де оунде, пентрꙋ кѫ аꙋ фꙋџит, алꙋнгацй де Пацинацийте, ꙟ мꙋнцїй, ꙟ карїй сѫнт астѫзй, се зик

Сѫ-

Сѫкȣй, (Székelyek). Чи фїинд кѫ ам арѫтат, а фи нестаторникѫ гѫчитȣра лȣй Енгел чѣ деспре фȣга Сѫкȣилѡр дин Молдова ши дин Оукраина; оурмѣѕѫ, кѫ нȣ пентрȣ ѡ ꙟтѫмпларе ка ачѣа се ѕик Сѫкȣїй, Székelyek.

Еȣ, ка сѫмй десвѫлеск пѫрѣрѣ мѣ, сокотинд кȣ амѫрȣнтȣл кипȣл граюлȣй ал Нотарїȣлȣй, кȣм ворбѣще деспре Сѫкȣй; жȣдек, кѫ локȣл, де оунде аȣ венит Сѫкȣїй ꙟнаинтѣ Оунгȣрилѡр ла Рѫȣл Кȣрȣг, нȣ се каде сѫл черкѫм прин мȣнцїй ачѣа, оунде лѫкȣеск ей акȣм де кѫтрѫ Молдова ши де кѫтрѫ цѣра Рѡмѫнѣскѫ, чи май апроапе де цѣра Оунгȣрѣскѫ, ши де Рѫȣл Кȣрȣг. Нотарїȣл ла кап н. скрїинд, кȣм Сѫкȣїй аȣ ешит ꙟнаинтѣ Оунгȣрилѡр; нȣ грѫѣще де ей, ка де ѡ ринтѫ карѣ сѫ фи венит департе, прекȣм сѫнт департе ѕишїй мȣнцїй де Рѫȣл Кȣрȣг; чи ѕиче, кѫ Сѫкȣїй, аȣѕинд вѣстѣ лȣй Оусȣбȣ, адекѫ, аȣѕинд, кѫ Оусȣбȣ вине кȣ ѡастѣ Оунгȣрѣскѫ асȣпра лȣй Менȣморȣт, кѫнд аȣ сосит ѡастѣ ачаста ла Рѫȣл Кȣрȣг, ши ей еширѫ ꙟнаинтѣ Оунгȣрилѡр аколѡ. Рȣмегѫнд бине ачѣсте, липсѣще сѫ крѣдем, кѫ лѫкашȣл Сѫкȣилѡр, де оунде аȣ венит тоцй ла Рѫȣл Кȣрȣг, нȣ ера прѣ департе де рѫȣл ачеста. Май апроапе ера ꙟпѫрѫцїа Рѡмѫнилѡр челѡр че дȣпѫ моартѣ лȣй Џелȣ акȣм авѣ Дȣкѫ пре Тȣхȣтȣм. Ши фїинд кѫ аколѡ афарѫ де Влахїи саȣ Рѡмѫнй нȣ ера алцїй, фѫрѫ Склавй, карїй поате лѫкȣа ꙟ локȣриле чѣле ꙟвечинате ꙟпѫрѫцїей лȣй Менȣморȣт; оурмѣѕѫ, кѫ Сѫкȣїй ачеа аȣ фост ꙟсȣшй Склавїй чей динтрȣ ꙟпѫрѫцїа лȣй Џелȣ Домнȣлȣй Влахилѡр. Ачѣщѣ, аȣѕѫнд, кѫ вине Оусȣбȣ кȣ ѡастѣ оунгȣрѣскѫ асȣпра Рѡмѫнȣлȣй Менȣморȣт, динтрȣ ачѣле локȣрй ꙟвечинате пре лесне аȣ пȣтȣт тоцй сѫ ясѫ ꙟнаинтѣ Оунгȣрилѡр ла Рѫȣл Кȣрȣг, ши сѫсе оунѣскѫ кȣ Оунгȣрїй асȣпра лȣй Менȣморȣт.

Се каде ачи а ꙟсѫмна ши ачѣа, кѫ Нотарїȣл лȣй Бела пре Сѫкȣй ꙟй скрїе фѫрѫ де ѡсебире ши Сикȣли (Siculi), ши Сикли (Sycli). Каре

нȣме.

нȣ́ме, мѝ се пáре, къ нȣ де âирѣ́ âȣ ӥзворѫ́т, фъ́ръ дин Склáви (Sclavi) ӑдекъ, повестúнд лȣй Ѿпафóркош спióнȣл лȣ́й Тȣ́хȣтȣм, ши чéлора лáлцй Оу҆́нгȣрй, къ ꙟ Ардѣ́л âфáръ де Рѡмѫ́ний сѫнт Лъкȣи-тóрй ши Склáвй; несȣферúнд фúрѣ лúмбей Оу҆нгȣрéщй, скл, â се оу҆̂нѝ ꙟтрѡ̀ сúлабъ; пȣ́серъ ꙟнаúнтѣ консонáнтей чéiй дин тѫ́ю ѡ҆̂ вокáлъ, ши âшà дȣ́пъ фúрѣ лúмбей сáле ꙟ лок де Склáвй ӡúсеръ Оу҆́нгȣрiй âчéѧ Сúклȣек (Sicluek). Дȣ́пъ âчѣ́ѧ скимбѫ́ндȣсе Ѿрто-графíѧ ла Оу҆́нгȣрй ꙟтрȣ âчéла кип, прекȣ́м ӥ҆́сте âкȣ́м ꙟтърúтъ, ꙟ лок де Сúклȣек, âȣ ӡис, Сéкѣлйек (Székelyek), ши лъти́нѣще Сú-кли, (Sycli) Сúкȣли (Siculi). Алтмúнтрѣ дин Каталóгȣл Кремифа-ненсе не âдеверúм, къ май де мȣлт Склáвiа сaȣ ӡис Секлáвiа: де оу҆́н-де лéсне âȣ фост съ се нáскъ Сéкѣлй (Székely) а)

Доáръ ла кȣвúнтеле лȣй Ѿпафóркош чѣ́ле дела Нотáрiȣл кап к҃е. вáте âдóаѡ пáрте â Крóникей Оу҆́нгȣрилѡр ла Тȣрóци кап ѯ҃е. оу҆́нде скрíе, къ, вътѫ́ндȣсе Крáюл Гéйса âл дóилѣ кȣ Нéмцiй, пре Сѣкȣ́й-кáрiй ê҆рà ѡ҆̂бичѣ́ю съ мѣ́ргъ ꙟнаúнте ла ѡ҆́асте, ꙟй нȣмѣ́ще мишéй, пéнтрȣ къ, кȣм саȣ ꙟчепȣ́т ръсбóюл кȣ Нéмцiй; Сѣкȣ́iй ꙟдáтъ рȣ́п-серъ фȣ́га тóцй. б)

Вей ꙟтребà: дáкъ нȣ сѫнт Оу҆́нгȣрй Сѣкȣ́iй; де оу҆́нде ӥ҆́сте, къ лúмба Сѣкȣ́илѡр є҆̆ Оу҆нгȣрѣ́скъ? Лéсне є҆̆ ръспȣ́нсȣл. Къ, дȣ́пъ кȣм скрíе Нотáрiȣл, тóцй Сѣкȣ́iй, кѫнд âвȣ́ръ â се бáте Оу҆́нгȣрiй кȣ Ме-нȣморȣ́т, венúръ ла Оу҆́нгȣрй. Дéчй нȣ пȣцúнъ врѣ́ме фiúнд є҆̂й кȣ Оу҆́нгȣрiй, пре лéсне âȣ фост ка тóцй съ се ꙟвѣ́це лúмба Оу҆нгȣрѣ́скъ, ши âшà лúмба чѣ Склъвѣ́скъ, ꙟ âдúне небоúндȣсе спре âчѣ́ѧ, съ ѡ҆̂ оу҆́йте, прекȣ́м ши ӑстъӡй нȣ липсéск ꙟтръ Словѣ́ний де âчѣ́ле нороáде,

кáре

а) Hic Lauriacensem Ecclesiam pressit, volens provinciam dividere, et auxilio Swentibaldi Regis Moravorum in *Seclavia* Metropolim suscitare. *Catalogus Cremifanensis*, apud *Hansizium* Germ. Sacr. Tom. 1. pag. 166.

б) *Siculi* vilissimi, omnes pariter fugerunt, sicut oves a lupis, qui more solito, praeibant agmina Hungarorum. *Turocz*, Chronica Hungarorum, Parte secunda, cap. 65.

каре ꙟшй оурцисеск лимба са чѣ рȣсаскъ ꙟпреȣнъ кȣ нȣмеле нѣмȣлȣй сѫȣ, кѫт пре алокȣрѣ кȣ тотȣл аȣ оуйтат лимба гинтей сале чѣ рȣсаскъ, ши сингȣр оунгȣрѣще грѫеск. Май мȣлте пилде де ачѣле сѫнт, кѫт нѣм ꙟтрег, прїиминд алтъ лимбъ, шаȣ оуйтат лимба са. Ба, токма ши ꙟ цѣра Оунгȣрѣскъ авем прѣсѫмцитъ пилдъ а оуней ꙟтѫмплъри ка ачаста. Аȣ лимба Кȣманилѡр, мъкар кѫт Геѡргїȣс Прай се невоѧще ꙟпротивъ, аȣ фост Оунгȣрѣскъ: ши ꙗтъ акȣм де мȣлте вѣкȣрй кȣ тотȣл є Оунгȣрѣскъ. Ши ꙟсȣшй лъȣдатȣл Прай ꙟ Дисертацїа ѕ. мъртȣрисѣще, къ ачей нȣ пȣцини Фрѫнчй, карїй аȣ венит ꙟ цѣра Оунгȣрѣскъ, ши саȣ ашезат ꙟ валѣ чѣ Агрїей ꙟвечинатъ, кȣ тотȣл оуйтѫндȣшй лимба са, акȣм ворбеск нȣмай оунгȣрѣще. а)

Ши ачѣле марй, ши пȣтѣрниче нѣмȣрй, Лонгобардїй ши Фрѫнчїй, кȣм ꙟсѣмнъ Салагїȣс, аȣ нȣшй пїердȣръ кȣ тотȣл лимба са, дȣпъ че саȣ аместекат кȣ Їталїанїй ши кȣ Галлїй, мъкар къ фїинд мȣлциме мȣлтъ фоарте, нȣ аȣ пȣтȣт съ нȣ ле Рѫмѫнъ ши де але лѡр кȣвинте, ши съ ле ꙟпъртъшаскъ кȣ Їталїанїй. б)

Чи, ѣнгел ла локȣл май сȣс анȣмит ѕиче, къ фїинд Кȣманїй ла шѣс, адекъ ꙟ Кȣманїа чѣ маре, ши ꙟ Кȣманїа чѣ микъ ꙟкȣнцȣраций де Оунгȣрй, лесне саȣ пȣтȣт аша ꙟсоци кȣ Оунгȣрїй, кѫт съ ꙟвѣце лимба чѣ оунгȣрѣскъ, ши а лѡр съ ѡ оуйте. Їаръ Секȣїй ꙟкȣнцȣраций де Сасй ши де Рѡмѫнй, де оунде ар фи ꙟвъцат лимба чѣ Оунгȣ-

гȣ-

а) Olim ex Leodiensi tractu bonam Gallorum manum in vallem Agriae vicinam venisse, Olahus testis est, qui quamquam illius tempore Gallicam adhuc lingvam sonabant, hodie tamen in Hungaricum sangvinem, et lingvam penitus commigrarunt. *Georgius Pray*, Dissertatio 7 in Annales veteres Hunnorum Avarum et Hungarorum.

б) Luculentum rei istius exemplum praebent Longobardi et Franci; quorum vetus idioma penitus obsolevit, postquam ipsi populis Italiae, et Galliae, quorum sermo fuit Latinus vulgaris, commixti, linguam eorum adoptarunt, sed ita ut non paucas et voces, et loquendi modos in eamdem intulerint. *Stephanus Salagius*, de Statu Ecclesiae Pannonicae Lib. 1. cap. 1. Num. 19.

гȣрѣскъ? Чѝ де ѡаръ че Съкȣ́їй то́ций, кȣ́м не лъсъ̀ скрис Нотарїȣлȣй Бе́ла, а̂ȣ вени́т ꙟтръ Оўнгȣрй, шѝ а̂ȣ петрекȣ́т ꙟтръ є҆́й, ꙟдеше́рт фа́че є҆̂нгел а̂чѣ̂ ꙟтреба́ре.

Ве́й ꙟтреба̀ ѩ҆ръшй. Да́къ Съкȣ́їй нȣ а̂ȣ фо́ст Оўнгȣрй, че при́чинъ ѩ҆̆ȣ пȣтȣ́т ꙟпи́нџе, ка кȣ то́ций съ винъ шѝ съсе ꙟки́не сȣ́пт стѣ́гȣриле Оўнгȣрилѡр? Нъдѣ́ждѣ къшигȣлȣй, ка́рѣ а̂ȣ фо́ст ꙟпинс шѝ пре стръмо́шїй лѡр а̂се ꙟсоцѝ ѡ҆̆рй кȣ Хȣ́нїй, ѡ҆̆рй кȣ ӑлтъ гинтъ нома́дъ, шѝ а̂ венѝ ꙟ пърциле а̂чѣ́сте. Къ, а̂ȣзи́нд, кȣ́м Оўнгȣрїй а̂сȣ́пра тȣтȣрѡ́р се скоа́лъ кȣ ѡ҆асте, шѝ фак ꙟвинџерй марй, сокотѣ̀ къ шѝ є҆́й, оу̂ни́ндȣсе кȣ Оўнгȣрїй, се вѡр ꙟбогъцѝ.

Ди́нтрȣ а̂чѣ́стъ стръ́нсъ а̂ Оўнгȣрилѡр кȣ Съкȣ́їй ꙟсоци́ре, май въртос де кът дин кȣстарѣ̀ лѡр ꙟтръ ӑлте џи́нте склъвѣ́щй, шѝ Рȣсѣ́щй, ми се па́ре а̂се фѝ ꙟтъмпла́т, де ли́мба чѣ̂ Оўнгȣрѣ́скъ май а̂трѣ́ѩ а̂ є҆́й па́рте є҆̄ ꙟкїега́тъ дин кȣви́нте склъвѣ́щй, кȣ́м мъртȣрисѣ́ще шѝ Пе́трȣ Ката́нчич ꙟ ка́ртѣ чѣ̀ де́спре Ї҆стрȣ, кап й. кърȣѩ дин прȣнчїе а̂мъндоа́ѡ ли́мбиле, шѝ чѣ̂ оу̂нгȣрѣ́скъ шѝ чѣ̂ склъвѣ́скъ ѥ҆ȣ фо́ст кȣноскȣ́те. а)

Ге́ѡргїȣс Пра́й а̂нали́ста Оўнгȣрѣ́ск ꙟ тоа́те пърциле се сȣчѣ́ще шѝ се ръсȣчѣ́ще, ка доа́ръ доа́ръ ва пȣтѣ̀ въдѝ, кȣ́м къ Съкȣ́їй дин А҆рдѣ́л сънт Пацинаци́те, шѝ, къ Пацинаци́теле а̂ȣ фо́ст дин ви́ца Оўнгȣрилѡр. Чѝ, де а̂р фѝ фо́ст Пацинаци́теле Оўнгȣрй; чи́не поа́те крѣ́де кȣ а̂тъ́та оу̂рџїе шѝ въръжмъшїе де моа́рте съ фѝ фо́ст а̂сȣ́пра ви́цей са́ле Пацинаци́теле, кът дин тоа́те църиле съй а̂лȣ́нџе пре Оўнгȣрй; пънъ кънд а̂чѣ́щѣ се а̂шеза́ръ ꙟ Панно́нїа, дȣпъ кȣ́м мъртȣриси́т не лъсъ̀ Константи́н Порфироге́нитȣл, дин ка́реле шѝ є҆̂нгел ꙟ ло́кȣл май сȣс а̂ръта́т ѿ кȣноа́ще а̂чѣ́ста? А҆по́й, кȣ́м не лъсъ̀ скрис а̂чѣ́лашй Пор-

a) Cum idioma Hungarorum tertia pene sui parte Sclavicis constet vocabulis: - - - ut equidem, qui a puero utramque norim. *Petrus Catantsich*, de Istro. cap, 8.

Порфирогенитꙋ. Пацинацителе авѣ цѣрꙋ фоарте маре, ши ей ера мꙋлциме немърцинитъ, де карїй тоцй де прин прежꙋр, Рꙋшїй, Бꙋлгарїй, Оунгꙋрїй авѣ фрикъ маре фоарте. Аꙋ ачѣстъ дескрипцїе се поате кꙋвени ачелѡр пъцинй Секꙋй дин Ардѣл, токма де вей адаѡце лѡр ши пре Оунгꙋрїй дин Ардѣл? Кѫте нѣмꙋрй сѫнт дин Тиса пънъ ꙟ марѣ нѣгръ, де кѫт фїеще кареле нѣм де ачѣсте фъръ асемънаре сѫнт май мꙋлцй Рѡмѫнїй; ба тоате нѣмꙋриле кѫте сѫнт дин Тиса пънъ ꙟ марѣ нѣгръ, съ ле сокотѣщй ла ѡлалтъ; ꙟкъ кꙋ мꙋлт май мꙋлцй сѫнт Рѡмѫнй ꙟ прѣларгꙋл ачела цинꙋт. Де оунде нимй ла оун нѣм, кѫте сѫнт дин Тиса, пънъ ꙟ марѣ нѣгръ, нꙋ се кꙋвин ачѣле че не лъсаръ скрисе векїй Скрїиторй Гречещй пентрꙋ Пацинаците фъръ сингꙋр Рѡмѫнилѡр, ѡрй вей сокоти лъцимѣ локꙋлꙋй лъкꙋинцей, ѡрй мꙋлцимѣ нꙋмърꙋлꙋй лѡр. Нꙋ Оунгꙋрй даръ аꙋ фост Пацинацителе, ничй Секꙋїй Пацинаците. Везй май сꙋс кап є. §. д. сꙋпт словеле а. ши в, четѣще аколошй §. є. оунде ам арътат, къ Склавїй, пре карїй аꙋ афлат лъкꙋиторй кꙋ Рѡмѫнїй, кѫнд венирь Оунгꙋрїй ꙟ Ардѣл кꙋ Тꙋхꙋтꙋм асꙋпра лꙋй Целꙋ, сѫнт ръмъшице дин Склавїй ачеѧ, че ера ꙟ ѡастѣ Аварилѡр, ши препъдинд Пипинꙋс пре Аварй ꙟ ръсбою, ей кꙋ фꙋга аꙋ скъпат ꙟкоаче престе Тиса, де савїѧ лꙋй Пипинꙋс. Де оунде оурмѣзъ, къ Секꙋїй нꙋ сѫнт дин нороаделе ачѣле, каре аꙋ венит ꙟ пърциле ачѣсте кꙋ Хꙋнїй лꙋй Атила, чи дин гинтеле чѣле че аꙋ фост кꙋ Аварїй, мъкар къ ши пре ачѣщѣ оунїй Скрїиторй де чей векй саꙋ ѡбичнꙋит ай нꙋми Хꙋнй.

§. и.

Пентрꙋ Сасїй дин Ардѣл.

Липсѣще съ атинцем ачи ши деспре Сасй чева, карїй, прекꙋм Секꙋїй, аша ши ей сѫнт ꙟтръ чѣле трей Нацїоане прїимите ꙟ Ардѣл. Лаꙋренцїꙋс Топелтинꙋс Сас дин Медїаш ꙟ Картѣ са, каре ѡ анꙋ-

ᾶнѹмѝ, Ѡрицинес ἓт ѡкасѹс Трансилванорѹм, кап г. ᾶдѹче пърѣрѣ лѹй Атанасїѹс Кирхерѹс, дѹпъ кареле Ѐрихїѹс, ши ᾶлцїй мѹлцй фъръ де ᾶчастъ пърѣре деспре ѧчепѹтѹл Сасилѡр ѧ Ардѣл: къ ла ᾶнѹл дела ѧтрѹпарѣ Дмнѹлѹй 1284. пръсѧндѹсе шоаречй мѹлцй фоарте ѧ ѡрашѹл Хамленсилѡр ѧ цѣра Немцѣскъ, кѫт ѧ маре примеждїе ἓра ѡръшѣнїй пентрѹ шоаречїй ᾶчѣѧ, се ᾶрътъ сатана ѡръшѣнилѡр ѧ кип де четераш сaѹ ᾶлъѹташ, кареле фъгъдѹѝ, къ де ѧй вѡр плъти вине, ἓл ѧй ва мѫнтѹѝ де шоаречй. Де оунде токминдѹсе кѹ ἓй; кѹ сѹнетѹл чѣтерей, шѝ кѹ кѫнтарѣ скоцѫнд шоаречїй ѧй ѧнекъ ѧ рѫѹл чел ᾶпроапе де ѡраш. Чѝ ѡръшѣнїй нѹ врѹръ сѫ плътѣскъ дѹпъ ᾶчѣѧ сътаней токмита платъ. Пентрѹ ᾶчѣѧ ᾶчелаши сътанъ, ка сѫ ӥзбѫндѣскъ ᾶчѣстъ недрептате, фїинд ѡръшѣнїй ѧ Бесѣрикъ, кѹ сѹнетѹл лъѹтей сале ᾶмъцѝ мѹлцй прѹнчй кътръ сине, шѝ ѧчет ѧчет търгѫндѹсе кътръ ᾶпроапеле дѣл Коппен, ѧй ᾶдъмѫнъ пре Прѹнчй пънъ ла Коппен. Де ᾶколѡ перирѫ, нѹ се май възѹрѫ прѹнчїй Хамленсилѡр. Дечй ᾶчей прѹнчй дѹшй де сътана пре сѹпт пъмѫнт ѧ Ардѣл, дѣдерѫ ѧчепѹт Сасилѡр ѧ Ардѣл, шѝ динтрѹ ᾶчей стрѫмошй, ᾶдекъ, дин прѹнчїй, карїй ѥѹ дѹс сътана пре сѹпт пъмѫнт, сѫнт пръсицй Сасїй, карїй се ᾶфлъ ᾶстъзй ѧ Ардѣл.

ᾶчел ѧчепѹт ᾶл Сасилѡр ѧ Ардѣл, кѹ ᾶчѣѧ се невоѧще, зиче Топелтинѹс, ᾶл ѧтърѝ Кирхерѹс, къ Кроника Ардѣлѹлѹй мъртѹрисѣще, кѹм ла ᾶнѹл 1184. ѧ зїоа лѹй Їѡанн шѝ Павел, фъръ вѣсте се възѹрѫ ѧ Ардѣл прѹнчй де некѹноскѹтъ лимбъ. Карїй ᾶшезѫндѹсе ᾶколѡ кѹ лъкашѹл ѧшй цинѹрѫ лимба са, кѫт пънъ ᾶстъзи Сасїй стрънепоцїй ᾶчелѡра ворбеск лимба Германико-Саѯоничѣскъ.

ᾶчѣсте пентрѹ ѧчепѹтѹл Сасилѡр челѡр дин Ардѣл, ᾶколошй зиче Топелтинѹс, май тоатъ Ѐѹропа ле кредѣ, пънъ кѫнд Мартинѹс Шоокїѹс, ᾶ кърѹѧ кѹвинте ᾶколошй ле скрїе Топелтинѹс a) кѹ скриоарѣ

a) Ne vero censeatur hostis generis humani hosce pueros secum abripuisse ad sedes infernales, nova fabula pro statuminanda principali fabula est excogitata.

со́арѣ са ле лъпъдѐ, ꙟсъ чѣле че скріе а̂колѡ̀ Топелти́нꙋс де́спре ꙟчепꙋ́тꙋл Са́силѡр че́лѡр дин А̂рдѣ́л, кꙋ́м къ а̂че́щѣ сѫнт стрънепо́ци́ Да́килѡр че́лѡр ве́ки́, сѫнт ръ́сꙋри́.

Ꙗ̆ръ де́спре а̂чѣ́ѧ, кꙋ́м къ Са́сіи́ ꙟ ꙃи́леле лꙋи́ Ге́иса а̂л до́илѣ мо́шꙋлꙋи́ лꙋи́ А̂ндре́ас а̂л до́илѣ Кра́юлꙋи́ Оўнгꙋрилѡр де а̀че́лаши́ Ге́и́са кїема́ци́ а̂ꙋ дескълека́т ꙟ А̂рдѣ́л, нꙋ не ла́съ съ не ꙟдоим Дипло́ма лъꙋда́тꙋлꙋи́ Кра́ю А̂ндре́ас чѣ дин ӑнꙋл 1224. кꙋ ка́рѣ се ꙟтъре́ск Привиле́џиле Са́силѡр. а) Фра́нкїꙋс дꙋ́пъ мъртꙋриси́рѣ лꙋи́ Пра́и́ ꙟ ма́и́ сꙋс помени́та Дисерта́ціе а̂ ше́птѣ, мърџинѣ́ще врѣ́мѣ, ꙟтрꙋ ка́рѣ а̂ꙋ дескълека́т Са́сіи́ ꙟ А̂рдѣ́л дин І̂нскри́пціа Бесѣ́ричеи́ че́и́ дела Брашо́в, а̂ фѝ ӑнꙋл 1143. б) шѝ вени́рѣ а̂че́сторашѝ ꙟ А̂рдѣ́л, ꙟтрꙋ а̂чѣ́ѧши́ Дісерта́ціе а̂ ꙃ҃. въдѣ́ще Пра́и́ дин Ка́ртѣ лꙋи́ Грего́рїꙋс де Са́нкто А̂по́столѡ, со́лꙋлꙋи́ Па́пеи́, чѣ ꙟ Е̂пистолі́ѧ лꙋи́ Па́па І̂нокѐнтїе бъга́тъ, кꙋ́м къ нꙋ а̂ꙋ фост дин Са́ѯо́нїа, чѝ дин Фла́ндрїа, шѝ а̂ша̀ мъка́р къ се кїа́мъ а̂кꙋ́м Са́си́, ꙟтрꙋ а̂девъ́р нꙋ сѫнт Са́си́, чѝ Флъндрѣ́ни́. Де а̂колѡ̀ по́ате ӑре ꙟчепꙋ́т ла Рѡмѫ́ни́ кꙋвѫ́нтꙋл а̂че́ла: фло́а̀ндръ де Са́с. в) Фъ́ръ, Са́сіи́ че́и́ дела Би́стрицъ сѫнт Са́си́ вени́ци́ ди́нтръ Са́сіи́ че́и́ дела Ѻџе-

пꙋ́с,

---

tata, quasi scilicet fidem facientibus annalibus Transylvanicis, pueri hi in extremum Europae angulum, sint abducti, quod ibidem circa hoc tempus de repente ignotae linguae pueri apparuerint. *Schookius* apud Toppeltinum, Libro cit. cap. 3.

а) Accedentes itaque fideles nostri hospites Teutonici ultrasilvani universi ad pedes nostrae Majestatis, humiliter nobis conquerentes, sua querimonia suppliciter nobis monstraverunt, quod penitus sua libertate, qua vocati fuerant a piissimo rege Geysa, avo nostro, excidissent. *Diploma Andreae secundi Regis Hungarorum* Anni 1224.

б) Franckius ex Coronensis templi inscriptione annum 1143. statuit, qui cum Geysae secundi aetate non male videtur congruere. *Pray.* Dissertatio 7. supra citata.

в) Illud ex epistola Innocentii Papae anno Pontificatus primo data, cui Gregorii de S. Apostolo Legati Apostolici litteras inseruit, conficitur, eos, quos nunc Saxones vocamus, Geysae regis tempore, a quo in Transsilvaniam vocatos Andreas rex testatur, *Flandrenses* dictos fuisse. - - Primas Teutonum in Transsilvaniam colonias ex Flandria advenisse. Cur enim a Geysa Flandrenses vocarentur, nisi ex ea ditione fuissent profecti, non video. *Ibidem.*

пꙋ́с, прекꙋ́м скрі́е Тимон ꙟ Імаџине но́ве Оу҆нга́ріе, кап і҃. ка́реле ши а҆чѣ́ѧ спꙋ́не, кꙿ ѡ҆ра́шꙋл Бистрицей а҆ꙋ ꙟчепꙋ́т Са́сі́й а҆л фа́че ꙟ а҆нꙋл 1206. ши кꙋ вре́ме дꙋ́пꙿ а҆чѣ́ѧ ши а҆че́щѣ сау ꙟпреꙋна́т кꙋ чѣ́ѧ ла́лцй Са́сй. а) Ши кꙋ́м кꙿ Са́сі́й дела Бистрицꙿ а҆нꙋ́ме а҆ꙋ фост Са́сй, дин Дипло́ма лꙋй Стефанꙋс а҆л чи́нчилѣ Кра́юлꙋй Оу҆нгꙋрилѡр вꙿдѣщѐ Прай ꙟ Дисерта́ціа лꙋй чѣ май сꙋс лꙿꙋда́тꙿ, ши тра́џе оу҆рма́ре, кꙋ́м кꙿ дела Са́сі́й а҆че́щѣ сау лꙋа́т ши чѣ́ѧ ла́лцй Са́сй, а҆декꙿ Флꙿндрѣніі, а҆се кіема̀ Са́сй. б)

КАП Ѕ.

Пе́нтрꙋ скимба́рѣ нꙋ́мелꙋй Рѡма́нилѡр че́лѡр дин Да́кіа

§. а҃.

ꙟ Рꙋма́нй, Рѡмꙿ́нй, ши Рꙋмꙋ́нй.

Дꙋ́пꙿ мꙿртꙋрисѝрѣ лꙋй Тома́со Ачети ꙟ Ѡ҆рѡграфі́ѧ са кап ді. Плиніꙋс скрі́е, кꙿ оу҆нелѐ четꙿцй а҆ле́ Іта́лїей, май вꙿрто́с ꙟ Оу҆мбріа

а) Postremam vero Bistriciensem (Sedem) ortam esse e Saxonibus, qui ex Scepusio in Transsilvaniam demigravissent, hosque non multo post concessu regis Emerici, vel Andreae, eversa arce vicina, excussisse jugum quorundam nobilium, constituisseque civitatem inchoato Bistricio oppido, anno 1206. progrediente tempore ceteris Saxonibus consociatos esse. *Timon*, Imag. nov-Hungar. cap. 10.

б) Saxones fuisse Stephani quinti diploma anno 1271. octavo Calendas Decembris datum in haec verba declarat: *Placuit nobis, ita isthic habetur, inter cetera libertatem fidelium hospitum nostrorum Saxonum de Scepus, gratiosius reformare.* - - - Hinc opinor Saxonum nomen ad ceteros in Transsilvania Germanos manasse. Alioquin a Geysa Secundo Flandrenses, ab Andrea Secundo Teutones universe dici monstratum est. *Pray* Dissert. 7. in annales veteres Hunnorum Avarum et Hungarorum.

єрїа, шѝ ꙟ Тошкáна нȣ âвѣ̀ слóва о. шѝ ꙟ лóкȣл є̃й се ꙟтребȣинцà кȣ слóва u. чѝ шѝ ẵстъѕй мáре ꙟжȣгáре ẵре о. ла Їталїáни кȣ u. ши ꙟ мȣ́лте кȣви́нте се ꙟтребȣинцѣ́ѕъ: прекȣ́м Istromento (и̂стромéнто) ши Istrumento (и̂стрȣмéнто); coltivare (колтивáре) ши cultivare (кȣлтивáре). Fosse (фóссе); шѝ Fusse (фȣ́ссе). Чѣ́ле лáлте. Ба шѝ Латинїй, прекȣ́м се вѣ́де дин вéкиле Їнскри́пцїй, зичѣ̀, Epistula (є̂пи́стȣла), май вѫртóс де кѫт Epistola (є̂пи́стола). Чѣ́ле лáлте. Асѣ́мене ѕи́к Лати́нїй robigo (роби́го), ши rubigo (рȣби́го). Де оу̃нде нȣ є̃ мирáре, къ Рѡмѫ́нїй о. ăл кȣви́нтелѡр чéлѡр Лътинéшй шѝ Ïталїенéшй фóарте âдѣ́се ѡ̃рй ꙟ ли́мба са ꙟл мȣ́тъ ꙟ u. (ȣ). Ѡ́рѣ̀ âмѫндóаѡ âчѣ́сте слóве ка ши Їталїáнїй ле ꙟтребȣинцѣ́ѕъ: прекȣ́м âдорми́т, шѝ âдȣрми́т, чѣ́ле лáлте.

Ди́нтрȣ âчѣ́сте оу̂рмѣ́ѕъ, къ Рѡмáнїй чéй вени́цй ꙟ Дáкїа, оу̃нїй, пре кȣ́м нȣ âвѣ̀ слóва о, кѫ́нд є̂рà ꙟ Ïтáлїа, ꙟ лок де Рѡмáнй зичѣ̀ Рȣмáнй, ẵшà âȣ оу̂рмáт â грѫ̀й шѝ ꙟ Дáкїа. Шѝ фїи́нд къ ши ла чѣ́ лáлцй Рѡмáнй є̂рà дати́нъ лéсне âскимбà о ꙟ u âȣ при́нс â ѕи́че май вѫртóс Рȣмáнй, де кѫт Рѡмáнй. Ачéста ми се пáре âфѝ ꙟчепȣ́тȣл скимбърїй слóвей о ꙟ u. ꙟ кȣвѫ́нтȣл Рȣмѫ́нй, нȣ де âи́рѣ фъ́ръ дела ꙟ̃сȣшй Рѡмáнїй.

Ла Ïталїáнй слóва a ẵре дóаѡ сóнȣрй, оу̃нȣл кїáр; ши дескиc, пре кȣ́м ꙟ̃ кȣви́нтеле, Salto (сáлто), Rapido (рáпидо): Sale (сáле), шѝ чѣ́ле лáлте; ẵлтȣл тѫмпи́т, âпȣ́с, май жóс, прекȣ́м ꙟ кȣви́нтеле cane (кáне), canto (кáнто), mano (мáно), шѝ ꙟ тóате, ꙟ кáре дȣ́пъ a ꙟдáтъ оу̂рмѣ́ѕъ консонáнта n, Рѡмѫ́нїй ꙟтрȣ âчéст фѣ́лю де кȣви́нте a. ꙟл ѕи́к кȣ оу̂н сȣ́нет пре нáс, кáреле є̃ май кȣ тóтȣл дескли́нит де сóнȣл лȣ́й a, чéл фирéск; ши чéй дин кóаче де Дȣ́нъре Рѡмѫ́нй ꙟл ꙟсѣ́мнъ âкȣ́м кȣ слóва, ѫ. Фóстаȣ ꙟтръ Ïталїáнїй чéй де демȣ́лт ꙟ слóва a нȣ́май âчѣ̀ дескли́нире, кáрѣ є̄ ꙟтръ Їталїáнїй чéй де âкȣ́м, ка нȣ нȣ́май кȣ сȣ́нет дешкиc,

чѝ.

чй ши кꙋ сꙋ́нет тѫмпи́т съсе ръспꙋ́ндъ, а̂ꙋ доаръ сꙋ́нетꙋл чел тѫм-пи́т се ръспꙋндѣ̀ пре нас, кꙋ то́тꙋл дескли́нит де сꙋ́нетꙋл лꙋй, а, чел фире́ск, прекꙋ́м пънъ ӑстъꙁй ѥсте ла Рѡмѫ́нй, нꙋ ᲂ̂дешерт се поа́-те ᲂ̂треба̀. Шѝ, де ѡ̂аръ че сꙋ́нетꙋл че́л пре на́с ши ᲂ̂ лимба чѣ Фрѫнча́скъ, ка́рѣ ᲂ̆къ ѥ̂ со́ръ ли́мбей че́їй Їталїенещй, се а̂флъ, мъ-ка́р къ Фрѫнчїй нꙋл ръспꙋ́нд кꙋ а̂тѫ́та си́лъ, пре кꙋ́м Рѡмѫ́нїй май а̂ле́с че́й дин коа́че де Дꙋ́нъре, ѥсте а̂ кре́де къ сꙋ́нетꙋл а̂че́ла нꙋ дела варва́рй фꙋ вѫрѫ́т ᲂ̂ ли́мба чѣ Рѡмѫнѣ́скъ, чѝ кꙋ си́не дин Ї-та́лїа ᲂ̂л а̂дꙋ́серъ Рѡма́нїй ᲂ̂ Да́кїа. А̂сѣ́мене се поа́те ᲂ̂треба̀, ѡ̂аре сꙋ́нетꙋл а̂че́л пре на́с нꙋ́май кꙋ сло́ва а. Ал ръспꙋндѣ̀ Їталїа́нїй че́й де демꙋ́лт, а̂ꙋ доа́ръ шѝ кꙋ а̂лте вока́ле, пре кꙋ́м фак ӑстъꙁй Рѡмѫ́-нїй. А̂чѣ́ѫ ѥсте кїа́р, къ ли́мба Рѡма́нилѡр че́лѡр ᲂ̂въца́цй, прекꙋ́м а̂лꙋй Тꙋ́лїꙋс, Їꙋ́лїꙋс Ке́сар, Салꙋ́стїꙋс, шѝ а̂че́лѡра ла́лцй кꙋ ӥскꙋси́рѣ ѥ̂ра̀ мꙋлт дескли́нитъ де ли́мба църъ́нилѡр, шѝ а̂ ѡ̂ста́шилѡр, ка́рѣ ѡ̂ ᲂ̂въца̀ ѥ̆й дела мꙋ́мъ са, пре кꙋ́м шѝ Сала́гїꙋс а̂ꙋ ᲂ̂семна́т. а) Че нꙋ ᲂ̂пїе́декъ да́ръ а̂ кре́де, къ шѝ сꙋ́нетꙋл оу́нѡр сло́ве нꙋ а̂ша̀ ӥскꙋсит ѥ̂ра̀ ᲂ̂ гꙋ́ра църъ́нилѡр ши а̂ ѡ̂ста́шилѡр прекꙋ́м ᲂ̂ гꙋ́ра че́лѡр ᲂ̂въ-ца́цй. Де́ оу́нде сꙋ́нетꙋл че́л пре на́с ѥсте а̂ кре́де, къ де нꙋ лаꙋ ши а̂вꙋ́т кꙋ́мва че́й ᲂ̂въца́цй а̂й Рѡма́нилѡр, то́тꙋшй мꙋлци́мѣ Рѡма́ни-лѡр нꙋ нꙋ́май кꙋ а. чѝ ᲂ̂ оу́неле кꙋви́нте шѝ кꙋ а̂лте вока́ле ᲂ̂л ръ-спꙋндѣ̀, а̂ къ́рꙋѫ ѡ̂бичѣ́ю оу́рме де́спре ѡ̂ па́рте ши ла Фрѫнчй веде́м.

Къ

а) Nolim attamen quis sibi persvadeat, sermonem Latinum ea puritate fuisse in Illyrico, qua in medio Latio: hanc sortem nequidem in omni Italia lingua Latina habuit, ubi praeter Romanam, nobilibus atque cultioribus hominibus propriam, alia fuit dialectus vulgaris, qua usi sunt rustici, milites, aliique infimae conditionis homines; hancque dialectum existimant viri eruditi fuisse moderno sermoni italico persimilem, atque a veteribus linguam *militarem* vocitatam. De vernaculo Italorum sermone haud dubie loquitur Hieronymus cum ait de viris Illustr. cap. 97. „ Fortunatianus Aquilejensis „ Episcopus imperante Constantio in Evangelia *rustico sermone* scripsit com- „ mentarios „. Et iterum cum monet: Lib. 2. contra Ruff. num. 2. „ paren- „ tes *militari vulgarique sermone* cognatos et affines nominari „. Ita sane hodiedum lingua Italica *parentes* nominantur cognati. *Stephanus Salagius*, de statu Ecclesiae Pannoniae Lib. 1. cap. 1. Num. 19.

Къ май кадесъ а жꙋдека деспре лимба попорꙋлꙋй Рѡман чѣ векїе дин лимба Рѡмѫнилѡр де ѡбще грълнд, де кѫт дин лимба Їталїанилѡр чѣ де акꙋм; де ѡаръ че Їталїанїй ꙟ адинс шаꙋ скимбат лимба, ба пънъ астъзй, май вѫртос ла Тоскана се невоеск спре ачѣ. Ꙟчѣста ши Ковачїꙋс, кꙋм скріе Топелтин ꙟ картѣ чѣ май сꙋс арътатъ кап ѳ. ѡаꙋ ꙟсемнат, а)

Дин чѣле зисе оурмѣзъ, къ скимбарѣ нꙋмелꙋй Роман ꙟ Рѡмѫни, саꙋ Рꙋмѫни, нꙋ се каде асе ꙟпꙋта ꙟсоцирей Рѡманилѡр чеїй кꙋ Варварїй ꙟ Дакїа, чй дин лимба Рѡманилѡр, кꙋ карѣ аꙋ венит ей дин Їталїа, ѥсте оурзитъ.

Ꙗръ непꙋтѫнд оунеле нѣмꙋри а ръспꙋнде сонꙋл, ѫ. принсеръ ꙟ лок де ѫ а зиче сонꙋл и. (ꙋ) шй аша дин Рꙋмѫнй фъкꙋръ Рꙋмꙋнй. Ꙟчѣстъ скимбаре пънъ шй ꙟтрꙋ ащѣса сꙋтъ дела Хс ѡ афлъм. Къ Їѡрнандес дин нѣмꙋл Готилѡр, шй Єпископ ла Равена ꙟ Їталїа, кареле пре ла жꙋмътате сꙋта ащѣсе скрїѧ Историа са, ꙟпързїѧ, карѣ ѡ авѣ Рѡмѫнїй ꙟ ѡаре каре лок ꙟпреꙋнъ кꙋ Склавїй, ѡ кїамъ Склавино-Рꙋмꙋненсе. б) Пентрꙋ ачѣ причинъ Оунгꙋрїй, шй алцїй астъзй ꙟкъ, непꙋтѫнд ръспꙋнде сонꙋл ѫ. нꙋ зик Рꙋмѫни, чй Рꙋмꙋни,

Де карѣ немика нꙋ мъ мир; чй мъ мир де минтѣ оунѡра, карїй дин стрикатꙋл кꙋ лимба лѡр нꙋме, Рꙋмѫнй, се силеск а микшора ꙟнаинтѣ алтѡра вица Рѡмѫнилѡр. Аша Сасꙋл Єдер врѣ нꙋмеле Рѡмѫнилѡр (ꙟ гꙋра лꙋй Рꙋмꙋни) нꙋ дела Рѡманїй чей дин Їталїа съл трагъ, чй май алес дела Гречй, карїй ꙟкъ саꙋ зис Рѡмани, пентрꙋ къ Рѡмѫнїй, зиче, пре Рѡманїй чей дела апꙋс ꙟй кїамъ нꙋ Рꙋмꙋни: чй Рѡ-

a) Covaccius quoque in *Dial. de administr. Regn. Transsylv.* observavit, vernaculum istorum Valachorum sermonem - plus fere in se habere Romani et Latini sermonis, quam praesens Italorum lingua. *Toppeltinus.* Lib. cit. cap. 9.

b) Sclavini a Civitate nova, et Sclavino *Rumunense*, et lacu, qui appellatur Musianus, usque ad Danastrum, et in boream Vistla tenus commorantur. Jornandes de Origine Sclavorum Parte 3. sectione 32.

Рѡма́ний. а) Рѡмѫ́нїй пре Гре́чй ничй ѡда́тъ нꙋ ꙗ҆ꙋ кїема́т Рѡма́ний, ничй Рꙋмꙋ́ний, чй Гре́чй. Ꙟпо́й Гре́чїй дре́пт ꙟ лимба лѡр се зик Рѡме́й (Ρωμαῖοι); чй то́кма кѫнд сар кїема̀ Рѡмѫ́нїй, Рꙋмꙋ́ний; ши оу҆н прꙋ́нк ꙟкъ поате причѣ́пе, къ нꙋ́меле Рꙋмꙋ́ний, май вѫртос се траџе дела Рѡма́ний, де кѫт дела Ρωμαῖοι, (Роме́й) Гре́чй.

§. в҃.

Ꙟ Вла́хй, ши Вала́хй.

Пе́трꙋ Ката́нчич Словѣ́нꙋл, саꙋ Ї҆ллирꙋл, ꙟ Картѣ чѣ де Ї҆стрѡ кап и҃. §. 4. зи́че, къ нꙋ́меле Вла́хилѡр, прекꙋ́м се гръѫще, ꙟнаинте де вре́миле лꙋй Киннамꙋ, ка́реле а҆ꙋ тръит ꙟсꙋ́та а҆до́аѡ спре зѣ́че, нꙋ фꙋ а҆ꙋзи́т; ꙟсъ съ нꙋ сокоте́щй, зиче, къ доаръ а҆тꙋ́нчй саꙋ ꙟчепꙋ́т ꙟтѫю нꙋ́меле а҆че́ста. Пе́нтрꙋ къ Лъти́нїй, де кѫнд фꙋ́ръ кꙋноскꙋ́цй, Словѣ́нилѡр, саꙋ Ї҆ллирилѡр дин вре́миле чѣ́ле де демꙋ́лт, се кїема̀ Вла́сси, ка кѫнд, а҆й зиче: Ла́сси (дела Latium), пꙋнѫ́нд ꙟнаинте Консона́нта, в, ка́рѣ є҃ домѣ́стикъ Ї҆ллирилѡр, прекꙋ́м ши пънъ а҆стъзй ла Ї҆ллирй Лати́нїй се кїамъ Вла́сси. б) а҆че́ста ꙗ҆сте и҆звѡ́рꙋл чѣ́л а҆девъра́т а҆л нꙋ́мелꙋй, Вла́хй, мъка́р кѫт се скре́м оу҆нїй, ши а҆лцїй воито́рй де ръꙋ а҆й Рѡмѫнилѡр, де пре а҆и́рѣ съ тра́гъ ꙟчепꙋ́тꙋл нꙋ́мелꙋй а҆че́стꙋꙗ.

Сте́фанꙋс Замо́сїꙋс ꙟ Картѣ чѣ де́спре пїе́триле чѣ́ле ве́кй а҆ле Да́кїей, кап г҃. зиче, къ Вла́хїй, нꙋ дела Фла́кꙋс, прекꙋ́м Бонфи́нїꙋс ши

а҆лцїй

а) A Graecis, quos item Romanos adpellatos fuisse constat, unde et vulgatae apud Valachos adpellationis *Rumuny* origo peti explicarique e nostra sententia eo commodius potest, quod occidentales Romani, Valachorum idiomate non *Rumuny* sed *Romany* audiant. *Eder* in Notis Num. 9.

б) Nomen *Vlachorum* ante Cinnami tempora, qui XII. floruit saeculo, auditum non esse, ajunt: neque tum primo exortum censeas. *Latini* quippe, ex quo Illyris cogniti sunt, ab antiquissima inde aetate *Vlassi* compellabantur, tanquam *Lassi* dicas, *V.* Consona Illyriis familiari praefixa, uti et compellantur hodie. *Petrus Katantsich*, de Istro, cap. 8. §. 4.

алцїй искодеск, чй пентрꙋ къ пре стрѫмошїй Рѡмѫнилѡр, адекъ пре Їталїаний, дела карїй се траг Рѡмѫнїй, ꙟй кїамъ Паннонїй Ѡлаз, де ачїѧ Ѡлахи, ши адъѡгѫнд слове, пре оурмъ саꙋ зис Валахй. Ши де мꙋлте ѡрй се ꙟтѫмплъ, кѫт ꙟ лимба са ѡаменїй чей че нꙋ щїꙋ лимбй съ ѥскѣзе изворꙋрй стреине. а)

Ꙟ кѫт є пентрꙋ оуничꙋнѣ кїемѫрей Рѡмѫнилѡр кꙋ а Їталїанилѡр ꙟ нꙋмеле Влахй, бине грѫѧще Замосїꙋс; ѩръ ꙟ кѫт зиче, къ нꙋмеле Влахй саꙋ Валахй аꙋ лꙋат ꙟчепꙋтꙋл съꙋ дела Панноническꙋл, адекъ Оунгꙋрескꙋл кꙋвѫнт, ѡлаз, рѫꙋ грешѣще. Къ аша ар оурма, къ нѣмꙋриле Словѣне дела кꙋвѫнтꙋл оунгꙋреск, Ѡлаз, аꙋ лꙋат а кїема саꙋ пре Їталїаний, саꙋ пре Рѡмѫний, власси, оунде ꙟсꙋший Оунгꙋрїй аꙋ лꙋат дела Словѣний а кїема пре Їталїаний, Ѡлаз. Карѣ ши ꙟсꙋший Ѥнгел ꙟ Апендичѣ са чѣ де мꙋлте ѡрй поменитъ, §. 8. ѡ мѫртꙋрисѣще. б)

Лꙋчїꙋс, де Регно Далмацїе, Картѣ ѕ. кап. є. Оурмѣзъ даръ, зиче, кꙋм къ Гречїй кꙋвѫнтꙋл ачеста дела Словѣнїй чей май де апроапе лаꙋ лꙋат; къ ла Бꙋлгарй, ла Сѫрбй, ши ла Хорвацй, влах, ꙟсъмнѣзъ Рѡман, Латин, ши Їталїан, ѩръ ла Лѣшй, ши ла чѣле лалте гинте деспре мїазъ ноапте, влох, прекꙋм мѫртꙋрисѣще Кромерꙋс, ла локꙋл май сꙋс зис, оунде оурмѣзъ: „ Ѩръ де оунде, ши кѫнд, аꙋ ꙟчепꙋт а се зиче Влахй, нꙋ афлꙋ. Дрепт пъpѣре де ѡбще ѥсте, даръ нерѫзиматъ кꙋ врꙋн Скрїиторю векю, кꙋм къ дела ѡаре кареле Флакꙋс,

ѡрй

а) Dicti Vlachi, non a Flacco, ut Bonfinius, et alii comminiscuntur, sed quia aborigines eorum a Pannonibus *Olaz* vocantur, hinc *Olachi* ac additis litteris tandem *Valachi* sunt dicti. Fit autem saepe, ut in vernaculo indigenarum idiomate peregrinas originationes imperiti linguarum confingant. *Stephanus Zamosius*, lapidum antiquorum Daciae cap. 3.

б) Exoluit nomen Bulgarorum; Valachicum superfuit; idem a Slavis in Hungaria degentibus mature ipsi Hungari acceperunt. Ceterum idiomate Hungarico et Slavico Itali eodem fere modo compellantur, quam Valachi, ob linguae et Originis similitudinem. (Oláh. i. e Valachus. Olasz i. e. Italus. *Engel* in saepe cit. Appendice. §. 8.

ѡ҆ри Префектȣ, ѡ҆ри Домн, аȣ лȣат єй нȣмеле ачеста, кѫт ꙟтѫю Флакчи, кȣрѫнд прин вечинїй варвари сминтиндȣсе нȣмеле, Власси, ши Валахи фȣрѣ кїемаци. Дрепт ꙟ лимба Лѣшилѡр, ши а Словѣнилѡр, нȣ нȣмай ачѣсте нороаде, чи ши чѣле че сѫнт де нѣмȣл Їталїенеск, се ѕик Власси, ши Влосси, каре є доваѕѣ, кȣм кѣ нѣмȣл Рѡмѫнилѡр є Їталїенеск, а)

Адекѣ, щїинд гинтеле чѣле де лимбѣ Словенѣскѣ, де каре єра ꙟкȣнџȣраци, ши кȣ каре єра местекаци акȣм Рѡмѫнїй, кȣм кѣ Рѡмѫнїй сѫнт Рѡмани, Латини, саȣ Їталїани; прекȣм авѣ єй ѡ҆бичѣю ꙟ лимба са чѣ Словенѣскѣ а кїема пре Рѡмани саȣ пре Латини, Власси; аша аȣ ꙟчепȣт ши пре Рѡмѫни ай нȣми Власси. Дела Гинтеле чѣле де лимбѣ Словенѣскѣ лȣарѣ апой ши Гречїи ай кїема пре Рѡмѫни, Влахи. Кѣ, мѣкар кѣ бине щїа Гречїи динтрȣ ꙟсоцирѣ кȣ Рѡмѫнїй, кѣ, Рѡмѫнїй се кїамѣ пре сине Рѡмѫни, адекѣ, Рѡмани; тотȣши фїинд кѣ пентрȣ писма че авѣ асȣпра Рѡманилѡр, ничи пре ꙟсȣши Рѡманїй чей лѣкȣитори ꙟ Рѡма бѣкїе нȣ врѣ сѣй кїаме Рѡмани, чи нȣмай Латини, ши нȣмеле де Рѡмани сингȣри шїе шил да, прекȣм ши астѣѕи фак Гречїи, пентрȣ ачѣѧ ꙟ Кѣрциле сале пре Рѡмѫни ꙟй нȣмеск кȣ нȣмеле чел ꙟпрȣмȣтат дела нѣмȣриле Словѣне, Влахи.

Де ачїѧ ши Оунгȣрїй пре Рѡмѫн ꙟ лимба са ꙟл кїамѣ, Oláh (Ѡлах), кȣ пȣцинѣ десклинире де нȣмеле Їталїанȣлȣй, пре кареле ꙟл нȣмеск, Olasz (Ѡлас).

a) Restat igitur, ut hoc vocabulum Graeci a Slavis proximioribus sumserint; apud Bulgaros etenim, Serblos et Croatas, *Vlah*, Romanum, Latinum, et Italum significat, apud Polonos vero, caeterosque Septentrionales, *Vloh*, ut Cromerus testatur, loco supra relato, ubi sequitur: „Unde vero, et quando, Valachi dici ceperint, non comperio. Vulgaris quidem est opinio, sed nullo veteri auctore nixa, a Flacco quopiam, sive Praefecto, sive Domino, eos nomen hoc accepisse, ut primum Flacci, mox corrupto a finitimis Barbaris vocabulo Wlassi, et Valachi appellarentur. Polonorum quidem atque Slavorum Lingua, non modo hi populi, verum etiam omnes, qui sunt Italici generis, Wlassi et Wlossi dicuntur, quod ipsum etiam argumentum est, Italicam hanc gentem esse“. *Lucius* de Regno Dalmatiae, Lib. 6. cap. 5.

Ла Немцй ꙟкъ атѫта є апроапе н8меле Рѡмѫнилѡр к8 ал Італіанилѡр ши к8 а Фрѫнчилѡр, карій ꙟ лимба Немцаскъ се кіамъ, Валй, Валхй, ши Валишй, кѫт Леȣнклавіȣс, к8м ꙟсамнъ Л8чіȣс ꙟ май с8с арътат8л кап є. Картѣ ѕ. є де пърѣре, к8м къ н8меле, Влахй, дела ачѣле к8винте ла Немцй ѡбичн8ите ѩсте ізворѫт. а) Л8атаȣ Немційи дела Гинтеле Словѣне а н8мй аша пре Італіанй, ши д8пъ ачѣꙗ пре Рѡмѫнй, аȣ Словѣнійй дела Немційй, н8 є де липсъ а мъръний.

Динтр8 ачѣсте, каре май кіаре сѫнт де кѫт л8мина чѣ де аміазъ ꙁй пентр8 ꙟчеп8т8л н8мел8й, Влахй, саȣ Валахй, се ръс8флъ пърѣрѣ л8й Енеас Силвіȣс саȣ Папа Піȣс алдоилѣ, карѣ ла Карол Д8 Френе ꙟ Нотеле історичѣ ши филологичѣ ла Історіа л8й Киннам8 адъѡгате, се сп8не; б) прек8м шй а л8й Геѡргіȣс Рейхершдорф Ардел ѣн8л8й ꙟ Хорографіа Ардѣл8л8й, скрисъ, в) шй а алтора, к8 атѫта май вѫртос, къ ачел Флакȣс, пре кареле ꙟл афлъ єй лъ8дат ла Ѻвидіȣс, де Понто Картѣ. д. єлеціа. д. ꙟпре8нъ к8 Ѻвидіȣс, де оунде л8аръ прилеж а скріе ачѣле стрѫмбът8рй, к8м ꙟсамнъ Топелти-

---

а) Leunclavius in Pandectis Turcicis num. 71. Vlachorum nomen a vocibus Germanis *Walli*, *Walchi*, et *Valischi* promanasse, quibus Italos et Gallos significari affirmat, et enunciatione molliori mutatum in *Vlachi*. *Lucius* cit. Lib. cap. 5.

б) Vetus ea fuit, et fere constans opinio: Blachos, seu Ulachos, a Romanis genus duxisse, et a nescio quo ejusdem gentis Flacco sumsisse originem et appellationem. Pius II. PP. de Valachis: *postremo Romanis armis subacti ac deleti sunt, et Colonia Romanorum, quae Duces coerceret, eo deducta Duce quodam Flacco, a quo Flaccia nuncupata. Exin longo temporis tractu corrupto, ut fit, vocabulo, Valachia dicta, et pro Flacciis Valachi appellati. Carolus Du Fresne* in Notis Historicis et Philologicis ad Historiam Cinnami.

в) Hujus nationis genus ex Italis profectum esse, lingua arguit; nomen ex Sarmatis, quibus alicubi etiam contermini sunt, adepti videntur: ipsamque quam inhabitant, provinciam, *Flacciam*, a *Flacco* quodam Romano cive, quo duce eo sit deducta colonia, ad tuendas Moesias contra Dacos, quos Romanis nunquam fidos fuisse Tacitus auctor est; verum, ut fit, longa temporum serie, quae nihil non vitiat, pro *Flaccia Valachiam*, proque *Flaccis Valachi* dici caeptos. *Georgius Reychersdorff*, in Chorographia Transilvaniae.

ти́нȣс, а) кȣ мȣ́лт а̂ȣ фост майнаи́нте ла Дȣ́нъре, де кѫт фȣ̀ а̂дȣ́съ ла Да́кїа, ꙟ̂ зилеле лȣ́й Траїа́н, Коло́нїа Рѡма́нъ. Шѝ а̂чѣ́ꙗ то́цй, кѫ́цй, фъкѫ́нд си́лъ а̂девъ́рȣлȣ́й, ѿри́й дела че а̂лт и̂звѡ́р се невое́ск съ тра́гъ нȣ́меле Вла́хилѡр, пѫ́нъ де пъꙗ́нжин це́с, шѝ кȣ а̂чѣ́ꙗ шѝ пи́сма са, ка́рѣ ѡ̂ а̂ȣ ꙟ̂кȣи́бать ꙟ̂ и́нима са а̂сȣ́пра Рѡмѫ́нилѡр, ши нешїи́нца шїѡ̀ а̂ра́тъ.

Пре оу́рмъ, дин чѣ́ле май сȣс спȣ́се, оу̂рмѣ́зъ, къ, мъка́р къ Гре́чїй Скрїито́рй ꙟ̂наи́нте де вре́миле лȣ́й Кинна́мȣ, а̋декъ ꙟ̂наи́нте де Сȣ́та а̂до́аѡ спръ зѣ́чѣ дела Х҃с, ꙟ̂ ка́рѣ ши Анна Комни́на ꙟ̂наи́нте де Кинна́мȣ поменѣ́ще нȣ́меле, Вла́хй, нȣ се а̋флъ пре Рѡмѫ́нй съ́й фѝ а̂нȣми́т Вла́хй; то́тȣшй нȣ́меле а̂чѣ́ста, кȣм ꙟ̂целепцѣ́ще а̂ȣ ꙟ̂съмна́т Ката́нчич, нȣ ꙟ̂ зи́леле Скрїито́рилѡр а̂чѣ́стора а̂ȣ ꙟ̂чепȣ́т, чи кȣ мȣлт май наи́нте а̂ȣ фост, май вѫрто́с ꙟ̂тръ Словѣ́нй.

Де оу́нде липсѣ́ще съ крѣ́дем, къ Нота́рїȣл лȣ́й Бе́ла, кѫ́нд а̂нȣмѣ́ще пре Рѡмѫ́нй, Бла́хй, ка́реле а̂тѫ́та фа́че, кѫт ши Вла́хй; къ Лати́нїй, в. дȣ́пъ ѡ̂ртографі́а са ꙟ̂л ꙟ̂то́рк ꙟ̂, В, (в), кȣвѫ́нтȣл а̂чѣ́ста нȣл а̂дȣ́че ка кȣвѫ́нт но́ȣ, ши ꙟ̂ зи́леле лȣ́й ꙟ̂чепȣ́т а̂ се ѡ̂би́чнȣй, чи ка кȣвѫ́нт ꙟ̂къ ꙟ̂ зи́леле а̂чѣ́ле, а̋декъ пре ла сфѫрши́тȣл Сȣ́тей а̂ но́аѡ дела Х҃с, кѫ́нд ꙟ̂тра́ръ Оу́нгȣрїй ꙟ̂ Панно́нїа, ꙟ̂ бȣ́зеле ги́нтелѡр Словене́щй са́ȣ рȣсе́щй ръсȣнъто́рїю. Кȣ а̂тѫ́та май вѫрто́с мъ ꙟ̂търе́ск е̂ȣ ꙟ̂трȣ пъ́рѣрѣ а̂ча́ста; къ Нота́рїȣл нȣ нȣ́май скрі́е кȣвѫ́нтȣл а̂чѣ́ста, прекȣ́м дȣ́пъ фи́рѣ Гре́чилѡр ꙟ̂ нȣ́мърȣл мȣлцито́рїю се зи́че, Βλάχοι (Вла́хй), чи ши то́кма кȣм си́нгȣре ги́нтеле Словене́щй, де ка́ре ӗ оу̂рзи́т а̂чѣ́ст кȣвѫ́нт, ꙟ̂л зик, Вла́сси, са́ȣ дȣ́пъ Ѡ̂ртографі́а Лъти-

а) Valachos a Duce Flacco nominatos quidam asseverant, praeeunte Ænea Sylvio, ac post ipsum, aliis non paucis adstipulantibus. Id potissimum ex Ovidii Nasonis versiculis probant. *Epist. Pont. Lib.* 4. *Eleg.* 9.

Praefuit his, Graecine, locis modo Flaccus, et illo
 Ripa ferox Istri sub Duce tuta fuit.
Hic tenuit Mysas gentes in pace fideli;
 Hic arcu fisos terruit ense Getas.

Laurentius Toppeltinus, Origines et Occasus Transylvanorum, cap. 6.

Лътинѣскъ чѣ де Нотарїȣл цинȣтъ, Бласїй (Blasii). Къ а̂ша̀ скрїе є̂л ла кап к҃є. къ ꙟторкѫндȣсе дин Ардѣл Ѿпафоркош спїонȣл лȣй Тȣхȣтȣм, ꙟй спȣсе лȣй Тȣхȣтȣм, къ ꙟ Ардѣл доаѡ гинте сѫнт: Бласїй, ши Склавй. а). Ниче нȣмъ ꙟдоеск, къ Ѿпафоркош, и̂скодинд ꙟ Ардѣл, сау ꙟтѫлнит кȣ Склавй, карїй є̂ра̀ май а̂проапе де локȣл, де оунде лаȣ фост тримис Тȣхȣтȣм кътръ Ардѣл, ши фїинд къ є̂л ꙟкъ дин лъкȣинца чѣ ꙟ Оукраина, ши дин ꙟсоцирѣ кȣ Рȣшїй, щїѧ̀ лимба чѣ Рȣсаскъ, сау склъвѣскъ; Словенѣще а̂ȣ гръит кȣ Склавїй, динтръ карїй кред є̂ȣ, къ а̂ȣ а̂вȣт ши кълъѕ, кареле лаȣ пȣртат прин Ардѣл пре а̂скȣнс. Дечй дин лимба Склавилѡр а̂ȣ а̂ȣѕит Ѿпафоркош кȣвѫнтȣл а̂чела, Власй, кареле ꙟсъмнѣѕъ, Рѡмѫнй. Де оунде, Нотарїȣл, мъкар къ де ѡ̂бще ꙟтребȣинцаѕъ кȣвѫнтȣл, Блахй; тотȣшй а̂флѫнд ꙟ скрисориле Оунгȣрилѡр челѡр векй скрис, кȣм къ Ѿпафоркош а̂ȣ спȣс лȣй Тȣхȣтȣм кȣ гȣра са, къ ꙟ Ардѣл ѥсте гинтъ де ѡ̂аменй, карїй се кїамъ, Власй; повестинд ꙟтоарчерѣ лȣй Ѿпафоркош дела Ардѣл, ши кȣвинтеле лȣй чѣле кътръ Тȣхȣтȣм гръите, кȣм а̂ȣ а̂флат кȣвѫнтȣл а̂честа дин гȣра лȣй Ѿпафоркош є̂шит, а̂ша̀ ꙟл скрїе ши є̂л а̂чѝ.

Де оунде, кȣ кѫт май ѥсте а̂ креде, къ Рѡмѫнїй чей дин Ардѣл, кѫнд ꙟтраръ Оунгȣрїй а̂колѡ̀, се кїема̀ де гинтеле Склаве, Власй, а̂декъ Рѡманй, Латинй, Ӏталїанй; кȣ а̂тѫта мъ мир де трѣба Сасȣлȣй Єдер дин Ардѣл, кареле ꙟ Нотеле и̂сторико-критике чѣле а̂сȣпра Сȣпликей Рѡмѫнилѡр, нȣмърȣл л҃в. кȣ ꙟтоарчерѣ парентисȣлȣй, кȣвѫнтȣл, Бласїй, ка нȣ щїȣ че кȣвѫнт стреин, ши спре батжокȣра Рѡмѫнилѡр нъскȣт ꙟл а̂дȣче. б) ꙟтрȣ карѣ кȣ оурџїѧ ꙟпръȣнъ нещїинцъ.

§. г҃.

а) Quia essent Blasii et Sclavi. *Notarius* cap. 25.

б) Si Blasios illos (sic enim c. 25. nominat). *Eder* in Notis Historico-Criticis ad Supplicem Libellum Valachorum. num. 32.

§. Г̅.

Стрѫ́мба пърѣ́ре а̂ лȣй Лȣ́чїȣс, пе́нтрȣ ꙟпъртъширѣ нȣ-мелȣ́й Вла́хилѡр кȣ Бȣ́лгарїй.

Лȣ́чїȣс, пе́нтрȣ ка съ а̂да́ѡгъ нȣ́мърȣл Словѣ́нилѡ́р, ши фаптеле чѣ́ле витѣ́зе, ши стрълȣчи́те а̂ле Рѡмѫ́нилѡр че́лѡ́р дин колѡ̀ де Дȣ-нъре съ ле а̂плѣ́че, ши съ ле а̂липѣ́скъ кътръ ачѣ́лаши Словѣ́ни а̂й сѣ́й, а̂нȣ́ме кътръ Бȣ́лгари, е̂скъ ꙟ Картѣ май сȣс поменитъ, кап е̅. кȣм къ кȣпринзѫ́нд Словѣ́нїй Їллирикȣл; пре Рѡма́нїй чей че е̂ра̀ а̂колѡ̀ лъкȣитѡ́ри, ї̂ȣ фъкȣ́т ро́би, ши а̂ша̀ слъви́тȣл а̂че́ла нȣ́ме де Рѡма́н ла Словѣ́ни, се фѣ́че нȣ́ме де роб; ши Влах мъка́р къ ꙟ сине ꙟсъм-нѣ́зъ ла Словѣ́ни Рѡма́н, Лати́н, Їталїа́н, ши сȣпт нȣ́меле, Влах, се ꙟцеле́г Рѡмѫ́нїй; то́тȣши а̂ȣ ꙟчепȣ́т а̂ ꙟсъмна̀ роб, ши пъсто́рю. Къ Рѡмѫ́нїй ла а̂ша̀ ѡ̂вили́т стат а̂ȣ фост а̂жȣ́нс, а̂декъ дин колѡ̀ де Дȣ́нъре, кѫт нȣ́май кȣ пъсторі́ѧ се хрънѣ̀. Де оу̂нде нȣ́меле Вла́хи-лѡр ла Словѣ́ни до́алѡ лȣкрȣри ꙟсъмнѣ́зъ: ꙟтѫю Рѡмѫ́ни, а̂до́аѡ пъс-то́ри, ши ѡ̂амени де жос. Дрепт а̂чѣ́ѧ са̂ȣ лȣа́т ѡ̂бичѣ́ю кȣ врѣ́ме ши̂ Бȣ́лгарїй, ка́рїй е̂ра̀ пъсто́ри ꙟмȣ́нцй, ши ѡ̂амени де жос, а̂ се кїема̀ Вла́хй.

Кȣм къ Бȣ́лгарїй, ги́нтъ Словенѣ́скъ, а̂ȣ кȣпри́нс кѫ́ндва дин ко-лѡ̀ де Дȣ́нъре цинȣ́тȣриле а̂чѣ́ле, оу́нде лъкȣѧ̀ Рѡмѫ́нїй, ши е̂ȣ ѡ̈ кред. Ѩ̂ръ сѣ́й фи̂ фъкȣ́т Бȣ́лгарїй ꙟтрȣ а̂че́ла кип пре Рѡмѫ́ни роби, кѫт нȣ́меле, Влах, са̂ȣ Рѡма́н съ фи̂ а̂жȣ́нс ла а̂тѫ́та, кѫт а̂че́ла съ ꙟсъмнѣ́зе роб, са̂ȣ слȣ́гъ, са̂ȣ пъсто́рю; са̂ȣ ѡ̂м де жос, ни́чй ѡ̂ дова́дъ нȣ а̂ра́тъ Лȣ́чїȣс. Дин противъ май сȣс, кап з̅. §. ѕ̅. а̂м а̂ръ-та́т, къ Рѡмѫ́нїй ꙟпреȣ́нъ кȣ Бȣ́лгарїй а̂ȣ ꙟпърцит дȣ́пъ че а̂ȣ дес-кълека́т Бȣ́лгарїй ꙟ Мисїа, ка́рѣ дȣ́пъ а̂чѣ́ѧ а̂ȣ лȣа́т нȣ́ме де Бȣлга́-рїа. Ѧ̂се́менѣ нȣ поате въди̂ Лȣ́чїȣс, нȣ́меле Вла́хилѡр съ фи̂ фост

кѫ́ндва

кѫндва ꙟпърцѫшит Бȣлгарилѡр, адекъ, карїй динтрѫ Бȣлгарй ера пъсторй прин мȣнцй, сау ѡаменй де жос сѫсе фи кїемат кѫндва Влахи. Ачѣа ши, къ нȣмеле Склавилѡр ши астъзй ꙟсъмнѣзъ ла Їталїанй робй (Shíavi); ачѣаши ꙟсъмнѣзъ ла Ромѫнїй чей де престе Дȣнъре, ба ши ла Гречй; прекȣм ши нȣмеле Сѫрбилѡр, нȣме де робй есте пънѫ азй ла Латинй (Servi); ши ла Ромѫнй нȣмеле Сѫрбилѡр ꙟсъмнѣзъ слȣџй, нȣмай кѫт слова чѣ дин тѫю ѡ зик май грос (шербй). Ѩръ нȣмеле Влахилѡр ничй ѡдатъ нау ꙟсъмнат алта фъръ Ромѫнй, адекъ Романй, Латинй, Їталїанй.

Чи, сѫ ведем разимȣл лȣй Лȣчїȣс, кȣ кареле се невоѩше а ꙟдȣпера зиса са. Доаѡ локȣрй дин Скрїиторїй чей Гречещй адȣче ел спре цинта са, оунȣл дин Анна Комнина, Картѣ и. алтȣл дин Никита Хонїат, ꙟ Исаакїе Ангел. а) Чи, четинд локȣл Анней Комнинеи Гречѣще, б) ничй кѫт е негрȣ сȣпт оунгїе нȣ вей афла аколѡ, де оунде сѫсе кȣлѣгъ, къ Бȣлгарїй кѫндва сау кїемат Влахй.

Кѫ порȣнчинд ꙟпъратȣл, ка ѡасте ноаѡ сѫсе стрингъ; кȣ амъ-рȣнтȣл, ши ръспикат арата фѣлюриле ѡаменилѡр, карїй липсѣще съ

се

а) Patzinacas ergo, eosdem fuisse cum Vlachis, ex dictis constat. Sed Patzinacarum nomen in desvetudinem abiit. Vlachorumque denominatio invaluit, et ad ipsos quoque Bulgares extensa est: Nam Anna Comnena delectum Tyronum a Patre Alexio factum, de quo Zonaras, referens, ait lib. 8. „Nempe Bulgaros et pastoritiae duratos vitae laboribus, agrestes juvenes, incertis sedibus vagos, quos communis dialectns Vlahos vocare consvevit etc. Et Nicaetas de Isaacio Angelo: „Haemi montis accolas, sibi et Romano Imperio infensissimos reddidit, qui olim Mysi, nunc Vlahi nominantur. *Lucius* de Regno Dalmatiae lib. 6. cap. 5.

б) *Ἀλλὰ κατὰ μέρȣς νεολέκτȣς καταλέγων ὁπόσοι τε ἐκ Βȣλγάρων, καὶ ὁπόσοι τὸν νομάδα βίον εἵλοντο (Βλάχȣς τȣ́τȣς ἡ κοινὴ καλεῖν οἶδε διάλεκτος) καὶ τȣ̀ς ἄλλοθεν ἐξ ἁπάσων τῶν χωρῶν ἐρχομένȣς ἱππίας καὶ πεζȣ̀ς.* Sed genera ipsa subtiliter explicans ex quibus hos fieri delectus tyronum mallet, nempe et ex Bulgaris, et eos qui vitam nomadicam ducunt (Vlachos communis dialectus hos vocare consuevit) et quoscunque advenas undecunque venirent, ad equestrem et pedestrem militiam etc. *Anna Comnena*, Alexiados cap. 8.

се ѫ҃ ла ачастъ ѡасте ноаѡ, адекъ трей фѣлюрй ѡсебите анꙋмѣще: ꙟтѫю ѡаменй динтръ Бꙋлгарй, саꙋ дин нѣмꙋл Бꙋлгърéск; адоаѡ пре чей че мѫнѫ віацъ номадъ; атреѧ пре чей че ѡрй де оунде ера аколѡ веницй. Пре чей де алдоилѣ, зиче, къ ворба чѣ де ѡбще, ꙟй кіамъ, Влахй. Тоате ачѣсте трей нѣмꙋрй се ѡсебеск прин пъртичѣоа, καὶ (шй), кѫт прекꙋм пре чей де ѡрй оунде веницй, дꙋпъ ворба Анней Комниней, нꙋй поцй зиче, а фи фост Бꙋлгарй, аша ничй пре чей че мѫнѫ віацъ номадъ. Кꙋ адевърат цесетꙋра ворбей Елинещй ничй кꙋм нꙋ сꙋфере съ мѣстечй ачй пре Влахй кꙋ Бꙋлгарій. Ши ꙟцелесꙋл ѥасте, къ ла ачастъ ѡасте съсе ѫ҃ оунїй дин Бꙋлгарй, ѩръ динтръ Влахй саꙋ динтръ Ромѫнй тоцй ачеѧ, кѫцй мѫнѫ віацъ Номадъ; асѣменѣ тоцй чей че ера де пре аирѣ ѡрй де оунде веницй, мъкар де че нѣм съ фіе. Дрепт ачѣѧ кꙋ кꙋвинтеле ачѣле але Анней Комниней ниче кꙋм нꙋ се разимъ зиса лꙋй Лꙋчїꙋс, кꙋ карѣ врѣ ел съ не факъ а крѣде, кꙋм къ ши Бꙋлгарій ѡаре кѫнд саꙋ зис, Влахй. Ниче оумбръ де ачѣле че гръѫще Лꙋчїꙋс, нꙋ се афлъ ꙟ кꙋвинтеле Анней Комниней. Деспре ачѣсте а Анней Комниней кꙋвинте ши май жос вом авѣ ворбъ.

Май пꙋцин се поате ръзимà Лꙋчїꙋс кꙋ кꙋвинтеле лꙋй Никита спре ане фаче съ крѣдем, кꙋм къ ши Бꙋлгарій ѡаре кѫнд саꙋ кіемат Влахй. Къ лꙋмѣ тоатъ щіе, кꙋм къ лъкꙋиторій ачеѧ дела мꙋнтеле Емꙋ, карій се скꙋларъ асꙋпра Гречилѡр, бътꙋръ пре ꙟпъратꙋл Гречилѡр Исаакіе Ангел, ши се скоасеръ де сꙋпт стъпѫнирѣ лꙋй, пꙋнѫндꙋшй шіе, ши Бꙋлгарилѡр ꙟпърат пре Асан дин нѣмꙋл съꙋ, аꙋ фост Ромѫнй, ши нꙋ Бꙋлгарй. Карѣ ши ꙟсꙋшй Енгел ꙟ Апендичѣ чѣ деспре ꙟчепꙋтꙋл Ромѫнилѡр, §. 8. ѡ мъртꙋрисѣще. а) Чй, ши лъꙋдатꙋл Никита,

α) Eluctati sunt successu temporis e servitute sua Romanorum posteri, Bulgarisque ipsis e sua prosapia dominum dederunt *Asanem*, a. 1186. qui se regem Bulgarorum et Blacorum nominari voluit. *Engel*, de Origine Valachorum Appendix, §. 8.

кита, кареле аȣ фост фацъ кȣ ꙟпъратȣл Исаакїе Ѧнгел ка Потарїȣ ꙟпърътеск ꙟ ръсбоюл ачела ал Гречилѡр кȣ Ромѫнїй чей дела мȣнтеле Ѥмȣ, де аѫȣнс ръспикъ лȣкрȣл, де ѡаръ че ꙟтоатъ историа са пре Бȣлгари ꙟй кїамъ нȣмай Бȣлгари; iаръ пре Ромѫнїй ачеѧ акȣм ꙟй кїамъ Влахи, акȣм Миси; ши доаѡ нѣмȣри десклините а фи Мисїй ши Бȣлгарїй аратъ. Везй май сȣс, кап. ζ. §. ѕ. Ши Никита ла Картѣ. а. адȣкѫнд кȣвинтеле лȣй Ѧсанȣ, скрїе, къ Дꙟнезеȣ аша врѣ, ка нѣмȣл Бȣлгарилѡр ши а Влахилѡр лъпъдѫнд жȣгȣл чел делȣнгат, съ добѫндѣскъ слобозїе. а) Че липсѣще май кїар, кȣм къ алцїй аȣ фост Бȣлгарїй, алцїй Влахїй, адекъ Ромѫнїй? Де оунде оурмѣзъ, дȣпъ кипȣл ворбей лȣй Никита, къ нȣ Бȣлгарїй, чи Ромѫнїй саȣ зис май де мȣлт Миси, iаръ акȣм Влахи.

Дешерт ѥ даръ ши Стриттерȣс, кареле ꙟсъмнѫнд ла кȣвинтеле ачѣле дин Картѣ ѥ а Ѧнней Комнинеи: Χωρίον δὲ τȣ̃το Βλαχικὸν, къ ачи вине ꙟтѫю ꙟнаинте нȣмеле Влахилѡр; зиче, къ кȣ нȣмеле ачела адекъ а Влахилѡр, Скрїиторїй чей Гречещи, оунде ѥ ворбъ деспре Влахїй чей дин коаче де Дȣнъре (дела ной дин колѡ де Дȣнъре), ꙟцелег пре Бȣлгари, прекȣм, зиче, дин локȣриле чѣле май жос адȣсе, пре ларг се аратъ. б) Даръ кареле сѫнт локȣриле ачѣле май жос адȣсе? Сѫнт ачѣле, каре повестеск, кȣм Ѧсан ши Петрȣ фраций кȣ Влахїй съй чей дела мȣнтеле Ѥмȣ, съ скȣларъ асȣпра Гречилѡр, бътȣръ пре ꙟпъратȣл Гречилѡр Исаакїе Ѧнгел, ши пре чеѧ лалций, ши ашезаръ ꙟпърѫцїе, карѣ аȣ векȣит пънъ ла венирѣ Тȣрчилѡр. Чи Влахїй ачеѧ дела мȣнтеле Ѥмȣ, нȣ аȣ фост Бȣлгари, чи Ромѫни, деосебиций де Бȣл-

---

а) Ὡς ὁ Θεὸς τȣ̃ τῶν Βȣλγάρων καὶ Βλάχων γένȣς ἐλευθερίαν ἠυδόκησε, καὶ τȣ̃ Χρονίȣ ζυγȣ̃ ἐπένευσεν ἀπαυχένισιν. Deo visum esse, ut gens Bulgarorum et Blachorum diuturno jugo excusso, libertatem consequatur. *Nicetas* in Isaacio Angelo Lib. 1.

б) Hoc loco primum occurrit Blacorum nomen, quo, ubi quidem de Blachis Cis-Istrianis sermo est, Bulgaros intelligunt Scriptores Byzantini, ut ex locis infra allatis, abunde patet. *Stritterus* Bulgaricorum cap. 14.

Бꙋлгарй, прекꙋм май сꙋс ам арътат. Нꙋ пре Бꙋлгарй даръ ꙟцелег Скрїиторїй гречешй кꙋ нꙋмеле Влахилѡр, чи пре Рѡмѫни, пре карїй ши пѫнъ астъзи Гречїй ꙟй анꙋмеск Влахй. Нꙋ пре Бꙋлгари, се къдѣ, съ ѕикъ Стрїтерꙋс, къ ꙟй ꙟцелег Скрїиторїй Гречешй кꙋ нꙋмеле Влахилѡр, чи май бине, къ пре Влахй, адекъ пре Рѡмѫни ꙟй ꙟцелег Скрїиторїй чей Гречешй, кꙋ нꙋмеле Бꙋлгарилѡр, кѫнд скрїꙋ деспре Бꙋлгарй, дин ѕилеле лꙋй Исаакїе Ангел ꙟпъратꙋлꙋй Греческ ꙟ коаче. Къ Никита Хонїат, кареле аꙋ фост фацъ ла ръсбою кꙋ ꙟпъратꙋл Исаакїе Ангел, ши аꙋ штїꙋт тоате лꙋкрꙋриле ꙟчепꙋтꙋлꙋй, ши челе ла́лте а ле скꙋлърей Влахилѡр, ши але ръсбоюлꙋй челꙋй авꙋт кꙋ ꙟпъратꙋл Исаакїе Ангел, ръспикат деѡсебеште пре Влахй де Бꙋлгарй, ши прекїар спꙋне, къ Влахїй саꙋ скꙋлат асꙋпра Гречилор, ши ѩꙋ бътꙋт, ши шѣꙋ ꙟтемеѣт ꙟпъръціе, ѩръ нꙋ Бꙋлгарїй. Де оунде ачеѫ Скрїиторй Гречешй, динтръ карїй ѩсте Акрополита, карїй дꙋпъ Никита, тѫрзїꙋ аꙋ скрис пентрꙋ ръсбоюл лꙋй Исаакїе Ангел кꙋ лъкꙋиторїй чей дела мꙋнтеле Емꙋ, ши дин неплинита кꙋноштинцъ а лꙋкрꙋрилѡр челѡр ꙟнаинте де дѫншїй ꙟтѫмплате спꙋн, къ кꙋ Бꙋлгарїй аꙋ авꙋт ръсбою ꙟпъратꙋл Исаакїе Ангел, ши де Влахй нꙋ поменеск немика, ачеѫ, ѕисей, трѣбꙋе съсе тѫлкꙋѣскъ прин Никита, адекъ кꙋм къ прин нꙋмеле Бꙋлгарилѡр ꙟцелег ꙟсꙋшй пре Рѡмѫнїй чей де престе Дꙋнъре.

Адꙋче ши атреѫ довадъ Лꙋчїꙋс ꙟ ѕиса Карте ѕ. кап є. спре ачеѫ къ Бꙋлгарїй саꙋ ѕис ѡарекѫнд Влахй, асемене де немика. Зиче, къ Гречїй, нꙋ нꙋмай пре ачеѫ карїй ворбѣ лимба Рѡмѫнѣскъ, чи ши пре Бꙋлгарй ѩꙋ кїемат, Влахй: пентрꙋ къ Лаоникꙋ Халкокондила, дꙋпъ че аꙋ повестит ръспѫндирѣ Словѣнилѡр прин Еꙋропа, адаѡгъ: (Картѣ. а.) „Дела Дакїа пѫнъ ла мꙋнтеле Пиндꙋ, че се ꙟтинде ꙟ Тесалїа, алтꙋл ѡаре кареле народ, амѫндꙋрора лѣꙋ фост нꙋмеле, Вахй". Ачй ꙟ лок де, Вахй, ѕиче Лꙋчїꙋс, аѩвѣ ѩсте, къ трѣбꙋе съсе четѣскъ, Влахй, фїинд къ ши пре Бꙋлгарй ꙟтръ Влахїй чей дин колѡ

де Дꙋнъре, ши ꙟтръ Влахїй чей дин Тесалїа, ав врꙋт Лаѡникꙋл кꙋ нꙋмеле Влахилѡр съй кꙋпринꙁъ; ши ꙟтрꙋ ачеста кип Влахи сав ꙁис ши Бꙋлгарїй, карїй тръꙗ кꙋ пъсторїа. а) Ачаста ѥсте кꙋвѫнтарѣ лꙋй Лꙋчїꙋс.

Де ар адеверѝ Лꙋчїꙋс кꙋ врѡ довадъ статорникъ, кꙋм къ ꙟ локꙋл май сꙋс ꙁис а лꙋй Халкокондила ꙟ лок де, Вахи, трѣбꙋе съсе четѣскъ, Влахи; поате, къ ар ажꙋнџе чева кꙋвѫнтарѣ лꙋй. Чи, фїинд къ нꙋмай кꙋ ворбе гоале ѡ аратъ ачѣꙗ; прекꙋм нълꙋчире ѥсте, кꙋм къ Бꙋлгарїй ѡаре кѫнд сав кїемат Влахи, аша нълꙋчире ѥсте ши ачѣꙗ, къ ла ꙁисꙋл лок а лꙋй Халкокондила ꙟ лок де, Вахи, трѣбꙋе съсе четѣскъ, Влахи.

Чи, де вом лꙋа пꙋцин аминте ла чѣле че скрїе лъꙋдатꙋл Халкокондила деспре Вахи; кїар вом ведѣ, къ Халкокондила ниче кꙋм прин Вахи нꙋ ав ꙟцелес пре Рѡмѫни, ши пентрꙋ ачѣꙗ кꙋвѫнтꙋл ачела аша трѣбꙋе съсе четѣскъ прекꙋм крѣдем, къ лав скрис Халкокондила, Вахи, ѥръ нꙋ Влахи. Пентрꙋ къ ꙟтѫю, Халкокондила гръꙗще де норо́дꙋл ачела, че ꙟл анꙋмѣще Вахи, ка де оун норо́д шїе некꙋноскꙋт, ꙁикѫнд: „алтꙋл ѡаре кареле норо́д“. б) Ѥръ Рѡмѫнїй ши чей дин Тесалїа, пре карїй ꙟй нꙋмѣще, Влахи, ши чей дин Дакїа, адекъ дин коаче де Дꙋнъре, пре карїй ꙟй кїамъ, Дакй, ꙟй ѥра лꙋй прѣкꙋноскꙋцй, прекꙋм се вѣде дин чѣле че скрїе ꙟ Картѣ.—в҃. ши ꙟ Картѣ ѕ҃.

дес-

а) *Vlahi* ergo a Graecis dicti fuere, non solum qui Vlahica lingua loquebantur, sed etiam ipsi Bulgari: Laonicus etenim, relata Illyriorum per Europam dispersione, subdit: (lib. 1.) „A Dacia ad Pindum usque montem, in Thessaliam se projicientem, alius quidam populus, utrique nomen fuit *Bachi*“. Hic loco *Bachi*, Vlahi legendum esse constat, cum Bulgaros quoque inter Vlahos trans-Istrianos, et Vlahos Thessalicos sitos, comprehendere voluerit Laonicus nomine Vlahorum; hocque modo Vlahi dicti fuere etiam Bulgari, qui pastoritiam et agrestem vitam, prout ipsi Vlahi ducebant. *Lucius*, de Regno Dalmatiae, Lib. 6. cap. 5.

б) Ubi etiam habitavit a Dacia ad Pindum usque montem, in Thessaliam se projicientem, alius quidam populus; utrisque nomen fuit Bacchi. *Chalcocondylas*, Lib. 1.

де́спре, ли́мба, ши де́спре а́лте тре́бй але Ромжнилѡр ши ачелор дин ко́аче, ши ачелор дин колѡ де Дꙋнꙟре. Каре алꙋй кꙋви́нте май жос ле вом чети гречеще. Де оунде, де ар фи фост кꙋцетꙋл лꙋй, прин норо́дꙋл аче́ла сꙟ асꙟмнѣзе пре Ромжни; нꙋ ар фи зис кꙋ неадевери́нцꙟ: „Алтꙋл ѡаре кареле норо́д“ Чи ар фи зис адевери́т, ши мꙟрци-ни́т: Вла́хїй, саꙋ Да́кїй ачещѣ, адекꙟ Ромжнїй, дела Да́кїа пꙟнꙟ ла мꙋнтеле Пиндꙋ аꙋ шезꙋт; кꙋ ка́рїй ꙟпреꙋнꙟ ши Бꙋлгарїй атꙋнча се кїема Вла́хй.

Адоаѡ, Халкоко́ндила зи́че, кꙟ норо́дꙋл аче́ла, кꙋ кареле ꙟпреꙋнꙟ Бꙋлгарїй се кїема Ва́хй, аꙋ лꙟкꙋи́т, адекꙟ ѡаре кжнд, ꙟ Пи́ндꙋ де кꙟтрꙟ Теса́лїа. Ꙇарꙟ Ромжнїй нꙋ нꙋмай май́на́инте, чи ши ꙟ зилеле лꙋй Халкоко́ндила лꙟкꙋѧ ꙟ Пи́ндꙋ, прекꙋм ꙟсꙋшй Халкоко́ндила мꙟр-тꙋрисѣще ꙟ Картѣ ашѣса. а) Де оунде, норо́д деѡсеби́т де Ромжнй аꙋ ꙟцеле́с Халкоко́ндила прин норо́дꙋл аче́ла. Пꙋтѣрѣ дове́дей аче́щїѧ вине сжнцжндꙋѡ Лꙋчїꙋс, нꙋ фꙟрꙟ астрꙋка́рѣ адевꙟрꙋлꙋй лꙟсꙟ а-фарꙟ кꙋвжнтꙋл аче́ла алꙋй Халкоко́ндила: „аꙋ лꙟкꙋи́т“.

Атре́ѧ, Халкоко́ндила зи́че, кꙟ прекꙋм норо́дꙋл аче́ла тот, аша ши норо́дꙋл Бꙋлгꙟре́ск тот саꙋ нꙋми́т, Ва́хй. Ꙇарꙟ лꙋй Лꙋчїꙋс нꙋй пла́че, ка то́цй Бꙋлгарїй сꙟсе фи кїема́т кжндва Вла́хй, чи нꙋмай а-чеѧ, ка́рїй ера пꙟсто́рй. Оурмѣзꙟ дарꙟ, кꙟ Лꙋчїꙋс кꙋ искоди́рѣ ачѣѧ ꙟсꙋшй пре сине се кончени.

Ба, де вом сокоти лꙋкрꙋл фꙟрꙟ прежꙋдека́ре, то́кма дин кꙋвжн-тꙋл аче́ла, Ва́хй, прелесне, ми се па́ре, пꙋте́м кꙋлѣџе, кꙋм кꙟ пре-кꙋм Бꙋлгарїй, аша ши норо́дꙋл аче́ла аꙋ фост Рꙋсе́ск. Кꙟ кꙋноскꙋт

лꙋкрꙋ

а) Κωςαντῖνος ὁ ἐπίκλην Δραγάσις, ἀφικόμενος ἐς Πελοπόννησον. - - - καὶ τό τε Πίνδον ὄρος. Βλάκοι δ' ἐνοικοῦσιν, αὐτοὶ τῶν Δακῶν ὁμόγλωττοι, τοῖς παρὰ τὸν Ἴςρον, Δαξὶν ὁμοίωντο. Constantinus cognomento Dragosis in Peloponnesum adveniens, - - - Pindum quoque (quem hodie Mezzono appellant) occupavit. Hunc montem Blaci incolunt, quibus eadem cum Dacis est lingua: nec quicquam ab Dacis, qui Istrum accolunt, differre cognoscuntur. *Chalcocondylas* Lib. 6.

лꙋкрꙋ ѩсте, къ, Бог, ꙟ лимба Словенѣскъ ꙟсъмнѣӡъ Дꙋмнеӡѣꙋ; кꙋноскꙋт лꙋкрꙋ ѩсте, къ дꙋпъ дїалѣкта чѣ рꙋсаскъ, карѣ ꙟтꙋнчи, ѩсте ꙟкрѣде, къ ѡ цинѣ ꙟкъ Бꙋлгарїи, ши ла Рꙋши ши ꙟкꙋм стъпжнѣще, г, се ръспꙋнде ка, х; ꙟсѣмене кꙋноскꙋт лꙋкрꙋ ѩсте, къ Гречїи сонꙋл словеи, в, ꙟ кꙋвжнтꙋл ꙟлтѡр нѣмꙋри, ꙟл скрїꙋ, шил ръспꙋнд пꙋрꙋрѣ кꙋ, в; кꙋноскꙋт пре оумъ ѩсте тꙋтꙋрѡр чѣлѡр че ꙟꙋ четит кърциле Гречещилѡр Скрїиторй, кꙋм къ ла Гречи де ѡбще датинъ ѥра ꙟ стръмꙋта кꙋвинтеле нѣмꙋрилѡр чѣлѡр варваре, пентрꙋ ка съ ле фїе лорꙋши кꙋ ꙟдъмжнъ дꙋпъ фирѣ лимбеи сале але ръспꙋнде. Дечи, ꙟꙋӡинд Гречїи ꙟдѣсе ѡри дин гꙋра Бꙋлгарилѡр, ши динтрꙋ ꙟчелꙋж лалт народ, Бох; принсеръ ши пре чещѣ, ши пре чѣж ꙟтокма ꙟи нꙋми, Вохи; ши венинд ꙋле май ꙟдъмжнъ ꙟ кꙋвжнтꙋл ꙟчеста, а, де кжт, о; ле ӡисеръ, Вахи. Чѣла че ва чети май пре ларг локꙋл ꙟчела ла Халкокондила, ꙟтрꙋ немика нꙋ се ва ꙟдои, къ ꙟмжндоаѡ гинтеле ꙟчѣле, че се кїамъ, Вахи, ꙟꙋ фост Рꙋсещи. Къ деспре гинтеле Словенещи фаче воркъ ꙟколѡ Халкокондила, ши ꙟ май мꙋлте пърци ле ꙟпарте.

§. д҃.

Пърѣрѣ лꙋи Тꙋнманн, пентрꙋ ꙟчепꙋтꙋл нꙋмелꙋи Валахи.

Тꙋнманн, саꙋ нелꙋжнд ꙟминте ла лꙋкрꙋри прекꙋм сжнт, саꙋ вржнд ꙟ се ꙟрътъ ꙟфлъторїꙋ де лꙋкрꙋри ноаѡ, саꙋ пентрꙋ ꙟлтъ ѡаре каре причинъ ꙟскꙋнсъ, ӡиче, къ нꙋмеле, Валахи, вине дела кꙋвжнтꙋл Словенеск, влекꙋ, кареле ꙟсъмнѣӡъ: оумблꙋ фъръ лъкаш стътъторїꙋ. Ка кжнд Рѡмжнїи ꙟр фи фост кжндва гинтъ нестътътоаре ꙟ лок, чи оумблътоаре фъръ де ꙟ авѣ лъкашꙋриле сале, прекꙋм ѥра мꙋлте гинте варваре, каре ꙟꙋ нъвълит ꙟ църиле ꙟпърцїеи Рѡманилѡр. Се ꙟжꙋтъ пърѣрѣ лꙋи Тꙋнманн, ӡиче Енгел ꙟ Апендичѣ чѣ деспре ꙟчепꙋ-

пꙋтꙋл Валахилѡр, §. 6. кꙋ ачѣѧ, къ Тꙋрчїй, ши Арбънашїй кїамъ пре Рѡмѫнй, Чꙋбанй; каре кꙋвѫнт Ѫсъмнѣꙃъ, пъсторй, ши Анна Комнина пре Рѡмѫнїй чей динтръ Бꙋлгарй Ѫй нꙋмѣще номаде.

Атѫта ажꙋнџе ачастъ ворбъ а лꙋй Тꙋнманн, кѫт ши а оунѡр Оунгꙋрй, карїй, кїемѫндꙋсе Нѣмцꙋл оунгꙋрѣще, Нѣмѣт, (Német), ѿм аꙋꙁит ꙁикѫнд, къ Нꙋмеле Нѣмцилѡр вине дела, Nem ett, (нѣм ѣт), адекъ, нꙋ аꙋ мѫнкат; сау дакъ ѡаре кареле динтръ Нѣмцй, кїемѫндꙋсе оунгꙋрꙋл немцѣще, Хꙋнгар, сау Оунгар; ар врѣ де пре немцїе съ трагъ ізворꙋл нꙋмелꙋй Оунгꙋреск дела, Хꙋнгер, кареле немцѣще Ѫсъмнѣꙃъ, фоаме, сау дела Хꙋнгериг, флъмѫнд.

Кꙋвинтеле Анней Комнiней, каре ле адꙋче Ѫнаинте Енгел Ѫтрѣба ачаста, сѫнт скрисе май сꙋс, §. г. Гинтъ Номадъ ла Гречй ѥсте ачѣѧ, карѣ нꙋ аре лъкаш статъторїꙋ, чи оумблъ дин лок Ѫ лок, прекꙋм ѥра Скиѳїй, ши алте гинте варваре. Чи, Анна Комнина ниче кꙋм нꙋ ѥсте а крѣде, къ доаръ аꙋ врꙋт ачѣѧ съ ꙁикъ, къ Рѡмѫнїй чей де престе Дꙋнъре сѫнт гинтъ номадъ, немѣрникъ, фъръ лъкашꙋрй. Пентрꙋ къ, кꙋпринꙁѫнд Бꙋлгарїй цинꙋтꙋриле ачѣле, оунде ѥра лъкꙋиторй Рѡмѫнїй Ѫ Мисїа; никъирй нꙋ се четѣще съй фи мишкат Бꙋлгарїй пре Рѡмѫнй дин лъкашꙋриле, ши дин локꙋриле лѡр. Ба, прекꙋм май сꙋс аръта̀й, ла кап ꙁ. §. ѕ. Рѡмѫнїй тот де а оуна аꙋ Ѫпъръцит Ѫ Мисїа Ѫпреꙋнъ кꙋ Бꙋлгарїй, дꙋпъ че аꙋ дескълекат Бꙋлгарїй аколѡ. Де оунде Рѡмѫнїй, ръмѫнѫнд Ѫ лъкашꙋриле сале, ѥра сꙋпꙋшй Краюлꙋй Бꙋлгъреск политичѣщй, прекꙋм ѥра сꙋпꙋшй ши Бꙋлгарїй, ши тоате слꙋжбеле църей, ши але ѡастей Ѫтокма ле пꙋрта кꙋ Бꙋлгарїй; прекꙋм ши Бꙋлгарїй, дела адоаѡ спръꙁѣче сꙋтъ, дин ꙁилеле Ѫпъратꙋлꙋй Ісаакїе Ангел, пре кареле Ѫл Ѫвинсеръ Рѡмѫнїй, ѥра сꙋпꙋшй Ѫпъратꙋлꙋй Рѡмѫнеск Асан, ши челора лалцй оурмъторй, Ѫпреꙋнъ кꙋ Рѡмѫнїй политичѣщй. Дечй Рѡмѫнїй ши Ѫ ꙁилеле Анней Комнiней авѣ сателе сале, ши ѡрашеле сале, дин каре ши Ѫсъ-

шй

ші Анна Комнина ꙟ Картѣ е. ажндꙋнсе прилеж, поменѣще оун ѡ̑раш Ромѫнеск, ꙟнꙋме Ѣ̈ѕева, кареле кіар ѕиче, кѫ ѥсте ѡ̑раш Влъхеск. а) Ши ꙟтрꙋ ꙟчѣлаши сꙋтъ ві. ꙟкарѣ аꙋ скрис Анна Комнина Исторіа. Ромѫнїй чей престе Дꙋнъре ла Мꙋнтеле Ѣмꙋ, кꙋм скріе Никита Хоніат ꙟ Исаакіе Ангел Картѣ а. авѣ фоарте мꙋлте четѕци, б) ши цинꙋт маре, кареле саꙋ кіемат Влахіа, кꙋм се вѣде дин кърциле лꙋй Їѡникіе ꙟпъратꙋлꙋй Ромѫнилѡр чѣле кътръ Папа Инокентіе, ши дин кърциле Папей Инокентіе чѣле кътръ Їѡникіе ш. ч. Дечй, дакъ авѣ Ромѫнїй чей престе Дꙋнъре атꙋнчй ѡ̑рашеле сале; аша даръ нꙋ ѥра гинтъ номадъ. Афаръ ачѣсте, кꙋвѫнтꙋл ачела Номада нꙋ ꙟсъмнѣѕъ нꙋмай пре ачѣа, карїй сѫнт фъръ късй, прекꙋм ѥра Скиѳїй, ши алте гинте варваре; чи ши пре ачѣа, карїи авѫнд лъкашꙋриле сале, късиле сале, ашеѕъмѫнтꙋриле сале, се хрънеск кꙋ вите де пъшꙋне. Токма деспре Ромѫнй не ѥсте ноаѡ ꙟ лꙋкрꙋл ачеста мъртꙋріе Халкокондила, кареле, грѫинд ꙟ Картѣ е. деспре Дакй, адекъ деспре Ромѫнїй чей дин цѣра мꙋнтенѣскъ ши дин Молдова; ѕиче, къ ачещѣ май вѫртос лъкꙋеск ꙟ сате, кꙋпринѕѫндꙋсе кꙋ пащерѣ. в) Оурмѣѕъ даръ, къ Анна Комнина, прин чей че мѫнъ віацъ номадъ, нꙋ аꙋ врꙋт съ ꙟсъмнѣѕъ фъръ пре Ромѫнїй ачѣа, кърора ле ѥра мещешꙋгꙋл а се хръни кꙋ ѡй, кꙋ кай, ши чѣле лалте. Ниче пентрꙋ ачѣа ле ѕисе ачестора, къ мѫнъ віацъ номадъ, пентрꙋ къ доаръ нꙋ авѣ лъкашꙋ-

---

а) Κατῆλθεν εἰς Ἐξεβὰν (Χωρίον δὲ τοῦτο Βλαχικὸν τῆς Ἀνδρονίας ἔγγιστα διακείμενον) *Exeban* descendit (Oppidum id Blachicum est proxime Androniam situm), *Anna Comnena* Alexiados Lib. 5.

б) Haemi montis accolas, sibi et Romano imperio infestissimos reddidit, qui olim Mysi, nunc Blachi nominantur. Hi enim angustiis et *castellis* freti quae *plurima* habent praeruptis saxis inaedificata: cum prius etiam Romanos parum curarent, tum per causam abacti pecoris et vexationum quas tolerassent, aperte defecerunt. Ejus defectionis principes et auctores fuere duo ex illa gente fratres, Petrus et Asan. *Nicetas Choniates* in Isaacio Angelo Lib. 1.

в) Κατὰ κώμας οἰκοῦν, πρὸς τὸ νομαδικώτερον τετραμένον. Vicos plerumque incolunt, sequentes pascua. *Chalcocondyla* Lib. 2.

ка́шꙋриле са́ле, чѝ пе́нтрꙋ къ черкѫ́нд є҆́й пъшꙋ́не вителѡ́р са́ле, оу҆мбла̀ мꙋ́лте ло́кꙋрй а҆фа́ръ де лъка́шꙋриле са́ле. Ка́ре мещешꙋ́г шѝ а҆стъзй ꙟла цѝн оу҆нїй динтръ Рѡмѫ́нй. Ꙟ А҆рдѣ́л, дин чѐй де лѫ́нгъ Сибїю оу҆нїй тоатъ вїа́ца лѡр ѡ҆ петре́к ꙟмблѫ́нд прин ло́кꙋрй стреине кꙋ ѡ҆́иле са́ле, шѝ кꙋ ка́їй съй пе́нтрꙋ пъшꙋ́нѣ; мꙋ́лцй динтръ є҆́й вѣ́ра вин ла мꙋ́нцїй чѐй де кътръ Молдо́ва кꙋ ту́рмеле са́ле, пре ꙗ҆́рнъ тре́к ла Молдо́ва, ни́че нꙋ се ꙟто́рк ла късиле са́ле, фъръ кѫнд шѝ кѫнд пре рѫнд, шѝ а҆ша̀ вѫнзѫ́нд лѫ́нъ ши брѫ́нзъ, ꙟ҆шй кивернисе́ск късиле са́ле. Ꙟтрꙋ а҆че́ста ꙟцеле́с даръ скри́се А҆́нна Комни́на, къ оу҆нїй динтръ Рѡмѫ́нй мѫнъ вїѧ́цъ нома́дъ, шѝ пре а҆че́щѣ ѡ҆́рй кѫ́цй є҆ра̀ ти́нерй, шѝ ха́рничй де ѡ҆́асте, порꙋ́нчѝ ꙟпъра́тꙋл Кеса́рюлꙋй Никифо́р Мелиси́нꙋ прин скрисо́аре, ка съй фа́къ а҆рма́шй.

Ꙗ҆ръ де кїа́мъ Ту́рчїй пре оу҆нїй ди́нтръ Рѡмѫ́нй, чꙋба́нй, а҆́декъ пъсто́рй; а҆́ꙋ пе́нтрꙋ а҆чѣ́ѧ сѫнт а҆чѣ́ѧ а҆девъра́цй нома́де, де врѣ́ме че а҆чѣ́ѧшй а҆́ꙋ късиле са́ле, шѝ лъка́шꙋриле са́ле стато́рниче а҆колѡ̀ ꙟтръ Ту́рчй? Шѝ пентрꙋ а҆чѣ́ѧ а҆чѣ́ѧ Рѡмѫ́нй динтръ а҆чѣ́ѧшй ту́рчй, а҆чѣ́ѧ, зисе́й Рѡмѫ́нй, ка́рїй а҆кꙋ́м по́артъ фло́арѣ Негоцито́рїей ꙟ то́ате църилє Оу҆нгꙋре́щй; шѝ пре ла Бе́чю, пре ла Вене́цїа, пре ла А҆́нглїа, шѝ пре а҆лю́рѣ, пънъ шѝ ꙟ А҆ме́рика ла Филаде́лфїа, а҆́ꙋ се нꙋме́ск чꙋба́нй? Нꙋ, чѝ прекꙋ́м пре пъсто́рй Ту́рчїй ꙟй нꙋме́ск ꙟ ли́мба са, чꙋба́нй, а҆ша̀ пре Рѡмѫ́н ꙟ си́не ꙟл кїа́мъ Оу҆ла́х. Шѝ пре Оу҆́нгꙋр, шѝ пре Нѣ́мц шѝ пре ѡ҆́рй ка́реле є҆ пъсто́рю ꙟл кїа́мъ Ту́рчїй, чꙋба́н. Шѝ ни́чй оу҆н нѣ́м нꙋ ꙗ҆́сте, ка́реле се нꙋ а҆́йбъ дин си́нꙋл съꙋ пре оу҆нїй пъсто́рй саꙋ чꙋба́нй. Чи́не пе́нтрꙋ а҆чѣ́ѧ ва фѝ а҆ша̀ липси́т де симци́ре, кѫт съ зи́къ, къ то́цй Оу҆́нгꙋрїй, то́цй Нѣ́мцїй сѫнт чꙋба́нй? Оу҆н ло́к ꙟ҆къ май а҆флъ́м, а҆́декъ ла Гео́ргїе Пахиме́р ꙟ И҆сто́рїа лꙋй А҆ндрони́к, Ча́ртѣ а҃. кап лі. оу҆нде се зик Рѡмѫ́нїй чѐй че є҆ра̀ де лѫнгъ Цариград пънъ ла Визїѧ ши май ꙟколѡ̀, къ сѫнт фѣ́лю де ѡ҆а́менй прибѣ́џй, оу҆мблъто́рй фъръ де лъка́ш стътъто́рю. Ꙟсъ кꙋвин-

винтеле ачѣсте префъкъторюл Петрус Поссинус нумай дин крієрії съй ле адаосе ꙟ Лътиніе; ꙟ Гречіе нічі де кум ну се афлъ. Сингур ачѣѧ ѥсте ꙟ Гречіе, къ Ромъній ачешѣ єра ꙟ локури грѣле (δυσχωρίαις), адекъ ꙟ локури мунтѣне. Чи де аколо ну урмѣзъ, къ ау фост фъръ де лъкаш стътъторю. Ау ну ши Асан ши чеѧ лалці Ромъній ку ел, карії се скуларъ асупра Гречилор, ши ꙟши фъкуръ ꙟпъръціе ноао, єра ꙟ локури грѣле (δυσχωρίαις) кум скріе Никита ꙟ Ісаакіе Ангел? тотуши пентру ачѣѧ ну єра фѣлю де оамени прибѣџи, умблъторі фъръ де лъкаш стътъторю; ба авѣ ну нумай късиле ши мошіиле сале, чи ши четъці тари фоарте, прекум динтру ачелаш Никита не ꙟвъцъм.

ꙟсъмнъм ши ачѣѧ, къ мултъ мулциме де Ромъній єра дин коло де Дунъре. Къ, пре кум скріе Пахимер ла локул май сус арътат, де лъ́нгъ Цариград пънъ ла Визїѧ ши май ꙟколо єра фоарте мулці Ромъній, кът ну пуцин авѣ а се тѣме Гречїй де єй. ꙟ Булгаріа єра атъ́ці кът ну се стидиръ а се скула асупра а тоатъ ꙟпъръціѧ Гречѣскъ, карії тот де а уна бътъ́нд пре Гречи ꙟшй фѣчеръ ꙟпъръціе ꙟ бутул Гречилор: деспре карѣ май пре ларг вом кувънта ꙟколо. ꙟ Θессаліа атъта мулциме єра де Ромъній, кът Скриторії Гречешй кіамъ цинутул ачела μεγάλη Βλαχία, адекъ цѣра Ромънѣскъ чѣ маре.

§. Г.

Пърѣрѣ луй Енгел ꙟтру ачѣѧшй трѣбъ.

Мъкар къ кіар ѥсте ꙟчепутул нумелуй, Валахи, пре кум ам арътат май сус §. В. тотуши Енгел, връ́нд дин бунъ воѧ луй а ωрбека; ла локул май сус ꙟсъмнат §. И. ꙟтру стрълучирѣ соарелуй чѣ де

амїа-

а̑мїа́зъ зи а̑флъ̀ Ꙟтȣнѣ́рек. Ѧ҆декъ зиче, къ фїинд Ꙟтȣнека́т лȣкрȣл Ꙟчепȣтȣлȣй нȣмелȣй Ва́лахи, а̑нна́леле рȣсе́щй Ꙟ лимба рȣса́скъ де Нѣстѡр Ꙟтрȣ а̑ оу҆нспрѣзѣ́чѣ сȣ́тъ дела Хс҃ скри́се, а̑при́нд лȣми́нъ Ꙟтȣнѣ́рекȣлȣй а̑че́стȣꙗ. Де оу҆нде Ꙟвъцъ́м; зи́че, къ Бȣ́лгарїй Ѧсїатиче́щй а̑ȣ фост Ꙟпърци́цй дȣпъ рѫ́ȣрй, дин ка́ре се а̑дъпа̀, Ꙟ Волохе́щй ла рѫ́ȣл Во́лга, шѝ Ꙟ Камиче́щй ла рѫ́ȣл Ка́ма. Бȣ́лгарїй Камиче́щй ръма́серъ Ꙟ Ѧсїа, че́й Волохе́щй а̑ȣ є҆ши́т Ꙟ Єȣро́па. Шѝ пре а̑че́щй де пре оу҆рмъ Рȣ́шїй ши Словѣ́нїй, ши кȣ а̑че́щѣ Нѣ́стѡр ѝȣ кїема́т Воло́хй. Де́чй кȣ врѣ́ме фїинд Рѡмѫ́нїй ше́рбй ла Бȣ́лгарй, нȣ́меле стъпѫ́нилѡр се Ꙟпъртъшѝ ше́рбилѡр. Шѝ пе́нтрȣ а̑чѣ́ꙗ скрїито́рїй Грече́щй, де кѫте ѡ҆́рй є҆ во́рбъ де́спре Рѡмѫ́нїй че́й дин дрѣ́пта Дȣ́нърей, фъръ ѡ҆себи́ре Ꙟй кїа́мъ шѝ Вла́хй, шѝ Бȣ́лгарй. Ѧче́ста є҆ ви́сȣл лȣй Є҆нгел.

Кȣм къ Рȣ́шїй шѝ Словѣ́нїй съ фѝ кїема́т кѫндва пре Бȣ́лгарй, Воло́хй, никъи́рй нȣ се а̑флъ скри́с. Чѝ а̑чѣ́ꙗ, пре кȣ́м мȣ́лте а̑лте, пе́нтрȣ ка се по́атъ оу҆рзѝ че́ва микшора́ре а̑сȣ́пра Рѡмѫ́нилѡр, нȣ́май дин къпъци́на са ѡ҆ стѫрнѣ́ще Є҆нгел. Чи ши Ꙟтѫю, шѝ а̑по́й си́нгȣр Нѣ́стѡр ѝȣ кїема́т пре Бȣ́лгарй кȣ нȣ́меле а̑че́ла. Ѧсъ, шѝ Нѣ́стѡр, нȣ пе́нтрȣ а̑чѣ́ꙗ Ꙟй кїа́мъ пре Бȣ́лгарй кȣ нȣмеле а̑че́ла, пе́нтрȣ къ до́аръ а̑че́ла а̑ȣ кре́зȣт а̑ фѝ нȣ́меле Гинтей Бȣлга́рилѡр а̑че́стѡра, чѝ гръи́нд є҆л пе́нтрȣ Бȣ́лгарїй че́й дела Во́лга, пе́нтрȣ скȣрта́рѣ во́рбей, нȣй нȣмѣ́ще тот дѣ́ȣна Бȣ́лгарїй дела Во́лга; чѝ ле зи́че, де ѝсте а̑ крѣ́де префа́черей Немце́щй че́їй дин рȣсе́щиле а̑нна́ле фъкȣ́тъ, Воло́хй, а̑декъ Волга́нй, ка́рѣ Ꙟсемнѣ́зъ ѡ҆аменїй, са̑ȣ Бȣ́лгарїй че́й дела Во́лга. Де врѣ́ме че да́ръ ни́чй а̑лте нѣ́мȣрй нȣ лѣȣ дат Бȣ́лгарилѡр ни́че ѡ҆да́тъ нȣ́ме де Воло́хй, ни́че Ꙟ҆сȣшй Бȣ́лгарїй нȣ са̑ȣ а̑нȣми́т пре си́не Воло́хй; кȣ́м а̑ȣ пȣтȣ́т нȣ́меле де Воло́хй съсе а̑ба́тъ дела Бȣ́лгарй ла Рѡмѫ́нй, кѫнд дин немика, немика ка́ȣтъ съ фїе. Ниче Гре́чїй нȣ а̑ȣ лȣа́т дин а̑нна́леле чѣ́ле Рȣсе́щй а̑лȣй Нѣ́стѡр, ка́ре то́кма некȣ-

носкꙋте лꙋ фост, а кїема пре Рꙍмꙟнй, Влахй, дꙋпъ нꙋмеле чел дела Нестꙍр Волохи, чй аꙋ лꙋат дин изворꙋл, каре май сꙋс §. в. лам дескоперит.

Чй съ дꙁм лꙋй Енгел, кꙋм къ Бꙋлгарїй кꙟндва саꙋ кїемат Волохи. Оуnде поате ел арътà мъкар ѡ сꙋпцире оумбръ, дакъ нꙋ адевър, кꙋм къ нꙋмеле ачела а Бꙋлгарилꙍр лаꙋ ꙟпъртъшит, ши кꙋ донацїе ка ачѣꙗ лаꙋ чинстит Бꙋлгарїй Рꙍмꙟнилꙍр, кꙟт пре ей ниме нꙋ аꙋ фост слобод ничй ꙟнаинте де Нестꙍр, ниче дꙋпъ Нестꙍр съй май кїаме Волохй,

Іаръ де саꙋ кїемат кꙋмва ѡарекꙟнд Рꙍмꙟнїй Бꙋлгарй, ачѣста пентрꙋ ачѣꙗ аꙋ фост, къ Ромꙟнїй ерà оуниций кꙋ Бꙋлгарїй сꙋпт ачелаший Краю, прекꙋм гинтеле чѣле де сꙋпт стъпꙟнирѣ ꙟпъратꙋлꙋй Аꙋстрїей, мъкар къ мꙋлте нꙋ сꙟнт нѣмꙋрй Немцещй; тотꙋшй, пентрꙋ къ сꙟнт оуните кꙋ Немцїй сꙋпт ачелаший ꙟпърат, стреинїй ши пре ѡаменїй Гинтелꙍр ачелꙍра де мꙋлте ѡрй ꙟй кїамъ Немцй. ꙟсъ ꙟтрꙋ адевър Рꙍмꙟнїй ничй ѡдатъ наꙋ фост кїемаций Бꙋлгрй, фъръ оунїй динтръ скрїиторїй чей Гречещй, дин некꙋноштинца лꙋкрꙋрилꙍр, чѣле че аꙋ фъкꙋт Рꙍмꙟнїй чей де престе Дꙋнъре, ле алипеск Бꙋлгарилꙍр, ши ꙟ лок де а ꙁиче Влахй, адекъ Рꙍмꙟнй, ꙁик Бꙋлгарй, ка кꙟнд Бꙋлгарїй ар фи фъкꙋт ачѣле витѣꙁе лꙋкрꙋрй. Ачѣꙗ нꙋ іасте а нꙋмй пре Рꙍмꙟнй акꙋм Блахй, акꙋм Бꙋлгарй, чй іасте а нꙋ щй лꙋкрꙋриле ашà, прекꙋм саꙋ ꙟтꙟмплат. Веꙁй май сꙋс §. г. Ба май асѣмене адевърꙋлꙋй іасте, къ дꙋпъ нꙋмеле църей Бꙋлгарїей, фїинд Ромꙟнїй лъкꙋиторй ꙟ Бꙋлгарїа, оунїй скрїиторй гречещй аꙋ нꙋмит Бꙋлгарй, прекꙋм астъꙁй Ромꙟнїй чей дин цѣра Мꙋнтенѣскъ ши дин Молдова, пре Рꙍмꙟнїй чещй дин Оунгарїа ꙟй нꙋмеск Оунгꙋрѣнй, нꙋ пентрꙋ къ нꙋмеле нѣмꙋлꙋй ар фи ачела, чи цѣра оунде лъкꙋеск се кїамъ Оунгарїа. Алтминтрѣ ачѣꙗ іасте а крѣде, къ мꙋлций динтръ Рꙍмꙟнй

мѫнй местекацй кȣ Бȣлгарїй, шаȣ пїердȣт лимба са чѣ Ромѫнѣскъ, ши пре кȣм ȃкȣм гръеск нȣмай Бȣлгъреще, саȣ сѫрбеще, ȃша̀ тоци ȃчеѧ вин сȣпт нȣме де Бȣлгарй, пре кȣм ши чѣле лалте нѣмȣрй, каре лѣȣ ȃфлат Бȣлгарїй кȣ венирѣ лор ꙟ Мисїа, тоате, пїерзѫндȣшй лимба са, ȃкȣм се сокотеск ꙟтрꙋ Бȣлгарй, ши ȃша̀ саȣ ꙟмȣлцит нȣмърȣл Бȣлгарилѡр.

Пре оу҆рмъ, ȃчѣѧ є҆сте ȃдеверит, ши Е҆нгел ꙟкъ ѡ҆ мъртȣрисѣще ȃколошй §. и҃. кȣм къ пре Ї҆талїанй ꙟкъ кȣ ȃчелашй нȣме, кȣ кареле пре Ромѫнй, пȣцин скимбѫнд, ꙟй кїамъ Гинтеле Словенещй, ши Оу҆нгȣрещй. a) Ȃкȣм, дакъ Ромѫнїй пентрȣ ȃчѣѧ се кїамъ Валахй, пентрȣ къ Ромѫнїй ȃȣ фост шербй Бȣлгарилѡр, дȣпъ кȣм висѣзъ Е҆нгел; ши нȣмеле стъпѫнилѡр ȃȣ трекȣт ла шербй, ȃша̀ даръ ȃȣ ши Ї҆талїанїй доаръ ȃȣ фост шербй Бȣлгарилѡр, де ши є҆й се кїамъ кȣ нȣмеле, кȣ кареле се кїамъ Ромѫнїй? Ꙗ҆тъ оу҆нде ѫ҆жȣнџе висȣл лȣй Е҆нгел. Ȃȣ доаръ дела Ромѫнй, пентрȣ къ ȃсѣмене є҆ лимба Ромѫнилѡр кȣ ȃ Ї҆талїанилѡр, ши Ромѫнїй ꙟкъ дин Ї҆талїа ꙟшй траг вица, ȃȣ петрекȣт гинтеле Словенещй нȣмеле дела Ромѫнй ла Ї҆талїанй, ши пре кȣм се ѡ҆бичнȣисе ȃ кїема̀ пре Ромѫнй, ȃша̀ ȃпой ȃȣ ꙟчепȣт ȃ кїема̀ ши пре Ї҆талїанй? Ꙗ҆ша̀ даръ ꙟтѫю фъръ кȣноскȣцй гинтелѡр каре ȃкȣм ле кїемъм Словенещй, Ромѫнїй, кѫнд стъпѫнѣ̀ Бȣлгарїй, ȃпой Ї҆талїанїй, карїй пънъ ши ꙟнаинте де ꙟтрȣпарѣ лȣй Хс кȣ май мȣлте вѣкȣрй є҆ра̀ прѣкȣноскȣцй ла тоатъ лȣмѣ? Ꙗ҆тъ ꙟче сȣрȣпътȣрй каде, чѣла че ꙟ ȃдинс врѣ̀ съ рътъчѣскъ,

Де врѣ̀ сокотѝ Е҆нгел лȣкрȣриле фъръ прежȣдекаре; калѣ ȃчѣ̀ нѣтедъ пȣтѣ̀ съ ѡ҆ ȃфле, карѣ ної ѡ ȃрътаръм май сȣс §. в҃. ши май маре чинсте ꙟшй врѣ̀ фаче ꙟнаинтѣ чѣлѡр ꙟцелепцй, де кѫт кȣ висȣл съȣ. Дрепт Е҆нгел възѫнд ȃ фи скълчїатъ ȃчастъ ȃлȣй пърѣ-

ре,

a) Ceterum idiomate Hungarico et Sclavico Itali eodem fere modo compellantur, quam Valachi, ob linguae et originis similitudinem. *Engel*, Appendix de origine Valachorum §. 8.

ре; се темѣ̀, къ нꙋ ѿ вѡр крѣ́де ꙟда́тъ четито́рїй. Пе́нтрꙋ а̂чѣ́ѧ кꙋ сꙋпци́ре те́хнъ май ꙟ мꙋ́лте ло́кꙋрй прин Къ́рциле сале кꙋ си́ла връ̀ще а̂чѣ́ѧ, кꙋ́м къ Рѡмъ́нїй сав зи́с Валахи, дела нꙋ́меле Бꙋ́лгарилѡр Воло́хи, чѣ́л дела Не́стѡр. Ка де нꙋ се вѡр ши ꙟви́нџе четито́рїй кꙋ довѣ́деле лꙋ́й; ꙟ̑къ́ши кꙋ дѣ́са а̂дои́ре, сав пофтори́ре съсе де́дѣ̀ а̂крѣ́де, кꙋ́м къ а̂се́мене а̂девъ́рꙋлꙋй ѩсте зи́са лꙋ́й. Чѝ ѿмꙋл чѣ́л ꙟцеле́пт възъ́нд ѿда́тъ минчꙋ́на; де мі́й де ѿри шѝ кꙋ жꙋръмъ́нт де ѿ вѣ́й а̂дои̇́, нꙋ ѿ крѣ́де.

§. ѕ҃.

Нꙋ́меле, Вла́хй, а̂деверѣ́зъ, къ Рѡмъ́нїй сѫнт Рѡма́ни.

Рѡмъ́нїй кꙋ ли́мба, ши ꙟ къ́т ѥ̑ де́спре кꙋви́нте, ши ꙟ къ́т ѥ̑ де́спре а̂лкътꙋи́рѣ ли́мбей чѣ дин ло́нтрꙋ, се лобе́ск кꙋ Рѡма́нїй ши кꙋ то́ций І̂талїа́нїй; ѿбичѣ́юриле Рѡмъ́нилѡр, нъра́вꙋриле лѡр, то́атъ фи́рѣ, ба ши фъптꙋ́ра чѣ динафа́ръ а̂ лѡр ꙟто́кма ѥ̑ кꙋ а̂ І̂талїа́нилѡр, къ́т ѿри каре ꙟцеле́пт, кърꙋѧ ꙟй сѫнт бине кꙋноскꙋ́ций І̂талїа́нїй, петрекъ́нд ꙟтръ Рѡмъ́ний, а̂девери́т по́ате кꙋно́аще, къ Рѡмъ́нїй де оу҆н нѣ́м сѫнт ши де оу҆н сѫ́нџе кꙋ Рѡма́нїй ши кꙋ І̂талїа́нїй. Чи, съ пꙋ́нем, къ ꙟтрꙋ а̂тъ́тѣ [вѣ́кꙋрй къ́те кꙋ́рсеръ дела а̂нꙋл Дм҃нꙋлꙋ́й 105. де къ́нд а̂ꙋ вени́т стръмо́шїй Рѡмъ́нилѡр дин І̂та́лїа ꙟ Да́кїа, пъ́нъ а̂кꙋ́м, ꙟтръ а̂тъ́та мꙋлциме де ѿсеби́те нѣ́мꙋрй ва́рваре, шѝ ꙟтръ а̂тъ́тѣ ва́лꙋрй де кꙋмпли́те ꙟтъмплъ́рй, ка́ре ꙟ лꙋ́нга а̂чѣ́ѧ врѣ́ме а̂ꙋ́ръ а̂ сꙋфери̇̀, а̂тъ́та лѣꙋ къꙋта́т а̂се а̂ба́те дела май ма́рїй лѡр, къ́т а̂кꙋ́м ꙟ неми́ка дин чѣ́ле, че нꙋмъра́ю май сꙋ́с, нꙋ се ꙟпъртъше́ск кꙋ Рѡма́нїй ши кꙋ І̂талїа́нїй; то́тꙋши нꙋ́меле, Вла́хй, а̂жꙋ́нџе а̂й а̂девери̇̀ пре Рѡмъ́ний, къ сѫнт Рѡма́ни. Пе́нтрꙋ къ въди́ръм дин сꙋ́с, кꙋ́м къ то́ате ги́нтеле словене́щй ꙟпъръцїе́й Рѡма́нилѡр ꙟвечина́те, де къ́нд ле фꙋ́ръ лѡр кꙋноскꙋ́ций Рѡма́нїй, ꙟ ли́мба са ѩ҆ꙋ кїема́т Вла́сси, ши а̂ша̀ ши пъ́нъ а̂стъзй ꙟй кїа́мъ, къ́т ла то́ате ги́нтеле

слове-

словенещій, кѫт сѫнт де мꙋлте, Власси, ꙟсемнѣꙁъ Ромáній, Латіній, Італіаній. Кꙋ ачелаші нꙋме, кареле Гречії кꙋ пꙋцинъ скимбаре ꙟл ꙁик Влахій, ші де аколѡ акꙋм Лътинѣще, Валахи, гиителе словѣне анꙋмеск ші пре Рꙋмѫній; ба ші Немцимѣ тоатъ, кѫт є де маре, май кꙋ ачел нꙋме, кꙋ кареле кіамъ пре Італіаній, ші ѩсте апроапе де нꙋмеле, Влахій, анꙋмеск ші пре Рѡмѫній. Аша даръ ші Рѡмѫній сѫнт Рѡмáній. Пентрꙋ къ тот де а ꙋна ꙋничꙋнѣ нꙋмелꙋй нѣмꙋрилѡр адеверѣꙁъ ꙋничꙋнѣ сѫнцелꙋй, де нꙋ се ва доведи кꙋ статорниче доведе ꙟпротивъ. Чи анꙋ фі де ꙋн сѫнце Рѡмѫній кꙋ Рѡмáній ші кꙋ Італіаній, нимене пънъ акꙋм нꙋ аꙋ адеверит, ниче нꙋ ва адевери ꙟ вѣчи. Аша даръ Рѡмѫній, дакъ съ кіамъ Влахій; сѫнт Рѡмáній.

§. 3.

Скимбарѣ нꙋмелꙋй Рѡмѫнилѡр челѡр дин Дакіа, ꙟ Дакій.

Фіинд къ дꙋпъ че аꙋ стинс Траіан пре тоцій Дакій дин Дакіа, кꙋм ам арътат май сꙋс кап в. ші аꙋ фъкꙋт Дакіа Провинчіе Рѡманъ, Рѡманій, карій дескълекасе ꙟ Дакіа, стрꙋмошій Рѡмѫнилѡр, аꙋ ꙟчепꙋт а ѿ мощени, дирипт ачѣѫ Рѡманій ачеѫ, дела нꙋмеле Църей, саꙋ ꙁис Дакій. Аша Іꙋліꙋс Капитолинꙋс, ꙟ Антонинꙋс Піꙋс, кап. є. ші Еліꙋс Лампридіꙋс, ꙟ Коммодꙋс Антонинꙋс. кап. гі. пре лъкꙋиторій Дакіей, карій атꙋнчій єра Рѡмáній, ші фъкꙋсе ребеліе асꙋпра ꙟпъратꙋлꙋй, ꙟй анꙋмѣще, Дакій. а) Ачест нꙋме пънъ ші ꙟ сꙋта ачинчій спреꙁѣчѣ, мъкар къ ꙟ тоате пърциле єра акꙋм лъцит асе кіема Рѡмѫній, Влахій, ші Валахій, ꙟкъ ꙋній дин Скріиторій пре Рѡмѫній

чей

---

a) Dacos et multas gentes atque Iudaeos rebellantes contudit per praesides et legatos. *Iulius Capitolinus* cap. 5.

Victi Daci; Pannoniae quoque compositae, in Britannia, in Germania et in Dacia imperium ejus recusantibus provincialibus. Quae omnia ista per duces sedata sunt. *AElius Lampridius*. cap, 13.

чѐй дин Дакїа, ӑдекъ пре чѐй дин коаче де Дѹнъре, ꙟй ꙟнѹмѣ, Дакй. Ꙗшà Халкокондила ꙟ Картѣ в҃. оунде пре ларг гръѧще де Рѡмѫнй, ши де ꙟсемънарѣ лимбей лѡр кѹ чѣ Італїенѣскъ, ши ӑлте треби ꙟ лѡр, пре Рѡмѫнїй чей дин колѡ де Дѹнъре ꙟй нѹмѣще Влахй, їаръ пре чей дин коаче де Дѹнъре пърѹрѣ ꙟй кїамъ Дакй. а)

§. є҃.

а) Ἐστὶ δὲ γένος τοῦτο (Δᾶκες) ἀλκιμόν τε τὰ ἐς τὸν πόλεμον, καὶ οὐ πάνυ τοι εὐνομούμενον, κατὰ κώμας οἰκοῦν, πρός τὸ νομαδικώτερον τετραμμένον διήκει δ' αὐτῶν ἡ Χώρα, ἀπὸ Αρδελίου τῆς Παιόνων Δακίας ἀρχομένη ἔς τε ἐπὶ Εὔξεινον πόντον. Ἔχει δὲ ἐπὶ δεξιᾷ μὲν καθήκουσα ἐπὶ θάλασσαν τὸν Ἴστρον ποταμὸν, ἐπ' ἀριστερᾷ δὲ Βογδανίαν χώραν οὕτω καλουμένην, διείργει δὲ αὐτοὺς ἐπὶ Παιονοδακίας ὄρος, ἐπὶ πολὺ διῆκον, Πρασοβὸς καλούμενον. - - - Δᾶκες δὲ χρῶνται φωνῇ παραπλησίᾳ τῇ Ιταλῶν, διεφθαρμένη δὲ ἐς τοσοῦτον, καὶ διενεγκούσῃ, ὥς τε χαλεπῶς ἐπαΐειν τοὺς Ιταλοὺς, ὅτι ἔστιν ὅτι μὴ τὰς λέξεις διαστημειουμένων ἐπιγινώσκειν, ὅ, τε ἂν λέγοιτο. - - - συμφέρεται δὲ Ιταλοῖς, τά τε ἄλλα, καὶ τῇ ἐς δίαιταν καταστάσει, καὶ ὅπλοις τοῖς αὐτοῖς, καὶ σκευῇ ἔτι, καὶ νῦν τῇ αὐτῇ Ρωμαίων διαχρώμενοι, ἐς δύο μέν τοι διῃρημένον ἀρχὰς, ἔς τε τὴν Βογδανίαν, καὶ τὴν παρ' Ιστρὸν χώραν, οὐ πάνυ τοι εὐνομεῖται. νομίζουσι δὲ ἡγεμόσιν οὐ τοῖς αὐτοῖς διαμένοντες ἀλλ' ἐπὶ τὸ ἀεὶ σφίσι πρόσφορον συμμεταβάλοντες, καθιστᾶσιν ἄλλο τε ἄλλους σφίσι Τυράννους. Dacorum (sive Valachorum, in quibus et Moldavi) gens bello praestantissima est, nec tamen admodum bonis gubernatur legibus. Vicos plerumque incolunt, sequentes pascua. Extenditur horum regio ab Pannonum Erdelio, a Pannonum Dacia (quae et Transsylvania) initium summens, usque ad Pontum euxinum. A dextra, qua vergit ad mare, Istro fluvio alluitur: a sinistra Regionem Bogdaniam (Moldaviam) appellatam habet. Distinguit ipsorum regionem mons longe se porrigens, cui Prasobo nomen incolae dixerunt. - - - Dacorum lingua similis est Italorum linguae: adeo tamen corrupta et differens, ut difficulter Itali queant intelligere, quae istorum verbis pronunciantur. - - - Nihil differunt ab Italis caetera etiam victus ratione, armorumque et suppellectilis apparatu eodem Romanorum utentes. Quamvis ea gens in duos discreta sit principatus, in Bogdaniam videlicet, et Istriam regionem (Valachiam Transalpinam): haud tamen aequo inter se jure vivunt. Consveverunt non semper eosdem habere duces: verum prout ipsis videtur commodum, principes mutant, nunc hunc, nunc illum sibi principem ordinantes, *Chalcocondylas.* Lib. 2.

Καὶ τότε Πίνδον ὄρος. Βλάχοι δ' ἐνοικοῦσιν, αὐτοὶ τῶν Δακῶν ὁμόγλωττοι, τοῖς παρὰ τὸν Ἴστρον, Δαξὶν ὁμοίωντο. Pindum quoque. - - Hunc mon-

tem

§. И҃.

Ꙟ Миси.

Прекꙋ́м май сꙋ́с кап. Г҃. §. З҃. а̂м а̂рътат, ꙟпъратꙋл Аѵреліа́н пре Рома́ній чей дꙋ́шй дин Да́кіа лꙋй Траіа́н пре́сте Дꙋ́нъре, ꙟй а̂шезъ ꙟ мижлокꙋл Ми́сіей, ши а̂че́ла цинꙋ́т, оу́нде фꙋ́ръ а̂шеза́цй Рома́ній а̂че́ѧ, ꙟл нꙋми̂ Аѵреліа́н Да́кіа са. Пързежндꙋсе кꙋ вре́ме а̂че́л цинꙋ́т а̂се нꙋми̂ Да́кіа, йсе ꙟто́арсе ши лꙋй нꙋ́меле че́л ве́кю ши де ѿбще а̂ Ми́сіей. Де оу́нде прекꙋ́м цинꙋ́тꙋл а̂че́ла а̂ꙋ ꙟчепꙋ́т ѡ́ръшй а̂се кїема̀ кꙋ нꙋ́меле че́л ве́кю, Ми́сіа; а̂ша̀ ши Рома́ній а̂л а̂че́лꙋѧшй цинꙋ́т, кꙋ нꙋ́меле че́л де ѿбще ꙟчепꙋ́ръ де стре́йній а̂се кїема̀, Ми́си. Де оу́нде Никита Хоніа́т, Скрїито́рю Грече́ск, ꙟ Йсаа́кїе А́нгел, зи́че; къ Ромжній, ка́рїй се кїа́мъ а̂кꙋ́м, Вла́хй, май де мꙋ́лт саꙋ нꙋми́т Ми́си. а)

§. Ѳ҃.

Ꙟ Пацинаци́те.

Майнаи́нте де а̂се и̂вѝ ꙟ Кърциле Скрїито́рилѡр че́лѡр Грече́щй нꙋ́меле, Вла́хй, а̂че́ѧшй Скрїито́рй пре Ромжній че́й дин коа́че де Дꙋ́нъре, пре́сте Ардѣ́л, ши май ꙟколѡ̀ прин цѣ́ра Ромжнѣ́скъ ши прин Молдо́ва, пънъ ꙟ ма́рѣ нѣ́гръ, а̂ꙋ кїема́т Пацинаци́те. Та́ре се нъкъжѣ́ще Ге́ѡргїе Пра́й а̂нналиста Оунгꙋре́ск пре Лꙋ́чїꙋс Да́лмата ꙟ Дисерта́ція а̂ шѣ́птѣ, къчй Лꙋ́чїꙋс Да́лмата а̂ꙋ скрис, кꙋм къ Пацинаци́теле ꙟтрꙋ а̂деве́р а̂ꙋ фост Ромжній, ши къ а̂че́ѧшй Пацинаци́те, пери́нд

---

tem Blaci incolunt, quibus eadem cum Dacis est lingua; nec quidquam ab Dacis qui Istrum incolunt, differre cognoscuntur. *Chalcocondilas* Lib. 6.

а) Τὰς κατὰ τὸν αἷμον τὸ ὄρος, οἳ Μύσοι πρότερον ὀνομάζονται, νυνὶ δὲ Βλάχοι κικλήσκονται. Haemi montis accolas, qui olim Mysi, nunc Blachi nominantur. *Nicaetas Choniata*, in Isaacio Angelo, Lib. 1.

ринд нꙋмеле чел де Пацинаците саꙋ кїемат дꙋпъ ачѣѧ Влахи. Май ѫколо ачелаши Прай ꙁиче, къ Пацинацителе аꙋ фост сѫнџе Оунгꙋреск. Дин противъ Оунгꙋрꙋл Данїел Корнидес ѫ Виндичїиле Анонимꙋлꙋй Нотарїꙋ алꙋй Бела, Секцїа в. §. ѳ. мъртꙋрисѣще, къ Лꙋчїꙋс фоарте бине дꙋпъ ѡбичѣюл съꙋ аратъ къ Рꙋмѫнїй ѫнаинте де Киннамꙋ саꙋ ꙁис Пацинаците. a) Ши ѫтрꙋ адевър, ѫчетѫнд нꙋмеле чел де Пацинаците, ши апꙋкѫнд ѫ Исторїиле Гречилѡр скрїиторй нꙋмеле чел де Влахи; ѫ каре локꙋрй май наинте се афла Пацинацителе, ѫдатъ аколоши ачѣѧши Скрїиторй пꙋсеръ пре Влахи. Де ѡаръ че даръ ниче Пацинацителе, нꙋ се четѣще ѫ Историй, съши фи мꙋтат лъкашꙋриле сале дин локꙋриле ачѣле, ниче чева гинтъ ноаѡ съ фи ѫтрат а се ашеꙁа ѫ локꙋриле Пацинацителѡр; оурмѣꙁъ, къ ачеѧ, карїй дꙋпъ врѣме саꙋ ꙁис ѫ Исторїиле Гречилѡр Влахи, ачѣѧши майнаинте се ꙁичѣ Пацинаците, адекъ оунꙋл ши ачелаши нѣм сѫнт Пацинацителе ши Влахїй, сингꙋр ѫ нꙋме се фѣче скимбаре.

Прай ѫтрꙋ ачѣѧши Диссертацїе ꙁиче, къ поате кꙋ ачѣѧ саꙋ ѫшелат Лꙋчїꙋс а скрїе къ Пацинацителе аꙋ фост Рꙋмѫнй, пентрꙋ къ дꙋпъ че аꙋ алꙋнгат Пацинацителе пре Оунгꙋрй дин Молдова ши дин цѣра Рꙋмѫнѣскъ, шеꙋ сꙋпꙋс шїе пре Рꙋмѫнй че ера аколо лъкꙋиторй, ши ѫсоциндꙋй кꙋ сине ѫтрꙋ арме, де мꙋлте ѡрй аꙋ порнит ръсбою асꙋпра Гречилѡр, каре лꙋкрꙋ ши пре Гречїй ѫчей май дин коаче ѫтрꙋ ачѣѧши грешѣлъ, ѫ каре къꙁꙋ Лꙋчїꙋс, аꙋ трас. Чи ачѣста Прай кꙋ ворбе гоале нꙋмай, фъръ ничй ѡ довадъ, ѡ гръѣще, пентрꙋ ачѣѧ кꙋ чинсте дꙋмисале не ва фи слобод а нꙋ ѡ бъга ничй ѫтрꙋ самъ. Дрепт ачѣѧ ѡ кред еꙋ, къ атꙋнчй, кѫнд аꙋ немерит Оунгꙋрїй ѫ Молдова, ера Рꙋмѫнй ѫ локꙋл ачела, оунде аꙋ деськълекат Оунгꙋрїй; ши ачѣѧ

ѫкъ

---

a) Ante Cinnamum vero Blachos dictos fuisse Pátzinacas Lucius de Regno Dalmatiae Lib. 6. cap. 5. more suo ostendit egregie. *Daniel Kornides*, Vinditiae Anonymi Belae Regis Notarii, Sect. 2. §. 9.

ꙟкъ ѡ кред къ Рѡмѫнїй ачѣѧ аȣ оурмат а лъкȣи аколѡ ꙟпреȣнъ кȣ Оунгȣрїй, пънъ кѫнд венинд фрацїй лѡр Пацинацителе май кȣ мȣлциме ши май кȣ пȣтѣре, ꙟй алȣнгаръ пре Оунгȣри де аколѡ. Чи Рѡмѫнїй ачѣѧ се нȣ се фи кїемат ши єй Пацинаците атȣнчй ꙟпреȣнъ кȣ чѣѧ лалцй дин тоатъ Пацинацїа, саȣ съй фи сȣпȣс шїе Пацинацителе чей че аȣ бътȣт пре Оунгȣри, нимене нȣ ва бъди.

Кȣм къ фоарте маре аȣ фост цѣра Пацинацителѡр, немърџинитъ мȣлцимѣ лѡр, ши витежїѧ лѡр тȣтȣрѡр вечинелѡр, нѣмȣри, Рȣшилѡр, Бȣлгарилѡр, Оунгȣрилѡр ꙟфрикошатъ, май сȣс кап є҃. §, а҃. ам арътат дин Константин Порфирогенитȣ. Ачелаший Кѡнстантин ꙟ Картѣ чѣ деспре кивернисирѣ ꙟпързцїей, кап л҃з. спȣне ши марџиниле ꙟпързцїей Пацинацителѡр, ши шй ꙟ кѫте Домнїй, саȣ нѣмȣри єра єй ꙟпързицй. Пацинацїа тоатъ се ꙟпарте, ѕиче, ꙟ ѡпт нѣмȣри, адекъ Домнїй, карѣ асѣмене ѡпт Домни саȣ Принципй аре. Чѣ дин тѫю ѥсте Иртим; адоаѡ Цȣр; атрѣѧ Цила: апатра Кȣлпей: ачинчѣ Харовой; ашѣса Талмат: ашѣптѣ Хопон: аѡпта Цопон, а) Иаръ кѫнд фȣръ Пацинацителе скошй дин лъкашȣриле сале, єра Принципй, ꙟ нѣмȣл Иртим Маицан, ꙟ Цȣр Кȣел, ꙟ Цила Кȣркȣтан, ꙟ Кȣлпей Їпаон, ꙟ Харовой Каидȣм, ꙟ Талмат Костан, ꙟ Хопон Гїаѕи, ꙟ Цопон Батан. б) Ачѣсте ѡпт нѣмȣри саȣ Домнїй а Пацинаците-

а) Πάσα ἡ Πατζινακία εἰς θέματα ὀκτὼ διαιρεῖται, ἔχȣσα καὶ μεγάλȣς ἄρχοντας τοσȣ́τȣς. Τα δὲ θέματα εἰσὶ ταῦτα, ὄνομα τȣ͂ πρώτȣ θέματος Ηρτὴμ. τȣ͂ δευτέρȣ Τζȣ̀ρ. τȣ͂ τρίτȣ Γύλα. Τȣ́ τετάρτȣ Κȣλπέη. Τȣ͂ πέμπτȣ Χαροβόη. Τȣ͂ ἕκτȣ Ταλμάτ. Τȣ͂ ἑβδόμȣ Χοπὸν. Τȣ͂ ὀγδόȣ Τζοπὸν. Patzinatia universa in Themata octo dividitur; quae magnos quoque principes totidem habet: Themata autem isthaec sunt. Primum est Ertem: secundum Tzur: tertium Gyla: quartum Culpee: quintum Charoboe sextum Talmat: Septimum Chopon: octavum Tzopon. *Const. Porphyrog.* de Adm. Imp. cap. 37.

б) Κατὰ δὲ τὸν καιρὸν ὃν ἀπὸ τῶν ἰδίων τόπων οἱ Πατζινακῖται ἐξεδιώχθησαν, εἶχον ἄρχοντες εἰς μὲν τὸ Θέμα Ηρτὴμ τὸν Μαΐτζαν; εἰς δὲ τȣ͂ Τζȣ̀ρ τὸν Κȣ́ελ,

εἰς

цитєлѡр сє ѫпарт, зиче, ѫ патрꙋ зечй дє пързй, каре тоате аꙋ Принципй май мичй. Ши патрꙋ нємꙋрй, адекъ Кꙋарцицꙋр, Сирꙋкалпей, Воротамат, ши Вꙋлацоспон, сѫнт дин колѡ де рѫꙋл Данапрꙋлꙋй, де кътръ ръсърит, ши де кътръ міазъ ноапте кътръ Оузїа, Хазарїа, Аланїа, Херсона, ши кътръ челе лалте цинꙋтꙋрй. Іаръ челе лалте нємꙋрй сѫнт дин коаче де апа Данапрꙋлꙋй кътръ апꙋс ши кътръ міазъ ноапте, адекъ нємꙋл Гїазихопон сє хотърѣще кꙋ Бꙋлгарїа; май ѫ жос нємꙋл Цила, ѥ апроапе де Тꙋркїа (цѣра Оунгꙋрѣскъ), нємꙋл Харовой ѥ де кътръ Рꙋсїа: нємꙋл Іавдїертим, ѥ хотърѫш кꙋ сателе челе сꙋпꙋсе Рꙋсїей: адекъ Оултинєнилѡр, Дервленинилѡр ши Ленземинилѡр, ши кꙋ чеа лалцй Склавй. a)

Май

εἰς δὲ τὸ Γύλα τὸν Κȣρκȣταν, εἰς τὸ Κȣλπέη τὸν Ιπαὸν, εἰς τὸ Χαροβόη τὸν Καϊδȣμ, εἰς δὲ τὸ Θέμα ταλματ τὸν Κώςαν, εἰς τὸ Χοπὸν τὸν Γεαζὴ, εἰς δὲ τὸ Θέμα Τζοπὸν τὸν Βατάν. Quo autem suis ejecti sedibus Patzinacitae fuernnt;, principes erant in Themate quidem Ertem Maitzans, in Tzur Cuel, in Gyla Curcutan, in Culpee Ipaon, in Charaboe Caidum, in Talmat Costan, iu Chopon Giaze, in Tzopon Batan. *Ibidem.*

a) Τὰ δὲ ὀκτὼ Θέματα διαιρȣνται εἰς τεσσαράκοντα μέρη, καὶ ἔχȣσι καὶ ἐλάτονας ἄρχοντας, ἰςέον ὅτι αἱ τέσσαρες τῶν Πατζινακιτῶν γενεαὶ, ἤγȣν τὸ Θέμα Κȣαρτζιτζȣρ, καὶ τὸ Θέμα Συρȣκαλπέη, καὶ τὸ Θέμα Βοροταλμὰτ, καὶ τὸ Θέμα Βȣλατζοσπὸν κεῖνται πέρα τȣ Δανάπρεως ποταμȣ, πρὸς τὰ ἀνατολικώτερα καὶ Βορειότερα μέρη ἐναποβλέποντα πρὸς τε Οὐζίαν, καὶ Χαζαρίαν, καὶ Αλανίαν, καὶ τὴν Χερσῶνα, καὶ τὰ λοιπὰ κλήματα. αἱ δὲ ἄλλαι τέσσαρε γενεαὶ κεῖνται ἔνθεν τȣ Δανάπρεως ποταμȣ, πρὸς τὰ δυτικώτερα καὶ ἀρκτικώτερα μέρι, τȣτέςι τὸ Θέμα Γιαζιχοπὸν πλησιάζει τῇ Βȣλγαρίᾳ, τὸ δὲ Θέμα τȣ κάτω Γύλα πλησιάζει τῇ Τȣρκίᾳ, τὸ δὲ Θέμα Χαροβόη πλησιάζει τῇ Ρωσίᾳ, τὸ δὲ Θέμα Ιαβδιερτὶμ πλησιάζει τοῖς ὑποφόροις Χορίοις Χώρας τῆς Ρωσίας, τοῖς τε Οὐλτίνοις, καὶ Δερβλενίνοις, καὶ Λενζενίνοις Σκλάβοις. Haec porro octo Themata in partes distribuuntur quadraginta, quae singula habent principes minores, Et quatuor quidem Patzinacitarum nationes, sive Themata, nimirum Cuartzitzur, Syrucalpee, Borotalmat, et Bulatzopon, ultra Danaprim flumen sitae sunt, Orientem, Septemtrionemque spectantes versus

Май ӑколѡ̀ спꙋ́не Константи́н рѫспика́т шѝ депѫртаре́ Пацина-
ціе́й де цѫ́риле че́ле вечи́не, ши зи́че, кѫ Пацинація де Оу҅зїа ши
де Хазарі́а, є҆ депа́рте ка́ле де чи́нчй зи́ле, де Ӑла́нїа ка́ле де ше́се
зи́ле, де Мо́рдїа ка́ле де зе́че зи́ле, де Рꙋ́сїа ка́ле де ѡ҆ зѝ, де Тꙋркі́а,
а҅декѫ де це́ра Оу҅нгꙋре́скѫ ка́ле де па́трꙋ зи́ле, де Бꙋлга́рїа ка́ле де ѡ҆
жꙋмѫта́те де зѝ; де Херсо́на ѣсте ӑпроа́пе, чѝ ӑкѫ май ӑпро́апе де Во́-
спорꙋ. а) Пре оу҅рмѫ ӑколо́шй ӑ кап ⷧз. Ӑсе́мнѫ Константи́н Пор-
фироге́нитꙋ шѝ ка́ре не́мꙋри динтрѫ Пацинаци́те ӑтрѫ то́цй сѫнт
май ӑле́се ши май вите́зе, ши зи́че, кѫ ӑче́ле ӑнꙋ́ме сѫнт не́мꙋл
Їавдїиртѝ, не́мꙋл Кꙋарцицꙋ́р, шѝ не́мꙋл Хавꙋѯинцила. б) Ӑче́шй де-
пре оу҅рмѫ сѫнт Рѡмѫ́нїй дин Ӑрде́л, лѫ́нгѫ ка́рїй се ӑцеле́г ши Рѡ-
мѫ́нїй че́й дин Бѫна́т. Ӑче́ле тре́й не́мꙋри се кїа́мѫ, зи́че Кѡнстанти́н,
ши Ка́нкар, ка́ре кꙋвѫ́нт ӑсемне́зѫ ѡ҆м стрѫлꙋчи́т, ӑле́с, вите́з. Дин-
трꙋ

sus Uziam, Chazariam, Alaniam, Chersonem et caeteras regiones: reliquae vero quatuor nationes positae sunt cis Danaprim flumen, ad partes Occidentis Septemtrionisque; nimirum Thema Giazichopon Bulgariae finitimum est; inferius Thema Gylae Turciae proximum est: Charaboe Thema Russiae adjacet: Iabdiertim vero Thema conterminum est tributariis pagis Russiae regionis, puta Ultinis, Derbleninis, Lenzeninis, reliquisque Sclavis. *Ibidem.*

а) *Απῴκισαι δε ἡ Πατζινακία ἐκ μὲν Οὐζίας καὶ Χαζαρίας ὁδὸν ἡμερῶν πέντε, ἐκ δὲ Αλανίας ἡμερῶν ἓξ, ἀπὸ δὲ Μορδίας ὁδὸν ἡμερῶν δέκα, ἀπὺ δὲ Ρωσίας ὁδὸν ἡμέρας μιᾶς, ἀπὸ δὲ Τȣρκίας ὁδὸν ἡμερῶν τεσσάρων, ἀπὸ δὲ Βȣλγαρίας ὁδὸν ἡμέρας ἥμισυ καὶ εἰς Χερσῶνα μεν ἐσιν ἔγγισα, εἰς δὲ τὸν Βόσπορον πλησιέσερον.* Distat autem Patzinacia ab Uzia et Chazaria itinere dierum quinque, ab Alania dierum sex, a Mordia dierum decem, a Russia unius diei, a Turcia dierum quatuor, a Bulgaria dimidii unius diei: propinqua est Chersoni, sed magis etiam Bosporo. *Ibid.*

б) *Ισέον ὅτι Κάγγαρ ὀνομάζονται οἱ Πατζινακῖται, ἀλλ᾽ ȣ̓χὶ πάντες, πλὴν ὁ τῶν τριῶν Θεμάτων λαὸς, τȣ̃ Ιαβδιηρτὶ, καὶ τȣ̃ Κȣαρτζιτζȣ̀ρ, καὶ τȣ̃ Χαβȣξιγγυλὰ, ὡς ἀνδρειότεροι καὶ εὐγενίσεροι τῶν λοιπῶν. τȣ̃το γὰρ δηλοῖ ἡ Κάγγαρ προσηγορία.* Porro Kancar quoque appellantur Patzinacitae, non omnes quidem, sed trium tantum Thematum incolae, nimirum Thematis Iabdierti, Cuartzitzur, et Chabuxingyla: tanquam qui caeteris fortiores nobilioresque sunt; nam hoc vox ipsa Cancar significat. *Ibidem.*

трȣ ачѣст кȣвѫнт; ми се паре, а фи изворѫтъ ла Ромѫнй титȣла де Кокон.

Кȣ прилежȣл челѡр мȣлте бътъй асȣпра Гречилѡр, нѣмȣриле Ромѫнещй челе че ера дин колѡ де апа Данапрȣлȣй, каре кȣ нȣме де Пацинацй, каре кȣ нȣме де Кȣманй, ш. ч. аȣ венит дин коаче де апа ачѣѫ, кътръ Дȣнъре, ши аȣ ръмас апой ачи кȣ челе лалте нѣмȣрй Ромѫнещй.

Нȣ фъръ прец лȣкрȣ ва фи съ ꙟсъмнъм ши ачѣѫ, къ челе че скріе Анна Комнина ла кап й. кȣм къ Татъсъȣ Алеѯіе ꙟпъратȣл Греческ кȣ ѡастѣ са тот нѣмȣл Пацинацителѡр ꙟтрѡ ѕи лаȣ стинс, ши къ ла фіеще кареле ѡсташ ꙟпърътеск ера кѫте трей ѕечй де робй де Пацинаците, нȣ ѩсте де асе крѣде. Пентрȣ къ дȣпъ кѫт нȣмър а Пацинацителѡр е ꙟсемнат де Константин Порфирогенитȣл, пре кȣм кȣ непȣтинцъ ера тоцй съ мѣргъ ши съ ꙟкапъ ꙟтрȣн ръсбою, аша кȣ непȣтинцъ аȣ фост ꙟтрѡ ѕи съй препъдѣскъ пре тоцй ѡастѣ лȣй Алеѯіе. Ши, ѡй съ фи принс кѫте л. фіеще кареле ѡсташ греческ, ши съ ле цинъ кȣ сине ꙟ табъръ, ꙟкъ ера мȣлт; де прѣвитѣжїй Пацинаците даръ, карїй тȣтȣрѡр ꙟвечинателѡр гинте ера ꙟфрикошацй, чине поате съ крѣдъ? Ачаста нȣ е алта, фъръ оун Грекȣлец ѡсташ лъȣдъторю лингȣшиндȣсе Анней Комниней, ꙟй повести ачѣѫ; ꙟ ка ѡ мȣѫре, ши фїинд фіикъ ꙟпъратȣлȣй Алеѯіе, ши фоарте ръвнинд а лъȣда пре Татъсъȣ, кȣ ѡкїй ꙟкишй прїимй ꙟшълътоарѣ фабȣлъ, ши ни ѡ лъсъ скрисъ.

Прай, спре адеверире, кȣм къ Пацинацителе аȣ фост Оунгȣрй, дин Константин Порфирогенитȣ адȣче ꙟ Дїсертацїа а шѣса трей нȣме де а Пацинацителѡр, каре ѕиче, къ сѫнт Оунгȣрещй, анȣме: Ертем, Џила (Gyla), Бороталмат. Дрепт кȣвѫнтȣл, Ертем, де лар фи скрис Константин аша; прекȣм префъкъторюл лаȣ ꙟторс пре Лътиніе, сар пȣтѣ ѕиче кȣвѫнт Оунгȣреск, даръ Константин нȣл скріе Ертем,

чи

чй Ĭртим. Ӑчеста ничй ѿ ӑсемѫнаре нȣ ӑре кȣ лимба Оунгȣрилѡр, Ӑпой Бороталмат, Константин ӑл скріе, Вороталмат, кареле ѥ алкѫтȣит дин доаѡ кȣвинте: Воро, ши талмат. Ӑша сокотиндȣле, прекȣм се ши кȣвине ӑсе сокоти; че ӑсемѫнаре пот авѣ кȣ лимба Оунгȣрѣскѫ? Ба, воро ѥ кіар кȣвѫнт лѫтинеск; талмат сѫ вѣде а фи ізворѫт дин Італїенескȣл tal matto. Џила (Gyla) нȣ ӑсемнѣзѫ немика ӑ Оунгȣріе, чй се вѣде а фи нѫскȣт дин Італїенескȣл Џȣлїо (Giulio), лѫтинѣще, Ĭȣлїȣс. Дин противѫ, чѣле май мȣлте нȣме але Пацинацителѡр, мѫкар кѫ оунеле дин ӑвечинарѣ ши ӑсоцирѣ кȣ гинте стреине, ӑȣ пѫтȣт але прїимй дела стреини; сфѫрширѣ лѡр дȣпѫ кȣм ле скріе Константин, ѥ дȣпѫ фирѣ лимбей чѣій Рѡмѫнѣщи. Ӑша Кȣлпей, Харовой, Хопон, Кȣркȣтан, Џѡпон, Кѡстан; ши чѣле алалте. Ӑȣ нȣ ши ӑкȣм се ӑфлѫ дин ӑсоцире кȣ стреинїй, мȣлте порекле ӑтрѫ Рѡмѫни, каре дела Оунгȣри, каре дела Сѫрби, каре дела Немци, каре дела Гречи, каре пѫнѫ ши дела Тȣрчи, ш. ч. Ӑȣ пентрȣ ӑчѣѧ ӑй вей зиче пре ӑчеѧ а фи Оунгȣри, саȣ Сѫрби, саȣ Немци, саȣ Гречи, саȣ Тȣрчи? Ба пȣцин де вом сокоти нȣмеле ӑчѣле ӑ Пацинацителѡр, каре ле скріе Константин Порфирогенитȣл Гречѣще, вом ӑфла, кѫ нȣ де ӑирѣ сѫнт ізворѫте фѫрѫ дин лимба Рѡманѫ. Ӑша. Μαϊτζάν, ӑсемнѣзѫ: май цѫн; Κουλ, кȣ ѥл; Κουρκουτάν, Cur quotannis: Ἰπαόν, i pavo, ӑлтминтрѣ пре оунеле локȣри Пѫȣн ши ӑстѫзи ла Рѡмѫни ӑсемнѣзѫ Павел; Καϊδουμ, дȣми ! кайи, Κοσταν, ши ӑстѫзи ѥсте ла [Рѡмѫни Костан] саȣ Костин], кареле ӑсемнѣзѫ Константин; ши ӑ Ӑрдѣл ӑтрѫ Рѡмѫни ӑ видикȣл Кіѡарȣлȣй ѥсте фамиліе немешѣскѫ ӑ Костинѣщилѡр (рам дин фамилїа Костинѣщилѡр Боѧри дин Молдова) дин карѣ ѥ прѣ ӑвѫцатȣл ши кȣ фїербинте рѫвнѫ спре полирѣ нѣмȣлȣй Рѡмѫнеск Ѳѡма Костин; кареле ѥсте нѫдѣжде се ӑбогѫцѣскѫ пре Рѡмѫни кȣ скрисори, кѫ ши пѫнѫ ӑкȣм іскȣсите лȣкрȣри ӑ партѣ Рѡмѫнилѡр ӑȣ дат ла лȣминѫ.

мѝнъ. Γιαζη, Гіацъ; сау ꙗ зѝ, сау Гица, ȃдекъ Геѡргіе; Βαταυ, вътав. Ηρτημ, ѐртъм; Τζερ, чур; Γύλα, Giulio Італіенеще; Лътинеще Iulius, ла уній Рꙋмѫни ȃстъзи ѫсемнѣзъ, Григоріе. Κυλπεη, colpire Італіенеск; Χαροβοη, cari voi. Італіенеск; Ταλματ, tal matto Італіенеск; Χοπου; ..пон; Τζο..ου, Zoppo Італіенеск. Фамиліа Цопа ши ȃстъзи ѥсте ѫтрь Рꙋмѫни ѫ Ардѣл; динтру ȃчаста фу дрептул Курил Цопа Викаріу ȃл Хацегулуй ѫ Ардѣл, кареле дупъ кумплите гоане, че ȃву ȃ пътими дела май маріи Клерулуй; ѫторкѫндусе вируиторю ла Хацег, ѡстенит де некъзури ѫ ȃнул трекут 1811 ѫ луна луй Декемвріе скимбъ віаца ку моарте. Ашиждере ѫ векул нострꙋ нъкъжици, ѫнаинте де врѣме мурирь ѫ Клирул уніт дин Ардѣл, *Стефан Салчаи десфътаре нѣмулуй ѡменеск, кареле кѫзъ чѣ де къпетеніе фу, ка Іѡанн Бѡбб дин Протопопіатул Мурешулуй съсе ѫналце ла Влъдичіа Фъгърашулуй; бърбатул Алеѯандру Фискути Викаріул Хацегулуй. Протопоп Петру Унгур ȃл Сантъулуй; Ба, ши Михаил Тимар Викаріул Хацегулуи дупъ Фискути, ши ѫнаинте де Цопа фъръ мѫнгъере се сфѫрши. Уній дин чей лай харничй, пъръсинд Клирул ȃчела, ѥширъ дин цѣръ: динтръ ȃчеще ѥсте Симеѡн Бран прѣвредник Каноник ла Ѡрадіа маре. Уній ѫшй май траг ѫкъ суфлетул ȃколѡ; динтръ каріи ѥсте Василіе Нѣмеш Протопоп ȃл Тъшнадулуй. Алцій искусици бърбаци съвѫршинд ѫвъцътуриле чѣле Феѡлогичещи, ниче ну воиръ ȃ пріими Преоцѣска Хиротоніе; динтръ ȃчеще .. Іѡанн Будаи Консиліарюл дела Ліѡв. Ѡ де кѫте ѡри се адеверѣзъ ȃчѣа ѫтръ Рꙋмѫни: Перире та дин тине Ісраиле! Чи съ ѫтоарчем ла фирул лъсат.

Асѣменѣ чѣа че зиче ȃчелаш ѫвъцат ȃнналистъ унгуреск, къ Съкуіи дин Ардѣл сѫнт Пацинаците, токма ну ѥ де суферит. Кум поате прѣларга Пацинаціе, ши немъргинита мулциме ȃ Пацинацителѡр съ се стрингъ ѫтръ ȃчей пуцини Съкуй, токма де вей ȃдъѡга ши пре Унгуріи дин Ардѣл, кум врѣ лъудатул Анналиста?

Дин

Динпротивъ, Пацинація ши астъзи есте плинъ де Рωмѫни, ши Рωмѫнїи ку нумѫрул ꙟтрек пре тоате нѣмурile ла ωлалтъ сокотите, кѫте сѫнт дин Тиса пѫнъ ꙟ маре нѣгръ. Ну алтуй нѣм даръ се ловеск чѣле че скріе Константин Порфирогенитꙋ деспре Пацинація ши деспре Пацинаците, фъръ нѣмулуй Рωмѫнеск. Де оунде ничи ω ꙟдоѫлъ ну путѣм авѣ деспре ачѣѫ, къ Пацинаците ау фост Рωмѫни. Алтминтрѣ дин сингур Суидас ꙟкъ се рупе причѣ ачаста. Ачела, ла слова, Δ, зиче, къ ачеѫ че се зик акум Пацинаците, май демулт сау кїемат Даки. а) Чине поате съ зикъ, къ Секуїи, сау вре оунїи динтръ Оунгури ꙟ зилеле чѣле веки съсе фѝ зис Даки? Їаръ деспре Рωмѫни е̑ адеверит, къ май де демулт сау зис Даки. Везй май сус §. з.

Їаръ де оунде сау луат ачещѣ асе нуми Пацинаците, Пацинаке, Пицинеги ну е̑ лукру адеверит. Оунїи зик, къ сау кїемат дела Исола Πεύκη чѣ дела Дунъре. Асъмънарѣ адевърулуй де аколω курѫ къ ωбичѣю ера ла Гречи де мулте ωри а нуми пре гинтеле чѣле афаръ де ꙟпъръціѫ Рωманилωр, дела апе, ши дела локури вестите, каре ле мощенѣ гинтеле ачѣсте. Кѣчи ка съ ну мѣрџем департе; дела ачѣѫши исолъ сау ωстров, кум ꙟсемнѣзъ Страбо ꙟ Гεωграфія са Картѣ з. ωаре кѫнд Бастарнеле, карїи цинѣ исола ачѣѫ, сау нумит Певчини. к)

Алаціус, ши дин ел Лучїус, кум ꙟсамнъ Прай ꙟ Анналеле Хунилωр, партѣ г. Картѣ а. зик, къ дела Руши, сау дела Лѣши, ла карїи Пацинаците се зик, Пїецениги, ау изворѫт нумеле ачѣста, пентру

а) Δάκες, οἱ νῦν Πατζινακῖται λεγόμενοι. Daci qui nunc Patzinacitae dicuntur. *Suidas* Littera D.

к) Πρὸς δὲ ταῖς ἐκβολαῖς μεγάλη νῆσος ἐςὶν Πεύκη. Κατασχόντες δ' αὐτὴν Βαςάρναι Πευκινοὶ προσηγορεύθησαν. Ad ostia Istri magna est insula Peuce, quam tenentes Bastarnae, Peucini sunt cognominati. *Strabo* Geograph. Lib. 7.

трꙋ къ кꙋ́м ӡи́че Кꙋлши́нски Кълꙋ́гърꙋл, ꙟ ка́ртѣ чѣ пе́нтрꙋ Бесе́рика Рꙋ́шилѡр скри́съ, Пацинаци́теле поа́те ꙟ жъ́ртва и̂долилѡр а̂рдѣ̀ ѡ̂амени̂ ві́й. Ѩ̂ръ лꙋ́й Пра́й и̂се па́ре, къ дрепт дела Рꙋ́ший а̂ꙋ нꙋ́меле Пацинаци́теле, нꙋ пе́нтрꙋ жъ́ртее, чѝ пе́нтрꙋ къ де мꙋ́лте ѡ̂рй нъвълѣ̀ ꙟ цѣ́ра Рꙋ́шилѡр, оу́нде а̂принде̂, пꙋстіѧ̀.

Оу̂на май а̂м а̂чи ꙟ оу́рма че́лѡр дин сꙋ́с ӡи́се а̂ ꙟсемна̀. Въӡꙋ́м май сꙋ́с, къ оу́на дин Домні́иле саꙋ нѣ́мꙋриле Рѡмѫнилѡр; кѫнд се кїема̀ Пацинаци́те, а̂ꙋ фост Џи́ла (Gyla), ка́рѣ ѥ̂ра̀ ꙟ А̂рдѣ́л. А̂чѣ́ѧ ꙟкъ ѩ̂сте а̂сѣ́менѣ а̂девъ́рꙋлꙋ́й, къ нꙋ́меле а̂чѣ́ле а̂ че́лѡр ѡ̂пт домні́й саꙋ нѣ́мꙋрй а̂ле Рѡмѫ́нилѡр, саꙋ нъскꙋ́т дин нꙋ́меле а̂че́лѡр ѡ̂пт До́мний саꙋ При́нципий, ка́рїй а̂ꙋ фост ꙟтѫ́ний а̂ле́ший пре́сте а̂чѣ́ле ѡ̂пт нѣ́мꙋрй. А̂чѣ́ѧ ꙟкъ а̂флъ́м ла Нота́рїꙋл лꙋ́й Бе́ла, къ До́мнꙋл Рѡмѫ́нилѡр ꙟ А̂рдѣ́л кѫнд а̂ꙋ ꙟтра́т Тꙋ́хꙋтꙋм кꙋ Оу́нгꙋрїй а̂колѡ̀, саꙋ кїема́т Џе́лꙋ (Gelou). Ѩ̂ръ а̂че́ла че а̂ꙋ фост май пре оу́рмъ Домн ꙟ А̂рдѣ́л, ши фꙋ̀ ꙟвинс де сфѫ́нтꙋл Ѳте́фан Кра́юл Оу́нгꙋрилѡр, саꙋ кїема́т Џи́ла (Gyla) кꙋ пꙋци́нъ деклини́ре де нꙋ́меле лꙋ́й Џе́лꙋ. Де оу́нде а̂м препꙋ́с, къ ши нꙋ́меле лꙋ́й Џе́лꙋ ши а̂лꙋ́й Џи́ла нꙋ а̂ꙋ фо́ст нꙋ́ме про́прїꙋ, чѝ то́ций При́нципїй А̂рдѣ́лꙋлꙋ́й саꙋ кїема́т Џи́ла, пре кꙋ́м фі́єще ка́реле ꙟпъра́т дела ꙟпъра́тꙋл че́л дин тѫ́ю А̂ꙋгꙋ́стꙋс, се а̂нꙋмѣ́ще А̂ꙋгꙋ́стꙋс. Де́чй нꙋ́меле Џи́ла ѥ̂ра̀ нꙋ́меле вредничі́ей Принципе́щй, ѩ̂ръ нꙋ про́прїꙋ; мъка́р къ ꙟ Џе́лꙋ нꙋ лаꙋ щїꙋ́т Нота́рїꙋл скрі́е, кꙋ́м се къдѣ̀, Џи́ла, шѝ мъка́р къ динтрꙋ а̂чѣ́ѧший нещїи́нцъ пре Џи́ла че́л де пре оу́рмъ ꙟл нꙋмѣ́ще, Џи́ла че́л май ми́к, пре кꙋ́м пре Ї̂ѡси́ф а̂л до́иле ꙟпъра́тꙋл Рѡма́нилѡр фъ́ръ кꙋвїи́нцъ лар фѝ нꙋми́т нещи́не А̂ꙋгꙋ́стꙋс че́л ми́к пе́нтрꙋ а̂чѣ́ѧ, къ а̂ꙋ май фо́ст оу̂н Ї̂ѡси́ф ꙟнаи́нте ꙟпъра́т а̂л Рѡма́нилѡр.

Ба ши а̂чѣ́ѧ ꙟсемнъ́м, къ па́ртѣ а̂чѣ́ѧ де Рѡмѫ́ний, кърѡра се вѣ́де а̂ ли се фѝ дат ꙟтѫ́ю нꙋ́меле че́л де Пацинаци́те, ꙟтꙋ́нчй саꙋ ꙟто́рс ла Молдо́ва саꙋ ла А̂телкꙋ́сꙋ, кѫнд ꙟви́нший де Хаӡа́рй, кꙋм скрі́е

Кон-

Константин Порфирогенитꙋ ꙟ Картѣ чѣ деспре кивернисирѣ ꙟпрѫцієй, кап л҃и. фꙋџирѫ, ши нѫвѫлинд асꙋпра Оунгꙋрилѡр, ꙟй алꙋнгарѫ пре ачещѣ дин Молдова кѫтрѫ Панноніѧ.

§. ї.

ꙟ Кꙋмани.

Анна Комнина ла Картѣ и҃. скріє, кѫ атꙋнчй кѫнд аꙋ авꙋт Татѫл єй Алеѯіє рѫсбою кꙋ Пацинацителе, адѫмѫнѫнд ꙟпѫратꙋл ши пре Кꙋманй, карій атꙋнчй єра фоарте мѫнїѡшй асꙋпра Пацинацителѡр, кѫчй нꙋ-ле фѫкꙋсе парте дин прѫѕиле че кѫпѫтасе дела кѫтꙋцій Гречй. адѫмѫнѫндꙋй ѕисей, ка сѫ стѣ Гречилѡр ꙟтрꙋ ажꙋторю асꙋпра Пацинацителѡр; оун Пацинацитѫ дин чей май алешй ай Пацинацителѡр Кѫпитаний, вѫѕѫнд кѫ Пацинацителе сѫнт ꙟкꙋнџюраций де Гречй ши де Кꙋманй, ши нꙋ ꙟдешерт сокотинд, кѫ нꙋ аꙋ кꙋм сѫ нꙋ рѫмѫнѫ Пацинацителе ꙟвиншй, ши сѫ нꙋ се прѫпѫдѣскѫ; лꙋѫнд пꙋцинй алций Пацинаците лѫнгѫ сине, пентрꙋ ка сѫшй скапе віаца де кꙋ бꙋнѫ врѣме, аꙋ фꙋџит ла Команй, карій єра де ѡ лимбѫ кꙋ Пацинацителе. а) Кѫ мѫкар кѫ атꙋнчй Кꙋманій єра фоарте мѫнїошй пе Пацинаците: тотꙋшй пентрꙋ кѫ Кꙋманій сѫнт де ѡ лимбѫ кꙋ Пацинацителе, аꙋ сокотит, кѫ май мꙋлт поате нѫдѫждꙋй дела Кꙋманй де кѫт дела Гречй. (пре Гречй Анна Комнина, ши алций Скрїиторй гречещй ꙟй кїамѫ Рѡманй), ши кѫ прин Кꙋманй ва пꙋтѣ добѫндй, бꙋнѫ воирѣ ꙟпѫратꙋлꙋй Греческ. Дечй, дакѫ Кꙋманій аꙋ фост де ѡ лимбѫ кꙋ Пацинацителе; ши Пацинацителе, кꙋм вѫдирѫм май сꙋс §. д҃. аꙋ фост Рѡмѫнй, аша дарѫ ши Кꙋманій аꙋ фост Рѡмѫнй. Кѫ ачѣѧ єсте адеверит, кѫ нѣмꙋриле каре аꙋ ачѣѧшй лимбѫ, де оун

 сѫнџе

а) Καὶ ὀλίγους συμπαραλαβὼν πρόσεισι τοῖς Κομάνοις ὡς ὁμογλώττοις. Sumtisque secum paucis, Comanis accessit, communis linguae fiducia. *Anna Comnena.* Alexiados Lib. 8.

сѫнџе сѫнт, де нȣ се ва адевери ꙟпротивъ кȣ статорниче довѣде. Чи а нȣ фи фост Кȣманїй де ȣн сѫнџе кȣ Пацинацителе нимене нȣ поате ведѝ, ва де ѿвѣще кред ꙟвъцацїй, къ ачѣсте доаѡ нѣмȣри аȣ фост де ȣн сѫнџе. Фїинд даръ Пацинацителе Рѡмѫни, ши Кȣманїй тръбȣе съ крѣдем, къ аȣ фост Рѡмѫни. Ниче нȣ алцїй, фъръ ȣнȣл динтръ нѣмȣриле Пацинацителѡр аȣ фост Кȣманїй. Пре карїй дела ѿ врѣме ꙟлок де Пацинаците аȣ ꙟчепȣт ай кїемà Кȣмани.

Де ачїѧ фȣ, къ Рѡмѫнїй чей де престе Дȣнъре атȣнчй, кѫнд саȣ скȣлат Кȣманїй кȣ ѡасте асȣпра Гречилѡр, ѥй ꙟй повъцȣиръ пре Кȣманй, ка пре ай съй фрацй, ши кȣ карїй се ꙟцелеџѣ ꙟ лимба чѣ Рѡмѫнѣскъ, ка кȣрѫнд ши фъръ примеждїе съ трѣкъ стрѫмтȣриле мȣнцилѡр, кȣм скрїе Анна Комнина Картѣ ї. в)

Даръ де ȣнде фȣ нъскȣт нȣмеле ачела Кȣмани? Нȣ ѥ ꙟдоялъ, къ Рѡмѫнїй прекȣм астъзй, аша ши май де мȣлт саȣ кїемат пре сине, Рѡмѫни, адекъ Рѡмани. Дин нȣмеле Рѡмани, ка съсе факъ Кȣманй, нȣ аȣ фост алта де липсъ, фъръ слова Лътинѣскъ R. съ се мȣте ꙟ слова Гречѣскъ К. каре фоарте маре асемънаре аȣ ꙟтръ сине. Де ачїѧ ѥсте, къ прекȣм ши астъзй Рѡмѫнїй се зик ши Рѡмѫни ши Рȣмѫни, ши май де мȣлт саȣ зис ши Рѡмани ши Рȣмани (§. а.); аши ши Кȣманїй се афлъ ла скрїиторй кїемацй ши Комани ши Кȣмани. Де ȣнде прѣ асѣмене адевъратȣй ѥсте, къ нȣмеле Кȣмани ѥсте нъскȣт дин нȣмеле Рѡмѫни, адекъ Рѡмани. Ши ачѣѧ съ щїе, къ Гречїй дин мѫнїѧ, къ ла апȣс саȣ фъкȣт ꙟпърат престе ꙟпъратȣл чел дела Цариград (каре саȣ ꙟтѫмплат кȣ мȣлт май наинте де асе аȣзй нȣмеле Кȣманилѡр ноцри ꙟ кърциле скрїиторилѡр Гречещй)

ниче

в) Τῶν γοῦν Κομάνων διὰ Βλάχων τὰς τῶν Κλεισουρῶν ἀτραποὺς μεμαθηκότων καὶ οὕτω τὸν ζυγὸν ῥαδίως διεληλυθότων. Caeterum Comani ducibus usi Blachis ad angustiorum perplexorumque callium flexus explicandos facile jugum transgressi. *Anna Comnena* Lib. 10.

ни́че пре Рꙍма́нїи лъкꙋито́рїи Рꙍ́мей ве́кй кꙋ дешартъ ши кꙋ непꙋтинчо́асъ мѫндрі́е нꙋ врѣꙋ съй кїаме Рꙍма́ни, нꙋ́май шїе ꙟшй даꙋ ачел стрълꙋчи́т нꙋ́ме фꙋрѫ́ндꙋл дела Рꙍма́ни. Де́чи, аꙋѕи́нд е́й пре Кома́ни, къ се кїамъ пре сине Рꙍма́ни, скимбѫ́нд ѡ сло́въ, кꙋ́м ам ꙟсъмна́т май сꙋс, ни иꙋ лъса́т скри́шй ꙟ кърциле лѡр, Кома́ни, ши дела Гре́чй апо́й аꙋ лꙋа́т ши алте нꙋ́мѣрй ай нꙋмѝ Кома́ни, ши Кꙋма́ни; ба ши ꙟсꙋшй Кꙋма́нїй, вѣзѫ́нд акꙋ́ма, къ лꙋмѣ тоатъ ꙟй кїамъ Кꙋма́ни; май тѫрзі́ꙋ аꙋ лꙋа́т ши е́й аша̀ асе кїема̀.

По́ате ши де аколѡ̀ съ фѝ и́звора́т нꙋ́меле Кома́нилѡр, къ доаръ При́нципꙋл че́л дин тѫю кѫнд саꙋ ꙟпърци́т Ги́нта Рꙍмѫ́нилѡр ꙟ май мꙋ́лте До́мнїй саꙋ нѣ́мꙋрй, саꙋ кꙋ приле́жꙋл алтей ꙟпърцири дꙋпъ чѣ дин тѫю ꙟтѫмпла́тъ, саꙋ кїема́т Ко́ман, прекꙋ́м ши астъѕй сѫнт ꙟтръ Рꙍмѫ́нй, ка́рїй се кїамъ Ко́ман, ши Комъне́л. Ши прекꙋ́м При́нципꙋл че́л дин тѫю ал лѡр саꙋ кїема́т Ко́ман, аша̀ ши е́й дꙋпъ ачѣ саꙋ нꙋми́т Кома́ни, спре асе дескли́нѝ де алте нѣ́мꙋрй Рꙍмѫне́щй.

Афа́ръ де ачѣ, ла Пли́нїꙋс ꙟ Исто́рїа фи́рей, Ка́ртѣ г. Нꙋ́мърꙋл д. се поменѣ́ще оу́н ѡ́ра́ш дин Кампа́нїа ꙟ цѣ́ра Італїенѣ́скъ, анꙋ́ме, Кꙋ́ме (Cumæ). Лъкꙋито́рїи ѡра́шꙋлꙋй ачелꙋѫ дела нꙋ́меле ѡра́шꙋлꙋй се ѕичѣ, кꙋм се вѣде ла Ли́вїꙋс, Картѣ и. Кꙋма́ни. а) Де́спре аче́лашй ѡра́ш Ли́вїꙋс ши ꙟ Ка́ртѣ д. кап мд. ши ꙟ Ка́ртѣ в. кап ка. гръѫще. б) Де́чй по́ате нѣ́мꙋл аче́ла динтръ Рꙍмѫ́ни, ка́реле саꙋ ѕи́с Кꙋма́ни, аꙋ фост Коло́нїе адꙋ́съ ꙟ Да́кїа дин май сꙋс ѕи́сꙋл ѡра́ш Кꙋме, пре кꙋ́м ши Неа́полꙋл, дꙋпъ кꙋ́м ꙟсамнъ Іѡа́ннес Дꙋїа́цїꙋс ꙟ но́те ла кап ка. а Кърце́й в. алꙋй Ли́вїꙋс, аꙋ фост Коло́нїе де а Кꙋма́нилѡр. в)

Де

а) Cumani ab Chalcide Euboica originem trahunt. *T. Livius.* Lib. 8.
Cumanos, Suessulanosque ejusdem juris conditionisque cujus Capuam esse placuit. *T. Livius.* Lib. 8. cap. 14.

б) Eodem anno a Campanis Cumae, quam Graeci tum urbem tenebant, capiuntur. *Idem* Lib. 4. cap. 44.
Insignis hic annus est nuncio Tarquinii mortis. Mortuus est Cumis. *Idem* Lib. 2. cap. 21.

в) Cumanorum colonia Neapolis fuit, a qua nunc sinus Neapolitanus, qui olim Cumanus. *Ioannes Dujatius*, in Notis ad cap. 21. Lib. 2. Titi Livii.

де оўнде ши дȣ́пъ че а̂ȣ вени́т ꙟ Да́кіа, ли саȣ помени́т нȣ́меле ꙟтрѫ Рωма́ни, къ сѫнт Кȣма́ни: ӑдекъ вени́цй де ла Кȣ́ме. Ши ӑстъзй ѥ̆сте ѡ̂бичѣ́ю ꙟтрѫ Рωмѫ́ни, ка лъкȣитóрій чѣ́й вѣ́кй съ кіа́ме пре лъкȣитó-рій чѣ́й нóй дȣ́пъ ӑпе, ши дȣ́пъ лóкȣриле а̂чѣ́ле де оўнде а̂ȣ вени́т: Тѫрновѣ́н, Кѫмпѣ́н, Мȣръшѣ́н, Мъргинѣ́н, кѫт, дȣ́пъ мóартѣ чѣ-лωр че а̂ȣ вени́т ꙟтѫ́ю, пре оўрмъ непóцій лωр пъръсѫ́нд порéкла, кȣ ка́рѣ а̂ȣ вени́т мóшій лωр, ꙟ̆сȣшй ꙟ̆къ пре си́не се кіа́мъ дȣ́пъ нȣ́-меле чѣл нóȣ а̂чі́ѧ дат мóшилωр съй. Ши поа́те а̂чѣ́ѧ а̂ȣ фост при-чи́на де саȣ ꙟпърци́т Рωмѫ́ній, прекȣ́м скріе Константин Порфиро-гéнитȣл де Рωмѫ́ни сȣ́пт нȣ́меле Пацинаци́телωр, ꙟ май мȣ́лте ра́мȣрй саȣ нѣ́мȣрй, дин ка́ре фіеще ка́реле и̂ѣм а̂вѣ̀ Принципȣл съȣ. Ӑдекъ, чѣ́й че ѥ̂ра̀ динтрȣ́нȣл ши а̂чѣ́лашй ци́нȣт а̂л І̂та́лїей май та́ре тръџѣ̀ ла ѡ̂ла́лтъ, ши се юбѣ̀ ꙟтръ си́не пéнтрȣ помени́рѣ къ стръмóшій лωр динтрȣ а̂чѣ́лашй цинȣ́т а̂ȣ вени́т ꙟ Да́кіа, де кȣм юбѣ̀ пре чѣ́ѧ ла́лцй, мъка́р къ тóцй де оўн сѫ́нџе ши де ѡ̂ ли́мбъ ѥ̂ра̀. Де а̂колѡ̀ кȣ врѣ́ме саȣ ꙟпърци́т Рωмѫ́ній ꙟ Да́кіа ꙟтрȣ а̂тѫ́тѣ пъ́рцй, ши [До-мні́й, кѫ́те цинȣ́тȣрй ӑȣ фост а̂чѣ́ле а̂ле І̂та́лїей, де оўнде вени́се стръмóшій лωр. Ши а̂чѣ́стъ ꙟпърци́ре ꙟ мȣ́лте домні́й, ка́рѣ а̂ȣ фъкȣ́т ка съ нȣ фіе Рωмѫ́ній тóцй сȣ́пт оўн кап, а̂ȣ причинȣ́ит пре оўрмъ Рωмѫ́нилωр слъбичȣ́нѣ чѣ ма́ре. Съ фѝ фост Рωмѫ́ній тóцй оўни́цй сȣ́пт оўн кап, нȣ крéд ѥ̆ȣ, къ а̂р фѝ вени́т врѣ́ме съсе дѣ̀ ѥ̂й ꙟвѝншй Тȣ́рчилωр, де ѡ̆аръ че ши а̂ша̀ ꙟпърци́цй ꙟ̆къ мȣ́лтъ врѣ́-ме а̂ȣ ꙟдръзни́т а̂ цинѣ̀ ръсбóю кȣ Тȣ́рчій, ка фóарте пȣци́ни Рω-мѫ́ни а̂сȣ́пра а̂ ненȣмъра́те глóате де Тȣ́рчй, а̂сѣ́менѣ минȣ́ней [бирȣ-инце а̂ȣ фъкȣ́т. Вѣзй май сȣс кап е҃. §. е҃. ши §. ѕ҃.

Рогéрїȣс ꙟ І̂стóрїѧ пéнтрȣ пȣстіи́рѣ чѣ прин Тъта́рй ꙟ цѣ́ра Оўнгȣрѣ́скъ фъкȣ́тъ, кап ді҃. скріе, къ Оўнгȣрій се плѫнџѣ̀, зикѫ́нд, кȣ́м къ Кȣтѣ́н Кра́юл Кȣма́нилωр, пéнтрȣ а̂чѣ́ѧ а̂ȣ вени́т кȣ Кȣма́ній съй, ши саȣ а̂шеза́т ꙟ цѣ́ра Оўнгȣрѣ́скъ, ка съ ꙟвѣ́це токмѣ́леле

цъ́рей,

цѣрей, ши съ́ші фа́къ шїе кꙋноскꙋ́тъ лі́мба, ка̀ а̂по́й кꙋ Рꙋ́шїй съсе ско́але а̂сꙋ́пра Оўнгꙋрилѡр. а) Ѡ҆́рй а̂ꙋ а̂целе́с а̂чѝ Роге́рїꙋс прин лі́мбъ нѣ́мꙋл Оўнгꙋре́ск (къ де мꙋ́лте ѡ҆́рй нѣ́мꙋриле се зик лі́мби), ѡ҆́рй лі́мба лѡр, а̂чѣ́ѧ оўрмѣ́зъ кїа́р, къ Кꙋтѣ́н майна́йнте де а̂ венѝ а̂ цѣ́ра Оўнгꙋрѣ́скъ нꙋ а̂ꙋ щїꙋ́т лі́мба Оўнгꙋрѣ́скъ. А҆пъ кꙋ чꙋ́рꙋ да́ръ ка́ръ Пра́й, кѫ́нд а̂ Дисерта́цїа ѕ҃. а̂ а̂нна́леле Хꙋ́нилѡр, А҆́варилѡр ши а̂ Оўнгꙋрилѡр се невоѫ́ще а̂ а̂ръта̀, къ а҆́ши фа́че кꙋноскꙋ́тъ лі́мба Оўнгꙋрѣ́скъ, а̂съмнѣ́зъ, къ Кꙋтѣ́н а̂ꙋ щїꙋ́т Оўнгꙋрѣ́ще, пе́нтрꙋ къ ши лі́мба Кꙋма́нилѡр ѥ҆ра̀ Оўнгꙋрѣ́скъ, нꙋ́май кꙋ дїале́кта се десклинѣ̀, ши а̂ша̀ нꙋ́май дїале́кта, а̂кѫ́т се десклинѣ̀ де лі́мба Кꙋма́нилѡр чѣ а̂то́кма Оўнгꙋрѣ́скъ, тръбꙋѧ̀ съ́ші фа́къ кꙋноскꙋ́тъ. А҆ фа́че оўнеле тѫлкꙋрй ка а̂чѣ́сте, ѩ҆́сте а̂ а̂кі́де ѡ҆кїй де бꙋ́нъ воѧ та, ка съ нꙋ ве́зй лꙋмі́на со́арелꙋй чѣ де а̂мїа́зъ зй.

Май а̂колѡ̀ се сѫргꙋѫ́ще лъꙋда́тꙋл Пра́й а̂ а̂ръта̀, къ лі́мба Кꙋма́нилѡр а̂ꙋ фо́ст Оўнгꙋрѣ́скъ, кꙋ а́чѣѧ а̂тѫ́ю, къ Кꙋтѣ́н, а̂вїѧ̀ трекѫ́нд оўн а̂н де́ла вені́рѣ Кꙋма́нилѡр а̂ цѣ́ра Оўнгꙋрѣ́скъ кꙋ мꙋ́лцй а̂й съй фꙋ̀ ботеза́т; ши нꙋ ѩ҆́сте а̂ крѣ́де съсе фѝ ботеза́т а̂на́йнте де а̂ а̂въца̀ та́йнеле креди́нцей: ѩ҆́ръ де́ла чи́не лѣ́р фѝ а̂въца́т а̂тꙋ́нчѣ фъ́ръ де́ла Оўнгꙋрй? Ка́рѣ нещїи́нд Кꙋтѣ́н, ши чѣ́ѧ ла́лцй Кꙋма́нй че саꙋ ботеза́т, нꙋ се пꙋтѣ̀ а̂плинѝ. А҆доа́ѡ, Бе́ла а̂ па́тра Кра́юл Оўнгꙋрилѡр де ѡ҆́бще прїимѣ̀ ла сине пре Кꙋма́нй, ворбѣ̀ кꙋ дѫншїй претенѣ́ще, кѫт ди́нтрꙋ а̂чѣ́ѧ май вѫрто́с а̂ꙋ лꙋа́т Оўнгꙋрїй причи́нъ де оўрџїе а̂сꙋ́пра Кра́юлꙋй. Роге́рїꙋс нꙋ спꙋ́не нєми́ка де а̂чѣ́ѧ, къ доа́ръ сар фѝ а̂тръбꙋинца́т Кра́юл кꙋ тълма́ч спре а̂се а̂целѣ́џе кꙋ Кꙋма́-

a) Quod *Cumani* societatem contraxissent cum Rhutenis, ut simul contra Hungaros, a quibus multa mala perceperant, et saepius destructi fuissent, dimicarent: et propter hoc, plus quam per annum, eos praedictus Kuthen cum suis praevenerat, ut conditiones terrae addisceret, et linguam faceret sibi notam; et cum introitum illorum perciperet, pugnam inciperet contra Regem etc. *Rogerius*, de Destructione Hungariae per Tartaros facta. cap 14.

Кȣманїй, ѩръ кѫнд гръѧше де Тътари ꙟратъ, къ сaȣ ꙟтребȣинцат кȣ тълмач. Ѧтрѣѧ, ꙟсȣши Кȣтѣн фїинд ꙟ принсоаре ꙟ Пещїа, кѫнд аȣ- ѕи стригарѣ нородȣлȣй, кареле пофтѣ оучидерѣ лȣй Кȣтѣн, ѕисе, къ нȣ ва мѣрџе ла Краюл, де нȣ ва тримите Краюл ѡамени ка ачѣѧ, карїй съл апере де тȣрбарѣ нородȣлȣй. Лѫнгъ ачѣсте, ꙟ патра, Краюл ꙟй прїимѣ пре Кȣмани ши ꙟ сфат, ши ꙟй ꙟтреба оунȣ кѫте оунȣ, че ли се паре ꙟ лȣкрȣ деспре кареле се сфътȣѧ, каре ꙟ- требаре аша исе паре лȣй Прай, къ нȣ се фъчѣ пре времиле ачѣле, фъръ ꙟ лимба оунгȣрѣскъ. Пре оурмъ ѡаре кареле Павлȣс кълȣгър, де нѣм оунгȣр, кȣ алцїй ѡаре кѫци дȣкѫндȣсе ꙟ Молдова, кȣ мȣлт майнаинте де асе ашеѕа Кȣманїй ꙟ цѣра Оунгȣрѣскъ, пре дой Принципй дин нѣмȣл Кȣманилѡр кȣ тоатъ фамилїа ѩȣ ꙟторс ꙟ скȣртъ време ла крединца чѣ крещинѣскъ, динтръ карїй чел май де пре оурмъ кȣ нȣмеле Бѣмброх, кȣм ꙟратъ Ѳигисмȣндȣс Феррарїȣс, ꙟ- вȣ нънаш ла ботеѕ пре Краюл Ѧндреас ал доиле. Кȣ ꙟнебое се поате крѣде съ фи фъкȣт ачѣѧ Павлȣс фъръ де а щи лимба Кȣманилѡр, карѣ съ ѡ фи ꙟвъцат ѣл майнаинте кȣ невоинца са, ниче нȣ аȣ скрис нимене, ниче нȣ ѩсте асѣмене адевърȣлȣй. Динтрȣ ачѣсте до- вѣде се плѣкъ Прай а крѣде, къ лимба Оунгȣрилѡр ши а Кȣманилѡр оуна ши ачѣѧши лимбъ аȣ фост ꙟтрȣ ꙟчепȣт, нȣмай кȣ дїалекта дескилинитъ.

Чи прѣлесне ѩсте ръспȣнсȣл ла тоате ачѣсте. Ши ꙟтѫю: чине ва сокоти пре Краюл Кȣтѣн, ши пре оунїй алцїй динтръ Кȣманй, съ фи фост кȣ капете аша гроасе ши тѫмпици ла минте, кѫт ꙟтрȣн ан съ нȣ поатъ, пȣнѫнд невоинцъ, ꙟвъца атѫта дин лимба чѣ оун- гȣрѣскъ, кѫт ꙟтрȣ ачѣѧши лимбъ аȣѕинд тѫлкȣирѣ тайнелѡр кре- динцей, съ нȣ ꙟвѣце атѫта дин крединцъ, пре кѫт авѣ ѥй липсъ, ка съ поатъ прїими ботеѕȣл, кѫнд оун Рѡмѫн, кътанъ проастъ, мъкар къ майнаинте немика нȣ аȣ щїȣт дин лимба оунгȣрѣскъ, де

ва фи оун ан ↑трꙋн регемент де Оунгꙋри, нꙋмай дин аꙋзит, фъръ де алтъ невоинцъ, ↑вацъ атѫта Оунгꙋреще, кѫт ↑цълеџе пре Оунгꙋри, ши ел грьинд оунгꙋреще ѥсте ↑цълес де Оунгꙋри? Кѫте пилде авем ши акꙋм, кѫт де алте нѣмꙋри бърбаци ↑вацъ ↑трꙋн ан бинишор оунгꙋреще. Дечи ши Кꙋманїи ачеѧ аꙋ пꙋтꙋт съ ↑вецe ↑трꙋн ан атѫта дин лимба Оунгꙋрѣскъ, кѫт ↑ лимба Оунгꙋрѣскъ съ аꙋдъ ↑вьцътꙋра чѣ де липсъ спре апрїими ботезꙋл; ↑ лимба оунгꙋрѣскъ съ гръѫскъ ↑ сфат, ши кꙋ Краюл, фъръ де тълмач, фъръ доаръ оуне ѡри деспре оунеле кꙋвинте аꙋ авꙋт липсъ де тълмач. Ши пентрꙋ ачѣѧ Рогерїꙋс нꙋ поменѣще де тълмач, къ де ѡаръ че Кꙋманїи гръѧ акꙋм Оунгꙋреще, пентрꙋ оунеле нꙋмай кꙋвинте, каре се тѫлкꙋѧ прин тълмач, нꙋ ера де липсъ съ скрїе Рогерїꙋс, къ Кꙋманїи аꙋ грьит прин тълмач. Ѧръ Кꙋтѣн кѫнд ера ↑ принсоаре, токма немика съ нꙋ фи щїꙋт оунгꙋреще, аꙋ, аꙋзѫнд ел стригарѣ породꙋлꙋи афаръ нꙋ пꙋтѣ съ ↑трѣбе Кꙋмънѣще пре оунꙋл кареле щїѧ ши лимба чѣ Оунгꙋрѣскъ, ши чѣ Кꙋмънѣскъ, че ѥсте ачѣѧ? ши тѫлкꙋиндꙋсе, къ породꙋл пофтѣще оучидерѣ лꙋи, съ ръспꙋндъ ѧръши прин тълмач, къ ел нꙋ ва мѣрџе ла Краю, де нꙋ ва тримите Краюл ѡамени де аша, карїи съл апере де тꙋрбарѣ породꙋлꙋи? Къ ачѣѧ че зиче Прай, къ нꙋ ера ↑тръ Оунгꙋри, карїи съ фи ↑вьцат лимба Кꙋмънѣскъ, ѥсте прѣ апꙋс агѫнди де Оунгꙋрїи де атꙋнчи. Еꙋ кред къ ши атꙋнчи ера ↑тръ Оунгꙋри де ачѣѧ, карїи щїѧ лимба вечинелѡр нѣмꙋри. Ѧпои, ка съсе ↑вецe Кꙋманїи тайнеле крединцей спре а прїими Сфѫнтꙋл Ботез, аꙋ липсѣ ↑тѫю съ ↑вецe лимба чѣ Оунгꙋрѣскъ? Аꙋ нꙋ пꙋтѣ еи съ ↑вецe ачѣле ↑ лимба Ромѫнѣскъ карѣ ера ши а лѡр лимбъ, съсе ↑вецe, зисеи, саꙋ прин Ромѫни, карїи ши атꙋнчи ера мꙋлци фоарте ↑ цѣра Оунгꙋрѣскъ, саꙋ ши прин Оунгꙋри ↑ лимба Ромѫнѣскъ? Къ, прекꙋм астъзи ненꙋмъраци сѫнт Оунгꙋрїи карїи щїꙋ лимба чѣ Ромѫнѣскъ, аша ши атꙋнчи нꙋ пꙋцини, кред еꙋ, къ аꙋ

Е е фост

фост ꙟтрѫ Оу҆нгꙋрїи, ка́рїи грѫꙟ Рѡмѫнѣ́ще. Ꙟкѫт є҆ пе́нтрꙋ Па́ꙋлꙋс кѫлѹ́гѫрꙋл, то́кма сѫ нꙋ фѝ щі́ꙋт є҆л Рꙋмѫнѣ́ще, а҆декѫ Рѡмѫнѣ́ще немн́ка, прекꙋ́м нꙋ оу҆нꙋл нꙋмай а҆ꙋ фост ꙟцѣ́ра Оу҆нгꙋрѣ́скѫ є҆пиꙁко́п, ка́реле нещі́инд лимба оу҆нгꙋрѣ́скѫ кꙋ тѫлма́ч пропоѣдꙋѧ҆ Оу҆нгꙋрилѡр кꙋвѫ́нтꙋл лꙋй Дꙋмнеꙁе́ꙋ; шѝ ꙟ ꙁи́леле но́астре ꙟкѫ саꙋ а҆фла́т кѫ́те оу҆н Кѫлꙋ́гѫр Префе́кт а҆л Мисїона́рилѡр Пап́истѫше́щи дин Молдо́ва, ка́реле саꙋ немн́ка, саꙋ прѣ́пꙋци́н а҆ꙋ щі́ꙋт Рѡмѫнѣ́ще, ба кѫнд мерг ꙟтѫ́ю ла Молдо́ва де ѡ҆́бще немн́ка нꙋ щі́ꙋ Рѡмѫнѣ́ще, то́кма сѫ нꙋ фѝ щі́ꙋт, ꙁисе́й, Па́ꙋлꙋс немн́ка Рꙋмѫнѣ́ще, ꙟкѫ пꙋтѣ̀ сѫ ꙟто́аркѫ ла кредин́цѫ пре ꙁи́шїи Принци́пи кꙋ а҆жꙋто́рюл че́лѡр че а҆ꙋ мерс кꙋ дѫнсꙋ́л ла Молдо́ва. Ди́нтрѫ ка́рїи, чи́не по́ате сѫ ꙁи́кѫ, кѫ ничи́ оу҆нꙋл нꙋ а҆ꙋ щі́ꙋт Рѡмѫнѣ́ще, ба є҆ꙋ кред, кѫ оу҆нїи вѡр фѝ фост шѝ Рѡмѫ́нїй де нѣм. Рѫмѫ́не ꙟкїѧ́т, кѫ Кꙋма́нїй нꙋ сѫнт Оу҆нгꙋрй, чѝ Рѡмѫ́нй.

Ди́нтрꙋ а҆че́сте ли́мпеде се вѣ́де нестаторничі́ѧ довѣдей лꙋй Є҆дер, ка́реле ꙟ Нотеле Исто́рико-Кри́тике ла Сꙋ́плика Рѡмѫнилѡр, нꙋ́мѫрꙋ, ..., пе́нтрꙋ ка сѫ а҆деверѣ́ꙁе, кѫ Рѡмѫ́нїй ꙟ Сꙋ́та а҆трей спрѫꙁѣ́чѣ а҆ꙋ вени́т де пре́сте Дꙋ́нѫре ꙟ Да́кїа, ꙁи́че, кѫ ꙟ ꙁи́леле лꙋй Пе́трꙋ шѝ А҆са́н фра́цилѡр при́нципи а҆ Рѡмѫ́нилѡр че́лѡр дела Мꙋ́нтеле Є҆мꙋ, кѫнд а҆декѫ а҆че́щѣ кꙋ че́ѧ ла́лци Рѡмѫ́ни де а҆коло́ши саꙋ скꙋла́т а҆сꙋ́пра ꙟпѫра́тꙋлꙋй Грече́ск Исаа́кїе А҆нгел ка сѫсе скоа́тѫ шѝ пре си́не, шѝ пре Бꙋ́лгари де сꙋ́пт стѫпѫни́рѣ грече́аскѫ, де а҆р фѝ фост Рѡмѫ́нїй стѫпѫ́ни ꙟ Да́кїа; лѫꙋда́цїи при́нципи Рѡмѫ́ни нꙋ а҆р фѝ фѫкꙋ́т легѫ́тѫрѫ кꙋ Бꙋ́лгарїи, шѝ нꙋ Кꙋма́нїи лѫкꙋито́рїи Цѫ́рей Рѡмѫне́щи шѝ а҆ Молдо́вей спре а҆ю́та пре Гре́чи, чѝ май вѫрто́с кꙋ нѣ́мꙋл сѫꙋ, а҆декѫ кꙋ Рѡмѫ́нїи че́й дин Да́кїа са́р фѝ ꙟсоци́т а҆сꙋ́пра Гре́чилѡр.

Сѫ фѝ фѫкꙋ́т лѫꙋда́цїи фра́ци При́нципи лѫгѫтꙋ́рѫ кꙋ Бꙋ́лгарїи, нꙋ чети́м нікѫи́рй, фѫрѫ дꙋ́пѫ че а҆ꙋ ꙟви́нс Рѡмѫ́нїи пре Гре́чи, шѝ шѣ́ꙋ фѫкꙋ́т ꙟпѫрѫцїе шѝ дин коло̀ де Дꙋ́нѫре, ка́рѣ а҆ꙋ векꙋи́т пѫнѫ

ла венирѣ Ту́рчилѡр, Бу́лгарїй фу́ръ су́пꙋшй ꙟпъратꙋлꙋй Асан, шѝ ка нище сꙋпꙋшй ѡсте ꙟ кре́ꙋле, къ ау дат ажꙋто́рїй ꙟпъра́тꙋлꙋй лѡр. Кꙋ Кꙋма́нїй де ау фъку́т ачѣ легъту́ръ, ка дѫншїй Кꙋма́нїй съ ле дѣ ажꙋто́рїю асꙋ́пра Гре́чилѡр; аꙋ фъку́т легъту́ръ кꙋ фра́цїй съй, де ѡаръ че Кꙋма́нїй, кꙋм въдим май сꙋс, аꙋ фост Рѡмѫ́ний. Дрепт Рѡмѫ́нїй чей дин Ардѣл шѝ чей дин Бъна́т, нꙋ скрїе Ники́та съ фѝ дат ажꙋто́рїй Рѡмѫ́нилѡр че́лѡр дела мꙋ́нтеле Ѣмꙋ асꙋ́пра Гре́чилѡр. Чѝ, прічи́на, къчи́ ачещѣ нꙋ аꙋ дат аръта́тꙋл ажꙋто́рїю, ѥ, къ ꙟпъра́тꙋл Гре́чилѡр Исаа́кїе Ѓнгел аꙋ фост ӂи́нере лꙋй Бе́ла алтре́илѣ Кра́юлꙋй Оу́нгꙋрилѡр; шѝ Рѡмѫ́нїй, атъ́та чей дин Ардѣл, прекꙋ́м шѝ чей дин Бъна́т ѥра́ сꙋпꙋ́шй Кра́юлꙋй Оу́нга́рїей, ка́реле некꙋ́м съй ла́съ пре зи́шїй Рѡмѫ́ний а да ажꙋто́рїй асꙋ́пра Гре́чилѡр, чѝ шѝ ѥл аꙋ трими́се ѡ́асте де ажꙋто́рїю Гре́чилѡр асꙋ́пра Рѡмѫ́нилѡр че́лѡр дела мꙋ́нтеле Ѣмꙋ, дꙋ́пъ кꙋм Ники́та Хонїа́т ꙟ Исаа́кїе Ѓнгел Ка́ртѣ а. скрїе, а) мъка́р къ шѝ атꙋ́нча фꙋ бирꙋи́нца а Рѡмѫ́нилѡр.

Асъмнъ́м шѝ ачѣ́ ачѝ, къ оу́нїй кред, къ динтрꙋ ачѣ́, къ оу́нїй дин Скрїито́рїй Грече́щй ꙟй нꙋме́ск пе Кꙋма́ний шѝ пре Пацина́ците Скидай, дꙋ́пъ лѣӂе се поате траӂе оурма́ре, къ ачѣ́ аꙋ фост Хꙋ́ний; шѝ де аколѡ̀, къ аꙋ фост Тꙋ́рчй, адекъ, Оу́нгꙋрй. Чѝ ачѣ́ ни́че кꙋм нꙋ оурмѣзъ; пе́нтрꙋ къ, кꙋм аꙋ ꙟсъмна́т шѝ Стриттерꙋс ꙟ То́мꙋ г. Па́ртѣ. в. ꙟ Сꙋммарїꙋл чел де Пацина́ците, Скрїито́рїй чей Грече́щй май пре тоате нѣ́мꙋриле, чѣ́ле де кътръ мїа́зъ ноа́пте де Гре́чй, ле кїа́мъ Скидай. б) Де оу́нде, фїинд къ де кътръ мїа́зъ но-

а) Πέμψας δὲ καὶ πρὸς τὸν ἐκείνȣ Πενθερὸν τὸν Ῥῆγα τῶν Οὔννων, δι' ἐπικȣ́ρων ᾔτᾶτο σύναρσιν. Ὁ δὲ ἀσμένως ἐπαρκέσειν ἐπένευσε, καὶ διὰ τῆς Βιδύνης ἐκπόμψειν ἴλας συνέθετο στρατιώτιδας. Implorat et soceri sui Hungariae Regis opem: et facile impetrat, ut is se per Bidynam auxiliares turmas missurum polliceatur. *Nicaetas Choniates* in Isaacio Angelo, Lib. I.

б) Caeterum ut omnibus fere gentibus barbaris, quae Graecis a septemtrionibus oppositae fuerunt, ita his etiam Patzinacis *Scytharum* nomen ab a. C. 970. inde pas-

апте є̂ра̀ май мȣ́лте десклини́те нѣ́мȣрй; де скрі́ȣ лъȣда́цїй Скрїи-то́рй де ѿ̆аре ка́реле нѣм, къ а̂ȣ фост Ски́ѳй, нȣ Ꙟда́тъ оу̑рмѣ́ꙁъ, къ а̂ȣ фост Хȣ́нй, саȣ Тȣ́рчй.

Шѝ а̂чѣ́ѧ Ꙟсъмнъ́м, къ ла Стриттѐрȣс Ꙟ То́мȣл г҃. Па́ртѣ в҃. §. л҃ѳ. ла ӑнȣл 1327. се ӑфлъ мъртȣриси́т, кȣм кЪ Ꙟпъра́тȣл Андрони́к чел бътрѫ́н а̂ȣ тримѝс май до́аѡ мі́й де Кȣма́нй Ꙟ ӥꙁгони́ре ла ӥсолеле (ѿстра́веле) Ле́мнȣ, Ѳа́сȣ, шѝ Ле́сбȣ.

§. а҃ї.

Ꙟ Биссе́нй.

Гєѡ́ргїȣс Пра́й Ꙟ Дисерта́ціа а̂ шѣ́птѣ Ꙟ а̂нна́леле Хȣ́нилѡр, Ӑва-рилѡр шѝ а̂ Оу̑нгȣрилѡр, §. ї. а̂дȣ́че а̂ми́нте де Биссе́нй, ка́рїй кȣм се а̂ра́тъ дин скрисо́риле Кра́илѡр Оу̑нга́рїей, Ꙟ май мȣ́лте цинȣ́тȣрй а̂ цъ́рей Оу̑нгȣре́щй де демȣ́лт а̂ȣ лъкȣи́т. А̂че́щй Биссе́нй, пре ка́рїй Скрїито́рїй Оу̑нгȣре́щй Ꙟй кїа́мъ шѝ Бе́сси, Ꙟй деѡсебѣ́ще Пра́й де Бе́ссїй, шѝ де Боссина́цїй лȣ́й Лȣдови́кȣс Тȣ́беро шѝ а̂лȣ́й Бонфи́нїȣс. Пе́нтрȣ къ а̂че́щѣ а̂ȣ фост де ви́цъ Словенѣ́скъ, ӥ̆аръ дин проти́въ пре чѣ́ѧ, бѫрто́с бъдѣ́ще Пра́й, а̂ фѝ фост де ѡ̂ ви́цъ кȣ Пацинаци́теле. Ӥ̆аръ Ꙟчепȣ́тȣл нȣ́мелȣй лѡр а̂шѧ̀ Ꙟл деско́пере. Пре Пацинаци́те Рȣ́шїй ӥ̂аȣ кїема́т Печени́гй, Лȣитпра́ндȣс Пицина́це, Дитма́рȣс Мерсбȣрге́нсис кȣ Єгеха́рдȣс Пецини́гй, шѝ Пецена́те, ӥ̆аръ ӑлцїй Ꙟй нȣме́ск Пице́нй, дин а̂че́ст нȣ́ме де пре оу̑рмъ а̂ȣ пȣтȣ́т ле́сне съсе на́скъ нȣ́меле Бис-се́нй. Ка́ре лȣ́крȣ дин Ли́мба чѣ Немца́скъ, шѝ дин чѣ фрѫнча́скъ се вѣ́де а̂ се фѝ оу̑рꙁи́т. Пе́нтрȣ кЪ Не́мцїй П. саȣ Р. лътине́ск Ꙟл

ръспȣ́-

---

passim tribuunt Scriptores Byzantini, et Anna Comnena quidem, ubi de Scythis loquitur, fere semper Patzinacas in mente habuit; sed apud alios quosdam vagum istud nomen fecit, ut locis nonnullis, Patzinacae, aut alia gens, - - intelligi debeant, plane incertum sit. *Stritterus* Tom. 3. Parte 2. in Summario de Patzinacis.

ръспȣ́нд, Б. ꙗ̆ръ фрѫ́нчїй, се, лътине́ск ꙟл ръспȣ́нд се (se); ӑшӑ̀ дин Пиче́ний ръмѫ́не Бисе́ний.

Лъȣда́тȣл Прай динтрȣ ӑчѣ̂ пъре́ре, къ Пацинаци́теле шѝ Кȣма́нїй ӑȣ фост Оȣ̆нгȣрй, шѝ пре Биссе́ни ꙟй фа́че ӑ фѝ фост Оȣ̆нгȣрй. Чѝ кȣ ꙟдестȣла́те довѣ́де ӑдевери́нд ной май сȣс, кȣм къ шѝ Пацинаци́теле, шѝ Кȣма́нїй ӑȣ фост Рѡмѫ́ни; оȣ̂рмѣ́ѕъ, къ шѝ Биссе́нїй, нȣ Оȣ̆нгȣрй, чѝ Рѡмѫ́ни сȣпт нȣ́ме де Биссе́ни ӑȣ фост. Ꙟче ло́кȣрй ӑȣ фост ӑшеѕа́ций кȣ лъкȣи́нца Рѡмѫ́нїй ӑче́щѣ, шѝ че ѿамений стрълȣчи́ций ӑȣ фост ди́нтръ дѫ́ншїй, ꙟ цѣ́ра Оȣ̂нгȣрѣ́скъ, веѕй Прай ла ло́кȣл май сȣс ꙟсъмна́т.

Ꙟсъмнъ́м шѝ ӑчѣ́ѧ, къ де́ла Рѡмѫ́нїй ӑче́ѧ че се кїемӑ̀ Биссе́ни, шѝ ꙟй ӑшеѕа́ѕе Зȣ́лта, кȣм скрїе Нота́рїȣл лȣй Бе́ла, кап нз҃. дин коло̀ де Мȣшȣ́н пе́нтрȣ ӑпъра́рѣ ꙟпъръцїей Оȣ̆нгȣре́щй а) дела ӑче́ѧ Рѡмѫ́ни, ѕисе́й, ꙗ̆сте, де Слова́кїй пънъ ӑстъѕй ӑȣ ӑче́ла порт, ка́ре ꙟл цин Рѡмѫ́нїй чей про́щй дин Ардѣ́л, ка шѝ кѫнтъ́риле лѡр май ӑсѣ́менѣ сѫнт кȣ ӑ Рѡмѫнилѡр че́лѡр про́щй дин Ардѣ́л, шѝ ӑ̆лте мȣ́лте ѡ̂бичѣ́юрй ӑȣ ꙟто́кма. Ꙟсъ Рѡмѫ́нїй ӑче́ѧ, прекȣ́м шѝ пре ӑйрѣ саȣ ꙟтѫмпла́т оȣ̆нѡр Рѡмѫ́ний, шаȣ оȣйта́т ли́мба са, шѝ ӑкȣм гръе́ск ка Слова́кїй, ни́че нȣ се пот дескли́нѝ де Слова́кй.

Прай ӑколо́шй гръ́ѧще, къ пе́нтрȣ ӑчѣ́ѧ Бе́ла ӑл па́трȣлѣ ӑȣ ӑшеѕа́т пре Кȣма́ни съ лъкȣѧ́скъ де кътръ Ти́са, пе́нтрȣ къ ӑколо̀ лъкȣѧ̀ шѝ Биссе́нїй, де ка́рїй скрїе Нота́рїȣл лȣй Бе́ла ла кап нз҃. къ ꙟ ѕи́леле лȣй То́ѯȣн вени́нд, фȣ́ръ ӑшеѕа́ций пънъ ꙟ Ти́са. Адекъ врȣ̀ Кра́юл Бе́ла пре Кȣма́ний ꙟтръ чей де оȣ̂н сѫ́нџе кȣ дѫ́ншїй Биссе́ни съй ӑшѣ́ѕе. Еȣ ӑда́ȣг шѝ ӑчѣ́ѧ, къ де ꙗ̆сте ӑдевъра́т, къ Биссе́нїй ӑче́ѧ ӑȣ вени́т ди́нтрȣ ӑлт ци́нȣт ла ло́кȣриле чѣ́ле де кътръ Ти́са; шѝ

ѐй

---

a) Et in eodem confinio ultra lutum *Musun*, collocavit etiam *Bissenos* non paucos habitare, pro defensione regni sui, ut ne aliquando in posterum furibundi *Teutonici*, propter injuriam sibi illatam, fines Hungarorum devastare possent. *Notarius Belae*, cap. 57.

є҆́й пе́нтрȣ а҆чѣ́ѧ фꙋ́рѫ а҆шеꙁа́цй а҆коло̀, пе́нтрȣ кѫ а҆коло́шй є҆ра̀ лѫкꙋито́рй ве́кй Рѡмѫ́нїй ꙟтрȣ ꙟпѫрѫцїѧ чѣ ѡ҆́аре кѫнд а҆ лꙋй Менꙋморꙋ́т дела Бихѡ́р. Ꙟсѫ дꙋпѫ вре́ме, то́цй Рѡмѫ́нїй а҆че́й кꙋ тре́й пла́се де нꙋ́ме а҆нꙋми́цй, а҆́декѫ Рѡмѫ́нй, Биссе́нй, Кꙋма́нй, оу҆йтѫндꙋ́шй лн́мба са чѣ Рѡмѫнѣ́скѫ, а҆кꙋ́м грѫе́ск Оу҆нгꙋрѣ́ще.

§. ВІ.

Ꙟ Морла́ки, саȣ Маȣровла́хй.

Лꙋ́чїꙋс, де ре́гно Далма́цїе, Ка́ртѣ 5. кап. є҃. ꙁи́че, кѫ Вла́хїй а҆чѣ́ѧ, ка́рїй лѫкꙋе́ск прин мꙋ́нцїй Цѫ́рей Сѫрбе́щй, а҆ Бо́сней шѝ а҆ Кроа́цїей, мѫка́р кѫ мꙋ́лцй кꙋ пре́ѡтꙋл Дїо́клеа, ка́реле ꙟна́инте де а҆́нꙋл 1200. а҆ȣ скри́с, а҆́й сокоте́ск а҆ фѝ прѫси́лѫ Рѡма́нѫ; то́тꙋшй нꙋ сѫнт Рѡма́нй. Шѝ спре а҆девери́ре, кꙋм кѫ а҆че́ѧ нꙋ сѫнт Рѡмѫ́нй, до́аѡ довѣ́де а҆дꙋ́че ꙟна́инте: оу҆́на, кѫ ꙟ Вла́хїй а҆че́щѣ ни́чй ѡ҆ оу҆́рмѫ нꙋ се а҆́флѫ дин лн́мба чѣ Рѡмѫнѣ́скѫ, а҆́декѫ грѫе́ск нꙋ́май Сѫрбѣ́ще; а҆́лта нꙋ́меле де Влах а҆тꙋ́нчй саȣ кꙋноскꙋ́т ꙟ лѫкꙋито́рїй а҆че́щѣ, а҆́декѫ а҆тꙋ́нчй а҆ȣ ꙟчепꙋ́т а҆ се кїема̀ Вла́хй, кѫнд нꙋ́меле Вла́хилѡр є҆ра̀ а҆местека́т кꙋ Словѣ́нїй, а҆́декѫ кꙋ Бꙋлга́рїй, шѝ кѫнд нꙋ́меле а҆че́ста ꙟсемна̀ пѫсто́рю. Де оу҆́нде а҆се́мене а҆девѫ́рꙋлꙋй є҆́сте, кѫ а҆че́ѧ нꙋ пе́нтрꙋ а҆́лта саȣ нꙋми́т Вла́хй, фѫ́рѫ кѫ є҆ра̀ пѫсто́рй, прекꙋ́м шѝ а҆кꙋ́м; шѝ а҆ша̀ а҆ се ꙁи́че є҆́й Вла́хй, нꙋ є҆́ а҆ се ꙁи́че Рѡмѫ́нй де нѣ́м, чѝ пѫсто́рй. a)

a) Vlahos autem per montes Rasciae, Bosniae, et Croatiae degentes, etiamsi multi Romanorum esse progeniem arbitrantur, et tempore occupatae a Slavis Dalmatiae in montes secessisse, cum presbytero Diocleate autumant; tamen cum nullum Romanae linguae vestigium retineant, nomenque ipsorum innotuerit eo tempore, quo Vlahorum nomen cum ipsis Slavis jam confusum reperiebatur, et pastorem significabat: ideo pastorum nomine censitos fuisse, prout et nunc, vero simile est. Hos Itali *Morlaccos* dicunt, de cujus nominis significatu Presbyter Diocleas, qui ante annum MCC. scripsit, Bulgarorum

Чи кѣ нꙋмеле Влахи сѣ фи ꙟсѣмнат ꙟкѫндва пѣстори, саꙋ Бꙋлгѫрїи сѫсе фи кїемат Влахи, май сꙋс ам арѣтат, кѣ ничи кꙋм нꙋ є адевѣрат. Дрепт Анна Комнина ла локꙋл май сꙋс адꙋс ѕиче, кѣ пре нище номаде адекѣ пѣстори ꙗꙋ кїемат Влахи; чи пентрꙋ ачѣ сѣй фи кїемат пре ачеѧ Влахи, кѣ ера пѣстори, ши нꙋ май вѫртос пентрꙋ ачѣ кѣ ера дин нѣмꙋл Влахилѡр, нимене нꙋ ва ведѣ. Ꙗрѣ де ꙗꙋ кꙋноскꙋт оунїи пре лѣкꙋиторїи ачей дин мꙋнцїи Цѣрей Сѫрбещи, а Босней, ши а Кроацїей ꙟсꙋта адоаѡ спрѣѕѣче, кѣ се кїамѣ Влахи, немика нꙋ ажꙋтѣ пѫрѣрѣ лꙋй Лꙋчїꙋс. Пентрꙋ кѣ мѣкар кѣ кꙋ ачеста нꙋме кїема ши майнаинте Словенїи пре Рѡмѫни де кѫнд фꙋрѣ кꙋноскꙋци Рѡмѫнїи Словѣнилѡр; тотꙋши ꙟ Скрисориле Гречилѡр ꙟ май сꙋс ѕиса време аꙋ ꙟчепꙋт а се иви нꙋмеле, Влахи. Аша дарѣ нꙋмеле, Влахи, а Лѣкꙋиторилѡр ачелора де ѡдатѣ фꙋ кꙋноскꙋт кꙋ нꙋмеле, Влахи, ал Рѡмѫнилѡр; Ши прекꙋм пѫнѣ астѣѕи Рѡмѫнїи нꙋ се кїамѣ пре сине, Влахи, чи Рѡмѫни, аша ши ачеѧ ꙟнаинте де а се вести нороаделѡр челѡр афарѣ де гинта Словенѣскѣ сꙋпт нꙋме де Влахи, дꙋпѣ мѫртꙋрисирѣ лꙋй Дїоклеа се кїема Рѡмѫни саꙋ Романи. Де ѡарѣ че дарѣ де ѡдатѣ ши Рѡмѫнїи, ши лѣкꙋиторїи ачеѧ фꙋрѣ ла чей афарѣ де Словени кꙋноскꙋци сꙋпт нꙋме де Влахи, ши майнаинте ши ей се кїема Рѡмѫни саꙋ Романи; афарѣ де тоатѣ ꙟдоала ꙗсте, кѣ лѣкꙋиторїи ачеѧ сѫнт Рѡмѫни, карїи дꙋпѣ лимба Словенѣск се ѕик, Влахи. Сингꙋрѣ ачѣ ѡсебире ꙗсте ꙟтрѣ Рѡмѫнїи ноштри, ши ꙟтрѣ лѣкꙋиторїи ачеѧ, кѣ ей, пїерѕѫнд кꙋ тотꙋл лимба чѣ Рѡмѫнѣскѣ ꙟкꙋнџꙋраци де Сѫрби, ши ворбинд сингꙋрѣ лимба чѣ Словенѣскѣ, аꙋ ꙟчетат а се май кїема пре сине Рѡмѫни, чи прекꙋм ꙟй нꙋмеск Словенїи пре Рѡмѫни, Влахи саꙋ Власи, аша ши ей се кїамѣ пре сине Власи. Аде-

---

rum gesta describens, ait: „Igitur impugnantes Sylloduxiam, expugnaverunt eam, inde debellando ceperunt totam Macedoniam, post haec totam Provinciam Latinorum, qui illo tempore *Romani* vocabantur, modo vero *Maurou-lachi*, hoc est nigri Latini.“ *Lucius*, de Regno Dalmatiae Lib. 6. cap. 5.

Адеверит ѥсте, кѫ лѫкȣиторїй, карїй се кїамѫ кȣ нȣме де ѡ гинтѫ векїе, де ачѣлаши гинтѫ векїе липсѣще сѫсе крѣзѫ а фи, де нȣ се ва адевери ꙟпротивѫ кȣ статорниче довѣде. Аша Кȣманїй ꙟ цѣра Оунгȣрѣскѫ, немика нȣ аȣ дин лимба са, чи нȣмай Оунгȣрѣще грѫеск; тотȣши пентрȣ ачѣа нȣ сѫнт Оунгȣри, чи рѫмѫн Кȣмани. Аша ѥрѫши ꙟ цѣра Оунгȣрѣскѫ сѫнт ꙟ оунеле сате Рȣши, карїй де тот шѣȣ оуитат лимба са чѣ рȣсаскѫ, ши лимпеде оунгȣрѣще ворбеск, ва ꙟкѫ ѥй пре сине сѫ зик а фи Оунгȣри, тотȣши пентрȣ ачѣа нимене нȣй скоате дин нȣмѫрȣл Рȣшилѡр, ши сѫ ле зикѫ а фи Оунгȣри. Аша ꙟ Ардѣл сѫнт Склави, пре карїй Ромѫнїй ꙟй анȣмеск Скїай, ачещѣ грѫеск лимпеде Ромѫнѣще ши дин лимба чѣ Склѫвѣскѫ ничи ѡ оурмѫ нȣ аȣ ꙟ гȣра са, ва ши портȣл ꙟл аȣ ꙟтокма кȣ Ромѫнїй; тотȣши пентрȣ ачѣа нимене нȣ зиче сѫ фїе ачеа Ромѫни; чи Склави, прекȣм аȣ фост ши стрѫмошїй лѡр, рѫмѫн. Дечи ши лѫкȣиторїй ачеа Влахи, саȣ Морлаки, ши Маȣровлахи, мѫкар кѫ шаȣ пїердȣт лимба са чѣ Ромѫнѣскѫ; тотȣши Ромѫни сѫнт адевѫраци. Кȣ ачѣсте се рѫсȣфлѫ довада лȣй Лȣчїȣс, кареле кȣ ачѣа разимѫ, кѫ лѫкȣиторїй ачеа нȣ сѫнт Ромѫни, пентрȣ кѫ ничи ѡ оурмѫ нȣ се афлѫ ла ѥй де лимба чѣ Ромѫнѣскѫ.

Ѥрѫ кѫчи ꙟй кїамѫ Морлаки, саȣ Маȣровлахи, адекѫ Ромѫни негри, нȣ ми се вѣде афи алта причина, фѫрѫ пентрȣ кѫ шаȣ пїердȣт лимба са чѣ Ромѫнѣскѫ, ши пентрȣ ачѣа се сокотеск неферичици, ши тикѫлоши ка чей че сѫнт абѫтȣци, ши ꙟстреинаци де фрацїй сѫй Ромѫни. Кѫ ѡбичѣю ѥсте ши акȣм пре чей че сѫнт ꙟ чева ненорочире ай кїема негри. Ѡбичѣю ѥрѫши ѥсте а кїема негри ши пре ачеа, карїй зѫхѫеск пре алцїй, ши ꙟй пѫгȣбеск. Поате дарѫ ши пентрȣ ачѣа ѥȣ анȣмит Ромѫни негри, пентрȣ кѫ кȣм скрїе Лȣчїȣс ла май сȣс зисȣл кап, Влахїй чей дин Мȣнцїй Босней ажȣтѫнд пре Младин, Банȣл Далмацїей, а Кроацїей ши а Босней кȣ армеле сале,

се

се коборѫръ ла шесꙋри, ши местекацй кꙋ Хорвацїй, фъръ ꙟгъдꙋинцй а агонисй пъмѫнтꙋл; дꙋпъ ачѣѧ ачеѧшй Влахй ꙟмꙋлцѫндꙋсе, тоате цинꙋтꙋриле пънъ ла маре лѣꙋ жъхꙋит, адекъ ле пръда: пентрꙋ каре причинъ кꙋм фꙋръ де Країй цѫрей Оунгꙋрещй контеницй, ꙟ Кроника Патрїей, ѕиче, къ се спꙋне. а)

Ꙟръ ачѣѧ че ѕиче Лꙋчїꙋс, къ Рѡмѫнїй ачеѧ ꙟ ѕилеле лꙋй Младин сау коборѫт дин мꙋнцй, ши аꙋ добѫндит ла шесꙋри ꙟтръ Хорвацй лок де агонисит, фъръ ничй о довадъ о гръѫще. Къ ачѣсте че гръѫще ел деспре ажꙋторюл Рѡмѫнилѡр чел дат лꙋй Младин, лѣꙋ кꙋлес дин Миха Мадїꙋс кап. ій. чй ꙟ капꙋл ачела нꙋ се афлъ, атꙋнчй съсе фи коборѫт Рѡмѫнїй дин мꙋнцй, ши съ фи добѫндит локꙋри де агонисит ꙟтръ Хорвацй, сингꙋр ачѣѧ скрїе Мадїꙋс аколѡ, къ Младин пꙋрꙋрѣ аꙋ фост алипит де претешꙋгꙋл ши де ажꙋторюл Рѡмѫнилѡр, ши къ Банꙋл Їѡаннес Бабониг гонинд пре Младин пънъ ла Блиска, аколѡ аꙋ авꙋт бътае маре кꙋ Рѡмѫнїй. б) Де оунде оурмѣѕъ, къ нꙋ нꙋмай дин ѕилеле лꙋй Младин, кареле аꙋ кꙋстат ꙟ сꙋта а трейспръѕѣчѣ пе времиле Краюлꙋй Каролꙋс ал Оунгꙋрилѡр, сѫнт ꙟ Кроацїа ашеѕацй Рѡмѫнїй кꙋ лъкашꙋл, чй липсѣще съ крѣдем, къ дин ѕилеле чѣле векй сѫнт ей аколѡ лъкꙋиторй.

Адꙋчем аминте ши ачѣѧ ачй, къ бине аꙋ ꙟсъмнат Лꙋчїꙋс, кꙋм къ чѣле че скрїе Дїоклеас деспре бирꙋинцеле Бꙋлгарилѡр ла Силодꙋѕїа, ла

а) Vlahorum nomen, ante annum MCCC. in Dalmaticis monumentis non reperitur, talique nomine censebantur pastores montana Bosnae incolentes, qui cum Mladino, Dalmatiae, Croatiae, et Bosnae Bano militaria servitia praestitissent, ad plana descendere, et Croatis inmixti, agros colere permissi fuerunt; inde multiplicati, maritimarum quoque Civitatum agros infestarunt: qua de causa, quomodo a Regibus Ungariae saepe repressi fuerint, in patriae Chronico refertur. *Lucius* de Regno Dalmatiae Lib. 6. cap. 5.

б) Mladenus - - - semper adhaesit amicitiae et auxilio *Vlacorum* et *Policianorum* - - - *Joannes Banus Babonig*, cum suis sequacibus, persecutus est *Mladenum* usque Bliscam, ibi pugnam fecit magnam cum Vlacis. *Micha Madius* cap. 18.

ла Македонїа шй ꙟ цинꙋтꙋл Латинилѡр, каре кꙋвинте лѣм скрис май сꙋс, нꙋ де Бꙋлгарй, чй де Аварй трѣбꙋе съсе ꙟцелѣгъ. а)

Шй ачѣѧ оурмѣзъ дин челе май сꙋс арътате, къ ꙟдешерт се сꙋпъръ Петрꙋс Катанчич, де Їстро кап й. §. д. асꙋпра ачелора, карїй афлъ ꙟ цинꙋтꙋл Пошегей, шй ꙟ Кроацїа Рѡмѫнй. б)

Мъ мирам майнаинте ѡаре де оунде сау луат цинꙋтꙋл Пошегей а се зиче, Валахїа чѣ микъ (Valachia parva), шй гѫндѣм де ѡдатъ, къ асъмънѫндꙋсе кꙋ цѣра мꙋнтенѣскъ, карѣ се зиче, Валахїа, цинꙋтꙋл Пошегей, ка чел май мик де кѫт цѣра Рѡмѫнѣскъ, сау нꙋмит Валахїа чѣ микъ. Чй афлꙋ ла Скрїиторй, къ цѣра мꙋнтенѣскъ сау зис, Валахїа чѣ май микъ, шй Молдова, Валахїа чѣ май маре в). Де оунде оурмѣзъ, къ цинꙋтꙋл Пошегей, кареле є дин колѡ де Дꙋнъръ, нꙋ дꙋпъ алътꙋрарѣ кꙋ цѣра Мꙋнтенѣскъ, карѣ є дин коаче де Дꙋнъре, сау ѡбичнꙋит а се кїема, Валахїа чѣ микъ. Де аколѡ ꙟмй вени препꙋс, къ дин колѡ де Дꙋнъре трѣбꙋе съ черкъм Валахїа чѣ маре, пе лѫнгъ карѣ чѣ дин цинꙋтꙋл Пошегей съсе зикъ микъ. Шй ꙟтрꙋ адевър афлай ла Скрїиторїй Гречещй, динтръ карїй Никита Хонїата ꙟ Балдꙋинꙋ Фландрꙋ, прекꙋм шй Акрополита, цинꙋтꙋриле Рѡ-

---

а) Quae de *Bulgaris* tradit, de *Avaribus* intelligenda essent, si aliqua temporum adaptatio, in relatis ab hoc auctore, reperiri posset. *Lucius* in Notis ad Diocleatem.

б) Quanquam nonnulli nostrum hoc vocabulo non recte utuntur, cum omnes Illyrios, qui graeca non unitorum sacra colunt. *Vlahos* nuncupant.
Si *Valachiam parvam* demas in agro Poshegano, et Morlachiam in Croatia, quarum utramque Illyrii, perperam *Valachi* ab exteris nuncupati, colunt. *Petrus Katantsich*, de Istro, cap. 8. §. 4.

в) Ambae Valachiae, Major ad Euxinum mare se porrigit, et nostris Moldavia, Turcis Carabogdania. Minor propter Danubii ripas extenditur, et plerumque Transalpina, Bonfinio Montana quoque sicut et aliis nominatur. Ulachiam vocavere Graeci: pro quibus interpretes Zonarae, Cedrini, et aliorum historicorum reddidere Blachiam et Blachos. Turci non Iblach, sed Iflach dicunt. *Joannes Leunclavius* in Pandectis Historiae Turcicae.

Рѡмѫнилѡр чѣле дин Тесалїа ле кїамъ, Влахїа чѣ маре, а) пе лѫнгъ каре чѣ дин цинȣтȣл Пошегей се зиче, Валахїа микъ. Де оўнде оурмѣзъ, къ прекȣм векю нȣме ѥсте ȃ Влахїей чеїй марй дин Тесалїа, ȃша шѝ нȣмеле Валахїей чеїй мичй дин цинȣтȣл Пошегей ѥсте векю, де врѣме че де кѫнд сау зис ꙟ Тесалїа Влахїа маре, де ȃтȣнча ȃȣ тръбȣит съсе зикъ шѝ ꙟ цинȣтȣл Пошегей, Валахїа микъ. Де ȃчѝ се ꙟтърѣще шѝ чѣ че ȃм зис май сȣс, къ Рѡмѫнїй нȣ ꙟ зилеле лȣй Младин ȃȣ добѫндит локȣрй ла шес, чѝ кȣ мȣлт майнаинте ȃȣ фост ȃколѡ лъкȣиторй.

Ачѝ ꙟмй вин ȃминте шѝ кȣвинтеле лȣй Топелтинȣс, кареле ꙟ Картѣ че се кїамъ, Ѻрицинес ѥт ѡкасȣс Трансилванорȣм, кап. ѕ҃. де ȃколѡ врѣ съ ȃрѣте, къ Рѡмѫнїй ѿаре кѫнд сау зис, Бȣлгарй, пентрȣ къ тѫргȣл дела Брашов, ꙟ каре лъкȣеск Рѡмѫнй, се кїамъ дБелгерай (d'Belgerey). в) Чѝ тѫргȣл ȃчела Рѡмѫнїй ꙟ лимба са ꙟл кїамъ, Скїай, пентрȣ къ ȃколѡ ѿаре кѫнд поате ȃȣ лъкȣит Скїай (Sclavi). Дечй дела Склавй ѥсте нȣмеле ȃчела нъскȣт, нȣ де ȃколѡ къ доаръ Рѡмѫнїй ѿаре кѫнд сау кїемат Бȣлгарй. Ръу даръ де ȃколѡ въдѣще Топелтинȣс, къ Рѡмѫнїй ѿаре кѫнд сау зис Бȣлгарй, пентрȣ къ ȃкȣм Рѡмѫнй лъкȣеск ꙟ тѫргȣл май сȣс нȣмит. Кѫте сате сѫнт ꙟ Ардѣл, каре ȃȣ фост Сѫсещй, ȃнȣме ꙟ вечинътатѣ Сас-Регинȣлȣй, Сас-Харасташ, Сас-Оуйфалȣ, Сас-Баница, Сас-Пентек, шѝ

а) Ἐπὶ δὲ τούτοις καὶ ἄλλος τις τὰ Θετταλίας κατέχων μετέωρα, ἃ νῦν μεγάλη Βλαχία κικλήσκεται τοπάρχης ἦν τῶν ἐκεῖ. Praeter hos alius Toparcha Thessaliae Montana, quae nunc magna Blachia dicitur, tenebat. *Nicetas Choniates* in Balduino Flandro.

Κατέδραμε δὲ καὶ τῆς μεγάλης Βλαχίας. Magnam item Blachiam excurrit. Georgius Acropolita. p. 18. Edit. Venet.

в) Valachos istos etiam non raro *Triballos* vocant, Leuncl. rer. Turc. l. 1. saepe etiam *Bulgaros*, Zon. in Constant. Pog. et Copr. unde *Brassovia* (ut Laonicus loquitur) seu *Coronenses* etiam num hodie suburbia a Valachis habitata vocant, d'Belgerey. *Toppeltinus, Origines* et occasus Transsylvanorum, cap. 6.

чѣле лалте. a) каре ши астъꙃй ꙟшй цин нȣмеле де Сѫсешй, мъкар къ ничй оун Сас астъꙃй нȣ ѥсте ꙟтрѫнселе, чи ле лъкȣеск Рѡмѫнїй, аȣ пентрȣ ачѣѧ вей ꙃиче, къ Рѡмѫнїй ѡаре кѫнд саȣ кїемат Сасй?

Ꙟсъмнъм ши ачѣѧ, къ Рѡмѫнїй ачей дин Кроацїа, ши динтръ чеѧ лалцй Сѫрбй, фїиндȣле грѣцъ де нȣмеле, Морлакй, саȣ Маȣровлахй, адекъ Рѡмѫнй негри, врѫнд а ꙟтоарче рȣшина ачѣѧ де пре сине асȣпра Рѡмѫнилѡр челѡр дин коаче де Дȣнъре; ꙟй нȣмеск пре ачешѣ, Каравлахй, пȣнѫнд, Кара, кȣвѫнт Тȣрческ, ꙟ локȣл кȣвѫнтȣлȣй челȣй Греческ, Маȣро; ши аша пре Рȣмѫнїй чей дин коаче де Дȣнъре ꙟй кїамъ ѥй ши Сѫрбїй чей дин колѡ де Дȣнъре, негри Рѡмѫнй. Чи, пентрȣ ачѣѧ тотȣшй Маȣровлахїй ръмѫн фрацй Рѡмѫнилѡр челѡр дин коаче де Дȣнъре, ши Рѡманй адевърацй, ѥръ нȣ Сѫрбй.

Ши ачѣѧ ꙟсъмнъм, къ динтръ Рѡмѫнїй ачешѣ, прекȣм тоцй де мȣлт шаȣ пїердȣт лимба чѣ Рѡмѫнѣскъ, аша оунїй акȣм ꙟчеп а се лъпъда ши де нȣмеле Влахй саȣ Власй, кȣ кареле май де мȣлт се лъȣда. Ши нȣшй траг де самъ, къ де сълвит нȣме се лапъдъ, ши дин прѣстрълȣчитъ виць а Рѡманилѡр домниторилѡр Лȣмей кȣ мижлочирѣ ачѣѧ се невоеск а се префаче ꙟ варварй.

§. ГI.

Пентрȣ нȣмеле Кȣцовлахй, ши Цинцїарй.

Кȣноскȣт лȣкрȣ ѥсте, къ Гречїй де акȣм пре Рѡмѫнїй чей дин колѡ де Дȣнъре, нелȣѫнд аминте ла мишълътатѣ са, ꙟ карѣ сѫнт ꙟсȣшй, ꙟ батжокȣръ ꙟй кїамъ, Кȣцовлахй; карѣ ꙟ сѫмнѣꙃъ, Рȣмѫнй скїопй. Лȣчїȣс, де Регно Далмацїе, Картѣ ѕ. кап е. врѣ съ гѫчѣскъ причина, де оунде Рѡмѫнїй ачѣѧ аȣ ꙟчепȣт а се ꙃиче ла Гречй, Кȣцовлахй. Зиче, къ, дȣпъ мъртȣрисирѣ лȣй Кедринȣ, Зой

мама

a) Szász - Harasztas, Szász - Ujfalu, Szász - Banyitza, Szász - Péntek, etc.

ма́ма лꙋй Константи́н Порфироге́нитꙋ Ꙟпъръте́са дела Ца́риград, фъкѫ́нд легътꙋ́ръ кꙋ Пацинаци́теле ӑсꙋ́пра Бꙋ́лгарилѡр; Пацинаци́теле дꙋ́пъ ӑче́ѧ се фъ́черъ връжма́шй, ка́рїй де мꙋ́лте ѡ҆́рй трекѫ́нд Дꙋнъ́рѣ, пръда̀ Ѳра́кїа. Дꙋ́пъ ӑче́ѧ Ꙟвингѫ́ндꙋй Але́ѯїе Комни́нꙋ, мꙋ́лцй дин дѫ́ншїй ӑꙋ пери́т, дин че́ѧ ла́лцй, пре оу҆́нїй ꙗ҆ꙋ вѫндꙋ́т, пре мꙋ́лцй ꙗ҆ꙋ ӑшеза́т Ꙟцинꙋ́тꙋл Могле́ней, шѝ ӑꙋ фъкꙋ́т оу҆н легїо́н де ѡ҆ста́шй ӑле́с дин дѫ́ншїй, кꙋм скрі́е Зѡ́нара. Акъ́рора оу҆рмъто́рй шѝ ӑстъзй сѫнт, шѝ де́ла ло́кꙋл, оу҆́нде фꙋ́ръ ӑшеза́цй, сау порекли́т, Пацина́це Моглените́нй. Ӑсъме́нѣ Ники́та скрі́е, къ Кало Іоа́нн Ꙟпъра́тꙋл Царигра́дꙋлꙋй, Ꙟвингѫ́нд пре Пацинаци́те, дин чей при́ншй Ꙟ ръсбо́ю ӑꙋ фъкꙋ́т са́те Ꙟтрѡ па́рте дела ӑпꙋ́с, ӑкъ́рѡра ръмъши́це шѝ ӑкꙋ́м май сѫнт ӑколѡ́. Шѝ прекꙋ́м ӑче́щѣ Ꙟшй траг ви́ца дела ӑче́ѧ, ка́рїй ӑꙋ фост при́ншй Ꙟ ръсбо́ю, ка́рїй мꙋ́лцй, сау ѡ҆бичнꙋ́ит ӑ фѝ ки́лавй, ӑша̀ Гре́чїй пре ӑче́ѧшй ꙗ҆ꙋ нꙋми́т Кꙋцовла́хй, ка́рѣ Ꙟ ли́мба чѣ про́астъ ӑ Гре́чилѡр Ꙟсъмнѣ́зъ Рѡмѫ́нй скїо́пй.

Ӑдевъра́т ѥ҆сте, къ Кедри́нꙋ скрі́е, кꙋм къ Ꙟ зи́леле Ꙟпъръте́сей Зоѝ мꙋ́мей лꙋй Константи́н Порфироге́нитꙋ Пацинаци́теле, мижлочи́нд Їѡа́нн Во́га Патри́кїꙋл, ӑꙋ фъкꙋ́т легътꙋ́ръ кꙋ Гре́чїй ӑсꙋ́пра лꙋй Симеѡ́н Кра́юлꙋй Бꙋ́лгарилѡр, ка́реле пръда̀ Ѳра́кїа кꙋ Бꙋ́лгарїй сѫй. Шѝ ӑче́ѧ ѥ҆сте ӑдевъра́т, къ Їѡа́нн Зѡ́нара Ꙟ Анна́ле, То́мꙋ в҃. Ка́ртѣ ӥі. скрі́е, кꙋм къ Ꙟ зи́леле Ꙟпъра́тꙋлꙋй Гре́чилѡр Але́ѯїе Комни́нꙋ че́лꙋй Ꙟтѫ́ю кꙋ нꙋ́меле ӑче́ста, Ꙟтрѫ́нд Пацинаци́теле Ꙟтрꙋ Ꙟпъръці́ѧ Гре́чилѡр ӑꙋ пръда́т тоатъ Ѳра́кїа шѝ Македо́нїа, шѝ скꙋлѫ́ндꙋсе Ꙟпъра́тꙋл кꙋ ръсбо́ю ӑсꙋ́пра лѡр, ӑма́р фꙋ̀ бътꙋ́т де дѫ́ншїй. Чѝ пре оу҆рмъ Ꙟпъра́тꙋл Ꙟвингѫ́ндꙋй кꙋ ӑжꙋто́рюл Кꙋма́нилѡр, ка́рїй ръꙋ се мѫнї́ѧсе ӑсꙋ́пра Пацинаци́телѡр пе́нтрꙋ къ нꙋ лѣꙋ фъкꙋ́т па́рте дин пръзиле че добѫнди́се дела Гре́чй, фо́арте мꙋ́лцй оу҆чи́се Ꙟ бътъ́лїе, пре че́ѧ ла́лцй ꙗ҆ꙋ принс, шѝ ꙗ҆ꙋ вѫндꙋ́т; ꙗ҆ръ дин чей ти́нерй шѝ та́рй, ма́ре нꙋ́мър Ꙟпреꙋ́нъ кꙋ мꙋ́єриле шѝ кꙋ фи́їй лѡр Ꙟй ӑшезъ̀ съ лъкꙋ-

ѫскъ

ѧскъ ꙟ цѣ́ра Могле́на, фъкѫ́нд оу́н прѣ̂ а̂ле́с Легїѡ́н дин трѫ́ншїй, а̂къ́рора оу́рмъто́рй шѝ а̂́стъзй, зи́че, ръмѫ́н, шѝ дела ло́кꙋл, оу́нде се а̂шеза́се а̂ лъкꙋ́й, къпъта́ръ нꙋ́ме, ка съсе зи́къ Пацина́це Могле-ни́те. А̂ша̀ скрі́е Зо́нара.

Мꙋ́лте а̂м пꙋтѣ̂ а̂чѝ а̂сꙋ́пра крезъмѫ́нтꙋлꙋй Скрипто́рилѡр Византи́ний а̂ръта̀ ꙟ лꙋкрꙋл а̂че́ста. Чй пе́нтрꙋ скꙋрта́рѣ̂, сингꙋр а̂чѣ̂ѧ ръспꙋ́ндем: къ, да́къ пе́нтрꙋ а̂чѣ́ѧ сар зи́че Кꙋцовла́хй; нꙋ ѥсте ꙟдо́ѧлъ, къ нꙋ́меле а̂че́ста лар фѝ дат Гре́чїй а̂чѣ́ѧ, ка́рїй а̂нꙋ́ме ѩꙋ възꙋ́т пре при́ншїй а̂чѣ́ѧ скіо́пй, шѝ ки́лавй. Лꙋ́крꙋ фире́ск ѥсте а̂че́ста. Шѝ де сар фѝ нꙋми́т де а̂тꙋ́нча Кꙋцовла́хй, а̂ꙋ нꙋ Скрїито́рїй Гречѣ́щй чей дин вре́миле а̂чѣ́ле, шѝ дꙋ́пъ а̂чѣ́ѧ, ѩр фѝ кїема́т ꙟ Кърциле са́ле пре Рѡмѫ́ни Кꙋцовла́хй, май вѫрто́с кѫнд скрі́ꙋ кꙋ мънї́е тꙋреа́тъ а̂сꙋ́пра лѡр, шѝ ле даꙋ нꙋ́ме кꙋ мꙋлт май оу́рѫте де кѫт Кꙋцовла́хй. А̂ша̀ а̂че́лашй Никита ни́чй ѡ̂да́тъ нꙋй нꙋмѣ́ще Кꙋцовла́хй, чѝ, Вла́хй; а̂ша̀ шѝ а̂́лцй Скрїито́рй дꙋ́пъ Никита; а̂ша̀ шѝ Халкоко́ндила, ка́реле кътръ Сфѫрши́тꙋл Сꙋтей а̂ чи́нчй спръзѣ́чѣ а̂ꙋ скрис, кꙋра́т ꙟй нꙋмѣ́ще Вла́хй. Скїо́апъ да́ръ, ка шѝ де мѫ́нй, шѝ де пичо́аре липси́тъ, шѝ фъ́ръ кап ѥсте пъръ́рѣ лꙋй Лꙋчїꙋс, ка́реле зи́че, къ пе́нтрꙋ а̂чѣ́ѧ Вла́хїй а̂чѣ́щѣ саꙋ зис Кꙋцовла́хй, пе́нтрꙋ къ ꙟшй траг ви́ца дин чей при́ншй ꙟ ръсбо́ю, ꙟтръ ка́рїй мꙋ́лцй ѥра̀ ки́лавй, дꙋ́пъ кꙋм се ꙟтѫ́мплъ ꙟ ръсбо́ю.

Дин чѣ́ле май сꙋс зи́се а̂прїа́т се вѣ̂де, къ нꙋ́меле Кꙋцовла́хй нꙋ ѥ̂ нꙋ́ме ве́кю. Ни́че пе́нтрꙋ а̂́лтъ причи́нъ нꙋ ѥ̂ дат дела Гре́чїй чѣ́щй но́й Рѡмѫ́нилѡр чѐлѡр дин ко́лѡ де Дꙋ́нъре, фъ́ръ къ ꙟ вре́миле чѣ́сте де пре оу́рмъ стѫрни́ндꙋсе пи́смъ ꙟтръ Гре́чй шѝ ꙟтръ Рѡмѫ́нїй а̂чѣ́ѧ, май вѫрто́с ꙟтръ негоцито́рй; шѝ мꙋ́лцй ди́нтръ Гре́чй ꙟвъцѫ́нд ли́мба Рѡмѫ́нилѡр че́стѡр дин ко́аче де Дꙋ́нъре ꙟцѣ́ра Мꙋнтенѣ́скъ; лꙋа́ръ а̂ми́нте, къ ли́мба Рѡмѫ́нилѡр че́лѡр дин ко́лѡ де Дꙋ́нъре нꙋ се ловѣ́ще ꙟтрꙋ тоа́те кꙋ ли́мба Рѡмѫ́нилѡр че́стѡр дин коа́че де Дꙋ-

нъ-

нѫре пе́нтрꙋ мꙋлциме̂ а҃декъ а̂ кꙋви́нтелѡр че́лѡр Гречѐщи̓, ка́ре сѫнт вѫрѫ́те ѧ̂ ли́мба Рѡмѫнилѡр че́лѡр дин колѡ̀ де Дꙋ́нѫре дин лꙋнга петрѣчере кꙋ Гре́чїй, пе́нтрꙋ а̂чѣѧ неавѫнд кꙋ че сѫй батжокорѣскъ́ кꙋ а҃лта, ле ʒи́серъ; Кꙋцовла́хи̓, а҃декъ, Рѡмѫ́ни Скі́опи, карѣ ѧ̂сѫмнѣʒъ, къ нꙋ а̂ꙋ ли́мба ѧ̂трѣгъ ка Рѡмѫ́нїй че́щи дин ко́аче де Дꙋ́нѫре. Де оу̓нде нꙋ́меле а̂че́ла, Кꙋцовла́хи ничи кꙋм нꙋ ѧ̂тꙋ́некъ вица Рѡмѫнилѡр а̂че́лора. Къ мѫка́р къ ли́мба лѡр а̂ꙋ пѫтими́т а̂чѣ скимба́ре; то́тꙋши сѫ́нџеле лѡр ѥ̃ кꙋра́т Рѡмѫне́ск, ши̓ сѫнт а̂девъра́ци Рѡма́ни, а̂къ́рора стрѫмо́ши ѧ̂ ʒи́леле лꙋй Галлїе́н а̂ꙋ трекꙋ́т динтрѫ Рѡма́нїй чей дин ко́аче де Дꙋ́нѫре ѧ̂ Ми́сїа пре́сте Дꙋ́нѫре, ши̓ се лѫцирѫ а̂по́й пѫнѫ ѧ̂ Ѳесса́лїа. Май ѧ̂тꙋ́некѫй пре ѥ̂й а̂чѣѧ, къ, мѫка́р къ се кꙋно́ск пре си́не а̂ фи Рѡма́ни; то́тꙋши мꙋ́лци май деда́ци сѫнт спре ли́мба чѣ гречѣ́скъ, де кѫт сѫсе невоѧ́скъ а҃ши прокопси ли́мба са чѣ Рѡмѫнѣ́скъ, ши̓ а̂ ѿ кꙋрѫци де Гречїе.

Ѧ̂сѫ, прекꙋ́м ниче кꙋм нꙋ се ра́ʒимъ де а̂девѫ́р пѫрѣ́рѣ лꙋй Лꙋ́чїꙋс, ка́реле ʒи́че, къ дела Пацинаци́теле чей при́нши ѧ̂ рѫсбо́ю саꙋ ʒис Рѡмѫ́нїй чей пре́сте Дꙋ́нѫре, Кꙋцовла́хи; а̂ша̀ нꙋ мѫ ѧ̂доѥ́ск, къ кꙋ прилѣ́жꙋл рѫсбо́юлꙋй че́лꙋй де пре оу̓рмѫ а̂ Пацина́ци́телѡр кꙋ Гре́чїй, ѧ̂трꙋ ка́реле ла а҃нꙋл, 1096. фꙋ́рѫ ѧ̂ви́нши Пацинаци́теле де ѧ̂пѫра́тꙋл Гре́чилѡр Алеѯїе Комни́нꙋл, ѧ̂чета́рѫ Гре́чїй пре Пацинаци́те а̂й май нꙋми̓ Пацинаци́те, ши̓ ѧ̂чепꙋ́рѫ а̂ле ʒи́че Вла́хи. Къ ѧ̂токми́ндꙋсе де а̂чїѧ паче стато́рникъ ѧ̂трѫ Пацинаци́те ши̓ ѧ̂трѫ Гре́чи; мꙋ́лци динтрѫ Пацинаци́те се фѣ́черѫ ѿста́ши ла ѧ̂пѫра́тꙋл Грече́ск, ка сѫл а̂жꙋ́те а̂сꙋ́пра врѫжма́шилѡр сѫй. Дѣчи дин петрѣ́черѣ ла ѿла́лтѫ лꙋѫ́нд а̂ми́нте Гре́чїй, къ Пацинаци́теле ѿ ли́мбѫ а̂ꙋ, ши̓ де ѿ вицѫ сѫнт кꙋ Рѡмѫ́нїй а̂че́ѧ, ка́рїй дин веки ʒиле ѥ̂ра̀ пре́сте Дꙋ́нѫре, лѫкꙋито́ри, ши̓ се кїема̀ Вла́хи; а̂че́лаши нꙋ́ме, дꙋ́пѫ кꙋм се кѫдѣ̀, ле дѣ́дерѫ ши̓ Пацинаци́телѡр: Веʒи пре Стрите́рꙋс ѧ̂ Пацина́цика кап ї. Чел дин тѫ́ю, ѧ̂ скрисо́ри пре Пацинаци́те а҃декъ пре Рѡмѫ́нїй чей дин

ко́а-

коаче де Дꙋнъре нꙋ нꙋмит Влахꙋ Киннамꙋ ꙟ анꙋл 1160. ла Картѣ ѕ. везй кꙋвинтеле лꙋй Киннамꙋ май сꙋс кап. є. §. є.

Ачеꙗшй Рꙍмѫнй де престе Дꙋнъре, пре карїй Гречїй ꙟ батжокꙋръ ꙟй нꙋмеск Кꙋцовлахй, се кїамъ шй Цинцїарй. Ачест нꙋме нꙋ де аирѣ, кред еꙋ, ꙟшй траџе ꙟчепꙋтꙋл сѫꙋ, фъръ дела Фамилїа чѣ прѣстрълꙋчитъ дин Рꙍма, Цинцїа, адекъ дела оун Къпитан вестит а Рꙍмѫнилꙍр ачестора, кареле дꙋпъ фамилїа са сау кїемат Цинцїꙋс (Cincius); дела ачеста сау зис Цинцїанй (Cinciani); шй фїинд къ нꙋ ꙍдатъ сау ꙍбичнꙋит Рꙍмѫнїй n, ал Латинешилꙍр шй ал Їталїанешилꙍр кꙋвинте ал мꙋта ꙟ, р, (r), дин Цинцїанй се фѣче, Цинцїарй, (Cinciari) кꙋм май сꙋс кап ꙁ. §. в. вѫзꙋм, къ дин Косанй се фѣчеръ Косарй сау Козарй. Ашà май сꙋс §. ї. ꙟсъмнаръм, къ поате нꙋмеле, Команй сау Кꙋманй а оуней пърцй ай Рꙍмѫнилꙍр сау нъскꙋт дела оун Къпитан вестит че сау кїемат, Коман.

КАП Д.

Пентрꙋ ꙟчепꙋтꙋл нꙋмелꙋй алтꙍр оунꙍр гинте, кꙋ каре аꙋ вїецꙋит, сау астъзй вїецꙋеск Рꙍмѫнїй.

§. а.

А Склавилꙍр.

Ꙟбекꙋриле чѣле де демꙋлт ꙟтръ Дꙋнъре шй ꙟтръ Тиса ꙟ партѣ чѣ дин жос лъкꙋѧ, шй стъпѫнѣ ꙍаменй де нѣмꙋл Сармателꙍр. Пре ачещѣ Птоломею ꙟ Картѣ г. кап. ꙁ. ꙟй кїамъ Їазигес Метанасте (Jazy-

zyges Metanastae); Табȣлеле Пеȣтингерїане ле зиче, Сáрмате вáџй (Sarmatae Vagi); Стрáбо ꙟ Кáртѣ. з҃. ꙟй нȣмѣще Сáрмате кȣ порéкла Їазигес. (Sarmatae cognomento Jazyges); Аммїанȣс Марчелинȣс ꙟ Кáртѣ. а҃. ꙟй зиче, Їазигес пáрте а Саȣромáтелѡр (Jazyges Sauromatarum pars); Плинїȣс ꙟ Їсторїа натȣрале Кáртѣ. д҃. ꙟй ꙟнȣмѣще Їазигес Сáрмате (Jazyges Sarmatae.) Афáрѫ де тоатѫ ꙟдоꙗлѫ дáрѫ ѥсте, кȣм кѫ лѫкȣиторїй ачей динтрѫ Дȣнѫре ши динтрѫ Тиса, саȣ Їазигес аȣ фост де нѣм Сáрмате.

Ѥрѫ, кѫчй Їазигес ачещѣ саȣ зис Метанáсте не ꙟвѣцѫ кȣвꙟнтȣл ачел Гречéск, Метанáстос, кáреле ꙟсѫмнѣзѫ изгонит дин Пáтрїе, прибѣг; пéнтрȣ ачѣꙗ Табȣлеле Пеȣтингерїане ꙟй ꙟнȣмѣще Сáрмате вáџй, адекѫ, Сáрмате прибѣџй. Кѫ Їазигес лѫкȣинд майнáинте ла рꙟȣл Меóтис, кȣм спȣне Птоломéȣс, прибеџинд де аколѡ, аȣ венит айчй ꙟтрѫ Дȣнѫре ши ꙟтрѫ Тиса. Дéспре ачѣꙗ грѫꙟще ши Ѡвидїȣс ꙟ Елеџїа. г҃. Кáртѣ а҃. де Понтѡ. а)

Ачещй Сáрмате дин Їазигїа, саȣ динтрѫ Дȣнѫре ши Тиса, де мȣлте ѡрй фѫчѣ ꙟкȣрсе ꙟ цинȣтȣриле ꙟпѫрѫцїей Рѡмáнилѡр, пꙟнѫ кꙟнд Мáркȣс Аврéлїȣс Антонинȣс Филóсофȣс ꙟпѫрáтȣл Рѡмáнилѡр аȣ ꙟчепȣт, кȣм скрїе Дїѡ Кáссїȣс ꙟ Кáртѣ. оа҃. кап. г҃. а ꙟфрꙟнџе пȣтѣрѣ лѡр адѣсе ѡрй скȣлꙟнд ѡасте асȣпра лѡр. б) Ши ла анȣл Дмнȣлȣй 175. кȣм скрїе ачелаш Дїѡ ꙟтрȣ ачѣꙗши Кáрте, кап. з҃. фоáрте рѫȣ ѥȣ бѫтȣт, кꙟт ла ал доилѣ ан кȣ мáре плекѫчȣне се рȣгáрѫ лѫȣдáтȣлȣй ꙟпѫрáт де пáчѣ, кáрѣ мѫкáр кѫ майнáинте пéнтрȣ некрединца лѡр ли ѡаȣ тѫгѫдȣит; в) тóтȣшй акȣм ли ѡ дѣде, ꙟсѫ кȣ ачѣ

а) Aut quid Sauromatae faciant, quid Jazyges acres? *Ovidius* Lib. 1. de Ponto, elegia 3.

б) Ipse barbaris, qui circum Istrum sunt, Jazygibus et Marcomannis, nunc his, nunc illis, continenter, fere quamdiu vixit, bella intulit; in quibus Pannoniam pro arce belli habebat. Dio Cassius, seu Xyphilinus, Lib. 71. cap. 3.

в) Miserunt et Jazyges ad Marcum legatos, pacem postulatum; qui tamen nihil impetrarunt. Quippe quum Marcus infidum hoc hominum genus esse nosset, et

а̑чѣ̀ токма́лъ, ка пе де доа́ѡ ѡ̆рй май де па́рте де Дꙋ́нъре съсе стръмꙋ́те кꙋ лъка́шꙋл, де кѫт Ква́дїй ши̇ Маркома́нїй. а) Къ а̑че́щѣ требꙋѧ̀ кꙋ л҃и. де Ста́дїй съсе депъртѣ́ѕе де Дꙋ́нъре ꙟ лъ́тꙋрй; б) ꙗ̆ръ Їаѕигелѡр лѣ́ꙋ порончи́т кꙋ о҃ѕ. де Ста́дїй, ка́ре фак май мꙋ́лт де доа́ѡ ми́лꙋрй немце́щй, май де па́рте де Дꙋ́нъре съ лъкꙋѧ́скъ, пе́нтрꙋ къ во́ѧ ꙟпъра́тꙋлꙋй е̑ра̀, ка кꙋ то́тꙋл съй десръдъчинѣ́ѕе. Ꙟсъ, прекꙋ́м ꙟтрꙋ а̑чѣ́ѧшй Ка́рте о҃а. кап. ѳ҃ї. скрїе Дїо Ка́сїꙋс, май то́ате чѣ́ле дин токма́ла пъ́чїй а̑че́щїѧ дꙋ́пъ а̑чѣ́ѧ ꙗ̆ръшй ле е̑ртъ̀ ꙟпъра́тꙋл. в) Де оўнде оу̑рмѣ́ѕъ, къ Їа́ѕигес ꙗ̆ръшй ша́ꙋ цинꙋ́т мошї́иле чѣ́ле де лѫ́нгъ Дꙋ́нъре.

Ꙟсъмнъ́м а̑чѝ, къ де врѣ́ме че дин Рѡма́нй май мꙋ́лт де кѫт де ѿсꙋ́тъ де мїй а̑ѡ́рѣ, ши̇ кꙋм ꙗ̆сте а̑ кре́де, нꙋ ꙟ скꙋ́ртъ врѣ́ме, е̑ра̀ ро́бй ла Рꙋ́шїй саꙋ Словѣ́нїй а̑че́щѣ че се кїема̀ Їа́ѕигес; нꙋ пꙋтѣ̀ съ нꙋ ꙟвѣ́це мꙋ́лт Рѡма́нїй дин лимба чѣ Словенѣ́скъ. Де оўнде, прекꙋ́м

---

et a Quadis praeterea deceptus esset; omnino prodire ad bellum voluit. Dio Cassius ibidem cap. 13.

а) Adflicti tandem et Jazyges, ad ineundas pacis leges venerunt, quum ipse Zanticus Antoninum suppliciter rogasset. Nam antea quidem Banadaspum, alterum regem suum, in vincula conjecerant, quod de pace legatos ad ipsum misisset: tunc vero cum Zantico proceres omnes accesserunt, et eisdem conditionibus, quibus Quadi ac Marcomanni, pacti sunt: nisi quod duplo spatio ab Istro eos removeri Marcus volebat. Quippe mens Imperatoris haec erat, ut penitus excinderentur. Nam quod tunc etiam vires haberent, quodque magnis Romanos detrimentis adficere possent, vel ex eo patuit; quod centum millia captivorum restituerunt, quorum adeo plures habuerant, partim venditos, partim mortuos, partim fuga elapsos. Praeterea statim ei nomine societatis octo equitum millia concedebant, ex quibus ad quinque millia quingentos in Britanniam misit. *Dio Cassius* Lib. 71. cap. 16.

б) Marcomannis denique, quum legatos misissent, atque omnia imperata, aegre illa quidem, ac vix, sed praestitissent tamen; dimidiam finitimae ipsis regionis partem concessit, ea conditione, ut ad trigesimum et octavum usque stadium ab Istro habitantes abessent. *Dio Cassius* Lib. 71. cap. 15.

в) Et quoniam Jazyges erant ii, quos utilissimos sibi experiebatur; multa de illis etiam, quae ipsis imperata fuerant, vel omnia potius, remisit: exceptis iis pactis, quae ad conventus eorum, et commercia spectarent; utque navibus propriis non uterentur, et ab insulis, quae in Istro sunt, abstinerent. Concessit etiam ipsis, ut per Daciam commerciorum causa Roxolanos adirent, quoties id praefectus provinciae permitteret. *Ibid.* cap. 19.

кȣм ла Словѣ́ни мѹлте кȣвинте Рѡмѫне́шй саȣ Лътине́шй, ка́ре шѝ а́стъꙁй вечѣск ꙟ лимба Словене́скъ лъса̀, ӑша̀ шѝ ѥ́й скъпѫнд дин робі́е, дȣчѝ кȣ сине дин кȣвинтеле чѣле Словене́шй. Шѝ, фіи́нд къ Рѡма́ній че́й дин Да́кіа ѥра̀ май ӑпро́апе де Словѣ́ній ӑче́штѣ; нȣ мъ ꙟдоеск, къ па́ртѣ чѣ ма́ре ӑ Рѡма́нилѡр че ѥра̀ при́нши ла Словѣ́ній ӑче́штѣ, ӑȣ фост дин Рѡма́ній че́й дин Да́кіа. Де ӑчѝ да́ръ ꙟкъ се причѣ́пе, къ ли́мба Рѡма́нилѡр че́лѡр дин Да́кіа ꙟкъ дин ꙁи́леле чѣ́ле ве́кй ӑȣ ꙟчепȣ́т ӑ се пѫнгъри̇ кȣ кȣви́нте Словене́шй. Ве́ꙁй май сȣс кап. г҃. § ꙁ҃.

ꙟ сȣ́та ӑ па́тра дела Хс҃, кȣм повестѣ́ше Еȣсе́біȣс Па́мфилȣс ꙟ віа́ца лȣй Константи́н ꙟпъра́т, Ка́ртѣ д҃. кап. ѕ҃. скȣлѫ́ндȣсе Ски́ѳій кȣ ръсбо́ю ӑсȣ́пра Са́рмателѡр ӑче́стора; ѥ́й ꙟтрарма́ръ пре ро́біи съ́й, шѝ ꙟй мѫна́ръ ꙟнаи́нтѣ Ски́ѳилѡр, ка съсе ба́тъ кȣ дѫ́ншій. Ро́бій Са́рмате ꙟвингѫ́нд пре Ски́ѳй; ꙟто́арсеръ ӑ́рмеле ӑсȣ́пра стъпѫ́нилѡр съ́й, шѝ пре то́цй ꙟй ӣꙁгони́ръ дин пъринте́шиле мошіи́й. Иꙁго́ницій, не ӑвѫ́нд ӑ́лтъ скъпа́ре, ӑжȣ́нсеръ ла ꙟпъра́тȣл Константи́н, ка́реле пре то́цй ꙟй пріимѝ ꙟ ло́нтрȣ ꙟтрȣ ꙟпъръціѧ Рѡма́нилѡр. а) Ка́ре ꙟтѫмпла́ре пре скȣрт ӑша̀ ѿ скріе Іерони́м ꙟ Кро́никъ ла ӑ́нȣл Дм҃нȣлȣй 334. „ Са́рмателе мъргинѣ́ни пре До́мній съ́й — ꙟȣ ской ꙟ пъмѫ́нтȣл Рѡма́нилѡр. б) ꙟпъра́тȣл Конста́нціє, фіюл лȣй Константи́н ла ӑ́нȣл Дм҃нȣлȣй 358. кȣм скріе Аммі́анȣс Марчели́нȣс ꙟ Ка́ртѣ ꙁі҃. кап. гі҃. скȣлѫ́нд ѿасте ӑсȣ́пра виклѣ́нилѡр ро́би Са́рмате, ка́рій нȣ се стеди́се ӑ пъшѝ пре́сте Хота́р ꙟтрȣ ꙟпъръціѧ Рѡма́нилѡр,

 ꙟй

а) Quum Scythae bellum eis intulissent; Sarmatae servos suos, ut hostibus resisterent, armaverunt. Servi, parta de hostibus victoria, arma in dominos vertere coeperunt, cunctosque patriis sedibus, expulerunt. Hi vero nullum alium salutis portum, quam Constantinum, reperere. Qui servare homines asvetus, universos intra fines imperii Romani recepit. *Eusebius Pamphilus,* in vita Constantini Magni Lib. 4. cap. 6.

б) Sarmatae limigantes dominos suos - in Romanum solum expulerunt. *Hieronymus* in Chronico.

ꙟй силй ашй плекъ капꙋл, шй а єшй, дин кꙋ недрептꙋл кꙋпринсе але стъпѫнилѡр съй мошїй, шй а се ашъѕа кꙋ лъкꙋинца аюрѣ. Шй аша Констанцїе пре стъпѫнїй Сармате, че фꙋсѣсе ꙟнаинте де 24. де ани изгоници, мъкар къ єра ѡамени кꙋ препꙋс, ꙟй ꙟтꙋрнъ ꙗръшй ла стръмошещиле лѡр мошїй. а)

Оунде ꙗꙋ мѫнат ꙟпъратꙋл Констанцїе пре робїй Сармате, съ лъкꙋꙗскъ, Аммїан нꙋ ѡ спꙋне. Ꙟсъ, дин чѣле че скрїе єл ꙟ Картѣ ѕ҃і. кап. ѕ҃і. се кꙋлѣџе, къ ачещѣ ꙟтръ Дꙋнъре шй ꙟтръ Тиса, ꙟ партѣ чѣ дин сꙋс де Іаѕигїа єра. Къ повестѣще Аммїан, кꙋм єрнѫнд ꙗкъ ꙟпъратꙋл Констанцїе ꙟ Сирмїꙋм кꙋ ѡастѣ Ромѫнъ, и се фъкꙋ де щире, къ ѕишїй роби Сармате ꙗръшй фак тꙋрбꙋраре, шй бат мар-

џи-

---

a) His secundo finitis eventu, ad Limigantes Sarmatas servos ocius signa transferri utilitas publica flagitabat, quos erat admodum nefas impune multa, et nefaria perpetrasse. Nam, velùt obliti priorum, tunc erumpentibus Liberis, ipsi quoque tempus aptissimum nacti, limitem perrupere Romanum, ad hanc solam fraudem dominis suis hostibusque concordes. Deliberatum est tamen, id quoque lenius vindicari, quam criminum magnitudo poscebat, hactenus ultione porrecta, ut ad longinqua translati, amitterent copiam nostra vexandi: quos pericula formidare monebat scelerum conscientia, diutius commissorum. Ideoque in se pugnae molem suspicati vertendam, dolos parabant, et ferrum, et preces. Verum adspectu primo exercitus, tanquam fulminis ictu, perculsi, ultimaque cogitantes, vitam precati, tributum annuum, delectumque validae juventutis et servitium spoponderunt: abnuere parati, si juberentur aliorsum migrare, ut gestibus indicabant et vultibus, locorum confisi praesidio, ubi lares, post exactos dominos, fixere securi. Has enim terras Parthiscus (*Plinio Partissus, aliis Pathissus, nobis Tibiscus*) irruens, obliquatis meatibus, Istro miscetur. Sed dum solus licentius fluit, spatia longa et lata sensim praeterlabens, et ea coarctans prope exitum in angustias, accolas ab impetu Romanorum alveo Danubii defendit, a barbaricis vero excursionibus suo tutos praestat obstaculo: ubi pleraque humidioris soli natura et incrementis fluminum redundantia, stagnosa et referta salicibus, ideoque invia, nisi perquam gnaris: et super his insularem anfractum aditu Parthisci paene contiguum, amnis potior ambiens, terrae consortio separavit. — — Limigantes, territi recentibus subactorum exemplis et prostratorum, — inclinavere Cervices. — Et qui animas amittere potius, quam cogi solum vertere, putabantur, — sedes alias suscipere sunt adsensi tranquillas et fidas. — Exsules populos (*Liberos Sarmatas*) licet mobilitate suspectos, acturos tamen paulo verecundius, tandem reductos in avitis sedibus collocavit. *Ammianus Marcellinus* Lib. 17. cap. 13.

цинꙋле Ꙟпърѫціей Рѡма́нилѡр. Де оу҆нде тримицѫнд дой ѡ҆фици́рй ѡ҆ста́шй Ꙟпъра́тꙋл ла Са́рмате, ка съй Ꙟтрѣ́бе де́спре при́чина неѡдих-ни́рей лѡр; є҆́й пофти́ръ, ка съй сꙋ́фере Ꙟпъратꙋл съ трѣ́къ ла джн-сꙋл пре́сте Дꙋ́нъре, шѝ съй спꙋ́нъ нево́иле са́ле; шѝ кꙋм къ є҆́й сѫнт га́та, де ва врѣ̀ Ꙟпъра́тꙋл, а̂ прїимѝ лок де лъка́ш Ꙟ ло́нтрꙋ Ꙟтрꙋ Ꙟпърѫціа Рѡма́нилѡр, оу҆нде вѡр съ фіе кꙋ ли́нище, шѝ вѡр да̀ да́жде Ꙟпъра́тꙋлꙋй. Де́чй Ꙟпъра́тꙋл Ꙟй слобо́зѝ пре то́цй съ ви́нъ пре́сте Дꙋ́нъре ла джнсꙋл лѫ́нгъ чета́тѣ Ачими́нкꙋм, ка́рѣ а̂кꙋ́м се кї-амъ Петроварадинꙋм. Ди́нтрꙋ а̂ча́стъ повести́ре а̂лꙋ́й Аммїа́н се вѣ́-

де,

---

i) Inter haec ita ambigua Constantium, Sirmii etiam tum hiberna quiete curantem, permovebant nuntii metuendi et graves, indicantes id, quod tunc magnopere formidabat, Limigantes Sarmatas, quos expulisse paternis avitisque sedibus dominos suos ante monstravimus, paulatim posthabitis locis, quae eis anno praeterito utiliter sunt destinata, ne, ut sunt versabiles, aliquid molirentur inimicum, regiones confines limitibus occupasse: vagarique licentius genuino more, ni pellerentur, omnia turbaturos. Quae superbius incitanda propediem Imperator dilato negotio credens, coacta undique multitudine militis ad bella promtissimi, nec dum adulto vere ad procinctum egressus est, - - sub pellibusque exercitu diffuso per Istri fluminis margines, barbaros observabat. — Confestim itaque missis ad Limigantes duobus tribunis cum interpretibus singulis, explorabat modestius percontando, quam ob rem, relictis laribus, post pacem et foedera petentibus attributis ita palarentur varii, limitesque contra interdicta pulsarent. Qui vana quaedam causantes et irrita, pavore adigente mentiri, Principem exorabant in veniam, obsecrantes, ut simultate abolita, transmisso flumine ad eum venire permitterentur, docturi, quae sustinerent incommoda: paratique intra spatia orbis Romani, si id placuerit, terras suscipere longe discretas, ut diuturno otio involuti, et quietem colentes tanquam salutarem Deam, tributariorum onera et nomen. His post reditum tribunorum compertis, Imperator exsultans, ut negotio, quod rebatur inexplicabile, sine ullo pulvere consummando, cunctos admisit, aviditate plus habendi incensus. — Proinde vallo prope Acimincum locato, celsoque aggere in speciem tribunalis erecto, naves vehentes quosdam legionarios expeditos, alveum fluminis proximum ripis observare sunt jussae, cum Innocentio quodam agrimensore hujus auctore consilii: ut si barbaros tumultuare sensissent, aliorsum intentos post terga pervaderent improvisi. Quae Limigantes licet properari sentirent, nihil tamen praeter preces fingentes stabant incurvi, longe alia, quam quae gestu praeferebant et verbis, altis mentibus perpensantes. Visoque Imperatore ex alto suggestu jam sermonem parante lenissimum, meditanteque alloqui velut morigeros jam futuros: quidam ex illis furore percitus truci, calceo suo in tribu-

де, къ Ꙁи́шїй Са́рмате дин сꙋс де Їази́гїа ꙟтръ Ти́са шѝ ꙟтръ Дꙋ-нъре ѥ̂ра̀. Трекѫ́нд Са́рмателе ла ꙟпъра́тꙋл, кꙋм май сꙋс ꙁисем се а̂ръта̀, къ вѡр съсе ро́аце де ꙟпъра́тꙋл, шѝ ста̀ плека́ций, ӑлтеле ꙟ̂ йнимъ а̂вѫ́нд, де кꙋм а̂ръта̀ кꙋ схи́меле, шѝ кꙋ во́рба. Де оўнде врѫнд ꙟ̂пъра́тꙋл а̂ле гръ̀й кꙋ блѫндѣ́це, оўнꙋл динтръ дѫнші́й ꙟ̂чепꙋ̀ кꙋ тꙋрба́ре а̂ стрига̀, Ма́рха, Ма́рха, ка́ре кꙋвѫнт ла ѥ̂й ѩ̆сте сѣмн де ръсбо́ю, дꙋ́пъ дѫ́нсꙋл оу̑рмъ̀ то́атъ мꙋлци́мѣ, рѫдикѫ́нд стѣ́гꙋл, а̂ стрига̀, шѝ а̂ порнѝ а̂сꙋ́пра ꙟпъра́тꙋлꙋй. Чѝ ꙟ̂пъра́тꙋл, а̂дꙋкѫ́ндꙋй кꙋрѫ́нд оу̑н кал бꙋн де фꙋ́гъ, скъпъ̀. І̆ѫ́ръ Са́рмателе ѡ̂морѫ́нд врѡ кѫ́цва дин че́й де лѫ́нгъ ꙟ̂пъра́тꙋл, ръпи́ръ Скаѡнꙋл чел ꙟ̂пъръте́ск, шѝ къпътѫ́юл чел де ӑꙋр. Ꙗтꙋ́нчи ѡ̆астѣ̀ Рѡма́нъ слобоꙁѫ́ндꙋсе ꙟ̂тръ Са́рмате, пре то́ций кѫ́ций ле ѥ̂ра̀ ꙟ̂наинте ꙟ̂й дꙋмика́ръ. Ꙟкъ́тръꙋ са́ꙋ дꙋс а̂по́й че́й ръма́ший Са́рмате Ро́бий, шѝ оўнде саꙋ а̂шеꙁа́т съ лъкꙋ́ѩскъ, Ꙗммїа́н нꙋ скрїе. Съсе фѝ а̂шеꙁа́т то́ций ꙗ̆ръший ꙟ̂ па́ртѣ чѣ дин сꙋс ꙟ̂тръ Дꙋ́нъре шѝ ꙟ̂тръ Ти́са, нꙋ се по́ате крѣ́де, де ѡ̆-аръ че ѥ̂й кꙋ а̂чѣ́ле ло́кꙋрй ни́чй кꙋм нꙋ ѥ̂ра̀ ꙟ̂дестꙋла́ций, шѝ пе́нтрꙋ а̂чѣ́ѩ пофтѣ̀ дела ꙟ̂пъра́тꙋл, ка съ ле дѣ̀ моші́й ꙟ̂ ло́кꙋл ꙟ̂пъръцїе́й. І̆ѫ́ръ де́спре а̀чѣ́ѩ ни́чй кꙋм нꙋ мъ пот ꙟ̂дои̇̀, къ де а̂че́щий Скла́вий а̂ꙋ фост а̂чѣ́ѩ, ка́рїй скрїе Нота́рїꙋл лꙋ́й Бе́ла ла кап. в̄ї, къ фꙋ́ръ а̂дꙋ́ший дин Бꙋлга́рїѩ ла ма́рџиниле рꙋ́шилѡр. а)

Дин

bunal contorto, *marha*, *marha*, quod est apud eos signum bellicum exclamavit: cumque secuta incondita multitudo, vexillo elato repente barbarico, ululans ferum in ipsum principem ferebatur. Qui cum ex alto despiciens plena omnia discurrentis turbae cum missilibus vidisset; — externis mistus et suis, - equo veloci impositus, cursu effuso evasit, stipatores tamen pauci - interierunt; — sellaque regalis cum aureo pulvinari, nullo vetante, direpta est. Mox autem - exercitus, — licet ob procursionem subitam semitectus - barbarorum, mori obstinatorum, catervis semet immersit: — obvia quaeque obtruncabat sine parcimonia. — Post quae tam saeva, digestis pro securitate limitum, quae rationes monebant urgentes; Constantius Sirmium redit. *Ammianus* Lib. 19. cap. 11.

a) Qualiter etiam ipsi Sclavi de terra Bulgariae conducti fuerunt ad confinium Ruthenorum. *Notarius* Belae, Regis cap. 12.

Дин чѣле дин сꙋс зисе арѫтáт лꙋкрꙋ ꙗсте, кѫ ꙟ Іазигїа, адекѫ ꙟтрѫ Дꙋнѫре ши ꙟтрѫ Тиса, дела шанцꙋриле, каре се кїамѫ Ромáне, ꙟ жос, пѫнѫ оунде се мѣстекѫ Тиса кꙋ Дꙋнѫрѣ, ꙟтрѫ лѫкꙋиторїи Сармате оунїи ѥра слобозй сав Нѣмешй, адекѫ Боѩрй; оунїи робй Боѩрилѡр ачелора. Ши, прекꙋм май сꙋс вѫзꙋм, робїй Сармате, скоцѫнд дин цѣрѫ пре Стѫпѫнїй сѫй, ꙟсꙋши мощенирѫ цѣра кд. де анй, пѫнѫ кѫнд бѫтѫндꙋй ꙟпѫратꙋл Констанціе, ꙟй ізгонѝ де аколѡ, ши ꙟтꙋрнѫ пре лѫпѫдацїй Боѩрй. Фапта рѣвилѡр ачестора, кꙋ карѣ лѫпѫдарѫ пре Стѫпѫнїй сѫй дин цѣрѫ, ши ѡ мощенирѫ ꙟшїй, ка ѡ фаптѫ ноаѡ, кꙋ рѫсꙋнет, ши прѣстреинѫ нꙋ пꙋтѣ сѫ нꙋ фіе мꙋлтѡр цѫрй кꙋноскꙋтѫ, дѣрѫ май вѫртос вечинилѡр Ромѫнй челѡр дин Мисїа, ши ѡщилѡр Ромáне, каре мꙋлтѫ трѣбѫ аꙋꙋрѫ кꙋ ѥй пѫнѫ че ꙗꙋ кончени́т. Нꙋ мѫ ꙟдоеск, кѫ рѫсбоюл, кареле лаꙋ авꙋт Ромáнїй кꙋ робїй ачещѣ саꙋ кїемат рѫсбою асꙋпра робилѡр, ши стѫпѫнирѣ ачѣ де кд. де анй а робилѡр ачестора саꙋ кїемат стѫпѫнирѣ робилѡр. Дѣчй, фїинд кѫ ла Італїанй, ши ла Ромѫнїй чей дин Мисїа, дин карїй май вѫртос ста ѡастѣ Ромáнѫ ачѣѩ, робїй се кїема склáви (Sclavi); де оунде ши астѫзй ла Італїанй робїй се зик, Скїави (schiavi); ꙗрѫ ла зишїй Ромѫнй астѫзй ꙟкѫ се зик лимпеде ка май дꙋмꙋлт., Склави: ѡсташїй Ромáнїй, ши тоцй Ромѫнїй вечинй дин Мисїа пре робїй ачещѣ, склáви (Sclavi), ши рѫсбоюл ачеста лаꙋ нꙋмит рѫсбою асꙋпра Склавилѡр, ши ачѣ скꙋртѫ а лѡр стѫпѫнире, стѫпѫнирѣ Склавилѡр. Кꙋ оун кꙋвѫнт, прекꙋм ѥра ачещѣ робй, аша нꙋ аꙋ пꙋтꙋт сѫ фіе алтминтрѣ кꙋноскꙋцй Італїанилѡр, фѫрѫ сꙋпт нꙋме де Склави, адекѫ робй. Робїй дарѫ а Сармателѡр, карїй аꙋ фост ꙟтрѫ Дꙋнѫре ши ꙟтрѫ Тиса, аꙋ дат причинѫ ꙟчепꙋтꙋлꙋй нꙋмелꙋй Склавилѡр, ши пре ѥй ꙗꙋ кїемат ꙟтѫю, ши ꙟтѫю, Склави. Кꙋм кѫ робїй ачещѣ аꙋ фост Рꙋшй, нꙋ не ласѫ а не ꙟдои, ши кꙋвѫнтꙋл ачела: Марха, кареле ши астѫзй ꙗсте ꙟ лимба Словенѣскѫ, Мрха.

ши

ꙟсъмнѣзъ моарте. Къ, прекꙋм Рꙍмѫнїй, ꙟдемнѫндꙋсе оунїй пре алцїй ла ръсбою, стригъ: Дъ пе моарте; аша Склавїй ачеѧ стрига: „Марха!“ сау Мрха

Кꙋноскꙋт лꙋкрꙋ ѥсте, къ нꙋмеле Склавилꙍр ꙟ Кърцй чей дин тѫю лаꙋ поменит Іорнандес деспре партѣ Латинилꙍр, деспре партѣ Гречилꙍр Прокопїꙋс, карїй амѫндой аꙋ кꙋстат ꙟ сꙋта ашѣса дела Хс. Іорнандес скрїинд історїа са ꙟ Італїа; дꙋпъ ворба Італїанилꙍр ꙟй анꙋмй Склави. Дꙋпъ ачѣѧшй ворбъ а Італїанилꙍр, шй а Рꙍмѫнилꙍр челꙍр дин Мисїа прїиминдꙋсе ачест кꙋвѫнт шй ꙟ лимба Гречилꙍр: ꙟй кїемъ шй Прокопїе, Склави, сау Склавинй. Дꙋпъ ачѣѧ тꙋтꙋрꙍр фъръ кꙋноскꙋцй сꙋнт нꙋме де Склави.

Ꙟсъ, мъкар къ нꙋмеле ачеста нꙋ се афлъ ꙟ скрисорй пънъ ла сꙋта ашѣса; тотꙋшй вине ꙟсъмнѣзъ Катанчич, къ нꙋ атꙋнчй ꙟтѫю сау нъскꙋт. а) Нꙋ; чи, прекꙋм май сꙋс възꙋм, дин сꙋта а патра, ꙟ зилеле лꙋй Констанцїе сау дат нꙋмеле ачеста робилꙍр челꙍр динтръ Дꙋнъре шй Тиса. Каре нꙋме лъцѫндꙋсе, се вѣде дꙋпъ ачѣѧ тꙋтꙋрꙍр Гинтелꙍр ачелора, каре ачѣѧшй лимбъ ꙟпреꙋнъ кꙋ Склавїй ѡ гръѧ, шй де оун нѣм ѥра кꙋ Склавїй, мъкар къ ачест нꙋме ꙟтрꙋ адевър нꙋ се кꙋвине алтора, фъръ ачелꙋй рам, карїй аꙋ фост роби.

Тѫрзїꙋ ꙟкоаче вине причепѫнд ачей че се анꙋмѣ де алцїй Склави, къ нꙋмеле ачеста ꙟсъмнѣзъ роби; ка съ оурнѣскъ дела сине ачастъ нечинсте; принсеръ а лъса дин нꙋмеле ачела, к. шй а се кїема Слави, сау Славинй. Каре нꙋме, кꙋ кѫт чел дин тѫю ѥра май апꙋс, шй вѣдѣ оун ꙟчепꙋт ꙟтꙋнекат а Склавилꙍр, аша а фи гинтеле Склавонѣщй нъскꙋте дела мърицй стръмошй, ꙟсъмнѣзъ; шй аша аꙋ ꙟчепꙋт а се зиче, Слави, Славенй. Алцїй аꙋ ꙟчепꙋт а се кїема, Словенй, шй лимба са а ѡ нꙋмй Словенѣскъ. Ꙟсъ адевърꙋл нꙋ дин тѫлкꙋириле

чѣле

a) Nomen Slavorum apud Jornandem, Seculi sexti Scriptorem, primum occurrere, notum eruditis est; nemo tamen prudens id tum primo enatum adseruerit. *Petrus Katantsich*, de Istro cap. 6. num. 6.

чѣле во́лниче се ка́де а̂се кȣлѣ́џе, чи дин скрисо́риле чѣле ве́кй. А̂чѣ́ѧ ꙗ́сте а̂деве́рит, къ нȣ́меле а̂че́ста динтрȣ ꙟчепȣ́т нȣ саȣ ѕи́с ниче сла́вй саȣ славе́нй, ниче слове́нй, пре кȣ́м май сȣ́с въѕȣ́м, чи скла́вй ши склаве́нй. Дре́пт а̂чѣ́ѧ, ка́рїй ю́бе́ск а̂́шй кїема̀ ли́мба са словенѣ́скъ, тот а̂тѫ́та фа́че, ка кѫ́нд ѡ̂́ар ѕи́че склъвѣ́скъ, саȣ склощвенѣ́скъ. Дре́пт а̂чѣ́ѧ, де вом врѣ̀ а̂ грѫ̀и дȣ́пъ веки́ме, Ѹ́нгȣрй а̂че́ѧ, ка́рїй сѫнт Ѥстрънепо́цй Скла́вилѡр, се ка́де дїале́кта ли́мбей са́ле съ ѿ нȣмѣ́скъ склъвѣ́скъ, саȣ, фїи́ндȣле грѣ́цъ де ꙟчепȣ́тȣл лѡр, съ ѿ ѕи́къ словенѣ́скъ. Ꙗ́ръ а̂́лте дїале́кте а̂ле а̂че́щїй ли́мбй лъци́те а̂сȣ́пра а̂деве́рȣлȣй ꙗ́сте а̂се нȣмѝ словене́щй саȣ славене́щй. Е̂́ȣ дре́пт пе́нтрȣ причѣ́перѣ Рѡмѫ́нилѡр, ла ка́рїй ꙗ́сте прїими́т нȣ́меле а̂че́ста, то́ате дїале́ктеле ли́мбей рȣсе́щй май а̂дѣ́се ѡ̂́рй ле а̂нȣме́ск словене́щй, ши пре нѣ́м ꙟ́й кїем Слове́нй.

ꙟсъмнѣ́м а̂чѝ, къ Грего́рїȣс Па́па а̂л шѣ́птеле, скрїи́нд Ка́рте лȣй Миха́ил При́нципȣлȣй Се́рбїей ла а̂́нȣл 1078. пȣ́не ти́тȣла: *Лȣй Миха́ил* Кра́юлȣй Скла́вилѡр, кȣ́м ꙟсѣ́мнъ *Лȣ́чїȣс* ла нȣ́мърȣл мв҃. а̂лȣй Дїо-клеас. a) Де оу́нде оу́рмѣѕъ, къ ꙟтрȣ а̂че́ла вѣ́к ꙟкъ нȣ ѥ̂ра̀ мȣта́т нȣ́меле Скла́вй ꙟ Сла́вй, саȣ ꙟ Славе́нй.

Пре а̂че́ѧшй Са́рмате динтръ Дȣ́нъре ши Ти́са скрїито́рїй чѣй ве́кй ꙟ́й кїа́мъ *Лътинѣ́ще*, *Лимига́нтес* (Limigantes), а̂́декъ; *Мърџинѣ́нй*, дела кȣвѫ́нтȣл ли́мес (limes), ма́рџине, пе́нтрȣ къ ѥ̂ра̀ хотърѫ́шй кȣ ꙟпъръцїѧ Рѡма́нилѡр, ши а̂ша̀ цѣ́ра лѡр ѥ̂ра̀ ла ма́рџиниле ꙟпъръцїей Рѡма́нилѡр. *Ма́рџинѣ*, саȣ лътинѣ́ще ли́мес, (limes) гречѣ́ще се ѕи́че, ὅρος. Нȣ по́ате фѝ ꙟдоа́лъ, къ Оу́нгȣрїй дела гре-че́скȣл ὅρος ꙟл кїа́мъ пре Рȣ́с, ѡ̂́рос (Orosz). Ши а̂ша̀ ѡ̂́росок (Oroszok) ꙟсемнѣ́ѕъ а̂чѣ́ѧ че ꙟсѣ́мнъ ла Лати́нй, *Лимига́нтес* (Limigan-

a) Gregorius Septimus, summus Pontifex, eidem Michaëli Serviae Principi scribens, Ep. 12. ait: *Michaëli Sclavorum Regi*, salutem et Apostolicam benedictionem. Dat. Romae 1078. *Nota Lucii* ad num. 42. Diocleatis.

migantes), адекъ Сармате саѹ Рѹшй динтръ Дѹнъре ши Тиса. Ꙟсъ Оунгѹрій акѹм пре тоцй Рѹшій ꙟй кіамъ ѡросок (Oroszok).

Ѥсте ꙟ Ардѣл оун нѣм, чи дин фоарте пѹцинй ѡаменй стъ, карій рѡмжнѣще се кіамъ Скіай, дела кѹвжнтѹл Італіенеск Скіави (Schiavi); лимба нѹ ворбеск алта, фъръ лимпеде чѣ рѡмжнѣскъ, портѹл ꙟкъ ꙟл аѹ ал Рѡмжнилѡр чѣлѡр де прин сате; крединца ле ѥсте Лѹтеранѣскъ, ши Попй аѹ динтръ Сасй. Іѡсефѹс Бенкео, ꙟ Сѹплементеле чѣле ла Томѹл ꙟтжю а Трансилваніей адаѡсе, Картѣ д. §. ръг. зиче, къ Рѹшій саѹ Рѹтеній ꙟ сѹта а ѡпта ѥшинд дин Рѹсіа албъ, ши черкжндѹшй лок де лъкѹинцъ, оуній саѹ ашезат ꙟ Бѹлгаріа, алцій ꙟ Сервіа, ши чѣле лалте. Кѹ прилежѹл ачела ѡ парте динтръ джншій аѹ ꙟтрат ꙟ Ардѣл, динтръ карій ши акѹм май сжнт аичй. Май ꙟколѡ зиче, къ кѹ ꙟтрарѣ ачѣста саѹ ашезат а лъкѹй ꙟ сателе Бѹнгард, Раішдерфлеин ши ꙟ Чергъѹ. Чи пре ачей дин зиселе сате Рѡмжній ꙟй кіамъ Скіай, кѹм ꙟсемнай май сѹс; ѩръ пре Рѹшій чей дин Рѹсіа албъ ничй ѡдатъ нѹ ѩѹ кіемат Рѡмжній Скіай. Май кред ѥѹ даръ, къ Скіаій ачѣщѣ сжнт динтръ Склавій чей дин пърциле Сепѹсѹлѹй ꙟ цѣра оунгѹрѣскъ, ши поате де ѡдатъ аѹ венит кѹ Моравій ꙟ зилеле Принципѹлѹй Ардѣлѹлѹй Бетлен Габѡр, де аколѡ адѹкжнд кѹ сине ши крединца чѣ Лѹтеранѣскъ. Чи, фіинд ѥй пѹцинй, ши ꙟкѹнҩраций де Рѡмжнй, кържнд ꙟшй піердѹръ лимба нѣмѹлѹй сѣѹ, ши ꙟвъцаръ чѣ Рѡмжнѣскъ, кжт акѹм нѹмай кѹ нѹмеле ши кѹ крединца сжнт десклиниций де Рѡмжнй.

Аколѡши зиче Бенкео, къ Дакій, пре карій ѩѹ ꙟвинс Траіан нѹ нѹмай аѹ гръит Сарматичѣще саѹ словенѣще, чи ши де сжнџе аѹ фост Сармате. Ачаста де аколѡ връ съ ѡ арѣте, къ мѹлте сате ꙟ Ардѣл аѹ нѹме словенещй, бѹнъ ѡаръ: Добра, Браничка, Хари, Чистею, Коронка, ши алтеле.

Даръ

Даръ, дакъ ѥсте адевърат, къ Рꙋшїй дин Рꙋсїа алкъ сау ашезат ꙟ сꙋта а ѡпта а лъкꙋи ꙟ Ардѣл, кꙋм връ Бенкеѡ, аꙋ нꙋ пꙋтѣ дела Рꙋшїй ачещѣ съсе пꙋнъ нꙋмеле ачѣсте, съ нꙋ ръмжнъ токма дела Дакий? Ши аꙋ нꙋ пꙋтѣ съсе дѣ нꙋмеле ачѣсте дела Словенїй чей че ѥра ꙟпреꙋнаций кꙋ Аварїй атꙋнчй, кжнд стъпжнѣ Аварїй Дакїа?

Де аколѡ ꙟкъ връ Бенкео съ арѣте, къ лимба Дакилѡр аꙋ фост словенѣскъ, пентрꙋ къ ꙟ лимба Рѡмжнилѡр мꙋлте кꙋвинте се афлъ словенещи, карѣ нꙋ де аирѣ сау пꙋтꙋт ꙟтжмпла, фъръ къ Рѡмжнїй аꙋ тръит ꙟпреꙋнъ кꙋ Дакїй ꙟ Дакїа. Къ, дꙋпъ кꙋм зиче Стефан Капринай, Рѡманїй нич ѡдатъ нꙋ ар фи сꙋферит аша съсе стриче лимба лѡр кꙋ кꙋвинте Сарматичещи, дакъ Дакїй кꙋ карїй аꙋ вїецꙋит Рѡманїй местекаций, нꙋ ар фи фост де нѣм Сармате.
Чи май сꙋс аратай, къ кꙋвинтеле чѣле словенещи Рѡманїй ачѣꙗ, карїй фꙋсѣсе приншй ла Сармате, ле адꙋсеръ ꙟ Дакїа. Ба ꙟ сꙋта а ноаѡ ѥра ꙟ Ардѣл ꙟпреꙋнъ кꙋ Рѡмжнїй лъкꙋитори Склавй, кꙋм не ꙟвѣцъ Нотарїꙋл лꙋй Бела, ши майнаинте нꙋ пꙋцине гинте словенещи венинд кꙋ Аварїй, пънъ аꙋ цинꙋт Аварїй Дакїа, ꙟ тоатъ Дакїа аꙋ лъкꙋит. Кꙋ ачест прилеж май мꙋлте кꙋвинте словенещи се бжгаръ ꙟ лимба Рѡмжнѣскъ, ши мꙋлте локꙋрй нꙋмеле дела Словенїй ачѣꙗ дате пънъ астъзй ле цин ꙟ тоатъ Дакїа, адекъ ꙟ Бънат, ꙟ Ардѣл, ꙟ цѣра Мꙋнтенѣскъ, ꙟ Молдова, чѣле лалте. Везй май сꙋс кап г. §. з.

§. в.

А Бꙋлгарилѡр.

Нꙋ фъръ причинъ се мжнїе Катанчич, де Їстро кап з. асꙋпра ачѣлѡра, карїй ꙟчепꙋтꙋл нꙋмелꙋй Бꙋлгарилѡр ꙟл траг дела ржꙋл Волга; ши мъртꙋрисѣще, къ Бꙋлгарїй ши астъзй се зик пре сине, Болгари, ши пре тоцй ѡаменїй чей май де фрꙋнте Їлирїй ꙟй кїамъ кꙋ аче-

ачелашй кꙋвѫнт. a) кареле ши Рꙋмѫнїй ꙟл цин, нꙋминд Боѧрй пре ачеѧ, карїй ꙟ Оунгарїа се кїамъ нѣмешй. Нꙋ де аирѣ, фъръ дин партѣ чѣ дин жос ꙟтръ Дꙋнъре ши ꙟтръ Тиса съ каде съ крѣдем а фи нъскꙋт нꙋмеле ачеста.

Къ, прекꙋм нꙋмеле Склавй, Рꙋмѫнїй чей де престе Дꙋнъре ꙟл дѣдеръ робилѡр Сармате, аша ши нꙋмеле, Бꙋлгарй, дела ачеѧшй Рꙋмѫнй, ми се паре, а фи дърꙋит. Къ стъпѫнїй ачеѧ Сармате, карїй ера ꙟтръ Дꙋнъре ши Тиса, ла скрїиторїй чей векй Латинещй се зик ливери (liberi). Везй Аммїан Марчелин Картѣ ꙁ҃і. кап в҃і. Ла Італїанй ꙗсте кꙋвѫнт, волїа, (Voglia, саꙋ дꙋпъ Ѡртографїа Латинѣскъ Volja), кареле ла Рꙋмѫнїй чей дин коаче де Дꙋнъре, фїинд къ ачещѣ л, (l) ꙟтръ доаѡ вокале, кареле ла Італїанй се зиче моале, де тот ꙟл лась афаръ, се зиче, воꙗ (Voja), ꙗръ Рꙋмѫнїй чей дин колѡ де Дꙋнъре, л, (l) моале пꙋрꙋрѣ ꙟл цин ꙟтокма кꙋ Італїанїй. Кꙋвѫнтꙋл, воꙗ, ꙟсемнѣзъ ла Рꙋмѫнй ши воинцъ ши волничїе (латинѣще libertas), бꙋнъ ѡаръ, аре вое съ мѣргъ, ꙟтѫта фаче, ка аре волничїе, саꙋ е волник (латинѣще liber) съ мѣргъ. Дин кꙋвѫнтꙋл, волꙗ, саꙋ зис волꙗрй (Voljari), адекъ, кꙋм зик Латинїй, ливери (liberi), ши аша, пре кꙋм пре Сармателе робй ꙗꙋ зис, склавй, Рꙋмѫнїй чей де престе Дꙋнъре, карїй ера май вечинй, ши маре парте авꙋръ ꙟ ръсбою асꙋпра ачелѡр Сармате; аша пре Сармателе стъпѫнй, карїй латинѣще се кїема, Ливери (liberi), дꙋпъ дїалекта са ꙗꙋ зис Волꙗрй (Voljari); мꙋтѫндꙋсе дꙋпъ ачѣѧ, В, (V) ꙟ Б, (B), ши ї, моале (j) ꙟ г, (g), ба ши о, ꙟ ꙋ; (u) карѣ де мꙋлте ѡрй се ꙟтѫмплъ; ꙟ лок де Волꙗрй (Voljari), саꙋ

зис

---

a) Bulgari se et hodie Bolyarios nuncupant, quod *optimates* vult significare; sed et nos *melioris notae* seu cives, seu alios quoscunque, sic nominare solemus. Eadem adpellatione prioribus quoque seculis usi fuere Bulgari. O. láho teste, qui Bulgaros bene novit, Valachorum etiam optimates *Bojarones* (*Boljarones*) dicebantur. *Petrus Katantsich* de Istro, cap. 7.

ӡис Бȣлгари (Bulgari). Рѡмѫній чей дин коаче де Дȣнъре сингȣр В. мȣтѫндȣл ꙟ Б. ши лъпъдѫнд л, моале дȣпъ датина са, пре Нѣмеший (Nobiles) ши астъӡи ꙟй кіамъ, Боꙗри.

Бȣлгарій ачещѣ, прекȣм пȣрȣрѣ аȣ фост кȣ мъніе, ꙟтокма ка ши Склавій, асȣпра Рѡманилѡр, дȣпъ кȣм ꙟтръ алцій не лъсъ скрис Аммїанȣс Марчелинȣс ꙟ Кърциле май сȣс ансемите; аша, добѫндинд тимп, аȣ нъвълит ꙟтрȣ ꙟпъръціѧ Рѡманилѡр; ши църеи, ꙟтрȣ каре саȣ ашеӡат, де пре нȣмеле лѡр исе дѣде нȣме, Бȣлгаріа, карѣ пънъ астъӡи аша се кіамъ. Бȣлгарій ачещѣ ши ꙟнаинте де асе ашеӡа ꙟтрȣ ꙟпъръціѧ Рѡманилѡр, ꙟкъ ера ѡамени пȣтѣрничи, дȣпъ кȣм ла Картѣ ӡі. кап ві. мъртȣрисѣще Аммїан Марчелин. а) Пентрȣ ачѣѧ нȣ є де асе мираре, къ ꙟ времиле чѣле тȣрбȣрате, ши а слъбичȣней ꙟпъръціей Рѡманилѡр аȣ пȣтȣт єй съ ръсбатъ ꙟтрȣ ꙟпъръціѧ Рѡманилѡр, де ѡаръ че ши кѫнд ера ꙟтрȣ вѫртȣтѣ са стрълȣчита ачѣѧ ꙟпъръціе, нȣ пȣцинъ грижѫ да ачещѣ ꙟпъраціилѡр Рѡмани.

§. Г.

Ꙟ Сѫрбилѡр.

Сѫрбій лътинѣще се ӡик, Сѣрви (Servi) саȣ Сервїани (Serviani), каре кȣвѫнт ꙟсъмнѣӡъ слȣџи, саȣ роби. Ръȣ се мъніе Катанчичи асȣпра лȣй Констаитин Порфирогенитȣ, къчи ꙟ Картѣ лк. ӡиче, къ Сѫрбій пентрȣ ачѣѧ се ӡик сѣрви (Servi), пентрȣ къ аȣ слȣжит ꙟпъратȣлȣи Рѡманилѡр; ши ꙟ тоате пърциле, ꙟ картѣ де Істрѡ, кап ӡ. се сȣчѣще, ка де аирѣ съ трагъ изворȣл нȣмелȣи ачестȣѧ, ѧръ нȣ дела кȣвѫнтȣл лътинеск, сѣрви (Servi). Ши фіинд къ Кон-

а) Potentes olim ac Nobiles erant hujus indigenae regni; sed conjuratio clandestina servos armavit in facinus. Atque ut Barbaris esse omne jus in viribus assuevit, vicerunt dominos ferocia pares, sed numero praeminentes. *Ammianus Marcellinus* Lib. 17. cap. 12.

Константин Порфирогенитȣ ла локȣл май сȣс ꙟсъмнат пре Сѫрбий ꙟй нȣмѣще Сербли (Serbli); кȣ амѫндоаѡ мѫниле апȣкѫндȣсе де кȣвѫнтȣл ачеста; кȣ мѫніе ꙟтрѣбъ: „ Че пласъ де лимбъ є ачѣѧ, ꙟ карѣ Сербли съ ꙟсемнѣꙃе слȣџй? а) Де оунде, пъргѫндȣисе лȣй, къ ниче ꙟтрѡ лимбъ кѫте сѫнт пре лȣме, кȣвѫнтȣл, Сербли, нȣ ꙟсъмнѣꙃъ, слȣџй, сaȣ робй; ꙟшй нълȣчѣще, кȣм къ ꙟдестȣл кȣ ꙟтребарѣ ачѣѧ аȣ адеверит, къ нȣмеле Сѫрбилѡр нȣ се траџе дела кȣвѫнтȣл лътинеск, серви (servi).

Де ар фи фост кȣноскȣтъ лȣй Катанчич лимба Рѡмѫнилѡр, май вѫртос ачелѡр де престе Дȣнъре; нȣ се врѣ ꙟтърѫта аша вѫртос асȣпра прѣнълцатȣлȣй Порфирогенитȣ, ниче кȣ атѫта ꙟдръꙃнѣлъ нȣ врѣ ꙟтреба: ꙟ че лимбъ кȣвѫнтȣл, Сербли, ꙟсъмнѣꙃъ, слȣџй. Къ кȣноскȣт лȣкрȣ ѥсте, кȣм ла Рѡмѫнй, v. лътинеск (в) се мȣтъ ꙟ, б. Аша cervus, Рѡмѫнїй ꙟл ꙃик, чербȣ; corvus, корбȣ, ши чѣле лалте. Де аколѡ є, къ кȣвѫнтȣл лътинеск, servi, (серви), Рѡмѫнїй ꙟл ꙃик сѫрбй (serbi), нȣмай кѫт Рѡмѫнїй спре чинстѣ нѣмȣлȣй Сѫрбеск аȣ афлат, ка servi (серви), кѫнд ꙟсъмнѣꙃъ нѣмȣл сѫрбилѡр, слова чѣ дин фрȣнте адекъ s. съ ѡ ръспȣндъ сȣпцире дȣпъ фирескȣл єй сȣнет; ѥръ кѫнд ꙟсъмнѣꙃъ слȣџй, сaȣ робй, съ ѡ ръспȣндъ май грос. Ши фїинд къ ачѣсте доаѡ ѡсебите сонȣрй дȣпъ ѡртографіа словелѡр Кирилїане, кȣ ѡсебите слове се ꙟсѣмнъ, кѫнд servi ꙟсъмнѣꙃъ нѣмȣл сѫрбилѡр, ꙟл скрїȣ, сѫрбй, (serbi) ѥръ кѫнд ꙟсемнѣꙃъ слȣџй сaȣ робй, ꙟл скрїȣ, шербй (serbi).

Липсѣще ѥръ съ ꙟсъмнъм, къ ла Рѡмѫнїй чей дин коаче де Дȣнъре, ꙟ артиклȣл дефинитȣ ал Італїанилѡр ꙟ нȣмърȣл ꙟмȣлциторїю li (ли), се ласъ слова l, (л), ши ръмѫне нȣмай, i; ѥръ ла Рѡмѫнїй

---

a) Quod autem est idiomatis genus, in quo Σέρβλοι significent δȣ́λȣς? Si enim δȣ̃λος graecum est, *Servus* latinum, quo jam pacto *Serbli* aut potius *Srbli* erunt *Servi*? *Katantsich*. de Istro cap. 7.

мѫ́нїй чей дин колѡ̀ де Дꙋ́нѫре се ци́не ꙟтрег Ii, (ли), ка ши ла Їталїа́ни. Де а̂чїѧ ꙗсте, кѫ дꙋ́пѫ дїалéкта Рѡмѫ́нилѡр чéлѡр дин коа́че де Дꙋ́нѫре, кꙋвѫ́нтꙋл сѫ́рби (serbi), кꙋ а̂ртикꙋлꙋл дефинитꙋ се ӡи́че, сѫ́рбїй, (serbii); ꙗ̆рѫ дꙋ́пѫ дїалéкта Рѡмѫ́нилѡр чéлѡр дин ко̑ѧ̀ де Дꙋ́нѫре, сѫ́рбли, (serbli). Асѣменѣ, шéрби (serbi), шербїй (Serbii), Шéрбли (serbli).

Афа́рѫ де тоа́тѫ ꙟдоѫ́ла да́рѫ, ми се па́ре, а̂ фи, кꙋм кѫ нꙋ́меле Serbli (сéрбли), нꙋ де а̂лю́рѣ фѫ́рѫ дин гꙋ̀ра Рѡмѫ́нилѡр чéлѡр де прéсте Дꙋ́нѫре, ка́рїй ѥ̂ра̀ а̂местека́ций кꙋ сѫ́рбїй, ꙗсте ѥ̂ши́т, ши ла Рѡмѫ́ни дела Лѫтинéскꙋл, servi (сéрви) ӥ̂ӡворѫ́т; ни́че Константи́н Порфироге́нитꙋ де а̂лю́рѣ, чи дин гꙋ́ра а̂чéлѡраши Рѡмѫ́ни лаꙋ лꙋа́т. ꙟсѫ мѫка́р кѫ а̂чéста ꙗсте ꙟчепꙋ́тꙋл нꙋ́мелꙋи сѫ́рбилѡр, тотꙋ́ши пéнтрꙋ а̂чѣ̂ѧ пот сѫ́рбїй сѫ фїе ѡ̂амени а̂лéши, прекꙋ́м ши сѫнт прѣ а̂лéши бѫрба́ци.

Май оу̂рѫ́т ꙟй скрїе пре сѫ́рби Гꙋилїéлмꙋс Тирїꙋс, ка̂реле ꙟ Ка́ртѣ к҃. кап д҃. ӡи́че, кѫ трѫда́нїиле чѣле вéки а̂ша̀ а̂ꙋ, кѫ тот норо́дꙋл сѫрбéск ꙟши тра́џе вица ꙟпреꙋ́нѫ кꙋ нꙋ́меле чéл де робїе дела ѡ̂амени ӥ̂ӡгони́ци, ка́рїй фꙋ́рѫ ѡ̂сѫнди́ци, ка ꙟ пѫ́рциле сéрбїей сѫ тае ма́рмꙋре, ши̂ сѫ са́пе мета́лꙋри. Ши май ꙟколѡ̀ ӡи́че, кѫ сѫ́рбїй сѫнт оу̂н норо́д про́ст, не ꙟдрепта́т, лѫкꙋиторю ꙟ мꙋ́нци ши ꙟ ко́дри, нꙋ щїе а̂гониси̂ пѫмѫ́нтꙋл, вите а̂ꙋ мꙋ́лте; а̂сѣменѣ ла́пте, ка́ш, оу̂нт, ка́рне, мїéре, чѣ́рѫ мꙋ́лтѫ. А̂ꙋ кѫпетéнїи, пре ка́ре ле кїа́мѫ Жꙋпѫ́ни, ши До́мнꙋлꙋи ꙟпѫра́т оу̂не ѡ̂ри ꙟй слꙋжéск, оу̂не ѡ̂ри ѥ̂ши́нд дин мꙋ́нци, ши дин ко́дри, тот ци́нꙋтꙋл де прин прежꙋ́р, прекꙋ́м сѫнт ꙟдрѫӡнéци, ши бѫрба́ци рѫсбо́йничи, ꙟл прѫдѣ́ӡѫ. а)

КАП

а) Detinebatur porro eo temporis articulo Imperator in Servia, quae regio montuosa, et nemoribus obsita, difficiles habens aditus, inter Dalmatiam et Ungariam, et Illyricum media jacet, rebellantibus Serviis, et confidentibus de introituum ad se angustiis, et de impervia eorum regione. Habent vetustae traditiones, hunc omnem populum, ex deportatis, et deputatis exilio,

qui

КАП. І.

Деспре Фабꙋла, карѣ спꙋне, къ Рѡмѫнїй ꙟ сꙋта ꙟ трей-спреѕѣчѣ де престе Дꙋнъре аꙋ венит ꙟ Дакїа.

§. а҃.

Оурзиторюл Фабꙋлей ачещїѧ аꙋ фост Їѡсефꙋс Сꙋлцер.

Енгел ꙟ де мꙋлте ѡрй поменита Апендиче, §. д҃. зиче, къ оунїй трашй де врѣрѣ са, карѣ ѡ аꙋ спре аскърй пре Рѡмѫнй, сокотеск къ Рѡмѫнїй нꙋмай дꙋпъ прада че ѡ фъкꙋръ Монголїй тътарй ꙟ Оунгарїа ши ꙟ Ардѣл ла анꙋл 1241. дин харꙋл Оунгꙋрилѡр, ши кꙋ токмалъ, ка пꙋрꙋрѣ съ слꙋжѣскъ, дин Ѳракїа веницй, фъръ прїимицй а лъкꙋй ꙟ Ардѣл. Атикъитей ачещїй пърерй се фѣче оурзиторю Сꙋлцерꙋс де аколѡ, къ рѫꙋ аꙋ ꙟцелес локꙋл оуней дипломе ла Прай ꙟ Аннале типъритъ, прекꙋм ши локꙋл Логофътꙋлꙋй Гречан, ноꙋлꙋй Историк ал Рѡмѫнилѡр. а)

Ачѣ-

---

qui in partibus illis ad secanda marmora, et effodienda metalla damnati fuerunt, originem habuisse, et inde etiam nomen traxisse servitutis. Est autem populus incultus, absque disciplina, montium et sylvarum habitator, agriculturae ignarus; gregibus et armentis copiosis, lacte, caseo, butyro, carnibus, melle, et cera uberius abundantes. Hi magistratus habent, quos Zuppanos vocant, et Domino Imperatori aliquando serviunt, aliquando de montibus et sylvis egredientes, omnem circa se regionem, ut sunt audaces, et bellicosi viri, depopulantur. *Guilielmus Tyrius* Lib. 20. cap. 4.

a Tantopere abutuntur Scriptores nonnulli praeconcepto Valachis detrahendi studio ducti, ut - - Valachos nonnisi post depopulationem Hungariae et Transilvaniae per Mongoles 1241. factam ex gratia Hungarorum in consortium domicilii adscitos, et sub conditione perpetuae servitutis e Thracia illuc deductos fuisse autument. Infelicis hujus opinionis auctor est *Sulzerus* ob male intellectum diplomatis cujusdam apud Prayum in annalibus editi, et recentioris cujusdam Logothetae, Valachorum historici, nomine Gretsan locum. *Engel* de origine Valachorum, Appendix. §. 4.

Ачѣстъ фабȣлъ де Сȣлцер зскитъ Кіролȣс Едер ꙟнаинте де тоци алцій ꙟверъцошиндȣѡ, ꙟ нотеле сале Историко-Критике чѣле асȣпра Сȣпликей Рѡмжнилѡр ла нȣмърȣл д҃. дȣпъ че аȣ повестит, кȣм Рѡмжнїй чей де престе Дȣнъре кȣ Прінципїй съй Петрȣ ши Асанȣ ла мȣнтеле Емȣ саȣ десбинат-де кътръ ꙟпъръціѧ Гречилѡр; карѣ ла ꙟътрьжнѣцеле сътей адоаѡспрезѣчѣ саȣ ꙟтжмплат; зиче; къ дȣпъ десбинарѣ ачѣста Рѡмжнїй де престе Дȣнъре аȣ венит ꙟ цѣра Мȣнтенѣскъ ши де аколѡ ꙟ Ардѣл, каре лȣкрȣ зиче къ є҃ аратат дин Гречан ла Сȣлцер ꙟ Картѣ че се кїамъ Гешихте дес Трансалпинишен Дацїенс. Том. в҃. фаца ки҃. а)

§. в҃.

Пърѣрѣ алтѡра деспре Сȣлцер.

Енгел ꙟ Сȣплементе ла Виндичїиле Анонимȣлȣй Корнидешїане §. є҃. зиче, къ Сȣлцер деспре мешешȣгȣл Критикей нȣ є лъȣдат, адекъ: Сȣлцер нȣ аȣ щїȣт съ испитѣскъ лȣкрȣриле дȣпъ кȣм се кадѣ. б) Ачелаший ꙟ Коментацїѧ де Џестис Траїани ад Данȣбїȣм, кап а҃. §. г҃. зиче, къ лȣй Сȣлцер нȣ ꙟтрȣ тоате зиселе лȣй ꙟтокма се каде а ꙟсе крѣде. в) Василїе Колосси, Прѡтопоп ал Бобжлней ꙟ Ардѣл ꙟ Префацїа Лезиконȣлȣй съȣ челȣй Рѡмжнеск, кареле ꙟкъ нȣ є типърит, не спȣне кȣџетȣл чел ръȣ ал лȣй Сȣлцер кътръ Рѡмжни, ши ꙟ

а) Iam vero ea, quam commemoravi avulsione a Graecis — consecuta Valachos in modernam Valachiam atque inde in Transilvaniam venisse ex manu exaratis Valachorum Chronicis, quae Valachiae Cancellarius (Logothetam dicunt) *Gretsan* ex tabulariis popularibus suorum conscripsit, apertum est. (Ap. Sulzer Geshichte des Transalp. Dac. Vol. 2. p. 28.) I. Carolus *Eder* in notis Historico - Criticis ad Supplicem Libellum Valachorum num. 9.

б) Ab arte critica haud laudabilis Franc. Ios. *Sulzerus*. *Engel*, Supplementa ad Vindicias Anonymi Cornidessianas, §. 5.

в) Plura reperiuntur apud *Sulcerum* Geschichte des Transalpinischen Daziens, cujus tamen assertis non omnibus eadem fides adhibenda est. *Engel* de Gestis Trajani ad Danubium Commentatio cap. 1. §. 3.

ꙟдрѣптъ пре четитори ла Гедеѡн Солга, де оунде съ кȣноаскъ нъравȣл ши крезъмѫнтȣл лȣй Сȣлцер, прекȣм ши ла Мартинȣс Геѡргіȣс Ковачич, кареле ꙟ Біѡграфіѧ лȣй Габріел Колинович, че є пȣсъ ꙟнаинтѣ Кроникей Темпларіилѡр, ꙟл мȣстръ пре Сȣлцер, къ аȣ фост ѿм ѡкърѫторю, минчинос, ши къ фоарте пȣцин аȣ щіȣт деспре лȣкрȣриле де каре аȣ скрис. а)

Єȣ пре Францискȣс Іѡсефȣс Сȣлцер лам кȣноскȣт фоарте бине, тръинд кȣ дѫнсȣл трей ани ꙟ Ѡрашȣл Сас-Регин, оунде єл єра Аȣдитор ла Регементȣл Драгонилѡр Савоіѧни, ши ам авȣт десе ꙟтѫлнири ла ѡлалтъ ши ꙟ кортелȣл лȣй, ши ла мине ꙟ каса Парохіей. Єра

ѿм

a) Franc. Ios. Sulzer (cum imperitis quibusdam suis asseclis) in sua Daciae Transalpinae historia tom. 2. pag. 154. et sequ. hallucinatur: linguam Valachicam literis latinis scribi haud posse ob quasdam Valachis proprias, aliis autem nationibus prorsus inusitatas pronunciationes; quales etsi non diffitear linguae Valachicae inesse, futilis nihilominus est viri tot linguarum notitia gloriantis animadversio, proponat namque Sulzerus homini v. g. alemanno latinos characteres legendi perito, linguarum autem Gallicae, Italicae, Ungaricae ignarus, librum aliqua ex adductis linguis scriptum, ut talem librum primo obtutu rite, ac expedite legat, arguet ne Sulzerus ex hiulca hominis illius enunciatione memoratas linguas literis latinis scribi non posse? aut vero eas propriis, et deinceps effingendis Characteribus opus habere? mavolet procul dubio dicere: esse his linguis suas legendi regulas, et multas pronunciationes orali magistro esse addiscendas; atqui quid vetat id ipsum dicere de lingua Valachica Latinae perinde, atque Italica et Gallica, filia? Sed latet anguis in herba; sentit nimirum Sulzerus thesim de Valachorum origine tanta dicacitate, et pluribus conjecturis, quam argumentis comprobatam, si Valachi suam linguam avitis Characteribus scripserint, non parum roboris amissurām. Verum ego argumento hoc ut pote historico-critico, et a mea provincia alieno hic loci supersedeo, satque mihi (munere Philologi grammatici defungenti) esse puto asserere, et, ubi opus fuerit, etiam docere, Sulzerum linguae Valachicae notitia, quantumvis ea gloriatur, leviter admodum tinctum fuisse; de hominis autem indole et sinceritate quid sit tenendum, docuit nos olim D. Gedeon Szolga (Anmerkungen über Franz. Joseph. Sulzer literarische Reise 1783.) praeprimis pag: 68. haud secus Mart. Georgius Kovatsits, dum in Biographia Gabrielis Kolinovits Chronico Templariorum praefixa, Sulzerum Calumniae, mendaciorum et Crassae rerum, de quibus scripsit, ignorantiae arguit. *Praefatio ad Lexicon Valachico-Latino-Ungarico-Germanicum locuples opera Basilii Colossi* Parochi Graeco-Catholici Nagy-Agensis et Vice-Archidiaconi Babolnensis accuratum. pag. 7.

ѿм не ꙟдестȣлат кȣ соартѣ са, крезѫндȣсе а фи врѣдник де май мáре пѫне; ши фїинд кѫ мȣáрѣ ши чѣле дóаѡ фѣте че авѣ нȣ ле пȣтѣ цинѣ кȣ ачѣ пóмпѫ кȣ кáрѣ дорѣ, се нѫкѫжѣ; де оунȣл нѫскȣ́т ал сѫȣ фечóр ꙟтрȣ ачéлаш Регемéнт Кадéт ꙟкѫ єра ꙟгрижáт. Сѫм єра де прежȣдекѫ́ций кȣприн́с ши апѫсáт, кáре ꙟл фѫчѣ, ка нȣ атѫ́та сѫ чѣрче адевѫ́рȣл лȣкрȣрилѡр, пре кȣм ка сѫ афле довѣде ѡри кѫт де сȣпцири, ши фѫрѫ пȣтѣре спре адеверирѣ чéлѡр че шаȣ вѫгáт ѡдáтѫ ꙟ кáп, ши спре аши рѫсфȣга пáтима са. Дин ,Характирȣриле оунȣй ѡм авѣ ѡбичѣю а жȣдека асѣмене де тóатѫ гинта, дин кáрѣ єра ѡмȣл ачéла. Дрéпт скрїе Єнгел дéспре дѫнсȣл, кѫ дéспре мещешȣ́гȣл Критикей нȣ є лѫȣдáт. Єȣ ѡдáтѫ ам спȣс лȣй Сȣлцер оун лȣкрȣ, ꙟкѫ ꙟ прȣнчїѧ мѣ дин вéщй пȣстїй аȣѕит. Кѫнд мѫ дȣсѫй алтѫ дáтѫ ла дѫнсȣл, вѫд кѫ єл аȣ ꙟсѫмнáт лȣкрȣл ачéла ка оун адевѫ́р ꙟ Истóрїа Ардѣлȣлȣй, кáрѣ атȣ́нчй ѡ алкѫтȣѧ. Дестȣ́л мам невоѝт ай арѫтá, кѫ ничй ѡ довáдѫ нȣ єсте а лȣкрȣлȣй ачéлȣѧ; ши алтминтрѣ фȣ ꙟтѫмплáрѣ; чи фїинд кѫ спȣ́са чѣ дин тѫю фȣсѣсе дȣ́пѫ гȣ́стȣл лȣй: ниче нȣ врѣ сѫ аȣдѫ кȣвѫнтáрѣ мѣ, кȣ кáрѣ врѣм сѫй арѫ́т адевѫ́рȣл. Чѣле че ѕиче Васил́їе Колóсси дéспре Сȣлцер ꙟ кѫт є пéнтрȣ щїинца лимбей Рѡмѫнéщй, ꙟкѫ ле крéд а фи адевѫрáте; пéнтрȣ кѫ єȣ де мȣ́лте ѡрй грѫинд кȣ мȣáрѣ лȣй, Сáскѫ нѫскȣ́тѫ ꙟ Брашóв, ꙟнаинтѣ лȣй Рѡмѫнѣще; ничй ѡдáтѫ нȣл аȣѕїю мѫкáр оун кȣвѫ́нт сѫ слобóадѫ дин гȣ́ра са Рѡмѫнéск, чи пȣ́рȣрѣ ворбѣ кȣ мине аȣ Лѫтинѣще, аȣ Їталїенѣще ши ꙟнаинтѣ мȣéрїй сáле, мѫкáр кѫ дѫнса ничй ѡ лимбѫ динтрѫ ачѣсте дóаѡ нȣ авѣ кȣноскȣ́тѫ. Їáрѫ мȣáрѣ лȣй, ка ѡ мȣáре Сáскѫ, щїѧ вине грѫй Рѡмѫнѣще. Де оунде ам препȣ́с, кѫ мȣ́лте дин чѣле че аȣ скрис єл пéнтрȣ лимба Рѡмѫнѣскѫ, дела мȣáрѣ са лѣȣ ꙟпрȣмȣтáт. Кѫнд аȣ порнит Сȣлцер кȣ май сȣс лѫȣдáтȣл Регемéнт адóаѡ ѡарѫ, дȣ́пѫ фѫкȣ́та пáче кȣ Тȣ́рчїй, кѫтрѫ цѣра Рѡмѫнѣскѫ, оунде аȣ ши мȣрит атȣ́нчй де лѫнгóаре

ре ла Питещй, ѫкъ фȣй фацъ ла Кортелȣа лȣй, мȣлте мъхнит мїаȣ грӑит деспре дешъртъчȣнѣ лȣмїй, ка нȣ пънъ ачй; шй невоиндȣмъ ѥȣ ай ꙟтри йнима, ꙟй адȣчѣм аминте, къ дȣпъ моарте ꙟй ва ръмѫнѣ ѡ поменире лъȣдатъ дин кърциле каре лѣȣ скрис. Чи ничй ѡ мѫнгъаре дин кърциле каре лѣȣ фъкȣт нȣ врȣ съ прїимѣскъ, Май мȣлт апой нȣ мам ꙟтѫлнит кȣ дѫнсȣл, къ кȣм ѕисей ѥл аȣ мȣрит ла Питещй ꙟ цѣра Рѡмѫнѣскъ.

§. Г.

Се ръспȣнде ла довѣделе фабȣлей лȣй Сȣлцер.

Фабȣла са, кȣ карѣ ѕиче Сȣлцер, къ Рѡмѫнїй де престе Дȣнъре ꙟ сȣта а трей спреѕѣчѣ аȣ венит ꙟ Дакїа, деспре ѡ парте ѡ разимъ кȣ Дипломеле Краилѡр оунгȣрещй, деспре алта кȣ Гречан Логофътȣл. Разимȣл чел дин Дипломе ꙟдестȣл ꙟл ръстоарнъ Ѥнгел ꙟ Сȣплементеле май сȣс лъȣдате, §. Ѥ. оунде аратъ, къ ачел Магическ ꙟцелес, кȣм къ Рѡмѫнїй се сокотеск ꙟтрȣ ачѣле Дипломе ка Венетичй, мъкар кѫт ле вей чети, шй прочети, ничй кȣм нȣ се афлъ. а)

Ꙟ кѫт ѥ пентрȣ Гречан, де ар фи Картѣ лȣй типъритъ, ка съ ѡ пот авѣ амѫнъ, май пре ларг ашй ръспȣнде. Ꙟсъ атѫта ѫкъ аѫȣнџе, къ дакъ нȣ адеверѣѕъ Гречанȣ ѕиса са кȣ Скрїитори векй; ниче оун креѕъмѫнт, дȣпъ критикъ нȣ аре, шй ка нище ворбе пȣстїй дела мъкар кареле кȣ дрептȣл се пот лепъда ворбеле лȣй. Чи шй ачѣѫ поате съ фїе, къ Гречанȣ аȣ скрис нȣмай де оунеле фамилїй, къ аȣ венит де престе Дȣнъре, шй Сȣлцер апой дȣпъ трѣба са лѣȣ алипит ворбеле лȣй Гречан ла тоатъ немъриннита мȣлциме а Рѡмѫ-

---

а) Ego omnia illa tria diplomata legi relegique, sed magicum illum sensum haud adsequor, vigore cujus Valachi, quin id dictis diplomatibus expresse dicatur, tanquam advenae in iisdem considerantur. *Engel* in saepe cit. Supplementis, §. 5.

Рwмжнилwр, кжтж се афлж дин Тиса пжнж ꙟ маре нѣгрж. Ачѣѧ ꙇсте ꙟпрїат дин чѣле май сꙋс (§. Е.) ꙟржтате, кж лꙋй Сꙋлцер ꙟтрꙋ ачѣле, ꙟ каре нꙋ адꙋче довѣде дин Скрїиторй кꙋноскꙋцй, ши вредничй де Крединцж, нꙋ ꙇсе поате креде.

§. Д.

Се ржспꙋнде ꙟтрꙋ ачѣѧшй трѣбж лꙋй Едер.

Едер, чѣл дин тжю, ши крединчос Оученик лꙋй Сꙋлцер асꙋпра Рwмжнилwр ꙟ лꙋкрꙋл ачеста доаw довѣде адꙋче ꙟнаинте спре адеверире, кꙋм кж Рwмжнїй ꙟ сꙋта а трейй спре зѣчѣ де престе Дꙋнжре аꙋ венит ꙟ Дакїа, оуна ꙟ де мꙋлте wрй поменителе Ноте, Нꙋмжрꙋл А. оунде зиче, кж де ар фи фост Рwмжнїй ꙟ Дакїа Домнй, Рwмжнїй чей дела мꙋнтеле Емꙋ, кжнд пре ла анꙋл 1186. саꙋ скꙋлат асꙋпра Гречилwр, нꙋ сар фи ꙟсоцит кꙋ Бꙋлгарїй, ши кꙋ Кꙋманїй, чи май вжртос ар фи фжкꙋт ачаста кꙋ Рwмжнїй чей дин Дакїа, фрацїй сжй: адоаw довадж аколошй, ла Нꙋмжрꙋл Г. оунде аша кꙋвжнтж: Халкокондилас мжртꙋрисѣще, кж лимба Рwмжнилwр челwр дела мꙋнтеле Пиндꙋ ꙟ Пелопонес оуна ꙇсте кꙋ лимба Дакилwр, адекж кꙋ а Рwмжнилwр челwр дин Дакїа. Де оунде оурмѣзж, кж Рwмжнїй ачеѧ кꙋ ачещѣ wаре кжнд аꙋ фост ла wлалтж. Чи липсѣще сж зичем, кж аꙋ фост ла wлалтж дин колw де Дꙋнжре, ши де аколw аꙋ венит Рwмжнїй ачещѣ ꙟ Дакїа; Кж де вом пꙋне, кж аꙋ фост ла wлалтж аичй ꙟ Дакїа; кꙋ непꙋтинцж ꙇсте а причѣпе, кꙋм саꙋ ꙟтжмплат ачѣѧ, де лимба Рwмжнѣскж май ничй w кꙋскрїе нꙋ аре кꙋ лимба Готилwр ши кꙋ а Оунгꙋрилwр, стжпжнилwр Дакїей, ꙇрж кꙋ лимба чѣ словенѣскж а лжкꙋиторилwр Өракїей фоарте маре кꙋскрїе аре.

Ржспꙋнсꙋл ла довада чѣ дин тжю а лꙋй Едер везил май сꙋс кап И. §. Г. оунде ши ачѣѧ ам адеверит, кж Кꙋманїй аꙋ фост Рwмжнй, ши пентрꙋ ачѣѧ кжнд фѣчерж Рwмжнїй чей дела мꙋнтеле Емꙋ легж-

тꙋ́ръ кꙋ Кꙋма́нїй, нꙋ кꙋ стре́ини, чѝ кꙋ Рѡмѫ́нїй а̂ꙋ ꙟплини́т а̂чѣ́ста;
ши пе́нтрꙋ че Рѡмѫ́нїй че́й дин Ардѣ́л ши дин Бъна́т нꙋ а̂ꙋ дат а̂-
жꙋто́рїю Рѡмѫнилѡр че́лѡр дела мꙋ́нтеле Е̂мꙋ, ꙟкъ а̂м а̂ръта́т; къ Рѡ-
мѫ́нїй а̂че́щѣ а̂тꙋ́нчи є̂ра̀ сꙋпꙋ́ши кꙋ църиле лѡр Кра́юлꙋи Оу̂нга́рїеи,
ка́реле, фїиндꙋи ꙟпъра́тꙋл Гре́чилѡр че́л де а̂тꙋ́нчи, Исаа́кїе А́нгел,
џинере; некꙋ́м съ слобо́адъ пре Рѡмѫ́нїй че́й дин Ардѣ́л ши дин Бъ-
на́т ка съсе ꙟсоцѣ́скъ кꙋ Рѡмѫ́нїй че́й дела мꙋ́нтеле Е̂мꙋ а̂сꙋ́пра Гре́-
чилѡр; чѝ ꙟкъ є́л ръдикъ̀ ѡ́асте спре а̂жꙋто́рюл Гре́чилѡр, мъка́р къ
ши а̂тꙋ́нчи фꙋ́ръ бътꙋ́ци Гре́чїй де Рѡмѫ́нїй а̂че́ꙗ.

Ла а̀до́аѡ дова́дъ а̂лꙋи Е̂дер, а́ши фѝ пофти́т съми ръспꙋ́ндъ є́л,
къче дела жꙋмъта́те сꙋ́та а̂ трейспрезѣ́чѣ, кѫнд крѣ́де є́л къ а̂ꙋ ве
ни́т Рѡмѫ́нїй де престе Дꙋ́нъре ꙟ Да́кїа, пънъ ла а́нꙋл 1791. кѫнд
дѣ́де є́л Но́теле Исто́рико-Кри́тике а̂сꙋ́пра Сꙋ́пликей Рѡмѫ́нилѡр, май
ни́чи ѡ̂ кꙋскрїе нꙋ се фѣ́че лимбей Рѡмѫне́щи кꙋ лимба Оу̂нгꙋрѣ́скъ,
ши че при́чинъ мїар фи дат є́л пе́нтрꙋ зи́са врѣ́ме, а̂чѣ́ꙗши ꙟй врѣ̀
да̀ шѝ є́ꙋ, къчи дела сфѫрши́тꙋл сꙋ́тей а̂ но́аѡ, кѫнд а̂ꙋ вени́т оу̂н-
гꙋрїй ꙟ пъ́рциле а̂чѣ́сте, пънъ а̂кꙋ́м нꙋсе ꙟкїѐ зи́са кꙋскрїе ꙟтръ лим-
ба Рѡмѫнѣ́скъ ши ꙟтръ чѣ Оу̂нгꙋрѣ́скъ. ꙟсъ при́чина чѣ а̂девъра́тъ,
къчи май ни́чи ѡ̂ кꙋскрѣе нꙋ є́сте лимбей че́й Рѡмѫне́щи кꙋ лимба
оу̂нгꙋрѣ́скъ, є̄, къ лимба оу̂нгꙋрѣ́скъ фїинд лимбъ де А́сїа, ниче
кꙋм нꙋ се ловѣ́ще кꙋ лимба чѣ Рѡмѫнѣ́скъ, ка́рѣ є̄ лимбъ де Е̂ꙋро́-
па, ши со́ръ де кѫт то́ате май а̂про́апе лимбей че́їи Італїене́щи, ка́-
рѣ є́ чѣ̀ май дꙋ́лче ꙟтръ то́ате лимбиле Е̂ꙋро́пей.

Ѧ́ръ къчи лимба Рѡмѫнѣ́скъ ничи ѡ̂ кꙋскрїе нꙋ а́ре кꙋ лимба Го́-
тилѡр стъпѫ́нилѡр ѡ́аре кѫнд а̂ Да́кїей, нꙋ є̄ ничи ѡ̂ мира́ре. Пе́н-
трꙋ къ де а̂ꙋ фост лимба Го́тилѡр а̂ша̀, пре кꙋ́м є̄ а̂ Са́силѡр дин Ар-
дѣ́л, дꙋ́пъ кꙋ́м оу́нїй дитръ Са́си врѣ́ꙋ, ка Са́сїй съ фїе стръне́поци
Го́тилѡр а̂че́лѡра; то́кма кꙋ непꙋти́нцъ є̂ра̀ съсе фа́къ зи́са кꙋскрїе, де
врѣ́ме че ни́чи оу̂н сꙋ́нет нꙋ крѣ́д є́ꙋ съ фїе оу̂ре́килѡр Рѡмѫнꙋлꙋи
а̂ша̀

а̂ша̀ а̂спрꙋ ши неплькꙋ́т прекꙋ́м ли́мба чѣ̀ Сьса́скь дин А̂рдѣ́л. Ꙗ̂рь пе́нтрꙋ че ꙟ ли́мба Рѡмѫнѣ́скь се а̂флъ кꙋвинте словене́щй, вѣ́зй май сꙋс кап. а. §. а̄. ши кап г҃. §. з҃. Чи ꙟсѣ́мнь ма́рѣ мьзьчі́е а̂ довѣ́дей лꙋй Е̂дер, дин ка́рѣ оу̂рмѣ́зь, кь ни́чй дꙋ́пь а̂трейспрезѣ́чѣ сꙋ́ть нꙋ а̂ꙋ фост Рѡмѫ́ній ꙟ А̂рдѣ́л пьнь а̂стьзй: де ѡ̂арь че ши а̂стьзй векꙋ́ѫще а̂чѣ̀ некꙋскри́ре ꙟтрь ли́мба Рѡмѫнѣ́скь ши ꙟтрь чѣ̀ Оу̂нгꙋрѣ́скь: ка́рѣ ꙟсꙋшй Е̂дер ѡ̂ кꙋно́аще.

§. е҃.

Се вьдѣ́ще де минчю́нь фа́бꙋла лꙋй Сꙋ́лцер.

Ꙟчѣ́ѫ, кь Рѡма́ній чѣ́й май мꙋ́лцй ꙟ зи́леле лꙋй А̂ꙋрелїа́н нꙋ а̂ꙋ трекꙋ́т пре́сте Дꙋ́нърь ꙟ Ми́сїа, чи пꙋ́рꙋрѣ а̂ꙋ рьма́с ꙟ Да́кїа, а̂м а̂деве́рит май сꙋс кап г҃. §. е҃. ѕ҃. ши чѣ́ле ла́лте. Де оу̂нде оу̂рмѣ́зь а̂ фѝ минчино́ась Фа́бꙋла лꙋй Сꙋ́лцер, ка́рѣ зи́че, кь Рѡмѫ́ній пре ла жꙋмьта́тѣ сꙋ́тей а̂ тре́йспрезѣ́чѣ де пре́сте Дꙋ́нъре а̂ꙋ вени́т ꙟ Да́кїа. То́тꙋшй а̂чѝ а̂лте довѣ́де во́ю сь а̂дꙋ́к, ка́ре сингꙋре а̂жꙋ́нг а̂ вьдѝ фа́бꙋла лꙋй Сꙋ́лцер де минчю́нь.

Нота́рїꙋл лꙋй Бе́ла, ка́реле дꙋ́пь кꙋ́м а̂деверѣ́зь Е̂нгел, а̂ꙋ скрис И̂сто́рїа са кьтрь ка́петꙋл сꙋте́й а̂доаѡспрезѣ́чѣ, мьртꙋрисѣ́ще, кь пре ла ка́петꙋл сꙋ́тей а̂ но́аѡ, кѫнд а̂ꙋ вени́т Оу̂нгꙋрїй ꙟ цьриле а̂чѣсте, е̂ра̀ ꙟ А̂рдѣ́л Рѡмѫ́ни. Кꙋви́нтеле лꙋй вѣ́зиле май сꙋс ла кап г҃. §. г. ши д҃. Чи фїи́нд кь Сꙋ́лцер пре Нота́рїꙋл нꙋ врѣ̀ сьл крѣ́зь; І̂ѡа́нн Кина́мꙋ ꙗ̂рь скрїито́рю де а̂ до́аѡ спре зѣ́че сꙋ́ть не лась скрис, кь ла а̂нꙋл 1160. мꙋлци́ме де Рѡмѫ́ний дин цѣ́ра Рѡмѫнѣ́скь саꙋ скꙋла́т кꙋ Гре́чїй а̂сꙋ́пра Оу̂нгꙋрилѡр, вѣ́зй кꙋви́нтеле лꙋй май сꙋс ла кап е҃. §., е҃. Ши А̂ндре́ас а̂л до́илѣ Кра́юл Оу̂нга́рїей ꙟ Дипло́ма чѣ дин А̂нꙋл 1124. Са́силѡр чѣ́лѡр дин А̂рдѣ́л да́ть а̂нꙋ́ме ворбѣ́ще де

Рѡ-

Рѡмѫ́нїй че́й дин А҆рдѣ́л. а) Ди́нтрꙋ а҆чѣ́сте кїа́р се вѣ́де; кѫ ꙟ҆ сꙋ́та а҆дꙋ́ашспрезѣ́чѣ е҆ра̀ Рѡмѫ́нїй ꙟ҆ Да́кїа, ши цѣ́ра Рѡмѫнѣ́скѫ де пре ꙋ́меле лѡ́р, кꙋ ка́реле ꙟ҆й нꙋмѣ̀ Словѣ́нїй, Гре́чїй, ши а҆́лцїй, се кїе- ма̀ Влаχі́а (Blachia), а҆́декѫ цѣ́ра Рѡмѫнѣ́скѫ. Минчꙋ́нѫ да́рѫ ка а҆чѣ́ѫ кꙋпри́нде ꙟ҆ сі́нꙋл сѫꙋ фа́бꙋла лꙋ́й Сꙋ́лцер, кѫт ѿ по́цй пи- пѫ̀й кꙋ мѫ́на.

КАП. Д.

Пе́нтрꙋ пѫрѣ́рѣ лꙋ́й Е҆́нгел, ка́реле зи́че, кѫ Рѡмѫ́нїй кѫтрѫ ꙟ҆чепꙋ́тꙋл сꙋ́тей ꙟ҆ но́аѡ а҆ꙋ вени́т де пре́сте Дꙋ́нѫре ꙟ҆ Да́кїа.

§. А.

Се спꙋ́не пѫрѣ́рѣ лꙋ́й Е҆́нгел кꙋ довѣ́деле е҆́й.

Е҆нгел ꙟ҆ май сꙋ́с помени́телe Сꙋплеме́нте, §. Е. нꙋ́мѫрꙋл Г. пе́нтрꙋ а҆чѣ́ѫ ла́пѫдѫ фа́бꙋла лꙋ́й Сꙋ́лцер, кѫ, стѫ́нд а҆чѣ́ѫ ꙟ҆ пичо́аре, мꙋ́лт сар скѫрѝ крезѫмѫ́нтꙋл Нота́рїꙋлꙋй лꙋ́й Бе́ла, пре ка́реле е҆́л кꙋ мѫ́ни кꙋ пичо́аре ꙟ҆л а҆́пѫрѫ ши ꙟ҆л скꙋтѣ́ще. б) ши ꙟ҆ ло́кꙋл фа́бꙋлей лꙋ́й Сꙋ́лцер ꙟ҆ А҆пенди́чѣ де́спре ꙟ҆чепꙋ́тꙋл Рѡмѫнилѡр §. Е, а҆дꙋ́че ꙟ҆ ми́жлок пѫрѣ́рѣ са, кꙋ ка́рѣ ши крезѫмѫ́нтꙋл Нота́рїꙋлꙋй сѫл ци́нѫ скꙋ- ти́т;

а) Praeter supra dicta, Silvam Blacorum et Bissenorum cum aquis, eisdem contulimus, ut praefata gaudentes libertate, nulli inde servire teneantur. *Diploma Regis Andreae II.* Saxonibus Transsilvaniae anno 1124 concessum.

б) Hic est lapis offensionis pro illis, qui Valachos in Transsilvaniam serius tantum advenisse, et hinc tantum qua advenas arbitrarie tractandos esse, tam pertinaciter credunt, ut Anonymo bellum indicere, quam errori suo renunciare malint. *Engel* in cit. Supplement.

тит; ши пре Рѡмѫни ꙟкъ кȣ тоатъ вѫртȣтѣ сѫй микшорѣѕе. Кȣ атѫта май несȣферит ѥсте Енгел ꙟ лȣкрȣл ачеста де кѫт Сȣлцер, къ мъртȣрисириле Скрїиторилѡр, прекȣм вом ведѣ май жос, ꙟтрȣ ачела кип ле адȣче ꙟнаинте, кѫт паре къ аȣ крезȣт, къ нимене алтȣл ачѣле нȣ ле ва май чети ꙟ изворъле лѡр. Дечи, ѕиче ꙟ май сȣс ꙟсъмнатȣл лок ал Апендичей, дȣпъ мъртȣрисирѣ чѣ ла Стритерȣс ꙟсъмнатъ, къ пре ла анȣл 813. Крȣмȣс Краюл Бȣлгарилѡр лȣѫнд четатѣ Адрїанополȣлȣи, аȣ дȣс дин колѡ (кȣм стъм ной, дин коаче) де Дȣнъре Боꙗри кȣ немъсȣрат нород, ши аколѡ лѣȣ порȣнчит сѫ лъкȣꙗскъ. Леѡ Граматикȣс нȣмъръ ві. мїй, несокотинд фъмеиле; Геѡргїе Кълȣгърȣл і. мїй. Ши динтрȣ ачещи, ѕиче, дȣши а Бȣлгарилѡр принши ши роби, де Рѡман, мъкар къ, корчит сѫнџе ꙟши траг вица Рѡмѫнїи чей де акȣм ꙟ Ардѣл ши ꙟ цѣра Рѡмѫнѣскъ, пре карїй Оунгȣрїй, кȣпринѕѫнд Оунгарїа, ѥȣ афлат аколѡ. а)

Робїй Бȣлгарилѡр, пре карїй ачи ꙟй фѣче Енгел Рѡмѫни, ꙟ Сȣплементеле май наинте ѕисе §. 5. спȣне, къ аȣ фост нȣ нȣмай Рѡмѫни, чи ши Слави, ши ꙟ Апендиче ѕиче, къ робїй ачеꙗ аȣ фост адȣши дин Фракїа, ѥръ ꙟ Сȣплементе ѕиче, къ аȣ фост адȣши дин Мисїа ши дин Фракїа, ши къ ачелѡра лѣȣ дат лок де лъкȣит дин коаче де Дȣнъре, ба ꙟкъ кȣ дȣх пророческ ши аратъ къ анȣме ꙟ цѣ-

ра

а) Alii Bulgarorum devicto a. 678. Constantino Pogonato, in Dacia ripensi, succe suque temporis etiam in Dacia mediterranea consederunt, multosque incolas Thraciae ad partes trans Danubium sitas captivos deportarunt. Sic egr. circa a. 813. sequens expressum apud Stritterum in Bulgaricis habemus testimonium: „ Crumus capta Adrianopoli, nobiles *cum immensa plebe* trans Danubium fluvium transportavit et ibi habitare jussit „. Leo Grammaticus XII. millia numerat, non computatis feminis; Georgius monachus autem X. millia. Atque ex his transportatis Bulgarorum captivis et servis, Romano, etiamsi impuro, sanguine cretis, ortum ducunt hodierni Transsilvaniae et partium Transalpinarum Valachi, quos Hungari ibidem degentes, occasione occupationis Hungariae, invenerunt. *Engel*, de origine Valachorum Appendix, §. 5.

ра Мꙋнтенѣскъ ши ꙟ Ардѣл лѣꙋ дат лок, ши динтрꙋ ачещѣ, не ꙟдоит, ши ка лꙋкрꙋ дин Скрїиторїй Гречещй вѣдит цине ел; къ сѫнт пръсиций Рѡмѫнїй чей дин Дакїа. Робїй, пре карїй ꙗꙋ адꙋс Бꙋлгарїй, зиче, къ аꙋ фост ѿдатъ доаѡспрезѣче, алтъ датъ чинчй зечй де мїй. а)

§. в.

Се ръскат довѣделе лꙋй Енгел.

Дрепт аре Енгел, къ Бꙋлгарїй, кꙋпринзѫнд Адрїанополꙋ, мꙋлтъ мꙋлциме де ѡамени аꙋ адꙋс ꙟ коаче де Дꙋнъре робй. Ши ачѣа ꙗсте адеверит, кꙋм се ꙟсѣмнъ ла Стритерꙋс Томꙋ в. Партѣ в. кап ѕ. §. зи. фаца 160. къ Бꙋлгарїй трекѫнд пънъ ла Аркадїопол, аꙋ адꙋс робй върбаций кꙋ мꙋерй, ши кꙋ прꙋнчй кꙋ тот чинчй зечй де мїй. Ба ши ачѣа пꙋтѣ съ адаѡгъ Енгел дин Стритерꙋс, къ Бꙋлгарїй, дꙋпъ кꙋм ꙟтрꙋ ачелашй кап ла Стритерꙋс се ꙟсѣмнъ, аꙋ ꙟтрат ꙟ мꙋнтеле Ганꙋ, ши ненꙋмърат нород афлѫнд аколѡ аскꙋнс, ши тоате вителе Ѳракїей, пре ѡамени ꙗꙋ ѡморѫт, вителе, ши прꙋнчїй ши мꙋериле ꙟ мꙋлциме маре фоарте ꙗꙋ тримис робй ꙟ Бꙋлгарїа.

Тоате аша сѫнт ачѣсте; чй ничй оун скрїиторїꙋ векїꙋ нꙋ не лъсъ скрис, къ робїй ачѣа съ фи фост Рѡмѫни; ꙗръ дꙋхꙋлꙋй проро-

чѣск

a) Largiamur ultro, tempore Aureliani omnes Romanorum colonias e Dacia eductas et in Moesiam atque Thraciam translatas fuisse: ast satis superque tam in diss. de expeditionibus Trajani ad Danubium, quam in Hist. Pannoniae pag. 278. e Scriptoribus Bizantinis docuimus: Crumum Bulgarorum ad Tibiscum Dominum, anno 813. seq. 12000. familias, et iterum 50000 homines, scilicet Vlachos et Slavos (qui scilicet Slavi anno 678 cum Bulgaris in Moesiam transiverant, Histor. Pannoniae p. 263 e Moesia et Thracia captivos abduxisse, ac iis sedes cis Danubium h. e. in Valachia, Transsilvaniaque assignasse. Horum itaque posteros per Tuhutum belli ducem Hungarum, in hodierna Transilvania deprehendi potuisse, quis est, qui in dubium vocet? Hoc autem qui ita jubentibus Scriptoribus Byzantinis concedit, salvam etiam Anonymi, vel potius veterum traditionum ab eo relatarum, esse hac in parte fidem agnoscat, oportet. *Engel,* Supplementa ad Vindicias Anonymi Cornidessianas, §. 5. num. 3.

чѣ́ск а̂лȣй Ѐнгел, ка́реле врѣ̀ ка а̂чѣ́ѧ сѫ фѝ фост Рѡмѫ́нй, саȣ Рѡмѫ́нй местека́цй кȣ Сла́вй, нȣ сѫ́нтем дѣто́рй сѫ крѣ́дем. Кȣ а̂чѣ́ст сингȣ́р рѫспȣ́нс тоа́те довѣ́деле лȣй Ѐнгел се рѫсипѣ́ск ꙟ вѫ́нт. Пе́нтрȣ кѫ пе де ꙁѣ́че ѡ́рй сѫ фѝ фост ро́бїй а̂чѣ́ѧ май мȣ́лцй, дакѫ́ нȣ се поа́те вѫдѝ кѫ а̂ȣ фост Рѡмѫ́нй; а̂́пѫ кȣ чȣ́рȣ ка́рѫ дȣмнѣ́лȣй Ѐнгел.

Афа́рѫ де а̂чѣ́ѧ Ѐнгел, ка сѫ ꙟшѣ́ле пре четито́рїй че́й фѫ́рѫ де гри́же, ши сѫ́й крѣ́дѫ лȣ́й, лѫсѫ̀ а̂фа́рѫ кȣвѫ́нтȣл Македонѣ́нй, ка́реле ꙟторкѫ́ндȣсе ла ло́кȣл лȣ́й, прекȣ́м ꙗ́сте ла Стритѣ́рȣс кап ѕ҃. §. ѯѕ҃. фа́ца 556. де оу́нде а̂ȣ ско́с Ѐнгел кȣви́нтеле а̂чѣ́ле пе́нтрȣ ро́бїй че́й дела Адрїано́пол; нȣ нȣ́май а̂фа́рѫ де тоа́тѫ ꙟдоѫ́ла ꙗ́сте, кѫ ро́бїй а̂чѣ́ѧ нȣ а̂ȣ фост Рѡмѫ́нй: чи ши а̂чѣ́ѧ кȣ дѣ́цетȣл цисе а̂ра́тѫ, кѫ а̂ȣ фост Македонѣ́нй. а)

Пре оу́рмѫ, кȣ́м ꙗ́сте ꙟсемна́т ла Стритѣ́рȣс а̂коло́шй кап ꙁ҃. фа́ца 563. Мȣри́нд Крȣ́мȣс, ꙗ́ȣ оу́рма́т ꙟ ска́ȣн Критаго́н, ка́реле саȣ ꙁи́с ши Мортаго́н. Ачѣ́ста, прекȣ́м е̂ра̀ кȣ мȣ́лт май тира́н де кѫт Крȣ́мȣс, вѫꙁѫ́нд, кѫ ги́нта Бȣлгѫрѣ́скѫ прин Крещи́нїй а̂чѣ́й а̂дȣ́шй де пре́сте Дȣнѫре ꙟчѣ́т, ꙟчѣ̀т се дѫ̀ спре креди́нца чѣ крещинѣ́скѫ, а̂при́нс де мѫнїе, кїемѫ̀ ꙟнаи́нтѣ са пре Манȣи́л е̂писко́пȣл дин Адрїано́пол, ка́реле ши е̂́л е̂ра̀ а̂дȣ́с роб ꙟпреȣ́нѫ кȣ а̂́лцїй, кїемѫ̀, ꙁисе́й, пре а̂чѣ́ста, ши пре а̂́лцїй оу́нїй май а̂ле́шй а̂й лȣ́й соцїй, ши ꙟтѫ́ю кȣ кȣви́нте блѫ́нде ꙟ́й сфѫтȣ́ѧше, ка сѫ пѫрѫсаскѫ креди́нца чѣ Крещинѣ́скѫ; дȣ́пѫ а̂чѣ́ѧ, вѫꙁѫ́ндȣй, кѫ ничи́ кȣ фѫгѫдȣ́инце ничи́ кȣ а̂менинцѣ́лй нȣ се плѣ́кѫ, а̂ма́р мȣнчи́ндȣй ꙟ́й ѡморѫ̀.

Пре оу́рмѫ че́лѡра ла́лцй ро́бй ле гѫтѝ Дѫмнеꙁе́ȣ прилѣ́ж де а̂се ꙟтоа́рче ꙟнапо́й ла цѣ́ра са, де оу́нде фȣсѣ́се а̂дȣ́шй ро́бй. Кѫ май ма́реле Бȣ́лгарилѡр де мȣ́лте ѡ́рй пїерꙁѫ́нд рѫсбою́л, ши непȣтѫ́нд а̂кȣ́м май мȣ́лт а̂ ста̀ а̂сȣ́пра пȣтѣ́рей Рѡма́нилѡр, фѫкȣ̀ па́че, ши пре

a) Ea capta *Macedonum* nobilium quam plurimos, cum immensa populi multitudine trans Danubium fluvium deportatos ad ejus regiones habitare jussit. Apud *Stritterum* Tom. 2. Parte 2. cap. 66. pag. 556.

ро́бий ѩȣ слобоѕи́т. Ши ȃша̀ ро́бїй то́ций, ка дȣ́пъ ше́се ȃ̆ний де ро́бїе кȣ ȃжȣто́рюл лȣ́й Дм̃неѕе́ȣ слобоѕи́ций се ꙟто́арсеръ ȃ ка́съ сънъто́ший. а) Ачѣ́сте то́ате, кре́д ӗȣ, къ лѣȣ четит Ӗнгел ла Стрите́рȣс. Чи пре кȣ́м фъръ кȣ́мпът тъгъдȣ̀й пре Македонѣ́ний, кȣ́м май сȣс ȃм ꙟсъмна́т; ȃша̀ май ꙟдемѫ́нъ ꙟ̂й фȣ̀ ȃчѣ́сте ȃле тъчѣ̀. Дестȣл къ, да́къ ро́бїй ȃче́й ȃдȣ́ший де Крȣ́мȣс пре́сте Дȣ́нъре нȣ ȃȣ фост Рѡмѫ́ний; да́къ ро́бїй ȃче́ѧ дин Бȣлга́рїа-чѣ дин ко́аче де Дȣ́нъре, ȃ̆декъ ди́нтръ Дȣ́нъре ши Ти́са (къ ȃколѡ̀ ȃȣ лъкȣи́т мȣ́лте вѣ́кȣрй Бȣ́лгарїй, кȣ́м ȃ̆м ȃрътат май сȣс кап $\tilde{\text{Д}}$. §. $\tilde{\text{Л}}$. $\tilde{\text{А}}$. $\tilde{\text{В}}$.) то́ций сав ꙟто́рс ла цѣ́ра са, ши ла късиле са́ле, де ȣ́нде фȣсѣ́се ȃдȣ́ший ро́бий, кȣм ȃȣ пȣтȣ́т ȃ́ичй ꙟ Да́кїа съ се на́скъ дин тръ́ншїй немъриини́та мȣлци́ме ȃ Рѡмѫ́нилѡр кѫ́тъ ѩ̆сте дела Ти́са ꙟБъна́т, ꙟ Марамȣръ́ш, ꙟ Ардѣ́л, ꙟ цѣ́ра Мȣнтенѣ́скъ, ꙟ Молдо́ва, ши пре ȃ́ирѣ пънъ ꙟ ма́рѣ нѣ́гръ?

§. $\tilde{\text{Г}}$.

---

a) Crumo vita defuncto successit Crytagon, longe antecessore crudelior. Hic animadvertens, Bulgaricam gentem paulatim ad Christianismum desciscere, inflammato ob eam rem animo Manuelum et praecipuos ejus socios ad se vocat, ac primum mansveta oratione svadet, ut Christianam fidem deserant; post, cum eos neque pollicitationibus neque minis flecti videret, acerbe excruciatos interfecit. Hoc modo Manuelus, multique sub eo illustres, aliique sanguine juncti, sua morte verae religionis testimonium tulerunt.

Tandem reliquis captivis Deus in patriam redeundi occasionem paravit. Nam Princeps Bulgarorum saepius cladem passus, cum jam Romanorum viribus resistere nequiret, pacem bello praetulit, captivosque dimisit. Quos cum congregatos jamque in patriam iter ingressuros contemplaretur, Basilium tunc ex pueritia adolescentiam ingressum videt, eleganti vultu praeditum, et svaviter subridentem atque circumsaltantem: eum ad se vocat, manibusque apprehendit et osculatur, pomumque rarae magnitudinis donat, quod adolescentulus, simplici audacia, genibus Principis innitens, accepit, morum minime fucata simplicitate indolis suae ingenuitatem demonstrans. Itaque et miraculo attonitus fuit Princeps, et subditi clanculum indignati sunt, tali adolescenti domum redeundi potestatem concedi. Sed tamen, Deo propitio, captivi omnes incolumes domum dimissi abierunt, interque hos etiam Basilii parentes, carissimum secum ducentes filium suum. Apud *Stritterum* Tom. 2. Part. 2. cap. 7. pag. 563.

§. Г.

Май ѫколѡ̀ се кончен͡ѣще пѫрѣрѣ лȣй Єнгел.

Пре Пацинаците ꙗ̆м а̂рѫта̂т май сȣ̆с кап Й. §. В. кѫ а̂ȣ фост ѫсȣ̆ши Рꙋмѫ̂ній. Кȣ́м скріє ѫпрежȣ́р Константи́н Порфирогенитȣ ѫ̂ Картѣ чѣ де́спре кивернисирѣ ѫпѫрѫціей, карѣ ѿ скрїѫ̀ пре ла а̂нȣл ѫ̂мнȣлȣй 949. Пацинаціа, а̂декѫ цинȣ́тȣл Пацинаци́телѡр, а̂тѫ́та де ларгȣ, ши а̂тѫ́та мȣлциме де Пацинаците, а̂декѫ де Рꙋмѫ́ни ѥра̀ ѫтрȣ а̂чела, кѫт пре кѫнд скрїѫ̀ Константи́н Порфироге́нитȣ май сȣ̆с лѫȣда́та Карте, тоате нѣ́мȣриле ле ѫтречѣ Пацинаци́теле кȣ нȣ́мѫрȣл, ши кȣ вѫртȣтѣ; тоате нѣ́мȣриле де прин прежȣ́р, Рȣ́ший, Оўнгȣрий, Бȣ́лгарий, тремȣра̀ де фрика лѡр. Ве́зи май сȣ̆с §. Д. кап Й. Чи кȣ непȣтинцѫ ѥра̀ дин ни́ще ро́бий а̂дȣ́ший прин Бȣ́лгарий де престе Дȣ́нѫре дела а̂нȣл 813. кȣ́м врѣ̀ Єнгел, пѫнѫ ла а̂нȣл 949. кѫнд скрїѫ̀ Константи́н Порфироге́нитȣ Картѣ чѣ де́спре ѫпѫрѫціє, ѿ ѫпѫрѫціє а̂ша̀ кȣмпли́тѫ прекȣ́м ѥра̀ Пацина́цїа, а̂ша̀ сѫсе оўмплѫ, кѫт се ѫтрѣкѫ кȣ нȣмѫрȣл тоате ги́нтеле ѫпѫрѫцїилѡр че́лѡр де прин прежȣ́р. Де оўнде оўрмѣзѫ, кѫ кȣ мȣ́лт май ве́кий сѫнт Рꙋмѫ́ній ѫ̂ Дакїа, де кѫт сѫ ле пȣ́ний ѫчепȣ́тȣл лѡр пре ла а̂нȣл 813. кȣ́м врѣ̀ Єнгел.

Лѫнгѫ а̂чѣсте кȣноскȣ́т лȣ́крȣ ꙗ̆сте, кѫ прѣдескли́нитѫ ꙗ̆сте дїалѣ́кта Рꙋмѫ́нилѡр че́лѡр дин колѡ̀ де Дȣ́нѫре де дїалѣ́кта лимбей Рꙋмѫ́нилѡр че́лѡр дин коаче де Дȣ́нѫре. Кѫ лимба а̂че́лѡра, дȣ́пѫ че ѫ̂ зи́леле лȣй Галлїєнȣс а̂ȣ трекȣ́т дин колѡ̀ де Дȣ́нѫре, трѫ́инд ѫтрѫ Гре́чий, се а̂коперѝ де кȣви́нте Грече́щий, ꙗ̆рѫ ѫ̂ ли́мба Рꙋмѫ́нилѡр челѡр дин коаче де Дȣ́нѫре, а̂фа́рѫ де оўнеле кȣви́нте Бисерече́щий, каре ши Рȣ́шїй пентрȣ ѫпѫртѫши́рѣ ле́џїй Грече́щий май тоате ѫто́кма ле а̂ȣ, ши а̂фа́рѫ де а̂чѣле че Рѡма́ній сaȣ Лѫти́ній че́й ве́кий ле прїими́се дела Гре́чий, ши дин Їта́лїа ле а̂дȣ́серѫ кȣ сине ѫ̂ Да́кїа Рѡма́ній стрѫмо́шїй Рꙋмѫ́нилѡр, не-

ми́ка

мика нꙋ се а̂флъ Гречѣск. Дрепт ꙟ цѣра Рѡмꙟнѣскъ ши ꙟ Молдова а̂кꙋм, май вꙟ́ртос ꙟ́тръ Боꙗ́рїй чей май прокопсицй се а̂ꙋ́д кꙋвинте Гречещй нꙋ пꙋцине. Чи а̂чест ѡ̂бичѣю де а̂местека ꙟ ворбъ кꙋвинте Гречещй нꙋ де мꙋлт ꙟ́л лꙋаръ Боꙗ́рїй, фъръ де кꙟнд ꙟ времиле чѣсте май де пре оу́рмъ, ꙟ́чепꙋ́ръ (кꙋ марй данїй добꙟндинд а̂чѣста дела Тꙋ́рчй) динтръ Гречй а̂ фѝ водъ ла Бꙋкꙋрещй ꙟ цѣра Мꙋнтенѣскъ, ши ла Ꙗ̂шй ꙟ Молдова. Къ кꙋ водъ ши ѡ̂датъ ши а̂лтъ датъ венинд прїетенїй а̂й лѡр динтрѡ вицъ кꙋ дꙟншїй Гречй, ши оу́нїй саꙋ бърбацй саꙋ мꙋерй прин късъторїй ръмꙟнꙟнд а̂чѝ, липсѣ се ꙟвѣце лимба цѣрїй чѣ Рѡмꙟнѣскъ; деспре а̂лтъ парте ꙟчепꙋ́ръ а̂ ꙟвъцꙟ ши Рѡмꙟ́нїй Боꙗ́рй лимба чѣ Гречѣскъ; а̂чѣꙗ фѣ́ле а̂се а̂местека а̂колѡ̀, даръ нꙋ ꙟ Ардѣл, ничй ꙟ Бънат, саꙋ а̂иръ пꙟнъ ꙟ Тиса кꙋвинте Гречещй ꙟ ворба чѣ Рѡмꙟнѣскъ. Чи а̂чѣста фїинд лꙋкрꙋ токма нꙋ: нꙋ микшорѣзъ векимѣ Рѡмꙟнилѡр ꙟ Дакїа.

Дечй а̂ша̀ кꙋвинтѣз: де а̂р фѝ венит Рѡмꙟ́нїй ꙟ Дакїа де престе Дꙋнъре, дꙋпъ че стръмошїй лѡр ꙟ зилеле лꙋй Галлїенꙋс а̂ꙋ трекꙋт ꙟ Мисїа, де а̂р фѝ венит зисей, ѡ̂рй ꙟ времѣ, карѣ ѡ̂ врѣ Енгел, ѡ̂рй май наинте, дꙋпъ кꙋм Лꙋчїꙋс; де Регно Далмацїе Карте ѕ҃. кап е҃. фъръ ничй ѡ̂ довадъ гръꙗще, ши дин кареле пъръ лꙋй Енгел лꙋѡ̀ прилеж; прекꙋм сꙟнт ꙟ лимба Рѡмꙟнилѡр челѡр дин колѡ̀ де Дꙋнъре, а̂ша̀ ши ꙟ лимба Рѡмꙟнилѡр челѡр дин коаче де Дꙋнъре а̂р фѝ кꙋвинте, дин ꙟсоцирѣ чѣ май наинте кꙋ Гречїй дин колѡ̀ де Дꙋнъре вꙟрꙗте. Чи ꙟ лимба Рѡмꙟнилѡр челѡр дин коаче де Дꙋнъре нꙋ сꙟнт кꙋвинте Гречещй. Оу́рмѣзъ даръ, къ стръмошїй Рѡмꙟнилѡр челѡр дин коаче де Дꙋнъре нꙋ а̂ꙋ трекꙋт ꙟ зилеле лꙋй Галлїенꙋс дин колѡ̀ де Дꙋнъре, ши а̂ша̀ Рѡмꙟнїй карїй сꙟнт а̂стъзй ꙟ Дакїа, нꙋ сꙟнт непоцй дин Рѡмꙟнй веницй дин Мисїа ши Ѳракїа, чи сꙟнт стрънепоцй Рѡманилѡр а̂челѡра, карїй дꙋпъ венирѣ лѡр дин Їталїа а̂ичй ꙟ Дакїа, ничй ѡ̂датъ нꙋ саꙋ стръмꙋтат де а̂ичй; чи пъръ вицъ

де вiца лѡр некꙋрмат аꙋ лъкꙋит ꙟ Дакiа. Ши алте марй дескалинирй ꙟ Дiалекта челѡр дин коаче ши ачелѡр дин колѡ де Дꙋнъре Рѡмѫнй сѫнт; каре адевърат въдеск пре Рѡмѫнiй чешй дин коаче де Дꙋнъре а нꙋ фи венит динтръ Рѡмѫнiй чей дин колѡ де Дꙋнъре.

Съ нꙋ фiе ничй ѡ довадъ алта, сингꙋръ ачеста ажꙋнџе а ръстꙋрна ши фабꙋла лꙋй Сꙋлцер, ши пърере лꙋй Енгел ши алꙋй Лꙋчiꙋс, саꙋ ѡрй акърора алтора, карiй вреꙋ ка Рѡмѫнiй съ фiе непоцй де ачелѡра Рѡмѫнй, пре карiй варварiй аꙋ адꙋс дин колѡ де Дꙋнъре аичй ꙟ Дакiа. Рѫмѫне даръ ꙟкiат, къ Рѡмѫнiй, карiй сѫнт астъзй дин Тиса пѫнъ ꙟ маре негръ, сѫнт Рѡманй адевъраций, ши непоцй Рѡманилѡр ачелѡра, карiй ꙟ зилеле лꙋй Траiан, дꙋпъ кончениреа Дакилѡр, дескълекаръ ꙟ Дакiа, ши вицъ де вица лѡр некꙋрмат аꙋ лъкꙋит аколѡ.

Мъкар къ нꙋ пꙋцине ꙟ капетеле челе май сꙋс ам гръит деспре Рѡмѫнiй чей дин колѡ де Дꙋнъре; тотꙋшй ѡсебит кꙋ оурмътоареле капете вою съ кꙋпринд ꙟтѫмплъриле, каре леꙋ венит лѡр, дꙋпъ че ꙟ зилеле лꙋй Галiен ши алꙋй Аꙋрелiан деспърциндꙋсе ей де Рѡмѫнiй чей дин коаче де Дꙋнъре, аꙋ трекꙋт дин колѡ де Дꙋнъре, ши аколѡ саꙋ ашезат кꙋ лъкашꙋл.

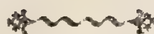
КАП. ВI.

ꙟтѫмплъриле Рѡмѫнилѡр челѡр дин колѡ де Дꙋнъре, дин зилеле лꙋй Аꙋрелiан пѫнъ ла дескълекареа Бꙋлгарилѡр ꙟ Мисiа.

§. А.

Динтръ Рѡмѫнiй чей престе Дꙋнъре аꙋ фост ꙟпъраций ла Рѡма ши ла Цариград.

Ла

Ꙟл шѣ́птеле, дȣпъ Ꙗȣрелїа́н ла Ро́ма ꙟпъра́т аȣ фост Гале́рїȣс Ꙗрментáрїȣс, кȣм скрíе Сéѯтȣс Ꙗȣрéлїȣс Викто́р, динтръ Рѡмѫнїй чéй де прéсте Дȣнъре нъскȣ́т ꙟ Да́кїа Рипе́нсе, дрéпт, дин Пъри́нцй про́щй, ши ѐл ꙟкъ май на́инте аȣ фост пъсто́рю де ви́те, пéнтрȣ ка́рѣ саȣ ши порекли́т Ꙗрмента́рїȣс, да́ръ ѡ̃м фрȣмо́с ꙟ трȣ́п, вести́т ши норокóс ѡ̂ста́ш. Ѳȣ́нде се нъскȣ́се, аколѡ̀ фȣ̀ ши ꙟгропа́т: къ́рȣѧ лок ѐл ꙟй пȣсѣ́се нȣ́меле Рѡмȣлїа́н де пре нȣ́меле мȣ́мей сале Рѡ́мȣла. а)

Дȣпъ Галéрїȣс Ꙗрмента́рїȣс оȣ̂рмъ̀ ꙟтрȣ ꙟпъръцíѧ Рѡма́нилѡр Галéрїȣс Маѯими́нȣс асѣ́мене динтръ Рѡмѫнїй чéй прéсте Дȣнъре, ка чéл че ѐра̀ непо́т де со́ръ лȣй Ꙗрмента́рїȣс. Ꙗчéста ꙟна́инте де асе фа́че ꙟпъра́т се кїема̀, Да́ра. Ши ачéста аȣ фост нъскȣ́т дин Пъри́нцй пъсто́рй, ши крескȣ́т ꙟтръ пъсто́рй, то́тȣшй кѫрто́с чинстѣ̀ пре ѡаменїй чéй прѣнцеле́пцй ши къртȣра́рй, ши аȣ фост кȣ ли́не нъра́вȣрй. б)

Дин сѫ́нџеле ачéстȣй ꙟпъра́т ръмъсѐ ꙟтръ Рѡмѫнїй чéй де прéсте Дȣнъре фами́лїе стрълȣчи́тъ Да́ра, ка́рѣ пънъ ꙟ сȣ́та ашѣ́птѣ спре зѣ́че дела Хс ꙟшй цинȣ̀ нȣ́меле ачéлȣ ꙟтрéг; ꙗ́ръ атȣ́нчй асȣ́пра оȣнȣѧ дин фами́лїа ачѣ́ста, анȣ́ме асȣ́пра лȣй Николáе Да́ра, фїи́нд лъкȣито́рю ꙟ ѡра́шȣл Моско́пол, вени́ръ асȣ́пра лȣй ві. Тȣ́рчй, ка съл прѣдѣ́зе; ѐл асіа̀ кȣ бърбъцíе се пȣртъ̀, кѫт ѡ̂моръ̀ динтръ ѐй шѣ́се. Чéѧ лалцй шѣ́се Тȣ́рчй скъпѫ́нд, адȣна́ръ май мȣ́лцй Тȣ́рчй, ка де ноȣ съ ви́нъ асȣ́пра зи́сȣлȣй Николáе Да́ра. Ꙗȣзи́нд Николáе деспре адȣна́рѣ ши кȣџéтȣл Тȣ́рчилѡр: ши ѐл адȣнъ̀ бърба́цй дин фа́ра

ши

а) Galerius autem fuit, licet inculta, agrestique justitia, satis laudabilis, pulcher corpore, eximius et felix bellator, ortus parentibus agrariis, pastor armentorum. Unde ei cognomen Armentarius fuit. Ortus Dacia ripensi. Ibique sepultus est: quem locum Romulianum vocabulo Romulae matris appellarat. *Sextus Aurelius Victor,* in Galerio Armentario.

б) Galerius Maximinus sorore Armentarii progenitus, veroque nomine ante imperium *Dara* dictus, - - ortu quidem, atque instituto pastorali, verum sapientissimi cujusque ac literatorum cultor, ingenio quieto. *Idem*, in Galerio Maximino.

шѝ дин прїа́тенїй сѫй. Кꙋ ка́рїй и҆ѫрѫшѝ ꙟвинсе пре Тꙋ́рчи, шѝ де а҆чїѧ сѫ лꙋѡ̀ а҆̂й гонѝ; ба пре кѫцѝ Тꙋ́рчи ꙟтѫмпинѧ̀, пре то́цй ꙟй оу҆чидѣ; пре оу҆нїй де вїй фѫрѫ милѫ ꙟй белѣ. Ба шѝ оу҆нѡр Гре́чи, ка́рїй ꙟй грѫѧ̀ ꙟпротивѫ, а҆се́менѣ ле фѫчѣ. Пе́нтрꙋ а҆чѣсте грѣле тирѫнїй, че фѣче Николае а҆чѣста Дара, ꙟй мꙋта́рѫ поре́кла Дара ꙟ Де́ра дела кꙋвѫнтꙋл Греческ Де́рѡ, ка́реле ꙟсѫмнѣзѫ бат, оу҆чи́д, беле́ск, шѝ а҆шà Фами́лїей Дара де а҆чѝ ꙟнаинте ꙟй рѫмѫсѐ поре́кла Де́ра, пѫнѫ ꙟ ꙁїѡа де а҆стѫꙁй, кѫт а҆кꙋм шѝ ꙟсꙋшѝ є҆й а҆че́й дин Фами́лїа а҆чѣѧ се кїа́мѫ Де́ра.

А҆се́менѣ ди́нтрѫ Рѡмѫ́нїй чей пре́сте Дꙋ́нѫре нѫскꙋ́т ꙟ Да́кїа а҆чѣ де пре́сте Дꙋ́нѫре Личи́нїꙋс фꙋ ꙟпѫра́т ла Рѡ́ма. А҆че́ста є҆рà кѫсѫто-ри́т кꙋ Конста́нцїа со́ра ма́релꙋй Константи́н, шѝ кꙋ ма́реле Констан-ти́н ꙟпреꙋ́нѫ а҆ꙋ ꙟпѫрѫци́т. Ѡ҆̂м Ха́рник, шѝ де трѣбѫ, кꙋм скрїе Єꙋтро́пїꙋс a)

Ба шѝ прѣвести́тꙋл ꙟпѫра́т Ї҆ꙋстинїа́н дела Царигра́д ди́нтрѫ, Рѡ-мѫ́нїй чей пре́сте Дꙋ́нѫре а҆ꙋ фост, нѫскꙋ́т ꙟ Да́кїа Медитера́неа. Кꙋм кѫ а҆че́ста саꙋ нѫскꙋ́т ꙟ Да́кїа медитера́неа, деста́л де кїа́р се кꙋлѣџе дин Неара́ѡа, а҆ї. кꙋ ка́рѣ пре Єписко́пꙋл Ѡ҆ра́шꙋлꙋй Ї҆ꙋстинїа́на при́-ма а҆ Па́трїей са́ле ꙟл фѣче А҆рхїеписко́п саꙋ Єѯа́рх Ї҆ꙋстинїа́н. Оу҆нде а҆шà грѫѧ́ще: „А҆м сокоти́т а҆ фѝ де ли́псѫ, ка прѣсла́вита Префек-тꙋ́рѫ, ка́рѣ є҆рà ꙟ Панно́нїа, ꙟ прѣфери́читѫ Па́трїа но́астрѫ сѫ ѡ҆ а҆шеꙁѫ́м; фїи́нд кѫ Панно́нїа а҆до́аѡ нꙋ є҆ прѣдепа́рте де Да́кїа Меди-тера́неа“. Дин кꙋви́нтеле а҆чѣле а҆ле лꙋй Ї҆ꙋстинїа́н нꙋ по́ате фѝ ꙟдо-ꙟлѫ, кꙋм кѫ префектꙋ́ра дин Панно́нїа ѡ҆аꙋ трекꙋ́т Ї҆ꙋстинїа́н ꙟ Да́кїа Медитера́неа; а҆чѣѧ ꙟкѫ и҆́сте а҆девери́т, кѫ Префектꙋ́ра а҆чѣѧ ѡ҆аꙋ а҆ше-ꙁа́т Ї҆ꙋстинїа́н ꙟ Па́трїа са; а҆шà дарѫ Па́трїа лꙋй Ї҆ꙋстинїа́н, саꙋ ло-

a) Per haec tempora a Galerio Licinius imperator est factus, Dacia oriundus, notus ei antiqua consvetudine, et in bello, quod adversum Narseum gessserat: laboribus strenuus, et Officiis acceptus. *Eutropius* Lib. 10.

ло́кȣл на́щерей лȣй а̂ȣ фост ꙟ Да́кїа Медитера́неа, а̂кърїꙗ лъкȣито́рїй є̂ра̀ Рѡмѫ́нїй чей ꙟ ѕи́леле лȣй Галлїе́н шѝ а̂ лȣй Аȣрелїа́н є̂шицй дин Да́кїа лȣй Траїа́н, че се ѕи́че Да́кїа вѣ́кїе. Ꙟтрȣ а̂че́лаш кип кȣвѫ́нтъ шѝ Сте́фанȣс Сала́гїȣс де Ста́тȣ Еккле́сїе Панно́нице, Ка́ртѣ є҃. кап. д҃. де оу҆́нде скри́сем кȣви́нтеле лъȣда́тей неа́раѡ. а)

Сингȣ́ръ ѡ̂ ꙟдоа́лъ є҆́сте, къ Проко́пїе, Скрїито́рїю Гре́ческ динтрȣ а̂че́лаш вѣк кȣ Їȣстинїа́н, ꙟ Ка́ртѣ д҃. де́спре Зидȣ́риле лȣй Їȣстинїа́н кап. а҃. скрі́е, къ ло́кȣл, оу҆́нде саȣ нъскȣ́т Їȣстинїа́н, є҆́сте ла Дарда́ний. б) Їȣстинїа́на при́ма да́ръ, Па́трїа лȣй Їȣстинїа́н є҆́сте ꙟ Дарда́нїа, нȣ ꙟ Да́кїа Медитера́неа. Де оу҆́нде оу҆рмѣ́ѕъ, къ Їȣстинїа́н нȣ а̂ȣ пȣтȣ́т съ фі́е Рѡмѫ́н.

Ръспȣ́нд, къ де є҆́сте ли́псъ а̂ крѣ́де, къ саȣ ѡ̂ па́рте, саȣ а҆́лта а̂ȣ мини́цит; май де а̂ крѣ́де є҆́сте, къ а̂ȣ мини́цит Проко́пїе ѡ̂м прива́т де кѫт Ꙟпъра́тȣл Їȣстинїа́н кȣ Пȣ́блика неа́раѡ; шѝ є҆́сте а̂ крѣ́де, къ

май

a) „Necessarium duximus, ipsam Gloriosissimam Praefecturam, quae in Pannonia erat, in nostra felicisima patria collocare; *cum nihil quidem magni distat a Dacia mediterranea secunda Pannonia*". Apertissime hic dicitur translata Praefectura, quae in Pannonia erat, in Daciam mediterraneam: et quia collocata in patria Justiniani, nimirum Justinianae primae, haec urbs manifeste locatur in eadem Dacia. Hic enim sensus illius orationis esse debet: quia Dacia mediterranea satis propingva est Pannoniae secundae, in qua olim fuit Praefectura; ideo in hac Dacia, ac nominatim in patria nostra, eamdem Praefecturam duximus collocandam. Nisi hic sensus sit, erit quispiam, cujus mysterium ne Oedipus quidem intelligat. *Stephanus Salagius* de Statu Ecclesiae Pannonicae, Lib. 5. cap. 4. num. 26.

б) Apud Dardanos Europaeos, qui post Epidamniorum terminos habitant, castello, cui nomen Bederiana, vicinum erat Tauresium; ubi natus orbis reparator Justinianus Augustus. Brevi spatio locum hunc moenibus quadratis circumdedit, singulisque angulis turri imposita effecit, ut Tetrapyrgia, seu Quadriturrita reipsa esset, ac diceretur. Juxta eundem locum urbem condidit nobilissimam, ac Justinianam *Primam* Latino vocabulo appellavit, nutricationis mercedem altrici solvens. - - - Ut paucis absolvam, urbs est magna, frequens, rebus omnibus beata, jure metropolis universae provinciae. Praeterea sedes est Archi-Episcopi Illyriorum, caeteris Civitatibus ipsi, utpote omnium maximae, concedentibus, adeo ut honorem Principi et gloriam referat. Nam illa quidem se jactat alumno Imperatore: hic vero, grata vice, urbe condita gloriatur. *Procopius Caesariensis*, De aedif. Justinian. Lib. 4. cap. 1.

май єине шаȣ щїȣт ло́кȣл на́щерей са́ле Ї̂ȣстиніа́н, де кѫт Прокопїе. Де вре́ме че да́рѫ Ї̂ȣстиніа́н ло́кȣл на́щерей са́ле зиче а̂ фи̂ ꙟ Да́кїа медитера́неа; оу̂рмѣѕѫ, кѫ грешѣще Прокопїе, кѫнд скрїе, кѫ Ї̂ȣстиніан а̂ȣ фост нѫскȣ́т ла Дарда́ни. Ничѣ нȣ по́ци, зи́че, кѫ кȣвинтеле а̂чѣле: „Да́кїа медитера́неа“ а̂ȣ ꙟтра́т поате а̂чи̂ прин не грижа скрїито́рилѡр, ши̂ пе́нтрȣ а̂чѣꙗ ꙟ ло́кȣл а̂че́лора трѣбȣе сѫсе пȣнѫ: „Дарда́нїа“ прекȣ́м врѣ Сала́гїȣс ла ка́пȣл май сȣс нȣми́т. а) Нȣ по́ци зиче а̂чѣꙗ, пе́нтрȣ кѫ ꙟтѫю, ни́чи оу̂н сѫмн де ѿ грешѣлѫ ка а̂чѣꙗ нȣ по́ци а̂рѫта̀. Апо́й, ши̂ а̂лте ло́кȣри сѫнт ꙟ лѫȣдата Неара̂ѡ, де оу̂нде ли́мпеде се кȣлѣџе, па́трїа лȣй Ї̂ȣстиніа́н а̂ фи̂ фост ꙟ Да́кїа. Кѫ нȣмѫрѫнд Єпа́рхїиле, ка́ре сѫ фїе сȣпт стѫпѫни́рѣ Архїеписко́пȣлȣй дела Ї̂ȣстиніа́на при́ма, пȣ́не ꙟ фрȣ́нте Да́кїа медитера́неа, кȣ а̂че́сте кȣви́нте: „а̂тѫ́т ꙟса Да́кїа медитера́неа, прекȣ́м Да́кїа рипе́нсе. Чѣле ла́лте“. б) Оу̂нде кȣм кѫ дин кȣвѫ́нтȣл „ꙟса“ оу̂рмѣѕѫ, кѫ Ї̂ȣстиніа́на при́ма а̂ȣ фост ꙟ Да́кїа медитера́неа, ꙟсȣши Сала́гїȣс ꙟкѫ ѿ кȣноа́ще. в) Ши̂ кȣ че кȣчерїе єра̀ Ї̂ȣстиніа́н кѫтрѫ цѣра са, ши̂ кȣм врѣ сѫ ѿ чинстѣскѫ; де а̂р фи̂ фост Ї̂ȣстиніа́на при́ма ꙟ Дарда́нїа; ѿ врѣ нȣми̂ ꙟ нȣ́мѫрȣл Єпа́рхїилѡр ꙟ фрȣ́нте: ка́рѣ ши̂ рѫндȣл чел бȣн ꙟкѫ ѿ пофтѣ. Чи̂ ꙟ фрȣ́нте нȣ́мѫрѫ Да́кїа Медитера́неа, ѩрѫ Дарда́нїа дȣ́пѫ а̂лте Єпа́рхїи. Не ꙟдоит лȣкрȣ дарѫ ѥсте, кѫ Па́трїа лȣй Ї̂ȣстиніа́н а̂ȣ фост нȣ ꙟ Дарда́нїа, чи̂ ꙟ Да́кїа Медитера́неа.

а) Vel igitur *Daciam mediterraneam* hic non scripserunt, quod malim, vel falsum scripserunt, quod est incredibile. Si *Daciae mediterraneae* Sufficiatur *Dardania*, salva erit et veritas, et existimatio Justiniani. *Salagius* cit. loc.

б) Multis et variis modis nostram patriam augere cupientes, in qua primo Deus praestitit nobis ad hunc mundum, quem ipse condidit, venire, et circa Sacerdotalem censuram eam volumus maximis incrementis ampliare, ut primae Justinianae patriae nostrae, pro tempore Sacro-Sanctus Antistes non solum Metropolitanus, sed etiam Archiepiscopus fiat: et ceterae provinciae sub ejus sint auctoritate, idest, *tam ipsa mediterranea Dacia*, quam Dacia ripensis etc. cit. Novella 11.

в) Deinde quid est illud: *tam ipsa mediterranea Dacia?* Pronomen *ipsa* vel superfluum hic est, vel, si non est, tacite significat, Justinianam esse in Dacia mediterranea. *Salagius* cit. Lib. cap. 4.

Ꙟсъ ші Прокопіе се поате оуні кꙋ лъꙋдата Неараѡ, де вом ѕіче, къ Прокопіе гръѧще дꙋпъ мъсꙋра Дарданіеи чѣ ꙟнаинте де Аꙋреліан, ꙗръ нꙋ дꙋпъ чѣѧ че ꙟи ръмъсе ѥи дꙋпъ че саꙋ фъкꙋт Дакіа медитеранеа. Ка съсе причѣпъ чѣѧ че ѕик ѥꙋ, липсѣще съ не адꙋчем аминте де кꙋвинтеле лꙋи Сеѯтꙋс Рꙋфꙋс, каре лѣм скрис маи сꙋс кап г̃. §. а̃. кꙋ каре арѣтъ ѥл, къ дꙋкѫндꙋсе Романіи дин Дакіа лꙋи Траіан престе Дꙋнъре; доаѡ Дакіи се фѣчеръ ꙟ цинꙋтꙋриле Мисіеи ші а Дарданіеи. Дечи партѣ ачѣѧ а Дакіеи, ꙟ карѣ ѥра Іꙋстиніана Прима, фіинд тъѧтъ дин Дарданіа чѣ векіе, пꙋтѣ Прокопіе дꙋпъ стилꙋл чел векю, се ѕикъ, къ локꙋл нащереи лꙋи Іꙋстиніан аꙋ фост ла Дардани. Ꙗръ дꙋпъ марџиниле Дарданіеи чѣле ноаѡ нꙋ поате съсе ѕикъ, а фи Іꙋстиніана Прима ꙟ Дарданіа, де ѡаръ че локꙋл ачѣла де мꙋлт саꙋ кꙋпринс ꙟтръ хотареле Дакіеи медитеранеи.

КАП г̃і.

Ꙟтѫмплъриле Ромѫнилѡр чѣлѡр престе Дꙋнъре дела дескълекарѣ Бꙋлгарилѡр ꙟ Мисіа пънъ ꙟ ѕилеле лꙋи Исаакіе Ангел ꙟпъратꙋлꙋи Гречилѡр.

§. а̃.

Ромѫніи аꙋ ꙟпъръцит кꙋ Бꙋлгаріи ꙟпреꙋнъ.

Пре Ромѫни нꙋ нꙋмаи нꙋ ꙗꙋ пъгꙋбит ꙟтрꙋ немика Бꙋлгаріи дꙋпъ че аꙋ дескълекат ꙟ Мисіа; чі ꙟкъ саꙋ ꙟфръцит ла ѡлалтъ, адекъ ꙟпъръціѧ Ромѫнилѡр, пре каріи оуніи ꙗꙋ кіемат Миси, дꙋпъ кꙋм

ам

а̂м спꙋс май сꙋс кап. И. §. И. се ꙟпреꙋнъ̀ кꙋ ꙟпъръціѧ Бꙋ́лгарилѡр. Де а̂чїѧ скрїе Никита Хонїат ꙟ Ісаа́кїе Ангел, Ка́ртѣ. а҃. къ Асан ꙟ-пъра́тꙋл Рѡмѫ́нилѡр чѣ́лѡр дела Мꙋ́нтеле Е̂мꙋ, ꙟторкѫ́ндꙋсе ла Патрїа са Мисїа кꙋ а̂жꙋто́рю де ѡ҆ста́ший а̂дꙋ́ший де пре́сте Дꙋ́нъре, ӑдекъ̀ дин цѣ́ра Рѡмѫнѣ́скъ, ши̂ възѫ́нд къ Патрїа са Мисїа е̂ кꙋръци́тъ ши̂ дешерта́тъ де ѡ҆̆асте гречѣ́скъ; нꙋ се ꙟдестꙋлъ̀ кꙋ стъпѫнирѣ Ми́сїей, чи̂ сокоти̂ де нѡ́ꙋ съсе скоа́ле а̂сꙋ́пра Гре́чилѡр, ка съ ꙗ̆ дела дѫн-шїй Бꙋлга́рїа, ши̂ а̂ша̂ ꙟпъръці́ѧ Мисилѡр, ӑдекъ а̂ Рѡмѫ́нилѡр, ши̂ ꙟпъръці́ѧ Бꙋ́лгарилѡр, прекꙋ́м а̂мѫндо́аѡ а̂чѣ́сте де демꙋ́лт а̂ꙋ фост лаѡла́лтъ, ꙗ҆ръший съ ле ꙟпреꙋ́не. а) Прѣкїа́р лꙋкрꙋ да́ръ ѥ҆̆сте, къ ꙟ-пъръці́ѧ Рѡмѫ́нилѡр чѣ́лѡр пре́сте Дꙋ́нъре, дꙋ́пъ дескълекарѣ Бꙋ́лга-рилѡр ꙟ Мисїа, дин бꙋ́нъ ꙟцълѣ́џере лаѡла́лтъ ꙟтръ а̂чѣ́сте до́аѡ нѣ́мꙋри, се ꙟпреꙋнъ̀ кꙋ а̂ Бꙋ́лгарилѡр. Де оу҆̆нде оу҆рмѣ́зъ, къ а̂чѣ́сте до́аѡ нѣ́мꙋри, Рѡмѫ́нїй ши̂ Бꙋ́лгарїй а̂ꙋ ꙟпъръци́т ꙟпреꙋнъ ꙟ Ми́сїа, ка́рѣ дꙋ́пъ а̂чѣ́ѧ саꙋ зис Бꙋлга́рїа. Де оу҆̆нде съ зиче́м, къ тот де а̂ оу҆́на ꙟ Бꙋлга́рїа съ фи̂ фост Кра́ю дин ви́ца Бꙋ́лгарилѡр, ка́рѣ ни́мене нꙋ по́ате веди̂; то́тꙋший ни́чй ѡ҆̂ скъдѣ́ре де а̂колѡ̂ нꙋ пꙋтѣ̀ съ ви́нъ Рѡмѫ́нилѡр, прекꙋ́м де а̂колѡ̂ къ ꙟпъръці́ѧ Оу҆нга́рїей е̂ ꙟпреꙋна́тъ кꙋ ꙟпъръці́ѧ А҆̆ꙋстрїей, мъка́р къ Кра́юл ни́чй ѡ҆да́тъ нꙋ е̂ дин ви́ца Оу҆̆нгꙋрилѡр, то́тꙋший кѫди́нцеле Оу҆̆нгꙋрилѡр прекꙋ́м е̂ра̀ ꙟна́инте де а̂ се фа́че ꙟпреꙋна́рѣ а̂че́стѡр ꙟпъръці́й, а̂ша̀ ши̂ дꙋ́пъ фъкꙋ́та ꙟпреꙋна́ре ръма́серъ, ши̂ ръмѫ́н ꙟтрꙋ ꙟтрєџи́мѣ са пѫнъ ӑстъзй. А̂ша̀ да́ръ Рѡмѫ́нїй ши̂ дꙋ́пъ дескълекарѣ Бꙋ́лгарилѡр ꙟ Ми-

сїа,

а) Οὐδ' ἠγάπων, εἰ τὰ ἑαυτῶν ἔχουσι σώζειν καὶ τὴν τῆς Μυσίας μόνην περιβαλοῦνται τοπάρχησιν, ἀλλ' εἰ μὴ καὶ τὰ Ῥωμαίων μέγιστα βλάψουσι, καὶ τὴν τῶν Μυσῶν καὶ τῶν Βουλγάρων δυναστείαν εἰς ἓν συνάψουσιν, ὡς πάλαι ποτὲ ἦν. οὐδαμῶς ἠνείχοντο. Mysiae incolumitate et dominatu non contentus, maxima Romanis detrimenta inferenda, et Mysorum ac Bulgarorum dominatum, ut olim fuisset, omni contentione conjungendum esse censuit. *Nicetas Choniates* in Isaacio, Lib. 1.

сїа, сѫмѣсеръ ѫ мошїиле сале несминтіцй; шѝ прекȣ́м дин Бȣ́лгари, а̑ша̀ шй дин Рѡмѫ́ний се а̑лесерѫ̀ пȣцȣрѣ бърбаций врѣ́дничи спре пȣрта́рѣ дерегѫторїилѡр шѝ а̑челѡр Политечѣ́щий, шй а̑че́лѡр де ѡ́асте.

Дешє́рт ѩсте дѣ́ръ Лȣ́чїȣс, кѫ́нд ѫ̑ Картѣ ѕ. де Рѣ́гно Далма́цїе, кап. є. фъ́ръ де ни́чй ѡ̑ дова́дъ, нȣ́май кȣ во́рбе го́але, ка сѫ мѫрѣ́скъ пре Словѣ́нїй сѫ́й, зи́че, къ Словѣ́нїй, ѫ̑нȣ́ме Бȣ́лгарїй кȣпринзѫ́нд Їлирикȣ́л, пре Рѡма́ний, ка́рїй е̑ра̀ а̑колѡ̀ лѫкȣитори, ѩȣ робит, шй а̑ша̀ слъвитȣ́л а̑че́ла нȣ́ме Рѡма́н ла Словѣ́ний се фѣ́че нȣ́ме де роб, шй Влах а̑ȣ ѫ̑чепȣ́т а ѫ̑сѣмна̀ роб, сау шерб. Ѫ̑сѣ́менѣ дешє́рт ѩсте кѫ́нд а̑коло́ший ѩ́ръший нȣ́май кȣ во́рбе го́але зи́че, къ бирȣито́рїй Бȣ́лгари норо́аде ѫ̑тре́ций де Рѡма́ний дин цинȣ́тȣриле чѣ́ле дин колѡ̀ де Дȣ́нъре а̑ȣ а̑дȣ́с ро́бй прѣ́сте Дȣ́нъре ѫ̑ко́аче ѫ̑прѣȣнъ кȣ лимба. Вѣ́зй май сȣс кап. а̑ї.

§. в.

Ѫ̑пъръцїа Бȣ́лгарилѡр ѡ̑аȣ стрика́т Васи́лїе Ѫ̑пъра́тȣл Грѣ́чилѡр.

Бȣ́лгарїй фїинд ѫ̑прѣȣна́ций кȣ Рѡмѫ́нїй чей прѣ́сте Дȣ́нъре, кȣм май сȣс §. а. спȣсѣ́й, мȣ́лте рѣ́ле ѫ̑ мȣ́лций а̑ний фѣ́черъ Грѣ́чилѡр, де ка́ре пли́не сѫнт ѩсто́рїиле Гречѣ́щий, пѫнъ че пре оу́рмъ Васи́лїе Ѫ̑пъра́тȣл дела Цариград ѫ̑винѓѫндȣй ле стрикъ̀ ѫ̑пъръцїа, кȣм скрїе Геѡ́ргїе Акрополита ѫ̑ Исто́рїа са кап. а̑ї. шѝ пѫнъ ѫ̑ зи́леле лȣй Ѩса́акїе Ѫ́нгел а̑ȣ плъти́т Грѣ́чилѡр да́ре. а)

а) Ὕςατα παρὰ τοῦ Βασιλέως Βασιλείου Χειροῦται, ὃν διὰ ταῦτα Βουλγαροκτόνον ἡ Φήμη ἐκάλεσε. Μέχρι γοῦν τοῦ Βασιλέως Ισαακίου ὑπόφορον τὸ γένος ἐτέλει Ρωμαίοις. Tandem ab Imperatore Basilio, quem non aliam ob causam *Bulgaroctonum* dictum, fama atque auditione accepimus, debellati ad Imperatoris usque Isaacii tempora Romanis tributa pendebant. *Georgius Acropolita* Historiae cap. 11.

Нꙋ поате фи ꙟдоꙟлъ, къ кꙋ кончениреѣ Бꙋлгарилѡр, ши Рꙋмѫнїй чей престе Дꙋнъре кꙋ ꙟпъръцїѧ лѡр фъръ сꙋпꙋши ꙟпъратꙋлꙋи дела Цариград. Даръ ачѣѧ ꙟкъ є адевърат, къ Рꙋмѫнїй ачещѣ нꙋмаи ачѣле порꙋнчи але ꙟпъратꙋлꙋи Гречилѡр ле прїимѣ ши ле ꙟплинѣ, каре ле врѣ; каре нꙋ воѧ, нꙋ ле прїимѣ. Къ аша не лъсъ мъртꙋрисит Никита Хонїат ꙟ Їсаакїе Ѧнгел, Картѣ. а. къ Рꙋмѫнїй ачещѣ авѫнд мꙋлте четъцй кꙋ фиреѣ локꙋрилѡр фоарте ꙟтърите, ши мꙋлте стрѫмтꙋри, ничи ѡдатъ нꙋ лѣꙋ пъсат де Гречи, пънъ кѫнд пре оурмъ лъпъдѫндꙋсе кꙋ тотꙋл де стъпѫниреѣ Гречилѡр; а) ѩръ ꙟший пꙋсеръ ꙟпъръцїѧ са ꙟ пичоаре, кърїѧ апой адъѡгаръ ши ꙟпъръцїѧ Бꙋлгарилѡр. Вѣдесе дин лъꙋдата мъртꙋрисире алꙋй Никита Хонїат, къ Рꙋмѫнїй ши ꙟ времиле, кѫнд аꙋ фост сꙋпꙋши ꙟпъръцїей Гречилѡр, авѣ мошїиле сале, ѡрашеле, четъциле сале, маре парте де цѣръ а са, оунде нꙋмай Рꙋмѫни єра лъкꙋитори: кареѣ парте де цѣръ лъꙋдатꙋл Никита Хонїат ꙟ Їсаакїе Ѧнгел деѡсебит ѡ кїамъ Мисїа. Чине се поате ꙟдои къ ачѣстѣ асѣменѣ лѣꙋ цинꙋт Рꙋмѫнїй ши ꙟ зилеле Бꙋлгарилѡр, адекъ ꙟнаинте де а ꙟкъпѣ ши Бꙋлгарїй ши Рꙋмѫнїй сꙋпт стъпѫниреѣ ꙟпъратꙋлꙋи Греческ? Де аичи се ꙟтъреск чѣле че ам зис май сꙋс кап и. §. д. кꙋм къ Рꙋмѫнїй чей престе Дꙋнъре нꙋ аꙋ фост гинтъ номадъ, адекъ ѡамени фъръ лъкаш стътъторю; ниче нꙋ аꙋ фост тоци пъстори, прекꙋм ꙟй дефаимъ Лꙋчїꙋс.

КАП. ДЇ.

а) Ἑαυτῷ δὲ μαλιςα καὶ Ῥωμαίοις ἐκπολεμώσας τὲς κατὰ τὸν Αἶμον τὸ ὄρος Βαρβάρες, οἳ Μυσοὶ πρότερον ὠνομάζοντο, νυνὶ δὲ Βλάχοι κικλήσκονται. Οὗτοι γὰρ ταῖς δυσχορίαις πεποιθότες, καὶ τοῖς φρερίοις θρασυνόμενοι, ἃ πλεῖςά τε εἰσι καὶ ὀρθὰ κατ' ἀποτόμες κείμενα πέτρας, καὶ ἄλλα τε μὲν κατὰ Ῥωμαίων ἐμεγαλαύχησαν, τότε δὲ πρόφασιν εὑρηκότες τὴν τῶν οἰκείων θρεμμάτων ἀπαγωγὴν καὶ κάκωσιν ἑαυτῶν, ἐς ἀποςασίαν λαμπρὰν ἀνεκίρτησαν. Ἦσαν δὲ οἱ τε͂ κακε͂ προτεργοὶ, καὶ τὸ ἔθνος ὅλον ἀνασείσαντες, Πέτρος τις καὶ Ἀσὰν, ὁμογενεῖς καὶ ταυτόσποροι. Tum barbaros, Haemi montis accolas,

КАП. ДІ҃.

Ꙟтъмплъриле Рѡмъ́нилѡр че́лѡр пре́сте Дꙋ́нъре ꙟ̂ зилеле лꙋй Ісаа́кіе А́нгел ꙟ̂пъра́тꙋлꙋй Гре́чилѡр.

§. а҃.

Се спꙋ́не причи́на, пе́нтрꙋ че Рѡмъ́ній чей пре́сте Дꙋ́нъре аꙋ фъкꙋ́т ребе́ліе асꙋ́пра ꙟ̂пъра́тꙋлꙋй Грече́ск.

Скріе Ники́та Хоніа́т ꙟ̂ Ісаа́кіе А́нгел, Ка́ртѣ а҃. кап. д҃. къ ꙟ̂пъра́тꙋл Ісаа́кіе А́нгел, мꙋри́ндꙋй мꙋ́ѧрѣ, врꙋ̀ съ ꙟ̂ фа́та лꙋй Бе́ла Краю́лꙋй Оу́нгꙋрилѡр, ка́рѣ нꙋ е̂ра̀ ꙟ̂къ де зѣ́че а́ни. Шѝ неврѫ́нд е̂л спре келтꙋѧ́ла Нꙋ́нтей а̂ да̀ ба́ни дин къма́ра чѣ ꙟ̂пърътѣ́скъ; си́лѝ то́атъ келтꙋѧ́ла а̂чѣ́ѧ съ ѡ̂ дѣ̀ ѡ̂ра́шеле шѝ цъ́риле: кꙋ ка́рѣ шѝ а̂́лте ѡ̂ра́ше, май вѫрто́с чѣ́ле А́нхіалꙋлꙋй ꙟ̂вечина́те фо́арте ле нъкъжѝ: шѝ пре Рѡмъ́ній че́й дела мꙋ́нтеле Е̂́мꙋ а̂сꙋ́пра са, шѝ а̂сꙋ́пра ꙟ̂пъръціей Рѡма́нилѡр ꙟ̂й ꙟ̂търѫтъ̀. Ꙗ́ръший ꙟ̂съмнъ́м а̂чѝ, къ Ники́та Хоніа́т, шѝ а̂́лций Скріито́рий Гречѣ́щий, прин ꙟ̂пъръці́ѧ Рѡма́нилѡр, ꙟ̂целе́г ꙟ̂пъръці́ѧ Гре́чилѡр, шѝ прин Ρωμαῖοι, ка́ре лътинѣ́ще се ꙟ̂то́арче, Рѡма́ний, ꙟ̂целе́г пре Гре́чий.

Фіи́нд да́ръ ꙟ̂търѫта́ций Рѡмъ́ній а̂чѣ́ѧ, пе́нтрꙋ къ мꙋ́лте ви́те ле лꙋа́се ѡ̂́амеі́ний чей ꙟ̂пърътѣ́щий, шѝ дела а̂чѣ́ѧший пътими́се нека́зꙋрий; ꙟ̂тръ

colas, sibi et Romano Imperio infestissimos reddidit, qui olim Mysi, nunc Blachi nominantur. Hi enim angustiis et castellis freti quae plurima habent praeruptis saxis inaedificata: cum prius etiam Romanos parum curarent, tum per causam abacti pecoris et vexationum quas tolerassent, aperte defecerunt. Ejus defectionis principes et auctores fuere duo ex illa gente fratres, Petrus et Asan. *Nicetas Choniates* in Isaacio Angelo Lib. 1.

ꙟтрꙋ ачѣсте дой фраци Ромѫни динтрꙋ ачѣꙗшй Ромѫнй Петрꙋ шй Асан, фiинд ꙟпъратꙋл ла Кипсѣле, се дꙋк ла дѫнсꙋл, шй чер, ка съй прiимѣскъ солдаци ꙟтрꙋ Легiоанеле чѣле гречешй, шй съ ле дѣ ѡ пꙋцинъ мошiе че ера ꙟ мꙋнтеле Емꙋ. Карѣ недобѫндинд дела ꙟпъратꙋл, шй възѫнд, къ сѫнт аша небъгаци ꙟ самъ ꙟнаинтѣ ꙟпъратꙋлꙋй; ꙟчепꙋръ а кѫрти, шй а се лъꙋда, къ ꙟторкѫндꙋсе акасъ вѡр фаче ребелiе. Пентрꙋ каре ворбъ дин порꙋнка лꙋй Iѡанн Севастократорꙋ фꙋ датъ ѡ палмъ престе ѡбразꙋ лꙋй Асан: карѣ палмъ скꙋмпъ фоарте къзꙋ ꙟпъратꙋлꙋй Iсаакiе Ангел, шй ла тоатъ ꙟпъръцiꙗ Гречилѡр, прекꙋм де ачй ꙟнаинте вом арѫта. Къ ꙟторкѫндꙋсе акасъ ачей дой фраци Петрꙋ шй Асан, принсеръ а ꙟвита пре Ромѫний, шй ай ꙟбърбъта, ка тоци съсе скоале кꙋ арме асꙋпра ꙟпъратꙋлꙋй Iсаакiе Ангел, шй асꙋпра Гречилѡр.

§. К.

Мешешꙋгꙋл, кꙋ каре зишiй фраци аꙋ фъкꙋт пре Ромѫний съсе скоале кꙋ ръсбою асꙋпра Гречилѡр, шй ꙟчепꙋтꙋл ръсбоюлꙋй.

Ромѫнiй, привинд ла ачѣꙗ, къ Гречiй аꙋ ѡшй де аѫꙋнс, вине ꙟтрармате, ꙟвъцате ла ръсбою, шй кꙋ тоате мъшиниле че сѫнт де липсъ ла ръсбою ꙟтърите; авѣ сфiꙗлъ а прiими ꙟдемнꙋл лꙋй Петрꙋ шй алꙋй Асан, ка съсе скоале кꙋ ръсбою асꙋпра Гречилѡр. Дечй зишiй дой фраци ачастъ технъ, саꙋ мешешꙋг афларъ. Къ, прекꙋм аколошй кап е. скрiе Никита Хонiат, фѣчеръ ѡ бесѣрикъ пре нꙋмеле Сфѫнтꙋлꙋй Димитрiе; ла ачѣ бесѣрикъ мꙋлци ꙟдръчици шй бърбаци шй мꙋерй адꙋнаръ, пре карiй ꙟй ꙟвъца, ка кѫнд ꙟй ва апꙋка невоꙗ, шй вѡр фи кꙋ ѡкiй крꙋнци ꙟторшй, шй кꙋ пърꙋл ръспѫндит, ꙟтрꙋ ачѣ тꙋрбатъ стропшалъ фiинд съ стриџе ꙟ гꙋра маре: къ Дꙋмне-

незе́ꙋ а̂шà вóлꙗ, ка нѣ́мꙋл Бꙋ́лгарилѡр шѝ а̂ Рѡмꙟнилѡр, лъсъ-дꙟнд жꙋ́гꙋл чел де лꙋ́нгъ врѣ́ме, съ ка́пете слобозе́ніе: шѝ то́кма пе́нтрꙋ а̂чѣ́ꙗ мꙋченикꙋл лꙋ̆й Хс Димитріе, пъръсꙟнд Митрополꙋл Ѳе-сало́ника шѝ бесѣ́рика де а̂коло̀, шѝ петрѣ́чере кꙋ Гре́чій, а̂ꙋ вени́т ла дꙟншій, ка съй а̂жꙋ́те ꙟ трѣ́ба а̂ча́ста. Дѣ́чй небꙋ́ній а̂че́щѣ ѡ̂-дихни́нд пꙋци́н, кꙋрꙟ́нд май кꙋ вꙟртꙋ́те, е̂ши́ндꙋший дин фи́ре, се стропшѣ̀, шѝ кꙋ гра́ю ма́ре, ка кꙟнд а̂р гръѝ Дꙟмнезе́ꙋ прин трꙟн-шій, стрига̀, къ нꙋ е̂ врѣ́мѣ де а̂ се май леневі̀, чѝ а̂пꙋкꙟ́нд а̂рме съсе скоа́ле а̂сꙋ́пра Гре́чилѡр: шѝ пре Гре́чій пре ка́рій ꙟй вѡр при́нде ꙟ ръсбо́ю, съ нꙋй ци́нъ, ни́че съй вꙟндъ, чѝ фъръ ми́лъ съй ѡ̂мо́а-ръ, ни́че рꙋга́ре, ни́че ба́ній съ нꙋ пріи́мѣскъ дела дꙟншій, кꙋ ни́чй ѡ̂ рꙋга́ре а̂ лѡр съ нꙋ се ми́шче ка діама́нтꙋл. Тот нѣ́мꙋл Рѡмꙟни-лѡр да́ръ дела а̂че́ст фе́лю де проро́чй ꙟвита́т, кꙋ́рсе ла а̂рме.

Фі́еще ка́реле поа́те ведѣ̀, къ ѡ̂а́меній а̂чѣ́ꙗ, пре ка́рій ꙟй зи́че Никита Хоніа́т, а̂ фѝ фост ꙟдръчи́цй, шѝ небꙋ́ній, ꙟтрꙋ а̂девъ́р нꙋ а̂ꙋ а̂вꙋ́т ни́чй ѡ̂ нево́е, пе́нтрꙋ къ де а̂р фѝ фост ꙟтрꙋ а̂девъ́р небꙋ́ній, шѝ съй фѝ стропши́т; ꙟзъда́р лѣр фѝ ꙟкредини́цат, Пе́трꙋ шѝ Аса́н май сꙋс ꙟсъмна́теле во́рбе, ка съ ле гръꙗ́скъ кꙟнд ꙟй а̂пꙋ́къ нево́ꙗ, де ѡ̂а́ръ че ка́рій а̂ꙋ а̂чѣ̀ боа́лъ, кꙟнд ꙟй а̂пꙋ́къ, сꙟнт а̂фа́ръ де си́не, шѝ небꙋ́ній; нꙋ щіꙋ е̂й а̂гръѝ чѣ́ле майна́йнте де стропша́лъ лѡр ꙟкредини́цате. Де оу́нде є̂сте а̂ крѣ́де, къ ѡ̂а́меній ачѣ́ꙗ нꙋ а̂ꙋ а̂-вꙋ́т ни́чй ѡ̂ нево́е, шѝ а̂ꙋ фост ꙟтоа́тъ врѣ́мѣ кꙋ ми́нтѣ ꙟтрѣ́гъ, нꙋ́май съ фъчѣ̀ къ ꙟй стропшѣ́ще; шѝ фіи́нд къ щіꙗ̀ ꙟтоа́рче ѡ̂кіій крꙋ́нцй, а̂ фа́че стрꙟмбътꙋ́рй стреи́не кꙋ гꙋ́ра, шѝ а̂ се скꙋтꙋра̀ ꙟ-то́кма ка чей че а̂ꙋ нево́ꙗ а̂чѣ́ꙗ; ꙟшела̀ пре чей пꙋци́н причепꙋ́цй а̂ крѣ́де, къ фъръ во́ꙗ лѡр съ фак а̂чѣ́ле стреи́не мишкъ́рй ꙟ мъдꙋлъ-риле лѡр, шѝ кꙋм къ Дꙟмнезе́ꙋ гръꙗ́ще прин трꙟншій.

Фіи́нд ꙟчепꙋ́тꙋл а̂пꙋкъ́рей а̂рмелѡр норочи́т Рѡмꙟнилѡр, май вꙟр-то́с крезꙋ́ръ, къ Дꙟмнезе́ꙋ е̂ пъртинито́рю слобозе́ніей лѡр, ни́че нꙋ

се

се ꙟдестꙋлáрꙋ нꙋ́май кꙋ слобозénїѧ, чи се рꙋ́вꙋрсáрꙋ прин сáте шѝ прин ѡ́рáше, кáре ѐрà депáрте де мꙋ́нтеле ѐмꙋ. Оу҆нꙋл динтрꙋ чей дой Фрáцй, Пéтрꙋ ꙟшй пꙋ́се корꙋ́нꙋ де áꙋр пре кап, шѝ ꙟкꙋлцꙋ̀ пꙋпꙋ́чй рóшїй. Ꙗшà дꙋ́нд ѐй нꙋвáлꙋ áсꙋ́пра ѡ́рáшелѡр чéлѡр Гречéщй, мꙋ́лцй ѡ́аменй де чи́нсте, мꙋ́лцй бóй, шѝ вите, шѝ де áлте добитóаче нꙋ́мꙋр мáре фóарте дꙋ́серꙋ де пре áколѡ. Осꙋ́нд ꙟпꙋрáтꙋл Ісаáкїе кꙋ ѡ́асте са ла дꙋ́ншїй; ѐй ꙗ҆рꙋшй се трáсерꙋ ла лóкꙋрй стрꙋ́мте, шѝ нерꙋсбꙋтꙋ́те, оу҆нде мꙋлт áмꙋнáрꙋ, пéнтрꙋ кꙋ áвꙋ́нд ѐй ѡ́асте пꙋци́нꙋ нꙋ кꙋтезà сꙋ ꙗ҆сꙋ ла лáргꙋ. Ꙗтꙋ́нчй дéде Дꙋмнезéꙋ ѡ̂ нéгꙋрꙋ мáре фóарте, кꙋ кáрѣ се ꙟбрꙋкꙋ̀ тот мꙋ́нтеле, оу҆нде ѐрà Рѡмꙋ́нїй, шѝ нещїи́нд ѐй немика, ꙗ҆тꙋ фꙋрꙋ ꙟ҆мпреꙋ́нꙋ вѣ́сте Гречїй дáꙋ нꙋвáлꙋ áсꙋ́пра лѡр. Кꙋ кáре ꙟтꙋ́мпларе неащептáтꙋ рꙋсипи́ндꙋсе Рѡмꙋ́нїй, Кꙋпетéнїиле шѝ повꙋцꙋиторїй ѡ́астей Рѡмꙋнéщй кꙋ чѣ́та прéтенилѡр сꙋй трекꙋ́рꙋ прéсте Дꙋ́нꙋре ꙟ цѣ́ра Рѡмꙋнѣ́скꙋ, оу҆нде фꙋкꙋ́нд легꙋтꙋ́рꙋ кꙋ Кꙋмáнїй, пре кáрїй май сꙋс, кап ї. §. ї. ꙗ҆м áдеверит á фѝ фост Рѡмꙋ́нй, оу҆ни́цй ла ѡ́лáлтꙋ Рѡмꙋ́нїй чей прéсте Дꙋ́нꙋре кꙋ Рѡмꙋ́нїй чей дин кóаче де Дꙋ́нꙋре се ꙟтóарсерꙋ кꙋ ꙟпꙋрáтꙋл Ꙗсáн де нóꙋ áсꙋ́пра Гречилѡр. Дéчй Ꙗсáн áжꙋнгꙋ́нд ла Пáтрїа са Ми́сїа, кáрѣ ѐрà дешáртꙋ де ѡ́асте Гречáскꙋ, шѝ не ꙟдестꙋли́ндꙋсе кꙋ Домнїѧ Ми́сїей, се сокотѝ сꙋ фáкꙋ мꙋлт рꙋꙋ Гречилѡр, шѝ ꙟпꙋрꙋцїѧ Ми́силѡр шѝ á Бꙋ́лгарилѡр ꙗ҆рꙋшй, прекꙋ́м áꙋ фост май демꙋ́лт, сꙋ ѡ̂ ꙟпреꙋ́не.

§. Г.

Рѡмꙋ́нїй бат пре Іѡáнн Кантакꙋзéн Кесáрюл шѝ тóатꙋ ѡ́астѣ Гречáскꙋ.

Кантакꙋзéн Кесáрюл, кáреле áвѣ мꙋ́ꙗре пре сóра ꙟпꙋрáтꙋлꙋй Ісаáкїе Ꙗнгел, фꙋ̀ тримис кꙋ ѡ́асте Гречáскꙋ áсꙋ́пра Рѡмꙋ́нилѡр. Ꙗчéста

а̂ꙋꙃѫ́нд къ Рѡмѫ́нїй, (пре ка́рїй Скрїито́рюл Ники́та Хонїа́т ꙟй нꙋмѣ́ще варва́ри дꙋпъ мѫндрі́ѧ чѣ Греча́скъ) нꙋ сѫнт ла ше́с, чѝ ꙟмꙋ́нцй, нꙋ гѫндѝ, къ є̏й пе́нтрꙋ ка съсе май ѡ̂дихнѣ́скъ, шѝ пе́нтрꙋ ка съ фі́е май фъръ приме́ждїе, пе́нтрꙋ а̂чѣ́ѧ ста́ꙋ ла мꙋ́нте, чѝ скотѝ, къ пе́нтрꙋ а̂чѣ́ѧ саꙋ трас ла мꙋ́нте, пе́нтрꙋ къ ле ѥ̏сте фри́къ де ѡ̏астѣ греча́скъ. Дрепт а̂чѣ́ѧ Кантакꙋꙃе́н Кеса́рюл а̂шезъ̀ ѡ̏астѣ греча́скъ ꙟ ми́жлокꙋл кѫ́мпꙋлꙋй, фъръ де ни́чй ѡ̂ ꙟтъри́ре, ба ни́чй кꙋ кꙋсто́дїй, а̏декъ кꙋ пъꙃито́рй, шѝ кꙋ стръ́жй нꙋ се ꙟтръбꙋинцъ̀. Де оу̏нде Рѡмѫ́нїй но́аптѣ дѣ́деръ нъва́лъ а̂сꙋ́пра Гре́чилѡр, шѝ а̂й кончени́ръ. Пре ка́рїй ꙟй ѡ̂морѐ ꙃъкѫ́нд ꙟ ко́ртꙋрй, пре ка́рїй ꙟ фꙋ́гъ дестрарма́цй а̂й при́ндѣ̀. Шѝ а̂ша̀ ꙟвингѫ́нд Рѡмѫ́нїй пре Гре́чй, шѝ фꙋгѫ́нд Гре́чїй; то́ате ко́ртꙋриле гре́чилѡр ле пръда́ръ Рѡмѫ́нїй, шѝ стѣ́гꙋриле ле а̂пꙋка́ръ, ба шѝ весми́нтеле чѣ́ле де а̏ꙋр а̂ле Кеса́рюлꙋй а̂пꙋка́ръ ꙟмѫ́ниле Рѡмѫ́нилѡр, кꙋ ка́ре се шѝ ꙟбръка́ръ чѐй дой фра́цй Пе́трꙋ шѝ Ѧса́н, шѝ ꙟвъскꙋ́цй кꙋ ꙟ̄ле мерџѣ̀ ꙟнаинтѣ ѡ̏астей са́ле чѐїй Рѡмѫне́щй, шѝ ꙟ̏шй ꙟфи́псеръ ко́ртꙋриле ла шес. а)

а) Διαδέχεται δὲ τὴν ἡγεμονίαν ὁ Καῖσαρ Ἰωάννης ὁ Καντακουζηνὸς, γαμβρὸς ὢν τοῦ Βασιλέως ἐπ' ἀδελφῇ. - - - ὅθεν καὶ τοὺς βαρβάρους ὁ Καῖσαρ ἀκούων ἐν ὄρεσι διάγειν, καὶ μὴ εἰς τὸν κάμπον κατέρχεσθαι, μὴ διαλογισάμενος, ὅτι διὰ τὴν αὐτῶν ἀνάπαυσιν καὶ ἀσφάλειαν ἐν τοῖς τοιούτοις εὑρίσκονται ὄρεσιν, ἀλλὰ δειλίαν τοῦτο κρίνας αὐτῶν, μέσον τοῦ κάμπου ἐποίει τὰ αὐτοῦ κατουνοτόπια, μήτε φυλακὰς ἔχων ἀκριβεῖς, ἢ βίγλας, μήτε μὴν βάλλων χάρακα. Νυκτὸς οὖν αὐτῷ οἱ βάρβαροι ἐπιθέμενοι, μόλις αὐτὸς διασώζεται, καὶ τὸ στράτευμα πολυτρόπως ἐκάκωσαν, οἱ μὲν γὰρ ἐξ αὐτῶν ἐν ταῖς τένταις κείμενοι, ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν καταλαμβανόμενοι ἐφονεύοντο· Οἱ δὲ ἀναρμάτωτοι φεύγοντες, ἐζωγροῦντο. - - - Νικηθέντων οὖν οὕτω τῶν Ρωμαίων καὶ φευγόντων, ἡρπάγησαν παρὰ τῶν βαρβάρων αἱ κατοῦναι πᾶσαι, καὶ τὰ χρυσοϋφῆ ροῦχα τοῦ Καίσαρος, τὰ μετὰ τῶν γερανέων χρωμάτων σεσημειωμένα καὶ τὰ φλάμουλα, ἅτινα καὶ ἐνεδύσαντο ὁ Πέτρος καὶ ὁ Ἀσὰν προπορευόμενοι ἔμπροσθεν τοῦ στρατοῦ αὐτῶν, καὶ ἐπὶ τὸν κάμπον ἔκτοτε κατελθόντες, τὰς τέντας αὐτῶν, ἐκεῖ ἔ-

§. Д.

Ꙟпъра́тȣл Гре́чилѡр Ісаа́кіе А́нгел ꙗ҆ръши се ско́алъ асȣ́пра Рѡмѫ́нилѡр кȣ ѡ҆асте Грека́скъ, ши̇ рѫмѫне бътȣ́т.

Ꙟпъра́тȣл Ісаа́кіе А́нгел сфътȣиндȣсе кȣ ка́пȣл съȣ, къ ръсбо́юл чел дин тѫю нȣ лаȣ пȣрта́т асȣ́пра Рѡмѫ́нилѡр кȣм се кѧдѣ̀, ꙗ҆ръши се мъргини̇, ꙟсȣши кȣ ка́пȣл съȣ съсе ско́але асȣ́пра ачѣ́лораши Рѡмѫ́ни. Дѣ́чи порни́нд ѥ҆л кȣ ѡ҆астѣ Грека́скъ, ши̇ аѫȣнгѫ́нд ла Таȣроко́м, ӥ се фъкȣ̀ де щи́ре, къ Рѡмѫ́ніи пръдѣ́ѕъ ло́кȣриле чѣ́ле ꙟвечина́те Ла́рдси, ши̇ кȣм къ мȣ́лци Гре́чи аколѡ̀ аȣ ѡмора́т, ши̇ нȣ май пȣци́ни аȣ принс, ши̇ акȣ́м кȣ пръ́ѕи фо́арте ма́ри ꙟкъркаци ерѣ́ȣ съсе ꙟто́арне ака́съ; се сȣе къла́ре, ши̇ но́аптѣ порнѣ́щѥ кȣ ѡ҆астѣ са, кȣ ка́рѣ аѫȣнгѫ́нд ла ло́кȣл, че се кіа́мъ Вастѣ́рне, ши̇ невъѕѫ́ндȣсе аколѡ̀ ни́чи оу҆н Рѡмѫ́н, кȣ ли́нище ꙟши ѡдихни ѡ҆астѣ. Дȣ́пъ трей ѕи́ле порни́нд де аколѡ̀, диминѣ́ца пъшѣ́ще кътръ Веро́е, нȣ мерсѣ́се ка́ле ꙟкъ де па́трȣ параса́нге, (ѡ параса́нгъ ѥ҆сте лок ка де трей ѕѣ́чи де Ѳта́діи) кѫнд аѫȣ́нџе ла дѫ́нсȣл оу҆н ѡ҆м спри́нтен, ка́реле абіѧ̀ ꙟши тръџѣ̀ сȣ́флетȣл де ѡстени́т, ачѣ́ла спȣ́не, къ Рѡмѫ́ніи нȣ депа́рте де аколѣ̀ се ꙟто́рк кътръ ка́съ кȣ пръ́ѕиле, ши̇ мерг кѫтинѣ́л, фіи́нд къ ни́чи оу҆н връжма́ши нȣ аȣ въѕȣ́т пре аколѡ̀, ши̇

сѫнт

ϛησαν καὶ κατεσκήνωσεν. Et in ejus locum Joannes Cantacuzenus Caesar, qui Imperatoris sororem in matrimonio habebat, sufficitur. - - - Cum autem barbaros vitata planicie in montibus se tenere audivisset, non cogitavit illos reficiendarum virium causa, et quo tutiores sint ibi commorari: sed id factum timiditatem interpretatus, in medio campo castra posuit, neque custodiis neque excubiis accuratioribus usus, neque vallo communito. Itaque noctu a barbaris oppressus, vix evadit, exercitu variis modis afflicto. Nam alii jacentes in tentoriis occidebantur, alii inermes in fuga capiebantur. - - - Romanis ita victis et fugientibus, omnia tabernacula sunt direpta, et vexilla capta, et aureae Caesaris vestes ferrugineo colore interpunctae: quas Petrus et Asan induerunt, ante exercitum incedentes, et tabernacula sua in planicie fixerunt. *Nicetas Choniates* in Isaacio Angelo Lib. 1. cap. 6.

сѫнт шѝ ꙟсърчина́цй кꙋ прѣ́зиле ка́рє ꙟꙋ кѫшига́т. Де оу҆нде ꙟда́тъ ꙟшй рѫндꙋ̀й ѡ҆асте̑ ꙟпъра́тꙋл, шѝ пꙋрче́се ꙟтра колѡ̀, пре оу҆нде ꙟй фꙋ̀ спꙋс кѫ мерг Рѡмѫ́нїй. Пре ка́рїй вѫзѫ́ндꙋй ной, зи́че Никита Хонїа́т, шѝ ꙟсе́менѣ вѫзѫ́ндꙋне е҆́й пре ной (кѫ шѝ е҆ꙋ, зи́че, е҆ра́м кꙋ ꙟпъра́тꙋл ка Скрїито́рюл лꙋй) Скиѳїй, а҆декъ Кꙋма́нїй саꙋ Рѡмѫ́нїй чей дин це́ра Рѡмѫне́скъ, (кѫ Ники́та пре Рѡмѫ́нїй чей дин це́ра Рѡмѫне́скъ ꙟй нꙋме́ще Ски́ѳй) Ски́ѳїй, зисе́й, шѝ Рѡмѫ́нїй дѫнд прѣ́зиле ла врѡ кѫ́тева компѫ́нїй де а҆й лѡр, шѝ порꙋнчи́ндꙋле, ка пре ка́ле скꙋ́ртъ, шѝ кꙋ гра́бъ сѫ ме́ргъ, пѫнъ вѡр ꙟжꙋ́нџе ла мꙋ́нте, че́ѧ ла́лцй ꙟдꙋнѫ́ндꙋсе ла ѡ҆ла́лтъ, фъ́ръ фри́къ сте́теръ ꙟнаи́нте̑ кълъри́мей Грече́щй, дꙋ́пъ ѡ҆бичѣ́юл лѡр ѡ҆щи́ндꙋсе. Адекъ, кѫнд се ꙟпропїѧ̀ де Гре́чй, слобозѣ̀ сѫџе́цй, шѝ се лꙋпта̀ кꙋ сꙋ́лице. Кꙋ-рѫ́нд дꙋ́пъ ꙟче́ѧ се ѡ҆пинтѣ̀ ла фꙋ́гъ, ка сѫ ꙟдъмъне́скъ пре Гре́чй ꙟ фꙋ-џѝ дꙋ́пъ е҆́й, шѝ ꙗ҆ръшй ка па́съриле кꙋрѫ́нд ꙟторкѫ́ндꙋсе ꙟнапо́й, фъ-цѝшй кꙋ мꙋ́лт май вѫрто́с да̀ ръсбо́ю. Ка́рѣ де мꙋ́лте ѡ҆́рй фѫкѫ́нд, шѝ фїи́нд ꙟкꙋ́м бирꙋито́рй, лъса́ръ ꙟвѫртитꙋ́риле ꙟче́ле, шѝ ꙟпꙋка́ръ ꙟмѫ́нъ са́бїиле. Атꙋ́нчй кꙋмплитъ стрига́ръ ꙟнълцѫ́нд, май кꙋрѫ́нд де кꙋм а҆й грѫй нъвъли́ръ ꙟсꙋ́пра Гре́чилѡр, пре ка́рїй шѝ пре чей че се ѡ҆щѣ̀ шѝ пре чей че фꙋџѣ̀ ꙟто́кма ꙟй ѡ҆морѫ́ръ. а)

Дꙋ́пъ

а) Κάι τις εὔζωνος ἐφίςαται ἀνὴρ, τὸ τῆς ἀγγελίας ἔχων ἐπὶ τȣ̃ προσώπȣ κακῶν, καὶ ἔλεγε τό πνέυμα συχνάκις ἀνακαλȣ́μενος, ἀγχȣ̃ πȣ μετ᾽ αἰχμαλωσίας τὸ ἀντίπαλον ὑποςρέφειν, ἀνειμένην τὰ πλεῖςα τὴν πορείαν κατ᾽ ἄμφω ποιȣ́μενον, ὅτι τε ȣ̓δένα ἑώρακεν ἀντίμαχον, καὶ ὡς ἔμφορτον παμπόλλων λῃϊσμῶν. αὐτίκα γȣ̃ν εἰς ἡγεμόνας τὸ συνὸν ἐκείνῳ διελὼν ςράτευμα, καί σχῆμα παρατάξεος θέμενος, ὥδευεν ἐκείνην ἣν ὁδοιπορεῖν ἐλέγετο τὸ πολέμιον. ἐπεὶ δὲ εἴδομέν τε καὶ ἐθεάθημεν (συναπόμην γὰρ καὶ αὐτὸς Βασιλεῖ ὑπογραμματέυων) οἱ μὲν Σκύθαι καὶ Βλάχοι τὴν λείαν παραδόντες τισὶν ἐξ αὐτῶν μοίραις, ἐκέλευσαν τὰς ἐπιτομωτέρας ἐναλέγεσθαι τῶν ὁδῶν, καὶ τὴν πορείαν ἐπιτείνειν, ἕως ἂν ἐφάψωνται τῶν ὀρειαίων. οἱ δ᾽ ἄλλοι συςραφέντες, ἐδέχοντο ἐυπετῶς τȣ̀ς

κατ᾽

Дупъ ачѣа ꙟторкꙟндусе ꙟпъратул Ісаакіе ла Цариград, прекум ꙟколоши Картѣ в. кап а. скріе Никита; ръсърind примъвера іаръши се ꙟтоарсе асупра Рꙋмꙟнилор, пре карій Никита сау ѡбичнуит ай кіема ши Мисй, везй май сус кап и. §. и. ши трей луни ꙟтрѣџй ꙟдешерт ши ку мулт ѡстенѣлъ ꙟкунџурꙟнд ши бътꙟнд ла Четатѣ, че се кіамъ Ловицу, немика исправинд, се ꙟтоарсе ку бузеле ꙋнфлате акасъ. a)

Дупъ

κατ' αὐτῶν ἱππαζομένες Ῥωμαίες, καὶ τὸν πάτριον αὐτοῖς καὶ ἤθαδα τρόπον μαχόμενοι, ἐπιόντες ἠφίεσαν βέλεμνα, καὶ δόρασι προσεπλέκοντο, μετὰ βραχὺ δὲ μεταβαλόντες τὴν ὁρμὴν εἰς φυγὴν, καὶ καταδιώκειν ὀπίσω σφῶν ὡς φυγάδων τὸ ἀνθιστάμενον ἐρεθίζοντες αὖθις ὡς εὐδὲ πτηνὰ τὸν ἀέρα τέμνοντα, τὰ νῶτα εἰς τὴν τῶν ὄψεων μετατιθέμενοι χώραν ἐνώπιοι τοῖς ἐπιῦσιν ἐμάχοντο, καὶ πολλῷ γενναιότερον συνεπλέκοντο καὶ τῦτο πολλάκις πεποιηκότες, ὡς ἤδη τῶν Ῥωμαίων ἦσαν ἐπικρατέστεροι, ἐκέτ' ἐμέμνηντο τῶν ἐλίξεων, ἀλλὰ τὰ ξίφη γυμνώσαντες, καί τινα βοὴν ἐκπληκτικωτάτην ἐκρήξαντες, μικρῦ καὶ ἐννοήματος τάχιον Ῥωμαίοις ἐνέπεσον, καὶ τὸν μαχόμενον ὁμοίως καὶ τὸν δειλαινόμενον καταλαμβάνοντες ἐξεθέριζον. Mali nuncius adest, homo quidam expeditus, qui spiritu ex festinatione subinde interrupto, narrat, hostes non procul inde cum praeda reverti, ac pedetentim fere incedere, quod et nullum hostem invenissent, et manubiis onusti essent. Quare statim exercitu inter duces distributo, et acie instructa, eam viam instituit, qua incedere hostes ferebantur. Quos ubi vidimus, et vicissim conspecti sumus (nam et ego Imperatorem pro scriba comitabar) Scythae et Blachi, praeda cohortibus aliquot suorum tradita, eos compendia itinerum sectari, et accelerare, dum montana attingerent, jusserunt. Reliqui conglobati, Romanum equitatum intrepide exceperunt, patrio ritu pugnantes. Nam cum accederent, sagittas conjiciebant, et hastis congrediebantur. Paulo vero post impetu in fugam converso, hostibus ad persequendum irritatis, rursus instar volucrum subito reversi adversa fronte multo fortius dimicabant. Quo saepe facto, cum jam superiores essent, omissis illis anfractibus, gladios strinxerunt, et horribili clamore sublato, dicto citius in Romanos irruerunt, et pugnantes et fugientes ex aequo occiderunt. *Nicetas Choniates* in Isaacio Angelo Lib. 2. cap. 1.

a) Ἦρι φανέντι ἔξεισιν αὖθις, καὶ μέτεισι τὲς Μυσές. Ὅλες ἐν μῆνας τρεῖς ἐξηνυκὼς, καὶ περὶ τῦ φρερίε κατασχέσιν, ὃ Λοβιτζὸς ἐπικέκληται, πλεῖςα πεπονηκὼς, ἀτελὲς τὸ ἐγχείρημα καὶ πάλιν ἀπολιπὼν, ἐκεῖθεν μεθίςαται, καὶ τὴν Βασιλίδα τῶν πολέων εἴσοισιν· Veris initio rursus contra Mysos egressus,

Дꙋ́пъ а̂чѣ́ѫ, кꙋм скрі́е а̂коло́ший ꙟ Ка́ртѣ г҃. кап. г҃. Ники́та, фі-и́нд къ Ромѫ́ній кꙋ Кꙋма́ній, а̂́декъ кꙋ Ромѫ́ній чей дин цѣ́ра Ромѫ́нѣ́скъ цъ́риле гре́чилѡр кꙋ фок ши̇ кꙋ фі́ер ле пꙋстіѫ̂: Ꙟпъра́тꙋл Ісаа́кіе и̂ръший є̂ший кꙋ ѡ̂асте а̂сꙋ́пра Ромѫ́нилѡр, ши̇ мѣ́рсе пънъ ꙟ мꙋ́нтеле Ємꙋ. Чи̇ непꙋтѫ́нд фа́че неми́ка лꙋ́крꙋ вре́дник де фъцоша́рѣ чѣ ꙟпъръте́скъ дꙋ́пъ доа́ѡ лꙋ́ний де ѕи́ле порни̇ кꙋ ѡ̂астѣ а̂ се ꙟтꙋрна̇ кътръ ка́съ. Чи̇ ꙟ дрꙋ́мꙋл а̂че́ла па́ртѣ чѣ май ма́ре а̂ ѡ̂астей са́ле ѡ̂ піе́рдꙋ̇, ка ши̇ є̂л а̂ꙋ фост га́та съ піѫ́ръ. Пе́нтрꙋ къ ꙟкꙋнцꙋрѫ́ндꙋл пре є̂л ши̇ май то́атъ ѡ̂астѣ лꙋй Ромѫ́ній ла ни́ще стрѫмтꙋ́рй; а̂чепꙋ́ръ Ромѫ́ній а̂ мѫна̇ съџе́ций де а̂сꙋ́пра, ши̇ а̂ слобоѕи̇ піе́три а̇сꙋ́пра лѡр, непꙋтѫ́нд ста̇ Гре́чій ꙟ ко́антръ, рꙋ́псеръ фꙋ́га, фі́еще ка́реле грижи́ндꙋсе нꙋ́май де віа́ца са, ши̇ а̂ша̇ пре Гре́чи ка пре ни́ще ви́те ꙟки́се ꙟ ста́ꙋл, неапъръ́ндꙋй ни́мене ꙟй оўчидѣ̀ Ромѫ́ній. Ꙟпъра́тꙋл ши̇ ко́йфꙋл де пре кап ꙟл піе́рдꙋ̇ а̂колѡ̇, ши̇ ни́че нꙋ пꙋтꙋ̇ скъпа̇ а̂лтми́нтрѣ, фъръ мꙋ́лций бъръа́ций витѣ́жй а̂дꙋнѫ́ндꙋсе ꙟпрежꙋ́рꙋл лꙋй; мꙋ́лте ви́те, ши ши̇ пре оу́ній ди́нтръ Гре́чій съй, ка́рій є̂ра̇ ꙟна́инте, ꙟй ѡ̂морѫ́ръ, ши̇ а̂ша̇ ꙟй фъкꙋ́ръ ка́ле, ка съ поа́тъ фꙋџи̇. А̂ша̇ мꙋ́лций Гре́чий пери́нд а̂колѡ̇, си́нгꙋр ꙟпъра́тꙋл скъпъ неплегꙋ́ит. а)

А̂и́чй

---

sus, et tribus integris mensibus in obsidione Lobizi castelli frustra cum maximo labore consumtis, infecta re domum rediit. *Nicetas Choniates* in Isaacio Angelo Lib. 2. cap. 1.

а) Ως δὲ κατὰ δύσιν χειρόνος εἶχον ἀεὶ, καὶ οἱ Βλάχοι ληϊζόμενοι μετὰ Κομάνων, καὶ δῃῶντες τὴν ὑπὸ Ρωμαίους, ὑπῄεσαν συνεχῶς, ἔξεισιν αὖθις ὁ Βασιλεὺς κατ' αὐτῶν. καὶ δὴ τὴν Αγχίαλον παραλάξας, ἐκπεριελεύσε ὡς τὸν Αἷμον εἴσεισι. Μηδέν τι δὲ ἔχων παρουσίας Βασιλέως ἄξιον διαπράξασθαι, δυσὶ μησὶ τὴν ἐκστρατείαν ἀφώρισε. — — — Τὰ μὲν οὖν προπορευθέντα παρῄλθοσαν ἀμαχεὶ, μὴ πω τῶν Βλάχων ἀπηντηκότων κατὰ τὰ στενὰ τῆς ὁδοῦ, καὶ ἄλλως δὲ κρινάντων ἐπιεικῶς ὠφέλιμον, τοὺς πρώτους παριόντας σφᾶς τῆς Φάλαγγος, καθὸ πάρεστι Βασιλεὺς, καὶ ἡ τούτου θεραπεία, καὶ ὁπόσον αὐτῷ κατὰ γένος

нїчїй, прекꙋм ши алтеле бътъй, чѣ а̂ꙋ́ръ Рwмъ́нїй чѣй пре́сте Дꙋ́нъре кꙋ Гре́чїй, се везꙋ̀, къ Рwмъ́нїй а̂чѣ́ѱѣ нꙋ сꙟнт Кꙋцовла́хїй,

νος ἐπίσημον προσεφέπεται, καὶ οὐκ ἐψεύσθησαν τῶν κατὰ σκοπόν. Ἐπειδὴ γὰρ προεχώρησεν εἰς πολὺ τοῦ χαλεποῦ, ἐκείνου τόπου, καὶ μηδαμοῦ διάφευξιν ἔχοντος ὁ Αὐτοκράτωρ, οἱ Βάρβαροι τηνικαῦτα μετὰ πλείστου ὁμάδου ἐπέθεντο ἀλλ᾽ οὐδ᾽ οἱ τοῦ πεζικοῦ στρατεύματος Ῥωμαϊκοῦ ἐπὶ τούτοις ἠμέλουν, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ μὴ ἐγκυκλωθῆναι σπεύδοντος, πρὸς τὸ ἄναντες ἐφορμῶντες τοῦ χώρου ἀνέστελλον, εἰ καὶ πονήρως μάλα καὶ ἐπικινδύνως τοὺς ὑποκατιόντας τῶν ἀκρωρειῶν βαρβάρους, ὡς δ᾽ ἐβιάζοντο τῷ πλήθει, καὶ τοῖς ἐπικυλιομένοις λίθοις κακῶς οἱ Ῥωμαῖοι ἔπασχον, ἐνεδίδοσαν εἰς τροπὴν, πλὴν ὑφειμένος καὶ τότε, οὐδ᾽ ὑπεράγαν, καὶ τοῦτο οὐκ ἐπὶ πολύ. τὸ γὰρ ἀεὶ τι τοὺς ἀλλοθρόους πλεονεκτεῖν, ἐπιβρίθοντάς τε καὶ κατὰ πλείονας ἐγκειμένους, ἐπικατέβαλε σφᾶς ἀκόσμως τῇ στρατιᾷ. τὸ δ᾽ ἀπὸ τοῦ δε συγχύσεως γενομένοις, καὶ πάντω σώζειν ἑαυτοὺς προθεμένων, ὡς θρέμματα κατακλεισθέντα σηκῷ κατήκιζον οἱ πολέμιοι τὸν ἐπικαταλαμβανόμενον, καὶ ἃ ἂν τοὺς ἐν χέρσιν ἔκτεινον, ἀμύνων δὲ οὐδεὶς ἦν, οὐδ᾽ ἠδύνατο. Βασιλεὺς δὲ αὐτὸς ὡς ἐν ἄρκυσι μέσος ληφθεὶς, πολλάκις μὲν ἀπώσασθαι τὸ καθ᾽ αὐτὸν ἐπιὸν ἀπεπειράσατο βάρβαρον, σὺν δὲ τῷ μηδὲν ἀνύειν καὶ τὸν τῆς κεφαλῆς ἀπεβάλετο Κάσιν. Πολλῶν δὲ καὶ κρατίστων συνειλεγμένων περὶ αὐτὸν, καὶ πολλὰ μὲν ἀνῃρηκότων ὑποζύγια. ὡς δὲ φασὶ καὶ στρατιώτας Ῥωμαίους, ὁπόσοι τῇ παρόδῳ διὰ τὴν συμπίλησιν παρίσαντο, οὕτως αὐτῷ ἡ ἔξοδος διηυμάριστο, καὶ σέσωστο μόνος ἄτρωτος ἀπολωλότων πολλῶν. Ut autem res Occidentis subinde in pejus ruebant, et Blachi cum Comanis Romanas provincias ferro et igni vastabant: Imperator iterum egressus, Anchialo praeterita, per ambages Haemum montem adit. Sed cum nihil sua praesentia dignum gerere posset, bimestri tempore eam expeditionem circumscripsit, — — — Ac antegressae Legiones citra dimicationem e faucibus illis evaserunt, quod Blachi nondum eo pervenerant: et e re quoque sua esse judicarunt, ut primis neglectis, mediam phalangem, in qua esset imperator, ejusque ministri, et reliqua nobilitas, aggrederentur, nec opinione sua sunt decepti. Nam ut in faucibus illis, fugae nullum spatium relinquentibus longe processerat, tumultuosissimam pugnam cient. Neque Romanus peditatus segnior, ne circumveniretur, in arduum tendens, barbaros cum labore et periculo e cacuminibus descendentes reprimebat. Sed cum multitudine telorum et devolutis saxis urgerentur, fugae se paulatim et quasi dissimulanter initio mandarunt, donec barbaris majori subinde successu et impetu irruentibus perturbati, effuse fugerunt de sua quisque tantum salute sollicitus, et velut pecudes in stabulo conclusae, defendente nemine caeduntur. Imperator vero tamquam

влахи, адекъ Рѡмѫни скїопи, прекȣм ꙟй батжокореск Гречїи; чи кȣ пичоаре сънътоасе ши кȣ браце вѫртоасе; ниче нȣ сѫнт цѫнцари, чи леи, вредничи де нȣмеле прѣстрълȣчитеи фамилеи цинцїане дела Рѡма, де оунде сау зис Цинцїари, адекъ Цинцїани. Ниче нȣ сѫнт варвари, прекȣм ꙟй анȣмѣще Никита Хонїат Грекȣл ꙟ исторїа са: чи Рѡмани адевъраци ши кȣ нȣмеле, ши кȣ сѫнцеле, прекȣм ши кȣ витежїѧ. Май кȣвинесе, Гречїи съсе зикъ Κετζο-Ρωμαῖοι, адекъ Рѡмани скїопи, ши пентрȣ къ нȣмеле де Рѡмани ꙟл цин фȣрат дела Рѡмани нефїинд єй ꙟтрȣ адевър Рѡмани, чи Гречи, ши пентрȣ къ май дин тоате бътъиле кѫте авȣръ кȣ Рѡмѫнїи чеи престе Дȣнъре, сау ꙟторс акасъ скїопи, ши килави. Ши фȣцѣ де ꙟнаинтѣ армелѡр Рѡмѫнилѡр ка цѫнцарїи, де оунде ши нȣмеле де цѫнцари (ꙟцълес дȣпъ дїалекта Рѡмѫнилѡр челѡр дин коаче де Дȣнъре) май кȣвинесе Гречилѡр де кѫт Рѡмѫнилѡр.

§. Є.

Ісаакїе Ангел ши ꙟ ръсбоюл чел де пре оурмъ алȣи асȣпра Рѡмѫнилѡр челѡр де престе Дȣнъре ръмѫне ꙟвинс,

Скрїе Никита Хонїат ꙟ Ісаакїе Ангел, Картѣ Г. кап. Д. къ Рѡмѫнїи ꙟгѫнфаци кȣ бирȣинцеле чѣле мȣлте, ши фоарте ꙟбогъцици кȣ пръзиле, ши кȣ тот фелюл де арме, каре ле лȣасе дела Гречи, де ачи ꙟнаинте ничи ꙟтрȣн кип нȣ се май пȣтȣръ ѡпри, ниче нȣ пръда нȣмай сате ши кѫмпȣри престе тот локȣл, чи ши ла четъциле чѣле ꙟтърите ꙟкъ ръсбътѣ. Дечи Анхїалȣ ꙟл пȣстїиръ, Варна ѡ сȣпȣ-

in mediis cassibus irretitus, saepe quidem irruentes in se barbaros propulsare conatus, praeterquam quod nihil profecit, etiam tegumen capitis, quam Casin vocant, amisit. Sed cum multi fortissimi viri circa eum conglobati, multa jumenta, et nonnullos etiam, ut ferunt Romanos milites progressioni obstantes occidissent, evadendi facultatem habuit: et multis interfectis solus vulnerum expers conservatus. *Nicetas Choniates* in Isaacio Angelo Lib. 3. cap. 3.

сȣпȣ́серъ, а̂ Тріа́дицей, ка́рѣ май де мȣлт се кїема̀ Са́рдика, па́ртѣ чѣ май ма́ре ѿ щѣ́рсеръ, Стȣ́мпїȣ де четъцѣ́ний ꙟл дешъртаръ. Дин Ни́сȣ ꙟкъ нȣ пȣци́нъ пра́дъ де ѡ̆амений ши̂ де ви́те мѫна́ръ. а) Де оўнде, а̂коло́ший кап. и̂. Скріе Ники́та Хоніа́т, къ ꙟпъра́тȣл, непȣтѫ́нд сȣфери̂ ꙟкȣ́рселе ши̂ тълхъріиле Ромѫ́нилѡр кȣ Ски́ѳїй; де но́ȣ се мъръини̂, ка ꙟсȣ̆ший кȣ ка́пȣл сѣȣ съсе ско́але кȣ ръсбо́ю а̂сȣ́пра Ромѫ́нилѡр. б) Ши̂ а̂че́ста фȣ̀ ръсбо́юл чел де пре оўрмъ а̂лȣ̆й Ісаа́кїе Ѧнгел а̂сȣпра Ромѫ́нилѡр. Де оўнде се ши̂ гъти̂ май вѫрто́с де кѫт де ӑлте ѡ̆рй. Де претȣти́ндинѣ стри́нсе легїоане но́аѡ де ѡ̂ста́ший гречéщий, ши̂ де пре ла а̂лцїй ꙟкъ къпъть нȣ пȣци́н а̂жȣто́рю, ба ши̂ дела Ѳо́крȣ сѣȣ Кра́юл Оўнгȣрилѡр, ка́реле е̂ра̀ Бе́ла а̂лтре́илѣ, добѫнди̂ ѡ̆щий де а̂жȣто́рю. Де́чи а̂вѫ́нд ѡ̆асте би́не ꙟтъри́тъ, кȣ бани ꙟкъ се гъти̂ би́не, къ лȣ́ѡ е̄ї. мѫжи де а̂ȣр, ши̂ де а̂рџи́нт май сȣс де ѯ̄. де мѫ́жи, а̂ша̀ кȣ то́ате би́не ꙟтъри́т, ꙟ лȣ́на лȣй Ма́ртїе ѩсе дин

Nn 2 Цари-

а) *Οἱ μέν τοι Βλάχοι τῷ ἀεὶ νικᾶν Ῥωμαίȣς ὀφρυαζόμενοι, καὶ πλȣ͂τον ἁβρὸν καὶ παντοῖον ὁπλισμὸν ἐκ τῶν Ρομαϊκῶν λαφύρων περιβαλλόμενοι, ἀκατάσχετοι τȣ͂ λοιπȣ͂ τοῖς ὁρμαῖς ἐγεγόνεισαν, καὶ ȣ̓κέτι κώμας καὶ ἀγρȣ̀ς ἐληΐζοντο ἐπιόντες, ἀλλὰ καὶ κατὰ τῶν ευπύργων ἐφωπλίζοντο πόλεων τήν τε ȣ̓͂ν Ἀγχίαλον ἐξεπορθησαν, καὶ τὴν Βᾶρναν παρεςήσαντο, καὶ κατὰ τὴν Τριάδιτζαν ἀφικόμενοι ἥ ἐςιν ὁ πάλαι λεγομένη Σαρδική, τὸ πλεῖον αὐτῆς μέρος ἠφάνισαν, καὶ αὐτὸ δὲ τὸ Στȣ́μπιον τῶν ἐνοικȣ́ντων ἐκένωσαν ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν Νῖσον ἀφικόμενοι, λείαν κἀκεῖθεν ȣ̓κ ὀλίγην ἀνθρώπων τε καὶ ζώων ἐπεσπάσαντο* Enimvero Blachi crebris victoriis elati, et ex Romanorum spoliis magnas opes et omnis generis arma consecuti, deinceps nullo modo cohiberi potuerunt: nec jam villas et agros passim populabantnr, sed munitas etiam urbes invadebant. Anchialum quidem vastarunt, Barnam subegerunt, et Triaditzae, quae olim Sardica dicebatur, majorem partem deleverunt, Stumpio cives exegerunt. Niso quoque non parvam hominum ac pecorum praedam abegerunt. *Nicetas Choniates* in Isaacio Angelo Lib. 3. cap. 4.

б) Μὴ φέρειν γὰρ ἔχων τὰς μετὰ Σκυθῶν ἐπιδρομὰς καὶ λῃςείας τῶν Βλάχων. — — — *ἔγνω καὶ πάλιν δι' ἑαυτȣ͂ κατὰ τῶν ἀντιπάλων ἐξενέγκασθαι πόλεμον.* Nam cum Blachorum cum Scythis incursiones et latrocinia ferre non posset, — — — denno suo ductu suisque auspiciis arma hostibus inferre statuit. *Ibidem*, cap. 8.

Царигра́д кȣ ӥним ъ̂сȣпра Ромъ́нилѡр цинти́тъ ши̇̀ ͡ѫ вързтоша́тъ, кът нȣ ъ̂лтми́нтрѣ, фъръ дȣ́пъ че ва кончени̌ пре Ромъ́ни̌, съсе ͡ѫто́аркъ ъ̂ка́съ ла Царигра́д. Чѝ ши̇̀ ъ̂тȣ́нчи̌ пȣ̀ртарѣ бирȣинцъ Ромъ́нїй ъ̂сȣ́пра Гре́чилѡр. а)

КАП

а) Συλλογαὶ ἦν καὶ ἀπογραφαὶ τῶν Ρωμαϊκῶν ἐγίνοντο ςρατευμάτων, ἦκ ἀχρεῖον δὲ καὶ τὸ μισθοφορικὸν συνελέγετο. πέμψας δὲ καὶ πρὸς ἐκείνȣ πενθερὸν τὸν ῥῆγα τῶν Οὔννων, δι᾽ ἐπικέρων ᾐτεῖτο σύναρσιν. Ο δὲ ἀσμένως ἐπαρή. ξειν ἐπένευσε, καὶ διὰ τῆς Βιδύνης ἐκπέμψειν ἴλας συνέθετο ςρατιώτιδας. Αποχρῶσαν ἦν τὴν τȣ̃ ςρατοπέδȣ ξυλλογὴν ἐργατάμενος, ἢ πέντε μὲν πρὸς τοῖς δέκα Χρυσίȣ ἐντκευαστάμενος κεντηνάρια, ἀργυρίȣ δ᾽ ȣ̉δὲν θέμενος ὑπὲρ τὰ ἑξήκοντα, καὶ ἑτεράττα τῇ ςρατιᾷ ἐφοδιαστάμενος χρήσιμα, κατὰ τὰς Μαρτίȣ ἡμέρας τῆς Βασιλίδος τῶν πόλεων ἔξεισιν, ἀφεὶς ἑαυτὺν Θεῷ, καὶ κατὰ τῶν βαρβάρων ςηρίξας τὸ ἴδιον πρόσωπον, καὶ θεὶς ὡσεὶ πέτραν αὐτὸ ςερεὰν, καὶ ὅρον τῆς ἐπαναςροφῆς θέμενος, τὸ πέρας τῶν ἔργων ὧν χάριν κατὰ τῶν ἀποςατῶν ἐξεςράτευεν. — — Καὶ ὁ μὲν ἀπαίρει τοιȣ̃τον τρέφων τὸ πρόθυμον, καὶ ὁμόσε τῇ ἀκμῇ τȣ̃ κινδύνȣ χωρῶν ἡ δὲ ὑπερκειμένη πάντων χεὶρ καὶ ῥοπὴ ἔτι ἦν ὑψηλὴ, ȣ̉δ᾽ ὁ τȣ̃ κρείττονος ἀπεςράφη θυμὸς, ὡς ἔδειξεν, ἐπὶ πᾶσιν οἷς Βλάχοι κραταιωθέντες προηγωνίσαντο. Colliguntur et conscribuntur ubique Romanae legiones, neque parva auxilia conducuntur. Implorat et soceri sui Hungariae regis opem, et facile impetrat, ut is se per Bidynam auxiliares turmas missurum polliceatur. Igitur justo exercitu munitus depromtis auri XV. et argenti amplius LX. centenariis, caeterisque rebus idoneis instructus, omnibus negotiis suis Deo permissis, mense Martio urbe egreditur, animo contra barbaros intento et obfirmato: reditus vero non alio termino praefixo, nisi ubi ea confecisset, propter quae expeditionem instituisset. — — Quo animo et consilio cum ad summum discrimen pergeret, Dei manus et potestas adhuc excelsa erat, neque numinis ira placata: ut eventus docuit, Blachis victoriam contra nos adeptis. *Ibidem.*

К А П. ѲІ.

Стáтꙋл Рѡмѫ́нилѡр чѣ́лѡр де прѣ́сте Дꙋ́нъре дꙋ́пъ Ісаа́кїє А҆́нгел.

§. а҃.

Ꙟ зилеле лꙋ́й А҆лє́ѯїє Комни́нꙋл ꙟпъратꙋлꙋ́й Гречéск.

А҆лє́ѯїє Комни́нꙋ, фрáтеле лꙋ́й Ісаа́кїє А҆́нгел, дꙋ́пъ че а̂ꙋ скóс ѡ҆́кїй фрáтелꙋй сѫꙋ Ісаа́кїє, ши а̂ꙋ а̂пꙋкáт скíптрꙋ ꙟпъръцїе́й Гречéщи, вѫзѫ́нд, кѫ ни́чй ѡ̂ пꙋтѣ́ре нꙋ ꙗ҆сте а̂сꙋ́пра Рѡмѫ́нилѡр, тримицѫ́нд кꙋ́м скріє Ники́та Хонїáт ꙟ А҆лє́ѯїє Комни́н Кáрте а҃. кап. д҃. сóлй ла Пéтрꙋ ши ла А҆сáн, ꙗ҆ꙋ пофти́т де пáче. Чй, фїи́нд кѫ Рѡмѫ́нилѡр нꙋ ле пъсà нимика де Грéчй, ръспꙋ́нсе а̂шà трꙋ́фаш ши кꙋмпли́т дѣ́деръ ꙟпърáтꙋлꙋй Грéчилѡр, ши токмáлъ ка а̂чѣ́ѧ де пáче пофти́ръ, кáрѣ е̂рà де нечи́нсте Грéчилѡр ши несꙋферитъ. Пéнтрꙋ а̂чѣ́ѧ дешѣ́ртъ фꙋ солі́ѧ ꙟпърáтꙋлꙋй А҆лє́ѯїє Комни́нꙋ, кꙋ кáрѣ дорѣ̀ ка сѫ факъ пáче кꙋ Рѡмѫ́нїй. а)

Ба ꙟкъ, зъбови́ндꙋсе ꙟпърáтꙋл ла Ръсъри́т, Рѡмѫ́нїй нъвъли́ръ ꙟ хотáрꙋл Бꙋлгáрїей, де кътръ Сéрре, ши ꙟвингѫ́нд ѡ҆áстѣ гречѣ́-

скъ,

а) Επὶ πᾶσι δ᾽ οἷς Αλέξιος ἐπειράσατο Βασιλεύσας, εἴ πως σπείσαιτο Βλάχοις, καὶ πρέσβεις πέπομφε πρὸς τὸν Πέτρον καὶ τὸν Ασὰν. Επέρανε δὲ οὐδ᾽ ὅλως τὴν εἰρήνην καὶ τὰς σπονδὰς, διὰ τῶν ἀνδρῶν τούτων ὑπερόγκους τὰς ἀποκρίσεις ποιησαμένων, κἀκεῖνα προστιθεμένων ὑπὲρ εἰρήνης, ἃ Ρωμαίοις ἀδύνατά τε καὶ ἄτιμα δήπουθεν ἦν. Caeterum Alexius potitus Imperio, missis ad Petrum et Asanem legatis, pacem cum Blachis facere studuit, sed frustra is conatus fuit, ob superbum et ferox horum virorum responsum et conditiones Romanis inhonestas et intolerabiles. *Nicetas Choniates* in Alexio Comneno, Lib. 1. cap. 4.

скъ, прiнсеръ пре Дꙋка Алéѯiе Аспiéт, ши мꙋ́лте четъ́цй аꙋ лꙋáт, кá-ре ꙟтърíндꙋле, кꙋ ненꙋмърáте прѣ́ꙁй се ꙟтóарсеръ ȃкáсъ. а)

Де оўнде ꙟпърáтꙋл, пéнтрꙋ ка съ нꙋ́се май ꙟтъ́мпле оўнеле ка ȃчѣ́сте, ꙟсꙋшй пре Iсаáкiе Севастократóрꙋл џи́нереле съꙋ кꙋ мáрй ѡ̆шй ꙟл мъ́нъ̀ ȃсꙋ́пра Рѡмъ́нилѡр. б) Чѝ Асáн ꙟбърезъ́тънд пре Рѡмъ́нiй съй кꙋ мáре ꙟдръꙁни́ре тꙋнъ̀ ꙟ цинꙋ́тꙋриле чѣ́ле де кътръ Стримѡ́н ши де кътръ Амфипóл. в) Кáрѣ ȃꙋꙁи́нд Савестократóрꙋл: неиспити́нд майнáинте пꙋтѣ́рѣ Рѡмъ́нилѡр, дъ́нд кꙋ бꙋ́чинꙋ съмн де ръсбóю, ȇл ꙟтъ́ю ꙟтрармáт се сꙋ̀й пре кал шѝ ȃрꙋнкъ̀ сꙋ́лица ȃсꙋ́пра Рѡмъ́-нилѡр, ка кънд ȃр ȇшѝ ла вънáт де чѣ́рбй саꙋ ла ѡ̑ жꙋкърiе. Дéчй мергъ́нд тот ꙟ фꙋ́гъ ка ла л҃. де Стáдiй, шѝ ꙟтра тъ́та ѡ̑стени́нд шѝ кълъри́мѣ шѝ педестри́мѣ, кът ꙟ врѣ́мѣ бътъ́iй нꙋ ȇрà ни́чй де ѡ̑ трѣ́бъ. Апропiи́ндꙋсе де ѡ̆астѣ Рѡмъ́нилѡр, пáртѣ чѣ май мáре ȃ ѡ̆астей ȃчéщiѧ, ȇрà пꙋ́съ ꙟ пъ́ндъ. Ла кáре ꙟшелъчꙋ́не не лꙋ́ънд ȃми́нте Iсаáкiе Севастократóрꙋл, нъдъждꙋи́нд къ де бꙋ́нъ сáмъ ва ꙟ-

винџе

а) Αμέλει τοι τȣ̃ Βασιλέως κατά τὴν ἕω διατρίβοντος, προσβάλλȣσι τοῖς περὶ τὰς Σέρρας Βουλγαρικοῖς θέμασι, καὶ τὸ αὐλιζόμενον ἐκεῖσε Ρωμαϊκὸν σύνταγμα ἡττικότες, ἄλλȣς τε πλείςȣς κακῶς εἰργάζαντο, καὶ δὴ καὶ αὐτὸν εἷλον ζωγρίαν τὸν Ασπιέτην Αλέξιον, ὃς ἀρχηγῶν Ρωμαίοις προὐβέβλητο, κρατȣ̃σι δὲ καὶ πολλῶν ἐκ τῶν ἐκεῖθι φρȣρίων, καὶ αὐτὰ μὲν εἰς τὸ ἐπικρατὲς ἠσφαλίσαντο, αὐτοὶ δ᾽ ἐπανῆκον οἴκαδε λείαν ἐληλακότες ȣ̓ ςαθμητήν. Dum autem Imperator in oriente versatur, in Bulgaricum agrum juxta Serras incursione facta, victaque legione Romana, tum alios plurimos male tractarunt, sed ipsum Ducem Alexium Aspietem ceperunt, multaque castella expugnarnnt: quibus firmatis, cum innumerabili praeda domum redierunt. *Ibidem.*

б) Βασιλεὺς δὲ μή καὶ μετέπειτα τοιȣ̃τον τε διαπραχθείη προμυθȣ́μενος, μεθ᾽ ἱκανῆς ἐξέπεμψε ςρατιᾶς τὸν ἑαυτȣ̃ γαμβρὸν Ισαάκιον τὸν Σεβαςοκράτορα. Imperator vero ut caveret, ne quid simile in posterum accideret, Isaacium Sebastocratorem generum suum cum justis copiis ablegat. *Ibidem.*

в) Τοιαύταις γνώμαις ὁ βάρβαρος τὰ τὸν ὑπ᾽ αὐτὸν ἀναςήσας φρονήματα, μετὰ κόμπȣ μείζονος ἐπῄει κατὰ τῶν περὶ Στρυμόνα τε καὶ Αμφίπολιν ἐπαρχιῶν. Hujusmodi sententiis Barbarus suorum animis excitatis, provincias juxta Strymonem et Amphipolim majore saevitia invasit. *Ibidem.*

вѝнце пре Ромѫ́нй; невȣнѣ́ще дъ̀ нъвáлъ ꙟ̂сȣ́пра лѡр. Ꙗ́ръ Ромѫ́нїй скȣлѫ́ндȣсе дин пѫ́ндъ, Севастокрáторȣ се ̋афлъ ꙟ̂ лáц, шѝ мȣ́лцй дин ѡ̂стáшїй сѫй пїерзѫ́нд, шѝ є̂л фȣ̀ прѝнс де оу҆н Скѝѳȣ, кáреле врȣ̀ съл ꙟ̂скȣ́ндъ кȣ нъдѣ́жде, къ дȣкѫ́ндȣл ла цѣ́ра са, ва добѫн-дѝ мȣ́лцй бáнй дин ръскȣмпъррáрѣ лȣй. Чѝ фъкѫ́ндȣсе вѣ́сте, къ Севастокрáторȣ є̆ прѝнс, шѝ фъкѫ́ндȣсе черкáре, ꙟ̂л ꙟ̂флáръ, шѝ ꙟ̂л дȣ-сéръ ла Ꙗсáн. Чѣ́ѧ лáлцй Грѣ́чй, кáрїй нȣ ꙟ̂ȣ къзȣ́т ꙟ̂колѡ̀, спъймѫн-тáцй слобозѫ́нд кáїй ла фȣ́гъ, ꙟ̂ȣ скъпáт ꙟ̂ четáтѣ Сéрре. a)

Дȣ́пъ

a) Μὴ πρωεξετάσας τὴν τῶν πολεμίων δύναμιν, τῇ δ' ἀκοῇ συνάψας τὴν κατ' αὐτῶν ἐξόρμησιν, ἀνίσησί τε παραχρῆμα τὴν ςρατιὰν, τῆς σάλπιγγος ἐνδέσης τὸ σύνθημα. ϗ τὸν πολεμιςήριον ἵππον πρῶτος ἀναβὰς ϗ θωρακισάμενος, κατ' ἐπιγωλὴν ἐχὶ βάδην τὸ δόρυ κατὰ τῶν ἀντιπάλων τιταίνων ἔξεισιν, ὡς εἴπερ ἐλάφων αὐτῷ κυνηγέσιον προητρέπιςο, ἢ θηρευτικὰ ἐκεῖ πε ἀθύρματα προητοίμαςο. Διελθὼν ἒν ἀνέτῳ ρυτῆρι ὡσεὶ ςαδίες τριάκοντα, τό τε ἱππικὸν ἀποκναῖσαι πεποίηκεν, ὡς ἀχρεῖον εἶναι κατὰ τὴν ὥραν τῆς προσβολῆς, ϗ τὸ πεζικὸν ἐκλυθὲν, ἐς ἐδὲν γεγονέναι μετέπειτα χρήσιμον. Ὡς δὲ ἤγγισεν ἔνθα παρενέβαλε τὸ πολέμιον, τε μὲν Ἀσὰν τὸ πλεῖςον ϗ κράτιςον ςράτευμα εἰς ἐνέδρας ϗ λόχες διαμερίζεται. Ὁ δ' Ἰσάακιος μὴ τὸ ςρατήγημα τετο καὶ τὸν δόλον κατανοήσας, ὑς ἡττήσων καὶ τροπωσόμενος βακχευτικῷ ἐπῆλθεν ὁρμήματι. διὸ καὶ τῶν ἐν τοῖς λόχοις ἐπιθεμένων, ὡς ἐν μέσοις συχεθεὶς ἄρκυσι, πολλὲς μὲν ἀπέβαλε τῶν ἰδίων, τέλος δὲ καὶ αὐτὸς ἑάλω ζωγρίας ὑπὸ Σκυθῶν. ἐκ δὲ τέτων συμβέβηκεν ὡς ἐν κτήνεσι λέοντα πρός τε τὰς ἐπελεύσεις ἀδεεςάτως, ϗ τὰς προνομὰς τὸν βάρβαρον ἐφορμᾶν, οἷα μηδενὸς ἀντεξιόντος ἔτι ἐκ τῶν Ῥωμαίων, ἀλλὰ πάντων ἀπωδειλιασάντων, ϗ τῇ πόλει ταῖς Σέῤῥαις μετ' ἀνέτων ἠνίων εἰσρυέντων, ὅσοι τέως μὴ ξίφες ὤφθησαν πάρεργον ἐν τῇ συμβολῇ. Ὁ δὲ συνειληφὼς τὸν Σεβαςοκράτορα Σκύθης, παντοίως αὐτὸν περιέκρυπτεν, ὡς εἴη ἀφώρατος τῷ Ἀσὰν, ὑποσαινόμενος ἐλπισι μή τινων ἐνδεεςέραις, ὡς εἰ τὲς Βλάχες διελθὼν, εἰς τὰ οἰκεῖα ἔθη τετον ἀπενέγκαι, πλεῖςα ἂν αὐτῷ κατάθοιτο λύτρα ὁ Βασιλεύς. τῆς δὲ φήμης κατεισπεσης· συλληφθῆναι τὸν ςρατηλάτην, ἐπιμελῶς γεγενημένης ἐρεύνης δῆλος γίνεται, ϗ τῷ Ἀσὰν ἐμφανίζεται. Non prius exploratis eorum viribus.

Дꙋпъ бирꙋинца ачаста асꙋпра Гречилѡр пꙋртатъ, кꙋм скріє Никита Хоніат, ꙟ Алеѯіє Комнинꙋ, Картѣ. а. кап. є. Ꙟчетъ ши Асан ꙟпъратꙋл Рѡмѫнилѡр челѡр престе Дꙋнъре а трѫи, дꙋпъ че ноаѡ ани ꙟтреџи, кꙋм скріє Геѡргіє Акрополита ꙟ історіа са, кап. ві. аꙋ ꙟпъръцит. Ꙟсъ нꙋ мꙋри моарте фиреаскъ, чи прекꙋм аколоши скріє Никита, фꙋ ѡморѫт де Іванкꙋ, кареле, кꙋм мъртꙋрисѣще Акрополита ꙟ май сꙋс арътатꙋл кап, аꙋ фост вър примаре лꙋй Асан.

Дꙋпъ моартѣ лꙋй Асан ꙟпъръци фрате сꙋ Петрꙋ. Чи ши ачеста кꙋм скріє Никита аколоши, кап. ѕ. нꙋ мꙋлтъ време дꙋпъ ачѣѧ асѣменѣ де ꙋн Рѡмѫн фꙋ ѡморѫт. Ши аша (аколоши скріє Никита) аꙋкъ ꙟпъръціѧ Рѡмѫнилѡр пре мѫна фрателꙋй ал треилѣ Іѡанн пре кареле майнаинте лаꙋ фост пріимит Петрꙋ лѫнгъ сине пъргаш ꙟпъръціей. Ачест Іѡанн, фрате а лꙋй Петрꙋ ши а лꙋй Асан фꙋсѣсе цинꙋт ла ꙟпъратꙋл Ісаакіє Ангел зълог, чи де аколѡ апой аꙋ фꙋџит. Ачеста нꙋ фꙋ май блѫнд а пръда, ши а пъкъжи пре Гречи,

карій

ribus, statim, signo tuba dato: primus in armis equo conscenso hastam in hostem vibravit, quasi ad paratam cervorum venationem aut ludicrum aliquod exiret. Cum igitur laxis habenis circiter XXX. stadia processisset; et equitatum et peditatum ita fatigavit, ut pugnae tempore inutiles essent. Ut propius hostium castra ventum est, maxima et potissima pars copiarum Asanis, in insidias distributa est. Quo stratagemate et dolo Isaacius non animadverso, certa spe victoriae concepta, insano impetu eos invasit. Cum autem illi ex insidiis consurrexissent, ut mediis cassibus irretitus, multis suorum amissis, tandem et ipse a Scythis capitur. Unde Barbari ad incursiones et rapinas more leonum in armenta irruentium animosiores facti sunt, quippe cum nemo Romanorum eis occurrere auderet, sed omnes territi laxis habenis in urbem Serras confugerent, qui in illa clade non occubuerant. Scytha vero Sebastocratorem a se captum quovis modo celare conatus est, ne id Asan resciseeret, spe maximae pecuniae, ejus redimendi causa accipiendae, concepta, si hominem in Scythiam abducere liceret. Sed cum fama captum esse ducem hostium vulgasset, inquisitione diligenti compertus, ad Asanem perducitur. *Ibidem.*

ка́рїй ни́чй ѡ̑ бирȣинцъ нȣ пȣтȣ́ръ съ по́арте а̑сȣ́пра Рѡмѫ́нилѡр, прекȣ́м а̑коло́шй скрїе Ники́та. а)

Ꙗ́ръ Ї҆ва́нкȣ оўчигъто́рюл лȣ̆и Аса́н фȣџи́нд ла ꙟ̑пъра́тȣл Гре́чилѡр, ꙟ̑л ꙟ̑демнъ̀ пре ꙟ̑пъра́тȣл, ка съ трими́тъ пре ѡ̆аре ка́рїй кȣ ѡ̆шиле Грече́щй а̑сȣ́пра Рѡмѫ́нилѡр, ка́рїй кȣ а̑жȣто́рюл лȣ̆и то́атъ Ми́сїа ꙗ̆ръшй ѡ̑ва къпъта̀. Де оўнде ꙟ̑пъра́тȣл трими́се пре Манȣи́л Ками́ца Прѡтостра́торȣл кȣ пȣте́ре. Аче́ста порни́нд дела Филипо́пол кȣ ѡ̆астѣ Гречѣ́скъ, нȣ ꙟ̑тра́се би́не ꙟ̑ хота́ръле Ми́сїей, ши фȣ̑ сили́т а̑се ꙟ̑то́рче ꙟ̑напо́й. Пе́нтрȣ къ тȣрбȣрѫ́ндȣсе ѡ̑ста́шїй Гре́чй, ши ꙟ̑требѫ́нд, оўнде ꙟ̑й дȣ́че пре ӗй, ши а̑сȣ́пра кȣ̆и тре́бȣе съсе ѡ̑щѣ́скъ;

а̑ȣ

а) Καὶ μετῆλθεν ȣ̓́τω καθαρῶς πρὸς τὸν Πέτρον πάλιν ἡ ἀρχηγία Μυσῶν. πλὴν ȣ̓δ᾽ ȣ̃τος θανάτω φυσικῷ ἐπαπῆλθεν. ἀλλὰ μικρῷ ὕςερον παρὰ τȣ̃ τῶν ὁμογȣ- νῶν ξίφει διελαθεὶς, κατέςρεψεν οἰκτρῶς τὴν ζωὴν. ἡ δὲ ἡγεμονία τῶν Βλάχων βλέπει πρὸς Ἰωάννην τὸν τρίτον τῶν ἀδελφῶν. τότε δ᾽ ȣ̃ν ὁ Πέτρος συλλήπτορα τῶν πόνων καὶ μεςίτην τῆς δυναςείας Ἰωάννην προσελόμενος τὸν ὁμαίμονα, ὃς ἐφ᾽ ἱκανὸν ὡμήρησεν ἐν Ρωμαίοις, ἡνίκα εἶχε Βασιλεὺς Ἰσαάκιος διστεύσας κατὰ Μυσῶν, ἀποδρὰς δὲ ὡς πρὸς τὰ οἴκοι πάλιν ἀφίκετο, ȣ̓κ ἐξ ἀντιθέτȣ τῷ τεθνεῶτι Ασὰν τὰ Ρωμαίων ἔκειρε προνομένων. ἡ γὰρ φύσις καὶ τȣ́τῳ ȣ̓δὲν τι πρὸς τὰ ἡμέτερα διεβράβευσε μέτριον. ὑπήντα δὲ τῷ Πέτρῳ ἐξ ἡμῶν ȣ̓δεὶς, ȣ̓δ᾽ ἠδύνατο, ἀλλὰ τοσȣ́των καὶ τηλικȣ́των τοῖς ἐναντίοις κατορθωμένων ἐπὴ πλείςοις ἐνιαυτοῖς, καὶ τȣ̃ κακȣ̃ τȣ̃ δὲ τῶν Ρωμαίων ἐς ἀεὶ διακυμαίνοντος πράγμασιν, ȣ̓δὲ ποτε βραχεῖα νίκη Ρωμαίοις διαγεγέλάκει. ȣ̓δὲ τι παρυφέςη τροπαιȣχήματος ἔνδαλμα. Ita Petrus summa rerum denuo potitur. Sed nec ipse naturali morte obit, sed paulo post eo quoque a popularium quodam miserabiliter confosso, principatus ad Ioannem tertium ejus fratrem transit, quem tum Petrus adjutorem laborum et regni participem assumserat. Is non parvo tempore apud Romanos obses fuerat. Cum Imperator Isaacius secundum Mysis arma intulisset: sed fuga elapsus domum redierat, nihilo fratre Asane Romanis spoliandis et infestandis mitior. E nostro autem exercitu nemo resistere Petro potuit: sed hostibus per tot annos, tot et tantas victorias adeptis, eo malo Romanam Remp. perpetuo turbante: nunquam ulla victoria, ullum rei bene gerendae simulacrum nostris arrisit. *Ibidem* cad 6.

ȃꙋ нꙋ де мꙋ́лте ѡ҆́рй, зи́серъ, ȃм трекꙋ́т ной ȃчѣ́сте къ́й мꙋнтене́щй, шѝ ꙟтрꙋ ȃтъ́та неми́ка нꙋ ȃм ȋспръвит, кът май то́цй ȃм пери́т? ꙟто́арнъте да́ръ, ꙟто́арнъте, шѝ не дꙋ̀ ꙟнапо́й ȃка́съ. Ꙟфа́ръ де ȃчѣ́ꙗ къзъ́нд фри́къ фъ́ръ де вѣ́сте пре́сте дъ́ншїй, ка кънд ꙗ̑р ꙟбꙋлзѝ динапо́й Ромъ́нїй, шѝ кꙋ тот фе́люл де ȃ҆́рме ȃр ȃрꙋнка̀ ꙟ дъ́ншїй, фꙋџи́ръ мъ́нкънд пъмъ́нтꙋ. Ȃчѣ́ꙗшй ȋспитѝ ꙗ̑ръшй ꙟ҆сꙋшй ꙟпъра́тꙋл съ фа́къ кꙋ май ма́ре ѡ҆́асте, чѝ ни́че ȇл нꙋ ȋспръвѝ неми́ка. а) Де ȃчі́ꙗ ни́мене, зи́че ȃколо́шй Ники́та, нꙋ по́ате нꙋмъра̀ ꙟкꙋ́рселе шѝ рѣ́леле че фъкꙋ́ръ Гре́чилѡр Скиѳїй шѝ Ромъ́нїй. Пꙋстїи́рѣ цинꙋ́тꙋрилѡр мꙋ́нтелꙋй Ȇмꙋ ꙟвечина́те, пръда́рѣ Македо́нїей шѝ

Ȃ

а) Ὁ δ' Ἰβαγκὸς δηλώσας βασιλεῖ τὸ γινόμενον ςεῖλαί τινας μετὰ ςρατιᾶς διηρέθιζε τὸν παραληψόμενιν τε τὸν Τέρνοβον, κὴ σὺν αὐτῷ, περὶ τῆς ὅλης Μυσίας ἀγονισόμενον. — — ςέλλει δὲ τὸν Πρωτοςράτορα Μανϋὴλ τὸν Καμύτζην, ἀνεπῶν ςρατηγὸν. ὁ δ' ἀπάρας ἐκ τῆς Φιλίππȣ μετὰ τῶν ἑπομένων ἐκείνῳ δυνάμεων, κὴ τῶν ὅρων τῆς Μυσίας ἄκροις ποσὶν ἐφαψάμενος, παλίσσυτος γίνεται παρὰ δόξαν. Τὸ γὰρ ςράτευμα ἐπαναςὰν, ποῖ ἄγεις ἡμᾶς ἔλεγον, ἢ τίσι συμπλακήσεσθαι μέλλομεν; ȣ̓ πολλάκις τὰς ὁριαίας ταύτας ὁδὲς διήλθομεν, κὴ μὴ μόνον ȣ̓δὲν τι κατορθώκειμεν βέλτιον, ἀλλὰ κὴ μικρȣ̃ προαπολώλειμεν ἅπαντες; ἀνάςρεφε τοίνυν, ἀνάςραφε, κὴ ἦγȣ τῆς ἐπὶ τὰ σφέτερα· ἐπὶ δὴ τȣ́τοις κὴ δείμασιν ἀλόγοις ἐκταραχθέντες ὥσπερ κατὰ νώτȣ τινῶν ἐγκειμένων, κὴ παντοίοις ὅπλοις βαλλόντων ἀκόσμως ᾤχοντο. κὴ αὖθις ȣ̓̃ν πρὸς τȣ̃ Βασιλέως ἡ πρᾶξις αὕτη μετὰ ςρατ.ᾶς ἐπεκρίνατο μείζονος. Ibancus vero Imperatorem statu rerum exposito hortatus est, ut aliquos cum copiis mitteret, qui et Ternobum acciperent et se adjutore totam Mysiam vendicarent, — — Manuelem Camyzem Protostratorem cum imperio mittit. Is cum suis copiis Philipopoli profectus, et Mysiae limites vix ingressus praeter expectationem retro abit. Milites enim mota seditione, quo se duceret, et cum quibus pugnandum esset, rogitabant: (An non saepe, inquiunt, montana ista transivimus, atque adeo nihil confecimus, ut pene omnes interierimus? Revertere igitur, revertere, nosque domum reducito) Praeterea inopinato metu consternati, quasi hostes a tergo instarent, et omnis generis tela conjicerent, effuse fugerunt. Imperatore idem opus cum exercitu majore iterum tentante, subinde res successu caruit. *Ibidem.*

а̂ Ѳрáкїей де кѫт тóате стáтȣеле ши тáблеле май кїáр, ши де кѫт ѡ́рй че ӣсторїе май ръсфирáт а̂рáтъ, че саȣ фъкȣ́т. б)

Дȣ́пъ а̂чѣ́ѧ ꙟпъра́тȣл Але́ѯїе Комни́нȣ, кȣ́м скрїе Никúта Хонїáт ꙟ Але́ѯїе Комни́нȣ Картѣ в҃. кап г҃. ѥ́ръший порни̂ дин Кипсе́ле, ка съ дѣ̂ а̂жȣтóрїю ѡ̂рáшелѡр чéлѡр дин Ѳрáкїа, кáре ле пръдà Ромѫ́нїй ши Ски́дїй: ши май вѫртóс ка съ при́ндъ пре Кри́шȣ, саȣ ꙟ̆кай съ ꙟпїѧ́деке ꙟкȣ́рселе лȣ́й, кáре пре а̂скȣ́нс ле фъчѣ̀ ꙟ цинȣ́тȣл Се́ррелѡр. Кри́шȣ а̂че́ста е̂рà Ромѫ́н, ѡ̆м мик де стáт, кáреле нȣ а̂ȣ врȣ́т съ стѣ̀ кȣ Пе́трȣ ши кȣ А̂са́н а̂тȣ́нчй, кѫнд се скȣлáръ а̂че́щѣ кȣ Ромѫ́нїй а̂сȣ́пра Гре́чилѡр, чи дин проти́въ фъкѫ́нд легътȣ́ръ кȣ Гре́чїй, кȣ чéй чи́нчй сȣ́те де ѡ̂стáшй че а̂вѣ̀ се ѡ̂щѣ̀ а̂сȣ́пра Ромѫ́нилѡр че́лѡр че е̂рà кȣ Пе́трȣ ши кȣ А̂са́н. Чи нȣ мȣ́лтъ врѣ́ме дȣ́пъ а̂чѣ́ѧ, а̂вѫ́нд Гре́чїй препȣ́с а̂сȣ́пра лȣ́й; кȣ́м къ ѥ̆сте плекáт спре Ромѫ́нй, ши къ врѣ̀ съсе фáкъ Кръишóр, ꙟл при́нсеръ. Дȣ́пъ а̂чѣ́ѧ слобози́ндȣл ꙟпъра́тȣл дин ꙟкисóаре, ꙟл ръ́ндȣѝ ка съ ѥ̆пере Стрȣми́ца. Чи е̂л ꙟшелѫ́нд пре ꙟпъра́тȣл, ꙟ̆шй кȣпри́нсе шїе четáтѣ а̂чѣ́ѧ, де оўнде мȣ́лт нъкъжѝ пре ꙟвечинáцїй Гре́чй. Де́чй а̂сȣ́пра а̂че́стȣѧ кȣ ѡ̆асте мȣ́лтъ мергѫ́нд дин Кипсе́ле ꙟпъра́тȣл, ши неми́ка ѝспръви́нд, се ꙟтóарсе ла Царигрáд. а)

---

a) Τὶς δ᾽ ἂν ϰ̀ ἀριθμεῖν δύναιτο, ὅσαι ϰ̀ ὅτε τȣ̃ ἔτȣς Σκυθῶν ϰ̀ Ελάχων ἐγίνοντο ἔφοδοι, ϰ̀ οἷα ἔργα ἔδρων ἀνόσια; μαρτυρȣ̃σι δήπȣ τὰ πεπραγμένα ἡ τῶν πρὸς Αἷμοα χωρῶν ἐρημία, Μακεδονίας τε ϰ̀ Θράκης οἱ λῃϊσμοὶ ϛηλῶν ϰ̀ κύρβεων ἀκριβέϛερον, ϰ̀ ξυμπάσης ἱϛορίας τρανώτερον. Quis vero Scytharum et Blachorum incursiones et nefaria facinora anumerare queat? Vastitas regionum Haemo vicinarum, Macedoniae et Thraciae direptiones utique omnibus statuis et tabulis clarius, et quavis historia dilucidius ostendunt, quid actum sit. *Ibidem.*

a) Καὶ Βασιλεὺς μετὰ τȣ̃το τῆς προκειμένης ἐχόμενος, ἄπεισι πρὸς τὰ Κύψελλα, σωτήριόν τι ταῖς Θρακίαις πόλεσιν ἐργασόμενος, ἃς οἱ Βλάχοι ϰ̀ Σκύθαι κακῶς ἐτίθεσαν. Επειτα δὲ συλλαβεῖν τὸν Χρύσον προθέμενος, ἤ γȣ̃ν ἀνακόψαι τῶν ἐκδρομῶν, ἃς ποίει λαθραίως, τὰ περὶ τὰς Σέρρας κείρων χωρία. ἦν δ᾽

Кришȣл Ромѫнȣл фъкѫнд Стрȣмица а̂са̀; єȣпринсє ши Просака, четате таре фоарте. Ꙟтрȣ а̂чѣста ꙟши а̂шезъ̀ скаѡн Кръєск. Дєчи де йснов Ꙟпъратȣл Алезїє Комнинȣ, пре кȣм а̂колоши скрїє Никита Картѣ г҃. кап а҃. дин Кипсєлє мергѫнд ла Ѳєсалоника, порнѣще кȣ ръсбою а̂сȣпра лȣи Криш ла четатѣ Просака, Ла карѣ кȣ мȣлтъ ѿстеи̂ѣлъ бътѫнд, пре оурмъ ꙟчѣтъ. Къ Ромѫнїи нȣ нȣмай фѫнджкȣри дин мъшинє мѫнѫнд, чи ши пїєтри мари слобозѫнд де а̂сȣпра ꙟпротива Гречилѡр, фоарте а̂мар ꙟи някъжѣ пре Гречи, ши ꙟи ѿморѣ;

ба

ὁ Χρύσος ἦτος Βλάχος τὸ γένος, τὴν ἡλικίαν συνεςαλμένος, κ̀ συμφρονήσας μὲν ἀφιςαμένοις Ρωμαίων Πέτρῳ κ̀ τῷ Ασὰν, ὅτι μὴ καὶ μᾶλλον κατ' αὐτῶν ἀράμενος ὅπλα μεθ' ὧν ἦχε πεντακοσίων ὁμογενῶν, κ̀ Ρωμαίων γεγονὼς ἔνσπονδος. ȣ̓ πολλῷ δ' ὕςερον ἁλȣ̀ς, ὡς ῥέπων πρὸς τὸ ὁμόφυλον, τῷ πρόσω βαίνον διὰ παντὸς, κ̀ δυναςείαν ἑαυτῷ μνηςευόμενος, φρȣρᾷ παραδίδοται. εἶτα ἀνεθεὶς, κ̀ ςαλεὶς ἐπὶ τῷ φρȣρῆσαι τὴν Στρȣμμιτζαν, τὸν μὲν ἐκεῖσε πεπομφότα Βασιλέα τῶν ἐλπίδων ἐψεύσατο, τῇ δὲ γνώμῃ χρηςάμενος, ἣν τοῖς ἐκ γειτόνων Ρωμαίοις κἀκεῖνος κακὸν ἀδυσώπητον, πρὸς τȣ͂τον τοίνυν ἐξορμήσας ὁ Βασιλεὺς, κ̀ ςράτευμα ἱκανὸν ἐς τὰ Κύψελλα ἠθροικὼς, μετὰ βραχὺ ἀποςὰς τῆς προθέσεως, ἔρξε ἐπανόδȣ, ὡς μάτην μεν ἐκεῖσε τὴν ςρατιὰν ἀλισθῆναι, εἰκαίως δὲ καὶ αὐτὸν τὴν ἐς τὰ Κύψελλα πορείαν ἑλέσθαι, ἐκεῖν τὰ κατὰ τὴν ἑσπέραν ἀφεικὼς φέρεσθαι, ὡς πρώην εἶχον καὶ ἔπασχον, ἐς τὸ Βυζάντιον ἐπανέζευξε, μηδὲ δύο μῆνας ἀνασχόμενος θυραυλῆσαι. Deinde institutum iter persequens, Cypsella abiit, ut Thraciis urbibus opem ferret, quas Blachi et Scythae populabantur, et Chrysum etiam comprehenderet, aut saltem excursiones ejus prohiberet, quas clam in Serrarum agrum faciebat. Erat is Chrysus genere Blachus, parvae staturae homo, qui in Petri et Asanis defectionem a Romanis non consenserat, ac potius foedere cum Romanis icto, cum suis D. militibus arma eis inferebat. Sed non multo post captus, ut ad populares suos inclinans, quod perpetuo progrederetur, et principatum sibi parare niteretur, in custodiam datur. Deinde solutus, et ad Strummizam tuendam missus, Imperatoris spem fefellit: eoque oppido sibi vendicato, finitimos Romanos graviter afflixit. Contra eum igitur profectus Imperator, et justo exercitu Cypsellis convocato, paulo post domum redire cupit. Ita et exercitus frustra eo convenit, et ipse frustra eam expeditionem suscepit: eoque statu Occidentis relicto, qui prius fuerat, ne 2. quidem menses foris commeratus, Byzantium rediit. *Nicetas Choniates*, in Alexio Comneno Lib. 2. cap. 3.

ва ши пре аскȣ́нс ѣшинд ноаптѣ дин четате, мъшинеле Гречилѡр ле ръсипѣ. Ши пре оу́рмъ стрѫжиле спъймѫнтаци де Рѡмѫни ръпсеръ фȣга ла кортȣл Прѡтовестїарюлȣй Їѡанн, кареле дешептѫндȣсе дин сомн, ши ѣл ѧфрикошат ѧтинсе фȣга, кѫт ши пъпȣчїй чей верзїи, карїй сѫнт сѣмн дерегъторїей де Прѡтовестїарю, кȣ тоате челе лалале лȣй ремасеръ прадъ Рѡмѫнилѡр, ши аша тоатъ ноаптѣ ачѣѧ Рѡмѫнїй ръсеръ, ши ѧшй бътȣръ жок де тревиле Гречилѡр. Афаръ де ѧчѣѧ слобозинд де асȣпра вȣций гоале ѧ жос, кȣ сȣнетȣл кърѡра, не щїинд ѡастѣ гречѣскъ, ѧ време де ноапте, че ѥсте ачѣѧ, ѡ спъръ. Де оунде непȣтѫнд ѧпъратȣл фаче алта немика кȣ Рѡмѫнїй: фѣче паче кȣ ачѣ токмѣлъ кȣ Кришȣ, ка Струмица ши Просака кȣ ѧвечинателе цинȣтȣри съ фїе алȣй Кришȣ; ши мъкар къ Кришȣ авѣ мȣѧре, ѧй фъгъдȣи, къй ва да оуна дин рȣденїиле сале мȣѧре, прекȣм ѧторкѫндȣсе ла Цариград, ѧй ши тримисе фата Прѡтостраторȣлȣй че ѥра деспърцитъ де бърбат, кȣ каръ се кȣнȣнъ Кришȣ, а) ши ръмасе ла Просака Кръишор.

Рѡмѫ-

а) Βασιλέυς δ᾽ ἀπάρας τῶν Κυψέλλων, τῇ Θεσσαλονικῇ ἐφίσταται, κἀκεῖθεν ἀναςὲς, κατὰ τȣ̃ Χρύσȣ ὁρμᾶ. Οὗτος γὰρ τὴν Στρέμιτζαν ἰδιωσάμενȣς, Βλάχος ὢν τὸ γένος, ϗ φρȣρίον τι ἀπολαβὼν λεγόμενον Πρόσακον, ἐς τυραννεῖον ἑαυτῷ κατεσκέυασι, κρατύνας παντοίως τὸ ἔρυμα, ὅπερ ἡ μὲν φύσις ἀρχῆθεν φιλοτίμως ἐξ υρέτε καὶ ἀνέδωκε. — — — ȣ̓ μόνον δὲ οἱ ἐξ ἀφετηρίων ἀποσφενδονέμενοι σφαιρωτοὶ λίθοι κακῶς ἐτίθȣν τὸ ςράτευμα, ἀλλὰ καὶ οἱ κατὰ πρανȣ̃ς ἐπικυλιόμενοι ἄνωθεν. ἐν πολοῖς δὲ καὶ τὰ μὴ ἐφικνέμενα σωμάτων ἐκ των μηχανῶν χερμάδια εἰς θάνατον κατῆγον οἷς προσεπέλαζον. ταῖς γὰρ ἀνεςηκυίαις πέτραις προσαρασσόμενα, εἶτα τῇ τȣ̃ ἀφεικότος βέλȣς σφοδρότητι πρὸς πλεῖςα δεαιρέμενα τμήματα, τῇ δὲ τε κἀκεῖσε διακριδὸν σκεδαννύμενα, θανατηφόρον ἦσαν κακὸν· ϗ νυκτὸς δὲ λάθρᾳ τȣ̃ ἐρύματος, ἐξιȣ̃ντες οἱ βάρβαροι, τάς τε μηχανὰς διέλυσαν, ἃς ἐπὶ τῶν ἐκεῖσε γηλόφων διέςησαν Ῥωμαῖοι. ϗ τὸ νυκτοφυλακȣ̃ν διαθροήσαντες ςράτευμα, τῇ τȣ̃ Πρωτοβεςιαρίȣ Ἰωάννȣ σκηνῇ φεύγον ἐπικατέλαβον, ὡς καὶ τȣ̃τον θορυβηθέντα ἐξαναςῆναί τε

αὐτί-

Рѡмѫнїй чей дела мꙋнтеле Ємꙋ кꙋ Команїй, ꙟдекѫ кꙋ Рѡмѫнїй чей дин цѣра Рѡмѫнѣскѫ, пре карїй Никита Хонїат ꙟ тоатѫ Історїа са май тот Скиѳїй ꙟй нꙋмѣще, де ноꙋ нѫвѫлинд ꙟ Ѳракїа, ѿ прѫдѣѕѫ, ши се ꙟторк де ꙟколѡ сѫнѫтоши. Атꙋнчй, ѕиче Никита Хонїат

αὐτίκα τȣ̃ λέχȣς, ὡς εἶχε, καταδαρθάνων, ϗ δρασμῷ χρήσασθαι ὡρακιȣ̃ντα, ϗ ὑπὸ δέȣς βαλλόμενον. Ἀμέλει καὶ τά ἐν τῇ σκηνῇ διελόμενοι, ἐν οἷς ἦν καὶ τὰ βατράχια τὸ χρῶμα πέδιλα τȣ̃ Πρωτοβεςιαρίȣ, ὅλην ἐκείνην τὴν νύκτα ἐν μωκείᾳ καὶ γέλωτι τὰ Ρωμαίων ἐτίθεσαν πράγματα. ἔτι δὲ καὶ οἴνων δοχεῖα τυμπανοειδῆ ἐκλύγων διάκενα διαχαλῶντες ἄνωθεν ἐξίςων τῷ δέπῳ το ςράτευμα μὴ εἰδὸς ὡς ἐν σκότει, τὸ γινόμενον. Ταύτῃ τοι καὶ Βασιλευς τα κατὰ σκοπὸν ἐχ ὁρῶν περαινόμενα, ἄλλως τε μηδὲ χρονοτριβεῖν, ἐκεῖσε προθέμενος, ἐς ξυμβάσεις τρέπετε. τȣ̃τȣ ἐν Προσάκȣ καὶ τῆς Στρȣμίτζης καὶ τῶν χωρῶν τῶν πέριξ Χρύσῳ ἐξίςαται, ϗ μίαν τῶν ἐκ τȣ̃ γένȣς συνευνάσαι οἱ συντίθεται μὴ γυναικὸς σπανίζοντι. ἀμέλει καὶ εἰσιὼν τὸ Βυζάντιον, τὴν τȣ̃ Πρωτοςράτορος θυγατέρα τȣ̃ συνοικȣ̃ντος ἀπέζευξε, ϗ τῷ Χρύσῳ ταύτην ἐκπέπομφε, νυμφαγωγὸν ἀναδείξας τὸν Σεβαςὸν Κωνςαντῖνον τὸν Ραδεινόν. τελεσθέντων δὲ τῶν νυμφευμάτων, ϗ τῆς γαμηλίȣ δαιτὸς παρατεθείσης, ὁ μὲν Χρύσος ἐζωροπότει καὶ ἤσθιε τιθευόμενος. Imperator Cypsellis Thessalonicam proficiscitur, inde contra Chrysum iter intendit, qui Strumiza sibi vindicata, castellum quoque Prosacam et natura et opere munitissimum pro regia occupavit. — — — Neque vero globis duntaxat machinarum, sed saxis etiam superne devolutis, nostri affligebantur. Ea quoque saxa, quae primo impetu corpora non attingebant, cum eminentibus rupibus allisa, in plurima frusta dissilirent, huc atque illuc sparsa lethiferum erant malum, et barbari noctu clam e castello egressi, machinas quas Romani in tumulis disposuerunt, dejecerunt: et excubias territas ad Protovestiarii Ioannis tentorium fugientes adepti sunt, ut is quoque somno excussus, statim e lecto surgeret, et trepidus fugeret. Praedam in ejus tabernaculo repertam partiti, in qua etiam virides calcei erant, insigne dignitatis illius, per totam eam noctem res Romanas diriserunt, et sub..nnarunt. Praeterea vacua dolia demittendo, sonitu exercitum quid rei esset, in tenebris ignarum perterrefaciebant. Quam ob rem cum Imperator non succedere institutum suum cerneret, nec alioqui diutius immorari constituisset, per pactiones Chryso Strummiza et Prosaco, finitimisque regionibus cedit: et quamvis uxorem habenti, quandam ex cognatione sua se ei desponsurum promittit. Byzantium reversus, Protostratoris filiam a marito sejunctam, Chryso per Sebastum Constantinum Rhadaenum mittit. Sponsalibus peractis et nuptiali convivio apposito, Chrysus strenue potabat et comedebat. *Ibidem* Lib. 5. cap. 1.

ніа́т ꙟ Але́ѯїе Комни́нȣ Ка́ртѣ г҃. кап є҃. поа́те а̑р фѝ а̑жȣ́нс Рѡмѫ́нїй кȣ Кȣма́нїй ла поа́рта Царигра́дȣлȣй, де нȣ а̑р фѝ ꙟтра́т спре а̑жȣто́рюл Гре́чилѡр, Рȣ́шїй ꙟ цѣ́ра Кȣма́нилѡр ка съ ѡ̑ пръдѣ́ѕе. Ка́рѣ а̑ȣзи́нд Кȣма́нїй, а̑ȣ тръбȣи́т се ла́се пре Гре́чй, ши съсе ꙟтоа́ркъ ӑши ꙟ̄пъра̀ цѣ́ра са.

Ꙟ̆съ Їѡа́нн, фра́теле лȣй Пе́трȣ ши а̑лȣй Ꙗса́н; ши ꙟпъра́т Рѡмѫ́нилѡр че́лѡр дин Ми́сїа, кȣ́м а̑коло́ший кап ѕ҃, скрі́е Ники́та, кȣ ѡ̑̆асте маре ши бине ꙟтрарма́тъ, є̑ши́нд дин Ми́сїа, дѐ а̑сȣ́пра четъ́цїй че́їй вести́те Конста́нцїа дин цинȣ́тȣл Родо́пей, ка́рѣ фъ́ръ ни́чй ѡ̑ греѡта́те ѡ̑ ши кȣпри́нде: ши ръсипи́ндȣй мȣ́рїй, ꙟ ви́нерѣ Па́шилѡр кȣ де а̑ди́нс ба́те ла чета́тѣ Ва́рна. Чи фїи́нд къ че́й че цинѣ̀ чета́тѣ май то́ци є̑ра̀ прѣ̀ витѣ́жй бърба́ци, Лати́ни де нѣ́м, кȣ ма́ре бѫртȣ́те ста̀ ꙟпроти́въ. Де́чй Їѡа́нн фѣ́че ѡ̑ мъши́нъ ма́ре ꙟ па́трȣ мȣ́кй, кȣ ка́рѣ, а̑пропїи́ндȣѡ ла мȣ́рїй четъ́цїй, пънъ ꙟтре́й ѕи́ле добѫндѝ Ва́рна. а)

Ꙗче́ст

а) Κατὰ δὲ τὲς χρόνες τέτες ἔξεισι τῆς Μυσίας ὁ Ιωαννης μεγίςῳ τε καὶ παγχάλκῳ ςρατεύματι καὶ διειληφὼς τὴν Κωνςάντιαν, χειρῆται ταύτην κατὰ πᾶσαν εὐπέτειαν, διάσιμον ἔσαν ἐν τοῖς τῆς Ροδόπης σχοινίσματι καὶ καθελὼν τὸν ταύτης περίβολον, ἐκεῖθιν ἀπανίςαται, καὶ περὶ τὴν Βάρναν ςρατοπεδέυεται, ϗ πολιορκεῖ γενναίως καὶ ταύτην, κατὰ τὴν ἕκτην τῶν τε - Χριςε παθημάτων ἡμέραν, παντοίαν δ᾽ ἔναςασιν ἐνδεικνομένων τῶν ἔνδοθι, κρατίςων ὄντων τῶν πλέιςων, κἀκτε Λατινικε σίφες συγκεκροτημένων, τετράπλευρον συντίθησι μηχανὴν συμμηκιζομένην τῷ ἔυρει τῆς τάφρε, ἰσοϋψῆ τῷ τείχει τῆς πόλεως, ϗ ταύτην ὑπότροχον ἔσαν τῆς τάφρε ἄγχιςα ςήσας, εἶτα ἀνατρέψας, ἀμφοτέρων τῶν περάτων ἐπιλαμβάνεται, ϗ τῷ αὐτῷ καὶ ἐνὶ μηχανίματι ζευγματίτο τῆς τάφρε Χρησάμενος, ϗ κλίμακι ἐξικνεμένη τε ὕψες τῆς πόλεως, τρισίν ἡμέραις τῆς Βάρνας κρατεῖ. Sub hoc tempus Ioannes cum maximo et armis instructissimo - exercitu, Mysia egressus, Conſtantiam insignem urbem Rhodopaei territorii sine ulla difficultate capit: et moenibus dirutis, Varnam sexto die passionis Dominicae fortiter oppugnat. Sed cum ii qui urbem tenebant, plerique ſortissimi viri, et Latini generis, summa ope resisterent,

qua-

Ачѣст Іѡан, кꙋм скріе Геѡргіе Акрополита ꙟ Хроника чѣ скꙋртатъ кап ГІ. мꙋлте рѣле аꙋ фъкꙋт ши Гречилѡр ши ꙟсꙋшй Италіанилѡр. Къ ера, зиче, ꙟпърат Бꙋлгарилѡр атꙋнчй, кѫнд фꙋ прѣдат Цариградꙋл. а)

Липсѣще де ꙗнов съ ꙟсъмнъм ачй, къ ачѣѧ че се скꙋларъ асꙋпра лꙋй Ісаакіе Ангел ꙟпъратꙋлꙋй Гречилѡр, дела мꙋнтеле Емꙋ, аꙋ фост Ромѫнй, нꙋ Бꙋлгарй. Къ Никита Хоніат, кареле дин ꙟчепꙋт аꙋ фост фацъ, ка Нотаріꙋ ал ꙟпъратꙋлꙋй ꙟ ръзбоюл че ꙟл авꙋръ Гречій кꙋ Петрꙋ ши кꙋ Асан, ши кꙋ чѣѧ лалцй лъкꙋиторй дела мꙋнтеле Емꙋ, кіар дескинѣще пре Бꙋлгарй де Влахй, адекъ де Ромѫнй, ши доаѡ нѣмꙋрй арятъ, а фи фост Влахій ши Бꙋлгарій. Пре Влахй ꙟй нꙋмѣще ши Мисй, іаръ Бꙋлгарилѡр нічй ѡдатъ нꙋ ле дъ нꙋмеле ачеста ꙟ Історіа са. Ба ши цинꙋтꙋл ачела оунде лъкꙋѧ Ромѫній ачѣѧ че саꙋ скꙋлат асꙋпра Гречилѡр, ши аꙋ фъкꙋт ачѣле марй бирꙋинце, че ле скріе ел, ꙟкъ ꙟл нꙋмѣще Мисіа. Ба, некꙋм съ фи фост Бꙋлгарй ачѣѧ че се скꙋларъ дела мꙋнтеле Емꙋ асꙋпра Гречилѡр, чи нічй ѡсташй съ фи фост врꙋній динтръ Бꙋлгарй кѫндва ꙟтръ лъкꙋиторій чѣй дин мꙋнтеле Емꙋ, ꙟ тоатъ історіа са нꙋ поменѣще Никита, чи сингꙋрй Ромѫній, пре карій акꙋм ꙟй нꙋмѣще Влахй, акꙋм Мисй, зиче, къ аꙋ фост ꙟ ѡастѣ ачѣѧ ꙟ тоатъ врѣмѣ ачѣѧ, ши ажꙋторю аꙋ авꙋт дела Кꙋманй, адекъ дела Ромѫній чѣй дин цѣра Ромѫнѣскъ.

Іаръ

quadrilateram machinam fabricat, quae longitudine latitudini fossae et altitudine fastigio moenium responderet: et ea rotis subjectis proxime fossam collocata, et deinde eversa, utrosque fines apprehendit: eademque machina et ad explendam fossam, et ad conscendenda moenia pro scalis usus, triduo Barnae potitur. *Nicetas Choniates ibidem* Lib. 3. cap. 7.

а) Καὶ Βασιλεύσι ὁ ἀδελφὸς αὐτῦ Ἰωάννης ἀφήλικος ὄντος τῦ Ἀσὰν, υἱῦ Ἰωάννυ: Ὃς πολλῶν ἐγεγόνει τοῖς Ῥωμαίοις αἴτιος κακῶν, καὶ τοῖς Ἰταλοῖς αὐτοῖς. ἦν γὰρ ἔτος Βασιλεὺς Βυλγάρων, ὁπότε ἡ Κωνσταντίνυ ἑάλω. Haeres fit imperii Ioannes ipsius frater, cum Asani filius Ioannes tenera adhuc esset aetate. Hic multa in Romanos mala ingessit, et in Italos etiam ipsos. *Georgius Acropolita.* in Chronico Compendiario, cap. [illegible] 13.

Ꙗръ Скріиторіи Гречещи чѣѧ лалци, каріи тързіȣ дȣпъ Никита Хоніат аȣ скрис, саȣ нещиинд лȣкрȣ ачела бине, саȣ неврѫнд а фаче ѡсебире ꙟтръ десклинителе нѣмȣри че ера ꙟ Бȣлгаріа; нȣ кȣ нȣмеле нѣмȣлȣи, чи дȣпъ нȣмеле Църіи Бȣлгаріеи пре ачѣѧ че се скȣларъ атȣнчи асȣпра Гречилѡр, ши ꙟши фъкȣръ ꙟпъръціе десклинитъ де ꙟпъръціѧ Гречилѡр, ꙟи нȣмеск Бȣлгари, прекȣм кѫнд ар кіема нещине пре Рȣшии чеи дин Оунгаріа оунгȣри дȣпъ нȣмеле църіи Оунгȣрещи, ꙟтрȣ каре лъкȣеск. Дечи кѫнд зиче Геѡргіе Акрополита ꙟ исторіа са (ꙟтрȣ каре ничи ѡдатъ ꙟ трѣба ачаста нȣ нȣмѣще пре Влахи) Бȣлгар, Бȣлгари; тот де а оуна тръбȣе асе ꙟцълѣџе Ромѫніи, ꙗръ нȣ чеи де нѣм Бȣлгари. Пентрȣ ачѣѧ кѫнд зиче лъȣдатȣл Акрополита, къ Іѡанн аȣ фост ꙟпърат Бȣлгарилѡр, нȣ се ꙟцълѣџе, къ ачела аȣ фост нȣмаи чѣлѡр де нѣм Бȣлгари ꙟпърат, чи се ꙟцълѣџе а фи фост ꙟпърат лъкȣиторилѡр Бȣлгаріеи, ꙟтръ каріи дин зилеле лȣи Ісаакіе Ангел ꙟпъратȣлȣи дела Цариград къпетеніи аȣ фост Ромѫніи. Ромѫніи фъкȣръ ши ꙟтемеѧръ ачастъ ꙟпъръціе дин Бȣлгаріѧ, каре пънъ ла венире Тȣрчилѡр векȣи.

§. в.

Латиніи ꙗȣ Цариградȣл.

Кȣм скріе Акрополита ꙟ исторіа са кап в. Алеѯіе фечорȣл лȣи Ісаакіе Ангел непȣтѫнд сȣфери ачѣ маре недрептате, къ Алеѯіе Ангел саȣ Комнинȣ, скоцѫнд ѡкіи лȣи Ісаакіе Ангел, кареле ꙟи ера фрате бȣн, апȣкъ ꙟпъръціѧ Цариградȣлȣи, аȣ фȣџит ла Рома, ши къзѫнд ла пичоареле Патріархȣлȣи Ромеи веки, саȣ рȣгат, ка съи дѣ ѡасте, кȣ акъріѧ ажȣторю съ поатъ лȣа дела Оункюл съȣ пъринцаска ꙟпъръціе. Ера атȣнчи ꙟ Італіа маи дин мȣлте нѣмȣри адȣнаци ѡсташи гътици а мерџе ка съ скоацъ Іерȣсалимȣл де сȣпт мѫна Агарѣнилѡр.

лѡр. Патріархȣл ши де мила тинърȣлȣй, ши пентрȣ къ ачеста мѫрй фъгъдаше фъчѣ, ꙟй дѣде май сȣс ѕиса ѡасте, кȣ карѣ ажȣнгѫнд ла Цариград, дȣпъ мȣлте ворбе фȣ пріимит де Гречй ꙟпърат, фȣџинд Алеѯіе Комнинȣ де фрика Латинилѡр. Чи ꙟ скȣртъ врѣме ачелаш Алеѯіе фечор алȣй Ісаакіе фȣ ѡморѫт де Гречй. Де оунде ѡастѣ лътинѣскъ ши пентрȣ ачѣ тиръніе мѫніиндȣсе, ши пентрȣ ка чѣле че фъгъдȣисе ачесташ Алеѯіе съ ле поатъ къщига принд а бате ла четатѣ Цариградȣлȣй, карѣ ꙟ анȣл дела ѕидирѣ лȣмей 6711. ѿ ши лȣаръ, ши пȣсеръ динтръ ꙟй сѫй аколѡ ꙟпърат пре Балдȣинȣ Фландрȣ.

§. Г.

Ръсбоюл лȣй Іѡанн ꙟпъратȣлȣй Рѡмѫнилѡр кȣ Балдȣинȣ Фландрȣ ꙟпъратȣл Цариградȣлȣй.

Скріе Акрополита ꙟ історіа са, кап. гі. къ кȣпринѕѫнд Італіаній тоатъ Макидоніа, ꙟбіѫръ пре Четъцѣній чей дин Адріанопол, ка съсе дѣ ши єй сȣпт стъпѫнирѣ лѡр. Чи Четъцѣній ачещѣ ниче кȣм нȣ врȣръ жȣгȣл Італіанилѡр съл пріимѣскъ пре грȣмаѕій лѡр. Де оунде Італіаній кȣ ꙟпъратȣл Балдȣинȣ се скȣларъ кȣ ръсбою асȣпра Адріанополитѣнилѡр. Ачещѣ възѫндȣсе стрѫмторацй, тримисеръ солй ла Іѡанн ꙟпъратȣл Рѡмѫнилѡр кȣ рȣгаре, ка съ ле дѣ мѫнъ де ажȣторю, ши сѫй скапе динтрȣ ачѣ маре невое. Нȣ липсй Іѡанн а алергà спре ажȣторю кътръ Адріанопол, оунде ловиндȣсе ѡастѣ лȣй кȣ алȣй Балдȣин, ръмъсѐ ꙟвинсъ ѡастѣ лȣй Балдȣинȣ, ши Балдȣинȣ фȣ принс віȣ, ши адȣс ла Іѡанн. Аколошй ѕиче Акрополита, къ Іѡанн ꙟпъратȣл Рѡмѫнилѡр тъинд капȣл лȣй Балдȣинȣ, ши скоцѫнд чѣле дин лонтрȣ лȣй, ꙟл ꙟфрȣмсецъ де тоате пърциле, ши съ ѡбичнȣѫ а бѣ дин єл ка дин пъхар. Чи фіинд къ Никита Хоніат, кареле пре ларг спȣне лȣкрȣл, немика нȣ поменѣще деспре ачаста,

ста, ши Акрополи́та ꙟкѫ зи́че нꙋ́май, кѫ ѐ вѣсте сѫ фѝ фѫкꙋ́т Іѡа́нн ачѣст лꙋ́крꙋ кꙋ ка́пꙋл лꙋй Балдꙋи́нꙋ; ничи́ ѿ причинѫ нꙋ аве́м а крѣде, кѫ Рѡмѫ́нꙋл Іѡа́нн сѫ фѝ беꙋ́т дин ка́пꙋл лꙋй Балдꙋи́нꙋ ꙟпѫра́тꙋлꙋй дела Цариград. То́тꙋши кꙋ немилостиви́ре ꙟл липсѝ Іѡа́нн пре Балдꙋи́нꙋ дин лꙋме. Кѫ, дꙋ́пѫ мѫртꙋрисирѣ лꙋй Никита Хоніа́т, ꙟ Балдꙋи́нꙋ Фла́ндрꙋ кап. г҃. Балдꙋи́нꙋ фꙋ̀ ꙟ принсо́аре ла Тѫрно́ва лꙋ́нгѫ врѣме, ши мѫнїи́ндꙋсе Іѡа́нн ꙟпѫра́тꙋл Рѡмѫнилѡр фо́арте таре, пе́нтрꙋ кѫ Але́ѯїе Аспїе́та аꙋ фꙋџи́т ла Латини́, скоцѫ́нд пре Балдꙋи́нꙋ дин те́мницѫ, ꙟй тѫѐ пичо́ареле де прин џенꙋ́нкй ши мѫ́ниле дин кот ши ꙟл арꙋнкѫ̀ ꙟтрѡ ва́ле, оу҆́нде ꙟтре́ѧзи мꙋри́нд се фѣче мѫнка́ре Па́серилѡр. Прекꙋ́м се кꙋлѣџе дин чѣле че аколо́шй скріе Никита, се вѣде, кѫ оу҆н ан ши па́трꙋ лꙋ́ний фꙋ̀ цинꙋ́т ла ꙟкисо́аре Балдꙋи́нꙋ. Кѫ зи́че, кѫ Латини́й оу҆н ан ши па́трꙋ лꙋ́ни цинꙋ́рѫ ꙟпѫрѫціѧ фѫрѫ де ꙟпѫрат, нꙋ врꙋ́рѫ а пꙋ́не алт ꙟпѫрат, пѫнѫ нꙋ аꙋ аꙋзи́т адевери́т, кѫ Балдꙋи́нꙋ аꙋ мꙋри́т,

§. д҃.

Мо́артѣ лꙋй Іѡа́нн ꙟпѫра́тꙋлꙋй Рѡмѫнилѡр.

Дꙋ́пѫ ачѣѧ Іѡа́нн ꙟпѫра́тꙋл Рѡмѫнилѡр, кꙋм скріе Акрополи́та ꙟ Істо́ріа са кап гі. нестѫ́ндꙋй ни́мене ꙟпроти́вѫ, кѫ пре Італіа́ни кꙋ то́тꙋл ѝꙋ фост кончени́т, оу҆мблѫ̀ то́атѫ Македо́ніѧ, ши ѿ прѫдѫ̀, ба ши Четѫ́циле то́ате дин пѫмѫ́нт ле стрикѫ̀, ка кѫнд вор рѫсꙋфла̀ Гре́чїй, сѫ нꙋ айбѫ оу҆нде сѫсе ꙟто́аркѫ. Ꙟсѫ ажꙋнгѫ́нд ла Ѳесало́ника, мꙋрѝ дин бо́алѫ де ко́асте, че се зи́че плеꙋри́тиде. а)

а) Ἀπάρας γοῦν ἐκεῖθεν ὁ Βασιλεὺς τῶν Βουλγάρων, μὴ ἔχων τὸν ἐμποδῶν, ὡς τῶν Ἰταλῶν αὐτοῦ καταπορθηθέντων τὸ ἔσχατον, ἑτέρου δὲ μὴ ὄντος τοῦ ἀνθισταμένου, πᾶσαν κατατρέχει Μακεδονίαν, λείαν οὖν παμπόλλην ἐποιήσατο, αὐτάνδρους

§. ё.

Фрꙋрилъ, ши Їѡанн Ꙗсан ши алцїй ꙟпъраци ай Рѡмъ-нилѡр.

Дꙋпъ моартѣ лꙋй Їѡанн фрателꙋй лꙋй Петрꙋ ши алꙋй Ꙗсан, кꙋм скрїе Ꙗкрополита ла локꙋл май сꙋс ѕис, стътє ꙟ локꙋл лꙋй ꙟпърат Фрꙋрилъ сав Бꙋрилъ фїюл сꙋрорей лꙋй. Ꙗръ Їѡанн фечорꙋл лꙋй Ꙗсан, фїинд ꙟкъ прꙋнк, пре аскꙋнс фꙋ дꙋс ла Скиай, адекъ ла Кꙋмани, сав ла Рѡмънїй чей дин цѣра Рѡмънѣскъ. а)

Чи

δρȣς τὰς πόλεις ἀνδραποδιςάμενος, ϗ τέλεον κατασκάψας αὐτὰς, τὸ δὲ οἱ διανόημα ἦν, ὡς μήποτε Ρωμαίȣς ἀνάκλησιν σχεῖν, τῶν σφετέρων ἐποιδράξασθε πόλεων. κατέσκαψε γȣ̃ν ἐκ βάθρων αὐτῶν τὴν Φιλιππȣ́πολιν, θαυμαςὴν ἄγαν ȣ̃σαν, ἥτις παρὰ τῷ Εὔρῳ κεῖται: εἶτα τὰς ἄλλας πάσας πόλεις, τὴν Ηράκλειαν, τὸ Πάνιον, τὴν Ραιδεςὸν, Χαριȣ́πολιν, Τραϊανȣ́πολιν, Μάκρην, Κλαυδιȣ́πολιν, Μοσυνȣ́πολιν, Περιθεώριον, ϗ ἄλλας πολλάς. ἃς ἀριθμεῖν ȣ̓ χρεών. τὴν δὲ λαὸν ἀπάρας ἐκεῖθεν, περὶ τὰς παραῤῥοίας καθίζει τȣ̃ Ιςρȣ ἐκ τῶν ἰδίων τῶν ἠνδραποδισμένων κωμῶν ϗ πόλεων τὰς κλήσεις ἐπιθεὶς ταῖς οἰκήσεσιν· — — μέχρι γȣ̃ν καταντήσας ϗ αὐτῆς Θεσσαλονίκης, ἐκεῖσε θνήσκει πλευρίτιδι νόσῳ. — ἦν γὰρ ϗ ἀληθῶς, ὡς ȣ̓δέποτε τῇ Ρωμαίων τοσαῦτα παρὰ τȣ ξυνέβη κακά· Praeterea inde discedens, cum nullus illi se opponeret, Italis ab eo penitus debellatis, universam Macedoniam excurrit, praeda ingenti locupletatus, urbes cum ipsis habitatoribus spolians, funditusque evertens, eo animo, ut si quando Romani infortunio desaeviente respirassent, propria oppida recuperare nequirent. Quare e fundamentis sustulit Philipopolim praeclaram nimium, atque egregiam urbem, quae Hebro adjacet, alias deinceps universas, Heraclejam, Panium, Radestum, Chariupolim, Trajanupolim, Macrem, Claudiupolim, Mosynupolim, Peritheorion, aliasque quam plurimas, quas enumerare operae pretium non est. Multitudinem abigens circa Istri fluenta collocat, et ex jam direptis oppidis, urbibus nomina propriis coloniis imponit. — — Is usque Thessalonicam perveniens laterali morbo vitam finit. — Nemo enim, nec mentior, e memoria hominum tot, ac iste calamitatibus Romanos afflixit. *Acropolita Historiae* cap. 13.

a) Ὡς γȣ̃ν ȣ̓τοσὶ ἐτεθνήκει ὁ τῆς ἀδελφῆς αὐτȣ̃ παῖς Φρορίλας τȣ̓́νομα, τὴν Σκυθίδα θείαν γαμετὴν εἰληφὼς, τῆς ἀρχῆς τῶν Βȣλγάρων γέγονεν ἐγκρατής· τὸν

δὲ

Чи Іѡа́нн Аса́н а̂че́ста дꙋ́пъ а̂чѣ́ѧ. кѫпътѫ́нд а̂жꙋто́рю дела чей дин коа́че де Дꙋ́нъре, ме́рсе а̂сꙋ́пра лꙋй Бꙋ́рилъ, пре ка́реле ꙟвингѫн-дꙋл, ꙟй скоа́се ѡ̂кїи, ши се фѣ́че е̂л ꙟпъра́т ꙟтрꙋ ꙟпъръцїѧ Рѡмѫ-нилѡр, ка́рѣ де та́тъл лꙋй е̂ра̀ ꙟтемеѧ́тъ. Акрополи́та, ка́реле е̂ра̀ ꙟкъ прꙋнк мик кѫнд саꙋ ꙟтѫмпла́т а̂ча́ста, дꙋ́пъ че ꙟ исто́рїа са ла кап гї. а̂ꙋ зис, къ Іѡа́нн а̂че́ста фꙋ дꙋ́с де а̂лцїй пре а̂скꙋ́нс ла Ски́ѳй, прин ка́рїй се ꙟцеле́г Рѡмѫ́нїй чей дин цѣ́ра Рѡмѫнѣ́скъ а̂нꙋ́ме Мол-довѣ́нїй, ла кап. к. скрїе, къ а̂че́сташй Іѡа́нн а̂ꙋ фꙋџи́т ла Рꙋ́шй, оу́нде а̂мѫнѫ́нд кѫтъва вре́ме, дꙋ́пъ а̂чѣ́ѧ а̂дꙋнѫ́нд кѫцва динтръ Рꙋ-шй а̂ꙋ лꙋа́т а̂рме а̂сꙋ́пра лꙋй Бꙋрилъ, ка съ добѫндѣ́скъ Мошїѧ пъ-ринтѣ́скъ. Нꙋ се причѣ́пе, кꙋм Іѡа́нн Аса́н фїинд Рѡмѫ́н, съ фѝ пофти́т а̂жꙋто́рю дела Рꙋ́шй май вѫрто́с де кѫт дела Рѡмѫ́нй, де ѡ̂а-ръ че Рꙋ́шїй цинѣ̀ кꙋ Гре́чїй, ши пе́нтрꙋ а̂чѣ́ѧ майнаинте, кꙋм скрїе Никита Хонїа́т ꙟ Алеѯїе Комнинꙋ Ка́ртѣ г. кап д. саꙋ скꙋла́т а̂сꙋ́пра Кꙋма́нилѡр, саꙋ Рѡмѫ́нилѡр че́лѡр дин цѣ́ра Рѡмѫнѣ́скъ, ка съ нꙋ поа́тъ да̀ а̂жꙋто́рю Рѡмѫ́нилѡр че́лѡр пре́сте Дꙋ́нъре. Де оу́нде нꙋ поа́те фѝ ꙟдоѧ́лъ, къ Іѡа́нн Аса́н, нꙋ кꙋ а̂жꙋто́рюл а̂лтора, чи син-сꙋр кꙋ а̂ Рѡмѫ́нилѡр че́лѡр дин цѣ́ра Рѡмѫнѣ́скъ, пре ка́рїй ꙟй кїема̀ Кома́нй, ши Скрїито́рїй Гречѣ́щй ле зик ши Ски́ѳй, добѫндѝ пъринтѣ́ска мошїе.

Кꙋ а̂че́ста ꙟпъра́тꙋл Ѳео́дор Комнинꙋ саꙋ А̂нгел фѣ́че легъ́тꙋръ, ши Чѣ́рꙋ дела Аса́н Іѡа́нн, ка съ́шй дѣ̀ фа́та са че ѡ̂ кїема̀ Марїа дꙋ́пъ фра́теле лꙋй, Еманꙋи́л, прекꙋ́м се ши фѣ́че. Чи, кꙋм скрїе А-кропо́лита ла кап ке. Ѳео́дор А̂нгел, неѧзгѫ́нд са́мъ де легъ́тꙋра че фѫкꙋсе кꙋ Аса́н Іѡа́нн, ши де кꙋскрїе ши кꙋ жꙋръмѫ́нт ѡ̂ ꙟтъри́се, се скꙋ-

δὲ τοῦ Ἀσὰν παῖδα Ἰωάννην, ἀφήλικα ὄντα ἔτι, κρύφα τις λαβὼν, ὡς εἰρήκειμεν, περὶ τὰς Σκύθας κεχώρηκε, Hoc fatis functo sororis filius Phrorilas nomine, Scythide avia in matrimonium ducta regnum Bulgarorum occupat. Filius vero Asani Joannes clam ereptus, ut diximus, ad Scythas asportatur. *Georgius Acropolita* Historiae cap. 13.

скула дупъ ачѣѧ ку ръзбою асупра луй Асан Іωанн ку ачѣѧ нъдѣжде, къ ѡастѣ луй Асан Іωанн ниче ѡпинтѣла ѡастей гречещи ну ѿ ва путѣ суфери, чи тоци вωр фуџи. Ѧсъ Асан Іωанн мъкар къ ку фоарте пуцини ѡсташи ера, стѣте фацъ асупра Гречилωр, пре карїи ѧй ши бъту де ѧй кончени, ши пре ѧпъратул Ѳеодор Ангел, ѧпреунъ ши пре алци ай Гречилωр Боѧри ѧй принсе віи, прекум аколоши ла кап ке. не лъсъ скрис Акрополита. Дупъ каре стрълучитъ бирυинцъ де бунъ вое се супусе луй Асан Іωанн Адріанополу, пуцин дупъ ачѣѧ Дидимотиху, Болеру тот, апой Серре, Пелагоніа, Прилапу, ши чѣле де прин прежур. Оумблатау ши Влахїа чѣ маре тоатъ, карѣ е ѧ Ѳессаліа, Іωанн Асан; купринсе ши Албану, ши пънъ ла Іллирик пръдъ. Де аколω, пуцине четъци лъсѧнд Гречилωр, май тоате шїе цинѧндуле, ѧтру каре ръндуи армаши, ши дерегътоаре, каре съ стрингъ дарѣ; се ѧтоарсе акасъ. Фу ачеста ѧ бекул ачела де тоци жудекат а фи минунат, ши феричит. Ши фїинд, къ ера ѡм, кареле ну се десфъта ку върсарѣ де сѧнџе, ничи ну ѡморѣ пре Гречи ка чей ѧнаинтѣ луй, тоци ши Гречїй ѧкъ ѧл юбѣ.

Ши ачѣѧ аколоши кап ла, ши лг. не лъсъ мъртурисит Акрополита, къ Іωанн ѧпъратул Гречилωр, пентру ка пре връжмашїй съй съй слъбѣскъ, ши лукруриле сале съ ле ѧтърѣскъ, авѧнд оун фечор дин муѧрѣ са Ірина, ши Асан Іωанн авѧнд фатъ ку нумеле Елена нъскутъ луй дин муѧрѣ са че ера оунгуръ, адекъ фатъ луй Андреас алдоилѣ Краюлуй Оунгурилωр, прекум се вѣде дин епистола ачестуѧши Краю тримисъ кътръ Ѡноріе ал треилѣ Папа дела Рωма; а) тримисе ла Асан Іωанн Соліе, ка съ дѣ фата са дупъ фечорул луй.

а) Hujus intentionis studio, ut securum Peregrinationis divino fulti consilio, pararemus transitum filiam Comnini Theodori Lascari filio nostro duximus in uxorem. Eodem etiam animo inter Azen Bulgariae Imperatorem, mediante nostra filia, matrimonium celebravimus. Epistola *Andreae II. Regis Hungariae* ad Honorium III. Pontificem Romanum.

лȣй. Каре солїе прїиминдȣѡ Асан Їѡанн, се фѣче нȣнта ꙟтрѫ тинерїй ачїа, кȣнȣнѫндȣй Герман Патрїархȣл Цариградȣлȣй. Атȣнчй, зиче Акрополита, къ ꙟпъратȣл шй Събόрȣл Патрїархеск, пентрȣ ка съсе ꙟбȣнѣзе кътрѫ Асан Їѡанн май мареле Бȣлгарилѡр, адекъ а Ромѫнилѡр пентрȣ фъкȣта кȣскрїе шй претенїе пре архїерeȣл Триновȣлȣй, кареле майнаинте ера сȣпȣс Патрїархȣлȣй дела Цариград, лаȣ фъкȣт съ фїе де пȣтѣрѣ са, шй съсе нȣмѣскъ Патрїарх. а)

Де ачїа Їѡанн ꙟпъратȣл Гречилѡр шй ꙟпъратȣл Асан Їѡанн адȣнѫндȣшй ѡшиле, саȣ слобозит ꙟ пърциле чѣле де кътрѫ апȣс, каре ера сȣпȣсе Лътинилѡр, шй ле прѫдаръ тоате фоарте, ꙟпърцѫнд ꙟтрѫ сине ѡрашеле шй цинȣтȣл дȣпъ кȣм кȣ жȣрѫмѫнт се легасе ла ѡлалтъ. Шй пѫнъ ла мȣрїй Четъцїй Цариградȣлȣй, стѫнд аколѡ пре мȣрй, шй оуитѫндȣсе ла ей Їѡанн Краюл Лътинилѡр, ажȣнсере ꙟпъратȣл Їѡанн, шй ꙟпъратȣл Асан кȣ армеле сале ꙟпреȣнъ, шй маре фрикъ бъгаръ ꙟ ѡaселе Латинилѡр. б) Аша кȣ кȣскрїа ачестѡр

дой

а) Καὶ πληροῦσι τὴν τῶν παίδων συνάφειαν τοῦ Πατριάρχου Γερμανοῦ τὰ τῆς ἱερολογίας τελέσαντος. Τότε καὶ ὁ Τρινόβου Ἀρχιερεὸς ὑπὸ τὴν Κωνσταντινουπόλεως τελῶν, αὐτονομίᾳ τετίμηται, καὶ Πατριάρχης ἀναγορεύεσθαι κέκριται Βασιλικῷ καὶ συνοδικῷ τῷ θεσπίσματι, χάριτας τῶν πρεχόντων ἀποτινύντων τῷ Βουλγάρων ἄρχοντι Ασὰν, τοῦ κήδους ἕνεκα καὶ τῆς φιλίας. Et puerorum nuptias apparant. Cum Germanus Patriarcha inter rem divinam nuptiarum ceremonias absolvisset. Tunc et Trinobi Praesul Constantinopolitano obnoxius, imperatorio ac synodico decreto, ut Asano Bulgarorum principi, affinitatis, et amicitiae causa gratificarentur suo jure vivere, et Patriarchae nomine condecorari obtinuit. *Acropolita* Histor. cap. 33.

б) Ο δὲ Βασιλέυς Ιωάννης, καὶ ὁ Ασὰν τὰς οἰκείας δυνάμεις προσειληφότες, καὶ ἄμφω τὴν δυτικὴν κατέδραμον Χώραν, ὁπόσι ἦν τοῖς Λατίνοις δουλεύουσα, καὶ λείαν μὲν πολλὴν ἐποιήσαντο, καὶ Σκυθῶν ἐρημίαν, τὸ τῆς παροιμίας εἰπεῖν, τὴν ἅπασαν ἀπειργάσαντο. σφίσι δὲ αὐτοῖς κατὰ τοὺς ὅρκους τὰ ἄστη καὶ τὴν χώραν διεμερίσαντο. — — Μέχρι μὲν οὐκ καὶ αὐτῶν τῶν τειχῶν τῆς Κωνσταντίνου καὶ ἀμφότεροι κατηντήκεσαν, τοῦ Ρηγὸς Ιωάννου ἐπ' αὐτῶν καθεζομένου, καὶ καθορῶν-

τος,

дои̂ ꙟпъра́ци̂ кꙋ то́тꙋл саꙋ̆ дъбъла́т мѫндрі́ѧ Лати́нилѡр. а)

Дꙋ́пъ мꙋ́лте а̂лтеле мꙋрѝ Іѡа́нн Аса́н, ла а̂нꙋл 1245. шѝ оу̂рмъ ꙟ скаѡ́нꙋл лꙋ̂и фечо́рꙋл лꙋ̂и, чел дин мꙋѫ́ре Оу̂нгꙋ́ръ Каллима́н, ка́реле ꙟнои̂ лѣгъту́ра чѣ де па́че кꙋ ꙟпъра́тꙋл Гре́чилѡр Іѡа́нн: чѝ ꙟ а̂нꙋл а̂че́лаши̂ мꙋрѝ фі́инд прꙋ́нк де 12. а̂ни̂. Де оу̂нде стѣ́те ꙟ ло́кꙋл лꙋ̂и ꙟ Скаѡ́н фра́телє лꙋ̂и, Миха́ил а̂сѣ́менѣ фечо́р лꙋ̂и Аса́н Іѡа́нн нъскꙋ́т лꙋ̂и дин Іри́на фа́та ꙟпъра́тꙋлꙋ̂и Гре́чилѡр Ѳео́дор Ангел. Пре а̂че́ста ла а̂нꙋл 1258. лаꙋ ѡ̂морѫ́т Бѣ́рꙋ съꙋ Каллима́н. Шѝ лꙋѫ́нд мꙋѫ́рѣ лꙋ̂и Аса́н Миха́ил врꙋ̀ съсе фа́къ єл ꙟпъра́т ꙟ Бꙋлга́ріа, чѝ шѝ пре єл ꙟл ѡ̂моръ́ръ а̂лціі.

Сфѫрши́ндꙋсе ви́ца бърбъте́скъ а̂ ꙟпъра́цилѡр Рѡмѫне́шти че́лѡр пре́сте Дꙋ́нъре, ка́рѣ ꙟчепꙋ́се дела Аса́н фра́теле лꙋ̂и Пе́трꙋ шѝ а̂ лꙋ̂и Іѡа́нн; фꙋ̀ а̂ле́с ꙟпъра́т Константи́н фі́юл лꙋ̂и Ти́хꙋ. Ка́реле, ка съ̂и фі́е стъпѫни́рѣ леџꙋи́тъ, лъпъдѫ́ндꙋши̂ мꙋѫ́рѣ, лꙋ̂ѡ̀ пре фа́та чѣ май ма́ре а̂лꙋ̂и Ѳеодор Ласка́ри а̂лдоилѣ ꙟпъра́тꙋлꙋ̂и Гре́чилѡр, Іри́на непо́ата лꙋ̂и Аса́н Іѡа́нн ꙟпъра́тꙋлꙋ̂и Рѡмѫ́нилѡр, кърі́ѧ и̂ се кꙋдѣ̀ а̂ча́стъ ꙟпъръціє.

§. 5.

τος, ϗ πτοΐαν πολλὴν τοῖς Λατίνοις ἐνέβαλον. ϗ ἐν στενῷ κομιδῇ τὰ κατ' αὐτὲς ἔθεντο. Ioannes deinceps Imperator, et Asanus conductis copiis, uterque occiduam plagam, quae Latinis serviebat, excurrerunt, ingentique inde praeda deportata Scythicam solitudinem, ut proverbio utar, universam effecerunt; urbibus ac regione, ut jure jurando convenerunt, sibi divisis. — Et ad ipsos usque Constantinopolis muros Joanne rege in illis adsidente, et intuente, uterque perveniens ingentem timorem Latinis injecere, resque eorum in extremum discrimen deduxere. *ibid.*

a) Τὰ μὲν οὖν τῶν Λατίνων πράγματα συνεστάλη τε τότε πολλῷ, ϗ τῷ κήδει τῶν δύο Αὐτοκρατόρων εἰς ταπεινὸν ἄγαν κατεπτώκει τὸ φρόνημα. Igitur Latinorum res nimium in angustum deducta, duorum etiam Imperatorum affinitate in extremum fastus ille depressus est. *Ibid.* cap. 54.

§. ѕ҃.

Алцй ꙟпъра́цй а̂й Рѡмѫ́нилѡр пре́сте Дȣ́нъре пѫнъ ла венирѣ Тȣ́рчилѡр.

Ла ӑнȣл 1277. фȣ ѡ̂морѫт Тихȣ Константин, шѝ а̂пȣкъ ꙟпъръціѧ Кордȣкȣба, пре кареле Гречїй лаȣ нȣмит Лахани. Ачѣста а̂ȣ лȣат мȣѧрѣ лȣй Тихȣ Константин. Ла ӑнȣл 1280. Тертер, де вицъ Кȣман, кареле лȣасе фата лȣй Асан, а̂ȣ апȣкат Скаѡнȣл, фȣџинд Лахана ла Ноге май мареле Тътарилѡр, де кареле фȣ оучис. Дȣпъ че а̂ȣ фȣџит Тертер де фрика лȣй Нога, врȣ Џака фечорȣл лȣй Нога шѝ џинере лȣй Тертер, съ а̂пȣче Скаѡнȣл, чѝ ла ӑнȣл 1294. ѡ̂морѫндȣл Сфендисолавȣ фїюл лȣй Тертер, стѣте є̂л ꙟпърат. Деспре ꙟкȣрселе лȣй Сфендисолавȣ а̂сȣпра Гречилѡр, везй Їсторїа лȣй Пахимер Картѣ є҃. кап. ӥ҃ї. Ла ӑнȣл 1322. моаре Сфендисолавȣ, шѝ ꙟй оурмѣзъ лȣй Геѡргїе Тертер фечорȣл лȣй. Дȣпъ моартѣ а̂чѣстȣѧ фȣ а̂лес Мїхаил Стреанцимер кареле дин Мисй шѝ дин Команй, ӑдекъ дин Рѡмѫнй де престе Дȣнъре шѝ дин Рѡмѫнй дин коаче де Дȣнъре, дȣпъ мошй ꙟшй тръџѣ вица. Мȣринд ла ӑнȣл 1330. Михаил, се фѣче ꙟпърат Алеѯандрȣ. Дȣпъ є̂л Сȣсман. — Шѝ нъвълинд Тȣрчїй, ла ӑнȣл 1453. кȣ пȣтѣре маре, стрикаръ ꙟпъръціѧ а̂часта, прекȣм шѝ а̂ Гречилѡр, шѝ а̂ле ӑлтора.

Кѫнд є̂ра съ скапе Їсторїа а̂чѣстъ, де сȣнт тѣск, а̂м сокотит нȣ фъръ прець лȣкрȣ а̂ фй, ка съ ꙟтокмеск ꙟкъ доаѡ Дисертацїй: оуна деспре ꙟчепȣтȣл лимбей Рѡмѫнещй, ӑлта пентрȣ Литератȣра чѣ векїе а̂ Рѡмѫнилѡр. Каре ле а̂даѡг а̂чѝ.

ДИССЕРТАЦІЕ

Пе́нтрȣ ꙟчепȣ́тȣл ли́мбей Рѡмѫне́щй.

Фі́инд къ ли́мба чѣ Рѡмѫнѣ́скъ є҃ Лътинѣ́скъ; че́лȣй че ва съ чѣ́рче ꙟчепȣ́тȣл ли́мбей Рѡмѫне́щй ꙟй ѩсте де ли́псъ майна́инте съ ӑйбъ кȣноскȣ́те ꙟтѫмплъ́риле ли́мбей Лътине́щй.

Дȣ́пъ кȣм не ꙟвѣ́цъ Еȣтро́піȣс ꙟ Ка́ртѣ а҃. ли́мба Лаці́ȣлȣй, ꙟтрȣ ӑ кърȣѫ хота́р стъ̀ Ро́ма, ѿаȣ ꙟдрепта́т, шѝ ѿаȣ поли́т Лати́нȣс Кра́юл Цъ́рей Лаці́ȣлȣй, шѝ пре Лати́ний де пре нȣ́меле съȣ ѩȣ нȣми́т: ка́рѣ къ́тръ ӑ́ній дела ꙟчепȣ́тȣл лȣ́мей 4018, ꙟна́инте де оу҆рзи́рѣ Ро́мей къ́тръ ӑ́ній 304. саȣ ꙟтѫмпла́т. а) Оу҆рмѣ́зъ, къ шѝ ли́мба Лътинѣ́скъ дела Кра́юл Лати́нȣс ӑȣ лȣа́т ꙟчепȣ́т ӑ се кіема̀ ӑша̀.

Ѩ́ръ че скимба́ре ӑнȣ́ме кȣ ꙟдрепта́рѣ ӑчѣ́ѫ ӑȣ фъкȣ́т Кра́юл Лати́нȣс ꙟ ли́мба Лътинѣ́скъ; че ӑȣ лъпъда́т дин ли́мба чѣ де ѿбще ӑ попо́рȣлȣй Лътине́ск, шѝ че ӑȣ ӑда́ѡс ла ӑча́стъ ли́мбъ ꙟдрепта́тъ че съ нȣ фѝ ӑвȣ́т ли́мба чѣ де ѿбще, ни́мене дин чей ве́кй нȣ не лъсъ̀ скрис. Ꙟсъ, кȣм къ ӑ́лта ӑȣ фост ли́мба Лътинѣ́скъ чѣ ꙟдрепта́тъ саȣ коре́ктъ, шѝ ӑ́лта чѣ́ѫ че ръсȣна̀ ꙟ гȣ́ра попо́рȣлȣй Лътине́ск; шѝ кȣм къ чѣ́ѫ фȣ̀ нъскȣ́тъ дин чѣ́ста, шѝ дири́пт ӑчѣ́ѫ ли́мба Лътинѣ́скъ чѣ про́астъ, саȣ ӑ попо́рȣлȣй кȣ дре́птȣл се зи́че ма́мъ ли́мбей Лътине́щй чѣ́ій коре́кте, ꙟсъшй натȣ́ра саȣ фи́рѣ коре́кціей дестȣ́л де кіа́р ӑрѣ́тъ. Ӑсѣ́менѣ дин натȣ́ра коре́кціей оу҆рмѣ́зъ, кȣм къ ли́м-

---

а) Regnante tamen Latino, (in Latio) *qui Latinam linguam correxit*, et Latinos de suo nomine appellavit: Troja a Graecis capta est - - - - expletis a mundi principio annis IIII. m. XVIII; - - ante urbem conditam annis CCC et IIII. *Eutropius* Lib. 1. de Gestis Romanorum.

лимба Лътинѣскъ чѣ корѣктъ нȣ се сȣџѣ ꙟпреȣнъ кȣ лаптеле дела маме, прекȣм лимба чѣ де ѡбще, чи кȣ Граматика трѣбȣѧ съсе ꙟвѣце, ши пентрȣ ачѣѧ алта аȣ фост а гръи Лътинѣще Граматичѣще, алта а гръи Лътинѣще де ѡбще. Динтрȣ ачѣсте се вѣде, къ ши ꙟнаинте де оурѕирѣ Ромеи де доаѡ пласе аȣ фост лимба чѣ Лътинѣскъ, адекъ: Граматичаскъ, ши де ѡбще, саȣ а ꙟвъцацилѡр, ши а попорȣлȣи. Ниче нȣ се поате аръта ничи оун вѣк, ꙟтрȣ кареле съ нȣ фи фост липсъ де Граматикъ спре а ꙟвъца лимба Лътинѣскъ чѣ корѣктъ.

Фъкънд Ромȣлȣс четате, карѣ де пре нȣмеле съȣ ѡ кїемъ Рома: дела карѣ ши Романилѡр ли се дѣде нȣме; ръдикъ бесѣрикъ, (аколоши пре скȣрт повестѣще Єȣтропїȣс) карѣ ѡ нȣми Асилȣм, ши фъгъдȣи тȣтȣрѡр челѡр че вѡр скъпа ла дънсȣл скȣтире. Пентрȣ ачѣѧ пре мȣлци дин вечиниле локȣри, карїи фъкȣсе ꙟтръ аи съи чева ръȣ, фȣџинд ла дънсȣл, ꙗȣ прїимит ꙟ четате, ши ꙗȣ ꙟпреȣнат кȣ попорȣл съȣ. Ши аша дин Латини, ши дин Тȣсчїи пъстори, прекȣм ши дин Фриџїи чеи де престе маре, карїи сȣпт Єнеа, дин Аркадїи, карїи сȣпт повъцȣиторюл Євандрȣ кȣрсѣсе ꙟ Італїа, ка дин де мȣлте фѣлюри де стихїи адȣнъ оун трȣп, ши фѣче попорȣл Роман. Кȣ врѣме тоате нѣмȣриле Італїеи, че авѣ ѡсебите лимби, се адаѡсеръ кътръ попорȣл Роман. Фъкъндȣсе ачасть адȣнаре ши местекаре де нѣмȣри де деслините лимби, нимене нȣ се поате ꙟдои, къ лимба Лътинѣскъ чѣ де ѡбще нȣ де мижлок скимбаре аȣ пътимит.

Ши кȣм къ ѡсебите аȣ фост лимбиле нѣмȣрилѡр Італїеи, адекъ а Єтрȣсчилѡр, а Гречилѡр, а Ѡсчилѡр, а Інсȣбрилѡр, а Лигȣрилѡр, ши але алтѡр Галли, ши попоаре, ꙟнаинте де аши сȣпȣне грȣмаѕїи бирȣиторилѡр Романи, бине ꙟвѣцъ Лȣдовикȣс Антонїȣс Мȣраторїȣс ꙟ Диссертацїѧ лв. Том. 2. ал Антиквитателѡр Італїенеши.

Динтрꙋ ачѣсте гинте саꙋ нѣмꙋрй але Італіей оунеле, мъкар къ, дꙋпъ мъртꙋрисирѣ лꙋй Авгꙋстин, Картѣ ӏ҃ѳ. кап ӡ҃. деспре четатѣ лꙋй Дꙋмнезеꙋ, гинтелѡр челѡр ѫвинсе кꙋ жꙋгꙋл ле пꙋнѣ шй лимба са чѣ Латинѣскъ асꙋпръ Романіей, а) тотꙋшй пънъ шй кънд ера май ѫ флоаре ѫпъръціѧ Романилѡр, мꙋлтъ време шаꙋ цинꙋт лимбиле сале; ѩръ а оунѡр нѣмꙋрй де але Італіей, перинд еле, лимба лѡр тот аꙋ ръмас ѫтръ Романй. Къ Аꙋлꙋс Геллїꙋс ѫ Картѣ ӏ҃ӡ. кап. ӏ҃ӡ. аша скріе: „К. Еннїꙋс зичѣ, къ ел аре трей инимй; пентрꙋ къ щіѧ гръй Гречѣще, Осчѣще, шй Латинѣще" б) Аша даръ ѫ зилеле лꙋй Еннїꙋс ѫкъ векꙋѧ Лимба Осчѣскъ. Ла Фестꙋс се четѣще дин фабꙋла лꙋй Титиннїꙋс: „Карїй Обсчѣще шй Волсчѣще фъбꙋлѣ, къ Латинѣще нꙋ щіꙋ". в) Ливїꙋс ѫ Картѣ м҃. кап. м҃в. зиче, къ Кꙋманилѡр черѫнд ли саꙋ дат вое, ка ѫ пꙋбликъ съ ворбѣскъ Латинѣще, шй Преконїй, саꙋ веститорїй лѡр съ аибъ кꙋдинцъ а винде Латинѣще. г) Ялтъ лимбъ даръ аꙋ фост атꙋнчй ла Кꙋманй ѫ Італїа, карѣ нꙋ шаꙋ фост астрꙋкат лимба чѣ Латинѣскъ. Шй Страбѡ, кареле аꙋ тръит ѫ зилеле ѫпъратꙋлꙋй Тиберїе, ѫ Картѣ е҃ а Геѡграфіей, зиче, къ перинд гинта Осчилѡр, ворба лѡр тот май ръмѫне ла Романй, шй жоакъ фабꙋле Романїй ѫ лимба ачѣѧ. д)

Де ачіѧ кꙋ непꙋтинцъ ера дин лимбиле ачѣле векꙋитоаре шй кꙋвинте, шй кипꙋрй де граю съ нꙋ се върѫскъ нꙋ нꙋмай ѫ лимба Латинѣскъ чѣ проастъ, карѣ акꙋм ера де обще тꙋтꙋрѡр попоарелѡр Іта-

---

а) Imperiosa civitas Roma non solum jugum, verum etiam linguam suam, domitis gentibus imposuit. *Augustinus* de Civ. Dei Lib. 19. cap. 7.

б) Q. Ennius tria corda habere se se dicebat; quod loqui Graece Osce, et Latine sciret. *A. Gellius* Lib. 17. cap. 17.

в) Qui Obsce et Volsce fabulabantur, nam Latine nesciunt, apud *Festum* ex *Titinnii* fabula.

г) Cumanis petentibus permissum, ut publice Latine loquerentur, et Praeconibus Latine vendendi jus esset. *Livius* Lib. 40. cap. 42.

д) Quum Oscorum gens interierit, Sermo eorum apud Romanos restat, ita ut Carmina quaedam ac Mimi, certo quodam certamine, quod instituto majorum celebratur, in scenam producantur. *Strabo* Lib. 5. Geograph.

Італїей, чі прин невъгаре де самъ а оунора ші ꙟ лимба Лътинѣскъ чѣ коректъ кѫте одатъ. Каре Романилѡр челѡр ꙟвъцаці ші бине депринши ꙟ лимба чѣ коректъ фоарте рѫ ле винѣ, ші черта ачастъ рѣ ꙟтребуинцаре. Ачѣѧ, мі се паре, къ спуне Квинтилїан, кѫнд скрїинд деспре кувинтеле чѣле стреине, аша гръѧще: „Так деспре Тусчі, деспре Сабині, ба ші деспре Пренестині; къ пре Векцїус ка пре чел че се ꙟтребуинца ку ворба ачѣѧ ꙟл чѣртъ Лучилїус, прекум Поллїѡ афлъ ꙟ Ливїе Патавинитате“. а) Ші Варрѡ зиче, къ кувѫнтул, Мулте, (Multae) ну ѥ Лътинеск, чі Сабин; ші ачеста пънъ ла поменире луі ау ръмас ꙟ лимба Самнителѡр, карїі сѫнт нъскуці дин Сабині. б)

Ку мулт маі лесне ѥра дин лимба Лътинѣскъ чѣ де ѡбще съсе баџе кувинте, ші кипурі де граю ꙟ ворба Лътинѣскъ чѣ коректъ. Парадигмъ ші астъзі деспре лукрул ачеста авем ꙟ прунчїі чеі Ромѫнещі, карїі ꙟ анїі чеі дин тѫю, кѫнд се ꙟвѣцъ Лътинѣще, пентру асъмънаре че ѩсте ꙟтрь лимба чѣ Ромѫнѣскъ ші ꙟтрь лимба чѣ Лътинѣскъ, турме де кувинте Ромѫнещі багъ ꙟ ворба чѣ Лътинѣскъ; ба ші Оунгурі бътрѫні ам възут, карїі щїинд амѫндоаѡ лимбиле, ші чѣ Лътинѣскъ, ші чѣ Ромѫнѣскъ, кѫнд гръеск Лътинѣще, ші кувинте, ші кипурі де граю Ромѫнещі, фъръ асе причѣпе че фак, арункъ ꙟ ворба чѣ Лътинѣскъ.

Пентру ачѣѧ ку де адинс Романїі чеі ꙟвъцаці скрїѧ кърці, ші да Регуле спре абатере кувинтелѡр челѡр стреине дела лимба Лътинѣскъ чѣ коректъ, прекум ші спре полире Синтаѯеі лимбеі ачеїѧші. Дрипт ачѣѧ пре прунчїі съі ꙟі силѣ а мѣрџе ла схоалъ, ші асе ꙟвъ-

---

а) Taceo de Tuscis, Sabinis, et Praenestinis quoque; nam ut eo Sermone utentem Vectium Lucilius insectatur, quemadmodum Pollio deprehendit in Livio Patavinitatem. *Quinctilianus* Lib. 1. cap. 9. Inst. Orat.

б) *Multae* vocabulum, non Latinum, sed Sabinum est; idque ad meam memoriam mansit in Lingua Samnitium, qui sunt a Sabinis nati. *Varro* Lib. 19. rerum humanarum.

ꙟвъцà Грамáтика Лътинéскъ. Ачаста е҃ чѣѧ че зиче Тꙋллїꙋс ꙟ Картѣ г҃. де Ѡраторе, къ Пречéптеле де à ворбѝ Лътинéще ле дъ ꙟвъцътꙋра чѣ прꙋнчéскъ. а) Шѝ Квинтилїáн ꙟ Кáртѣ а҃. кап. і҃. мъртꙋрисéще, къ алта е҃ à гръ̀й Лътинéще, алта à гръ̀й Граматичéще, àдекъ, алта е҃ à гръ̀й ꙟ лимба Лътинéскъ чѣ комꙋнъ, сав де ѡбще, кáрѣ ꙟпреꙋнъ кꙋ лаптеле се сꙋџѣ дела мáмъ, алта à гръ̀й ꙟ лимба Лътинéскъ чѣ корéктъ, кáрѣ се ꙟвéцъ ла Схóалъ дин Грамáтикъ. б) Везѝ май сꙋс лъꙋдáта Дисертáціе 32. àлꙋй Мꙋратóрїе, ꙟтрꙋ кáрѣ пре ларг се кꙋвѫнтъ дéспре лꙋкрꙋл àчéста.

Мꙋлт скимбѫндꙋсе лимба Лътинéскъ чѣ де ѡбще прин àчѣѧ, къ фꙋ ꙟпърцъшитъ тꙋтꙋрѡр Гинтелѡр Ітáлїей чéлѡр де деѡсебите лимбѝ; мꙋлте дїалéкте à лимбей àчéщїѧ прéсте тоатъ Ітáлїа се е҃скаръ, ꙟ фїеще каре парте à Ітáлїей, дꙋпъ фѣлюл лимбей нѣмꙋлꙋй че лъкꙋѧ ꙟ цинꙋтꙋл àчéла. Дрепт àчѣѧ ѡсебите кꙋвинте дела тóате нѣмꙋриле àчѣле àꙋ къꙋтáт съ прїимéскъ ꙟ сꙋнꙋл съꙋ лимба Лътинéскъ чѣ де ѡбще; шѝ фїинд къ ꙟ стъпѫнѣ, прекꙋм шѝ астъзй, ꙟ тоатъ Ітáлїа, àꙋ ꙟчепꙋт май де ѡбще àсе кїемà лимбъ Італїенéскъ. Ръсбътѫнд ꙟ Ітáлїа, шѝ лꙋнгъ врѣме доминѝнд àколѡ Готїй, Лонгобáрдїй, шѝ алте Гинте Немцéщй; кꙋ мꙋлт май вѫртóс се скимосѝ лимба Лътинéскъ чѣ де ѡбще; сав Італїенéскъ; ба, дꙋпъ вѣкꙋрй шѝ ꙟсꙋшй Італїáнїй ꙟшй префъкꙋръ лимба àлтминтрѣ, шѝ ѡ àдꙋсеръ ла стáтꙋл àчéла, ꙟтрꙋ кáреле е҃ астъзїй. Дин чѣле пънъ àчѝ дéспре лимба Лътинéскъ чѣ комꙋнъ зисе лéсне се поате афлà ꙟчепꙋтꙋл лимбей Рѡмѫнéщй. Ачѣѧ се щїе, къ мꙋлцимѣ чѣ немърцинитъ à Рѡмáнилѡр, àкърора ръмъшице сѫнт Рѡмѫнїй, пре ла ꙟчепꙋтꙋл сꙋтей àдóаѡ дела Хс҃, ꙟ зилеле ꙟпъратꙋлꙋй Траїáн, àꙋ венит дин Ітáлїа ꙟ Дакїа; шѝ àꙋ венит кꙋ àчѣ лимбъ Лътинéскъ, кáрѣ ꙟ врѣмѣ àчѣѧ

а) Praecepta Latine loquendi puerilis doctrina tradit. *Tullius Cicero* Lib. 3. de Oratore.

б) Aliud est Latine, aliud Grammatice loqui. *Quinctilianus* Lib. 1. cap. 10.

чѣѫ стъпѫнѣ ꙟ Італіа. Аша даръ лимба Рѡмѫнѣскъ є ачѣ лимбъ Лътинѣскъ комȣнъ, карѣ пре ла ꙟчепȣтȣл сȣтей адоаѡ ера ꙟ гȣра Рѡманилѡр, ши а тȣтȣрѡр Італіанилѡр.

Де ѡаръ че даръ, кȣм май сȣс ам ꙟсъмнат, лимба Лътинѣскъ чѣ комȣнъ, дȣпъ врѣмѣ єширей Рѡманилѡр дин Італіа ла Дакіа, кȣмплите скимбъри аȣ май сȣферит ꙟ Італіа; оуръмѣзъ, къ лимба Рѡмѫнѣскъ є май кȣратъ лимбъ Лътинѣскъ а попорȣлȣй Рѡман челȣй векю, де кѫт лимба Теліенѣскъ чѣ де акȣм; ши май кȣ кѫдѣре їасте а жȣдека дин лимба чѣ Рѡмѫнѣскъ, кȣм аȣ фост лимба Рѡманилѡр челѡр веки, де кѫт дин лимба Італіенѣскъ чѣ де акȣм. Мъкар къ ачѣѫ нȣ пȣтем тъгъдȣи, къ ꙟ лимба Рѡмѫнѣскъ сѫнт вѫрѫте кȣвинте де але Варварелѡр гинте, анȣме але Словенилѡр, кȣ карій аȣ петрекȣт ꙟпреȣнъ: карѣ кȣм саȣ ꙟтѫмплат, ам спȣс ꙟ Історіа чѣ деспре ꙟчепȣтȣл Рѡмѫнилѡр ꙟ Дакіа. Ѫсъ Словеній де цесетȣра Лимбей Рѡмѫнешй чѣ дин лонтрȣ ниче кȣм нȣ саȣ атинс, чи ачѣѫ аȣ ръмас ꙟтрѣгъ, прекȣм ера кѫнд ꙟтѫю аȣ венит Рѡманій стръмошій Рѡмѫнилѡр ꙟ Дакіа. Чи ши кȣвинтеле, каре сѫнт дела Словени вѫрѫте ꙟ лимба Рѡмѫнѣскъ, пре лесне се кȣноск; ши оушѡр ар фи, де сар ꙟвои Рѡмѫній спре ачѣѫ, але скоате, ши а фаче кȣратъ лимба Рѡмѫнѣскъ.

Ачѣѫ ꙟкъ се причѣпе, къчи ꙟтръ Рѡмѫни сѫнт май мȣлте діалекте. Фіинд адекъ къ ши атȣнчи, кѫнд аȣ венит колоніиле Рѡмане ꙟ Дакіа, май мȣлте діалекте але Лимбей Лътинешй чейй де ѡбще ера ꙟ Італіа; ши фіинд къ колоніиле ачѣле дин тоате пърциле Італіей аȣ фост адȣнате, оуръмѣзъ, къ май мȣлте діалекте аȣ адȣс кȣ сине. Ѫсъ, мъкар къ лимба Рѡмѫнилѡр є ꙟпърцитъ ꙟ май мȣлте діалекте, акърора ѡсебире май вѫртос стъ ꙟ Пронȣнціація саȣ ръспȣндерѣ оунѡр слове; тотȣшй Рѡмѫній чей дин коаче де Дȣнъре тоцй се ꙟцелег ла ѡлалтъ; ба ꙟ кърцй ниче нȣ аȣ фъръ ѡ діалектъ сингȣръ:

дес-

десклинирѣ діалектелѡр нȣмай ꙟ ворбѫ се а̂ȣде. Іаръ діалекта Рѡмѫнилѡр чѣлѡр дин колѡ де Дȣнѫре а̂тѫта є̂ ꙟстреинатѫ де лимба Рѡмѫнилѡр чѣлѡр дин коаче де Дȣнѫре, пентрȣ копіа саȣ мȣлцимѣ кȣвинтелѡр чѣлѡр Гречещи, кȣ карѣ є̂ а̂коперитѫ, кѫт Рѡмѫній чей дин коаче де Дȣнѫре, пѫнѫ нȣ се дедаȣ кȣ дѫншій, пȣцин ꙟй пот причѣпе че ворбеск. Ꙟсѫ а̂чѣѧ се каде а ли се да лѡр, кѫ мȣлте кȣвинте Лѫтинещи пѫнѫ а̂стѫзй ле цин, каре ла Рѡмѫній чей дин коаче де Дȣнѫре кȣ тотȣл сѫнт дате оуйтѫрей, прекȣм шѝ ла Рѡмѫній чей дин коаче де Дȣнѫре а̂сѣменѣ мȣлте кȣвинте Лѫтинещи се а̂флѫ, каре ꙟтрѫ Рѡмѫній чей дин колѡ де Дȣнѫре ꙟдешерт ла вей кѫȣтà.

Ꙟмй вине а̂чѝ а̂минте шѝ а̂чѣѧ, кѫ се а̂флѫ оунеле кȣвинте ꙟ лимба Рѡмѫнѣскѫ, каре пентрȣ кѫ ниче ла Італіаній, ниче ла Словеній а̂стѫзй нȣ сѫнт, зик оуній, кѫ трѣбȣе сѫ фіе саȣ дела Дакій, саȣ дела а̂лтѫ ѡ̂аре каре лимбѫ де а̂ гинтелѡр, че май де мȣлт а̂ȣ оумблат прин Дакіа ꙟтрѫ Рѡманй. Чѝ, де ѡ̂арѫ че, прекȣм май сȣс а̂м вѫзȣт, кѫнд а̂ȣ венит колоніиле Рѡмане ꙟ Дакіа є̂рà май мȣлте діалекте а̂ лимбей Лѫтинещи ꙟ Італіа дин ꙟсоцирѣ кȣ десклиниите нѣмȣрй а̂ле Італіей нѫскȣте; а̂ȣ нȣ пȣтѣ колоніиле а̂чѣле кȣ сине сѫ а̂дȣкѫ ꙟ Дакіа оунеле кȣвинте динтрȣ оунеле пѫрцй а̂ле Італіей, каре ла Италіаній де мȣлт а̂кȣм а̂ȣ пѫрит; іаръ ла Рѡмѫній сѫ май цин: прекȣм вѫзȣм, кѫ шѝ ꙟтрѫ ꙟсȣшй Рѡмѫній оунеле кȣвинте векй се цин ла чей дин колѡ де Дȣнѫре, а̂лтеле ла чей дин коаче де Дȣнѫре; ба шѝ ꙟтрѫ сингȣрй Рѡмѫній чей дин коаче де Дȣнѫре ꙟ оунеле цинȣтȣрй се а̂флѫ кȣвинте Лѫтинещй, каре ꙟтрȣ а̂лте цинȣтȣрй нȣ се май поменеск. Аша пентрȣ є̂семплȣ, Марамȣрѫшѣній, зик, нȣ а̂м ѡ̂п, карій а̂лцй Рѡмѫнй ѡ̂ зик, нȣ а̂м липсѫ, ш. ч. Асѣмене се ꙟтѫмплѫ, шѝ ꙟтрѫ Рѡмѫній чей дин колѡ де Дȣнѫре; кѫ шѝ ꙟтрѫ є̂й сѫнт май мȣлте діалекте, мѫкар кѫ є̂й ꙟтрȣ пронȣнціаціе тоцй сѫнт оуницй. Аша п. е. ла є̂й де ѡ̂бще се зиче, хію, а̂декѫ фію; чѝ ꙟ оунеле пѫр-

цй

ций зик, натꙋ, дела кꙋвжнтꙋл Лътинеск натꙋс (natus). Немика даръ нꙋ не силѣще, ка ачѣле кꙋвинте, Рѡмжнещий, каре астъзй нꙋ се афлъ ничй ла Італїаний, ниче ла Словений, май вжртос съ зичем, къ сжнт вжржте ꙟ лимба Рѡмжнѣскъ сау дела Дакий, сау дела алте ѡаре каре гинтъ барваръ ꙟ Дакїа, де кжт адꙋсе дин Італїа. Ашижде ре се каде съ зичем шй де кꙋвинтеле ачѣле, каре шй ла Рѡмжний, шй ла Італїаний се афлъ, ѩръ ꙟ кърциле Лътинещий нꙋ се четеск, къ сжнт дела гинтеле чѣле векй але Італїей бъгате ꙟ лимба Лътинѣскъ чѣ де ѡбще: карѣ ѩсте чѣ Рѡмжнѣскъ, шй Італїенѣскъ.

Оунїй, кърора ле ѩсте оуржт нꙋмеле Рѡмжнеск, кꙋ ачѣѧ съ невоеск а микшора пре Рѡмжний, къ, зик, къ лимба Рѡмжнѣскъ фоарте се ловѣще кꙋ лимба чѣ Словенѣскъ, шй цесетꙋра ей чѣ дин лонтрꙋ асѣмене ѩсте кꙋ а лимбей чеїй Словенещий; шй пентрꙋ ачѣѧ ѩсте а крѣде, къ Рѡмжнїй сжнт фаръ Словенѣскъ, ѩръ нꙋ Романъ.

Кꙋм къ Рѡмжнїй сжнт адевъраций Романий, стрънепоций Романилѡр челѡр адꙋший де Траїан ꙟ Дакїа, ам адеверит ꙟ Історїе. Ла асъмънарѣ лимбей Рѡмжнещий ꙟ цесетꙋра ей чѣ дин лонтрꙋ кꙋ лимба чѣ Словенѣскъ, чеший нълꙋческ противничїй, вом ръспꙋнде, дꙋпъ че вом кꙋвжнта ꙟтжю деспре ꙟчепꙋтꙋл Артиклилѡр челѡр дефиниций ай Італїанилѡр.

Мꙋраторїꙋс ꙟ Диссертацїѧ 32. чѣ май сꙋс лъꙋдатъ, черкжнд ꙟчепꙋтꙋл стрикъреи лимбей Лътинещий ꙟ Італїа, зиче, къ мъкар къ шй майнаинте ѩра лимба ачаста сминтитъ, тотꙋший домнинд ꙟ Італїа Лонгобардїй, се фѣче стрикарѣ чѣ кꙋмплитъ. Къ атꙋнчй мꙋлциме мꙋлтъ де лимбъ Немцѣскъ, бърбаций, шй мꙋерй се ръвърсаръ престе тоатъ Італїа. Карїй дрепт ꙟвъцаръ лимба Італїанилѡр ка чѣ май дꙋлче, шй аджнк ꙟръдъчинатъ; къ мъкар къ Італїа ѩра атꙋнчй дешертатъ де лъкꙋиторй, тотꙋший кꙋ мꙋлт май маре ѩра нꙋмърꙋл Італїанилѡр де кжт а венетичилѡр Лонгобардй. ꙟвъцаръ, зисей, лим-

лимба Італїенѣскъ, чѝ аша̀ кѫт шѝ єй кꙋвинте ноаѡ, шѝ требй но-аѡ бъгаръ ꙟ лимба Італїенѣскъ.

Пентрꙋ єсемплꙋ, авѫнд, ѕиче, Лонгобардїй, че єра̀ попор де фаръ немцѣскъ, артиклїй пꙋшй ꙟнаинтѣ нꙋмелѡр, пре лесне оурмѫнд Італїанїй ѡбичѣюлꙋй ачестꙋѧ, ꙟчепꙋръ шѝ єй ада̀ лок артиклилѡр ꙟ лимба са, адекъ а ꙟтребꙋинца̀ Il, La, Lo, Le, Li, I. Карѣ кꙋм саꙋ фъкꙋт, ѕиче, къ бине се вѣде а фи афлат Кастелветрꙋс, акърꙋѧ афларе дꙋпъ ачѣѧ ѡ бъгъ ꙟ Картѣ са чѣ деспре ꙟчепꙋтꙋл лимбей чеїй де ѡбще Челсꙋс Читтадинꙋс. Адекъ дин Пронꙋмеле Лътинеск Ille, Illa, Illi, Illae, пре ꙟчетꙋ аꙋ изворѫт артиклїи чей Італїенещй. Къ депринс фїинд народꙋл пентрꙋ єсемплꙋ, а ѕиче, Illo caballo, illa hasta, illae feminae, лъпъдѫнд чѣ дин тѫю, шѝ чѣѧ лалтъ силабъ, ла адекъ пентрꙋ скꙋртарѣ аꙋ ꙟчепꙋт а ѕиче, il Cavallo, lo cavallo, la asta, l'asta, li cavalli, i cavalli, le femine. Карѣ алꙋй Кастелветрꙋ жꙋдекатъ, ѕиче, къ фоарте ѡ раѕимъ пронꙋмеле Loro, чеа афаръ де тоатъ ꙟдоѫла нъскꙋт дин Illorum, лъпъдѫнд дин трѫнсꙋл Il. Ачѣѧшй ѡ пот ꙟтъри, ѕиче, шѝ Литанїиле чѣле ꙟ ѕилеле лꙋй Карол челꙋй Маре пре ла анꙋл 790. скри-се, шѝ вестите ꙟ ѕилеле ноастре де Прѣнвъцатꙋл Мабиллонїꙋс ꙟтръ Аналектеле чѣле векй, фоаѧ 171. а єдицїей чеїй май ноаѡ: карѣ ѡаꙋ ꙟсъмнат шѝ Дꙋ-Канџїꙋс ꙟ Глоссарїꙋл Лътинеск ла кꙋвѫнтꙋл lo, ꙟ лок де ille. Аколѡ се читѣще, къ аꙋ стригат народꙋл: Adriano Summo Pontifice et Universale Papae vita (ꙟ лок де Pontifici et Universali) Redemta Mundi. Tu lo adjuva. Аша̀ четѣще Дꙋканџїꙋс, чѝ ꙟ єдицїѧ чѣ май сꙋс поменитъ се афлъ Tu lo juva. Ачѣѧшй се вѣде ꙟ оурмътоареле рꙋгъчꙋнй пофторит, прекꙋм шѝ tu los juva, кѫнд гръеск ꙟ нꙋмърꙋл мꙋлцимей. Каре адеверит арѣтъ, къ дин tu illum juva саꙋ фъкꙋт ꙟтѫю tu illo juva, шѝ пре оурмъ tu lo juva. Алт єсемплꙋ не аратъ Кампїꙋс ꙟ Апендиче ла То-

мꙋл

мꙋла ā. ȃ Їсторїей Бесѣ́ричей чеїй дела Плаче́нцїа фоаѧ 455. А̏дескъ ꙟ Диплома ꙟпъратꙋлꙋй Карол челꙋй маре, че се цине де а̏нꙋл дела Хс 808. оу̏нде четим: Inde percurrente in la Vegiola, ex alia vero parte de la Vegiola usque Castellioni etc. Шѝ вѣкꙋриле чѣле де демꙋлт ꙟ локꙋл Дативꙋлꙋй Illi, пентрꙋ ка съсе десклинѣскъ де Номинативꙋл Illi, се вад а фѝ ꙃъгат Illui, де оу̏нде а̂пой кꙋрсе Lui. Каре кꙋвѫнт се а̏флъ ꙟ формꙋлеле чѣле прѣвеки а̂лꙋй Маркꙋлфꙋс Картѣ ā. кап ꙃ̄ї. оу̏нде а̂чѣсте кꙋвинте се читеск: Sicut constat, ante dicta villa ab ipso Principe memorato lui fuisse concessa. ꙟсъ Бигнонїꙋс шѝ Менацїꙋс нꙋ фъръ трѣбъ сокотеск, къ Lui саꙋ фъкꙋт дин Illius. Мѣрџе май ꙟколѡ̀ Мꙋраторїꙋс, шѝ ꙃиче, къ Їталїанїй, Галлїй, шѝ Спанїолїй де а̂колѡ̀ се ꙟдемнаръ а̂ а̂даѡџе нꙋмелѡр а̂ртиклїй, де карїй ѥ̄ липситъ лимба чѣ Лътинѣскъ, чъ а̂ꙋꙃѫнд ѥ̂й пре Готи, пре Лонгобарди, пре Франчи, къ ꙟтрꙋбꙋинцѣꙃъ пъртичѣле, каре ꙟсъмнѣꙃъ ѡ̏аре каре лꙋкрꙋ а̂деверит, шѝ ꙃик Der König, Die Frau, Das Grab, кꙋ ѡ̏арешй че скимбаре ꙟ кꙋдерй шѝ ꙟ нꙋмърꙋл мꙋлцимей; пентрꙋ а̂чѣѧ шѝ ѥ̂й принсеръ а̂ ꙃиче, Lo La, Li ꙟ лок де Ille Rex, (а̂чел Краю) Illa Mulier, (а̂чѣ мꙋѧре) Illi Milites (а̂чей Солдацй) etc. Аша̀ шѝ Галлїй а̂ꙋ ꙟчепꙋт а̂ ꙟтрꙋбꙋинца̀ Le, La, Les etc. шѝ Спанїолїй, El, La, Los etc. Мꙋлцй шѝ дин Гречй шѝ дин Арабй лъкꙋѧ̀ ꙟ Їталїа, шѝ ꙟтрꙋ ꙟпърцїиле Крещинилѡр чѣле деспръ мїаꙃъ ꙃѝ. Шѝ кꙋноскꙋт ѥ̄, къ Гречїй а̂ꙋ а̂ртиклїй сꙋй. Ба шѝ Арабїй а̂ꙋ Al, кареле а̂чѣѧ ꙟсъмнѣꙃъ ла ѥ̂й че ꙟсѣмнъ ла Їталїанй Il, La, Lo, шѝ ла Спанїолй El. Матеꙋс Силватикꙋс ꙟ Пандектеле Дофторїей че фꙋръ скрисе ꙟ а̏нꙋл 1317. ꙃиче, къ Al шѝ El а̂чѣѧ ꙟсъмнѣꙃъ ла Арабй, каре ла Їталїанй, La, Le, Li, Lo. Сѫнт пре оу̏рмъ, а̂колошй ꙃиче Мꙋраторїꙋс, карїй сокотеск (шѝ ꙟтре а̂чѣѧ ѩ̏сте Бꙋхꙋрсїꙋс (Bouhoursius) ꙟ Entretien II. d'Ariste) къ ꙟ лимба Галличѣскъ ничй оу̂н

артиклȣ наȣ фост пънъ ла сфѫршитȣл Сȣтей а ноаѡ. Адевърат є,
саȣ ба пърѣрѣ ачесторa, пентрȣ липса Монȣментȣрилѡр челѡр векй
але лимбей Галличещй, нимене нȣ поате лесне жȣдекà, прекȣм ниче
ной, зиче, нȣ пȣтем арътà времѣ, кѫнд ꙟ лимба ноастрѫ (чѣ Іта-
ліенѣскъ) саȣ бъгат артиклій.

Ꙟпенате гѫчитȣрй сѫнт ачѣсте, чй нерѣзимате де адевър. Пен-
трȣ къ лимба Лътинѣскъ чѣ ꙟвъцатъ саȣ коректъ, цинѫндȣсе ꙟ
Кѫрцй, нȣ ꙟгȣриле попорȣлȣй Лътинеск, пȣрȣрѣ ꙟтокма, шй фъръ
скимбаре аȣ рѫмас. Де оунде монȣментȣриле, че се адȣк ꙟнаинте,
нȣ сѫнт довѣдъ, къ доаръ лимба ачѣѧ кѫндва ꙟ сине аȣ пѫтимит
скимбаре шй сминтѣлъ, фъръ къ невоинца фіилѡр Лътинещй нȣ
тот де а оуна аȣ фост ꙟтокма ꙟтрȣ ꙟвъцътȣра чѣ Граматичѣскъ а
лимбей Лътинещй чеїй коректе. Май вѫртос бътинд гинтеле варваре,
шй лȣнгъ време домнинд ꙟ Італіа, ꙟчетасе схоалеле Граматичещй,
прекȣм ꙟтръ Гречй, де кѫнд ꙟй стъпѫнѣще Тȣркȣл, де тот аȣ слъ-
бит ꙟвъцътȣриле ꙟтръ ей. Дечй, пȣцинй фіинд ꙟтръ фиїй Лъти-
нилѡр, карій кȣ де адинс съ ꙟвѣце Граматика; чей май мȣлцй дин
липса Граматичей чеїй искȣсите нȣ пȣтѣ, скріинд Лътинѣще, съ нȣ
мѣстече кȣвинте шй кипȣрй де граю дин лимба чѣ де ѡбще саȣ про-
астъ. Де аколѡ сѫнт скимосириле ꙟ монȣментȣриле Лътинещй чѣле
векй. Шй ачѣѧ че саȣ лȣат а се зиче: вѣк де аȣр, саȣ де арџинт,
саȣ де фіер, саȣ де лȣт а лимбей чеїй Лътинещй, нȣ ачѣѧ ꙟсъм-
нѣзъ, къ доаръ лимба Лътинѣскъ чѣ коректъ саȣ ꙟвъцатъ дȣпъ че
аȣ ажȣнс ѡдатъ ла деплинире, ꙟ сине ꙟтрȣн тимп аȣ фост май ис-
кȣситъ, де кѫт ꙟтрȣ алтȣл; шй дин лимбъ де аȣр скъзȣ дȣпъ ачѣѧ
а фи де арџинт, апой де фіер; пре оурмъ де лȣт; чй кȣм къ нево-
инца спре ꙟвъцътȣра Граматичаскъ нȣ аȣ фост тот де а оуна асѣмене.
Ниче наȣ фост ничй ꙟтрȣн вѣк невоинца ачаста ꙟтрȣ тоцй ꙟтокма.
Пентрȣ ачѣѧ шй ꙟ вѣкȣл чел де аȣр а Лимбей Лътинещй, кареле нȣ

ꙟвъ-

ꙟвъцꙋ̀ де плин Ре́гꙋлеле Граматиче́щй, нꙋ пꙋтѣ̀ съ скрі́е кꙋра́т Лътинѣ́ще; вѣ́деѕе а̂ча́ста ши̏ дин Інскри́пціа чѣ̀ ꙟ̂ вѣ́кꙋл лꙋй Аѵгꙋ́ст Кеса́рюл фъкꙋ́тъ: ка́рѣ ꙟ̂ ѕи́са Диссерта́ціе а̂лꙋ́й Мꙋрато́рїꙋс а̂ша̀ се четѣ́ще: Genio Coeti Herodiani Praegustatoris Divi Augusti idem postea villicus in hortis Salustianis. . . . S. Aug. Lib. Bathyllus aeditus (*pro* aedituus) Templi Divi Aug. II. et Divae Augustae quod est in palatium (*pro* palatio) immunis et honoratus. Telephus. Liviae L. dat Fufiae. Clymene. et Fufiae Euche. sorores (*pro* sororibus) Gemina L. Augustae ornatrix Irene suae dat olla (*pro* ollam). Ꙗколо́ший Мꙋрато́рїꙋс, а̂дꙋ́че пе Квинтиліа́н, ка́реле мъртꙋрисѣ́ще, къ ши̏ ꙟ̂ вѣ́кꙋриле чѣ́ле феричи́те а̂ ꙟпъръці́ей Рѡма́нилѡр ꙟ̂ ꙟсъший Рѡ́ма мꙋлци́мѣ гръꙟ̀ варвариче́ще, а̂декъ, нꙋ ꙟ̂ ли́мба чѣ̀ коре́ктъ. a) ши̏ ꙟ̂ вѣ́кꙋриле чѣ́ле май сла́бе кърꙋꙟ̀ ꙟ̂й є̂ра̀ бине кꙋноскꙋ́те Ре́гꙋлеле Граматиче́щй, бине скрїꙟ̀ Лътинѣ́ще: прекꙋ́м ши̏ а̂стъѕй се ꙟтъ́мплъ. Дрепт а̂чѣ́ꙟ вѣ́кꙋл чел де а̂ꙋр а̂ Ли́мбей Лътине́щй а̂чѣ́ꙟ ꙟсъмнѣ́ѕъ, къ а̂тꙋ́нчй май кꙋ де а̂ди́нс се да̀ ꙟ̂ схо́але ре́гꙋлеле чѣ́ле Граматиче́щй, ши̏ май кꙋ съргꙋи́нцъ, ши̏ май мꙋ́лцй ле ꙟвъцꙋ̀, де кꙟт дꙋ́пъ а̂чѣ́ꙟ. Де́чй нꙋ ли́мба Лътинѣ́скъ чѣ̀ ꙟвъца́тъ, чѝ сингꙋ́ръ чѣ̀ комꙋ́нъ ли́мбъ Лътинѣ́скъ, ка́рѣ дела ѿ врѣ́ме а̂ꙋ ꙟчепꙋ́т а̂се кїема̀ Іта́лика (Італїенѣ́скъ) а̂ꙋ пътими́т скимба́ре.

Ꙟсъ ши̏ а̂ча́ста съ фи̏ пътими́т а̂чѣ̀ скимба́ре, кꙟт дꙋ́пъ нъвъли́рѣ гинтелѡр Немце́щй ꙟ̂ Іта́ліа, съ фи̏ прїими́т дела а̂чѣ́сте нѣ́мꙋрй а̂ ꙟтръбꙋинцꙋ̀ а̂рти́клаїй, ни́че кꙋм нꙋ се поа́те крѣ́де, де ѿаръ че ши̏ Рѡмꙟ́нїй а̂ꙋ а̂рти́клаїй дефини́цй ꙟ̂ ли́мба лѡр; ка́рїй сꙟнт: ꙟ̂л (il) Ле, (le) Лꙋ; (lu) а̂че́ста Рѡмꙟ́нїй чей дин колѡ̀ де Дꙋ́нъре, а̂ша̀ ꙟ̂л ѕик ꙟтрег лꙋ, (lu) ꙗръ чей дин коа́че де Дꙋ́нъре ꙟ̂л а̂построфе́ск, лъпъ-

a) Quod si in ipsa Urbe, et felicibus Saeculis, Quinctilianus testatur Lib. I. cap. 6. *vulgo imperitos barbare loquutos, et tota saepe Theatra, et omnem Circi turbam exclamasse barbare* etc.

пъдѫнд ȣ, л̑; (l') бȣ́нъ ѿаръ ѿмȣл̑; (omul') ѿмȣлȣ (omulu); а̑, кáреле ла Ȋталїáни се ꙁи́че ла, (la). ꙟ нȣ́мърȣл мȣлци́мей и́ (i) ла Рѡмѫ́нїй чéй дин коáче де Дȣ́нъре; ли (li) ла чей дин колѡ̀ де Дȣнъре, бȣ́нъ ѿаръ ѿаменїй Omeni i, ѿамени ли; (omeni li) ле (le). Де кѫнд а̑ȣ ꙟтрáт Гóтїй ꙟ Ȋтáлїа, Рѡмѫ́нїй саȣ Рѡмáнїй чéй дин Дáкїа ничи ѿ ꙟпъртъшире наȣ а̑вȣ́т кȣ Ȋталїáнїй, ниче пънъ а̑ȣ домни́т а̑колѡ̀ Гóтїй, ниче дȣ́пъ а̑чѣ́ѫ. Оу҆рмѣ́ꙁъ дáръ, къ фїи́нд а̑рти́клїй ла Рѡмѫ́ни прекȣ́м шѝ ла Ȋталїáнїй; ꙟнаи́нте де ꙟтрáрѣ Немцéщилѡр ги́нте ꙟ Ȋтáлїа а̑ȣ а̑вȣ́т Ȋталїáнїй ꙟ ли́мба са а̑рти́клїй. Де а̑р фѝ фост кȣноскȣ́тъ лȣй Мȣратóрїȣс шѝ а̑лтѡр прѣнвъцáци бърбáци ли́мба Рѡмѫнѣ́скъ; а̑лтми́нтрѣ врѣ скрїе ꙟ лȣ́крȣри де а̑чѣ́сте, шѝ кȣ а̑девъ́р; ниче нȣ а̑р фѝ а̑вȣ́т прилéж а̑се слобоꙁѝ ла гѫчитȣ́ри ꙟшелътóаре.

Дáръ вей ꙁи́че. Гóтїй, ꙟнаи́нте де а̑мѣ́рџе ла Ȋтáлїа, а̑ȣ фост ꙟ Дáкїа, шѝ а̑ȣ домни́т прéсте Рѡмѫ́ни ка ла ѿ сȣ́тъ де а̑ни. Дрепт а̑чѣ́ѫ пóате Гóтїй ꙟтѫ́ю а̑ȣ стрикáт ли́мба Рѡмáнилѡр чéлѡр дин Дáкїа, шѝ а̑ȣ бъгáт ꙟтръ дѫншїй ѡ̑бичѣ́ю а̑ ꙟтръбȣинцà а̑рти́клїй, кáрїй нȣ́й а̑ре ли́мба чѣ Лътинѣ́скъ; дȣ́пъ а̑чѣ́ѫ мергѫ́нд ꙟ Ȋтáлїа, шѝ Ȋталїáнилѡр лѣȣ ꙟ пъртъши́т ꙟтръбȣинцáрѣ а̑рти́клилѡр.

ꙟ Ȋсторїе а̑м а̑рътáт грѣ́ца Рѡмѫ́нилѡр чѣ кътръ ли́мба Готичѣ́скъ. Апóй май сȣс де шѣ́се сȣ́те де а̑ни сѫнт скȣ́рсе, де кѫнд ꙟ Ардѣ́л ꙟ мȣ́лта Съсиме петрéк Рѡмѫ́нїй кȣ Сáсїй, шѝ некȣ́м съсе фѝ ꙟпрȣмȣтáт дела Сáси кȣ чéва дин чѣ́ле че се цин де а̑лкътȣ́ирѣ ли́мбей чѣ дин лóнтрȣ; чѝ ничи кȣви́нте ниче де кȣм пънъ а̑стъꙁи наȣ прїими́т дела є̑й. Атѫ́та ꙟстреинáре а̑ре ли́мба Рѡмѫнѣ́скъ де кътръ ли́мба Гóтилѡр, кѫт Сáсȣл Ѣ̑дер дин Ардѣ́л, мáре противник а̑л Рѡмѫ́нилѡр де а̑колѡ̀ а̑ȣ лȣáт прилéж а̑ ꙁи́че, къ Рѡмѫ́нїй ꙟ ꙁи́леле Гóтилѡр наȣ фост ꙟ Дáкїа. Шѝ а̑ȣ пȣтѣ Рѡмѫ́нїй ꙟтрȣ а̑чéла кип съ се дедѣ кȣ ли́мба Гóтилѡр, кѫт ꙟ чѣ́ле дин лóнтрȣ а̑ цесетȣ́рей ли́м-

бей

вей сале сѫ прїимѣскѫ оунеле дела Готи; кꙋм ѥсте ꙟтрѫбꙋинцарѣ артикꙋлилѡр; шѝ апой кꙋвинте Готичещи сѫ нꙋ се вѫрѣскѫ ꙟ лимба лѡр: прекꙋм прѣадеверит ѥсте, кѫ ничи кꙋм нꙋ саꙋ вѫрѫт? Дечи, дакѫ дела Оасѝ ꙟтрꙋ атѫтѣ вѣкꙋрй немика наꙋ прїимит Рѡмѫнїй ꙟ лимба лѡр; кꙋм ꙟтрꙋ ѡ сꙋтѫ де аний Готїй сѫ фѝ пꙋтꙋт рѫсбате ꙟ чѣле дин лонтрꙋ але лимбей Рѡмѫнилѡр, кѫт ꙟтрѫбꙋинцарѣ артикꙋлилѡр, карѣ майнаинте сѫ нꙋ ѡ фѝ авꙋт, сѫ ѡ баџе: оунде адеверит ѥсте, кѫ кꙋвинте наꙋ пꙋтꙋт сѫ вѫраскѫ? Кꙋм, не авѫнд Рѡмѫнїй ничй ѡ ꙟпѫрцѫшире ꙟ ꙁилеле Готилѡр кꙋ Їталїанїй, аꙋ пꙋтꙋт ашà сѫсе ловѣскѫ кꙋ Їталїанїй, кѫт ꙟтокма ачѣлашѝ артиклїй; шѝ динтрꙋ ачелашѝ ѥзвѡр ал Лѫтинескꙋлꙋй пронꙋме, Ille, Illa, сѫ шѝ ꙟтокмѣскѫ шїе артиклїй шѝ чещѣ, шѝ чѣа? Кꙋм, де ничй ла Рѡмѫнй, ничй ла Їталїанїй нꙋ ѥ ничй ѡ сꙋпцире оумбрѫ де оурмѫ де ал Немцескꙋлꙋй, Der, Die, Das? Лѫнгѫ ачѣсте, гинтеле Немцещй, дин каре ѥрà Готїй, прекꙋм шѝ тоате алте нѣмꙋрй, ла карїй сѫнт артиклїй, ачѣа ꙟй пꙋн ꙟнаинтѣ нꙋмелѡр; ѥрѫ Рѡмѫнїй ꙟй пꙋн дꙋпѫ нꙋме. Де ар фѝ лꙋат Рѡмѫнїй ѡбичѣю дела Готи а ꙟтрѫбꙋинцà артиклїй; кꙋм пꙋтѣ фѝ ачѣа: ѡбичѣюл де а ꙟтрѫбꙋинцà артиклїй сѫл ѥ дела Готи, шѝ апой ꙟпротива фирей лимбей Готилѡр, де оунде саꙋ ꙟвѫцат а ꙟтрѫбꙋинцà артиклїй, ба ꙟпротива фирей лимбей тꙋтꙋрѡр нѣмꙋрилѡр, сѫй пꙋнѫ дꙋпѫ нꙋме? Сингꙋрѫ ачастѫ лꙋаре аминте ажꙋнџе спре адеверире, кꙋм кѫ Рѡмѫнїй, саꙋ Рѡманїй чей дин Дакїа нꙋ аꙋ лꙋат дела Готи а ꙟтребꙋинцà артиклїй, чѝ дин Їталїа аꙋ адꙋс датина ачѣа кꙋ сине стрѫмошїй Рѡмѫнилѡр ꙟ ꙁилеле лꙋй Траїан. Де оунде оурмѣꙁѫ, кѫ шѝ Їталїанїй нꙋ дела Готи, ниче дела Лонгобардй аꙋ лꙋат а ꙟтрѫбꙋинцà артиклїй, чѝ кꙋ мꙋлт майнаинте де а ꙟтрà нѣмꙋриле ачѣсте ꙟ Їталїа, аꙋ авꙋт ꙟ лимба са ачастѫ алсѫꙋире.

Дрепт

Дрепт лі́мба Лътинѣскъ нꙋ а́ре а̂ртіклїй а̂чей дефиниций, ка́рїй сѫнт ꙟ лі́мба Рѡмѫнѣскъ ши ꙟчѣ Їталїенѣскъ, прекꙋ́м ши ꙟ лімбиле фрѫнчѣскъ, ши Спанїолѣскъ; чи ѡ́аре а̂вꙋтꙋ́лꙋ ꙟнаи́нте де а ѿ ꙟдрепта̀ Лати́нꙋс Кра́юл Лати́нилѡр, саꙋ ба, нꙋ се щїе. По́ате до́аръ ши лі́мба Лътинѣскъ а̂ꙋ а̂вꙋ́т майнаинте а̂рті́клїй а̂че́щѣ, чи̇ Лати́нꙋс пе́нтрꙋ скꙋртаре́ ворбей ꙟꙋ лъпъда́т. Оўрмѣѕъ, къ ши а̂чѣ́ѫ ѥ́сте не а̂девери́т, ѡ́аре лі́мба Лътинѣ́скъ чѣ комꙋнъ шаꙋ ꙟток-ми́т а̂рті́клїй Il, La, Lo, Li, Le, дела проно́ꙋмеле лімбей Лъти-не́щий чей коре́кте Ille, Illa, Illo, Illi, Illae, а̂ꙋ проно́ꙋмеле а̂че́стꙋ ѥ̄ нъскꙋ́т дин а̂рті́клїй а̂че́ѫ. Ꙟчѣ́ѫ, ѥ́сте а̂девери́т, прекꙋ́м възꙋ́м де а̂сꙋ́пра, къ нꙋ лі́мба лътинѣ́скъ чѣ про́астъ саꙋ фъкꙋ́т дин лі́м-ба лътинѣ́скъ чѣ коре́ктъ; чи̇ чѣ́ста дин чѣ́ѫ. Де а̂чі́ѫ, мъка́р къ нѣм деприн́с а̂ ѕи́че, къ лі́мба Рѡмѫнѣ́скъ ѥ̄ фі́йкъ лімбей Лътине́-щий, а̂декъ чѣ́їй коре́кте; то́тꙋший, де вом врѣ а̂ гръи̇ ѿбле; лі́мба Рѡмѫнѣ́скъ ѥ̄ ма́мъ лімбей чѣ́їй лътине́щий. Ни́че съ нꙋ те скъндъ-лиса́скъ а̂чѣ́ѫ, къ лі́мба Рѡмѫнѣ́скъ ѥ̄ спино́асъ, ши̇ а̂пꙋ́съ пре лѫ́нгъ лі́мба чѣ лътинѣ́скъ. Къ а̂ꙋ нꙋ дин спи́ний се на́ще рꙋ́жъ прѣфрꙋ-мо́асъ? Ши̇ дин ма́мъ де со́ю, саꙋ де фа́ръ де жо́с, ши̇ а̂пꙋ́съ нꙋ ѿ-да́тъ саꙋ нъскꙋ́т фі́ю, ка́реле прин поли́ре ѝскꙋси́тъ а̂ꙋ а̂жꙋ́нс а̂ фи чел май стрълꙋчи́т ꙟпъра́т.

Пре оўрмъ, да́къ ꙟ лі́мба Рѡмѫнѣ́скъ, нꙋ нꙋ́май ꙟтръ Рѡмѫ́нїй чей дин ко́аче, чи ши ꙟтръ чей дин коло̀ де Дꙋ́нъре, ка́рїй, ꙟсꙋ́та а̂тре́ѫ дела Хс фꙋ́ръ деспърци́ций де че́щий дин ко́аче де Дꙋ́нъре, пѫнъ ꙟ Тесса́лїа, ши пре а̂и́рѣ, ба ши ꙟтръ а̂́лте попо́аре де сѫ́нце Їталїе́-не́ск, бꙋ́нъ ѡ́аръ ꙟтръ Валде́нсий, ши ꙟтръ лъкꙋиторі́їй мꙋ́нтелꙋй Ꙟпенни́нꙋ, ѥ̄ да́тинъ а̂ пꙋ́не а̂рти́клїй дꙋ́пъ нꙋ́ме, ши нꙋ ꙟнаи́нте де нꙋ́ме, кꙋм фак то́ате а̂́лте нѣ́мꙋрий, ка́ре а̂ꙋ ꙟтрѣбꙋинца́рѣ а̂рти-клилѡр; оўрмѣ́ѕъ, къ ши Їталїа́нїй май де мꙋ́лт, нꙋ ꙟнаи́нте, чи дꙋ́пъ нꙋ́ме а̂ꙋ а̂вꙋ́т ѡ̂бичѣ́ю а̂ пꙋ́не а̂рти́клїй, ши а̂и пꙋ́не ꙟнаи́нтѣ

нꙋ-

нꙋмелѡр тꙟрзіꙋ дела Готи, саꙋ дела Лонгобарди, ши дела алте гинте немцещи, каре е̃ адеверит, кꙟ таре аꙋ скимбат лимба лꙟтинѣскꙟ чѣ комꙋнꙟ ꙟ Їталїа, саꙋ ꙟвꙟцат. Ниче нꙋ оурмѣзꙟ ничи ѡ микшораре саꙋ дефꙟимаре лимбей Рѡмꙟнещи, кꙟчи ꙟтрꙋ ачаста артиклїи се пꙋн дꙋпꙟ нꙋме, пентрꙋ кꙟ, прекꙋм лꙟтинѣще се зиче бине ши Ille equus, (ачелꙋ кал) ши equus ille; (калꙋ ачелꙋ) ба паре, кꙟ май вꙟртос се мꙟрцинѣще лꙋкрꙋл, кꙟнд пꙋни пронꙋмеле дꙋпꙟ нꙋме де кꙟт кꙟнд ꙟнаинте, ши зичи equus ille. Ши, де вей луа бине аминте, ла Рѡмꙟни май таре се хотꙟрѣще саꙋ мꙟрцинѣще лꙋкрꙋл, пꙋнꙟнд артиклꙋ дꙋпꙟ нꙋме, де кꙟт ꙟтрꙋ алте лимби, ꙟ каре артиклꙋ се пꙋне ꙟнаинте де нꙋме. Нꙋ фꙟрꙟ ꙟцелепціе дарꙟ стрꙟмошїи Рѡмꙟнилѡр ши а Їталїанилѡр чей вѣки, аꙋ луат, а ꙟтрꙟбꙋинца артиклїи дꙋпꙟ нꙋме, ши нꙋ ꙟнаинте де нꙋме.

Мꙋраторїꙋс ꙟ Диссертацїꙗ чѣ де мꙋлте ѡри поменитꙟ, зиче, кꙋм май сꙋс ам ꙟсꙟмнат, кꙟ Лꙟтинїи чей вѣки, пентрꙋ ка сꙟ дескликѣскꙟ Дативꙋл Illi де номинативꙋл Illi, ꙟ Дативꙋ ꙟ лок де Illi аꙋ зис Illui: ши де аколѡ апой се нꙟскꙋ Lui; іарꙟ Бигнонїꙋс ши Менацїꙋс зик, кꙟ Lui се оурзи дин Illius. Асѣменѣ Loro, зиче, кꙟ се фѣче дин Ценитивꙋ мꙋлцимей Illorum. Фїе, кꙋм ва фи: ачѣꙗ іасте адеверит, кꙟ ши ꙟтрꙋ ачѣсте май бине саꙋ пꙟстрат векимѣ ла Рѡмꙟни, де кꙟт ла Їталїани. Кꙟ ла Їталїанїи де астꙟзи Lui іасте пронꙋме ꙟ номинативꙋ нꙋмꙟрꙋлꙋи сингꙋратик: кареле ла Латини се зиче Ille, ши ла Рѡмꙟни е̃л. Іарꙟ ла Рѡмꙟни Lui ши акꙋм іасте ꙟ Дативꙋ; ши ꙟ Ценитивꙋ, алꙋи. Ꙟсꙟ ачѣсте, кꙟнд се пꙋн сингꙋре, сꙟнт пронꙋме: каре ла Лꙟтини се зиче Illi, Illius; іарꙟ, кꙟнд се ꙟпреꙋнꙟ кꙋ ѡареш че нꙋме, сꙟнт артиклїи дефиници; атꙋнчи алꙋи аша се деспарте, кꙟ а', се пꙋне ꙟнаинте де нꙋме, ши лꙋи дꙋпꙟ нꙋме, прекꙋм іасте датина Рѡмꙟнилѡр, а пꙋне артиклїи дꙋпꙟ нꙋме. Асѣменѣ Loro ла Їталїани іасте нꙋмай пронꙋме, ши ꙟ кꙟдѣрѣ чѣ дин тꙟю, саꙋ ꙟ Номина-

минативȣ: каре ла Латини се ӡиче Illi, ла Рѡмѫни ей. Їаръ ла Рѡмѫни єсте ши астъӡи ꙟ џенитивȣ нȣмърȣлȣй мȣлцимей, ꙟпреȣнъ ши ꙟ Дативȣ ал ачелȣѫши нȣмър: каре май десвълит се вѡр ведѣ ꙟ парадигма саȣ єсемплȣ, че ꙟл вом адȣче май жос.

Се ведем акȣм асъмънарѣ лимбей Рѡмѫнещи кȣ чѣ Словенѣскъ, саȣ Склъвѣскъ ꙟтрȣ алкътȣирѣ саȣ џесетȣра чѣ дин лонтрȣ: карѣ шїѡ нълȣческ противничїй, ши кȣ ръȣтате ꙟшѣлъ пре чей нещїȣтори де лимба Рѡмѫнѣскъ четитори.

Лимба Рѡмѫнѣскъ аре артиклїй дефиници, кȣм въӡȣм май сȣс. Словѣнїй нȣ аȣ ачеѧ артиклїй; чи кѫнд врѣȣ съ мърџинѣскъ врȣн лȣкрȣ, се ꙟтребȣинцѣӡъ кȣ пронȣмеле аратъторїю (Pronomine demonstrativo) ѡви, ѡва, ѡвѡ, ка ши Латинїй кȣ Hic, Haec, Hoc. Ба, атѫта єсте несȣферитоаре лимба Словенѣскъ де артиклїй дефиници; кѫт, мъкар къ чей че ꙟтѫю аȣ префъкȣт кърциле бесеричещи дин Гречїе пре Словенїе, тоатъ лимба Словенѣскъ ѡаȣ скимосит, ши ѡаȣ Гречиӡит ꙟтра тѫта, кѫт ши аѡристȣл Греческ, ши нȣмърȣл дȣале, каре ничи майнаинте нȣ аȣ авȣт лимба Словенѣскъ, ниче астъӡи ничи ꙟтрѡ дїалектъ а ӡисей лимбй нȣ се афлъ, їаȣ вѫрѫт ꙟ кърциле Словенещи; тотȣши артиклїй дефиници, карїй ꙟй аре ши лимба Гречаскъ, наȣ пѫтȣт съй баџе.

Словенїй аȣ трей фѣлюри, (genera) бърбътеск, фъмееск, ши неȣтрȣ; (Masculinum, faemininum, neutrum) Рѡмѫнїй ка ши Їталїанїй нȣ аȣ фъръ доаѡ фѣлюри: чел бърбътеск, ши чел фъмееск.

Словенїй аȣ шѣпте кѫдери (casus) ꙟ нȣмърȣл Сингȣратик: (in numero singulari) ꙟ нȣмърȣл мȣлцимей (in numero plurali) аȣ ѡпт кѫдери. Рѡмѫнїй ши ꙟ нȣмърȣл Сингȣратик, ши ꙟ нȣмърȣл мȣлцимей нȣ аȣ фъръ шѣсе кѫдери ꙟтокма ка Латинїй, ши ка Їталїанїй. Ши ла Словени сѫнт трей Деклинъцїй, каре се кȣноск дин џенитивȣ, ши нȣмеле, ꙟ мȣлте кипȣри се ꙟ плѣкъ; (inflectuntur

sive

sive declinantur) ла Ромѫнй, прекꙋм ши ла Італїанй, ѫтѫт ѫ нꙋмѫрꙋл сингꙋратик, прекꙋм ши ѫтрꙋ ѫ мꙋлцимей, тоате кѫдериле сѫнт ѫсемене кѫдерей чейй дин тѫю; сингꙋрй артиклїй се ѫплекѫ, ши кꙋ ѫчещѣ, саꙋ кꙋ ѫлте пѫртичеле ѫ лимбей лѫтинещй се декли-неск дела ѡлалтѫ. Воюю ѫдꙋче ѡ парадигмѫ ши Словенеекѫ, ши Ро-мѫнеекѫ.

Нꙋмѫрꙋл Сингꙋратик.

Ѫтѫѫ кѫдере.	Ѻви Ѻтацѫ,	Ovi Otacz.	Ѫчест Пѫринте.
в. кѫдере.	Ѻвога Ѻца,	Ovoga Ocza.	
г. кѫдере.	Ѻвомꙋ Ѻцꙋ,	Ovomu Oczu.	
д. кѫдере.	Ѻвога Ѻца,	Ovoga Ocza.	
є. кѫдере.	Ѻ Ѻче,	O Ocse.	
ѕ. кѫдере.	Ѻдѫ Ѻца,	Od Ocza.	
з. кѫдере.	С-Ѻцемѫ, саꙋ С-Ѻцомѫ,	S. - Oczem, саꙋ S. - Oczom.	

Нꙋмѫрꙋ Мꙋлцимей.

а.	Ѻви Ѻци	Ovi Oczi, ѫчещй Пѫринцй.
в.	Ѻвехѫ Ѻтаца,	Ovjeh Otaczaa.
г.	Ѻвимѫ Ѻцемѫ, саꙋ Ѻцимѫ,	Ovim Oczem саꙋ Oczim.
д.	Ѻве Ѻце,	Ove Occze.
є.	Ѻ Ѻци,	O Oczi.
ѕ.	Ѻдѫ Ѻвихѫ Ѻтаца,	Od Ovih Otaczaa.
з.	Совима Ѻцима,	Sovima Oczima.
и.	Ѻвихѫ Ѻцехѫ, саꙋ Ѻци,	Ovih Oczeh саꙋ Oczi.

Нꙋмѫрꙋл Сингꙋратик.

а.	Пѫринтеле,	Parente - le.
в.	ѫ Пѫринтелꙋй,	a Parente - lui.
г.	Пѫринтелꙋй,	Parente - lui.
д.	Пѫринтеле, саꙋ пре Пѫринтеле,	Parente - le, саꙋ pre Parente - le.
є.	Ѻ Пѫринте!	O Parente!
ѕ.	Дела Пѫринтеле,	Della Parente - le.

Нꙋмърꙋл Мꙋлцимей.

а҃. Пърінції саꙋ Пърінцили, Parenti - i, саꙋ Parenti - li.
в҃. а̂ Пърінцилѡр, a Parenti - lor.
г҃. Пърінцилѡр, Parenti - lor.
д҃. Пърінції саꙋ пре Пърінції, саꙋ Пърінцили, Parenti - i, саꙋ pre Parenti - i саꙋ Parenti - li.
є҃. Ѡ Пърінцй! O Parenti!
ѕ҃. Дела Пърінції, саꙋ дела Пърінцили, della Parenti-i, саꙋ della Parenti-li.

Ла Словени компаратівꙋл де ѡ̂бще се фаче а̂ша: къ пꙋн а̂цетівꙋл (adjectivum) ла фѣлюл фъмеєск, ши ꙟ лок де вокалѣ чѣ де пре оу̂рмъ *а*, пꙋн ый, (ii) бꙋнъ ѡаръ: Прилична (Prilitsna) а̂сѣмене, *а* ꙟл мꙋт ꙟ ый, (ii) ши се фаче Приличный, (Prilicsnii) май а̂сѣмене. Ла Рѡмжнй пърꙋрѣ се фаче компаратівꙋ, пꙋнжнд ꙟнаинтѣ а̂цетівꙋлꙋй поситів (Positivo) май (magis). Італіанії пꙋн più. А̂ша: Лат, май Лат, lat, mai lat.

Формеле ворбелѡр (Formae sive conjugationes verborum) ла Словени сжнт трей. Чѣ дин тжю, ꙟ персона чѣ дин тжю а̂ тжмпꙋлꙋй де а̂кꙋм модꙋлꙋй а̂рътъторю (in prima persona temporis praesentis modi indicativi) ѩсе ꙟ а̂м, ка ймам. А̂доаѡ ꙟ ем, ка ѡ̂рем. А̂треѧ ꙟ им, ка видим, ходим, ш. ч. Иаръ ла Рѡмжнй сжнт патрꙋ форме а̂ле ворбелѡр, каре, прекꙋм ши ла Латинй, ши ла Італіанй се кꙋноск дин модꙋл ꙟнфинитівꙋ (infinitivo). Къ ꙟнфинитівꙋл чеїй дин тжю ѩсе ꙟ аре, ка а̂рꙋ, а̂раре; а̂ чеїй де а̂доаѡ ꙟ єре лꙋнг, ка ведꙋ, ведѣре; а̂ чеїй де а̂треѧ ꙟ ере скꙋрт, ка стрингꙋ, стринџере; а̂ чеїй де а̂патра ꙟ ире, ка а̂ꙋдꙋ, а̂ꙋѕире.

Динтрꙋ а̂чѣсте лимпеде се вѣде, къ дешерцй сжнт а̂чеѧ, каріи ѕик, къ лимба Рѡмжнѣскъ, ꙟтрꙋ цесетꙋра єй чѣ дин лонтрꙋ, се ловѣще кꙋ лимба чѣ Словенѣскъ, саꙋ Склъвѣскъ.

Дин

Дин парадигма чѣ май сȣс скрисъ се вѣде, кȣм ла Рѡмꙟнй ꙟр-тиклїй се ꙟплѣкъ ꙟ оунеле кѫдерй. Еа прїиминд нȣмеле чѣле кȣ ꙟр-тиклȣ лȣ саȣ л, (lu, саȣ l'), ши ꙟ вокативȣ ꙟртиклȣ ꙟпротива латиней Їталїанилѡр; ꙟчела ꙟ вокативȣ се скимбъ саȣ се ꙟплѣкъ ꙟ ле, (le) бȣнъ ѡаръ: Калȣле! Лемнȣле! Ѧръ ла Їталїанй ши ꙟ нȣ-мърȣл Сингȣратик, ши ꙟтрȣ ꙟ мȣлцимей пȣрȣрѣ, фъръ де ничй ѡ ꙟплекаре, ръмꙟн ꙟртиклїй ꙟсѣмене, ниче нȣ се дескливѣск кѫдериле ꙟтръ сине, фъръ прин нискарй препосицїй дин лимба чѣ лътинѣскъ ꙟпрȣмȣтате, ши префъкȣте, каре се пȣн ꙟнаинтѣ ꙟртиклилѡр, пре-кȣм май пе ларгȣ вей ведѣ дин оурмътоарѣ парадигмъ, оунде la, ши le ꙟ тоате кѫдериле ръмꙟне нескимбат.

Нȣмърȣл Сингȣратик.		Нȣмърȣл мȣлцимей.	
а҃.	la sorella.	а҃.	le sorelle.
в҃.	della sorella.	в҃.	delle sorelle.
г҃.	alla sorella.	г҃.	alle sorelle.
д҃.	la sorella.	д҃.	le sorelle.
є҃.	o sorella.	є҃.	o sorelle.
ѕ҃.	dalla sorella.	ѕ҃.	dalle sorelle.

Ши кȣ ꙟчѣꙗ се скрем Противничїй ꙟ ꙟрътà, къ ѩсте кȣскрїе ꙟ-тръ лимба Рѡмꙟнѣскъ ши ꙟтръ чѣ Словенѣскъ ꙟ цесетȣра чѣ дин лонтрȣ; къ прекȣм Словенїй, ꙟшà ши Рѡмꙟнїй ꙟтръбȣинцѣꙁъ ꙟ лим-ба са борбе ꙟжȣтътоаре: (verba auxiliaria) каре латинъ лимба Лъ-тинѣскъ нȣ ѡ ꙟре.

Чи ши кȣ ꙟчѣста, пꙟнꙁъ де пъꙟнжений цѣс противничїй. Къ, де врѣме че ши Їталїанїй ꙟтръбȣинцѣꙁъ борбе ꙟжȣтътоаре ꙟтокма ка Рѡмꙟнїй; оурмѣꙁъ, къ, прекȣм Їталїанїй пентрȣ ꙟчѣꙗ нȣ сꙟнт ꙟ-кȣскрицй кȣ Словенїй, ꙟшà ничй Рѡмꙟнїй; чи Стръмошїй Рѡмꙟни-лѡр венинд ꙟтꙟю ꙟ Дакїа, ꙟȣ ꙟдȣс кȣ сине дин Їталїа латина де ꙟ ꙟтръбȣинцà борбеле ꙟжȣтътоаре: каре диитрȣ ꙟчѣлешй рꙟдъчинй кȣ ꙟле Їталїанилѡр сꙟнт єшите. Ѧдекъ, ла Їталїанй сꙟнт борбе ꙟжȣтъ-

тоа-

то́аре ho, дин лътине́кȣл habeo; де а̂коло́шй ши а̂л Рѡмѫ́нилѡр: ӑм, ӑй, а̂, сӑȣ ӑре; ши Sono, а̂сѣ́мене дела Лътине́скȣл sum; де а̂колѡ̀ є̄ ши а̂л Рѡмѫ́нилѡр сѫнт (sunt). Кїа́р ѿрб да́ръ трѣ́бȣе съ фі́е а̂че́лȣ, ка́реле нȣ вѣ́де, къ де кѫнд, ши де оўнде а̂ȣ лȣа́т Італїа́нїй а̂ ꙟтръбȣинца̀ во́рбеле а̂жȣтъто́аре, де а̂тȣ́нчй, ши де а̂колѡ̀ є̄ і̂ѕворѫ́тъ шй ла Рѡмѫ́нй да́тина а̂чѣ́ѫ.

Сингȣ́ръ а̂чѣ̀ ꙟтреба́ре кȣ дре́птȣл се по́атъ фа́че: ѿаре ꙟ ли́мба лътинѣ́скъ ꙟнаи́нте де а̂ ѡ̂ ꙟдрепта̀ Лати́нȣс Кра́юл Лаці́ȣлȣй, ꙟтръбȣинца́тȣсаȣ во́рбе а̂жȣтъто́аре; а̂ȣ до́аръ а̂чѣ̀ да́тинъ ѿаȣ лȣа́т Рѡма́нїй дела ѿаре ка́ре нѣ́м дин чѣ́ле дин Іта́лїа, дȣ́пъ че ша́ȣ сȣ́пȣс щі́е то́ате ги́нтеле Іта́лїей, ши саȣ местека́т кȣ ѫ́ле?

Ла ка́ре ꙟтреба́ре ръспȣ́нд, къ де ѿаръ че ши ꙟ ли́мба Лътинѣ́скъ чѣ коре́ктъ десвъли́те оўрме се вѣд де во́рбе а̂жȣтъто́аре, прекȣ́м пе́нтрȣ є̂се́мплȣ ꙟ amatus sum, amatus eram, vel fueram, amaturus sum, amatum iri; fac possis; vide sis, ш. ч. нȣ фъръ теме́ю препȣ́с а̂ве́м, къ ли́мба Лътинѣ́скъ ши ꙟнаи́нте де а̂ ѡ̂ ꙟдрепта̀ Лати́нȣс Кра́юл Лаці́ȣлȣй, а̂ȣ а̂вȣ́т да́тинъ а̂ ꙟтръбȣинца̀ во́рбе а̂жȣтъто́аре.

Ꙗ̆ръ пе́нтрȣ а̂чѣ́ѫ, къ Рѡмѫ́нїй пре а̂ ло́кȣрѣ а̂лтми́нтрѣ ръспȣ́нд ꙟ во́ръ оўнеле кȣви́нте, саȣ май би́не съ ѕик, оўнеле сло́ве, ши а̂лтми́нтрѣ ле скрі́ȣ, ни́чй ѡ̂ мира́ре нȣ ѥ̆сте: прѣвѣ́ке да́тинъ лътинѣ́скъ ѥ̆сте а̂ча́ста; ка́рѣ пѫнъ ши ꙟ ѕи́леле лȣй Аѵгȣ́ст ꙟкъ се цинѣ̀, прекȣ́м се вѣ́де дин кȣви́нтеле лȣй Светоні́ȣс, ка́ре ле скрі́е ꙟ віа́ца лȣй Аѵгȣ́ст: оу́нде ѕи́че, къ ши ꙟсȣшй Аѵгȣ́ст нȣ прѣ пъѕѣ̀ Ѡ̂ртографі́а чѣ де Грамати́чй ꙟтокми́тъ; ши се вѣ́де, къ Аѵгȣ́ст пъре́рей а̂че́лора а̂ȣ оўрма́т, ка́рїй сокоте́ск, къ а̂ша̀ трѣ́бȣе съсе скрі́е, прекȣ́м съ ши ворбѣ́ще. a) Скимбъ́рй де пронȣ́нціе а̂ Рѡма́нилѡр че́лѡр

де

a) Orthographiam idest formulam, rationemque scribendi a Grammaticis institutam non adeo custodiit. Ac videtur eorum sequi potius opinionem qui perinde scribendum, ac loquendum existiment. *C. Suetonius Tranquillus* in Augusto.

де демꙋ́лт ꙟ лимба лътинѣ́скъ, оу́неле се пот кꙋлѣ́џе ши дин Інскрипції́ле Ромꙃ́не чѣ́ле веќи. Ꙗшà ꙟ Диссерта́ціꙗ чѣ май сꙋс лъꙋдатъ а҆лꙋ́й Мꙋратóрїꙋс ѥ҆сте ѿ Інскри́пціє дин а҆́нꙋл дела Хс҃ 155. Ꙟтрꙋ а҆чѣ́ꙗ jubentutis, се пꙋ́не ꙟ лок де juventutis. Ꙟ кꙟ́те кꙋвинте ши а҆́стъзй ла Ромꙟ́ний ꙟ лок де v. се пꙋ́не b! Ꙗшà ко́рбꙋ, (corbu) лътинѣ́ще ꙟ лимба чѣ коре́ктъ corvus; че́рбꙋ (cerbu) лътинѣ́ще cervus; бербѣ́че, (berbece) лътинѣ́ще vervex, vervece; ш. ч. Ꙟтрꙋ а҆чѣ́ꙗший Інскри́пціє се вѣ́де Domtá; а҆че́ла кꙋвꙟ́нт Грꙋте́рꙋс ꙟл тълкꙋѣ́ще, къ ꙟсъмнѣ́зъ Domine. Чи де а҆р фѝ фост кꙋноскꙋ́тъ лꙋ́й Грꙋте́рꙋс ли́мба Ромꙟнѣ́скъ; ꙟда́тъ а҆р фѝ възꙋ́т, къ нꙋ ѥ҆ а҆́лта, фъ́ръ Ромꙟне́скꙋл Дꙋмнѣтà: (Dominatio tua) ка́реле Са́сїй дин Ардѣ́л, фїи́нд къ май скꙋрт ръспꙋ́нд кꙋви́нтеле Ромꙟне́щий де кꙟт нъскꙋ́цїй Ромꙟ́ний, ꙟл зик то́кма прекꙋ́м ѥ҆ ꙟ зи́са Інскри́пціє Домтà (Domtà). Ꙗколо́ший а҆дꙋ́че Мꙋратóрїꙋс а҆́лтъ Інскри́пціє дин Ꙗнꙋл 260. Ꙟтрꙋ а҆чѣ́ꙗ се а҆́флъ intellegat ꙟ лок де intelligat; а҆че́ла ѥ҆ ꙟцеле́гꙋ (in'tellegu) Ромꙟ́нилѡр. Ꙗче́ст кꙋвꙟ́нт де тот лаꙋ пердꙋ́т Італїа́нїй; ши ꙟ лок де intellego, зик intendo. Вѣ́зй май мꙋ́лте ꙟ лъꙋда́та Диссерта́ціє а҆лꙋ́й Мꙋратóрїꙋс. Де оу́нде се ꙟтърѣ́ще чѣ́ꙗ че а҆м спꙋс май сꙋс пе́нтрꙋ векимѣ ли́мбей Ромꙟне́щий. Іа҆ръ дела а҆́нꙋл 274. тъи́ндꙋсе де тот Да́кїа чѣ вѣ́кїє де кътръ ꙟпъръціꙗ Рома́нилѡр, кꙋм а҆м а҆рътат ꙟ Істо́рїє; Рома́нїй чей дин Да́кїа наꙋ май а҆вꙋ́т ничй ѿ ꙟпъртъши́ре кꙋ Рома́нїй чей дин Іта́лїа. Пе́нтрꙋ а҆чѣ́ꙗ скимбъ́рилѡр ли́мбей лътине́щий че́їй де ѿбще, ка́ре дела а҆́нꙋл До́мнꙋлꙋй 274. ꙟкоа́че саꙋ прин Варва́рй, саꙋ прин ꙟсꙋ́ший Італїа́нїй къшꙋна́те (причинꙋ́ите) саꙋ ꙟтꙟмпла́т, Ромꙟ́нїй нꙋ сꙟнт ꙟпъртъши́ци.

ДИССЕРТАЦІЕ

Пентрȣ Литератȣра чѣ вѣкіе а Рѡмѫнилѡр.

§. а҃.

Рѡмѫній май де мȣлт саȣ ꙟтръбȣинцат кȣ словеле чѣле Лътинещй.

Нȣ е̃ ꙟдоалъ, къ Рѡманій, стрѫмошій Рѡмѫнилѡр, кѫнд аȣ венит дела Рѡма ꙟ Дакіа, ши саȣ ашезат де мошіе а лъкȣи ачи, кȣ ачѣле литере саȣ слове аȣ трѫит ꙟ требиле сале, кȣ каре се ꙟтръбȣинца чѣѧ лалцй Рѡманй рѫмашй ла Рѡма ши ꙟ тоатъ Італіа. Ачаста ши дин чѣле мȣлте Інскрипцій ꙟ мармȣрй тъѧте але Рѡманилѡр челѡр векй дин Дакіа, каре саȣ афлат ши пънъ астъзй се сапъ дин пъмѫнт ꙟ Дакіа, май вѫртос ꙟ Ардѣл, ши ꙟ Бънат, тоате кȣ слове лътинещй скрисе, се вѣде.

Дȣпъ че аȣ скъпат ꙟпърацій Рѡманилѡр де а мѫнъ Дакіа ачѣстъ вѣкіе, ши аȣ ꙟчепȣт а ѡ стъпѫнѝ май ѡ гинтъ варваръ, май алта, кȣм ам арътат ла кап д҃. ꙟ Историе нȣ нȣмай тоатъ ꙟпъртъширѣ Рѡманилѡр челѡр дин Дакіа кȣ чѣѧ лалцй Рѡманй саȣ рътезат, чи ши кȣрсȣл ꙟвъцътȣрей ши ал щіинцелѡр кȣ Домніѧ варварилѡр нȣ пȣцин саȣ ꙟпіедекат. Де ачіѧ есте, къ ничй оун монȣмѫнт нȣ афлъм, дин кареле анȣме съ ведем кȣ че фѣлю де слове саȣ ꙟтръбȣинцат Рѡманій чей дин Дакіа вѣкіе дȣпъ че аȣ ꙟчепȣт аколѡ а стъпѫнѝ Варварій.

Тотȣшй нȣ поате фѝ ꙟдоалъ, къ Рѡманій ачещѣ ши дȣпъ нъвълирѣ Варварелѡр гинте аȣ оурмат а трѫй кȣ словеле чѣле лътинещй,

щй, ка́ре стръмо́шїй лѡр лѣȣ фост а̂дȣ́с кȣ сі́не дела Рѡ́ма, де ѿаръ че де́спре ѿ па́рте нȣ се поа́те крѣ́де, Рѡма́нїй а̂че́ꙗ, мъка́р къ ѥра̀ а̂пъса́цй де варва́рй, ꙟтра тѫ́та съсе фѝ ѡ̂билит, кѫт некȣ́м де а̂лте щїинце, чи пънъ ши ꙟсъшй де сло́веле са́ле съшй оу̂йте; ши а̂ча́ста кȣ а̂тѫ́та май вѫрто́с нȣ се поа́те крѣ́де, къ ничй ѿ ги́нтъ варваръ де а̂чѣ́ле че а̂ȣ фост ꙟ Да́кїа, нȣ чети́м съ фѝ скȣла́т ръсбо́ю то́кма а̂сȣ́пра сло́велѡр; де́спре а̂лтъ па́рте, кȣм вою а̂ръта̀ ꙟ їсто́рїа чѣ бесерича́скъ а̂ Рѡмѫнилѡр, ка́рѣ, кȣстѫнд кȣ а̂жȣто́рюл лȣй Дꙟнезѣȣ кȣ́цет а̂ ѿ а̂дȣна̀ дин ръсѫпи́рй, Рѡма́нїй чей дин Да́кїа ши ꙟ ꙃи́леле варва́рилѡр а̂че́лора а̂ȣ фост Крещи́нй, а̂ȣ а̂вȣ́т пре́ѡцїй сѫй, ка́рїй слȣжѣ̀ сфн҃та Литȣргі́е, ши а̂лте та́йне сфн҃те. А̂ша̀ да́ръ а̂ȣ а̂вȣ́т кѫ́рциле са́ле, де оу̂нде се ꙟплинє́ск а̂чѣ́ле. А̂чѣ́сте кѫ́рцй нȣ а̂ȣ пȣтȣ́т съ фі́е скри́се фъръ саȣ кȣ сло́ве лътинє́щй, саȣ кȣ сло́ве Гречє́щй; къ сло́веле а̂чѣ́ле, кȣ ка́ре се ꙟтребȣинцѣ́зъ а̂стъзй Рȣ́шїй, Сѫрбїй, ши ши Рѡмѫ́нїй ꙟ бесѣ́рикъ, тѫрзїȣ, а̂декъ ꙟ сȣ́та а̂ ноаѡ дела Хс҃, кѫнд нѣ́мȣриле словѣ́не ꙟтѫю се фѣ́черъ Крещи́не, фȣръ їскръши́те де Кирилл, пе́нтрȣ ка́рѣ съ ши кїа́мъ Кирилїа́не. Чи съ фѝ фост скри́се кѫ́рциле Рѡмѫ́нилѡр пре а̂чѣ́ле време́й кȣ сло́ве гречє́щй, де никъи́рй ничй мъка́р оу̂мбръ де препȣ́с нȣ се ївѣ́ще. А̂ша̀ да́ръ а̂ȣ фост скри́се кȣ а̂чѣ́ле сло́ве, ка́ре ши майнаи́нте ле а̂вȣсѣ́се Рѡма́нїй а̂чє́щѣ, а̂декъ кȣ лътинє́щй.

Ка́рѣ де а̂коло̀ то́кма се ꙟтъ́рѣще, къ Рѡмѫ́нїй чей пре́сте Дȣнъре, а̂къ́рора стръмо́шй ꙟ ꙃи́леле лȣй Галлїе́н ши а̂лȣй А̂ȣрелїа́н ѥшисе дин Да́кїа чѣ́стъ вѣ́кїе, мъка́р къ ѥра̀ местека́цй ꙟтръ Гре́чй, цинѣ̀ ꙟкъ ꙟ ꙃи́леле а̂чѣ́ле сло́веле чѣ́ле лътинє́щй, де ѿаръ че а̂деверит ѥ́сте, къ ѥписко́пїй Рѡмѫ́нилѡр че́лѡр дин Ми́сїа чѣ̀ де жос пре ла жȣмъта́те сȣ́та а̂ чи́нчѣ дела Хс҃ а̂дȣна́цй ꙟ Събо́р, ѥпистолі́а, ка́рѣ ѿ трими́серъ кътръ ꙟпъра́тȣл Леѡ́н ла Цариград пе́нтрȣ оу̂чи́дерѣ Сфн҃тȣлȣй Прѡтє́рїе А̂лезандрѣ́нȣл, ши пе́нтрȣ събо́рȣл дела Халкидон,

ѡ̂ скрі́серъ лътинѣ́ще, ши а̂пói ла Царигра́д, пе́нтрꙋ ка съ ѡ̂ ꙟ̂це-лѣ́гъ ꙟ̂пъра́тꙋл ши чѣ́ѫ ла́лци, фꙋ̀ ꙟ̂тóарсъ пе Гречíе. Фо́стаꙋ ла є̂-пистолíа а̂ча́ста май дин мꙋ́лте Є̂па́рхїй ӥскълици Єписко́пй Рѡмѫне́щй; а̂нꙋ́ме Марчїа́н Є̂писко́пꙋл ӓври́тꙋлꙋ́й, Пе́трꙋ є̂писко́пꙋл Но́велѡр, Мар-че́ллꙋ є̂писко́пꙋл Никопо́лꙋлꙋ̂й, Ди́тта Є̂писко́пꙋл Ѡ̂ди́ссей, Марцїа́л Є̂писко́пꙋл Ӓ̂ппїа́рїей, Монóфилꙋ Єписко́пꙋл Доро́сторꙋлꙋ́й. Де́спре ка́ре май пе ларг се ва гръ̀й ꙟ̂ Исто́рїа бесерича́скъ а̂ Рѡмѫ́нилѡр.

Ди́нтрꙋ а̂чѣ́сте нꙋ фъ́ръ ꙟ̂целе́пцїе кꙋлѣ́це чел кꙋ немъсꙋра́тъ ꙟ̂въцъ́тꙋ́ръ Ле Квїе́н ꙟ̂ Ка́ртѣ че се нꙋмѣ́ще Ѡ̈рїенс Христїа́нꙋс, Том. а̄. фа́ца 1217. къ ꙟ̂ Ми́сїа де жос ꙟ̂ мꙋ́лте ло́кꙋрй май вѫрто́с ли́мба чѣ лътинѣ́скъ, ӑдекъ Рѡмѫнѣ́скъ, де кѫт чѣ Греча́скъ, є̆ра̀ де ѡ̆бще. а) Ӥ̆ръшй ꙟ̂съмнъ́м а̂чѝ, къ до́аѡ ли́мбй є̂ра̀ лътине́щй, оўна ка́рѣ ѡ̂ гръ̀ѫ нородꙋл, ши а̂ча́ста ѡ̂ ꙟ̂въца̀ дела мꙋ́мъ са; ӑлта а̂че́лѡр ꙟ̂-въца́цй: ши а̂ча́ста ѡ̂ ꙟ̂въца̀ ꙟ̂ схо́алъ дела да́скълй, прекꙋ́м ши ӑстъ-зй. Чѝ шѝ оу̂на, шѝ ӑлта ꙟ̂то́кма се зичѣ̀ лътинѣ́скъ. Ли́мба, ка́рѣ ѡ̂ гръ̀ѫ норо́дꙋл, ӕ̆сте ли́мба чѣ Рѡмѫнѣ́скъ.

Де врѣ́ме че є̂писко́пїй Рѡмѫ́нй чей пре́сте Дꙋ́нъре, а̂дꙋна́цй ꙟ̂ Съ-бо́р, а̂ꙋ скрис ꙟ̂път̆ра́тꙋлꙋ́й Грече́ск лътинѣ́ще; оу̂рмѣ́зъ, къ а̂ꙋ фост нещїꙋто́рй де ли́мба Греча́скъ. Де оўнде нендоит лꙋ́крꙋ ӕ̆сте, къ Рѡ-мѫ́нїй чей пре́сте Дꙋ́нъре шѝ ꙟ̂ слꙋ́жбеле чѣ́ле бесериче́щй кꙋ сло́ве лътине́щй, шѝ кꙋ ли́мбъ лътинѣ́скъ се ꙟ̂тръбꙋинца̀.

Да́къ Рѡмѫ́нїй чей пре́сте Дꙋ́нъре, местека́цй ꙟ̂тръ Гре́чй, ши сꙋпꙋ́шй ꙟ̂пъра́цилѡр Грече́щй дела Царигра́д, а̂ꙋ а̂вꙋ́т да́тина а̂чѣ́ѫ;

кꙋ

a) Moesiam omnem inferiorem ad Illyricum non pertinuisse Lucas Holstenius non absurde contendit; ac certe Thraciae censetur ab Ammiano. Caeterum *latina lingua potius quam Graeca in multis ejus locis vulgaris erat;* idque significatur post subscriptiones epistolae synodi provinciae hujus ad Leonem Imp. de nece S. Proterii Alexandrini et Concilio Chalcedonensi; quibus verba haec subjiciuntur: *Et haec* (epistola) *Latine quidem data, est in Graeco translata, et iterum translata de Graeco in Latinum. Michael Le Quien*, Oriens Christianus Tom. 1. pag. 1217.

кꙋ кꙟт ѥсте ꙟ май креде, кꙟ Рѡмꙟнїй чей дин коаче де Дꙋнꙟре, ꙟдекꙟ дин Ардел, дин Бꙟнат, дин цѣра Рѡмꙟнѣскꙟ, дин Молдова, ш. ч. оунде ничй оун пичор де Грек нꙋ ѥра, ничй Ꙟпꙟрацїй чей Гречещй нꙋ порꙋнчѣ, нꙋ нꙋмай словеле стрꙟмошещй чѣле лꙟтинещй лѣꙋ цинꙋт, чи ши слꙋжбеле чѣле бесеричещй ꙟ лимба лꙟтинѣскꙟ ле ꙟплинѣ.

§. Б.

Рѡмꙟнїй чей дин коаче де Дꙋнꙟре ꙟ сꙋта ачинчиспрꙟзѣче дела Хс аꙋ лꙟпꙟдат словеле чѣле лꙟтинещй, шѝ аꙋ прїимит чѣле Кирилїане.

Димитрїе Кантимир, кареле фоарте маре ꙟвꙟцꙟтꙋрꙟ аꙋ авꙋт, прекꙋм дин кꙟрциле чѣле де дꙟнсꙋл скрисе лꙟмꙋрит се веде, ши ꙟпреꙋнꙟ аꙋ фост Водꙟ ꙟ цѣра Молдовей, ши пентрꙋ ачѣѧ нимене нꙋ се поате ꙟдоѝ, кꙟ авꙟнд архивꙋриле чѣле векй але Домнїей Молдовей пре мꙟна са, прѣ бине аꙋ щїꙋт лꙋкрꙋриле Молдовей чѣле векй, ꙟ Исторїа Молдовей ла кап. Є. аша скрїе: кꙟ цинꙟнд Рѡмꙟнїй словеле чѣле лꙟтинещй пꙟнꙟ ꙟ времѣ Сꙟборꙋлꙋй дела Флоренцїа, кареле ꙟ сꙋта ачинчиспрꙟзѣче аꙋ фост адꙋнат, шѝ оунде пре оурмꙟ се фѣче Оунирѣ ꙟтрꙟ Гречй шѝ ꙟтрꙟ Лꙟтиний; дꙋпꙟ сꙟборꙋл ачеста, ꙟ кареле шѝ Митрополитꙋл Молдовей ꙟпреꙋнꙟ кꙋ Ꙟпꙟратꙋл дела Цариград шѝ кꙋ чеѧ лалцй Гречй се оунисе кꙋ Лꙟтинїй, Ѳеоктист Дїаконꙋл лꙋй Маркꙋ Ѥфесѣнꙋл, де нѣм бꙋлгар саꙋ сꙟрб, оурмꙟнд ꙟ скаѡнꙋл Митрополїей Молдовей, стѣте де Алеѯандрꙋ Водꙟ ал Молдовей, ка сꙟ лапеде словеле чѣле лꙟтинещй дин Молдова, шѝ сꙟ прїимѣскꙟ чѣле Кирилїане, кꙋ каре се ꙟтрꙟбꙋинцѣзꙟ Рꙋшїй ши Сꙟрбїй: пентрꙋ ка нꙋ цинꙟнд май ꙟколѡ словеле чѣле лꙟтинещй, тинерїй Рѡмꙟнилѡр четинд кꙟрциле лꙟтинилѡр, сꙟсе алипѣскꙟ кꙋ инима кꙟтрꙟ Догмеле Лꙟтинилѡр.

 Адекꙟ,

Адекъ, Маркȣ Архїепископȣл Ефесȣлȣй, неврѫнд а ӥскъли Оуни-
рѣ, карѣ ѡ фъкȣсе чѣѧ лалцй Гречй кȣ Лътинїй ꙟ Събѡрȣл дела Фло-
ренцїа, шй пентрȣ ачѣѧ фȣџинд дела Събѡр, фѣче ръскоалъ маре
прин тоате църиле чѣле де лѣџе Гречаскъ, кѫт тоцй ла чей че ӥскъ-
лисе зиса Оунире, се оуйта ка ла нище пъгѫнй; ка шй пре Рѡмѫнїй
чей дин коаче де Дȣнъре сѫй ꙟтъреаскъ ꙟтрȣ неоунире: ши сѫй факъ
съ оурџисаскъ пре Рѡманй, ши пре тоцй Італїанїй, стѣте съ ꙟкапъ
Ѳеоктист Бȣлгарȣл, крединчосȣл ал сѣȣ оученик ши Дїакон, Митро-
полит ла Молдова ꙟ локȣл Митрополитȣлȣй челȣй че ӥскълисе Оу-
нирѣ ꙟ Събѡрȣл дела Флоренцїа. Ачест Ѳеоктист, щїинд къ лимба
Рѡмѫнѣскъ е̂ фоарте апроапе кȣ чѣ Італїенѣскъ, сокоти, къ де вѡр
май цинѣ Рѡмѫнїй словеле чѣле лътинещй, авѫнд ши Італїанїй ачѣ-
лешй слове, вѡр скрїе ачещѣ кърцй ꙟ партѣ фъкȣтей Оунирй, каре
четиндȣле Рѡмѫнїй, се вѡр плека асе оунй кȣ Рѡманїй ши кȣ чѣѧ
лалцй Італїанй ай лѡр фрацй, ши аша ба скъдѣ трѣба Гречилѡр.
Дечй кȣ довѣде динтрȣ ачест ӥзвѡр трасе ꙟшелъ пре бȣнȣл Алеѯан-
дрȣ Вода Молдовей, ка съ лапеде кȣ тотȣл словеле чѣле лътинещй
дин Молдова, кѫт нимърȣй съ нȣй фїе слобод асе май ꙟтръбȣинца
кȣ ѥ̄ле ꙟ лимба Рѡмѫнѣскъ; ши съ прїимѣскъ чѣле Кирилїане, тȣ-
тȣрѡр Італїанилѡр, ши пънъ ачй ши Рѡмѫнилѡр некȣноскȣте. Прин
ачастъ некȣмпътатъ ши фъръ де врѣме а лѣџей рѫвнъ, кȣм май сȣс
лъȣдатȣл Кантимир кȣ плѫнџере ла арътатȣл кап ꙟсѣмнъ, причинȣй
Алеѯандрȣ Водъ ачѣ варварїе, адекъ ачел ꙟтȣнѣрек ши нещїинцъ, ꙟ-
трȣ карѣ астъзй заче Молдова. Фапта ачаста алȣй Алеѯандрȣ Водъ,
ши а Молдовѣнилѡр ѡ ꙟбръцошаръ дȣпъ ачѣѧ ши чѣѧ лалцй Рѡмѫ-
нїй дин коаче де Дȣнъре тоцй; де оунде тоцй Рѡмѫнїй ачещѣ кȣ аче-
лашй ꙟтȣнѣрек де нещїинцъ фъръ акоперицй.

Даръ нȣ се ѡпрѝ ръȣл ачй. Чи, прекȣм словеле стръмошещй
чѣле лътинещй фъръ кȣ тотȣл десръдъчинате динтръ Рѡмѫнй, аша

ши

ши ли́мба Ромѫнѣ́скъ фꙋ̀ и҆згони́тъ де прин бесѣ́ричиле Ромѫ́нилѡр, ши ꙟ ло́кꙋл є҆́й бъга́ръ чѣ̀ Словенѣ́скъ, ка́рѣ некꙋ́м попо́рꙋл, чи ни́чи́й пре́ѡцї́й Ромѫ́ний нꙋ ѡ҆ ꙟцелеџѣ̀. Нꙋ є҆ де а҆те мира́ре да́ръ, къ а҆тѫ́та ꙟтꙋне́рек а҆ꙋ оу҆рма́т ꙟ Ромѫ́ний, ꙟтрꙋ ка́реле ши а҆стъзи́ мꙋ́лтора ле пла́че а май зъчѣ̀. Нендои́т лꙋ́крꙋ ѩ҆́сте, къ и҆зво́рꙋл а то́атъ неферичи́рѣ Ромѫ́нилѡр се тра́џе дин оу҆рџі́ѧ Гре́чилѡр, ши, дꙋ́пъ дѫ́ншї́й, а Сѫ́рбилѡр чѣ а҆сꙋ́пра Рома́нилѡр ши а тꙋтꙋрѡ́р Їталїа́нилѡр. А҆чѣ̀ оу҆рџі́е а҆сꙋ́пра Рома́нилѡр ши а҆сꙋ́пра Їталїа́нилѡр, прин виклѣ́неле мешешꙋџи́рй а҆ле Гре́чилѡр ши а҆ле Сѫ́рбилѡр, кꙋ стѣ́мътꙋл ле́џей а҆ша̀ кꙋ гро́сꙋ фꙋ̀ връса́тъ ши ꙟ и҆́нимиле Ромѫ́нилѡр, кѫт Ромѫ́нї́й то́ате къ́рциле са́ле, ка́ре є҆ра̀ скри́се кꙋ сло́ве лътине́щй, ле пръпъди́ръ, ка ши помени́рѣ лѡр съсе щѣ́ргъ де пре фа́ца пъмѫ́нтꙋлꙋй. Де а҆чі́ѧ ѩ҆́сте, къ ни́чй ѡ҆ ка́рте бесеричѣ́скъ де а҆чѣ́ле вѣ́кй скри́съ кꙋ сло́ве лътине́щй а҆стъзи́ нꙋ се вѣ́де; ба ни́чй Хрисо́аве де а҆ле При́нципилѡр Ромѫне́щй скри́се кꙋ сло́ве лътине́щй, ꙟ кѫт щі́ꙋ нꙋ се а҆флъ. Къ, ꙟкълекѫ́нд пре Ромѫ́ний кꙋ стѣ́мътꙋл ле́џей Гре́чїй ши Сѫ́рбїй; ши Хрисо́авеле При́нципилѡр Ромѫне́щй, префъкѫ́ндꙋсе де пе Ромѫ́ніе пе Словеніе, чѣ́ле Ротѫне́щй ка чѣ́ле че є҆ра̀ скри́се кꙋ сло́ве лътине́щй фъ́ръ пръпъди́те. Де оу҆́нде, де се а҆флъ ꙟ ли́мба Словенѣ́скъ врꙋн Хрисо́в дела врꙋн При́нцип Ромѫне́ск ꙟнаи́нте де Събо́рꙋл чел дела Флоре́нцїѧ дат, а҆чѣ́ла ѩ҆́сте ди́нтрꙋ а҆чѣ́ле че се ꙟто́арсеръ де пе Ромѫ́ніе пе Словеніе.

Дꙋ́пъ че ꙟсꙋ́шй Гре́чїй ши Сѫ́рбїй кꙋ мешешꙋ́гꙋл чел май сꙋс а҆ръта́т ꙟтрꙋ а҆дѫ́нкꙋл нещїи́нцей а҆ꙋ сꙋрꙋпа́т пре Ромѫ́ний, ѩ҆ръшй є҆́й ꙟчепꙋ́ръ а клеветѝ пре Ромѫ́ний, къ сѫнт чей май неꙟвъцацй ши май про́щй ꙟтръ то́ате ли́мбиле, ши а҆́шй ба́те жок де дѫ́ншїй: ка́рѣ пѫнъ а҆стъзи́ нꙋ ѡ҆ кꙋ́рмъ, мъка́р къ ши Гре́чїй ши Сѫ́рбїй (де вом сокотѝ лꙋ́крꙋл кꙋ а҆мърꙋ́нтꙋл) ꙟтрꙋ а҆чѣ́шй, ба ꙟ май ма́ре ѡ҆сѫ́ндъ сѫнт. Кꙋ а҆ча́ста нꙋ пре пꙋци́ний Ромѫ́ний, пре оу҆́нїй ши дин чей че

се

се вѫд а щѝ чѣва, ꙟй ꙟпинг ла ачѣꙗ, ка сѫшй оурѹисаскъ лимба са чѣ Рѡмѫнѣскъ, ши сѫ нȣ се сѫргȣꙗскъ а щѝ май мȣлт дин трѫнса, де кȣм аȣ ꙟвъцат дела мȣмъса; ши невѫзѫнд ничй ꙟтрѡ самъ лимба са, сѫшй цинъ фалъ, къ щїȣ грѫѝ саȣ Гречѣще, саȣ Сѫрбѣще. Ши Рѡмѫнїй нȣ се май дещѣптъ дин лѫнгоаре!

§. Г.

Асѣменѣ адевъръȣлȣй ѥсте къ Рѡмѫнїй чей прѣсте Дȣнъре ꙟ Сȣта аї. дела Хс. аȣ лъпъдат словеле чѣле лътинещй.

Прекȣм дин чѣле че май сȣс (§. а.) ам кȣвѫнтат, адеверит ѥсте, къ Рѡмѫнїй чей прѣсте Дȣнъре ꙟ сȣта е. дела Хс. ꙟкъ цинѣ словеле чѣле лътинещй; ашà кѫнд анȣме аȣ врȣт ѥй але лъпъдà ачѣле никъ-ирй нȣ афлъм скрис. Чѝ сокотинд каȣза чѣ май сȣс спȣсъ, пентрȣ карѣ фѫръ ꙟдемнацй Рѡмѫнїй чей дин коаче де Дȣнъре а скоате динтръ дѫншїй словеле чѣле лътинещй ꙟ сȣта єї. прѣ асѣмене адевъръ-лȣй ѥсте, къ Рѡмѫнїй чей дин колѡ̀ де Дȣнъре маймаинте де ачещѣ ꙟ сȣта аї. аȣ фъкȣт ачаста. Дин чѣле май сȣс (§. в.) арътате аде-верит ѥсте, къ лъпъдарѣ словелѡр лътинещй динтръ Рѡмѫнїй чей дин коаче де Дȣнъре аȣ ꙁъворѫт дин Сȣрбїа, че ѡ авѣ Гречїй асȣпра Рѡманилѡр; карѣ прекȣм ненорочитȣл Рѡмѫнилѡр ачѣст род нȣ лаȣ пȣтȣт наще ꙟтръ Рѡмѫнїй чей дин коаче де Дȣнъре пѫнъ дȣпъ Съ-борȣл дела Флоренцїа, ашà ѥсте а крѣде, къ кȣм саȣ тъꙗт пре ла мижлокȣл сȣтей а оунспръзѣче дела Хс. Михаил Керȣларїе Патрїархȣл Цариградȣлȣй де кътръ ꙟпъртъширѣ Рѡманилѡр, ши кȣ ачѣꙗ ꙟтръ Неоунирѣ, ꙟтръ Рѡмѫнїй чей дин колѡ̀ де Дȣнъре ꙟл ръсъдѝ. Се щїе ачаста, деспре карѣ спȣне ши Ле Квїен ꙟ Картѣ че се кїамъ Ѡрї-енс Христїанȣс Том. а. къ Леѡн Архїепископȣл Бȣлгарїей дела Ахрида

аȣ

аȣ фост чел май крединчос прїетин, ши прѣ Сѫргȣиторю ажȣтъторю лȣй Михаил Керȣларїе спре а оурзи неоунирѣ ꙟтрѫ Бесѣрика Рѫсърї-тȣлȣй ши ꙟтрѫ Бесѣрика Апȣсȣлȣй. Ачѣѧ ꙟкъ се щїе, къ Рѡмѫнїй чей дин коло де Дȣнъре ера сȣпȣшїй Архїепископȣлȣй дела Ахрида. Нȣ поате фи дар ꙟдоѫлъ, къ кȣм се дѣде ꙟчепȣт Неоунирей ачещїѧ, Ахридѣнȣл Архїепископ кȣ тоатъ пȣтѣрѣ сау невоит а траџе пре сȣ-пȣшїй съй ла ноаѡа неоунире атѫт пре Бȣлгари, кѫт ши пре Рѡмѫ-ни. Дечй, прекȣм аȣ фост тѣмере, ка нȣ Рѡмѫнїй чей дин коаче де Дȣ-нъре, цинѫнд словеле чѣле лътинещй, съ айбъ май пȣцинъ оурџїе асȣпра Рѡманилѡр де кѫт Гречїй ши Сѫрбїй, ши пентрȣ ачѣѧ съсе плѣче а се оуни кȣ Рѡманїй, Ахридѣнȣл Архїепископ ꙟ тот кипȣл бътѫнѫдȣший капȣл, ка ꙟ сȣпȣшїй съй Рѡмѫни съ ꙟръдъчинѣѕе оур-џїѧ асȣпра Рѡманилѡр ши а тȣтȣрѡр Італїанилѡр; тот прилежȣл, кȣ кареле пȣтѣ Рѡмѫнїй ачещѣ съсе аплѣче кътръ Рѡмани, аȣ врȣт дин ръдъчинъ ал смȣлџе. Де оунде асѣмене адевърȣлȣй есте, къ соко-тинд, къ пот слȣжи спре прилеж де Оунире Рѡмѫнилѡр словеле чѣ-ле лътинещй, прекȣм дȣпъ ачѣѧ Ѳеоктист Бȣлгарȣл пентрȣ ачастъ каȣзъ аȣ стат съсе лапеде словеле чѣле лътинещй динтръ Рѡмѫнїй чей дин коаче де Дȣнъре, аша майнаинте Ахридѣнȣл Архїепископ со-цȣл лȣй Михаил Керȣларїе кȣ пȣтѣрѣ карѣ ѡ авѣ аȣ алȣнгат динтръ Рѡмѫнїй чей престе Дȣнъре словеле чѣле лътинещй. Ба поате де а-коло къ се щїѧ дин че каȣзъ, ши кѫт де лесне кȣ ачѣ каȣзъ фъръ лъпъдате словеле чѣле лътинещй динтръ Рѡмѫнїй чей престе Дȣнъре, сау ꙟпȣлпат ши Ѳеоктист а ста де Алеѯандрȣ Водъ, адȣкѫнд поате ши пилда челѡр престе Дȣнъре Рѡмѫни, ка съсе лапеде ши дин Молдова, ши пре оурмъ динтръ тоцй Рѡмѫнїй ши чей дин коаче де Дȣнъре съсе щѣргъ помениреѣ словелѡр лътинещй.

§. Д.

Рωмѫ́нїй чей дин А҆рдѣ́л а҆ȣ ꙟчепȣ́т ꙟтѫ́ю а҆ скоа́те дин Бесѣ́рикъ ли́мба чѣ Словенѣ́скъ, ши а҆ȣ бъга́т ӥаръши чѣ Рωмѫнѣ́скъ.

Дȣ́пъ събо́рȣл чел де́ла Флоре́нцїа то́цй Рωмѫ́нїй чей дин коа́че де Дȣ́нъръ нȣ нȣ́май кȣ сло́веле чѣ́ле Кирилїа́не се ꙟтрѣбȣинца̀, чѝ ши слȣ́жбеле чѣ́ле сфи҃те ꙟ ли́мба словенѣ́скъ ле ꙟплинѣ̀ пѫнъ ꙟ зи́леле лȣй Рако́ци Гео́ргїе чѣ́лȣй ꙟтѫ́ю кȣ нȣ́меле а҆че́ста При́нцип а҆л А҆рдѣ́лȣлȣй. Дрепт ѡ҆ Къза́нїе ши а҆́стъзй се вѣ́де дин а҆́нȣл 1580. ꙟ ли́мба Рωмѫнѣ́скъ типъри́тъ ла Брашо́в ꙟ А҆рдѣ́л; ӥаръ а҆ скоа́те ли́мба Словенѣ́скъ, ши а҆ слȣжѝ Литȣргї́а, ши а҆́лте слȣ́жбе сфи҃те ꙟ ли́мба Рωмѫнѣ́скъ а҆ле ꙟплинѝ ꙟтѫ́ю ши ꙟтѫ́ю а҆ȣ ꙟчепȣ́т Рωмѫ́нїй ꙟ зи́леле май сȣс лъȣда́тȣлȣй При́нцип: ка́рѣ а҆ша̀ саȣ ꙟтѫмпла́т. Дȣ́пъ че е҆ре́сȣл лȣй Лȣте́р ши а҆лȣй Калви́н, ръвърсѫ́ндȣсе прин тоа́тъ цѣ́ра А҆рдѣ́лȣлȣй, саȣ ꙟтъри́т, чѣ́ла ꙟбръцоши́ндȣл тот нѣ́мȣл Съсе́ск, че́ста па́ртѣ чѣ май ма́ре а҆ Оу҆́нгȣрилѡр, кѫт Пописта́шй фоа́рте пȣци́нй а҆ȣ ръма́с, ба ши е҆пи́скопȣл лѡр фȣ липси́т дин цѣ́ръ; Рако́ци при́нципȣл А҆рдѣ́лȣлȣй фїи́нд Калви́н, ши ма́ре патро́н е҆ре́сȣлȣй а҆че́стїа, врȣ̀, ка ши Рωмѫ́нїй съ се фа́къ Калви́ни; ши дȣ́пъ мȣ́лтъ ӥспи́тъ непȣтѫ́нд бѫна̀ пре Рωмѫ́ни, сокотѝ, къ пе́нтрȣ а҆чѣ́ѧ нȣ се ла́съ Рωмѫ́нїй де креди́нца чѣ правосла́вникъ, къ сѫнт про́щй, невъца́цй, ши пе́нтрȣ а҆чѣ́ѧ нȣ приче́п довѣ́деле чѣ́ле а҆ръта́те де Калви́ни спре ꙟбръцоша́рѣ е҆ре́сȣлȣй Калвине́ск; де́спре а҆́лтъ па́рте нȣ ръȣ ведѣ̀, къ тоа́тъ простї́ѧ Рωмѫнилѡр де а҆колѡ̀ а҆тѫрнъ, къ нȣ а҆ȣ къ́рцй Рωмѫне́щй прин бесѣ́ричиле лѡр, чи Словене́щй, дин ка́ре нȣ приче́п нимика. Дрепт а҆чѣ́ѧ порончѝ, ка ни́че Влъдикȣлȣй, ни́че а҆́лтѡр пре́ѡцй май мȣлт съ нȣ ле фїе сло́бод а҆ слȣжѝ лȣкрȣриле чѣ́ле

сфи҃-

сфи͠нте фъръ ꙟ лимба Ромѫнѣскъ. вѣдесе ачаста ши дин Хрисовꙋл чел дин анꙋл 1643. ꙟ і. зиле а лꙋней лꙋй Октомвріе дела Принципꙋл Георгіе Ракоци лꙋй Симон Стефан, алесꙋлꙋй Влъдикъ Ромѫнеск ꙟ Ардѣл, пентрꙋ ꙟтърирѣ алѣџерей, кꙋ кип де граю Калвинеск дат, ла Нꙋмѫрꙋл а. a) Ши фѣче Типографіе ноаѡ Ромѫнѣскъ ꙟ Бългърад; карѣ фіинд сꙋпт пꙋтѣрѣ Калвинилѡр, май прин тоате кърциле Ромѫнещй че се типъре аколѡ се съмъна ересꙋл Калвинеск, ка четинд Ромѫнїй ꙟ лимба са, съсе алꙋнече кътръ Калвиний. Чи, не пꙋтѫнд ничй аша ꙟплини кꙋџетꙋл съꙋ чел ръꙋ; Ромѫнилѡр ле ръмъсѐ ачѣ фачере де бине дела Принципꙋл ачела, къ скъпаръ де лимба чѣ Словенѣскъ; ши акꙋм нꙋмай словеле чѣле Кириліане ꙟкъ ле май аꙋ ꙟпреꙋнъ кꙋ Рꙋшїй ши кꙋ Сѫрбіи. Къ чѣѫ лалцй Ромѫнй дин коаче де Дꙋнъре ꙟкъ тоцй, възѫнд фолосꙋл, аꙋ оурмат Ардєлѣнилѡр Ромѫнй, ши аꙋ липсит дин бесѣричиле лѡр лимба чѣ словенѣскъ, бъгѫнд ꙗръшй чѣ Ромѫнѣскъ.

Кꙋ ачастъ феричире ꙟтрѣк Ромѫнїй пре тоате нѣмꙋриле Крещине Гречй, Рꙋшй, Сѫрбй, ши ѡрй де че лимбъ Пописташй, пентрꙋ къ ничй оуний ачещѣ нꙋ ꙟцелег чѣле че се четеск ꙟ сфи͠нта Литꙋргіе, ши ꙟтрꙋ алте кърцй бесеричещй, де ѡаръ че алта є лимба лѡр ꙟ Кърциле бесеричещй, алта ꙟ гꙋра попорꙋлꙋй: ꙗръ ла Ромѫнй каре лимбъ ѡ грѫще мꙋлцимѣ, ачѣашй ꙗсте ши ꙟ Кърциле бесеричещй, ши пентрꙋ ачѣѫ тот попорꙋл Ромѫнеск причѣпе чѣле де аꙋде четиндꙋсе ꙟ сфи͠нтеле Кърцй. Пентрꙋ ачѣѫ мꙋлцй динтръ алте нѣмꙋрй, карїй

щїꙋ

a) Quod sacro sanctum Dei verbum juxta sacros Bibliorum codices tam Dominicis, quam aliis diebus festivis cum in Ecclesiis suis, tum ad funera, tum vero alibi ubicunque locorum desiderabitur, *vernacula sua lingua* praedicabit, praedicarique per quosvis alios quoque Pastores procurabit, ac faciet. *Confirmationales* neo electo Archiepiscopo Valachorum Transylvaniae Simoni Stephano anno 1643. 10. Octobris a Principe Transsilvaniae Georgio I. Rakoczi elargitae, Nro 1.

щїȣ ли́мба Рѡмѫнѣ́скъ, май бȣкȣро́ший мерг ла бесѣ́рика Рѡмѫ́нилѡр, де кѫт ла бесѣ́рика нѣ́мȣлȣй съȣ, пе́нтрȣ къ ꙟ бесѣ́рика Рѡмѫ́нилѡр се ꙟдȣ́лче́ск де ꙟцеле́сȣл кȣви́нтелѡр че́лѡр сфи҃нте, ꙗ́ръ ꙟ бесѣ́рика нѣ́мȣлȣй лѡр нȣ́май кѫт сȣ́нетȣл кȣви́нтелѡр ле бат оу҆ре́киле.

Ꙟсъ Рѡмѫ́нїй чей пре́сте Дȣ́нъре ши а҆стъѕй цин ꙟ бесѣ́рикъ ꙟпреȣ́нъ кȣ сло́веле ли́мба чѣ гречаскъ; си́нгȣрй а҆че́ѧ ди́нтръ дѫ́нщїй негоцито́рй, ка́рїй лъкȣе́ск ла Пе́ща а҆ȣ ꙟ бесѣ́рикъ ли́мба Рѡмѫнѣ́скъ, ши а҆коло́ший а҆ȣ ши схо́алъ Рѡмѫнѣ́скъ.

Ди́нтрȣ а҆чѣ́ѧ, къ При́нципїй Ардѣ́лȣлȣй ꙟ тот ки́пȣл саȣ небо́ит ши кȣ пȣтѣ́рѣ, ши кȣ а҆лте те́хне, съмънѫ́нд прин Кърциле чѣле ꙟ ли́мба Рѡмѫнѣ́скъ типъри́те є҆ре́сȣриле Калвине́щй, преку́м май пре́ ларг вѡм спȣ́не ꙟ и҆сто́рїѧ чѣ̀ бесерича́скъ, ши то́тȣший нѣ́мȣл Рѡмѫне́ск а҆ȣ ръма́с стато́рник ꙟ креди́нца са, ши ꙟтрȣ да́тиниле са́ле, кїа́р се вѣ́де, къ де а҆р шѝ прїимѝ ꙗ́ръший Рѡмѫ́нїй ве́киле са́ле сло́ве чѣ́ле лъти́не́щй, ни́чй ѡ҆ фри́къ пе́нтрȣ а҆чѣ́ѧ нȣ по́ате фѝ, къ до́аръ а҆р пътимѝ че́ва̀ скимба́ре лѣ́џѣ лѡр. Ба скрїи́нд кȣ сло́ве лъти́не́щй Рѡмѫнѣ́ще, ли́мпеде се вѣ́де, къ ли́мба Рѡмѫнѣ́скъ є҃ со́ръ дȣ́лче кȣ ли́мба чѣ Італи́енѣ́скъ, ши къ ли́мба Рѡмѫнѣ́скъ є҃ ли́мба чѣ вѣ́кїе а҆ попо́рȣлȣй прѣ́стрълȣчи́цилѡр Рѡма́ни. Ачѣ́стъ мъри́ре писмȣи́ндȣѡ Рѡмѫнилѡр оу҆нїй ди́нтръ Сѫ́рбй ши ди́нтръ Гре́чй, кȣ стѣ́мътȣл ле́џїй ши а҆стъѕй се бат а҆ спъ́рїѧ̀ пре Рѡмѫ́нй, ка съ нȣ се ꙟто́аркъ ла Стръмоше́щиле са́ле сло́ве, чѝ съ ци́нъ ка ши Сѫ́рбїй ши Рȣ́шїй чѣ́ле Кирилїа́не, ши а҆ша̀ пȣ́рȣрѣ съ ръмѫ́нъ ли́мба Рѡмѫнѣ́скъ ꙟтрȣ а҆чѣ̀ ꙟтȣнека́ре ши варварі́е, ла ка́рѣ ѡ҆аȣ а҆дȣ́с Гре́чїй ши Сѫ́рбїй. Ни́че є҆ȣ нȣ ѕи́к съсе ски́мбе сло́веле дин Кърциле Бисериче́щй: чи де врѣ́ме че ꙟсȣ́ший Рȣ́шїй Мȣска́лй а҆ȣ прїими́т мȣ́лте сло́ве де чѣ́ле Лъти́не́щй, ши а҆лтми́нтрѣ скрїȣ кърциле чѣ́ле де Бесѣ́рикъ, а҆лтми́нтрѣ чѣ́ле политиче́щй; кȣ кѫт май вѫрто́с се ка́де ной Рѡмѫ́нїй фїи́нд де сѫнџе Рѡма́нй, ши а҆чѣ́леший сло́ве а҆вѫ́ндȣле май де демȣ́лт; а҆фа́ръ

де

де Бесѣрикъ ѡръши съ скріем кꙋ слове лътинещи, ка съ не кꙋръцим ѡдатъ лимба де варваріе. Тоци ѥритичіи а тꙋтꙋрѡр лимбилѡр дин Еꙋрѡпа, каріи токма сѫнт тъмаци де кътръ Бесѣрика Рѡмей, ѫтребꙋинцѣзъ ѫ скрисоарѣ лѡр словеле Рѡманилѡр, адекъ чѣле Лътинещи: апои фиии ѫпърціеи, Рѡмѫніи дин бꙋнъ воѧ лѡр съ ръмѫнъ липсици де вистіѧрюл лѡр чѣл стръмошеск?

Ачи ѫми вени аминте, къ оун Преѡт Рꙋсеск асꙋпра довѣдеи че ѡам адꙋс май сꙋс (§. л. в.) спре адеверире къ Рѡмѫніи май де мꙋлт саꙋ ѫтребꙋинцат кꙋ Словеле чѣле лътинещи, міаꙋ арꙋнкат: къ де ар фи тръит Рѡмѫніи кѫндва кꙋ словеле чѣле лътинещи; сар афла ѡаре че скрисори де ачѣле ши акꙋм. Дрепт ачѣѧ неафлѫндꙋсе акꙋм ничи оун монꙋмѫнт ѫ лимба Рѡмѫнѣскъ кꙋ слове лътинещи дин вѣкꙋриле чѣле демꙋлт; оурмѣзъ, къ ничи ѡдатъ нꙋ аꙋ ѫтребꙋинцат Рѡмѫніи словеле чѣле лътинещи. Ла каре ѡм ръспꙋнс: Пентрꙋ къ дин вѣкꙋриле чѣле де демꙋлт ничи ѡ скрисоаре нꙋ се афлъ ѫ лимба Немцѣскъ ѫ лимба фрѫнчѣскъ, ба ши ѫ лимба Таліенѣскъ, аꙋ зичевеи, къ пре ачѣле времи ничи Немціи, ничи Фрѫнчіи, ничи Італіаніи, май вѫртос каріи ѥра негоциторий, ши авѣ кореспонденціи, ничи оунꙋл нꙋ аꙋ скрис немика ѫ лимба са? Май пꙋцин ѥсте а те мира, де нꙋ се афлъ ничи ѡ скрисоаре Рѡмѫнѣскъ кꙋ слове лътинещи дин времиле чѣле ѫнаинте де Соборꙋл чѣл дела Флоренціа, де ѡаръ че кіар щим дин Кантимир, къ пентрꙋ оурціѧ че авѣ асꙋпра Лѣцией Лътинилѡр лъпъдаръ Рѡмѫніи словеле Лътинещи. Атѫта пꙋтѣре аре ачест фѣлю де оурціе, кѫт пре Татъ асꙋпра фіюлꙋи, ши пре фік асꙋпра Татълꙋи ѫл скоалъ кꙋ перире. Аша біецій Рѡмѫни, ѫшелаци де стреини, крезꙋръ, къ адꙋк жѫртвъ лꙋи Дꙋмнезеꙋ, арзѫнд скрисориле сале чѣле кꙋ слове лътинещи; ши прекꙋм ла ѡвреи ѥра анаѳема чѣл че ва цинѣ пѫне доспитъ ѫ зилеле азимелѡр ла каса са, аша Рѡмѫніи кꙋ небꙋ-

 ніе

ніе се кредѣ, къ вωр фѝ а̂фурисеци, де се ва а̂фла̀ скрисоаре ку слове лътинещй ꙟ куприносул лωр. Де каре невуніе нічй а̂кум ну сꙟнт тоцй Рωмꙟній скутицй.

Нічй ѡ̂датъ нау фост Бесѣрика Рωмꙟнилωр, прекум е ꙟ вѣкул а̂честа Клирул оунициалωр дин Ардѣл, ꙟбогъцитъ де бърбацй ꙟвъцацй: карій, де а̂р фѝ пъртиницй де май марій Бесѣречей лωр, ши а̂жуторацй ꙟ чѣле де липсъ пентру пꙟнѣ чѣ де тоате ꙃилеле, ши а̂шеꙃацй ши повъцуици, оунде, ши кум се кувине; ну а̂р плꙟнџе Публикул, ши ꙟпреунъ а̂чеꙟшй врѣдничй бърбацй, къ ꙟꙃъдар ꙟпърътѣска Стъпꙟнире ку дърничіе а̂у върсат а̂тꙟтѣ кіелтуелй пре ла Оунивеситъциле, пре ла Академііле чѣле де депарате, ши пре ла Схоалеле чѣле де а̂касъ пентру ка съ луминѣꙃе пре фіій Рωмꙟнилωр, ши съй деплинѣскъ. Влъдика лωр чел де а̂кум, кареле де мулцй анй стъпꙟнѣще, ку тотул е дат ла Ікономіе, ши ла а̂дунаре де банй. Де а̂р а̂вѣ а̂честа рꙟвнъ спре щіинце, ши врѣре спре ѡ̂меній чей ꙟвъцацй, прекум а̂ре невоинцъ спре Ікономіе, вꙟртос а̂р фѝ ку ѡ̂ парте а̂ банилωр съй а̂дъωгатъ Библіωтека Рωмꙟнилωр чѣ дин Блаж, оунде е лъкашул Влъдикулуй Оуницилωр а̂кум, ши мулцй бърбацй мулте пласе де кърцй а̂р фѝ дат ла луминъ пентру луминарѣ а̂тот нѣмул Рωмꙟнеск: карѣ Пъринцѣще ѡ куџетъ буна ꙟпъръціе а̂ Аустріей, ши тоате нѣмуриле ѡ̂ дореск ши ѡ̂ ашъ … тъ дела Рωмꙟнй ꙟтру а̂чест вѣк прѣлуминат.

Дрепт лъудатул Влъдикъ а̂у фъкут съсе типърѣскъ нище Кърцй Θеологичещй а̂колω ꙟ Блаж, даръ кум? ꙟсушй а̂у префъкут ку а̂жуторюл а̂лтωра, кум спуне Кувꙟнтул ꙟнаинте, дин Лътиніе пре Рωмꙟніе Θеωлогіа луй Турнели (ꙟтру а̂чест вѣк луминат) деспре чѣле шѣпте Тайне а̂ле Бесѣричій. Деспре карѣ оун Професωр Попистъшеск дин Бълград а̂чѣстъ, пре кꙟт шоадъ, пре а̂тꙟта дрѣптъ жудекатъ

катъ

ГАРЛШИ; ши аша ачѣ Мѫнѫстире, карѣ ера мамѫ деціептѫрей ши ѫвѫцѫтурей Рꙍмѫнилꙍр дин Ардѣл, е адусѫ ла чѣ де пре оурмѫ примеждуире де перире ѫпреунѫ ку фундаціа са. — —

Деспре Епископул Самуил Вулкан ши ачѣле сѣмне ведем, кѫ мѫрирѣ лѫпѫдѫрей словелꙍр Кириліане динтрѫ Рꙍмѫни, ши адучерѣ ѫнапой а Стрѫмошещилꙍр слове Лѫтинещи Прѣсфинціей сале Черюл ѿ пѫстрѣзѫ.

Чи ѡсебит бине поате нѫдѫждуи нѣмул Рꙍмѫнеск дела Катехета Димитріе Цикиндал Парохул дин Бечкерекул мик, ши дела чей трей Профессори, Рꙍмѫни, Константин Діаконович Лога фостул чел ѫтѫю ѫвѫцѫторю ал Схоалей Рꙍмѫнещи дин Пеща. Іꙍсиф Іꙍргович а фрумоаселꙍр ѫвѫцѫтури, ши а Философіей Доктор. Н. Міуца; пре карій ѫнѫлцатул ѫпѫрат ал Аустріей ФРАНЦИСК чел ѫтѫю, ку ковѫршире де Пѫринцѣскѫ драгосте рѫдикѫнд ѫтру ачест ан Схоалѫ ла Арад пентру ѫвѫцѫтура челꙍр че ау асе гѫти ла Дѫскѫліиле чѣле де прин Ѡраше, ши де прин сате, ку саларіум сау ку платѫ де кѫте ѿпт суте де флоринци Немцещи пе ан, іау ресолвит сѫ фіе аколѡ Профессори, адекѫ ѫвѫцѫтори фіиторилꙍр прин ѡраше ши прин сате ѫвѫцѫтори. Ѫсѫ ну е ѫдоажѫ, кѫ пре лѫнгѫ темеюл каре ѫл вꙍр пуне лѫудацій Профессори ѫ Схоала чѣ дела Арад май сус арѫтатѫ, спре прокопсѣла чѣ деплинитѫ е де липсѫ ши ажуторюл Клерулуй, кареле дин фіинца Дерегѫторіей сале е даторю ѫтот кипул асе невои спре фолосул попоарѫлꙍр сале. Спре ачѣста бунѫ нѫдѣжде поате авѣ Публикул дела чей куноскуцій ѫтру рѫвна чѣ кѫтрѫ полирѣ нѣмулуй Рꙍмѫнеск Прѣчинстицій Прꙍтопресвутери Петру Іꙍргович ал Ѡравицей, ши Ассессꙍр Конзисторіулуй Епископеск ал Вѫршецулуй, Стефан де Аѳанасіевич ал Логошулуй, ши Ассессор Мѫритей Вармегіей Крашовей, Іꙍанн Ѳꙍмич ал Карансебешулуй, ши

Ассес-

Ассе́ссор Консисто́рїѹлѹй Е̂пископе́ск а̂л Вършецѹлѹй, Николае Сто́й-ка де Ха́цег, а̂л Меха́дїей. Ка́рїй прекѹ́м тинери́мѣ, ка кѹ тот де а̂ди́нсѹл сѫ се дѣ̀ спре ѫ̂вѫцѫтѹ́рѫ дѹ́пѫ Пѫринце́скѹл кѹ́џет а̂л ѫ̂-нѫлца́тѹлѹй ѫ̂пѫра́т, кѹ сѫргѹи́нцѫ ѡ̂ вѡр ѫ̂демна̀, а̂ша̀ ши спре кѫшига́рѣ Кѫ́рцилѡр че́лѡр фолосито́аре, пре Пре́ѡцїй ѫ̂й вѡр дешепта̀. Кѹ ка́ре мижлочи́ре нѹ дѹ́пѫ лѹ́нгѫ врѣ́ме, ї́сте а̂ нѫдѫждѹ̀й, кѫ Бѫ-нѫцѣ́нїй ѫ̂трѫ Рѡмѫ́нїй че́й ма́й прокопси́цїй се вѡр нѹмѫра̀, мѫка́р кѫ нѹ а̂̆ѹ Е̂писко́пїй дин нѣ́мѹл лѡр.

ВЪЗꙊТА КЪРЦЇЙ.

КАП. а҃.

Пéнтрꙋ дескълекáрѣ Рꙋмѫнилѡр ꙟ Дакїа.

Фаца.

§. а҃. Ръсбóаеле, кáре лѣꙋ авꙋт Рꙋмáнїй кꙋ Дáкїй ꙟнаинте де Траïáн 1.
§. в҃. Ръсбóюл чéл дин тѫю алꙋй Траïáн асꙋ́пра Дáкилѡр. .. .. 4.
§. г҃. Ал доиле ръсбóю алꙋй Траïáн асꙋ́пра Дáкилѡр. 6
§. д҃. Дакїа кꙋ прилéжꙋл ръсбóюлꙋй Рꙋмáнилѡр се дешéртъ кꙋ тóтꙋл де лъкꙋитóрй. .. .. 7.
§. є҃. ꙟтрáрѣ Рꙋмáнилѡр ꙟ Дáкїа спре а лъкꙋй аколѡ. .. .. 12.
§. ѕ҃. Рꙋмáнїй чей тримишй де Траïáн, ашезѫндꙋсе кꙋ лъкáшꙋл ꙟ Дáкїа, нꙋ сау късъторит кꙋ мꙋéрй Даке. .. .. 15.

КАП. в҃.

ꙟтѫмплъриле Рꙋмáнилѡр чéлѡр дин Дáкїа дꙋ́пъ мóартѣ ꙟпърáтꙋлꙋй Траïáн.

§. а҃. Сꙋпт ꙟпърáтꙋл Адрїáн 22
§. в҃. Сꙋпт ꙟпърáтꙋл Мáркꙋс Аꙋрéлїꙋс Антонинꙋс Филóсофꙋл. 23
§. г҃. Сꙋпт ꙟпърáтꙋл Кóммодꙋс. 25
§. д҃. Сꙋпт ꙟпърáтꙋл Антонинꙋс Каракáлла. 26
§. є҃. Сꙋпт ꙟпърáтꙋл Маѯиминꙋс. 26
§. ѕ҃. Сꙋпт ꙟпърáтꙋл Филиппꙋс. 26
§. з҃. Сꙋпт ꙟпърáтꙋл Дéчїꙋс. 27
§. и҃. Сꙋпт ꙟпърáтꙋл Галлїéнꙋс. 27

Фаца

§. ѳ. Сȣпт ꙟпъратȣл Клаȣдїȣс. .. 28
§. ї. Сȣпт ꙟпъратȣл Аȣрелїанȣс. .. 31

КАП. Г.

Пентрȣ трєчерѣ Романилѡр челѡр дин Дакїа ꙟнапой престе Дȣнъре ꙟ зилеле ꙟпъратȣлȣй Аȣрелїан.

§. а. Се четеск Скрїиторїй чей векй, карїй аȣ скрис пентрȣ трєчерѣ Романилѡр челѡр дин Дакїа престе Дȣнъре. .. 32
§. в. Токма фъръ крезъмѫнт лȣкрȣ ѥсте тоцй Романїй ꙟ зилеле лȣй Аȣрелїан съ фи єшит дин Дакїа престе Дȣнъре ꙟ Мисїа. 34
§. г. Партѣ чѣ май маре а Романилѡр, нȣ аȣ єшит дин Дакїа престе Дȣнъре. .. 36
§. д. Се ръспȣнде лȣй Єнгел .. 39
§. є. Се ведѣще май ꙟколѡ кȣм къ партѣ чѣ май маре а Романилѡр нȣ аȣ єшит дин Дакїа престе Дȣнъре. .. 40
§. ѕ. Се сокотѣще крезъмѫнтȣл лȣй Флавїȣс Вопискȣс ꙟ трѣба трєчерей Романилѡр дин Дакїа престе Дȣнъре. .. 44
§. з. Се май черн ꙟкъ кȣвинтеле лȣй Вопискȣс ꙟ трѣба трєчерїй Романилѡр престе Дȣнъре. .. 54
§. и. Се сокотѣще ши крезъмѫнтȣл лȣй Рȣфȣс, ши алȣй Єȣтропїȣс ꙟ трѣба трєчерей Романилѡр дин Дакїа престе Дȣнъре. 56

КАП. Д.

ꙟтѫмплъриле Романилѡр челѡр дин Дакїа лȣй Траїан дин зилеле лȣй Аȣрелїан пънъ ла ꙟтрарѣ Оунгȣрилѡр ꙟ Паннонїа.

§. а. Романїй чей дин Дакїа фȣръ стъпѫницй де Готи. .. 58
§. в. Де Хȣни. .. 63
§. г. Де Гепиде. .. 68
§. д. Де Аварй. .. 69
§. є. Дакїа волникъ. .. 70
§. ѕ. Романїй чей дин Дакїа лȣй Траїан нічй ѡдатъ наȣ фост сȣпȣшй Бȣлгарилѡр. .. 73

Ѕ, з.

Фаца

§. з҃. Румѫнїй ши дꙋпъ времиле лꙋй Аꙋрелїан аꙋ рѫмас ꙟ Дакїа нем ѡсебит. 78

КАП. є҃.

Пентрꙋ дескълекаре Оунгꙋрилѡр ꙟ Ардѣл.

§. а҃. Некꙋмпътатъ драгосте аꙋ авꙋт Нотарїꙋл лꙋй Бела спре Оунгꙋрй 82
§. в҃. Ꙟтраре Оунгꙋрилѡр ꙟ Паннонїа. 85
§. г҃. Солїа лꙋй Тꙋхꙋтꙋм кътръ Арпад Дꙋка Оунгꙋрилѡр. .. 88
§. д҃. Ръсбоюл Оунгꙋрилѡр кꙋ Румѫнїй ꙟ Ардѣл. 91
§. є҃. Бърбъцїа Румѫнилѡр. 93
§. ѕ҃. Ачѣлашй май ꙟколѡ. 102
§. з҃. Цѣлꙋ аꙋ фост Румѫн, ши Домн витѣз. 116
§. и҃. Алѣџере лꙋй Тꙋхꙋтꙋм спре Домнїа Румѫнилѡр ꙟ Ардѣл. 117
§. ѳ҃. Причина, пентрꙋ каре Румѫнїй дин Ардѣл шѣꙋ алес лорꙋшй Домн пре Тꙋхꙋтꙋм. 125

КАП. ѕ҃.

Пентрꙋ статꙋл Румѫнилѡр челѡр дин Ардѣл дела ꙟчепере Домнїей лꙋй Тꙋхꙋтꙋм ꙟкоаче.

§. а҃. Статꙋл Румѫнилѡр дин Ардѣл ꙟ зилеле лꙋй Тꙋхꙋтꙋм. .. 129
§. в҃. Статꙋл Румѫнилѡр дин Ардѣл ꙟ зилеле сфнтꙋлꙋй Стефан Краюлꙋй Оунгꙋрилѡр. 131
§. г҃. Статꙋл Румѫнилѡр дин Ардѣл дꙋпъ сфнтꙋл Стефан Краюл Оунгꙋрилѡр. 134

КАП. з҃.

Пентрꙋ ꙟпъръцїа лꙋй Менꙋморꙋт, ши алꙋй Глад.

§. а҃. Се спꙋн марџиниле ши кꙋпринсꙋл ꙟпъръцїей лꙋй Менꙋморꙋт, ши алꙋй Глад дин Исторїа Нотарїꙋлꙋй лꙋй Бела. .. 141

Фаца

§. в. Че фѣлю де гинте саȣ нѣмȣри ера атȣнчи ꙟ Паннонїа дин коаче де Дȣнъре, кѫнд аȣ ажȣнс Оунгȣрїи ꙟ Паннонїа. 142
§. г. Менȣморȣт аȣ фост Рѡмѫн. 145
§. д. Ръсбоюл чел дин тѫю ал Оунгȣрилѡр кȣ Менȣморȣт. .. 148
§. є. Ал доиле ръсбою ал Оунгȣрилѡр кȣ Менȣморȣт. .. 150
§. ѕ. Глад Дȣка Бънатȣлȣй нȣ аȣ фост Бȣлгар. 151
§. з. Пентрȣ Сѣкȣй. 158
§. и. Пентрȣ Сасїй дин Ардѣл. 166

КАП. И.

Пентрȣ скимбаре нȣмелȣй Рѡманилѡр челѡр дин Дакїа.

§. а. Ꙟ Рȣманїй, Рѡмѫнїй, ши Рȣмȣнїй. 169
§. в. Ꙟ Влахїй, ши Валахїй. 173
§. г. Стръмба пърере алȣй Лȣчїȣс, пентрȣ ꙟпъртъшире нȣмелȣй Влахилѡр кȣ Бȣлгарїй. 179
§. д. Пърере лȣй Тȣнман, пентрȣ ꙟчепȣтȣл нȣмелȣй Валахїй. 186
§. є. Пърере лȣй Енгел ꙟтрȣ ачѣлаши трѣбъ. 190
§. ѕ. Нȣмеле Влахїй адеверѣзъ, къ Рѡмѫнїи сѫнт Рѡманїй. .. 194
§. з. Скимбаре нȣмелȣй Рѡмѫнилѡр челѡр дин Дакїа, ꙟ Дакїй. 195
§. и. Ꙟ Мисїй. 197
§. ѳ. Ꙟ Пацинацїте. 197
§. і. Ꙟ Кȣманїй. 207
§. аі. Ꙟ Бисенїй. 216
§. ві. Ꙟ Морлакїй, саȣ Маȣрѡвлахїй. 218
§. гі. Пентрȣ нȣмеле Кȣцовлахїй, ши Цинцїарїй. 224

КАП. Ѳ.

Пентрȣ ꙟчепȣтȣл нȣмелȣй оунѡр алтѡр гинте, кȣ каре аȣ вїецȣит, саȣ астъзи вїецȣеск Рѡмѫнїй.

§. а. А Склавилѡр. 228

§. в,

Фаца

§. в҃. А Бꙋлгарилѡр. 239
§. г҃. А Сѫрбилѡр. 241

КАП. і҃.

Дéспре фáбꙋла, кáрѣ спꙋ́не, кѫ Рѡмѫ́ній ꙟ сꙋ́та а̂ трéйспрезѣчѣ де пéсте Дꙋ́нѫре аꙋ венит ꙟ Дакіа.

§. а҃. Оурзиторюл фабꙋлей ачеꙗ аꙋ фост Іѡсифꙋс Сꙋлцер .. 244
§. в҃. Пѫрѣрѣ алтѡра деспре Сꙋлцер. 245
§. г҃. Се рѫспꙋнде ла довѣделе фабꙋлей лꙋй Сꙋлцер. .. 248
§. д҃. Се рѫспꙋнде ꙟтрꙋ ачѣꙗши трѣбѫ лꙋй Ѥдер. 249
§. є҃. Се вѫдѣще де минчюнѫ фабꙋла лꙋй Сꙋлцер. 251

КАП. аі҃.

Пéнтрꙋ пѫрѣрѣ лꙋй Ѥнгел кáреле зи́че, кѫ Рѡмѫ́ній кѫтрѫ ꙟчепꙋтꙋл сꙋтей а̂ ноаѡ аꙋ венит де пéсте Дꙋнѫре ꙟ Дакіа.

§. а҃. Се спꙋне пѫрѣрѣ лꙋй Ѥнгел кꙋ довѣделе ей. 252
§. в҃. Се рѫсбат довѣделе лꙋй Ѥнгел. 254
§. г҃. Май ꙟколѡ се кончентѣще пѫрѣрѣ лꙋй Ѥнгел. .. 257

КАП. ві҃.

Ꙟтѫмплѫриле Рѡмѫнилѡр челѡр дин коло̀ де Дꙋнѫре дин зилеле лꙋй Аꙋрелїан пѫнѫ ла дескѫлекарѣ Бꙋлгарилѡр ꙟ Мисіа.

§. а҃. Динтрѫ Рѡмѫній чей пéсте Дꙋнѫре аꙋ фост ꙟпѫраци ла Рѡма, ши ла Цариград. 259

КАП. гі҃.

Ꙟтѫмплѫриле Рѡмѫнилѡр челѡр пéсте Дꙋнѫре дела дескѫлекарѣ Бꙋлгарилѡр ꙟ Мисіа пѫнѫ ꙟ зилеле лꙋй Ісаакіе Ѧнгел ꙟпѫратꙋлꙋй Гречилѡр.

§. а҃.

Фаца

§. а҃. Рѡмѫнїй аȣ ꙟпѫрцит кȣ Бȣлгарїй ꙟпреȣнѫ. .. 264
§. в҃. Ꙟпѫрцїа Бȣлгарилѡр ѿ аȣ стрикат Василїе ꙟпѫратȣл Гречилѡр. 266

КАП. Д҃І.

Ꙟтѫмплѫриле Рѡмѫнилѡр челѡр престе Дȣнѫре ꙟ зилеле лȣй Їсаакїе Ангел ꙟпѫратȣлȣй Гречилѡр.

§. а҃. Се спȣне причина пентрȣ че Рѡмѫнїй чей престе Дȣнѫре аȣ фѫкȣт ребелїе асȣпра ꙟпѫратȣлȣй Греческ. 268
§. в҃. Мещешȣгȣл, кȣ каре зишїй фраций аȣ фѫкȣт пре Рѡмѫни сѫсе скоале кȣ рѫсбою асȣпра Гречилѡр, ши ꙟчепȣтȣл рѫсбоюлȣй 269
§. г҃. Рѡмѫнїй бат пре Їѡанн Кантакȣзин Кесарюл, ши тоатѫ ѡастѣ Гречѣскѫ. 271
§. д҃. Ꙟпѫратȣл Гречилѡр Їсаакїе Ангел ѩрѫшй се скоалѫ асȣпра Рѡмѫнилѡр кȣ ѡасте Гречѣскѫ, ши рѫмѫне бѫтȣт. .. 273
§. є҃. Їсаакїе Ангел ши ꙟ рѫсбоюл чел де пре оурмѫ алȣй асȣпра Рѡмѫнилѡр челѡр де престе Дȣнѫре рѫмѫне ꙟвинс. .. 278

КАП. Є҃І.

Статȣл Рѡмѫнилѡр челѡр де престе Дȣнѫре дȣпѫ Їсаакїе Ангел.

§. а҃. Ꙟзилеле лȣй Алеѯїе Комнинȣл ꙟпѫратȣлȣй Греческ. .. 281
§. в҃. Латинїй їаȣ Цариградȣл. 293
§. г҃. Рѫсбоюл лȣй Їѡанн ꙟпѫратȣлȣй Рѡмѫнилѡр кȣ Балдȣинȣ Фландрȣ ꙟпѫратȣл Цариградȣлȣй. 294
§. д҃. Моартѣ лȣй Їѡанн ꙟпѫратȣлȣй Рѡмѫнилѡр. 295
§. є҃. Фрȣрилѫ, ши Їѡанн Асан ши алцй ꙟпѫрацй ай Рѡмѫнилѡр 296
§. ѕ҃. Алцй ꙟпѫрацй ай Рѡмѫнилѡр престе Дȣнѫре пѫнѫ ла венирѣ Тȣрчилѡр. 301

ДИСЕРТАЦЇЄ.

Пентрȣ ꙟчепȣтȣл лимбей Рѡмѫнещи. 302

ДИСЕР-

ДИСЕРТАЦІЕ.

Пéнтрꙋ Литератꙋ́ра чѣ вѣкіе а̂ Рѡмꙟнилѡр.

Фѣ́ца

§. а҃. Рѡмꙟ́нїй май де мꙋлт саꙋ ꙟтребꙋинцáт кꙋ слóвеле чѣ́ле Лътинéщий. 324

§. в҃. Рѡмꙟ́нїй чѣ́й дин кóаче де Дꙋ́нъре ꙟ сꙋта а̂ чинчйспрезѣ́чѣ дела Хс҃ а̂ꙋ лъпъдáт слóвеле чѣ́ле Лътинéщий, ши а̂ꙋ прїимит чѣ́ле Кирилїáне. 327

§. г҃. Асéмене а̂девъ́рꙋлꙋй ꙗсте, къ Рѡмꙟ́нїй ꙟ сꙋта а̂ аі҃. дела Хс҃ а̂ꙋ лъпъдáт слóвеле чѣ́ле Лътинéщий. 330

§. д҃. Рѡмꙟ́нїй чѣй дин Ардѣ́л а̂ꙋ ꙟчепꙋт ꙟтъю̂ а̂ скóате дин Бесѣ́ричй лимба чѣ Словенѣ́скъ, ши а̂ꙋ бъгáт ꙗ̂ръший чѣ Рѡмꙟнѣ́скъ. 332

Слꙟин-

Фа́ца.	Сминти́те.	Ꙟдрепта́те.
14	нȣ	кȣ
14	Прȣт	Нистрȣ
33	Ми́сїа пȣстїи́тъ	Ми́сїа пръпъди́тъ
54	и҆ри́	ѡ҆р
96	сȣпȣсе	сȣпȣсъ
103	proximus	protinus
119	ачѣ́ста	ача́ста
119	proprius	propriis
120	dicitur	dicetur
121	Панно́нїе	Панно́нїа
121	Buc	Bue
122	Solamogera	Sobamogera
122	per	pro
163	лȣй Ѡпафо́ркош	Ѡпафо́ркош
176	Не́мцїй	Не́мцй
192	Бȣлагри	Бȣлгари
193	Бȣагарилѡр	Бȣлгарилѡр
195	Словене́цїй	Словене́цїй
131	скои	ско́е
285	ѡ҆ ва	ѡ҆ вѡр
288	вȣпри́нсе	кȣпри́нсе
292	n	in
292	inges it	ingessit
304	Е҆нїȣе	Е҆ннїȣе
308	лл	ле

LC ACQUISITIONS
0 030 561 232 7